

TERCÜME-İ MÜFREDAT-I İBN BAYTAR

HAZIRLAYAN
BURHANETTİN İLTER
ZİRAAT MÜHENDİSİ

SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ

TERCÜME-İ MÜFREDAT-I İBN BAYTAR

Hazırlayan
Burhanettin İLTER
Ziraat Mühendisi

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

**TERCÜME-İ
MÜFREDAT-I
İBN BAYTAR**

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne, Selimiye Mahallesi, Tıbbiye Caddesi, No: 38
34668 Üsküdar / İSTANBUL
Tel: 0 216 418 96 16
www.sbu.edu.tr

Hazırlayan
Burhanettin İLTER
Ziraat Mühendisi

Grafik Tasarım
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı

Baskı - Cilt
Mavi Ofset
Ziya Gökalp Mah. Süleyman Demirel Bulvarı,
İş Modern B Blok Kat: 1 No: B22, 34490 İkitelli Osb/Başakşehir/İstanbul

ISBN: 978-605-74468-9-3

Yayın No:
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yayınları No: 32

İSTANBUL - 2022

**TERCÜME-İ
MÜFREDAT-I
İBN BAYTAR**

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

TAKDİM

Sağlık, yaşam kaynağımız, afiyet ve esenliğimizin temelidir. Tarihin ilk gününden beri insanlık, hastalıkların tedavisi ve daimi bir sağlık hali için arayış içinde olmuştur.

Bu arayış, insanı tabiata yönlendirmiş ve yaratılışın köklerine doğru bir yolculuğa çıkmasının vesilesi olmuştur. İnsan sağlığına adanan bu çaba, birçok keşfin kapısını aralamıştır.

Tabiatın sunduğu harikaların; bitkilerin, hayvanların, toprağın, madenlerin, suyun ve hatta kokuların dilini çözmek, insan için son derece önemli bir uğraş haline gelmiştir.

Toplanan bilgiler yeni nesillere aktarılmış, tıp, eczacılık ve botanik gibi alanlarda birçok eser yazılmıştır. Böylelikle, kadim bilgi havuzu büyümeye devam etmiştir.

Bu mirasın unutulmamasına yönelik çalışmalar yürütmek, tarihsel birikimi bugüne ve geleceğe taşımak son derece önemli bir misyondur. Bu anlamda, döneminde çığır açmış bir botanik âlimi olan İbnü'l Baytar'ın, eczacılık ve tıp çalışmalarında çok kıymetli bir yere sahip olan meşhur eseri Müfredât'ın, 2017 senesinde bir bütün olarak çevirisi büyük bir kazanım olmuştur.

Eserin yeniden ele alınarak, metnin sadeleştirilmesini ve zenginleştirilmesini takdirle karşılıyorum. Bilhassa, hem eczacılık ve tıp öğrencilerinin, hem de akademisyen ve araştırmacıların bu kıymetli eserden ziyadesiyle istifade edeceklerine inanıyorum.

Ayrıca, eserdeki bilgilerin bilimsel çalışmalarda kullanılmasının, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp çalışmalarına büyük bir katkı sunacağına inanıyorum.

Sağlık Bilimleri Üniversite'sine ve bünyesindeki tüm bilim insanlarına şükranlarımı sunuyor, emeği geçen herkesi can-ı gönülden tebrik ediyorum.

Emine ERDOĞAN

**TERCÜME-İ
MÜFREDAT-I
İBN BAYTAR**

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

SUNUŞ

Sağlık Bilimleri Üniversitemiz kuruluş misyonuna uygun olarak geçmiş ve gelecek arasında köprü vazifesi görmekte, yurt içinde ve yurt dışındaki külliyeleriyle sağlık eğitimi alanında, çok geniş bir yelpazede eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Üniversitemiz bir yandan ailiye; eğitim ve araştırma hastaneleriyle insan ve toplum sağlığına katkıda bulunmakta diğer yandan da uygulama ve araştırma merkezleriyle bilimsel ve teknolojik ürün çalışmalarını yürütmekte, araştırma faaliyetlerine devam etmektedir. Araştırma merkezlerimiz özellikle “Tıp Tarihi” ve “Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp” alanlarındaki araştırmalarıyla, geçmişten geleceğe uzanan mirasa sahip çıkarak tıbbî ve tarihî birikimini tıp dünyamıza kazandırmak için çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Bu vesileyle Üniversitemiz kurulduğu ilk günden bu yana tıp tarihi kaynaklarımızı yayınlamıştır ve yayınlamaya da devam etmektedir. Bu yayınlarımızdan ilki, iki cilt hâlinde yayınladığımız İbn Baytar’ın *Tercüme-i Müfredât* adlı eseridir. Daha önce yayınlanan eserin ilk cildi Osmanlıca metnin tıpkıbasımı, ikinci cildi ise tam transkriptidir.

13. yüzyılın önemli bir bilim adamı olan İbn Baytar’ın bu eseri, o zamana kadarki botanik tecrübesinin yanı sıra bizzat kendi keşfettiği drogların da yer aldığı, yeri geldiğinde farmakolojik bulguların da zikredildiği bir kitaptır.

İbn Baytar yaşadığı dönemde üç kıtayı gezerek nebatî, hayvanî ve mâdenî birçok ilaç malzemesi toplayan ve notlar alan, çağının en büyük botanik bilgini kabul edilmektedir. Bitkilerle ilgili nakilleri gözlem ve deneylerle kontrol etmiş, bunlara ilaveten birçok bitki ve ilacı tıp dünyasına kendisi tanıtmıştır.

Yapılan bu çalışmada ise mevcut 31 tercüme nüshası karşılaştırılıp değerli okuyucularımız ve ilim dünyası için yeniden yayına hazırlanmıştır. Söz konusu bu yeni çalışmada eserin orijinalliği korunmaya çalışılmış, ilk baskıdan farklı olarak eserin dili sadeleştirilmiş ve Latince bitki isimleri de görselleriyle birlikte kitapta yer almıştır. Böylelikle günümüz okuyucularının *Tercüme-i Müfredât*’tan daha fazla istifade etmesi amaçlanmıştır.

Osmanlı döneminde yapılan çalışmalara da kaynaklık eden önemli bir eserin ilk kez bütün bir çevirisini genç nesillerle buluşturmaktan ziyadesiyle memnuniyet duyuyorum. Nesilden nesile aktarılan, tecrübe yoluyla elde edilen bu büyük bilgi birikimini bilimsel çalışmalarla harmanlamak temel hedeflerimizdendir. Bitki çeşitliliği açısından zengin olan ülkemizde yapılan bu çalışmaların çok yönlü desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. Akademik kurumlarımızın öncülüğünde zengin bir Türkçe bitki külliyyatının oluşmasını gönülden arzu ediyor, bu çalışmada emeği geçen herkesi kutluyorum.

Prof. Dr. Cevdet ERDÖL
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Rektörü

**TERCÜME-İ
MÜFREDAT-I
İBN BAYTAR**

**SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ**

ÖNSÖZ

İnsanoğlu var olduğu günden beri türlü hastalıklara maruz kalmış ve bunlar için faydalı ve zararsız iyileşme metodlarını aramaya ve bulmaya çalışmıştır. Dolayısıyla bitki, hayvan, madenler ve sulardan hastalıkları için faydalanma yoluna gitmiştir. Tecrübe ile elde edilen faydalı ve zararlı neticeler nesilden nesile aktarılmıştır.

Varoluştan beri bitkisel ve diğer tedavi yöntemleri tüm medeniyetlerden aktararak İslam medeniyetine ulaşmış, orada zirve yapmış ve günümüze kadar ulaştırılmıştır. Tıp âlimleri tıbbın değişik alanlarında tedaviye ve koruyucu hekimliğe yönelik çok sayıda eserler ortaya koymuşlardır. Ruhları şad olsun...

İbnü'l-baytâr olarak nam salmış olan botanik âliminin asıl ismi Ebû Muhammed Ziyâüddîn Abdullâh b. Ahmed el-Aşşâb el-Mâlekî (ö. 646/1248)' dir.

[Endülüs'ün Mâleka (Malaga) şehrinde, yetiştirdiği âlimlerle tanınan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi; İbnü'l-Baytâr lakabını babasının veterinerliğinden dolayı almıştır. Doğum tarihi hakkında 575 (1179), 585 (1189), 593 (1197) ve 596 (1200) yılları gösterilir. İlköğrenimini babasından gördüğü, dinî ve naklî ilimleri okuduktan sonra botaniğe merak sardığı anlaşılmaktadır. Onun botanikçi (aşşâb) olmasındaki en önemli pay yirmi yaşına kadar birlikte çalıştığı, daha çok İbnü'r-Rûmiyye diye tanınan İşbîliyeli (Sevilla) Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed en-Nebâtî'ye aittir. İbnü'l-Baytâr, Nebâtî ile dostluğu süresince Endülüs bölgesinde yetişen tıbbî bitkileri ve bunların özelliklerini, yetiştikleri yerleri, ilmî ve mahallî adlarını öğrendi. Belki de hocasının ilmî araştırmalar yapmak amacıyla Doğu'ya gitmesi üzerine, Muvahhidler'in başşehri İşbîliye'de dönemin ünlü eczacılarından Abdullah b. Sâlih el-Kutâmî ile İbn Haccâc el-İşbîlî'nin yanında çalışmalarına devam etti. Bu sırada bir yandan Dioskorides ve Câlînûs'un basit ilâçlar hakkındaki eserlerini okuyor, bir yandan da Endülüs'ün çeşitli kesimlerindeki araştırmalarını sürdürerek malzeme topluyordu. 617'de (1220) hocası Ebü'l-Abbas'ı örnek alarak Akdeniz havzasındaki ülkelerde araştırma yapmak amacıyla uzun sürecek bir yolculuğa çıktı. Önce Bicâye (Bougie), Kostantîne, Berka ve Trablusgarp gibi Kuzey Afrika şehirleriyle civarlarını dolaşarak yazmak istediği eserler için zengin malzeme topladı. 620 (1223) yılının sonlarına doğru Anadolu'ya ulaşp Selçuklu ve Bizans hâkimiyetindeki bölgeleri gezerek tıp, eczacılık ve botanik âlimleriyle tanıştı (İbn Ebû Usaybia, s. 601). Seyahatinin bu bölümünde Makedonya ve Ege adalarını da ziyaret ettiği anlaşılmaktadır. Limni adasında bir cins topraktan teke kanıyla yoğrularak "tînü'l-mahtûm" (bk. AKRÂS) yapıldığını ve oradaki Artemis tapınağının bakımını üstlenen bir kadının bu ilâç tabletlerini yapışına bizzat şahit olduğunu söyler.

Seyahat dönüşü artık çağının en büyük botanikçisi kabul edilen İbnü'l-Baytâr topladığı zengin bitki koleksiyonuyla İskenderiye'ye gitti. Mısır Eyyûbî hânedanından el-Melikü'l-Kâmil Muhammed kendisine büyük itibar göstererek Mısır botanikçileri başkanı (reîsülaşşâbîn) unvanını verdi ve hâkimiyeti altındaki Suriye'ye her gidişinde onu da beraberinde götürdü. el-Melikü'l-Kâmil'in ölümünden sonra yerine geçen oğlu el-Melikü's-Sâlih Necmeddin Eyyûb döneminde de Eyyûbî sarayındaki mevkiini koruyan İbnü'l-Baytâr, bu dönemde tekrar Doğu İslâm coğrafyasına seyahate çıktı. Lucien Leclerc, *Kitâbü'l-Câmi*'deki bitki adlarından hareketle onun Diyarbakır, Urfa, Musul, Lübnan, Kudüs ve Hicaz bölgelerini gezerek malzeme topladığını belirtir (*Histoire*, II, 225-237). İbnü'l-Baytâr'ın Kahire ve Dımaşk'ta bulunduğu sırada ders verdiği birçok öğrencisi olmuştur. Bunların başında, Dımaşk'ta 633 (1235) yılında kendisinden *el-İbâne ve'l-i'lâm bimâ fi'l-Minhâc mine'l-halel ve'l-evhâm* adlı kitabı ile Dioskorides, Câlînûs ve Ahmed b. Muhammed el-Gâfîkî'nin basit ilâçlar hakkındaki eserlerini okuyan '*Uyûnü'l-enbâ*' müellifi İbn Ebû Usaybia gelmektedir. Diğer bir Dımaşklı öğrencisi de Ebû İshak İzzeddin İbnü's-Süveydî'dir.

İbnü'l-Baytâr Doğu ve Batı Ortaçağı'nda bilgi, görgü ve tecrübesini arttırmak ve yazacağı eserlere malzeme toplamak için üç kıtayı gezen ender müelliflerden biridir. Ayrıca topladığı, tabâbette kullanılan bitki türlerinden ve besin maddelerinden oluşan malzemeyi bütün özellikleriyle tanıtmış, adlarını Arapça,

Berberîce, Latince, Grekçe ve Farsça olarak yazıp karışıklığa yer vermemek için harekelemiştir. Bilhassa öğrencisi İbn Ebû Usaybia'nın anlattıklarından hareketle onun alanında çağının en büyük âlimi olduğu kabul edilmektedir. İbnü'l-Baytâr Dımaşk'ta ansızın ölmüştür.

Eserleri.

1. *el-Müfredât (el-Câmi' li-müfredâti'l-edviye ve'l-agziye)*. Basit ilâçlar konusundaki Arapça kitapların en önemlisi ve en güvenilir olanıdır. Müellifin hayatının sonlarına doğru yazdığı bu alfabetik eserde 2353 madde yer alır. Biri XIV. yüzyılda Aydınolu Umur Bey adına (İÜ Ktp., TY, nr. 1204), diğeri 1681'de hekim Mehmed Rindânî tarafından (İstanbul Tıp Fak. Deontoloji Anabilim Dalı Ktp., nr. 4118) olmak üzere iki defa Türkçe'ye çevrilmiş, Avrupa'da XV. yüzyılın sonlarında ilgi çekmeye başlayan eser Latince, İspanyolca, Almanca ve Lucien Leclerc tarafından Fransızca'ya (I-III, Paris 1877-1883) tercüme edilmiştir. Eser İslâm dünyasında ilk defa Bulak'ta basılmış (I-IV, 1291; Bağdat 1384/1964; Beyrut 1992) ve üzerinde muhtelif çalışmalar yapılmıştır.

2. *Tefsîru Kitâbi Diyâşküridûs (Dîşküridis)*. Arapça literatürde *Kitâbü'l-Haşâ'îş* ve *Kitâbü Hams maḳâlât* adlarıyla bilinen Dioskorides'in beş bölümlü *Materia Medica*'sına yapılmış bir tefsirdir. Katalog mahiyetindeki eserde 550 ilâç alfabetik sırayla ve kısa açıklamalarla tanıtılmış, bu arada önceki kaynaklarda yanlış tesbit edilen Grekçe bitki ve ilâç adları da düzeltilmiştir. Kitabın ilmî neşrini Hilmî Abdülvâhid Hadra (Kahire 1986) ve İbrâhim b. Merâd (Beyrut 1989; Tunus 1990) gerçekleştirmiş, Albert Dietrich de Arapça metinle birlikte Almanca tercüme ve şerhini neşretmiştir (Göttingen 1991).

3. *el-İbâne ve'l-i'lâm bimâ fi'l-Minhâc mine'l-ḫalel ve'l-evhâm* (Mektebetü'l-Haremi'l-Mekkî, Tıp, nr. 36). Basit ilâçlar katalogu olup Ebû Ali İbn Cezle'nin aynı konudaki *Minhâcû'l-beyân fîmâ yesta'milühü'l-insân* adlı kitabını eleştirmek amacıyla yazılmıştır. Bu eserin 131 maddesini kapsayan eleştiriler, ilâç isimlerinin ve terimlerin birbirleriyle karıştırılmış olmasına, ilâçların yanlış tanıtılmasına ve faydalarına dair verilen bilgilerin gerçeği yansıtmadığına ilişkindir.

4. *el-Muḡnî fi'l-edviyeti'l-müfredede*. Baş, göz, kulak, ağız, göğüs, mide, bağırsak, üreme organları, hamilelik ve eklem hastalıkları ile yara, tümör ve zehirlenmeler için kullanılan ilâçları ve tıbbın âciz kaldığı durumlarda halkın başvurduğu kocakarı ilâçlarını içeren yirmi bölümden ibaret bir basit ilâçlar katalogudur. el-Melikü's-Sâlih Necmeddin'e ithaf edilen kitabın çeşitli yazma nüshaları bulunmaktadır; bunlardan Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüsha (Fâtih, nr. 3633) müellifin vefatından sekiz yıl önce istinsah edilmiştir. Mehmed b. Ahmed b. İbrâhim el-Edirnevî eseri *Levâmiu'l-hikme* adıyla Türkçe'ye çevirmiş ve şerhini yapmıştır (Adıvar, s. 118).

5. *Mizânü't-tabîb (tıb)*. Emîr Şehâbeddin Ahmed b. İsâ'nın isteği üzerine kaleme alınan kitap seksen babdan oluşmaktadır; bilinen tek nüshası Uppsala Kütüphanesi'ndedir (nr. 58).

6. *el-Ef'âlû'l-ğarîbe ve'l-ḫavâssü'l-'acîbe* (İbn Ebû Usaybia, s. 602).

7. *Risâle fî tedâvi's-sümûm* (Brockelmann, I, 648).]

Bu kısım İslam Ansiklapedisi'nden alınmıştır.

İbn Baytar çağının en önde gelen âlimlerinden biri olmuş, Türkçe tercümesini yapmaya çalıştığımız El Cami'ül Müfredat'ül Edviyeve'l Agziye adlı eseri onun en meşhur eseri olmuştur.

Genişletilmiş ikinci baskımızda kütüphanelerden ve başkaca kaynaklardan temin edebildiğimiz Osmanlıca olarak yazılmış otuzdan fazla nüsha karşılaştırmalı olarak tetkik edilerek daha önce 958 müstakil başlıktan oluşan eser 1136 başlığa ulaştırılmıştır. Karşılaştırma yaptığımız eserler tek tek satır satır okunarak eklemeler ve düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma altı yıldan fazla bir zaman diliminde ortaya çıkmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmaya konu olan eserler şunlardır:

1. GÜL KARA-50	17. A-TEKELIOGLU-478
2. 06 Mil Yz A- 5691	18. HAFID EFENDI-262
3. İBN BAYTAR-159	19. AYASOFYA-3734
4. Esr. MC. K-0160	20. BURSA İNEBEY MÜZESİ -5029
5. Esr. MC. K-0149	21. AETİB- 280
6. Esr. Bel. Yz K-1476	22. AETİB- 26
7. YAZMABAGISLAR-819	23. İST.ÜNİV T-1204
8. VELİYÜDDÜNEFENDİ-2548	24. İST.ÜNİV T- 2661
9. SELİMİYE-4720	25. HARAÇÇIOĞLU-1119
10. SEHİDALIPASA-2016	26. ESADEFENDİ-2497
11. LALAI SMAIL-389	27. FATİH- 3635
12. KILICALIPASA-716	28. HALETEFENDİ EK-119
13. KEMANKES-673	29. AHMETPAŞA 180
14. CTFTM-871	30. III. AHMET 2113
15. İZMİR-437	31. AYASOFYA 3745
16. HUSREVPASA476-158	

Yukarıda karşılaştırma yaptığımız eserlerin kütüphane ve kayıt numaraları verildi. Bu nüshalardan hangi maddeyi ekleyip, hangi maddeyi daha uzun ve tafsilatlı yazdığımızı ve hangi nüshanın hangi sayfasından o ekleme ve tafsilatlı açıklamayı yaptığımızı excel sayfası olarak kitaba ekledik.

Asıl amacımız önceki baskıda kısa olan bazı maddelerin daha uzun açıklamalarını bu esere ekleyerek faydalarını daha da çok anlatmaya çalıştık.

Bu başlıklardan farklı isimlerle anılan amma aynı içeriğe ve faydaya sahip olan tekerrür etmiş başlıklar da mevcuttur.

Maddelerin yazımında okuyucu ve araştırmacılara kolaylık olması için Latince isimleri ve resimleri -bulabildiğimiz kadarıyla- madde metnine eklenmiştir.

Ayrıca anlaşılmasını kolaylaştırmak için bazı terimlerin cümle içinde kazandıkları anlamları parantez içerisinde açıklanmıştır.

Eserin günümüz tıp ve botanik ilmine daha fazla katkı sağlamasını amacıyla eser içerisinde geçen terimleri açıklayan bir sözlük de eklenmiştir

Çıkış olduğumuz bu yolda İbn-i Baytar'a ait olan bu eserin mevcut Arapça, Osmanlıca ve diğer dillerdeki maddelerini de tamamlamak ve elimizden geldiği kadar mütekâmil bir eser ortaya koymanın gayreti içinde olacağız. İnşallah.

Hazırlayan
Burhanettin İLTER
Ziraat Mühendisi-Eğitimci

İÇİNDEKİLER

Harfû'l-Elif	38
1-El-Alusen <i>Alyssum maritimum</i>	38
2-Atrîlal <i>Ammi majus</i>	38
3-İksar <i>Bunium bulbocastanum</i>	38
4-Argîs <i>Berberis vulgaris</i>	39
5-Amlîles <i>Rhamnus alaternus</i>	39
6-Ebhel <i>Juniperus communis</i>	39
7-İbrişim İpek	39
8-Abanûs (abanoz) <i>Diospyros ebenum</i>	40
9-Ebû kanis [Ebû kabus] <i>Gypsophila arrostii</i>	40
10-İbnü İrs <i>Mustela</i>	40
11-El-Anuk <i>Plumbum (Pb)</i>	40
12-İbnü Ara'l-Kıt [Ebzazü'l-kitta] <i>Sempervivum tectorum</i>	41
13-Ütrünc (Ütrüc) <i>Citrus medica</i>	41
14-Esel <i>Tamarix orientalis</i>	41
15-İsmid Antimon(Isfahanî sürme)	42
16-Etrar [Esrar] <i>Berberis vulgaris</i>	42
17-İccas <i>Prunus domestica</i>	42
18-Ahiyûn <i>Echium vulgare</i>	43
19-Ahîlûs <i>Campanula erinus</i>	43
20-Ahırsac <i>Tamarix tetragyna</i>	43
21-Idhır [Izhır] <i>Cymbopogon schoenanthus</i>	43
22-Azeryûn <i>Calendula arvensis</i>	44
23-Azanü'l-fari'l-bustanî <i>Origanum majorana</i>	44
24-Üznü'l-erneb [Azanü'l-erneb] <i>Cynoglossum cheirifolium</i>	44
25-Azanü'l-hayvanat <i>Animalis aures</i>	44
26-Erüz <i>Oryza sativa</i>	45
27-Arafû [Arakuva] <i>Tephrosia purpurea</i>	45
28-Arakıtyûn [Arkatyûn] <i>Arctium lappa</i>	45
29-Ermal [Ermak] <i>Symplocos racemosa</i>	45
30-Ermîyen [Urmînun] <i>Salvia horminum</i>	46
31-Ercîkana <i>Centaurea acaulis</i>	46
32-Erak <i>Salvadora persica</i>	46
33-Urtukan	46
34-Erneb-i berrî <i>Lepus terrist</i>	46
35-Erneb-i bahrî <i>Aplasia depilans</i>	47
36-Artas-ı levhiya [Aristulûhya] <i>Aristolochia clematidis</i> <i>Aristolochia longa</i>	47
37-Azad-ı draht [Azad-draht] <i>Melia azadrachta</i>	47
38-Asarûn <i>Asarum europeum</i>	48
39-Ustuhutûs <i>Lavandula stoechas</i>	48
40-Isfanah <i>Spinacia oleracea</i>	48
41-Ustuatikus [Asteratikus] <i>Aster tripolium</i>	49
42-Esel <i>Juncus conglomeratus</i> <i>Juncus acutiflorus</i>	49
43-İslîh <i>Reseda luteola L.</i>	49
44-Istragalis [Astragalis] <i>Astragalus microcephalus</i>	49
45-As <i>Myrtus communis</i>	49
46-Şerbetü'l-as <i>Myrtus communis suci</i>	50

47-Asiyûs [Esiyûs] KNO ₃ (Potasyum nitrat, güherçile)	50
48-İsfidac Kurşun karbonat.....	50
49-Ebrenc [İsrinc] red plumbum.....	51
50-İsfencü'l-bahrî <i>Spongia officinalis</i>	51
51-Esed <i>Panthera leo</i>	51
52-Uşak <i>Dorema ammoniacum (Gummi ammoniacum)</i>	51
53-Uşturgar [Uşturgaz] <i>Silybium marianum</i>	52
54-Uşne <i>Muscus arboreus /Musco arboreo</i>	52
55-İşhîs [Eşhîs] <i>Atractylis gummifera</i>	52
56-Uşnan <i>Radix saponarie albea</i>	52
57-Asfûn <i>Corydalis claviculata</i>	53
58-Asabi'-i sufr <i>Curcuma long</i>	53
59-Astufîlî [İstafîlî] <i>Daucus carota</i>	53
60-Usturûk [Astarek] <i>Styrax Liquidus</i>	53
61-İtriyye Itrium vermicelli	54
62-İzfârü't-tayyib [Azfarü't-tîb <i>Strombus lentiginosus</i>	54
63-Agîres [Agîrus] <i>Juglans regia</i>	54
64-Eftîmûn <i>Cuscuta epithymum</i>	55
65-Afsentîn <i>Artemisia absinthium</i>	55
66-Şerbet-ı afsentîn <i>Artemisia absinthium suci</i>	56
67-Aknikûn [Afikuvan] <i>Papaver rhoeas</i>	56
68-Afyon <i>Papaver somniferum Opium</i>	56
69-Ef'a (yılan) <i>Serpentes</i>	57
70-Ukhuvan <i>Chrysanthemum parthenium</i>	57
71-Aknîsûn [Aksûn] <i>Onopordon acanthium</i>	57
72-Aktabas [Uksiyakantus] <i>Crataegus oxycantha</i>	58
73-İklîlü'l-melik <i>Melilotus officinalis</i>	58
74-Ekit mekit Bunduc nut.....	58
75-El-Buh [El-Benc] <i>Hyoscyamus albus</i>	58
76-Alûmalî honey wine or mead.....	59
77-Alatînî <i>Antirrhinum elatin</i>	59
78-El-Asfakus <i>Menthe pouliot</i>	59
79-İlye.....	59
80-Emlec <i>Phyllanthus emblica</i>	59
81-Emrûsiya [Ambarûsya] <i>Chenopodium ambrosioid'es</i>	60
82-Amadrayan <i>Coix exaltata Jacq</i>	60
83-Umsûh <i>Equisetum arvense</i>	60
84-Amarîtan [Amarantun] <i>Tanacetum annuum</i>	60
85-Ümmü vece'i'l-kebs [Ümmü vece'i'l-kebid]	61
a- <i>Herniaria glabra</i>	61
b- <i>Agrimonia eupatoria L</i>	61
86-Ümmü gaylan <i>Acacia gommier</i>	61
87-Ümmü kelb	61
88-Em'a İntestinis	61
89-Encübar <i>Polygonum bistorta</i>	61
90-Enagurûs [Anagûras] <i>Anagyris foetida</i>	61
91-Anşilîs [Ansilîs] <i>Antyllis vulneraria</i>	62
92-İncidan [Encüdan] <i>Ferula assa-foetida</i>	62
93-Enîsûn <i>Pimpinella anisum</i>	62

94- Encüre <i>Urtica pilulifera</i>	62
95-Engira <i>Oenothera biennis</i>	63
96-Enfü'l-icl <i>Antirrhinum majus L</i>	63
97-Andarusarın <i>Hedysarum coronarium</i>	63
98-Enderutafis [Andarusakas] <i>Androsaces lactia</i>	63
99-Anzarût <i>Astragalus sarcocolla</i>	63
100-Anitirun <i>Allium porrum</i>	64
101-Anagalis <i>Anagallis arvensis</i>	64
102-Enesü'n-nefes [Ünsü'n-nefes] <i>Sium latifolium</i>	64
103-İnfeha Rennet.....	64
104-Evafînûs <i>Hyacinthus orientalis</i>	65
105-Unubiruhiş [Unubruhis] <i>Onobrychis sativa</i>	65
106-Ununuma [Unuma] <i>Alkanna tinctora</i>	65
107-Avigulasan [Ubuglasan] <i>Ruscus hypoglossum</i>	65
108-İvez <i>Anas platyrhynchos</i>	65
109-Anutuliyun [Ubutilun] <i>Abutilon theophrasti</i>	65
110-Usid (Usbid) <i>Nymphaea alba</i>	66
111-Unûmali Honey syrup.....	66
112-Avîna [Unuya] <i>Papaver rhoeas</i>	66
113-Eymarukales [İmarukalis] <i>Hemerocallis flava</i>	66
114-Ayaranutani [Ayarabutani] <i>Verbena supina</i>	66
115-Abza arid [İda Ariza] <i>Vaccinium vitis-idaea</i>	66
116-Abzigun [İndikun] <i>Indigofera tinctoria</i>	67
117-Abrigarın [İrigarun] <i>Senecio vulgaris</i>	67
118-İrsa <i>Matthiola incana</i>	67
119-Eyyil (Üyyel, İyyel) <i>Taurotragus oryx</i>	67
120-Emrud <i>Pirus communis</i>	68
121-Anselet üs sevda <i>Centaurea cyanus</i>	68
122-Amber baris <i>Berberis crataegina</i>	68
Harfû'l-Ba.....	68
123-Babûnec <i>Matricaria chamomilla</i>	68
124-Bazrençbûye (Badrençbûye) <i>Melissa officinalis</i>	69
125-Baduvrûd [Badaverd] <i>Onopordum acanthium</i>	69
126-Baz(e)rûc (Badrûc) <i>Ocimum basilicum</i>	70
127-Bakla <i>Vicia faba</i>	70
128-Bakla-i Kıbtî <i>Lupinus termis</i>	71
129-Patlıcan <i>Solanum melongena</i>	71
130-Ban <i>Guilandina Moringa</i>	71
131-Bahrûcî <i>Astragalus cicer</i>	72
132-Barîlûmayin <i>Lonicera periclymenum</i>	72
133-Yablas [Bablas] <i>Glaucium flavum Papaver somniferum</i>	72
134-Buhûr-ı Meryem <i>Cyclamen coum</i>	72
135-Berencasef [Birincasef] <i>Artemisia vulgaris</i>	73
136-Bersiyavşan <i>Adiantum capillus veneris</i>	73
137-Berdi <i>Cyperus papirüs</i>	73
138-Bertanîkî.....	73
139-Berenc [Birinc] <i>Terminalia chebula</i>	73
140-Berbîne <i>Verbena officinalis</i>	74
141-Barkamsara [Berkamısr] <i>Anethum foeniculum</i>	74

142-Bersiyana <i>Chenopodium ambrosioeder</i>	74
143-Burbuk [Bernûf] <i>Inula conyza</i>	74
144-Bezr-i katûna <i>Plantago ovata</i>	74
145-Bezr-i keten <i>Semen linum sitatissimum</i>	75
146-Besfayic <i>Polypodium vulgare</i>	75
147-Besbase <i>Myristica frag-rans</i>	75
148-Büssed (Büsse) <i>Origanum heracleaticum</i>	76
149-Büsr <i>Phoenix dactylifera</i>	76
150-Basal <i>Allium Ceba</i>	76
151-Basal'üz zib <i>Solanum nigrum</i>	77
152-Busak Saliva	77
153-Butum <i>Pistacia lentiscus</i>	77
154-Bittîh <i>Cucumis melo</i>	77
155-Bittîh-i Hindî <i>Citrullus lanatus</i>	78
156-Bat <i>Anserinae</i>	78
157-Baklatü'l-hamka <i>Portulaca oleracea</i>	78
158-Bakam <i>Caesalpinia echinata</i>	78
159-Bakas [Baks] <i>Buxus sempervirns</i>	79
160-Baksûkûsen (Ba'sûfûsen)	79
161-Bakla-i yünniyye [Bakla-i Yemaniyye] <i>Amaranthus blitum</i>	79
162-Baklatü'r-reml <i>Lupinus brevicaulis</i>	79
163-Baklatü'l-ensar (Baklatü'l-emsar) <i>Brassica oleracea</i>	79
164-Bakar <i>Bos taurus</i>	80
165-Belesan <i>Commiphora opobalsamum</i>	81
166-Basam <i>Commiphora opobalsamum</i>	81
167-Belîlec <i>Belleica myrobalon</i>	81
168-Bellût <i>Quercus ithaburensis</i>	81
169-Bellûtu'l-arz <i>Ajuga chamaepity</i>	82
170-Belîh [Beleh] <i>Phoenix dactylifera</i> Linn	82
171-Belhiyye <i>Salix caprea</i>	81
172-Büll <i>Cucumis sps</i>	82
173-Beladur (Belazır) <i>Semecarpus anacardium</i>	82
174-Biliski [Balaska] <i>Galium aparine</i>	82
175-Menekşe (Benefsec) <i>Viola tricoloris</i>	83
176-Pencengüş (Bencengüş) <i>Fructus Agui-Casti</i>	83
177-Bentaflin [Bentaflun] <i>Potentilla reptans</i>	84
178-Benc <i>Hyoscyamus niger</i>	84
179-Bınduk <i>Corylus avellana</i>	84
180-Bınduk-ı Hindî <i>Sapindus trifoliatus</i> Linn	85
181-Benek [Bunk] <i>Acacia gummiifera</i>	85
182-Büntûme [Bentûme] <i>Viscum album</i>	85
183-Benat-ı verdan <i>Periplaneta orientalis</i>	85
184-Behmen <i>Centaurea behen</i>	86
185-Behar <i>Anthemis arvensis</i>	86
186-Behmî (Bühma) <i>Hordeum murinum</i> L.	86
187-Bûzîdan <i>Orchis morio</i>	86
188-[Bûş-ı Derbendi]	86
189-Bûsîr <i>Verbascum densiflorum</i>	86
190-Bunyûn <i>Bunium persicum</i>	87

191-Bûlûgan [Bulugalin] <i>Lolium multiflorum</i>	87
192-Bulamûbuyûn [Bulamûniyûn] <i>Polemonium reptans</i>	87
193-Bûlûganatin <i>Polygonatum multiflorum</i>	87
194-Burak Na ₂ [B ₄ O ₅ (OH) ₄]·8H ₂ O	87
195-Burak-ı Ermeni	88
196-Benek <i>Cornus mas</i>	88
197-Bevl Urine	88
198-Beyza Ovum	89
199-Biş <i>Aconitum napellus</i>	89
200-Biş-i müş-bîşa <i>Anagallis tenella</i>	90
Harfû't-Ta	90
201-Tanbûr [Tanbûl] <i>Piper betle-S. Tembul</i>	90
202-Tibn Cursus	90
203-Türmüs <i>Lupinus termis</i>	90
204-Tedrüc <i>Phasianus colchicus</i>	91
205-Türbüd <i>Lupinus termis Jurpeth root</i>	91
206-Terencübîn <i>Alhagi maurorum</i>	91
207-Turab-ı Sayda	91
208-Turabü'ş-şareder	91
209-Tüffah <i>Pirus malus</i>	92
210-Tufak [Tüfâf] <i>Sonchus oleraceus</i>	92
211-Temr <i>Phoenix dactylifera Ripened date</i>	92
212-Temr-i Hindî <i>Tamarindus indica</i>	92
213-Timsah <i>Corocodilus palustris Crocodile</i>	93
214-Tun	93
215-Tengar Sodium borate Borax	93
216-Tût <i>Morus alba</i>	93
217-Tûderî <i>Erysimum cheiri</i>	94
218-Sürme Copper sulphate	94
219-Tûbalü'n-nühas Yanmış bakır	94
220-Tîn <i>Fructus caricae</i>	94
Harfû's-Sa	95
221-Sanisya [Safisya] <i>Thapsia garganica</i>	95
222-Secîr Üzüm Cibresi Silajı	95
223-Sa'leb <i>Yulpes vengalensis</i>	96
224-Selb	96
225-Selc ve Celid Ice-nix	96
226-Sûm <i>Allium sativum</i>	96
227- Sîl <i>Scripus lacustris</i>	97
228-Semeret'üt tafra <i>Tamarix gallica</i>	97
229-Sebet <i>Anethum graveolens</i>	97
Harfû'l-Cîm	98
230-Cavşîr <i>Ferula alaeochytris</i>	98
231-Cavers <i>Panicum miliaceum</i>	98
232-Camûs <i>Buffalo</i>	98
233-Cübn caseus	98
234-Cîbsîn Hydrous calcium Gypsum	99
235-Circîr <i>Eruca sativa</i>	99
236-Cerî (Ciri) <i>Silurus glanis</i>	99

237-Cerad <i>Acrididae</i>	99
238-Ceradü'l-bahr <i>Kareders</i>	100
239-Cağde [Ca'de] <i>Teucrium fruticans</i>	100
240-Ceft [Cüft aferîd] <i>Orchis mascula</i>	100
241-Cülnar <i>Punica granatum</i>	100
242-Celbüheng[Celbeheng, Cebileheng] <i>Reseda alba</i>	100
243-Cülûd <i>Corium</i>	101
244-Cemîz [Cümmeyz] <i>Ficus sycomorus</i>	101
245-Cümmar <i>Phoenix dactylifera</i>	101
246-Cümcüm (kırmızı behmen) <i>Statice limonium</i> (ak behmen) <i>Centaurea behen</i>	101
247-Cemel <i>Camel</i>	101
248-Cüntayana [Centiyana] <i>Gentiana lutea</i>	102
249-Cünd-i badiset [Cünd-i badester] <i>Ferula alaeochytris</i>	102
250-Cevz <i>Juglans regia</i>	103
251-Cevz-i Bevva (Cevz-i Bûva) <i>Myristica fragrans</i>	103
252-Cevz-i Hindî <i>Cocos nucifera</i>	103
253-Cevz-i masil <i>Datura stramonium</i>	103
254-Cevşîsa (Cevşîsya)	103
255-Cedvar [Cîdar] <i>Curcuma zedoaria</i>	103
Harfü'l-Ḥa	104
256-Haşa <i>Thymus vulgaris</i>	104
257-Habbü'n-nîl <i>Ipomoea hederacea</i>	104
258-Habbü's-sümne <i>Cannabis sativa</i>	104
259-Hubaba [Hubara] <i>Otis tarda</i>	104
260-Hacer-i müşakkak	104
261-Hacer-i Kıbtî Clor	105
262-Hacer-i Habeşî Lapis thyites Ethiopian	105
263-Hacerü'l-Yehûd	105
264-Hacerü'l-kamer Lapis lunaris	105
265-Hacer-i efrikî African stone	105
266-Hacerü'l-kelb	105
267-Hacer-i feramî [Hacer-i karamî] Pharaonic stone	105
268-Hacer-i A'rabî Arabicus stone	105
269-Hacer Ekitmet	105
270-Hacer-i gagatîs Gagatis	106
271-Hacerü'l-isfenc Lapis spongia	106
272-Hacer-i ḥazfî [Hacer-i ḥazfî] Stone ceramic	106
273-Hacerü'l-esra [Hacerü'l-esda]	106
274-Hacerü'l-hayye Snake stone	106
275-Hacerü'l-Hindî Hematit	106
276-Hacer-i münekkî [Hacer-i Münifî]	106
277-Hacerü'l-billûr Stones Gemstone White	106
278-Hacerü'l-kürkî [Hacerü'l-kürk] jameed	106
279-Hacer-i Irakî Silisyum karbür	107
280-Hacerü'd-dîk Gallus stone	107
281-Hacerü'n-nar Silex	107
282-Hacer-i bûlsen [Hacer-i bûlis]	107
283-Hacerü'l-mesane Stone vesicae	107
284-Hacerü'l-bakar Ox Gallstones	107

285-Hacerü'l-hût Otolito amuleto.....	107
286-Hacer-i bahrî	108
287-Hacerü'r-raha Grindstone	108
288-Hacer-i Ermenî Lapis arminium	108
289-Hacerü'l-büsa [Hacerü'l-besr]	108
290-Hacerü'l-yarikî [Hacerü'l-barikî]	108
291-Hacel <i>Phasiandae</i>	108
292-Hadîd Ferrum Iron	108
293-Hıza' [Hıda'] <i>Pernis apivorus</i>	109
294- Hadak <i>Solanum incanum</i>	109
295-Harmel <i>Peganum harmala</i>	109
296-Harmeale <i>Arundo donax</i>	109
297-Hurf <i>Lepidium sativum</i>	110
298-Harşef <i>Gundelia tournefortii</i>	110
299-Hırzûn <i>Agama stellio</i>	110
300-Harcuvan (Harcûl) <i>Acrididae</i>	110
301-Hıraba [Hırba] <i>Chameleon vulgaris</i>	111
302-Harazü's-sahr [Hazazü's-sahr] <i>Parmelia perlata</i>	111
303-Hazah <i>Spergula Diandra</i>	111
304-Hıra [Hıza] <i>Anethum graveolens</i>	111
305-Hirat-ı uhra [Hazat-ı uhra] <i>Smyrniolum olusatrum</i>	111
306-Hurunbul [Hazenbel] <i>Tribulus terrestris</i>	111
307-Hasek <i>Tribulus terrestris</i>	112
308-Haşışetü'z-zücac <i>Parietaria cretica</i>	112
309-Haşışetü'd-dahis <i>Silyum marianum</i>	112
310-Hısrım <i>Unripe grape Vitis vinifera</i>	112
311-Huzaz <i>Lycium barbarum</i>	113
312-Hulbe <i>Trigonella joenumgraecum</i>	113
313-Halbîsa <i>Portulaca oleracea</i>	113
314-Halak (Gilaburu) <i>Viburnum Opulus</i>	113
315-Hulbîb <i>Colchicum autumnale</i>	113
316-Halfa <i>Stipa tenacissima</i>	114
317-Hullab	114
318-Hiltîs [Hiltît] <i>Ferula assa-foetida</i>	114
319-Halyûb [Halbûb] <i>Mercurialis annua</i>	114
320-Halzûn <i>Cypraea moneta</i>	115
321-Hamama <i>Amomum villosum</i>	115
322-Hımmas <i>Cicer arietinum</i>	115
323-Hummaz <i>Rumex crispus</i>	116
324-Hamahim <i>Mentha pulegium</i>	116
325-Hamam <i>Columba livia</i>	116
326-Hımar-ı ehlî <i>Equus assinus</i>	117
327-Hanzal <i>Citrullus colocynthis</i>	117
328-Hınta ve Dakîk <i>Triticum sativum</i> Wheat	118
329-Hundıkûka [Handakûka] <i>Medicago sativa</i>	118
330-Handıkûka-yı berrî [Handakûka-yı berrî] <i>Trigonella caerulea</i> (kokulu yonca).....	118
331-Hınna <i>Lawsonia alba</i> Henna	118
332-Havr <i>Populus alba</i>	119
333-Hayyü'l-alem <i>Carpobrotus edulis</i>	119

Harfü'l- Ha.....	119
334-Hatıku'n-nemir [Hanıku'n-nemir] <i>Doronicum pardalianches</i>	119
335-Hamasûfî <i>Opuntia ficus-indica</i>	119
336-Hubbazî <i>Malva sylvestris</i>	119
337- Hubbe <i>Raphanus raphanistrum</i>	120
338-Habs Ferri der oxidum-Dross of lead	120
339-Hubz Bread	120
340-Harnûb <i>Ceratonia siliqua L</i>	120
341-Hardal <i>Semen Sinapis</i>	121
342-Hırva' <i>Ricinus communis</i>	121
343-Harbak-ı ebyaz <i>Veratrum viride</i>	121
344-Harbak-ı esved <i>Veratum nigrum</i>	122
345-Hurusûkûmî <i>Helichrysum Graveolens</i>	122
346-Havum [Hurrem] <i>Agrostemma githago</i>	122
347-Haratîn <i>Lumbricus Earth worm</i>	122
348-Harf [Hazef] Porcelain clay Clay	122
349-Huzama <i>Lavandula vera</i>	122
350-Hass <i>Lactuca sativa</i>	123
351-Haşhaş <i>Papaver somniferum</i>	123
352-Haşhaş-ı mukrin [Haşhaş-ı mukarren] <i>Glaucium corniculatum</i>	123
353-Haşhaş-ı zübdî <i>Papaver somniferum</i>	123
354-Husyetü'l-kelb <i>Orchis hircina</i>	124
355-Husyetü's-sa'leb <i>Orchis hircina</i>	124
356-Husyetü'd-dîk <i>Paris Incompleta</i>	124
357-Husyetü'l-mevalî [Husyetü'l-mevaşî]	124
358-Hatmi <i>Althaea officinalis</i>	124
359-Huttaf <i>Airund urbica</i>	125
360-Huffaş <i>Plecotus auritus</i>	125
361-Hall Acetum vinegar	125
362-Halenç <i>Erica carnea</i>	126
363-Hılaf <i>Salix sp</i>	126
364-Huld <i>Leucodon Nortman</i>	126
365-Hamir	126
366-Hamr	127
367-Humman (Haman) <i>Sambucus racemosa</i>	127
368-Hamahan [Humahan].....	127
369-Handerînî [Handerîlî] <i>Chondrilla Juncea</i>	128
370-Handerûs <i>Triticum spelta</i>	128
371-Hinsa [Hunsa] <i>Radix eremuri</i>	128
372-Hunfesa <i>Scarabaeus sacer</i>	128
373-Hinzîr <i>Sus scrofa domesticus</i>	128
374-Hûlîncan (Havlıncan) <i>Galanga officinalis</i>	129
375-Havc [Hûh <i>Persica vulgaris</i>	129
376-Hıyar <i>Cucumis sativus</i>	129
377-Hıyarşenber <i>Cassia fistula</i>	129
378-Hayri [Hîrî] <i>Cheirantus cheiri</i>	130
379-Hiri bevva <i>Elettaria cardamomum, Small cardamom</i>	130
Harfü'd-Dal.....	130
380-Darçînî [Darsînî] <i>Cinnamomum zeylanicum</i>	130

381-Dar-ı şeş'an [Dar-ı şîşa'an] <i>Nardostachys jatamansi</i>	130
382-Dadî <i>Hypericon perforatum</i>	131
383-Dar-ı fülful <i>Piper longum</i>	131
384-Danecadir <i>Dorema ammoniacum</i>	131
385-Dalic <i>Carthamus tinctorium</i>	131
386-Debak (Dıbk) <i>Viscum album</i>	131
387-Dibdariya [Debîdariya].....	131
388-Dıbs Freacle Syrup of grapes honey.....	132
389-Dübb Bear.....	132
390-Deccac [Decac] <i>Fowl, Poultry</i>	132
391-Duhne <i>Panicum miliaceum</i>	132
392-Duhan <i>Nicotiana tabacum</i>	132
393-Derdar <i>Ulmus minor</i>	133
394-Dervenc [Durûnc] <i>Polygonum bistorta</i>	133
395-Derdi	133
396-Dürrac <i>Francolinus perdicinae</i>	133
397-Derûfityûn [Derûfinûn] <i>Dorycnium spp</i>	134
398-Dervebetaris [Derûbtaris] <i>Dryopteris filix-mas</i>	134
399-Destenbûye <i>Cucumis dudevamlı</i>	134
400-Dıflî <i>Nerium oleander</i>	134
401-Dülb <i>Platanus orientalis</i>	134
402-Dilyûs [Delbûs] <i>Gladyol italicus</i>	134
403-Delak <i>Martes pennanti</i>	135
404-Dılfin [Dülfin] <i>Delphinidae</i>	135
405-Dem Sanguis.....	135
406-Demü'l-ahaveyn <i>Calamus draco</i>	135
407-Duvku <i>Pastinaca sativa</i>	135
408-Dimağ Cerebrum Brain	135
409-Dend <i>Pistacia lentiscus L</i>	136
410-Dühnü'l-ıdhır [Dühnü'l-ızhır] <i>Cymbopogon schoenanthus oil</i>	136
411-Dühnü'l-ukhuvan <i>Pyrethrum parthenium oil</i>	136
412-Dühnü'l-as Myrtus communis oil.....	136
413-Dühnü'l-merzencûş <i>Origanum majorana oil</i>	136
414-Dühnü'l-bazerûc <i>Ocimum basilicum oil</i>	137
415-Dühnü'l-kaysûm <i>Achillea aegyptiaca oil</i>	137
416-Dühnü'ş-şıbs <i>Anethum graveolens oil</i>	137
417-Dühnü's-sûseni'l-ebyaz <i>İris palaestina oil</i>	137
418-Dühnü'n-nercis <i>Narcissus tazetta Linn oil</i>	137
419-Dühnü'l-hamahim <i>Mentha pulegium oil</i>	138
420-Dühnü'z-za'feran <i>Crocus sativus oil</i>	138
421-Dühnü'l-hınna <i>Lawsonia alba Henna oil</i>	138
422-Dühnü'l-ırsa <i>Iris germanica oil</i>	138
423-Dühnü usarı'l-ineb [Dühnü asîri'l-ineb] <i>Vitis vinifera oil</i>	139
424-Dühnü'd-darçînî [Dühnü'd-darsînî] <i>Cinnamomum zeylanicum oil</i>	139
425-Dühnü'n-nardîn <i>Nardostachys jatamasi oil</i>	139
426-Dühnü'l-hulbe <i>Trigo nella foerum oil</i>	139
427-Dühnü's-seza <i>Nasturtium officinale oil</i>	139
428-Dühnü'n-nesrîn <i>Rosa canina oil</i>	140
429-Dühnü'l-babûnec <i>Matricaria chamomilla oil</i>	140

430-Dühnü's-sefercel Cydonia vulgaris oil	140
431-Dühnü'l-verd Rosa damascena oil.....	140
432-Dühnü'l-benefsec Viola tricoloris oil.....	140
433-Dühnü'n-nilüfer Nymphaea lotus oil.....	140
434-Dühnü kıfahi'l-hılak [Dühnü fikahi'l-hılaf] Osyris alba oil.....	141
435-Dühnü'l Hayri Matthiola incana Cruciferae.....	141
436-Dühnü'z-zanbak Lilium martagon oil	141
437-Dühnü'l-hasek Tribulus terrestris oil.....	141
438-Dühnü'l-kar' Cucurbita pepo oil	141
439-Dühnü'l-emlec Phyllanthus emblica oil	141
440-Dühnü nüvari'l-kundûd [Dühnü nevari'l-kandûl] <i>Calicotome infesta subsp</i>	142
441-Dühnü'l-acürr ille oil	142
442-Dühnü'l-gar Lauras nobilis Linn oil	142
443-Dühnü'ş-şeceri'l-mastakî Pistacia lentiscus oil	142
444-Dühnü'l-mastakî	142
445-Dühnü'l-hırva' Ixodidae oil	143
446-Dühnü'l-levzi'l-mürr Prunus oil dulcis	143
447-Dühnü'l-levzi'l-hulv Dulcis Oil Almond.	143
448-Dühnü'l Yasemin Jasminum officinale oil.....	143
449-Dühnü lübbi'l-hûh Oleum prunus persica L.....	143
450-Dühnü lübbi'l-mişmiş Oleum Prunus armeniaca	144
451-Dühnü'n-narcıl Cocos nucifera-Coconut Oil	144
452-Dühnü'l-ban Pistacia terebinthus oil	144
453-Dühnü'l-bezir Linum usitatissimum L oil	144
454-Dühnü'l-fistık Arachis hypogaea oil.....	144
455-Dühnü'l-findık Oleum Coryli.....	144
456-Dühnü'l-butm Oleum Pistacia Terebinthus L.-	144
457-Dühnü's-sîtenç [Dühnü'l-benc] Viola odorata.....	145
458-Dühnü bezri'l-fücl Oleum nigrum radiculae seminum.....	145
459-Dühnü'l-kurtum Oleum Carthamus tinctorius.....	145
460-Dühnü bezri'l-encire [Dühnü bezri'l-encüre] Oleum Urtica dioica	145
461-Dühnü'ş-şevnîn [Dühnü'ş-şûnîz] Oleum Nigella sativa	145
462-Dühnü'l-hardal Oleum Brassica nigra-alba.....	145
463-Dühnü'r-reml [Dühnü bezri'l-harmel] Oleum Peganum harmala	145
464-Dühnü'z-zakkû Oleum Nerium oleander	146
465-Dühnü'l-ütrünc [Dühnü'l-ütrüc Oleum Citrus medica.....	146
466-Dühnü'l-kadî Oleum pondanus tectorius.....	146
467-Dühnü kıssai'l-hımar	146
468-Dühnü'd-dıflî Nerium oleander oil.....	146
469-Dühnü'ş-şahdanec Oleum Cannabis sativa L.....	146
470-Dühn-i haşhaş [Dühnü haşhaşı'l-esved] Papaveris Oleum.....	146
471-Dühnü'l-hanzal Citrullus colocynthis Oleum.....	147
472-Dühnü'l-beyz Oleum ovis	147
473-Dühnü'l-kamh Triticum sativum oleum	147
474-Dühnü'l-hams [Dühnü'l-hımmas] Cicer arietinum oleum	147
475-Dühnü'ş-şeylem Lolium temulentum oleum.....	147
476-Dühnü'l laden Cistus creticus Linnaeus oil.....	147
477-Dühnü'l-afsentîn Artemisia absinthium oleum.....	147
478-Dühnü'l-kust Costus pulverulentus oleum	148

479-Dühnü akırkarha <i>Anacyclus pyrethrum oleum</i>	148
480-Dühnü'l fisfisa <i>Medicago sativa oil</i>	148
481-Dühnü'l-hayyat.....	148
482-Dühnü'l-akarib Scorpion-oil.....	148
483-Dehenec Cu ₂ CO ₃ -Malachite Macro.....	148
484-Devser <i>Secale cereale</i>	149
485-Durkas [Dûkus] <i>Daucus Carota</i>	149
486-Dûdü'l-bakl Vegetable worms and insects.....	149
487-Dûdü'z-zibl.....	149
488-Dûdü'l-ipek <i>Bombyx mori</i>	149
489-Dîvdar <i>Cedrus deodara</i>	149
490-Dîkarûcas [Dîfurûhis].....	149
491-Dîsakûs [Dînisakûs] <i>Dipsacus fullonum</i>	149
492-Diyk <i>Gallus gallus</i>	150
Harfü'z-Zal.....	150
493-Zafisî [Zafniyü'l-İskenderanî] <i>Laurus nobilis</i>	150
494-Zugu.....	150
495-Zafnundûs [Zafnûbedas].....	150
496-Zübl [Zabl] <i>Nasikabatrachus sahyadrensis</i>	150
497-Zerac <i>Anisoplia spp</i>	151
498-Zübab <i>Musca domestica</i>	151
499-Zürre <i>Zea mays</i>	151
500-Zefedî [Zefra] <i>Haplophyllum armenicum</i>	151
501-Zünbul(zenebul hay) <i>Atkuyruğu Equisetum arvense</i>	151
502-Zenbü'l-akrep <i>Heliotropium ellipticum</i>	152
503-Zünbül Huruf.....	152
504-Zeheb Aurum Gold.....	152
505-Zib [Zi'b] <i>Canis lupus Wolf</i>	152
506-Zert hindi.....	152
507-Zerk.....	152
508-Zerhemse.....	153
509-Zerarih <i>Cantharides vesicatoria</i>	153
Harfü'r-Ra.....	153
510-Rasin [Rasen] <i>Juniperus drupacea</i>	153
511-Ravend-i çînî <i>Rheum officinale</i>	153
512-Raziyanec <i>Foeniculum vulgare</i>	154
513-Riclü'l-gurab <i>Plantago cornopus</i>	154
514-Ruham Terra Cimolia.....	154
515-Rahbiyn Çökelekdir.....	155
516-Raham <i>Accipitridae genus</i>	155
517-Reşad <i>Peganum harmala</i>	155
518-Rasas plumbum.....	155
519-Reşad.....	155
520-Rutb <i>Medicago sativa</i>	155
521-Rutab <i>Phoenix dactylifera</i>	155
522-Ra'l-i ibil [Ra'yü'l-ibil] <i>Echinops echinatus</i>	155
523-Ruyil hamam <i>Verbena officinalis</i>	156
524-Ra'ad <i>Silurus electruans</i>	156

525-Rubiyan <i>Crangon vulgaris</i>	156
526-Rumman <i>Punica granatum</i>	156
527-Ramad Cinders Ashes	158
528-Reml Sand - Gravel	158
529-Rems [Rims] <i>Haloxylon scoparium</i>	158
530-Remram <i>Carthamus tinctorium</i>	158
531-Rida.....	158
532-Revdelîrîda [Rûza-erîza] <i>Rosa damascena</i>	158
533-Ruûs Capitibus.....	158
534-Rîbas <i>Rheum ribes</i>	159
535-Rî'e Lung	159
536-Rî'etü'l-bahr <i>Chrysaora fuscescens</i>	159
537-Reyhan <i>Ocimum basilicum</i>	159
538-Reyhanü'l-kafûr <i>Ocimum canum</i>	159
539-Rîş Wool	159
Harfü'z-Za.....	159
540-Zac CuSO4	159
541-Zebîb <i>Vitis vinifera</i>	160
542-Zebib'ül cebel <i>Delphinium staphisagria</i>	160
543-Zebedü'l-bahr Seafoam	161
544-Zübde Butyrum.....	161
545-Zübad [Zebad]	161
546-Zibl Dung, faeces excreta	161
547-Zücac Glass.....	161
548-Zürunbad <i>Zingiber zerumbet</i>	162
549-Zerneb <i>Taxus baccata</i>	162
550-Zeravend <i>Aristolochia clematitis</i>	162
551-Zîrnîh As	162
552-Za'feran <i>Crocus sativus</i>	163
553-Zuğrûr [Zu'rûr] <i>Crataegus monogyna</i>	163
554-Zift Bitumen judaicum.....	163
555-Züfişte	163
556-Zümürrüd Emerald	163
557-Zemec (Zümmec) <i>Accipitrinae</i>	164
558-Zülabiyye Zalabiyat; a kind of sweet meat; thin pancake	164
559-Zencebîl <i>Zingiber officinale</i>	164
560-Zencebîlü'l-kilab <i>Apocynum venetum</i>	164
561-Zencar Bakır Karbonat	164
562-Zincefr (Zencefr)	164
563-Zehre <i>Dianthus calcephalus</i>	165
564-Zuhret'ün nuhas.....	165
565-Zehretü'l-milh.....	165
566-[Zû]fa-i yabis <i>Hyssopus officinalis</i>	165
567-Zûfa-i ratb	165
568-Zûfa <i>Hyssopus officinalis</i>	166
569-Zeytin <i>Olea europaea</i> L.	166
570-Zeyt <i>Olea oleaster</i>	166
571-Zeytinü'l-berrî <i>Olea europea</i> oil	166
572-Zeytar	167

573-Zir, Ziyz <i>Lanius excubitor</i>	167
574-Zibak Mercury Quick silver	167
Harfü's-Sîn	167
575-Sazec <i>Cinnamomum tamala</i>	167
576-Sac <i>Tectona grandis</i>	167
577-Sadrevan [Sadavran]	167
578-Salamandera <i>Salamander</i>	168
579-Samm-ı abraş <i>Leopard Gecko Colors</i>	168
580-Sehir, Sedir <i>Cymbopogon schoenanthus</i>	168
581-Sibistan [Sebistan] <i>Cordia myxa</i>	168
582-Sezab <i>Ruta graveolens</i>	168
583-Serahs (Serhas) <i>Driopteris filixmas</i>	169
584-Serv <i>Cupressus emperverirns</i>	169
585-Serkasane	169
586-Seratan-ı nehrî <i>Cancer fluvial</i>	169
587-Seratan-ı bahrî <i>Cancer marina</i>	170
588-Siracul kutrub <i>Mandragora officinalis</i> ,	170
589-Siracü'l-kutran [Siracü'l-kutrub] <i>Mandragora officinalis</i>	170
590-Sîsaliyûs (Sasaliyûs) <i>Tordyle officinale</i>	171
591-Setaryün, Setirnun <i>Acanthophyllum squarrosum</i>	171
592-Setavî [Sütûnî] sahnus	171
593-Sertaratiyûs [Setratiyûtus] <i>Pistia stratiotes</i>	171
594-Seta [Setahîs]	171
595-Su'd <i>Cyperus rotundus</i>	171
596-Sefercel <i>Cydonia vulgaris</i>	172
597-Su'ûd [Su'ût] Chewing tobacco (ENFİYE)	172
598-Sefadîkes	172
599-Süfûliyûn [Sefindûlyûn] <i>Heracleum Spendilium (Heracleum Sphondylium)</i>	172
600-Sakmûniya <i>Convolvulus scammonia</i>	172
601-Sukûlûkanderyûn <i>Asplenium spleenwort</i>	173
602-Sukûlûkanderyatalama [Sukûlûkanderyabalasya] <i>Hermodice carunculata</i>	173
603-Sakankûr <i>Sandfish skink, Scincus scincus</i>	173
604-Sükker <i>Saccharum officinarum</i>	174
605-Sekbînec <i>Ferula persica</i>	174
606-Süda [Sük] <i>Emblica officinalis</i>	174
607-Sel(l)emek Emlecin sıkılmış sıvı halidir	175
608-Selbice [Selîha] <i>Cinnamomum cassia</i>	175
609-Silk <i>Beta vulgaris</i>	175
610-Selhü'l-hayye Snakeskin	175
611-Seld [Sült] <i>Hordeum vulgare</i>	175
612-Seldaniyun	176
613-Sülehfât <i>Terrapene carolina bauri</i>	176
614-Sumak <i>Rhus coriaria</i>	176
615-Simsim <i>Sesamum indicum</i>	176
616-Semkûtan <i>Semper vivumtectorum</i>	177
617-Semkûtan-ı ahar	177
618-Sümana <i>Coturnix</i>	177
619-Semek <i>Fish</i>	177
620-Semek-i Sayda	177

621-Simen [Semn] Butyrum	178
622-Sena <i>Cassia angustifolia</i>	178
623-Semmûr <i>Beech Marten</i>	178
624-Sümbül <i>Nardostachys jatamasi</i>	178
625-Senderûs <i>Pistacia lentiscus</i>	178
626-Senidritas, sendiritas	179
627-Sünbadec Grinding wheel.....	179
628-Sincab <i>Spermophilus xanthoprymnus</i>	179
629-Sinnevr <i>Cat-felis domesticus</i>	179
630-Sus <i>Glycyrrhize glabra</i>	179
631-Sûrncan <i>Colchicum autumnale</i>	180
632-Sûsem [Süsen] <i>Iris germanica</i>	180
633-Sevîk Fried and pounded wheat or barley	180
634-Sîsenber <i>Achillea millefolium</i>	180
635-Sîstarûz [Sîsarûn] <i>Sium sisarum</i>	180
636-Sîbiya] <i>Astronotus ocellatus</i>	181
Harfû'ş-Şîn.....	181
637-Şahterec <i>Fumaria officinalis</i>	181
638-Şahsînî <i>Piper betle</i>	181
639-Şatıl.....	181
640-Şazene ve Şazenc Haematitis lapis.....	181
641-Şahbellut <i>Castanea sativa</i>	181
642-Şahişferm [Şahisferm] <i>Tanacetum balsamita</i>	182
643-Şebs [Şibs] <i>Anethum graveolens</i>	182
644-Şibrem [Şebrem] <i>Euphoarbia pityuse</i>	182
645-Şebbeh (Şebih) <i>Rhamnus paliurus</i>	182
646-Şeb Kal (SO4)2·12H2O.....	182
647-Şeceratü ebi melik <i>Saponaria officinalis</i>	183
648-Şahm	183
649-Şirbîn [Şerbîn] <i>Juniperus oxycedrus</i>	184
650-Şirş <i>Ferula-hermonis</i>	184
651-Şa'ır <i>Hordeum vulgare</i>	184
652-Şa'r Hair	184
653-Şefnîn-i bahrî <i>Dasyatis pastinaca</i>	185
654-Şefnin-i berri <i>Streptopelia risoria</i>	185
655-Şakayıku'n-nu'man <i>Anemone coronaria</i>	185
656-Şakakul <i>Pastinaca sativa</i>	185
657-Şıkırdiyûn [Şukurdiyûn] <i>Teucrium scordium</i>	185
658-Şıkarak (Şakırak) <i>Coracias naevia</i>	186
659-Şüka'a <i>Onopordon arabicum</i>	186
660-Şelhem [Şelcem] <i>Brassica rapa rapa</i>	186
661-Şüll <i>Aegle marmelos</i>	186
662-Şem' Cera alba.....	186
663-Şencar <i>Taraxacum officinale</i>	187
664-Şenbelid <i>Colchicum luteum</i>	187
665-Şehlîz [Şenbelîz] <i>Trigonella foenum-graecum</i>	187
666-Şenbenc [Şenc] <i>Turbinella pyrum</i>	187
667-Şevkeran <i>Conium maculatum</i>	187
668-Şahdanec <i>Cannabis sativa</i>	188

669-Şevnîz [Şûnîz] <i>Nigella sativa</i> Black cumin	188
670-Şeylem <i>Lolium temulentum</i>	188
671-Şeytarec <i>Lepidium latifolium</i>	188
672-Şeybe <i>Artemisia absinthium</i>	189
673-Şîh <i>Artemisia maritima</i>	189
674-Şîr-i bahşîr	189
675-Şeyhü'l-bahr	189
676-Şîrrûk [Şîrzak] <i>Vespertilio stercore</i>	189
677-Şîrhîşt [Şîrhuşk] <i>Fraxinus ornus</i>	189
Harfû's-Sad	189
678-Samiryûma [Sameryûma] <i>Heliotropium sps</i> Common heliotrope	189
679-Sabun Saponis Soap	190
680-Sabr <i>Aleo vera-Alae littoralis</i>	190
681-Sehanah (kılçıksız balık)	190
682-Sedef Pearl, oyester shell	190
683-Sedefü'l-basur <i>Cypraea moneta</i>	191
684-Sa'ter <i>Origanum vulgare</i>	191
685-Sarî'atü'l-cüda' [Sarîmetü'l-cedî] <i>Lanicera japonica</i>	191
686-Safer (Sufîr)	191
687-Sakr <i>Accipiter gentilis</i>	191
688-Samg Gum	192
689-Samgu'l-pûlad (Samgu'l-belat)	192
690-Samgu'l-iccas <i>Prunus domestica</i> butyrum	192
691-Samgu's-sumak <i>Rhus Coriaria</i> L butyrum	192
692-Samgu'l-hatmî <i>Althaea officinalis</i> butyrum	192
693-Samgu's-sezab <i>Ruta graveolens</i> butyrum	192
694-Samgu'l-levz <i>Amygdalus communis</i> butyrum	192
695-Samg'ül dahisa (damisa)	193
696-Samgu'z-Zeytin <i>Olea europaea</i> butyrum	193
697-Samgu's-serv <i>Cupressus sempervirens</i> butyrum	193
698-Sanevber <i>Pinus pinea</i>	193
699-Sandal <i>Santalum paniculatum</i> Santalum Sandal wood	194
700-Sûf Composting wool	194
Harfû'd-Dad	194
701-Za'n Domestic sheep	194
702-Zîgatü'l-arca [Zab'atü'l-arca] <i>Hyaena hyaena hyaena</i>	194
703-Zarv [Zîrv] <i>Pistacia lentiscus</i>	195
704-Zarab <i>Mephitidae (Mephitis mephitis)</i>	195
705-Zarî' <i>Sarcopoterium spinosum</i>	195
706-Zar' Udder	195
707-Zıfda' <i>Rana tigrina</i>	195
Harfû't-Ta	196
708-Talisfer <i>Abies webbiana</i>	196
709-Tavşan [Tavus] <i>Leporidae</i>	196
710-Tabaşîr <i>Bambosa arundinacea</i>	196
711-Tabak [Tubak] <i>Psiadia punctulata</i>	196
712-Tuhlüb <i>Lemna minor</i>	196
713-Tahal [Tihal] Spleen	197
714-Tarfa <i>Tamarix gallica</i>	197

715-Tara'yun <i>Pimpinella tragium</i>	197
716-Taraşite [Taraşine] <i>Chrysopogon gryllus</i>	197
717-Tarhûn <i>Artemisia dracunculus</i>	197
718-Taraşîsa [Taraşîs] <i>Cynomorium coccineum</i>	198
719-Terfile <i>Melilotus officinalis</i>	198
720-Tarîkler [Tiriflen] <i>Croton tiglium</i>	198
721-Tarna <i>Polygonum aviculare</i>	198
722-Tarastûc <i>Mullus barbatus (Red mullet)</i>	198
723-Tırgalûdîs (Taraglûdîs) <i>Motacilla troglodytes</i>	198
724-Tıryah [Tarîh] <i>A kind of fish-Sardines</i>	198
725-Taraguvsen [Taragûsûgan] <i>Pimpinella tragium</i>	199
726-Tarîkûliyûn <i>Psorlea corylifolia</i>	199
727-Dalak (Dalak) spleen.....	199
728-Tal' <i>Phoenix dactylifera</i>	199
729-Tukaryus <i>Teucrium chamaedrys</i>	199
730-Tıla.....	199
731-Talakıyûn [Taylakıyûn].....	199
732-Tayhûc <i>Centrocerus urophasianus</i>	200
733-Tîn-i mahdûm [Tîn-i mahtûm].....	200
734-Tîn-i Mısırlı.....	200
735-Tîn-i şamûs.....	200
736-Tîn-i cezîreti'l-Mastaki.....	200
737-Tîn-i kaymûliya.....	200
738-Tîn-i kermî.....	200
739-Tîn-i Ermenî.....	200
740-Tîn-i Nişabûrlı.....	201
Harfû'z-Za.....	201
741-Zufra <i>Pilosella auriculoides</i>	201
742-Zufr-ı kutvar [Zufr-ı katûra].....	201
743-Zayyan <i>Clematis montana</i>	201
Harfû'l-Ayn.....	202
744-Akırkarha <i>Anacyclus pyrethrum</i>	202
745-Uşran [Ubeyseran] <i>Artemisia Judaica</i>	202
746-Atam <i>Olea ster</i>	202
747-Aşrab [Usrub] <i>Rumex nervosus</i>	202
748-Ades <i>Lens culinaris</i>	202
749-Artanîşa [Artanîsa] <i>Cyclamen africanum</i>	203
750-Urûku's-sayağîn [Urûku's-sabbağîn] <i>Curcuma longa</i>	203
751-Aren.....	203
752-Arak.....	203
753-Ar'ar <i>Juniperus communis</i>	203
754-Asel mel-honey.....	204
756-Aşrak(işrak) <i>Circaea lutetiana</i>	204
757-Uşbetü's-siba' [Uşbetü's-siba'] <i>Thymealaea tartonraira</i>	204
758-Asaü'r-ra'î <i>Polygonum aviculare</i>	204
759-Asfür [Usfur] <i>Carthamus tinctorius</i>	205
760-Asafir ve Dînat [Asafir ve Sevdaniyat] <i>Sturnus vulgaris-Passer domesticus</i>	205
761-İ'zam Sünüklerdir.....	205
762-Itaye [Azaye] <i>Hoplodactylus kahutarae</i>	205

763-Afs <i>Quercus infectria</i>	206
764-Akik Agate stone	206
765-Akrep <i>Scorpion</i>	206
766-Akrepü'l-bahrî <i>Locustam marinam</i>	206
767-Ukab <i>Falco cherrug</i>	206
768-Ak'ak Magpie; crow	207
769-Akub <i>Gundelia tournefortii</i>	207
770-Ukunbe [Akne] <i>Colchicum autumnale</i>	207
772-Uleyk'ül kelb <i>Rosa canina</i>	207
773-Ulyak [İlk] Resin, gum	208
774-Alak <i>Hirundo medicinalis</i>	208
775-Anber <i>Ambera grasia Ambergris</i>	208
776-İnebü's-sa'leb <i>Ribes uva-crispa</i>	208
777-İnebü'd-dübb <i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	209
778-Ankebût <i>Speder</i>	209
779-Unsul <i>Drimia maritima</i>	209
780-Unnab <i>Ziziphus jujuba</i>	210
781-İneb <i>Vitis vinifera</i>	210
782-Avsec <i>Rubus fruticosus</i>	210
783-Ûd <i>Aquilaria agallocha</i>	211
784-Ûdu'l-hayye	211
785-Urb, abun	211
786-Aynun <i>Globularia cordifolia</i>	211
787-Uyûnu'd-dikter [Uyûnu'd-dîk] <i>Abrus precatorius</i>	211
788-Aynü'l-hüdhüd <i>Origanum majorana</i> (çiceği)	212
Harfü'l-Gayn	212
789-Gafet [Gafes] <i>Agrimonia eupatoria</i>	212
790-Gad [Gar] <i>Lauras nobilis Linn</i>	212
791-Galiyûn <i>Galuim verum</i>	212
792-Galşen (galbesan (galışenser)	212
793-Garîkûn <i>Polyporus igniarius</i>	212
794-Garanîn [Garaniyûn] <i>Geranium rotundifolium</i>	213
795-Galiye <i>Galiamoschata</i> A perfume made of musk	213
796-Gabîra [Gubeyra] <i>Sorbus domestica</i>	213
797-Gurayra <i>Pastinaca sativa</i>	214
798-Gara (Gıra) <i>Viscum album</i>	214
799-Garb <i>Populus alba-nigra</i>	214
800-Gazal <i>Eudorcas albonotata</i>	214
Harfü'l-Fa	214
801-Favaniya <i>Paeonia officinalis</i>	214
802-Fagra [Fagîra] <i>Zanthoxylum fagara</i>	215
803-Fat <i>Stryhnos nux-vomice</i>	215
804-Falbernes <i>Phalaris tuberosa</i>	215
805-Far <i>Musrattus Mouse</i>	215
806-Faşra [Faşera] <i>Bryonia alba</i>	215
807-Felencikûn <i>Colchicum autumnale</i>	216
808-Fahte [Fahite] Ring dove- <i>Streptopelia Capicola</i>	216
809-Fetayil	216
810-Fücl <i>Raphanus sativus</i>	216

811-Ferfiyûn (Ferbiyûn) <i>Euphorbia helioscopia</i>	217
812-Ferasiyûn <i>Marrubium vulgare</i>	217
813-Furungidilayun <i>Cynara cardunculus</i>	218
814-Ferencmüşk <i>Melissa officinalis</i>	218
815-Ferahu'l-himam [Firahu'l-hamam] <i>Columba livia</i>	218
816-Fıstık <i>Pistacia vera</i>	219
817-Fesafis <i>Cimex lectularias</i>	219
818-Feşa'	219
819-Fasfasa [Fısfisa] <i>Medicago sativa</i>	219
820-Fızza Ag (Gümüş- Argentum)	219
821-Fizbe <i>Cineraria maritima</i>	220
822-Fıtrasaliyun <i>Smyrnum olusatrum</i>	220
823-Fuka' feta	220
824-Futah	220
825-Felence <i>Alangium-salviifolium</i>	220
826-Fülfül <i>Capsicum annuum- Piper</i>	220
827-Darı fülfül <i>Piper longum</i>	220
828-Fülfülü'l-ma <i>Pilyginum Hydropiper</i>	221
829-Fülfülü's-sezab [Fülfülü's-sûdan] <i>Spice Pages Negro Pepper-Xylopiiæethiopica</i>	221
830-Fülfülmûye <i>Piper longum</i>	221
831-Fenciyun <i>Tussilago farfara</i>	221
832-Fû <i>Valeriana officinalis</i>	221
833-Füvve <i>Radix rubiae tinctorium</i>	221
834-Fûfel <i>Aseca catechu</i>	222
835-Fûdenc <i>Origanum vulgare</i>	222
836-Fîrûze (Fîrûzec) Tyquoise	222
837-Fil <i>Elephantus</i>	222
838-Feylatis <i>Chenopodium capitatum</i>	222
839-Feylûz [Feylûn] <i>Rhamus infectoria</i>	223
Harfû'l-Kaf	223
840-Kakûle <i>Elettaria cardamomum</i>	223
841-Kakaliya <i>Amomum granum paradisi</i>	223
842-Kataniki	223
843-Kakuli <i>Atriplex sps</i>	223
844-Kanise, kabise	223
845-Gavend (Hindden ve Yemenden gelen fıstık yağı)	223
846-Kıssa <i>Cucumis sativus</i>	224
847-Kıssaü'l-himar <i>Momordica elaterium</i>	224
848-Galzehrec <i>Anagyris foetida</i> L.	224
849-Kurdumana <i>Carum carvi</i>	225
850-Karanfil <i>Syzygium aromaaticum</i>	225
851-Karasiya (Karasya) <i>Prunus cerasus</i>	225
852-Kırmız <i>Coccus ilicis, Lecanium ilicis</i>	225
853-Kurretü'l-ayn <i>Nasturtium officinale</i>	225
854-Kar' <i>Cucurbita pepo</i>	226
855-Karaniya <i>Cornus sanguinea</i>	226
856-Garayna <i>Cornus mas</i>	226
857-Kursa'ne [Kırsa'ne] <i>Eryngium creticum</i>	226
858-Karatavgıyûn [Karatavgûyın]	226

859-Garmen <i>Coccus ilicis</i>	227
860-Karakman [Karkaman]	227
861-Karaz [Karz] <i>Gum arabic tree</i>	227
862-Kart <i>Catha edulis</i>	227
863-Kurtum <i>Carthamus tinctorius</i>	227
864-Kurtum-ı berrî <i>Memecylon tinctorium</i>	227
865-Kurm <i>Avicennia germinans</i>	227
866-Kuzah, Fezah <i>Foeniculum vulgare spp</i>	228
867-Kust <i>Saussurea lappa</i>	228
868-Kusûs [Kısûs] <i>Cuscuta epithymum</i>	228
869-Kustun [Kastarûn] <i>Daphne gnidium</i>	228
870-Kuşûr	229
871-Kasab <i>Arundo donax</i>	229
872-Kasab'üz zerir <i>Acorus calamus, Swertia chirata</i>	229
873-Kasabu's-sükker <i>Saccharum officinarum</i>	229
874-Kasas <i>Medicago arborea</i>	229
875-Kuzab [Kuzzab] <i>Cadaba Forsskal</i>	229
876-Kutub [Kutlub <i>Arbutus unedo</i>	230
877-Kutn <i>Gossypium herbaceum</i>	230
878-Katef <i>Chenopodium album</i>	230
879-Kata (Kuta) <i>Sand grouse</i>	230
880-Kadayıf	230
881-Ka'yıl, Ka'bel	231
882-Kafer	231
883-Kalimiya	231
884-Kılaş, Kılaneş.....	231
885-Kalinofidyun, Kalinikutun <i>Galium aparine</i>	231
886-Kali <i>Gypsophila struthium</i>	231
887-Kalkas, Kulkas <i>Colocasia esculenta</i>	232
888-Kulb <i>Lithospermum officinale</i>	232
889-Kulkul (Kılkıl) <i>Abrus Precatorius</i>	232
890-Kulumayın <i>Saponaria officinalis Gyposophila paniculata</i>	232
891-Kalb Cor meum	232
892-Kaml <i>Pedikulozis humanus</i>	232
893-Kınaberi <i>Cynachum vincetoxi</i>	233
894-Kınneb <i>Cannabis sativa</i>	233
895-Kunbera, keşire, keşbere <i>Galerida cristata</i>	233
896-Kantaryûn-ı kebîr <i>Centauree officinale</i>	233
897-Kantaryûn-ı sağır <i>Calendula Seeds-Centaurium minus</i>	233
898-Katran <i>Cedrus libani</i>	234
899-Kanbîl <i>Mallotus philippinensis</i>	234
900-Kunfuz <i>Hystrix cristata</i>	234
901-Kûkales	234
902-Kumni	234
903-Kûtûlîdûn <i>Sedum</i>	234
904-Kaysûm <i>Achillea millefolium</i>	235
905-Kayfumen [Kaykahin]	235
906-Kıyşûr [Kayşûr]	235

Harfû'l-Kaf	235
907-Kafûr <i>Samphora officinarum</i>	235
908-Kaşumrumi <i>Levisticum officinale</i>	235
909-Kadî <i>Pondanus Odoratissimus</i>	235
910-Kebere <i>Capparis spinosa</i>	236
911-Kebikeç <i>Ronunculus asiaticus</i>	236
912-Kebabe <i>Cubeba officinalis</i>	237
913-Kibrît sulfur	237
914-Keysûn [Kebûn]	237
915-Kubbat <i>Salvadora persica</i>	237
916-Kebed Hepar Liver	237
917-Keten <i>Linum usitassimum</i>	238
918-Ketem, Kutam <i>Buxus dioica</i>	238
920-Kesîra Gum tragacanth	238
921-Kerefis <i>Apium graveolens</i>	238
922-Kerm-i bostan <i>Grape vine</i>	239
923-Kerneb [Kürnüb] <i>Brassica oleracea</i>	239
924-Keredya <i>Carum carvi</i>	240
925-Kevvas, Kürras <i>Allium ampeloprasum</i>	240
926-Kürras <i>Allium ampeloprasum</i>	241
927-Kürpüsne [Kersene] <i>Vicia palaestina</i>	241
928-Küleng/Kürkî <i>Gruidae</i>	241
929-Küzbere <i>Coriandrum sativum</i>	241
930-Kerdane, Kezvan <i>Melittis melissophyllum</i>	242
931-Keşüs <i>Cuscuta europaea</i>	242
932-Keşmuna	242
933-Küseyla [Kesîla] <i>Portulaca oleracea</i>	242
934-Kervuş	243
935-Keffû' z-zab' <i>Ranunculus asiaticus</i>	243
936-Kazîsûn (Kazîtûn) <i>Solanum melongena</i>	243
937-Keffû'l-hirre <i>Antennaria dioica</i>	243
938-Keff-i insan	243
939-Gürde nephros-renes	243
940-Kelb Dog	243
941-Kilis [Kils] CaCO ₃ (kalsiyum karbonat)	244
942-Kemaşîr	244
943-Kümmeşra <i>Pyrus communis</i>	244
944-Kem'e <i>Tuber melanosporum</i>	244
945-Kemafîtûs <i>Ajuga chamaepitys</i>	244
946-Kemazeryus <i>Teucrium chamaedrys</i>	244
947-Kimnûn (Kemmûn) <i>Cuminum cyminum</i>	245
948-Kündür	245
949-Kenevir <i>Cannabis sativa</i>	245
950-Kundus <i>Gypsophila struthium</i>	245
951-Kenger <i>Gundelia tournefortii</i>	246
952-Kehirba <i>Vateria indica</i>	246
953-Kevari' (Trotters)	246
954-Kusfund <i>Ovis aries</i>	246
955-Küfra Female palm, <i>Phoenix dactylifera</i>	247

956-Ketiysa, keşisa	247
957-Kinh <i>Daroema ammoniacum</i>	247
958-Kina	247
Harfü'l-Lam	248
959-Laden <i>Cistus creticus</i>	248
960-Lajiverd (Laziverd) Lapis lazuli	248
961-Lagiye [La'iy] <i>Euphorbia Helioscopia</i>	248
962-Lagûyen (Lagûn) <i>Alchemilla vulgaris</i>	248
963-Lala <i>Convallaria majalis</i>	248
964-Leblab <i>Convolvulus arvensis</i>	248
965-Lesnec [Labah] <i>Albizzia lebbek</i>	249
966-Lebsan <i>Sinapis arvensis</i>	249
967-Leben Cow's milk	249
968-Leben-i hamız Coagulum lactis Curd	250
969-Leban	250
970-Lebenü's-sevda	250
971-Lahm Meat	250
972-Lihyetü't-teys <i>Tragopogan porrifolius</i>	250
973-Lehamu'z-zeheb [Lihäu'z-zeheb] <i>Ceterach officinarum</i>	250
974-Lisanü'l-hamel <i>Plantago major</i>	251
975-Lihyetü'l-gûl <i>Asplenium trichomanes</i>	251
976-Lisan <i>Plantago lanceolata</i>	251
977-Lisanü's-sevr <i>Borago officinalis</i>	251
978-Lisanü'l-asafir <i>Ficus religiosa</i>	251
979-Lisanü's-sebu' <i>Carduus nutans</i>	251
980-Lisanü'l-kelb <i>Cynoglossum officinale</i>	252
981-Lisan	252
982-Lükk Kerria lacca	252
982-Lencîtas [Lahîtis]	252
984-Levz <i>Amygdalus communis</i>	252
985-Lûbiya <i>Vigna sinensis</i>	252
986-Lukakîsa [Lûkakansa]	253
987-Lufas	253
988-Lûkas	253
989-Lü'lü	253
990-Luf <i>Arum daracunculus Arum pictum, Arum palaestinum</i>	253
991-Lîbanûtas [Lîbanûtis] <i>Boswellia carteri</i>	254
992-Lîmûniyûn <i>Rumex acetosal</i>	254
993-Limon <i>Citrus limon</i>	254
994-Levbez'ah	255
Harfü'l-Mîm	255
995-Mahûdane <i>Ricinus communis</i>	255
996-Mahî-i zehr [Mahî-zehre] <i>Verbascum thapsus</i>	255
997-Mazeryûn <i>Pimpinella anisum</i>	255
998-Mamîşa (Mamîsa) <i>Glaucium corniculatum</i>	256
999-Maş <i>Lathyrus sativus</i>	256
1000-Markuyuya, Markivya	256
1001-Mas Kimyasal Formülü C+(Al,Ca,Cr, Fe, Mg, Mn, N, Si, Sr, Ti)	256
1002-Maü'l-bahr	257

1003-Maü'l-cübn	258
1004-Maü'ş-şar'ir.....	258
1005-Maü'l-verd	258
1006-Maü'l-hıyar	258
1007-Maü'l-cümme	258
1008-Maü'r-rumad [Maü'r-ramad]	259
1009-[Ma-i nûn].....	259
1010-Maü'l-asel (Maul karatin).....	259
1011-Mesnan <i>Thymelaea hirsuta</i>	259
1012-Mağiz [Ma'iz] <i>Capra aegagrus hircus</i>	259
1013-Mihleb [Mahleb] <i>Prunus mahaleb</i>	260
1014-Muhallisa (Muhallasa) <i>Scrophularia sp</i>	260
1015-[Muhh] flavis medullae ossium.	260
1016-Midad Ink stone	260
1017-Merzencüş <i>Origanum majorana</i>	261
1018-Müran <i>Zanthoxylum Simulans Fraxinus</i>	261
1019-Mürr <i>Commiphora myrrha</i>	261
1020-Mers, Mersin <i>Myrtus communis</i>	262
1021-Miryafilüzer [Miryafilûn] <i>Lycium minutifolium</i>	262
1022-Murtuvan [Mertülesit] <i>Commiphora opobalsamum</i>	262
1023-Mürrar <i>Centaurea pseudosinaica</i>	262
1024-Merv <i>Mentha pulegium</i>	262
1025-Mürver, Merviy, Merv <i>Sambucus nigra</i>	263
1026-Mera [Mürrî]	263
1027-Mertîs	263
1028-Merhiytis	263
1029-Mürdeseng Plumbi oxidum	263
1030-Miylana	264
1031-Merkasîsa [Merkaşîsa, Merkaşîşa] Pyrite	264
1032-Mermer	264
1033-Merare Vesica fellea	264
1034-Mirs [Mizr]	264
1035-Mazmarur'rai' <i>Alisma plantago-aquatica</i>	264
1036-Misk	265
1037-Müskü taraşig	265
1038-Misennü'l-ma	265
1039-Mescûniya [Meshukûniya]	265
1040-Mişmiş <i>Prunus armeniaca</i>	265
1041-Mastaki <i>Pistacia lentiscus</i>	265
1042-Mugas <i>Letsea sebifera Ervalenta</i>	266
1043-Mas' <i>Mespilus germanica</i>	266
1044-Mast [Masl]	266
1045-Magre Ochre	266
1046-Miknatis manganese dioxeder (MnO2)	266
1047-Mukl <i>Hyphaene thebaica</i>	266
1048-Mukl'u mekki <i>Commiphora mukul</i>	267
1049-Milh Sodium chloreder	267
1050-Muluh <i>Atriplex halimus</i>	267
1051-Mülûhiya <i>Corchorus olitorius</i>	267

1052-Mültat (Mültah)	267
1053-Men Manna Dew manna.....	267
1054-Meha	267
1055-Mevz (Muz) <i>Musa paradisiaca</i>	268
1056-Mûrkiya [Mûrka] <i>Muscari aucheri</i>	268
1057-Mûmiya.....	268
1058-Milis [Meys] <i>Celtis caucasica</i>	268
1059-Mî'asa [Mî'a] <i>Styrex officinalis Linn</i>	268
1060-Meydiyûn.....	269
1061-Miy'e	269
1062-Mez	269
1063-Merdaşgerm, Merdişferum <i>Myrtus communis</i>	269
1064-Mev <i>Delphinium staphisagria</i>	269
Harfü'n-Nûn.....	270
1065-Nanhah <i>Carum copticum</i>	270
1066-Narçıl <i>Cocos nucifera</i>	270
1067-Narenc <i>Citrus bigaradia</i>	270
1068-Nar-ı müşde [Nar-ı müşk] <i>Mesua ferrea</i>	270
1069-Narkiyu <i>Polygonum hydropiper</i>	270
1070-Nagîst [Nagîşet] <i>Punica granatumun</i>	271
1071-Nebîz.....	271
1072-Nar	271
1073-Nühas	271
1074-Nuhale Wheat bran	271
1075-Nergis (Nercis) <i>Narcissus tazetta Linn</i>	272
1076-Nesrîn <i>Rosa canina Dog rose</i>	272
1077-Nesr <i>Gypaetus barbatus</i>	272
1078-Neşa Starch	272
1079-Nüşare Wood sawdust shaving	273
1080-Na'na (Na'na') <i>Mentha viridis</i>	273
1081-Na'am <i>Struthio camelus</i>	273
1082-Naft Naphtha A kind of bitumen.....	273
1083-Nefl <i>Medicago pentacyla</i>	273
1084-Nemmam <i>Ocimum basilicum</i>	273
1085-Neml <i>Formicidae</i>	274
1086-Nemr <i>Pelis pardus</i>	274
1087-Nemkesud	274
1088-Nişadır	274
1089-Nuvarsi <i>Astragalus arnacantha</i>	274
1090-Nevail temr <i>Phoenix dactylifera çekirdeği</i>	274
1091Nehmal.....	275
1092-Nilüfer <i>Nymphaea lotus</i>	275
1093-Nîlec <i>Isatis tinctoria</i>	275
Harfü'l-Vav	275
1094-Vec <i>Acorus Calamus</i>	275
1095-Vahşîzek <i>Artemisia cina</i>	276
1096-Veda' <i>Cypraea moneta</i>	276
1097-Verd <i>Rosa damascus</i>	276
1098-Verdü'l-hımar <i>Arnica montana</i>	276

1099-Vers <i>Ceylon Cornel</i>	276
1100-Verel <i>Varanus sps</i>	277
1101-Vesah.....	277
1102-Vesahu'l-kevair.....	277
1103-Vesîc (Vesîh) <i>Coriandrum sativum</i>	277
1104-Vaşak <i>Lynx</i>	277
1105-Vatam.....	277
1106-Vencehil [Vencehik].....	277
Harfû'l-Ha.....	278
1107-Hasîmûna <i>Orobancha alba subsp. alba</i>	278
1108-Hediye [Hedbe] <i>Porcellio scaber</i>	278
1109-Hediyliye.....	278
1110-Helnun, Hernuva <i>Aquilaria agallocha</i>	278
1111-Hüdhüd <i>Upupa</i>	278
1112-Heşt dehan.....	279
1113-Heylûn [Helyûn] <i>Asparagus officinalis</i>	279
1114-Helîlec <i>Terminalia chebula</i>	279
1115-Hindiba <i>Cichorium intybus</i>	280
1116-Hindiba-yı berrî <i>Cichorium endiva</i>	280
1117-Heyûfarîkûn <i>Hypericon perforatum</i>	280
1118-Hil <i>Elettaria cardamomum, Small cardamom</i>	280
Harfû'l-Ya.....	281
1119-Yasemin <i>Jasminum grandi lorum</i>	281
1120-Yakıt Corundum , Ruby.....	281
1121-Yebrûh a- <i>Mandragora officinarum</i>	281
b- <i>Atropa belladonna</i>	281
1122-Yetû' <i>Euphorbia officinarum</i>	281
1123-Yerîtûn [Yerbatûre] <i>Peucedanum officinale</i>	282
1124-Yerşane [Yerbeşane].....	282
1125-Yerbû' <i>Jerboa</i>	282
1126-Yeşf Jade stone.....	283
1127-Ya'kûb <i>Red-tripodes perdix</i>	283
1128-Yağmîsa <i>Rheum ribes</i>	283
1129-Yaktîn <i>Cucurbita pepo</i>	283
1130-Yelhuc, yelencuc <i>Lignum Aloes</i>	283
1131-Yemam <i>Streptopelia risoria</i>	283
1132-Yenbud <i>Ceratonia siliqua</i>	284
1133-Yensak [Yank].....	284
1134-Yensitale [Yiniştalle] <i>Equisetum Arvense</i>	284
1135-Yenmer [Yeneme] <i>Mercurialis annua</i>	284
1136-Yoğurt.....	284

Harfû'l-Elif

Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm ve bihi'l-avn.

Allah'a çok şükür edip Muhammed Resûlullah ve âline ve ashabına çok salâvat getirdikten sonra şurû' itdüğüne imtisal edervüz bir emre ki adeta bizüm üzerümüze vacibdir o emr eden kıdvetü'l-e'azım ve'l-ekâbir haviyü'l-me'alî ve'l-mefahir el-mahsûs bi-inayeti'l-meliki'l-kadir Umur Bey hazretleri dame tevfi-kuhû ile'l-hayrat ma-dame fî-ribkati'l-cübbat [hayat] şöyle işaret olundu ki, müfredat-ı İbn Baytarî mu-sannif tertîbi üzerine Türkî dilince tercüme olur şu ki, bizüm makdûrumuzdur taksîr kılmadık bakî özlünde kiramî'n-nas sert makbûldür.

1-El-Alusen *Alyssum maritimum*

Hüsni Yusuf, Nazar Otu, Kulunc Otu

Dağlarda biten bir ottur. Her bir dalı aşağıdan yukarıya doğru sık yapraklıdır. Her yaprağı iki kat olur. Tohumu içinde, yassı ve yanında olur. Şayet bu otu suyla kaynatsalar suyunu soğuk almış kişiye içirseler soğuk algınlığına iyi gelir. Bazı hekimler der ki, bu otu eline alıp baksalar yine soğuk algınlığına iyi gelir. Eğer dövseler bala karıştırırsalar yüzde olan siğillere ve çillere sürseler giderir. Eğer 6 gr dövseler yiyeceğe katsalar kuduz köpeğin ısırması olduğu kişiye yedirseler kurtara. Eğer evin bir yerine assalar o evde olan halkı tüm hastalıktan saklaya. Eğer bir kızılca beze bağlasalar ahıra assalar hayvanları hastalıklardan korur. Eğer böbreğinde taşı olan kişi 3 gr içse on güne kadar o taşı düşürür.

2-Atrîlal *Ammi majus*

Hilal tohumudur. Bu ota kuzgun ayağı derler. Her şekliyle torak otuna benzer. Sadece bunun çiçeği ak olur. Mizacı ıssıdır, kurudur. Kullanılacak kısmı tohumudur. Derinin üstündeki beyaz ve siyah lekelerin her türlüünü iyileştirir. İçmenin usulü budur ki, bunun 3 gramına karşılık, çeyreği kadar akırkarhayla yumuşak dövüp karıştırıp bala katsalar derinin üstündeki beyaz ve siyah lekeleri olan kişi yalasa güneşe karşı otursa iki saate kadar o hastalıklı olan yerler yarılr suları akar ve o sıkıntıdan kurtarır. Şayet gitmezse bu bitkinin tohumundan alıp 16 gr selhu'l-hayyden alıp 13 gr bağanos (Seyok otu, sezap otu= Ruta graveolens) yaprağı ile karıştırıp beş gün kadar 16 şar gr her gün üzüm suyu ile içseler daha sonra güneşe çıksalar terleyinceye kadar dur-salar çok faydasını görürler. Eğer bu tohumu yumuşak dövseler, karnında çocuğu ölmüş olan kadınların, burnuna üfürseler ölmüşü düşürür. Bu tohumu 3 gram içseler iç ağrılarını giderir.

3-İksar *Bunium bulbocastanum*

Yaprağı havuç yaprağına benzeyen bir ottur. Yalnızca biter, uzunluğu yaklaşık 75 cm olur. Tepesi torak otuna benzer, çiçekleri beyaz, kökü yuvarlak olur. Ceviz dikili ekin yerlerinde ve dağlarda biter. Sıcak ve kurudur. Adına Türkçe hilal derler. Eğer bir kişi her sabah yaklaşık 10 gr bunun tohumundan demir diken suyuyla on beş gün kadar içse on beş güne kadar mesanedeki ve böbrekteki taşları giderir ve karında olan kurtları çıkarır. Eğer kökünü dahi kullansalar aynı faydayı görürler. Baldırda olan balgamî şişlere sürseler iyi eder ve faydasını görür.

4-Argîs *Berberis vulgaris*

Hanımtuzluğu (karamuk) ağacı kökünün kabuğudur. Ne zaman bunu kaynatıp sıksalar suyunu hevelan-ı hindî yerine kullansalar onun faydası gibi fayda eder. O suyu mazmaza etseler onun faydası gibi fayda eder. Ağızda olan rahatsızlıkları giderir. Ve dahi gül suyunda ıslatsalar ol gül suyunu göze damlatsalar rutubetin ve eski göz ağrılarını giderir. Eğer gözü ağrımadan kullanırlar ise ağırmasına fırsat vermez. Şerbetle kullansa pişirse ciğeri ağrıyana içirseler ciğer ağrısını giderir. Veremi var ise yumuşatır ve kaynatsalar lavman yapsalar bağırsak çıbanlarına fayda eder.

5-Amlîles *Rhamnus alaternus*

Geyik Dikeni. Yapağı mersin yapağına, meyvesi ardıç yemişine benzer. Eğer bu ağacın meyvesini kaynatsalar sarılık düşen ve ödemi olan kişiye içseler yok eder, tecrübe edilmiştir. Dahi kökünün kabuğunu ıslatsalar suyunu içseler insanın içini yürütür. Ayrıca ciğeri ve dalağı kuvvetlendirir. Egesinin (kaburga) tıkanıklıklarını açar. Eğer etle pişirseler çorbasını içseler sarılık hastalığını iyileştirir.

6-Ebhel *Juniperus communis*

Ardıç Yemişi. Türkçe dağ servisidir. Yapağı yılgin yapağına benzer. Bunun yapağını dövseler balla karıştırırsalar eski çıbanlara sürseler çıbanları yok eder. Issı şişlere sürseler sakın eyler. Eğer yakı eyleseler gövdeye sürseler deri kuruluşunu giderir. Eğer içseler kan ıšetir, karındaki çocuğu düşürür. Bunu dövseler balla karıştırırsalar diş diblerine sürseler çürüklüğü giderir. Yeni et bitirir, sağlamlaştırır. Meyvesini alsalar demir kap içinde susam yağıyla kaynatsalar kararınca ondan sonra sağır olan kulağına damlatsalar açar. Yemişinden 30 gr alsalar bir toprak kaba koysalar kaynatsalar ki yağın hepsini çeke, ondan 30 gr beyaz şeker ile dövüp karıştırırlar. Günde 6 gr aç karnına ılık suyla içseler basuru giderir, içi temizler, karında olan kurtları çıkarır. İncirle dövseler 6 gr balla karıştırıp içseler hayız kanını söker. Şayet yemişinden 36 gr alsalar dövseler 18 gr tereyağı ile kaynatsalar 55 gr bal katsalar nefes darlığı olan kişiye yalatsalar çokça faydasını görür. Bunun yaprakların dövseler sirkeyle karıştırıp kaşı kirpiği dökülen kişiye sürseler dökülmekten kurtara.

7-İbrişim İpek

Bunun iyisi hamıdır. Kalbi kuvvetlendirir ve ruhu ferah eyler. İpekten gömlek giyen kişide bit olmaz ve yürek oynamasına engel olur. Yanmışından 3 gr içseler ki; yakmanın şekli şöyledir Bir demir kabın içine koyalar, ağzını sıvayalar, ufacık delikler açalar, yaktıktan sonra yıkayalar. Gözün kabağını bununla doldururlar ise gözde olan çıbanlara fayda eder. Yakmadan makasla ufak doğrasalar karıştırırsalar çok dövseler yahud kehribar ve bih-i mercan ile karıştırırsalar çok dövseler kalp çarpıntısı gidermeye faydası olur.

8-Abanûs (abanoz) *Diospyros ebenum*

Gayet iyisi odur ki kara ve düz olur şayet ki törpüyle sürseler ipekten ele-seler göze sürme etseler gözde olan eski çibanları ve gözden akan rutubeti iyileştirir ve aklığını dahi giderir. Eğer çömleğe koysalar yaksalar ayrıca yıkasalar isfidac yıkar gibi kuru göz ağrısına ve göz kaşıntısına sürme etse çok faydasını görür. Eğer 6 gr içseler böbrekteki taşı dağıtır. Yumuşak dövseler ateş yanığına ekseler çok faydalı olur.

9-Ebû kanis [Ebû kabus] *Gypsophila arrostii*

Gasûl-i Rûmî denen bir ottur, zeytin yaprağı gibi ufacık yaprakları olur. Deniz kenarlarında biter. İki yaprağının arasında kuruca dikenler vardır. Beyaz beyaz diplerinde çiçekleri olur. Salkım salkım al sıfat olur. Şayet bunun yaprağı ve kökünü alsalar kaynatsalar ve saksalar kurutsalar, kullanacağı vakitte maü'l-karatîn adlı toprakla 15 gram içirseler, sulu balgamı çıkarır ve nefes darlığına ve epilepsiye ve sinirler ağrısına çok faydalıdır.

10-İbnü İrs *Mustela*

Gelincik. Türkçe gözen derler. Farsça rasû derler. Kelere benzer bir hayvandır. Şayet karnını yarsalar içini çıkarıp, tuz koysalar gölgede kurutsalar 10 gr şerbetle içseler yılan ve çıyan ve akrep sokmasına fayda eder. İlaç zehirlenmelerinin etkisini yok eder. Eğer içini kişnişle karıştırırsalar gölgede kurutsalar, 10 gr içseler uçuğu ortadan kaldıra. Bir çömleğe koysalar yaksalar, külünü alsalar sirkeyle karıştırırsalar gut hastalığına sürseler çok faydasını görür. Kanını hanazîre sürseler fayda eder. Mafsal ağrılarına külünü sirkeyle yakı edip sürseler ağrıyı giderir. Eğer kurutsalar sarası olan kişi kurusunu yese fayda eder. Eğer ayaklarını kadınlar boynuna assalar hamile olmaya. Etini yakı edip arka ağrısına sürseler ağrıyı giderir. Karna sürseler yoğunlaşmış gazları giderir. Eğer bir yemekte zehir olsa bu hayvan o yemeği görünce tüyü ürperir.

11-El-Anuk Plumbum (Pb)

Kurşundur. Şayet bundan bir havan içine zeytinyağı yahud gül yağı yahud ayva yağı yahud mersin yağı koyup kurutsalar dövüp toz haline getirirler, o yağlardan makatta olan çibanlara ve basura sürseler fayda eder. Ayrıca kurşundan iki parça alsalar düzleştirirler epilepsi tutan kişinin kasığına bağlasalar fayda eder. Şayet bunu yaksalar sonra yumuşak dövseler eski cerahatlere ekseler çok faydalı olur. Eğer çibanın irini var ise günde bir kez kullanılmalıdır. Eğer küçük plakalar yapsalar birbirine sürseler azcık suyla ta ki o su kararınca o suya gül yağı katsalar makatta olan çibanlara ve basura sürseler fayda eder. Eğer yanmış kurşunu alsalar yumuşak dövseler kül etseler gözden akan yaşı keser. Ayrıca çibanda olan fazlalık eti giderir. Ufak ufak doğrasalar bir çömlek içine bir kat döşeseler üzerine kükürt dökseler yine bir kat dahi kurşun döşeyip üzerine kükürt dökseler ta ki o çömlek dolunca bu şekilde dolduralar, sonra ateş üstüne koyalar. Hemen ki yalınlandığında demirle karıştırırlar ta ki kül olur. O külü alıp eski çibanlar merhemine katsalar fayda eder. Göz otlarına katarlar ise çok faydalı olur. Şayet bir kişi iç yağına parmağına sürse bir parça kurşunla ovsa kaşına sürse kılları sağlamlaştırıp çoğaltır. Dökmekten kurtarır. Eğer kurşunu şerbetle birbirine sürseler ıssı veremlere çok fayda eder. Şayet kurşunu yağla sürseler, şu kadar ki yağ karara, ondan o yağı hangi demire sürseler paslanmaya. Ayrıca kurşundan yüzük yapıp takınsalar bedeni naks eder yani temiz eder. Ayrıca bir parça kurşunu et pişerken üstüne bıraksalar ne kadar odun yakarsan yak hiç pişmeye.

12-İbnü Ara'l-Kıt [Ebzazü'l-kıttā] *Sempervivum tectorum*

Türkçe küçük hayy-ı âlem derler. Duvarlarda ve taşlarda biter. Uzun olur. Çok budaklı olur. Bir kökten çıkar. Yuvarlak yapraklı sarı sarı ufacık çiçekleri olur. Şayet bunu dövüp yakı edip eski çibanlara ve gözde olan çibanlara ve şişlere sürseler giderir. Ateş yanığına ve gut hastalığına fayda eder. Eğer sıksalar suyunu gül yağıyla karıştırırsa başa sürseler ağrısını giderir. Eğer şerbetle suyunu içseler içindeki uzun kurdu çıkarır ve ishali keser. Bağırsakta olan çibanları giderir. Bunun yaprağından fitil edip hanım kişiler götürse rahimden akan rutubeti keser. Dövseler ve sürme edip göze çekseler göz ağrısına fayda eder. Eski iç yağıyla yakı eyleseler boğazda beze şişmesine sürseler iyi eyler.

13-Ütrünc (Ütrüc) *Citrus medica*

Farsça turunç derler. Türkçe ağaç kavunu derler. Ekşidir, soğuktur, kurudur. Mizacı düzenler, suretini ve yüreği soğutur. Ciğerin hararetini sakın eder ve mideyi kuvvetlendirir. Safrayı kesip safrada olan karışıklıkları giderir. Sıcak mizaçlı kişilerin kalbini ferah eyler. Sıcaklıktan kaynaklanan yürek oynamasını engeller. Yılan soktuğuna fayda eder. Sürme edip göze çekseler sarılık hastalığı giderir. Göze fayda eder. Şayet sirkeyle pişirselar yarım çorba kâsesi kadar sülük yutan kişi içse sülüğü öldürür çıkarır. Sıtmaya fayda eder. Safra yanmasından olan vesveseye fayda eder. Geç hazm eder, ayrıca mideye yaramazdır. Kuluncu götürür. Şartı budur ki yalnız yiyeler. Önünde ve sonunda yemek yemeyeler. Ama balla karışmış iyidir, o zaman hazmı tez olur. Ama kurutucudur ve susatıcıdır. Ama ferahlatıcıdır. Eğer kabuğunu yaksalar yakı yapsalar deri üstündeki siyahlıklara sürseler fayda eder. Ayrıca ağız kokusunu iyi eder. Ağızda tutsalar ve pişirselar suyunu içseler kusmayı engeller. Kabuğunu sıksalar suyunu içseler yılan sokmasına fayda eder. Sokulan yere dahi sürseler fayda eder. Ayrıca veba salgınında koklamak çok fayda eder. Balgamı ve susamayı giderir. Turunç kabuğunu sirkeye koysalar hemen sirke eyler. Şayet donla koysalar güve kesmeye. Çekirdeğini 10 gr kabuğu alınmış şekilde ılık suyla içseler akrep sokması sonrası zarar görmez. Eğer koparıp diş diblerine sürseler sağlam eder. Turuncun yaprağını dövseler şişlere sürseler temizler. 5 gr kadar yaprağından yeseler yemeği hazm eyler mideyi kızdırır. Nefes yolunda balgam bulunsa giderir. İçte olan gazları dağıtır. Mideyi sağlamlaştırır. Organlarda olan tikanıklıkları açar.

14-Esel *Tamarix orientalis*

Türkçe yemişli yıldıza derler. Bu büyük bir ağaçtır. Yeşil budakları olur. Kızıla yakın rengi olur. Soğuktur, kurudur. Şayet kökünü pişirselar şerbetle ya sirkeyle ciğeri ağrıyana içirselar fayda eder. Diş ağrısını giderir. Kan tükürmeye fayda eder. Şayet içseler içi kabz eyler. İçten giden kanamaları durdurur. Meyvesini yumuşak dövseler çibanlara serpseler çibanlardan kalan fazlalık etleri yok eder. Diş dibine dökseler sallanan diş sağlamlaştırır ve diş eti çekilmesine faydalı olur. Meyvesini pişirselar geceden sabaha kadar gayet sıcak suda ıslatsalar suyundan sarılığa düşen kişi içse sarılığı gider, benzi çok hoş olur.

Eğer küçük çocuklara içirseler kustura. Midelerini azmış kan, balgam, safra ve sevdadan temizler. Sulu uyuz olan kişilere suyunu içirseler ve kurusunu yumuşak dövseler onu uyuza ekseler çok fayda eder. Zayıf kişiler bunun meyvesini kaynatsa içse zayıflıktan kurtarır, şişmanlar. Şöyle yapılacaktır ki, yedi gün birbiri ardınca bunun suyundan içseler, ondan sonra yedi gün dahi soğutucu ve yaş eyleyici haplar yapıp yeseler, ondan sonra sığır ayrıntı içse bir kaç gün, sonra kesîreyi yumuşak dövseler beraber şeker katsalar yedi gün her günde 6 gr yeseler, sonra simit ekmeği yeseler çok sağlıklı gelişirler. Benizlerin çok güzel eyler. Midesinde rahatsızlıklar olsa kaynatsa suyunu içse midesini temizler. Midneyi sağlamlaştırır. Eski ishallere fayda eder. Kanamayı keser. Devamlı akan hayız kanını dahi keser. Suyunu şekerle beraber kıvama getirirler içseler her sabah bir kaşık ılık suyuyla içse dalak ve bağırsaklarda olan rahatsızlıkları giderir. Bu yemişe şimdiki zamanda palamut meyvesi derler. Eğer dövüp yakı eyleseler madde inen uzuvlara sürseler sağlamlaştırır. O yere madde inmeyi engeller. Eğer 10 gr dövseler çok ishal olan kişiye yedirseler hemen ishali durdurur. Bu ağacı bir evde tütsü etseler o evde olan kişiler kabarcık çıkmaktan emin olalar. Bu ağacın külünü yakı eyleseler makat çıktığına sürseler çok fayda eder. Taze yaraya veya diğer yaralara bu ağacın külünü ekseler hemen hoş eyler. Mücerrebdir. Hekimler, bunun bedeli mazıdır derler.

15-İsmid Antimon(İsfahanî sürme)

Türkçe İsfahanî sürme derler. Yumuşak dövseler çibanlara sürseler çibanlardan kalan belirtileri ve çürüğünü temizler, gözde olan çibanlara dahi sürseler yok eder. Kanayan burnun içine üfleseler kanamayı durdurur. Hekimler der ki, bundan elde edilmiş toz ile yanmış kurşunun etkisi aynıdır. Bundan elde edilen tozu taze iç yağı ile karıştırırsalar ateş yanığına sürseler çok fayda eder. Mûmiyalara (Her derde deva olduğuna inanılan efsanevî ilaç) karıştırırsalar azcık isfidac (üstübeç, boyacılıkta kullanılan, kuvvetli bir zehir olan bazik kurşun karbonat) koysalar ateş yanığından olan çibanları bitirir. Bu sürme gözleri çok kuvvetli eder. Çoğu ağırları ortadan kaldırır. Kadınlar ve yaşlılar gözüne çok fayda eder. Gözleri zayıflamış olanlar, bu İsfahani sürmenin tozuna azcık müşk (ceylan göbeği) katsalar göze çekseler çok kuvvetlendirir, gözdeki harareti ve rutubeti giderir. Bunu fitil gibi yapsalar hayzı kesilmeyen hanımların hayzı kesilir. Eğer yumuşak dövseler bitli olan kişinin gövdesine sürseler bitleri öldürür. Ayrıca yaşıran gözlere sürme gibi çekseler gözyaşını giderir ve yeni cerahatlere sürseler bitirir.

16-Etrar [Esrar] *Berberis vulgaris*

Türkçe hanımtuzluğu derler. Soğuktur, kurudur. Ciğeri ve midneyi kuvvetli eyler. Mizacı ıssı şişlere sürseler sıcaklığı giderir. Ayrıca içi tutar ve susuzluğu giderir. Ciğeri soğutur, safrayı keser. Çekirdeğini ezse içirseler bağırsaktaki çibanlara fayda eder, kurutur. Kanamayı keser. Ciğerde olan ishale fayda eder ve balgamdan olan sıtmaları iyileştirir.

17-İccas *Prunus domestica*

Türkçe erik derler. İyisi iri olandır ki, tatlı olur. Soğuktur, rutubetlidir. Çok yiyince midneyi gevşek, zayıf ve güçsüzleştirir, içi yürütür. Evet, kurutsalar içi kabz eyler. Midneye iyidir. Şayet yaprağını gül şerbetiyle kaynatsalar o suyla gargara etseler şişleri indirir. Diş dilberinde olan şişleri giderir. Özellikle sıcak mizaçlı kişiler yemekten sonra erik yememelidir. Ayrıca safrayı söker. Balgamî kişiler bal suyu içseler midedeki zararlı olan şeyleri çıkarır. Yüreği soğutur.

İçi yürütür. Susamayı giderir. Yemek iştahını keser. Şayet pişirseler süzseler şekerle ya balla karıştırırsalar safrayı çokça dışarı çıkarır. Kaşıntıyı giderir. Kuru eriği ıslatsalar suyunu içseler çeşitli öksürüğe fayda eder. Kurusunu pişirseler azcık şeker katsalar içseler safradan olan sıtmayı giderir. Hayız kanını yürütür. Dağ eriği çok kabız eder. Ciğeri soğutur.

18-Ahiyûn *Echium vulgare*

Yemişinin ona benzediğinden dolayı Türkçe yılanbaşı derler. Bu bir ottur ki, uzun uzun yaprakları olur. Üzeri dikenli olur. Her yaprağının dibinde sarı çiçeği olur. Bunun kökü parmaktan ince olur. Eğer kaynatsalar şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer kökünü kaynatsalar şerbetle içseler arka ağrısını giderir. Organlardaki tıkanıklığa çok iyi gelir.

19-Ahîlûs *Campanula erinus*

Bu bir ottur ki, ırmaklar kenarında biter. Bir karıştan uzun olur. Yapraklarının tepesi ayrılmış olur. Beş budaklı ya da altı budaklı olur. Çiçeği ak olur. Ufacık kara meyveleri olur. Şayet yemişinden 6 gr alsalar 13 gr bala katsalar göze çekseler gözyaşını keser. Sıkılmış suyunu kükürtle ve natrûnla (hidratlı doğal sodyum karbonatla) karıştırırsalar kulağa damlatsalar ağrısını giderir.

20-Ahırsac *Tamarix tetragyna*

Bir çeşit elma ağacı. Bu bir ağaçtır ki, sıcak şehirlerde biter. Adam boyunca olur. Yaprığı incir yaprağı gibi olur. İçi boş olur. Budaklarının içinde meyvesi çok olur. Şayet meyvesini ve yaprağını kaynatsalar gut hastalığı üzerine dökseler sancısını giderir. Dahi ağacını yaksalar kül eyleseler o külü sirkeyle karıştırırsalar cerahatlere, çıbanlara, sivilcelere ve beneklere tekrar sürseler giderir.

21-Idhır [Izhır] *Cymbopogon schoenanthus*

Türkçe Mekke ayrığı derler. Sidiği yürütür. Şayet içseler hayız kanını yürütür. Ciğerde ve midede olan şişleri giderir. Kökü çiçeğinden fazla hayız eder. Fazla kızdırır. Kan tüküren için yapılan macuna katsalar fayda eder. Pişirseler suyunu içseler mesanedeki taş giderir. Mide ve ciğer ve böbrek ve akciğer ağrılarını giderir. On gün kadar 5 gr biberle içseler korkusu olan kişinin korkusu gider. Midesi yemek kabul etmeyen, devamlı kusan ve kusma korkusu olan kişiye faydalıdır. Azalarında sancısı olan kişiler içseler faydasını görür. Ama baş ağrısı yapar. Yakı yapıp sürseler midede ve ciğerde olan sert şişlere fayda eder, giderir. Çok suyla kaynatırsalar hanımlar içine girse otursa rahimlerindeki şişlere fayda eder. Suyunu içseler iç ağrılarına, özellikle rahim ağrısına çok fayda eder. Ayrıca bir kişi çok kokulasa başını ağırlaştırır, uykusunu getirir. Eğer süci şerbetle ile pişirseler sidiği tutulan kişiye içseler sidiğini yürütür. Mesaneyi kızdırır ve gövdede olan bütün gazları dağıtır. Kökünü pişirseler on beş gün kadar içseler mafsalları ağrıyana fayda eder. Balgamdan olan sıtmaları giderir. Eğer elma sirkesi ve baldan oluşmuş şerbet ile içseler bu faydaları görülür. Vücudu dengeler, Evet, sidiği yürütür.

22-Azeryûn *Calendula arvensis*

Ukhuvanın bir çeşididir. Aynü'l-bakar olarak meşhurdur. Uzunlu yaklaşık 65-70 cm olur. Yaprakları parmaktan uzun olur, sarı çiçekleri olur. Papatya çiçekleri gibi olur. Kokusu olmaz. Bazıları der ki, güneyik kokusuna benzer. Bir hanım onu altına alsa hamile olsa düşüre. Ayrıca tutsü yapsalar sıçan ve yılan ve keler gibi hayvanlar o evden çıkar, gider. Kaynatıp suyunu alsalar o sudan 12 gr içseler zorla çok kusturur. Ev içine dökseler sinekleri kaçırr. Eğer yakı yapıp dövseler zekere sürseler kıvama gelir. Eğer kökünü dövüp sıkıp suyunu alsalar buruna damlatsalar diş ağrısını keser. Beyinden çokça balgam indirir. Eğer kökünü hanazîre (boğazda beze şişmesi, boyun lenf düğümleri tüberkülozu, sıracı, skrofül) olan kimse boynunda götürse rahatsızlığını giderir. Çocuğu olmayan hanım fitil gibi yapsa önünde götürse çocuğu olur. Ferahlatıcılar katsalar ferahlığı artar. Yüreğe kuvvet verir.

23-Azanü'l-fari'l-bustanî *Origanum majorana*

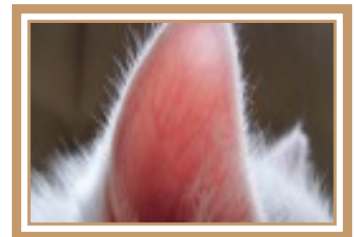
Türkçe sıçankulağı derler. Özellikle yaprakları sıçankulağına benzer. Bostan arasında biter. Eğer yakı yapsalar gözde olan şişlere sürseler fayda eder. Özellikle suyunu sıksalar kulağa damlatsalar kulak ağrısını giderir. Bir türlü de kırlarda biter. Bir kökten bir kaç budaklar çıkar. Dibine yakın yeri kızıl olur. İçi boş olur. Yaprakları uzun olur. Türkçe hüdhüd gözü derler. Şayet kökünü yakı yapıp göze sürseler gözde olan nasırı giderir. Eğer sıksalar suyunu alsalar zekeri onunla ovsalar ve yedikleri çorbaya katsalar zekeri kıvama getirir. Ne kadar isterse cima eder. Eğer kuru ağacını alsalar kaynatsalar suyunu alıp o suyu kullansalar yine o faydayı eder. Hekim der ki, kocaları yiğit gibi eyler. Cimada kuvvetsiz ve isteksiz kişilere kuvvet verir. Ne kadar dilerse cima eder. Evet, bu dediğim bitki kumlar arasında biter. Budakları yere yatıktır, ufacık yaprakları olur. Sıçan kulağına benzer. Eğer Azanü'l-fari su içinde pişirip, o suyu süzüp nane katarak içseler ve üzerine de tuzlu balık yeseler karında olan kurtları çıkarır.

24-Üznü'l-erneb [Azanü'l-erneb] *Cynoglossum cheirifolium*

Türkçe tavşankulağı derler. Bu bitki yerden yukarı bir karış çıkar. Mor çiçeği olur. Keten çiçeğine benzer. Gövdesi bir olur. Ama dalları çok olur. Kalınlığı parmak kalınlığında olur. Yaprığı sinirli yaprağa benzer. Ama karaya maildir. Yaprakları tüylüce olur. Şayet koparsalar yüze sürseler kızdıra. Rengi güzel eyler. Pişirseler suyunu içseler öksürüğe fayda eder, göğsü yumuşatır. Eğer dövseler gül yağıyla yakı eyleseler makatta olan şişlere sürseler fayda eder. Ağrısını ve sancısını giderir.

25-Azanü'l-hayvanat *Animalis aures*

Yani bütün hayvanatın kemirdikleri ki kulaklarında olur. Yemeyeler çünkü kötüdür. Geç hazm olur.

26-Erüz *Oryza sativa*

Türkçe pirince derler. Rumca Riz derler. Orta derecede bir gıdadır Evet, içi kabz eder. Eğer yıkamadan pişirseler ve eğer süt içinde pişirseler ve badem yağı katsalar kabz eder. Gıdalığı orta dereceli olur. Her ne zaman pişirip yiyecek olsalar şeker katıp yiyeler. O zaman mideden inmesi tez olur. Kanı temizler. Her kim ki pirinç yese ömrü uzun olur. Başka yemek yemese bedeninde sarılık kalmaz ve değişiklik olmaz. Eğer süt ile pişirmek istediklerinde keçi sütüyle pişirseler orta derecede gıda olur. Gıdası iyi olur. Koyun sütü ile veya sığır sütüyle pişirseler kötü gıda olur. Mideyi çok yakar. Eğer sumakla pişirseler içi çok kabz eder. Kurusunu yumuşak dövseler yaş cerahatlere ekseler gayet fayda eder. Yüzü bununla yıkasalar yüzde beliren çilleri temizler. Yıkamadan keçinin böbrek yağıyla pişirseler kullandığı ilaçlardan kaynaklanan ishali giderir ve o ilaçlardan olan bağırsak ağrısına fayda eder. Eğer keçi sütüyle pişirseler şeker katsalar yeseler bedeni sağlıklı şekilde geliştirir ve meniye artırır. Benzi güzelleştirir.

27-Arafû [Arakuva] *Tephrosia purpurea*

Ufacık değirmice kırcı tohumcuklardır. Mercimek arasında biter. Türkçe mercimek külücürü derler. Şayet bunu öğütseler sirkeyle karıştırıp, sade su katıp altı saat güneşte bekletip daha sonra yine sıcak su katsalar karıştırırsalar yakı yapıp çok sıcakken şişlere sürseler yumuşatır ve ağrısını keser.

28-Arakıyûn [Arkatyûn] *Arctium lappa*

Meyvesi kemnûna benzer bir ottur. Kökü tatlı ve yumuşak olur. Toprak üstüne çıkanı uzun ve zayıf olur. Eğer kökünü ve meyvesini pişirseler şerbetle ağızda tutsalar diş ağrısını sakinleştirir. Ateş yanığının üzerine sürseler fayda eder. El ve ayak tırnak dibinde olan çibanlara dökseler çıbanı yok eder. Ayrıca soğuktan yarılan yerlere kaynamış suyunu dökseler gayet fayda eder. Eğer bu otla kaynamış şerbeti sidiği tutulana, gut ve siyatiği olan kişilere içirseler fayda eder. Bu otun bir türlü dahi olur. Yaprığı kabağa benzer, büyük ve sert olur. Üzeri bozca ve dikenlice olur. Kurutucu ve temizleyicidir. Yaprığını eski çibanlara sürseler çibanları bitirir. Kökünden 3 gr veyahut 6 gr gülнар içiyle içseler göğüsten akan irine fayda eder.

29-Ermal [Ermak] *Symplocos racemosa*

Hind'ten gelir. Karanfile benzer bir ottur. Issıdır, kurudur. Ağız kokusunu giderir. Eğer yakı yapıp kabarcıklara ve ısı veremlere sürseler fayda eder. Dahi yumuşak dövseler çibanlara dökseler veya yeseler azadaki çürüklükten dolayı fena kokuyu yok eder. Dimağa kuvvet verir. Ağız ağrısına ve göz ağrısına fayda eder. Kalbi kuvvetli eder. Kısacası bütün bedene kuvvet verir.

30-Ermîyen [Urmînun] *Salvia horminum*

Bu otun uzunluğu bir metreye kadar çıkar. Tohumu boy tohumuna benzer. Kullanılabilir olanı bostanda bitenidir. Tohumu uzun uzun ve kırca olur. Şayet tohumunu yumuşak dövseler şerbetle içseler gözde olan çibanlara ve aklığa fayda eder. Şayet suyla yakı yapsalar balgamî şişlere sürseler yok eder, dağıtır.

31-Ercîkana *Centaurea acaulis*

Boyacılar katında meşhurdur. Yaprağı pirinç yaprağına benzer. İlla ak olur. Her iki yaprağını arasında bir budak çıkar. Kısacık dipleri değirmi-ce sarı çiçekleri olur. Dikenler olur. Soğuktur. Şayet pişirseler suyundan üç gün, günde yaklaşık iki yüz gr içseler sarılık hastalığını ve vücutta sıvı toplanmasını yani ödemi giderir. Tecrübe edilmiştir. Bazıları der ki, üzümle pişirseler kullansalar bu faydayı eder. Şayet suyunu arpa unuyla karıştırırsalar yakı yapıp şişlere sürseler çok fayda eder.

32-Erak *Salvadora persica*

Misvak ağacıdır. Meyvesi mideyi kuvvetlendirir. Tabiatı kabz eder. Şayet kaynatsalar suyunu içseler sidiği yürütür. Mesaneyi temizler.

33-Urtukan

Ufacık sarıca taşlardır. Eğer ocakta yaksalar kızarır. Şayet bunu yaksalar, yıkasalar çibana dökseler fazlalık etleri yok eder. Cerahati bitirir. Issı şişlere sürseler fayda eder.

34-Erneb-i berri *Lepus terrist*

Kuru yer tavşanıdır. Büryan etseler hastalıktan başı titreyen kişi başını yese fayda eder. Şayet çocukların diş diplerine sürseler dişi biterken ağrısı olmaz. Eğer başını yaksalar ayının içi yağıyla kaşı ve kirpiği dökülen kişiye karıştırıp sürseler fayda eder. O dökülmeyi keser. Şayet tavşan hayâsını hayızdan kesilmiş hanım kişi üç gün içse hamile olmaz. Rahimden akan rutubeti giderir. Sirkeyle içseler sar'aya fayda eder. Öldürücü otların zararını yok eder. Sıcak kanı ile yüzde beliren çillere ve behaka ve ufacık kabarcığa sürseler giderir. Bazı hekimler der ki, gövdesi uyuşan kişi pişirse yese fayda eder. Bağırsak çibanlarına fayda eder. Bütün halde bir çömleğe koyup yaksalar külünden on gün kadar günde 6 gr yese böbreğinde ve mesanesinde taşı olan kişilere fayda eder, o taşları eritir. Şayet tavşanın karnını alsalar yaksalar gül yağıyla karıştırırsalar kıl bitmeyen başa sürseler kıl bitirir. Tavşanı bütün kaynatsalar gut hastalığı olan ve eklem ve kirşleri ağrıyan kişi suyuna girse otursa çok fayda eder. Döşeğe işeyen kişiye yirmi ya da otuz gün kadar tavşan eti yedirseler o sıkıntısını giderir.

35-Erneb-i bahrî *Aplasia depilans*

Yani deniztavşanı, bir küçük hayvandır. Tepesinde küçük taş olur. Şayet yakı eyleseler başa sürseler saç döker. Şayet o tavşanı yaksalar kül eyleseler külü ipekten eleseler sürme yapıp göze çekseler çok nurlandırır, iyi eder. Kaynatsalar suyunu içseler zehirlerin etkisini yok eder. Bazı hekimler der ki, o suyu başa dökseler kılı döke derler. Ama içmeyeler. Çok çıban edip helak eder.

36-Artas-ı levhiya [Aristulûhya] *Aristolochia clematitis* *Aristolochia longa*

Türkçe karga düleği derler. Zeravend-i tavîl dedikleri budur. Bu otun kökü kullanılır. Şayet kurutsalar dövseler çıbanlara dökseler yaramaz etin giderip sağlıklı et bitirir. Kaynatsalar suyunu içseler astım ve nefes darlığı rahatsızlıklarına ve hıçkırığa ve kan tükürmeye ve dalak şişmesine fayda eder. Akciğer zarı iltihabı yani vereme ve organlardaki tıkanıklığına fayda eder. Eğer 6 gr şerbetle içseler yılan soktuğuna ve zehirli otlar içene fayda eder. Yakı yapıp yılan soktuğu yerlere sürseler fayda eder. Eğer biber ve mürr katsalar hayız gören hanımlara içirseler nifasdan olan rahatsızlıkları giderir, hayız kanını yürütür. Karında ölmüş çocuğu çıkarır. Hanımlar fitil yapıp götürseler yine bu faydayı eder. Diş diblerine sürseler diş ağartır. Eğer balla karıştırırsalar eski çıbanlara sürseler bitirir. Dişlere sürseler temizler. Diplerini sağlamlaştırır. Eğer sirkeyle karıştırırsalar dalağa sürseler fayda eder. Hem sirkencübînle içseler yine dalağa fayda eder. Basura ve şişlere yakı yapıp sürseler fayda eder. Balla 5 gr karıştırıp yalasalar yürekte olan basura ve teşennüce (kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına) ve sinirlerin gevşek, zayıf ve güçsüzlüğüne fayda eder. Rengi güzelleştirir ve göğsü temizler ve sar'aya çok fayda eder. On gram içseler balgamı söküp mideye çok fayda eder. Gazları dağıtır. Eğer bulunmasa bunun yerine zürünbad kullanılır ve aynı miktar anzarut olabilir.

37-Azad-ı draht [Azad-draht] *Melia azadrachta*

Türkçe büyük tesbih ağacı derler. Meyvesi iğdeye benzer bir büyük ağaçtır. Çok dallı alıç ağacına benzer. Rengi de yemişi de aynı alıca benzer. Evet, kesinlikle yemişinden yemeyeler, zehirdir helak eder. Ama yapraklarını ve dallarını ufacık dövseler suyunu sıksalar bala katıp içseler öldürücü zehirlerin etkisini yok eder. Siyatik ve düşünme kuvvetinin artmasına fayda eder. Sidiği ve hayız kanını yürütür. Mesanede olan dökülmüş kanı eritip çıkarır. Çiçeğini koklasalar dimağda olan tıkanıklıkları açar. Kabuğunu kara helîle ile ve şahtere ile pişirseler suyunu içseler balgamı sıtmaları ve kara sevdâyı giderir. Yapraklarını ve meyvesini mürdesengle ve gül yağıyla karıştırırsalar, başında sulu çıbanlardan dolayı kıl bitmeyenler, birkaç gün sürseler üç günde bir hamama girseler çıktığı vakit yine sürseler çok fayda eder.

38-Asarûn *Asarum europeum*

Yaklaşık 35 gr içirseler maü'l-aselle ishal eder. Sidiği yürütür. Siyatiğe fayda eder. Hayız kanını söker. Organlardaki tıkanıklıkları açar. Yürek ve boğaz ağrılarına fayda eder. Gazları dağıtır. Eğer sürme yapıp göze çekse-ler çok kuvvet verir. Dalak katılığını giderir. Eğer balla yalasalar meni- yi artırır. Böbreği ve mesaneyi kuvvetli eyler. Eğer evde tütsü yapsalar yeşil akrepleri öldürür. Şayet dövseler taze koyun sütüyle karıştırırsalar yakı ya- pıp sekirdene (kalça ile sırt arasını belirten çizgi arasına) sürseler cimayı gayet kuvvetli eyler. Günde 3 ya da 6 gr şekerle üç gün kadar kullansa mi- denin soğukluğunu ve ciğerin soğukluğunu giderir. Tabiatı yumuşatır ve böbrekteki taşı dağıtır ve ağrılarını giderir. Zehir içene ve yılan sokmuş kişiye fayda eder. Asarûn şerbeti ödemi olana ve sarılığa düşene ve ciğerinde sıkıntısı olana ve kalça ile sırt arasını belirten çizgide ağrısı olana fayda eder. Sidiği söktürür. Terkibi budur 15 gr asarûn 60 gr şerbete koyalar, kıvama getirip, iki ay bekledikten sonra kullanılabilir.

39-Ustuhutûs *Lavandula stoechas*

Karabaş otu

Manası ruhlar arındırıcı demektir. Organlardaki tıkanıklıkları açar. Ahlâtı latif eder. Göze cila verir. Dimağı temizler. Göğüs ağrılarına çok fayda eder. Eğer üç gün 10 gr sirkengübînle içseler sevdâyı ve balgamı söker. Sar'a, kuruntu, karasevda ve melankoliyi giderir. Eğer 16 gramını 6 gram keşîre ile karıştırıp buruna damlatsalar dimağda çok fazla olan lüzumsuz şeyleri çıkarıp düzeltir ve ayrıca temizler. Terbiye edilmişini yeseler çok ferahlık verir ve kalbi kuvvetli eder. Eğer yumuşak dövseler beş ya da on günde 6 şar gram içseler baş titremesini giderir. Kaynatsalar suyunu maf- sal ağrılarına sürseler ağrısını sakınleştirir. Ayrıca baharda çiçeğinden bal- la veya şekerle terbiye eyleseler menekşe terbiyesi gibi yapıp yeseler nefesi ferah eyler. Sevdâyı giderir. Kan, balgam, safra ve sevda çıkarır ve zehir içine ve yılan soktuğuna çok fayda eder. Şerbet-i ustuhutûsu zûfa şerbeti gibi ederler. Bu şerbet rahatsız edici gazları çıkarır. Kaburga kemiği ağrısına ve sinirler ağrı- sına ve çokça soğuktan dolayı üşütmüş olanlara çok fayda eder. Epilepsi tutanı bu şerbetten akırkarhayla ve sikencübînle ovarsalar fayda eder.

40-Isfanah *Spinacia oleracea*

Meşhurdur. Ilıman bir bitkidir. Yumuşaktır. İyidir göğsü ve içi yumuşatır. Soğuktur, yaştır. Bağırsakları temizler ve safrayı çıkarır. Sert olur. Bunun çorbası mide tarafından kabul edilmez. Koyuca pişirip üzerine tarçın dö- küp yediklerinde, arka ağrısını giderir. Göğüste olan ısı şışlere sürseler ve göğüs iriliğine ve öksürüğe fayda eder. Sidik yanmasına fayda eder. Boğaz ağrılarına ve nezlelere fayda eder. Eğer baklayla pişirseler yeseler fayda eder. Babil ülkesinden Ninova halkı onu yaz ve kış ekerlerdi yer- lerd. Özellikle boğaz ağrısı ve göğüs ağrısı evlerde çok olurdu. Bununla şifa bulurlardı. Kandan hâsıl olan akciğer ağrısını ve safrayı giderir. Şayet kavurma eyleseler yeseler terli sıtmalara fayda eder ki Türkçe ağrı derler. Özellikle badem yağıyla pişir- seler daha faydalı olur.

41-Ustuatikus [Asteratikus] *Aster tripolium*

Türkçe ayı kulağı derler. Bu bir ottur ki, yalnız çıkar. Sapları olmaz. Kendisi sert olur. İçinde sarı çiçekleri olur. Papatya çiçeğine benzer. Tepecikleri ayrılmış olur. Yaprakları ayrılmış olur. Hem de uzun olur. Bunu dövseler yakı eyleseler memelerdeki şişlere sürseler çok fayda eder. Hanım kişiler bunu boynuna assa o rahatsızlıktan kurtulur. Bu otun yaprağını dövseler sıksalar suyla karıştırırsalar mide yanmasını giderir. Bademcik iltihabı, anjine fayda eder. Çocuklarda olan epilepsiye fayda eder. Gözde olan ıssı şişlere sürseler ve kasıkta ya da diğer yerlerde olan ıssı şişlere dahi sürseler fayda eder. Bunun çiçeğini bile sürseler fayda eder, sancısını sakinleştirir.

42-Esel *Juncus conglomeratus* *Juncus acutiflorus*

Bu otun iki türlü olur. Sulak yerlerde olur. Birinin meyvesi olmazken, birinin kırca meyvesi olur. Eğer o yemişinden şerbetle yeseler içi kabz eyler. Kanı keser. Sidiği yürütür. Eğer yaprağını yakı yapıp yılan soktuğu yere sürseler fayda eder. Ama o meyvesini ateşte kurutup sonra içmek gerekir.

43-İslîh *Reseda luteola* L.

Bu ot kum arasında biter. Uzun uzun su teresine benzer. Boyacılar kullanırlar. Şayet yaprağını pişirseler yakı yapıp balgami şişlere sürseler fayda eder. Eğer arpa unuyla karıştırıp, ergenlik sivilcelerine sürseler fayda eder. Bir türü de kuru yerlerde biter. Tepecikleri olur. Ban tohumuna benzer. Eğer dövseler içi ağrıyan kişiye içirseler ağrısını giderir. Rahatsızlık veren gazları çıkarır. Kulunç ve akrep sokmasına ve öldürücü otlar içen kişilere fayda eder.

44-Istragalis [Astragalis] *Astragalus microcephalus*

Türkçe tavşancıl toynağı derler. Toprağa düşeni yaprağı ve sapları nohuta benzer. Ufacık çiçeği olur. Kökü turba benzer. Gölgeyi yerlerde biter. Karlı yerlerde çok biter. Eğer dövseler eski çibanlara ekseler çibanları bitirir. Şayet kökünü kaynatsalar şerbetle içseler içi kabz eyler ve ishali keser. Sidiği yürütür, kan tükürmeyi keser.

45-As *Myrtus communis*

Mersindir. Yaş meyvesini yeseler kan tükürmeye fayda eder. Mesane yanmasına fayda eder. Mideyi iyi eyler. Sidiği yürütür. Meyvesini sıksalar suyunu şerbete katıp içseler akrep ve yılan soktuğuna fayda eder. Meyvesini pişirip suyunu kıllara sürseler karartır. Eğer şerbetle pişirseler yakı yapıp topukta ve ayakta olan çibanlara sürseler temizler. Arpa unuyla yakı yapıp gözdeki ıssı şişlere sürseler fayda eder. Meyvesini sıksalar sıcakça pişirseler şarap içmeden önce içseler içki sersemliğini yok eder. Eğer meyvesini ve yaprağını kaynatsalar içine girseler rahim çıktığına ve makat çıktığına ve rahimden akan rutubete çok fayda eder.

Başı dahi o suyla yıkasalar konağını ve baş çıbanlarını ve beneklerini giderir. Kalbi kuvvetlendirir. Yapracağını kurutup dövseler diş diblerine koysalar kuvvetli eder. Yapracağını kaynatsalar eklem ve kirişleri gevşek, zayıf ve güçsüz olan kişi içine girse otursa faydasını görür ve bu suyu kırılmış, parçalanmış kemiğe tazeyken dövseler sürseler fayda eder. Behakı bu suyla yıkasalar giderir. Kulağa damlatsalar kulaktan akan irini temizler. Eğer yaprağını dövseler üzerine su koysalar sıcakken zeytinyağı veya gül yağı karıştırırsalar baş çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer kurusunu dövseler kurluğana dökseler fayda eder. Koltuk ve kulak ve kasık pişip kokusu çıkıp rahatsız etse üzerine dökseler kokusunu giderir. Yüreği oynayan kişi gövdesine dökse daralmayı ve yürek oynamasını giderir. Eğer yaksalar ya kuru iken mumla zeytinyağı ile karıştırıp ateş yanığına ve kurluğana sürseler giderir. Meyvesini yeseler veya suyunu içseler safradan olan ishali keser. Bazıları bunu yakarlar. Mazu suyunu alsalar karıştırırsalar gölgede kurutsalar lazım olduğu vakitte kullanılır. Yaprığı meyvesi gibi fayda eder. Koklamak ıssı buharı yok eder. Meyvesi öksürüğe fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırırsalar başa sürseler burun kanını keser. Meyvesi susamayı ve kusmayı keser. Eğer hanım kişiler tütsü yapsalar tütsüsüne otursalar rahimlerinden sızan kanı keser. Eğer çügündür suyuyla pişirseler başa sürseler baştaki yara bere, sivilce ve çıbanı temizler, yok eder. Eğer bakla suyuyla dövseler yüze sürseler yüzde beliren çilleri yok eder. Yeseler mideyi kuvvetli eder ve kalp çarpıntısına iyidir. Akciğer ağrısını giderir, öksürüğe fayda eder. Şayet yaprağını pişirseler şerbetle yakı eyleseler başa sürseler baş ağrısını giderir. Kaynatsalar ve suyunu kıvama getirirler kullansalar mideye oturmuş maddeleri yok eyler ve sidik köpüğünü giderir. Hayız kanı akıntısını keser. Yaprığını dövseler suyunu sıksalar içseler içi kabz eyler. Susam yağı katıp içseler balgamı giderir. Eğer ağacından yüzük gibi bir halkacık yapıp yağın serçe parmağına geçirirler bezeler şişini indirir.

46-Şerbetü'l-as Myrtus communis suci

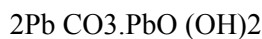
Yapılış şekli şöyledir Bitkinin bütün kısımlarından 9,6 kg alınır ve dövülür, 7700 gr şıra katılır üçte biri gidinceye kadar kaynatılır ve süzülür. Bu şerbeti başında sulu çıbanlar, konak ve beneği olan kişilere içirirler fayda eder. Karında olan rutubeti ve rahimde olan çıbanları yok eder. Bu mersinin bir türüsü daha vardır, tıpkı yaprağı buna benzer. Evet, uçları sünü burnuna benzer. Yuvarlak meyveleri olur. Yaprığı arasında şayet olsa kıpkızıl olur. Meyvesi içindeki çekirdeği sert olur. Bunun yaprağını ve meyvesini şerbetle içseler sidiği yürütür. Taşları dağıtır. Hayız kanını yürütür. Sarılık hastalığını yok eder.

47-Asiyûs [Esiyûs] KNO₃(Potasyum nitrat, güherçile)

Öyle bir taştır ki, üzerinde tuz biter ve ele alınıp ovulur. Eğer ziftle karıştırırsalar cerahate sürseler cerahati yok eder. Kurusunu dövseler eski çıbanlar ki iyileşmeyen, onlara ekseler iyileştire. Çıbandan kalan artık etleri yok eder. Bal karıştırırsalar gövdede olan çıbanlara sürseler çıbanların dağılmasını engeller. Eğer bakla unuyla karıştırırsalar sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırırsalar, yeseler akciğerlerdeki yaralara fayda eder. Ayrıca yumuşak dövseler hamamda et ve yağ bağlamış kişiler üstlerine dökseler çok fayda eder. Tozunu diş dibine koysalar kanını keser. Yumuşak dövseler birkaç kere ipekten eleseler göze sürme gibi çekseler çok kuvvet verir ve aklıgı giderir.

48-İsfıdac Kurşun karbonat

Yani üstübeç, soğutucu ve yumuşatıcıdır. Çıbanlarda yeni etler bitirir, eski etleri temizler. Hayvanların gözüne düşen aklıgı giderir.

Zeytinyağıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler çok fayda eder. Sirkeyle ezip, baş ağrısına gül yağı katıp sürseler çok fayda eder. Yakı yapıp sürseler göz ağrısına fayda eder. Eğer tatlı suyla çok yıkasalar birkaç gün gül suyuyla içseler ısı göz ağrısını giderir. Eğer kadın sütüyle ezseler göze damlatsalar aynı faydayı gösterir. Eğer inebü's-sa'leb suyunu çıkarsalar ısı şişlere ve ateş yanığına sürseler fayda eder. Yıkamadan içmeyeler, zîra ki öldürücü ve zehirli otlardandır. Bunun tiryakı maü'l-'asel içmektir, ya da erik marmelatı ile birlikte içilmelidir.

49-Ebrenc [İsrinc] red plumbum

Yanmış kurşundur. Eğer zeytinyağıyla kaynatsalar yaramaz çibanlara sürseler çibinlardaki çürük etleri temizler, yok eder. Sağlıklı ve temiz etler bitirir. Eğer iç yağıyla ya sinirli yaprak suyuyla şırınga etseler bağırsakda olan çibanlara fayda eder.

50-İsfencü'l-bahrî *Spongia officinalis*

Türkçe süngerdir. Yaksalar kan boşanan yerlere dökseler kanamayı durdurur. Yakmadan zifte batırıp sürseler yine kanı durdurur. Suyla veya sirkeyle ya şerbetle ıslatsalar cerahate sürseler iyileştirir. Eğer yanmışını balla karıştırırsalar eski çibanlara sürseler buradaki etleri temizler. Eğer yanmışından göze sürme etseler göz ağrısını giderir. Göze cila verir.

51-Esed *Panthera leo*

Arslanın iç yağıyla kasığı ve sekirdeni (kalça ile sırt arasındaki eti) ve makadı ve zekeri sürseler çok kuvvet verir. Eğer ısırgan dikenini yağıyla bunun yağını karıştırıp zekere sürseler çok cimaya kuvvet verir. Çillere sürseler giderir. Eğer ödünü sürme yapıp göze çekseler çok parlaklık verir. Eğer iç yağını bütün bedene sürseler bütün yırtıcılar ondan kaçır. Yine iç yağı gibi ödünden sürse yine kaçarlardı. Eğer iki gözü ortasındaki deriye yapışan yağı alına sürseler her kim görürse ona hürmetli görünür, bütün istekleri yerine getirilir.

52-Uşak *Dorema ammoniacum* (*Gummi ammoniacum*)

Meşhurdur. Çok yumuşatıcıdır. Mafsalda olan galiz şişlere ve dalağa sürseler çözer. Hanazîri dağıtır. 6 gramını sirkeyle içseler dalak şişini giderir. Siyatiği giderir. Eğer arpa suyuyla karıştırıp içseler nefes darlığını giderir. Sar'aya ve göğüste olan yaşlığa fayda eder. Sidiği yürütür. Göz çibanlarına sürseler gayet iyi eyler. Sirkeyle ezseler dalağa sürseler çözer, sertliklerini giderir. Eğer ziftle ve balla yakı yapıp eklem ve kirşlerdeki sert olan şişlere sürseler yok eder. Şayet sirkeyle ve natrûnla karıştırırsalar dahi tereyağı katsalar cinsel gücü olmayan erkek kişilere ve siyatiğe sürseler fayda eder. Çibanlara sürseler çürüten etleri temizler iyileştirir. Galiz şişlere sürseler et bitirir yumuşatır. Ayrıca içten akan sarı suya fayda eder. İçindeki namazbûru kurutup öldürüp çıkarır. Çok geçirtir. Hatta damarların ağzını açar. Kan dahi akar. Evet, böbreğe zarar verir. Bu olumsuzlukları zûfa ortadan kaldırır ve içte olan gazları dağıtır. Balgamdan olan hunnakı giderir. Düşmüş çocuğu çıkarır. Kara sevdâyı çıkarır. Eğer sirkeyle karıştırırsalar balgamı ve sert şişlere sürseler yok eder. Suyla ezip gargara etseler dimağdan balgamı indirir. Suyla ezseler felce ve şişmişe sürseler fayda eder. Bulunmasa bunun yerine pire bevlini kullanabilirler.

53-Uşturgar [Uşturgaz] *Silybium marianum*

Türkçe deve dikenini derler. Bazıları yandak derler. Özelliği budur ki, mide bulandırır, kusturur. Öyle gereklidir ki, sirkesini bile kullanırlar. Sirkesi şu şekilde olur ki, ufacık doğrayalar, içkiden dönmüş sirkeye ıslatalar, yirmi gün sonra kullanmalıdırlar. Azmış balgamdan olan sıtmayı giderir. Dört günde bir olan sıtmaya fayda eder. Mideyi çok iyi eder temizler, kuvvetlendirir. İştahı açar ve yemeği hazm eder, zararını yok eder.

54-Uşne *Muscus arboreus /Musco arboreo*

Türkçe Pelit yosunudur, çözücüdür ve yumuşatıcıdır. Şayet kaynatsalar rahimi ağrıyan hanım kişi içine girse otursa, eğer ezilmişini suyuyla birlikte budlara, uyluklara, kürek kemiğine ve kulak diblerine koysalar fayda eder. Suyla pişirseler suyunu içseler kusmayı keser, mideyi kuvvetli eyler. Yaşlıyı kurutur. Yüreği kuvvetlendirir. Şerbetle pişirseler o şerbetten içseler mideyi kuvvetli eder. Karında olan gazları giderir. Çocukları uyutur. Yürek oynamasına fayda eder, ruha ferahlık verir. Rahim tıkanıklıklarını açar. Ciğer ağrısına fayda eder. Eğer kaynatsalar ıssı veremlere sürseler sakınleştirir. Mafsallara sürseler sertliklerini giderir yumuşatır. Eğer kaynatsalar içine girseler otursalar hayız kanını yürütür. Eğer sirkeyle dövüp toz haline getirseler dalağa sürseler fayda eder. Kurusunu yumuşak dövseler cerahlara dökseler iyi etler bitirir. Dövüp ipekten eleseler göze sürme etseler gözü keskinleştirir. Eğer yeseler mesane ve böbrekteki taşı dağıtır. Eğer şerbetle pişirseler o şerbeti içseler yılan sokmasına fayda eder. Bedeni kurutandır.

55-İşhîs [Eşhîs] *Atractylis gummifera*

Türkçe sakız dikenini derler. Kökünü iyi şerbet ile içseler namazbûru çıkarır. Eğer şerbetle mecnuna günde 6 gram içseler fayda eder. Eğer kaynatsalar suyunu sidiği tutulan kişiye içseler hemen açılır. Yılan ve çıyan soktuğuna fayda eder. Eğer unla karıştırırsalar su ve zeytinyağı koysalar itlere ve domuzlara ve sıçana yedirseler öldürür. Ödem olan kişiye içseler fayda eder. Eğer yakı yapıp uyuza sürseler ve demregüye ve behaka sürseler fayda eder. Eti çürümüş çibanlara sürseler faydalı olur. Kaynatsalar suyla mazmaza etseler diş dipleri ağrısını sakınleştirir. Kükürt ile karıştırıp yüzdeki çillere sürseler yok eder.

56-Uşnan *Radix saponarie albea*

Türkçe çoğan derler. Mideyi temizler. Tıkanıklıkları açar. Çıbanda olan fazlalık etleri giderir. 5 gr içseler sidiği tutulan kişinin sidiğini açar. 16 gr içseler gerek ölü olsun gerek diri olsun o çocuğu düşürür, 3 gr yese hayız kanını yürütür, 9,5 gr yese vücutta sıvı toplanmasını yani ödemi söker. 32 gr eski evde tütsü eyleseler kurt kuş kaçır.

57-Asfûn *Corydalis claviculata*

Bu bir ottur ki, hunûta benzer. Diplerinde incecik başları olur. Doluca tohumları olur. Tadı enîsûna benzer. Şayet bunun tohumunu kaynatsalar maü'l-karatîn adlı şerbetle içseler, yoğunlaşmış ve galiz kan, balgam, safra ve sevdâyı keser, vücutta istenmeyen unsurları yok eder. Göğüs ağrılarına ve öksürüğe fayda eder, ciğeri temizler ve ağrılarına fayda eder. Kan tükürmeye fayda eder.

58-Asabi'-i sufr *Curcuma long*

Türkçe meryemeli derler. Yaprakları kurt hayâsı dedikleri otun yaprağına benzer. İncecik sapları olur. Dibinden tepesine kadar çiçekleri olur. Kökü oğlancık ayasına benzer. Beş parmağı olur ya altı. Doluca doluca rutubeti olur. Kendisinin rengi ablak olur. Beyaz ve sarıdan gayet koyu olur. Azcık tatlı olur. Kumlar arasında ve denizler kenarında biter. Yoğunlaşmış, galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çözer istenmeyen unsurları giderir. Hem sinirleri temizler. Mecnuna fayda eder. Zehirli hayvanlar sokmasına fayda eder. Düşmüş çocuğu çıkarır. Bulunmadığında yerine topalak kullanılabılır, ölçüsü ikiye birdir.

59-Astufîn [Istafîn] *Daucus carota*

Türkçe havuçtur. Cimayı artırır, sidiği ve hayız kanının yürütür. Bir türlü dahi olur. Yaprığı şahtere yaprağına benzer. Sular kenarında biter. Şayet tohumundan içseler sidiği yürütür. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer hanımlar içse ya fitil gibi götürse hayız kanını yürütür. Karında ölmüş çocuğu çıkarır. Eğer yaprağını dövseler balla karıştırırsalar o et biten çibanlara sürseler fayda eder. Sinire, göğse ve boğaza zarar verir. Eğer çiğ yese mideye zarar verir ve yüreği temizler. Tohumunun 3 gramına 3 gram şeker katıp içseler diz ile ayak bileği arasındaki ağrıya fayda eder. Hanımlar içseler hamile olalar. O su kenarında biten havucu evde assalar haşarattan ne varsa gider. Eğer havucun yaprağını kendiyle bile pişirseler suyuyla çocukların ellerini yıkasalar, soğuktan kanı donmuş olanları gevşetir. Hoş kokuludur. Geç hazm olur. Evet, zekeri kıvama getirir. Eğer yemek isteseler önce pişireler ıssı otlar dökmelidir. Sidiği yürütür. Böbreği kızdırır, mideyi kuvvetli eder. Yoğunlaşmış, galiz kötü balgamları yok eder. Ciğerin tıkanıklıklarını açar. Yemeği hazm eder ve oğlak etiyle, sirkeyle ve tuzla yeseler mideye, ciğere ve dalağa fayda eder. Balla karıştırıp yeseler cimaya çok kuvvet verir. Mideye fayda eder. Rahimi temizler. Kötü gazları çıkarır. Yemekten önce veya hem sonra yeseler iştahı açar. Tohumunun bedeli enîsündür.

60-Usturük [Astarek] *Styrax Liquidus*

Mî'a-i sa'ile Türkçe kara günlük derler. Kızdırıcıdır ve yumuşatıcıdır ve pişiricidir. Eğer 24 gr içseler fitil gibi götürseler öksürüğe ve akut burun nezlesine, soğuk algınlığına ve gribe fayda eder. Nezleye ve ses kısılmasına çok iyidir. Hayız kanını yürütür. Göğüs ve akciğer ağrısına fayda eder. Yaşlıklarını giderir. İshali keser, mideyi iyi eyler, gazları dağıtır. Eğer bedeninin dışına sürseler yine bu faydaları eder. Eğer zeytinyağıyla karıştırırsalar uyuza ve beneğe fayda eder. Gövdede olan çibanlara fayda eder. Yaklaşık on gramını 115 gr sıcak suyla içseler balgamı zahmetsiz çıkarır. Tütsü yapsalar kötü kokuları giderir. Yaramaz gazlara fayda eder, giderir.

61-Itriyeye Itrium vermicelli

Erişte aşındır. Issıdır. Aşırı yaşılgı terdir. Çok geç hazm olur. Mideye sıkıntı verir. Özellikle mayasız ve etsiz pişeni gayet hafiftir. Bazıları bunu böyle kabul etmezler. Eğer fülül ve tatlı badem yağı katsalar daha iyi olur. Azıcık eğer hazm olsa gıdası çok olur. Akciğer öksürüğüne fayda eder. Kan tükürmeye fayda eder. Özellikle tuhmeyle pişerse ve içi yumuşatır.

62-İzfarü't-tayyib [Azfarü't-tib *Strombus lentiginosus*

Yani şeytandırnağı, sedef gibi bir kurtcuğazın üzerinde olur, çukal gibi. Bunu sümbül biten denizden getirirler. İki türlü olur. Biri kulzümî ve biri babilî olur. Ufacık kırca olur. İyisi ağırdır. Yemende olur. Kebiş bahrinde olur. Şayet hanımların rahimleri hunnak olup ağrısına bunu buhar etseler fayda eder. Dahi epilepsi arız olsa gider. Eğer bundan 6 gram sıcak suyla içseler içi yumuşatır, kalp çarpıntısına ve mide ağrısına, ciğer ve rahimler ağrısına fayda eder. Mesanede olan donmuş kanları çıkarır. Hanımlar tütüsü eyleseler hayız kanını indirir. Yaramaz kokuları giderir. Tütüsü ederlerse nezlelere fayda verir.

63-Agîres [Agîrus] *Juglans regia*

Cevizdir. Kabuğunu sıksalar balla pişirseler boğazda ve ağızda olan rahatsızlıklar için içseler fayda eder. Eğer yağını çıkarsalar gözde olan nasıra fayda eder. Sinirler ağrısına fayda eder. Kuru kabuğunu cerahate dökseler fayda eder. Şayet cevizi yeseler tez hazm olur, Evet, mideye yaramazdır, çünkü safrayı artırır. Baş ağrıtır. Öksürüğe yaramazdır. Eğer açken yeseler kusturur. Eğer kuru incirle baganos yeseler üzerine zehir yeseler karıtmeye. Eğer balla karıştırıp çok yeseler namazbûr kurdun çıkarır. Eğer baganosu balla karıştırıp şişen memelere sürseler fayda eder. Sinir büzülmelerini açar. Eğer bal, tuz, soğanla beraber cevizi karışırsalar kuduz taladığı yere sürseler ve yedirseler fayda eder. Eğer dövseler içi ağrıyanın göbeğine sürseler fayda eder. Eğer kabuğunu yaksalar şerbetle ve zeytinyağı ile dövüp toz haline getirseler ve çocukların başına sürseler saçlarını iyi eyler uzatır. Saç dökülmesine sürseler fayda eder. İçini yaksalar hanımlar götürse hayız keser. Eğer eski ceviz içini çiğneseler yaramaz şişlere sürseler cemre dedikleri çibana sürseler ve gözde olan çibana ve saç dökülmesine sürseler giderir. Eğer ceviz yağıyla yakı edib bûre eyleseler bureyi sürseler zahmetin giderir. Eğer cevizin yaprağı vaktin cevizi alsalar dövseler balla karıştırıp göze sürme eyleseler gözün perdesini giderir. Eğer yaprağını ve ağacının kabuğunu 10 gram içseler sidik damlamasını keser. Eğer yeşil kabuğunu dövseler biraz kir olmuş demir pasıyla karışırsalar bir hafta bekletseler her gün karışırsalar sonra beyaz kılı boyasalar çok kara eder. Eğer demregüye sürseler çok fayda eder. Yeşil kabuğunu suyla kaynatsalar mazmaza etseler dişi sağlamlaştırır. Eğer bir çömlek içini sırçalatsalar zeytinyağı ile göme koysalar ceviz ağacının dibine köklerinden birini kesip çömlek içine koysalar ağzın örtseler hatta yaprağı bitip cevizler olduktan sonra çıkarsalar o yağı beyaz kıla sürseler çok siyahlaştırır. Eğer sağlıklı kişiler ceviz gölgesinde uyusalar sağlıklarını kaybederler. Cevizi dövseler yüze sürseler eğilmesini ve yüzde beliren çilleri giderir. Eğer yaprağını sıksalar suyunu ılık iken kulağa damlatsalar fayda eder. Eğer cevizi balla karışırsalar böbreği kızdırır ve içi yürütür. Soğuktan üşümüş mideleri iyileştirir. Çok yemek namazbûr kurdunu çıkarır.

Eğer kabuğunun külünü içseler şerbetle veyahut fitil yapıp götürseler hayız sızdığına fayda eder. Eğer cevizi oruç tutan kişi çiğnese incikte olan ufacık sinir büzülmesini açar. Eğer yeşil kabuğunu sıksalar suyunu alsalar üzüm suyuyla kıvama getirseler gargara etseler boğaz şişlerine fayda eder. Dış diplerini sağlam eder, şişleri dağıtır. Eğer eskisinin içini yaksalar çocukların demregüsüne sürseler fayda eder. Sert kabuğunu yakıp cerahate ekseler kurutur. Dövüp toz haline getirseler her gün 10 gram toz haliyle yeseler sidik damlamasını keser. Şayet kökünün kabuğunu 32 gr kaynatsalar suyunu tok iken içseler yapışkan balgamı kusturur. Belden aşağısının ağrısına fayda eder. Kökünü kabuğuyla her beş günde bir ağzını misvaklasa dimağını temizler ve çabuk kavrayışlı, anlayışlı, uyanık ve zeki eyler. Hem cevizin yağı badem yağından iyidir. O olmaz ise menekşe yağıdır, o da olmaz ise baganostur.

64- Eftîmûn *Cuscuta epithymum*

Meşhurdur. Şayet 13gr balla karıştırıp tuzla ve azacık sirkeyle içseler balgamı ve kara sevdâyı söker ve kokuları giderir. Eğer safravi olan kişiler içseler kusturur. Kötü düşünceleri yok eder yani kuruntu, karasevda olan kişilere fayda eder. Eğer efsentinle karıştırıp içseler ve eğer tohumundan 32 gr, toz hâline getirip bir beze bağlasalar şerbet içinde ıslatsalar gece ayaza koysalar sabah onu sıkıp 39 gr cülab ve menekşe şerbetini birkaç damla badem yağı koysalar ılık edip sabah içseler kuruntu, karasevdâyı yok eder. Çok zahmetsiz şekilde sevdâyı temizler. Kurusunun şerbeti 3grama kadardır, derler. Bazıları 13 gr dan 20 grama kadardır demektedir.

Bazıları da şerbeti maypuhteyle 32 gr, toz hâline getirip içeler. Bazıları da der ki 20 gramını, toz hâline getirmek ve içmek gerekir. 288 gram keçi sütüyle içeler kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. Gazları söker ve süt çürüğüyle içseler sevdâyı çok iyi çözer. Eğer kızıl üzümle pişirseler suyunu içseler içkiden olan kuruntuyu giderir. Uyuza fayda eder. Evet, çok pişirseler karından uzun kurtları çıkarır. Eftimon felce, yüz felcine, sar'aya iyi gelir ve vücuttaki tıkanıklıkları açar. Sevdâyı ishal ile keser. Eğer yemek pişirirken katarlarsa 16 gram beze bağlayalar çömleğe asalar kaynatıp yiyeler. Eftimon yaşlı kişilere uygundur. Sevdavi balgamî sürer, safravi kişilere yaramaz, soğukluk gam ve keder getirir. Ona kesira engel olur. Eğer menekşe çiçeğiyle meyan köküyle, kızıl üzümle pişirseler epilepsiye fayda eder. Bunun bedeli turptur. Bazıları der ki bir buçuk sert hâşâ bedelidir.

65-Afsentîn *Artemisia absinthium*

Rumca pelin'e derler. Türkçe Evren yavşanı derler. Eğer kaynatsalar suyunu içseler akrep sokmasına fayda eder. Mideyi kızdırıcıdır cila edicidir. İshal eder. Damarlarda toplanmış olan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ve midede olan yanmış safraları sidik yolundan çıkarır. Sidiği yürütür. İçkiden önce içseler içkiyi keser. Kaynatsalar suyunu sabah içseler iştahı kuvvetli eder. Mide ağrılarına fayda eder. Sarılık hastalığını iyileştirir. Maü'l-aselle beraber yoğursalar fitil gibi hanımlar götürseler hayız kanını çıkarır. Suyunu sirkeyle karıştırıp içseler hunnaka fayda eder, şerbetle içseler ağrıları keser. Yılan sokmasına fayda eder. Suyu dahi yoğursalar fayda eder. Balla ezseler göz perdesine ve kulağa damlatsalar fayda eder. Buğu kalan ağrıya fayda eder. Sancı için vurulacak bal mumunu ve gül yağını ve pelini dövüp yeseler dahi fayda eder. Eğer giysi arasında sandığa koysalar güveyi kırar. Şayet zeytinyağı ile karıştırırsalar sürünseler gövdeye sinek konmaya ve eğer su ile mürekkebe karıştırsalar mürekkeb kâğıttan bir vecihle mahv olmaya. O kâğıdı sıçan yemez.

Mizaç azdığına fayda eder. Eğer suyunu içseler mideye yaramazdır. Eğer balla karıştırırsalar saç dökülmesine, kıl ve tüylerin zaman zaman dökülmesine sürseler fayda eder. Eğer ıslatsalar üç gün dursa ondan sıksalar o suyu içseler tıkanıklıkları açar. Baştaki çıbanları kurutur. Gözün nurunu artırır. Mideyi ve ciğeri kuvvetli eder. Uzak sıtmaları fayda eder. Eğer bu otu dövseler keten bezine bağlasalar kaynar suya batırırsalar kanı çok olan gözlere sürseler biraz dursa ondan o bezi alsalar sıksalar gözde olan bütün kan o bezden aka. Eğer 6,4 gr balla yalasalar basur zahmetine fayda eder. Gözün kapaklarını kat olduğuna fayda eder. Eğer yakı yapıp sürseler yine aynı faydayı eder. Eğer 23 gr kaynatıp saçsalar pireleri kıra. Tütsü yapsalar ev içinde olan haşerat gider. Eğer 5 gramını balla karıştırıp yalasalar ıssı mideyi kuvvetli eder ve temizler. Yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı tez süre çıkarır. Eklem ve kirişlerinin ağrısına fayda eder. Eğer sirkeyle pişirseler dalağa yakı eyleseler giderir. Eğer zeytinyağını ikilü'l-melikle yakı etseler ciğer şişine sürseler fayda eder. Eğer badem yağı içinde pişirseler azcık keçi ödü katsalar kulağa damlatsalar bütün zahmetlerin giderir. Eğer bu otun çiçeğini alsalar yağını çıkarsalar cinsel gücü olmayan erkek kişilerin azasına sürseler fayda eder. Mideye kuvvet verir. Bunun bedeli asaründür. Beraberi ve yarı miktarı sarı helîledir.

66-Şerbet-ı afsentîn *Artemisia absinthium suci*

Terkibi budur ki, 64 gr alalar, bir gün bir gece suda ıslatalar, sonra kaynatılar, suyunu süzeler. Yaklaşık 400 gr şekerle veya balla kıvama getirip kullanılır. Bu şerbetin özelliği şudur ki, Hararetten olan ciğer ve mide ağrısına ve dalak katılıklarına ve sarılık hastalığına fayda eder ve kötü gazları dağıtır. Gerinmeğe fayda eder. Issıdan olan kulunca fayda eder. Tıkanıklıkları açar, sidiki yürütür. Yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı sidik yolundan çıkarır. Karından yılanı çıkarır. İştahı artırır. Hayız kanını yürütür. Zehir içenlere fayda eder.

67-Aknikûn [Afıkuvan] *Papaver rhoeas*

Bu ot, ekin ve nadas içinde biter. Yapağı baganos yapağına benzer. Kuvveti afyon kuvvetine benzer. Aşırı soğutucu ve uyuşturucudur. Eğer yapağını dövseler ıssı şişlere sürseler fayda eder ve ağrısını sakın eder. Bedende her hangi azaya sürseler sakın eder.

68-Afyon *Papaver somniferum Opium*

Kara haşhaş sütüdür. Eğer mercimek kadar yeseler her ağrıyı sakın eder ve uyutur. Eski öksürüğe fayda eder. Eğer çok yeseler öldürür. Eğer gül yağıyla karıştırırsalar başa sürseler baş ağrısını sakın eder, giderir. Eğer badem yağıyla ve za'feran ve mürre karıştırırsalar kulağa damlatsalar ağrısını giderir. Eğer pişmiş yumurta sarısıyla ve za'feranla karıştırırsalar cerahate sürseler fayda eder. Dahi emzikli kadın sütüyle ve za'feranla karıştırırsalar gut hastalığına sürseler fayda eder. Fitil eyleseler götürseler uyumayan kişi uyuya. Eğer yumuşak dövseler çibana sürseler yani ekseleler fayda eder. Evet, içmeyeler. Mercimek kadarından fazlası zihni fesada verir. Hazmı bozmaz. Eğer sirkeyle ezseleler eşek burnuna sürseler gözlerin yaşartıp çok ağrıda. İki dirhem yeseler öldürür. İlacı budur ki, çok kusturalar, yağıyla şırınga ederler ve tuzla sirkengübînle içireler ve şerbet içireler. Bedeli üç misli miktarı ban tohumudur.

69-Ef'a (yılan) *Serpentes*

Yılan etleri kızdırıcıdır. Bedeni kurutucudur. Eğer tertip etseler zeytinyağı ile ve tuzla torak otuyla ve gendeneyle ve suyla yeseler bedeni tahlil eder temizler. Bedende olan zahmetleri giderir. Eğer cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyeti olursa dahi giderir. Hekim der ki, vilayetimizde bir zengin kişi vardı. Düşünde gördü ki Allah te'ala buyurur, ey kulum yılan başıyla kuyruğundan bir sere (baş parmak ile işaret parmağı arasındaki uzunluk) miktarı kesip giderip tuzla ve zeytinyağı ile ve gendeneyle ve suyla pişir ye, şifa olur dedi. Vardı o kişi iyi etti, şifa buldu. Ben dahi dört onun gibi kişiye dedim, iyi ettiler cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetinden kurtulup şifa buldular. Evet, gövdede çok bit eyler. Bir türlü dahi pişirmesi oldur ki, yılanbaşın ve kuyruğunu söylenen miktarca kestikten sonra bir yeni çömleğe koyalar, üzerine 580 gr incir yumuşak döveler, koyalar ve 320 gr bal dahi koyalar, çömlek ağzını sıkıca sıvayalar, fırına koyalar. Çömlek ağzına kadar dura. Ondandır çıkaralar, dövüp toz haline getirirler. Sadece sümbül ve sadic katıp kullanılır. Göze, yara ve sinirler ağrısına fayda eder. Ömrü uzun eyler. Hanazîre zahmetlerini giderir. Zihni kuvvetli eyler. Çiğken yılanı dövseler yılan soktuğu yere sürseler fayda eder. Saç dökülmesine sürseler fayda eder. Ev duvarlarında olan yılanları yaksalar külün alsalar zeytinyağı ile dövüp toz haline getirirler deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine, ağrısına, sızısına, sıkıntısına, zahmet ve eziyetine sürseler iyileştirir temizler, çok tecrübe edilmiştir. Yılan etini çok yeseler gövdede çiban çok eyler.

70-Ukhuvan *Chrysanthemum parthenium*

Bu ot papatyanın bir türüsüdür. Buna sığır papatyası derler. Eğer kurusun 13 gr dövseler sirkencübünle ya tuzla içseler balgamı söker. Safradan olmuş zahmeti giderir. Sevdayı çıkarır. Vurma ve darb zahmetlerin giderir. Mesaneden ve böğürden taşları giderir. Eğer kaynatsalar hanımlar içine girseler otursalar rahimleri sert olduğun giderir. Issı şişlere sürseler fayda eder. Eğer koklasalar başı ağır eder, uyutur. Eğer kaynatıp içseler yoğunlaşmış gazları dağıtır. Tıkanıklıkları açar. Mideyi iyi eyler. İştahı artırır. Sidiği yürütür. Eğer fitiller yapıp hanımlar götürseler önünden hayız yürütür. Eğer yaşken suyunu sıksalar zekere sürseler ve hayaya ve sekirdene (kalça ile sırt arasını belirten çizgiye) sürseler cimaya kuvvet verir. Eğer kaynatıp suyuna yün batırsalar bozulan sinire sürseler fayda eder. Eğer yaşını koklasalar gövdeden terleri giderir, uyutur. Eğer 10 gr yeseler balla mideye dökülmüş kanı çıkarır. Sarılık hastalığına ve vücutta sıvı toplanmasına yani ödeme fayda eder. Basura fayda eder ve ağzını açar.

71-Aknîsûn [Aksûn] *Onopordon acanthium*

Bu bir dikendir ki, Türkçe kocabaşı derler. Eğer kökünü ve yaprağını dövüp suyunu içirseler felce ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder.

72-Aktabas [Uksiyakantus] *Crataegus oxycantha*

Bu bir ağaçtır ki, armut ağacına benzer. Evet, sert dikenli olur. Meyvesi mersin yemişine benzer. Eğer yemişinden yeseler eski ishali söker. Rahimden akan rutubeti keser. Eğer kökünü yakı yapıp cerahlara sürseler eksik etin bitirir. Bunun köküyle hamile hanım üç kere öylece sürseler içindeki çocuğu düşüre, ölmüş ve diri olsa da düşürür.

73-İklîlü'l-melik *Melilotus officinalis*

Türkçe koçboynuzu derler. Eğrice yonca dahi derler. Şayet meypuhteyle pişirseler yumurta sarısı ve boy unu ve keten tohumu unu değirmen tozu karıştırırsalar yakı yapıp gözde olan ve rahimde ve makatta ve hayâda olan ıssı şişlere fayda eder. Eğer mazıyla karıştırırsalar şerbetle yakı etseler başta olan yaş olan çıbanlara sürseler temizler. Eğer boy unuyla ve şerbetle pişirseler mideye sürseler ve suyundan içseler ağrıları sakın eder. Eğer başını sıksalar zekere sürseler, meypuhteyle pişirseler ve karıştırırsalar kulağa damlatsalar kulak ağrısını giderir. Eğer suyunu sirkeyle ve gül yağıyla karıştırırsalar başa sürseler ağrısını sakın eder. Eklem ve kirişlerde olan sert şişlere yakı eyleseler sürseler fayda eder. Ciğerde ve dalakta olan sert şişlere yakı yapıp sürseler yumuşatır. Evet, bu yakıya afsentîn katarlar ve eğer iklîlü'l-melik bulunmasa papatya bedelidir. Bir türlü dahi olur. Dağlarda biter. Uzunlu bir karış olur. Yaprığı uzun uzun olur. Kuruya mail olur. Ağacı sert olur. Meyveleri sert olur. Şayet meyvesi açılrsa içinden hardal danesi gibi danesi dökülür. Avcılar bu ottan alıp kokmasın diye, avladıkları hayvanların karnına koyarlar. Bu ot sidiği yürütür. Hayız kanını yürütür. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Ciğer tıkanıklıklarını açar. Dalağa fayda eder. Akciğeri temizler. Yürek oynamasına fayda eder. Astım ve nefes darlığına, öksürüğe ve ödeme fayda eder.

74-Ekit mekit Bunduc nut

Buna Türkçe tavşancıl taşı derler. Kerkes taşı dahi derler. Zîra kerkesin dişisi yumurtlamak istese çok zahmet çeker yumurtlayamaz. Erkeği varır bu taşı getirir altına koyar zahmetsiz yumurtlar. Bu taş serçe yumurtasına benzer. İçinde bir taş dahi biter. Fındık içine benzer. Eğer bu taş oğlan doğurmaz hanım uyluğuna bağlasa hemen doğura. Eğer suyla ez-seler sevda ve buhar çıkan yerlere sürseler çok fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler hanım sütüyle karıştırıp bir parça yünü ıslatsalar hiç oğlu olmayan hanım götürse oğlu kızı olur. Eğer kızılca iplikle hamile hanımlar boyunlarına bağlasalar oğlan düşürmekten emin olalar. Dahi bu taşın hassası budur ki, bir kişi sağ elinde tutsa onun üzerine kimse galip olmaya. Eğer bir ağaca assalar o ağacın meyvesi hiç dökülmeye.

75-El-Buh [El-Benc] *Hyoscyamus albus*

Bu bir köktür ki, Hindistan'dan gelir. Buzîdana benzer. Ak olur. Üzerinde kırca kırca noktacıklar olur. Mücerrebdır. Şera zahmetine ilk gün 77 gr sirkencübînle 5 gr içseler ikinci gün 7gr üçüncü gün 3 gr içseler o zahmeti hep giderir. Eğer dövüp toz haline getirirler gül yağına karıştırırsalar gövdeye sürseler yine o hastalığı giderir.

76-Alûmalî honey wine or mead

Bu bir yağıdır ki, bala benzer. Ağaçtan akar. Buna Davut peygamber balı derler. 115 gr ezip suyla içseler vücuttaki yaramaz olan nesneleri giderir. Safrayı söker. Göze sürme gibi çekseler göz kurumasını giderir. Uyuza ve sinirler ağrısına fayda eder.

77-Alatînî *Antirrhinum elatin*

Bu bir ottur ki yaprağı sarmaşık yaprağına benzer. Evet, küçük olur. Değirmice olur. Sarmaşık bir türlü olur. Beşer altışar budağı olur. Uzunluğu birer karış olur. Ekinler arasında olur. Çukur yerlerde biter. Yaprığının tadı mazu tadına benzer. Eğer yaprağını arpa unuyla yakı yapıp gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder, akan yaşları keser. Eğer bu otu kaynatsalar suyunu içseler bağırsak çıbanlarından kurtarır. Eğer pişirip ıssı şişlere sürseler fayda eder. Tahlil eder. Eğer kurusunu yumuşak dövseker cerahatlere ve eski çıbanlara ve ateş yanığına ekseler çok fayda eder. Beyaz irini akan nasıra dökseler ona fayda eder. Eğer sinirli yaprakla dövseker sıkırsalar suyla içseler iç kanamayı keser, Ama suyundan 96 gr içeler ve kendiden 7 gr yiyeler. Eğer iç yağıyla karıştırırsalar sünnet olan çocukların cerahatine sürseler çabucak iyileştirir.

78-El-Asfakus *Menthe pouliot*

Buna Deve dili derler. Uzun uzun biter. Çok budakları olur. Ağacı çok budaklı olur. Hem dört köşe olur. Yaprığı ayva yaprağına benzer. Evet, incerek olur. Eğer bu otun budağın yaprağıyla pişirseler hanımlar içse hayızların yürütür. Ölmüş çocukların çıkarır. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer içirseler veyahut sürseler ak kılı karardır. Cerahatlere fayda eder. Yaramaz çıbanlara fayda eder. Kaynatıp suyunu içirseler dil ağırlaştığında tatlı söylemeye fayda eder. Kanı keser. Eğer yaprağını budağıyla kaynatsalar suyuyla istinca etseler önde ve ardda olan kaşıntı ve uyuz hastalığına fayda eder. Eğer 73 gr bir küb şıraya koysalar o sıra böbrek ve mesane ağrısına ve kan tükürmeye ve öksürüğe fayda eder. Aza süstlüğü giderir. Hayız kanını yürütür eğer içseler.

79-İlye

Yani kuyruk. Issı ve yaştır. Geç hazm olur. Eğer korukla sinirlere yakı yapıp sürseler fayda eder. Sert şişleri hall eyler. Eğer yemek isteseler darçînî ve zencebil ve biber katarlar isti'mal ederler.

80-Emlec *Phyllanthus emblica*

Meşhurdur. Soğuktur, kurudur. Mideyi kuvvetli eder. Makata fayda verir. Kıl diplerin sağlam eder. Susuzluğu yok eder. Kalp ve cimayı kuvvetli eder. Kusmayı ve kağıрмаğı keser. Kan hararetinden olan galebesin giderir. İçi kabz eder. Basura fayda eder. İştihâ getirir. Sinirleri ve gözleri kuvvetli eder. Kan sızdığını keser. Eğer 10 gr içseler ve eğer kaynatsalar suyunu kınayla karıştırıp beyaz kıllara sürseler karartır ve diplerini sağlamlaştırır.

Eğer dövüp toz haline getirirler beraber şeker katsalar badem yağıyla cerb (semiz, yağlı) etseler günde 16 gr ılık suyla içseler gözü nurlandırır ve zayıflığını giderir. İç ağrısına fayda eder. Basura fayda eder. Özellikle balgam ve sevdâyı söker çıkarır. Mürebbaşı içi yumuşatır ve zihni kuvvetli eder ve iştiha getirir. Bunun şerbeti basura fayda eder. Ciğere ve mideye ve akciğer ve yüreğe kuvvet verir. Bağırsaklara ve göze kuvvet verir. Güzel kokuyu artırır. İştahı artırır. Terkibi şöyle hazırlanır 100 gr emleci kırmak, parçalarlar. 1120 gr gül suyunda gecedan sabaha kadar ıslatılır. Evet, 5 gr sandal ve yaklaşık 1 gr ûd ve 10 gr hanımtuzluğu bile ıslatılır. Sabah kaynatılır. Otların kuvveti suya çıkana kadar kaynatılır. Ondan sonra süzeler. Su miktarı yaklaşık 5 gr şekerle kıvama getireler. Ondan sonra kullanılır.

81-Emrûsiya [Ambarûsiya] *Chenopodium ambrosioid'es*

Bu bir ottur ki, çok yaprakları olur. Uzunlu üçer karış olur. Yaprakları baganos yaprağına benzer. Kokusu dahi benzer. Yakı etseler madde inmesi ne engel olur.

82-Amadrayan *Coix exaltata Jacq*

Bu bir ağaçtır ki, yaprağı kebere yaprağına benzer. Gören kişi hemen kebere zanneder. Beytû'l-mukaddesde Harem içinde ve dışında biter. Tıkanıklıkları açar. İçinde olan veremleri giderir. Ciğer rahatsızlıklarına fayda eder. Bedende çıkmış olan şişlere fayda eder. Zehiri etkisiz hale getirir. Eğer kaynatsalar suyunu yaklaşık 80 içseler ve eğer yaprağını dövseler arı soktuğu yerlere sürseler fayda eder. Yılan ve akrep sokmasına dahi fayda eder. Eğer kuduz hayvan tarafından ısırılmışa suyunu içirseler şifa bulur. Uyuza fayda eder. Gözde olan ağa fayda eder. Eğer suyunu sıksalar damlatsalar ve kuru yaprağını dövseler fayda eder.

83-Umsûh *Equisetum arvense*

Bu bir ottur ki, iki incecik sertçe yoğun yoğundur. Zeytin yaprağı olur. Bir türlü dahi olur büyük olur. Serçe parmak yoğunluğu kadar olur. Budakları çok olur. Kızıl meyvesi olur. Evet, olduğu vaktin kara olur. Türkçe bu ikisine dahi Atkuyruğu derler. Eğer bu otu sıkıp şerbete katıp içseler ishali keser. Kaynatsalar suyunu içseler kasık yarıldığına fayda eder. Ciğeri ve mideyi ve akciğeri kuvvetli eder. Eğer incirle kaynatıp suyunu içseler öksürüğe ve nefes darlığı olanlara fayda eder. Eğer kurusunu dövseler cehate saçsalar et bitirir. Eğer yakı eyleseler haya şişine fayda eder. Eğer suyunun yarısı kalıncaya kadar suyla pişirseler içseler yüreğe kuvvet verir. Eğer sabah suyundan bir çorba kâsesi hanımlar içseler çok şişmanlatır, benizlerini iyileştirir.

84-Amarîtan [Amarantun] *Tanacetum annuum*

Bu bir ottur ki, incecik yaprakları olur. Ayvadana yaprağına benzer. Diple-ri değirmice olur. Rengi altına benzer. Güyegü otu Tepesine benzer. Eğer uçlarını şerbetle içseler hayız kanını ve sidiği yürütür. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Siyatiğe fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun, galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı yok eder. Eğer Davut peygamber balıyla içseler mesanede donan kanı eritir ve karnında donan kanı eritir. Eğer aç iken 96 gr şerbetle içseler nezleyi keser. Eğer giysilere koysalar güve yemeye.

85- Ümmü vece'i'l-keş [Ümmü vece'i'l-kebid]**a-Herniaria glabra****b-Agrimonia eupatoria L**

Türkçe Koyun baklası derler. Zîra koyun onu yemeyi çok sever. Eğer dövseler sıksalar suyunu içseler ciğer ağrısına ve safraya fayda eder.

86-Ümmü gaylan Acacia gommier

Meşhurdur. Çöl, kır ve sahrada biter. Soğuktur, kurudur. Kabızdır. Eğer dövseler suyunu sıksalar veya kurusunu kaynatsalar suyunu içseler giden kanı keser. Rahimden akan yaşları giderir. Kan tükürmeyi ve salya akmasını keser.

87-Ümmü kelb

Bu bir ottur ki, uzunlu bir karış olur. Sarı olur. Yaprığı kınaya benzer. Çok tecrübe edilmiştir. Yılan ve akrep sokmasına ve zehir içine, şayet yaşının suyundan içseler 10 gr zeytinyağı ile veya kurusunun yaprağından 6 gram yeseler, zehiri kusturmakla çıkarır. Denenmiş ve tecrübe edilmiştir.

88-Em'a İntestinis

Türkçe bağırsaklar demek olur. Şayet suyla pişirip yeseler geç hazm olur. Öyle gerektir ki, içini etle ve ıssı otladoldurup pişirip yiyeler ki tez hazm olur.

89-Encübar Polygonum bistorta

Bu bir ottur ki, ırmaklar arasında itburnu ağacı arasında biter. Yaprakları yonca yaprağına benzer. Budakları yonca budağından daha dolgundur. Rengi kızılca olur. Çiçekleri dahi kızılca olur. İtburnu ağacına dolaşır. Enlik dahi derler. Eğer kökünü çıkarsalar kabuğunu soysalar kurutsalar kan tükürene 5gr verseler fayda eder. Kan sızmağa ve bağırsak ağrısına ve basura ve damarlar ağzı açıldığına ve eski iç ağrılarına fayda eder. Bunun şerbeti bağırsakları kuvvetli eder. İç ishalini keser. Eski akciğer çıbanlarını giderir. Hekim der ki, üç yıllık akciğer çıbanına ilaç yaptım bununla şifa buldu. Terkibi budur ki, kökünün kabuğundan yaş iken alıp sıkalar. Suyundan 77 gramına 385 gr şeker katarlar. Kıvama getireler. Yahud kurusundan 96 gr alıp dövüp kaynar suda gece eriterek ıslatılar. Sabah kaynatılar. Suyunu süzeler. 385 gr şeker katıp kıvama getirip daha sonra kullanılır.

90-Enagurûs [Anagûras] Anagyris foetida

Türkçe Domuz dikenini derler. Bu bir ağaçtır ki, ziyade yaramaz kokusu olur. Meyvesi böbreğe benzer. Rengi türlü türlü olur. Üzüm vaktinde çok sert olur. Eğer yaprağı yaş iken dövseler yakı etseler balgamî şişlere sürseler iyileştirir. Eğer 3 gr itburnu şerbetiyle içirseler astım, nefes darlığı rahatsızlığına fayda eder. İçindeki çocuğu çıkarır, ister ölü ve ister diri olsun. Eğer şerbetle içse hayız kanını yürütür. Baş ağrısına fayda eder. Eğer doğurmayan hanımların boynuna ağacından assalar doğura. Yemişinden yeseler tez kustura.

91-Anşilîs [Ansîlîs] *Antyllis vulneraria*

Bu bir ottur ki, iki türlü olur. Biri mercimek gibi olur, yaprağı uzun bir karış olur, yaban mercimeği derler. Birinin yaprağı kemafitûs yaprağına benzer. Eğer bundan 13 gr kullansalar tutulan ve böbreği ağrıyan kişi kullansa fayda eder. Epilepsi tutana fayda eder. Dahi ikisini dövüp toz haline getirseler gül yağıyla karıştırırsalar ve süddeyi katsalar fitil gibi hanımlar önünden götürseler rahimlerinin ıssı şişlerine fayda eder. Eğer kemafitûsa benzeyen nev'ini sirkencübînle içseler saraya fayda eder.

92-İncidan [Encüdan] *Ferula assa-foetida*

Türkçe kasni ağacı derler. Eğer bu ağacı kaynatsalar hanazîre sürseler fayda eder. Kurusunu dövseler cerahate ekseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile yakı eyleseler göz kanlanmasına sürseler giderir. Kına yağıyla yakı yapıp siyatiğe fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip nar kabuğu katsalar yakı yapıp basura sürseler giderir. Eğer suyunu içseler öldürücü otların zararını giderir. Midenin soğukluğuna fayda eder. Hayız kanını yürütür. İçinde olan ölü çocuğu çıkarır, tabiatı ishal eder. Ciğeri kuvvetli eyler. Hazmı tez eder. İçteki gazları dağıtır. Zekerı kıvama getirir. Bağırsakları ve böbreği kızdırır. Bu anlatılan faydaları sumak bile yapar ki, ana kasni derler. Bunu dövseler ekele çıbanına saçsalar çok fayda eder.

93-Enîsûn *Pimpinella anisum*

Meşhurdur. Sidiği yürütür. Gazları dağıtır. Ağrıları açar. Vücutta sıvı toplanmasına yani ödeme fayda eder. İshali keser. Fazlalık olan kan, balgam, safra ve sevdâyı giderir. Rahimden akan yaşları keser. Sidiği yürütür. Cima isteği getirir. Dalak ve tıkanıklıkları açar. Mideyi kuvvetli eder. Karında olan kurtları öldürür. Zehirlerin zararını yok eder. Eğer 6 gramını içseler ve eğer buhur etseler nezleye fayda eder. Baş ağrısına ve dönmesine ki soğuktan olur, eğer dövüp toz haline getirseler gül yağına karıştırırsalar kulağa damlatsalar kulakta olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer yumuşak dövseler diş diblerine koysalar ağız kokusunu giderir. Diş ağrılarına fayda eder. Ciğer ve mesane ve böbrek ve rahim tıkanıklıklarını açar, fayda eder. Eski sıtmalara fayda eder. Balgami susuzluğu keser. Terkibi budur ki, 32 gr enîsûn geceden ertesi geceye kadar suda ıslatalar sabah suyunu süzeler. 385 gr şekerle kıvama getirilir. Evet, 16 gr dahi buyan katar çok iyi olur.

94- Encüre *Urtica pilulifera*

Isırgan dikenidir. Bu otun meyvesini ve yaprağını yakı yapıp kulak dibinde olan şişlere sürseler fayda eder. Bunun tohumunu üzüm suyuyla kaynatsalar içseler cimayı kuvvetli eder. Çok kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı ve balgamı göğüsten ve akciğerden çıkarır. İç i ishal eder. Ekele çıbanlara dökseler ekseler fayda eder. Eğer dövseler tuzla yakı yapıp köpek ısırtığından olan cerahate ve yaramaz çıbanlara ve sinir bozulduğuna sürseler fayda eder. Eğer kuru iken dalağa sürseler fayda eder. Eğer yaprağını dövseler buruna üfürseler kanın keser.

Yaprağını ödle karıştırırsalar fitil gibi hanımlar önünden götürseler hayzı yürüye. Eğer yaprağını dışarı çıkan rahme sürseler içeri girer. Eğer tohumun içseler cima isteğini getirir. Rahim ağzını açar. Eğer kaynatıp bala katıp yalasalar nefes darlığını giderir. Akciğer şişine fayda eder. Göğüste olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Şayet yaprağını kaynatsalar suyunu içseler içi yumuşatır ve gazları dağıtır. Eğer arpayla pişirseler içseler göğüste yaramaz kan, balgam, safra ve sevdadan ne varsa çıkarır. Bu sudan sadece mürre katsalar içseler hayzı yürütür. Eğer sıksalar suyla mazmaza etseler çene şişlerine fayda eder. Eğer 6 gr tohumunu kabuğu soysalar şerbetle içseler balgamı söker. Akciğeri ve göğsü temizler. Evet, gerektir ki, içen kişi peşine de gül yağından içe. Ta ki boğazını yakmaya. Midede yapışkan balgamı çıkarır. Tohumun dövseler balla karıştırırsalar ve zekere sürseler büyük eyler. Günde 3 gr tohumundan yeseler böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır. Katılaşmış kanları tahlil eder. Eğer buyanla pişirseler yakı eyleseler kulak arkasındaki şişlere sürseler fayda eder.

95-Engıra *Oenothera biennis*

Bu bir ottur ki ağaca benzer. Yaprığı badem yaprağına benzer. İçinde yaprağı olur ki süsüne benzer. Dağlarda biter. Şayet alsalar bu otu kurutsalar kokusu içki kokusuna benzer. Eğer bu otu pişirseler vahşi hayvanlara içirseler insana yakın ola zarar vermeye. Eğer yakı yapıp gövdede yaramaz cıbanlara sürseler bitirir.

96-Enfü'l-iel *Antirrhinum majus L*

Buzağı burnu derler. Zira meyvesi ana benzer. Eğer bu otu kaynatsalar suyunu içseler zehiri etkisiz hale getirir. Eğer süsen yağıyla karıştırıp yüze sürseler kim görürse kabul eyler.

97-Andarusarın *Hedysarum coronarium*

Bu bir ottur ki, ekin arasında biter. Yaprığı nohut yaprağına benzer. Üzerinde meyvesi olur. Keçi boynuzuna benzer. Tadı acıca olur. Eğer kaynatsalar suyunu içseler mide rahatsızlıklarına fayda eder ve kuvvet verir. İçte olan tıkanıklıkları açar. Eğer tohumundan dövseler balla karıştırırsalar fitil gibi yapıp hanımlar götürse sonra eşleri ile cima ederlerse hamile olurlar.

98-Enderutafis [Andarusakas] *Androsaces lactia*

Nohutun bir çeşididir. Hiçbir yaprağı olmaz. Evet, içlerinde nohut gibi tohumları olur. Eğer tohumundan 6 gram şerbetle içseler ödem olan kişi çok içtir. Eğer kaynatsalar gut hastalığı olan kişiye yakı yapıp sürseler fayda eder.

99-Anzarût *Astragalus sarcocolla*

Meşhurdur. Dövseler cerahlara saçsalar bitirir. Rutubetin giderir. Eğer yumurta akıyla ya sütle dövüp toz haline getirilseler kurutsalar yumuşak dövseler göz ağrılarına ekseler fayda eder. 3 gr matbûha katsalar içseler yapışkan balgamı ishal eder. Eğer anzurûtu natrûnla ve suyla dövüp toz haline getirilseler boyunda olan şişler ki vardır hanazîre benzer, fayda eder.

Eğer baldan fitil eyleseler yumuşak dövülmüş anzurûtu yolsalar kulağa soksalar kulaktan akan irini ve kanı iyileştirir. Evet, birkaç gün ederler ki fayda eder. Eğer yalnız içmek isteseler badem yağıyla iyi gelir. Şöyle ki; ancak 32 gramına 320 gram badem yağı karıştırırsalar 6 gr kullanılır. Evet, hekim der ki, Mısır diyarında hanım kişiler 6 gr ve 77 gr hamamdan çıktıktan sonra kullanırlardı. Bedenleri sağlıklı eder hiç zararı olmaz derler.

100-Anitirun *Allium porrum*

Dağlarda biter. Yaban gendenesi derler. Yaprağı gendeneye benzer. Taşlar arasında ve denizler kenarında biter. Eğer bu otu Davut peygamber aley-hisselam otuyla içseler balgamı ve safrayı söker çıkarır.

101-Anagalis *Anagallis arvensis*

Bu bir ottur ki, iki türlü olur. Birinin çiçeği aktır. Ona diş derler ve birinin çiçeği kıızıdır. Ona erkek derler ağaçlardır. Yere düşeni biter. Ufacık değirmice yaprakları olur. Meyveleri dahi değirmice olur. Eğer kurutsalar yumuşak dövseler cerahatlere ve gövdede olan yaramaz çibanlara ekseler fayda eder. Eğer dövüp suyunu sıksalar gargara etseler dimağdaki balgamı giderir. Eğer buruna damlatsalar diş ağrısını sakın eyler. Evet, ağzın tarafın muhalifine damlatalar. Eğer balla karıştırıp göze sürseler zayıflığını giderir. Yaramaz çibanlara fayda eder. Eğer şerbetle içseler yılan soktuğuna ve böbrek ve ciğer ve kasık ağrılarına fayda eder. Eğer ak çiçeklisini yakı eyleseler makat çıktığına sürseler fayda eder. İçeri geri çeker. Eğer kıızıl çiçeklisini sürseler dışarı çıkmasını artırır, başını sıksalar hardalla içseler boğaza yapışan sülügü çıkarır. Eğer dişisini sıksalar suyla boğaza gargara etseler o sülügü öldüre. Eğer bunun kurusunu kaynatsalar suyunu içseler mideye inen sülügü öldürür. Eğer dişisin sırçalı kaptı yaksalar kökünü ayırıp sirkeyle karıştırıp burnuna damlatsalar sülügü düşüre. Eğer bu otu eşek hıyarıyla dövseler karıştırırsalar boğaza sürseler sülügü düşüre.

102-Enesü'n-nefes [Ünsü'n-nefes] *Sium latifolium*

Bu bir ottur ki, kır yerde biter. Yaprağı su teresi yaprağına benzer. Sarı çiçekleri olur. Türkler ana sarıçiçek derler. Eğer koyun onu yese sütün çiğ iken pişire içseler içki ferah eder gibi ferah eyler. Hiç içki veya uyku sersemliği ve siniri olmaya. Eğer başını dövseler suyundan şerbet eyleseler içseler çok ferah eyler. Sevdavî karışık ve bulanık fikirleri giderir.

103-İnfeha Rennet

Türkçe maya derler. Kursak derler. Eğer tavşan kursağını sirkeyle ezseler epilepsi tutan kişiye içirseler fayda eder. Eğer 10 gr şerbetle içirseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve eski ishale ve karın ağrısına ve kan tükürmeyi ki, göğüsten gele ve hanımların rahimlerinden sızan, kana fayda eder. Midede donmuş kanı uzaklaştırır. Eğer hanımlar hayız arasında tavşan kursağına sadece yağ katıp yünle fitil etseler götürseler hamile kalırlar. Eğer hayızdan sonra içse üç güne hamile kalır. Zehirli otlar zararını yok eder. Eğer hanım kişiler hamile olacak erkek tavşanın hayâsın ya mayasın içse şerbetle erkek oğlan doğura. Eğer dişinin içse kız doğura. Eğer tavşanın mayasından şerbetle bakla kadar içseler dört günde bir tutan sıtma koya. Eğer çocuklar içseler sara'dan emin olalar.

Eğer beze bağlayıp sıtma tutan kişinin burnuna sürseler hızlıca kanı keser. Çocuklara içirseler midelerinde olan süt donduğuna ve kustuğuna fayda eder. At kursağı eski ishaller ve bağırsak çıbanlarına ve ağrısına fayda eder. Ondan sonra eşek ve geyik ve buzağı ve oğlak ve deve köşeği mayası hepsinin kuvveti birdir, eğer sirkeyle içseler korkmağı giderir. Hanımlar hayızdan sonra fitil yapıp götürseler hamile olmazlar.

104-Evafînûs *Hyacinthus orientalis*

Bu bir ottur ki, bir karış uzunluğuna olur. Kalınlığı serçe parmak kadar olur. Rengi dahi yeşil olur. Bozarak çiçekleri olur. Tepesi değirmice olur. Dopedolu tohum olur. Eğer şerbetle yakı yapıp kasığa sürseler kıl bitirmeye. Eğer meyvesini sıklılar şerbetle karıştırıp içseler sarılığı giderir. Eğer kökünü yakı yapıp çocukların kasığına sürseler geç ihtilam eyler. Eğer kökünü içseler eski ishalleri keser. Sarılık hastalığına fayda eder.

105-Unubiruhiş [Unubruhis] *Onobrychis sativa*

Bu bir ottur ki, viranelerde biter. Yaş yerlerde biter. Uzunluğuna bir karış olur. Yaprığı ufacık olur. Mercimek yaprağına benzer. Kızılca çiçekleri olur. Eğer taze yaprağını alsalar gövdeye sürseler delik ve gözenekler olur açar ve cerahati söküp çıkarır. Eğer yaprağını kurutsalar şerbetle içseler sidik tutulmasına gayet fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırırsalar gövdeye sürseler teri yürütür. Eğer sıklılar suyunu şerbetle içseler sidik damlamasını keser.

106-Ununuma [Unuma] *Alkanna tinctora*

Ekelek cinsindendir. Türkçe oğlan düşürücüdür. Yapraklarının uzunluğu dört parmak olur. Eni bir parmak olur. Yere düşeni biter. Çiçeği ve meyvesi olmaz. Kökü kızılca olur. Kır yerlerde biter. Eğer yaprağından dövüp şerbetle içseler karındaki çocuğu öldüre. Hemen çıkarır. Eğer hamile hanımlar üzerinden geçse çocuğu düşüre.

107-Avigulasan [Ubuglasan] *Ruscus hypoglossum*

Türkçe at dili derler. Yaprığı mersin yaprağına benzer. Tepesi yuvarlak olur. Dikenler olur. Yaprığının dibinde alûsana benzer ot biter. Şayet bu ottan başı ağrıyan kişinin başına assalar başı ağrısı dine ve merhem yapıp sert cerahatlere sürseler yumuşatır.

108-İvez *Anas platyrhynchos*

Ördektir. Bunda rutubet fazlalığı vardır. Gayet ıssıdır. Geç hazm olur. Kaz etinden hafiftir. Gıdalığı iyidir.

109-Anutuliyun [Ubutilun] *Abutilon theophrasti*

Kabağa benzer bir ottur. Yaban kabağı derler. Cerahatlere sürseler şişlerini giderir, yaraları iyileştirir.

110-Usid (Usbid) *Nymphaea alba*

Nilüferin bir tür lüsüdür. Eğer 3 gramını içseler yoğunlaşmış gazları dağıtır. Rutubeti giderir. Tohumundan içseler yılan sokmasına ve zehirli hayvanlar sokmasına fayda eder. Eğer biberle içseler siyatiğe fayda eder.

111-Unûmalı Honey syrup

Manası şerbetle bal demek olur. İki desti şerbete bir desti bal katsalar kaynatsalar içseler içi yumuşatır ve sidiği yürütür. Eğer yemek üzerine içseler zararı olur. Yemek iştahını keser.

112-Avîna [Unuya] *Papaver rhoeas*

Bu bir ottur ki, su teresi yaprağına benzer yaprağı, Evet, çok ve kökleri olur. Türkler buna gelincik çiçeği derler. Sıksalar suyunu göze sürseler göz karardığını giderir bi-izni'llahi te'ala.

113-Eymarukales [İmarukalis] *Hemerocallis flava*

Türkçe güz çiğdemi derler. Sarı süsendir. Eğer yumuşak dövüp hanımlar içse ya balla karıştırıp yünle götürseler rahimlerinde olan kanı ve yaşlılığı giderir. Eğer yaprağını dövseler yakı yapıp oğlan doğurduktan sonra memelerinde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Kökünü yaprağını yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder.

114-Ayaranutani [Ayarabutani] *Verbena supina*

Bu bir ottur ki, yaklaşık 70 cm budakları olur. Pelit yaprağına benzer. Kökünü şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Yakı yapıp üzerine sürseler bile fayda eder. Yapraklarının 3 gramın açken 10 gr günlük ve 225 gr eski içki ile her gün içse dört güne kadar sarılık hastalığı zahmetin giderir. Yapraklarını yakı yapıp balgamî eski şişlere ve yaramaz çibanlara sürseler fayda eder. Eğer şerbetle pişirseler gargara etseler diş diplerinde yaramaz şişlikleri giderir. Eğer bu otu kaynatsalar o suyu bir eve saçsalar o evde oturanlar birbirine muhabbet eder. Eğer suyundan dört günde bir sıtması tutan kişiye içirseler fayda eder. Türkçe buna kutluca otu derler.

115-Abza arid [İda Ariza] *Vaccinium vitis-idaea*

Mersin yaprağına benzer bir ottur. Üzüm çubuğuna benzer. Uzun olur. Birbirine sarmaşır, her yaprakta çiçeği olur. Eğer suyunu içseler ishali ve kanı keser. Bağırsaklardaki çibana fayda eder. Rahimden eskiden akan yaşları keser. Kan sızmasını dahi keser.

116-Abzigun [İndikun] *Indigofera tinctoria*

Bu bir ottur ki, kargı kamışına benzer. Boyacılar kullanırlar. Eğer yakı yapıp balgamî ve ıssı şişlere ve yaramaz çıbanlara sürseler çok fayda eder.

117-Abrigarin [İrigarun] *Senecio vulgaris*

Uzunu bir karış olur. Kızıl renge benzer yaprağı olur. Su teresine benzer. Bazıları buna ülker otu derler. Çiçeğinin kokusu elma kokusuna benzer. Yapracağını ve çiçeğini meypuhteyle yakı yapıp hayâda ve makatta olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer günlük otuyla karıştırsalar sinirde ve diğer yerlerde olan cerahlara sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle yakı eyleseler sürseler yine bu faydayı sağlar.

118-İrsa *Matthiola incana*

Gök süsene benzer derler. Kökü sağlam olur. Yoğun yoğun olur. İyi kokulu olur. Kızdırıcıdır ve vücudu dengeler. Göğüste olan balgamı giderir, yumuşatır, çıkarır. Eğer 23 gr maü'l-aselle içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamı ve acı safrayı söker. Gözyaşını keser. İç ağrısını iyileştirir ve keser. Eğer sirkeyle içseler hayzı yürütür. Eğer pişirseler yakı yapıp hanım kişi sarınıp, örtünmekle, rahimleri sert olsa yumuşatır ve ağzını açar. Eğer suyla siyatığe şırınga etseler fayda eder. Eğer dövseler kurusunu yaramaz çıbanlara ve nasır etlerine ekseler çok fayda eder. Eğer balla fitil etseler hanımlar önünde götürseler içteki ölü çocuğu öldürür çıkarır. Eğer pişirseler yakı eyleseler hanazîre ve sert şişlere sürseler yumuşatır ve kurusunu dövseler balla karıştırsalar çıbanlara sürseler temizler ve yarayı iyileştirir. Kemiklerin üzerinde etleri olmayanlar, sürseler et oluşturur. Eğer sirkeyle ve gül yağıyla karıştırıp başa sürseler soğuktan olan baş ağrısını keser sakinleştirir. Adale ağrılarını giderir. Eğer kaynatsalar suyla mazmaza etseler diş ağrılarını sakinleştirir. Çene şişlerine fayda eyler. Eğer kaynatsalar hanımlar suyuna girseler soğuktan olmuş rahim sertliğini giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını ve akıntılarını keser. Bunun yağı basura iyidir. Cinsel gücü olmayan erkekleri güçlendirir, bu sorunu ortadan kaldırır. Terkip budur; yaklaşık 40 gr seliha ve kust 40 gr habbû'l-belesan 40 gr sakız otu 6 gr karanfil 20 gr ceviz 20 gr, za'feran 40 gr bu edviyyeleri (ilaçlar) yumuşak döveler ve bir sırça kabın içine koyalar üzerine 390 gr susam yağı katarlar ve gök süsen çiçeğinden koyalar bir gün bir gece dura. Ondan sonra sıkıp yağını alıp kullanabilirler.

119-Eyyil (Üyyel, İyyel) *Taurotragus oryx*

Parsîce gav-ı kûhî derler. Türkçe sığın geyiği derler. Bazıları der ki, eti geç hazm olur. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan eyler. Bazıları der ki, eti galizdir, Evet, mideden tez iner sidiği yürütür. Bazıları der ki, en iyisi bunun etini hiç yememektir. Özellikle ki yavrusu olsa dahi kötüdür, yaramaz kan, balgam, safra ve sevdâ eyler. Eğer yemek isteseler çok pişirmek gereklidir ki, yağla kavurma yaparlar. Üzerine maü'l-asel içeler ve incir şerbeti içeler. Eğer boynuzunu yaksalar iki 10 gr kesîra (geven zamkı) ile içseler kan tükürmeye ve bağırsak çıbanlarına ve eski ishale ve mesane ağrısına fayda eder. Rahimlerinden yaşlar akan hanımlar, önceden içseler fayda eder.

Eğer boynuzun ufacık doğrasalar bir taş çömleğe koysalar ağzını balçıkla sıvasalar fırına bıraksalar, çömlek ağarınca dursa ondan çıkarsalar yıkasalar ama kaya yıkar gibi kurutsalar yumuşak dövseler gözlerine ekseler yaşını keser ve çibanlarına fayda eder. Eğer diş diblerine koysalar temizler, pak eyler. Eğer evde tütsü etseler kurt kuş gider. Eğer sirkeyle pişirseler mazmaza eyleseler diş ağrısını sakın eyler. Eğer yanmış boynuza sirke katıp karıştırırsalar behak ve barasa güneşe karşı sürseler giderir. Eğer dalağı şişmiş kişi içse dalağındaki şişini giderir. Eğer sığırın tereyağıyla karıştırırsalar el ve ayak yarıldığını sürseler giderir. Eğer hanımların emceğine ve kasığına sürseler hayızlarını yürütür. Eğer hamile hanımlar bir parça boynuzunu boynuna kolye yapsa çocuğu zahmetsiz doğurur. Eğer bir parça derisini üstünde taşıyan o kişiye hiç yılan yakın olmaya. Mücerrebdir. Eğer yavrusunun ödünü hayızdan sonra hanımlar üç gün götürseler hamile kalmazlar. Eğer içi yağın kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına sürseler çok fayda eder. Kanın kavurma eyleseler bağırsak çibanlarına fayda eder. Eski ishaller fayda eder. Dahi içseler zehiri tesirsiz hale getirir. Kanını içseler mesanedeki taşı dağıtır. Yüreğinde bir taş olur. Ana bad-ı zehir hayvan derler. Eğer içen kişi on iki arpa ağırı kadar dövüp içse ölmekten kurtara. Zehiri etkisiz hale getirir. Bazıları der, iki arpa ağırı suyla ezip yılanın ağzına damlatsalar öldüre. Eğer altın yüzük kaşına koysalar ay akrep burcundayken üzerinde akrep suretin eyleseler giyseler akrep soktuğundan emin olurlar. Gözü ağrıyan kişi o taşı yalasa göz ağrısını giderir. Günde 5 gr içseler kederden kalbi zayıf olan ve zehir içen kişiye çok fayda eder.

120-Emrud *Pirus communis*

Tuffahtır, kabuğu ile ılık ve hafiftir vaki mukavvidir. Özellikle ki tatlı olur. Yemek üzerine yeseler yemekten sonra oluşan gazları yok edip dimağa çıkmasına engel olur.

121-Anselet üs sevda *Centaurea cyanus*

Nesterendir ki ona peygamber çiçeği derler, sevdaya faydalı, ona cedvar-ı rumi derler, onun köküdür. Gerek olan cedvar bölümünde anlatılacaktır.

122-Amber baris *Berberis crataegina*

Hanım tuzluğudur (*Berberis vulgaris*). Soğuktur, kurudur, ikinci derecede ciğere ve mideye kuvvet verir. Tabiatı kabz eyler, ısı şişleri men eyler. Üzerine vursalar, susuzluğu keser. Issı mideye, ciğere fayda eyler. Kaygı ve kederi giderir. Safrayı sakınleştirir, bağırsak sızıntılarını giderir. Kan gitmesini keser. Vücuttaki tıkanmış olan safrayı giderir. Issı ısıtmayı giderir, harareti ısı ciğerden teskin eyler. Şayet ısı otlar katsalar sümbül gibi ve buna benzer yeseler ciğere kuvvet verir. Ciğer soğukluğundan olan ishali keser. Mideye fayda eyler.

Harfü'l-Ba

123-Babûnec *Matricaria chamomilla*

Papatyadır. Güle yakındır. Letafetde gevşekliğe tembelliğe fayda eder, azadaki ağrıları keser. Sertlikleri yumuşatır, içteki veremleri giderir, gövdedeki delik ve gözenekleri açar ve kızdırıcıdır. Ahlâtı latif edicidir. Eğer kaynatsalar suyundan hanımlar içse ve içine girse otursa hayızları yürütür.

Çocuk doğurduğu vakit sonun düşüre. Sidiği yürütür. Taşları dağıtır. Eğer kaynatsalar suyunu içseler yeli dağıtır. İlavus (on iki parmak, boş ve ince bağırsaklarda şiş gibi bir nedenden tıkanma, ileus) adlı kuluncu giderir. Sarılığı ve ciğer ağrısını giderir. Kaynanmış mesaneyeye sürseler mesane ağrısını giderir. İçindeki taşı yürütür. Eğer yakı eyleseler uyuza sürseler giderir. Çiğneseler ağız ağrısını giderir. Eğer dövüp toz haline getirseler zeytinyağıyla karıştırırsalar her gün sıtma tutan kişiye sürseler fayda eder. Eğer kökünü kurutsalar yumuşak dövseler içseler tıkanıklıkları açar. Sinirleri kuvvetlendirir. Dimağı kuvvetli eder. Soğuk baş ağrısına fayda eder. Eğer yakı yapıp sürseler dahi fayda eder. Eğer kaynatsalar suyuna şeker katıp içseler bedeni bütün yaramaz kan, balgam, safra ve sevdadan temizler. Eğer arpa unuyla ve şerbetle yakı yapıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Azadaki ve içteki rahatsızlıklara fayda eder. Papatya yağında ladin hall etseler ağırır yerlere sürseler ağrısını keser. Acıbadem yağıyla ve balla karıştırırsalar gövdeye sürseler terletir. Ne kadar yaramaz kan, balgam, safra ve sevda var ise çıkarır. Tütsü etseler nezleye fayda eder. Eğer sirkeyle ve tuzla ve suyla pişirseler gözü ağrıyan kişi buharına dursa gözü ağrısını sakın eder.

124-Bazrençbûye (Badrençbûye) *Melissa officinalis*

Türkçe oğul otu derler. Eğer yaprağını şerbetle içseler veya yakı yapıp sürseler akrep ve yılan ve kuduz taladığına çok fayda eder. Eğer kaynatıp suyunu o yerlere sürseler fayda eder. Eğer suyuna hanımlar girip otursalar hayızların yürütür. Eğer mazmaza etseler diş ağrılarına fayda eder.

Eğer yaprağını natrûnla içseler bağırsak çıbanlarına ve nefes borusu veya boğazda tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma, difteri, bademcik iltihabı, anjin ve iç ağrısına fayda eder. Nefes darlığına yalanarak kullanılan ilaç veya macun yedirseler fayda eder. Eğer tuzla yakı etseler deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine ve yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer yakı yapıp eklem ve kırışlar ağrısına sürseler fayda eder. Eğer 65 gr yaprağının suyundan içseler kalbi ferah eyler. Balgamî ve sevdavî rahatsızlıklara fayda eder. Ağız kokusunu iyi eyler. Sevdadan olan uyuza fayda eder. Dimağın tıkanıklıklarını açar. Hazmı kuvvetli eyler. Bir türlü dahi olur. Turunç kokusu gibi kokusu olur. Eğer kökünden ve yaprağından ve tohumundan kurutup bir beze bağlasalar üzerine ibrişim sarsalar cepte götürseler çok mahbûb ve makbûl olur. Her gören katında bütün haceti bite. Ferahlığı gitmeye. Minsanki bilebilir, eğer aç iken yeseler mide soğukluğuna ve yaşlılığına fayda eder. Yürek zayıflığını ve ağrısını giderir. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz yiyecekleri hazm eyler. İyi kokulu geçirtir, gazları dağıtır, bağırsaklar rahatsızlıklarına fayda eder. Sevdavî karışık ve bulanık düşüncelere ve sevdadan ve balgam yanmasından olan yürek oynamasına fayda eder. Vahşeti giderir. Dimağı kuvvetli eyler. Mide ve ciğeri dahi kuvvetli eyler. Ağır bastığına fayda eyler. Tohumundan 3gr yeseler yahud yaprağını suyuyla öğlen vakti sıvasalar çokça tüy ürperdiğini ve sıtmayı giderir. Ferah etmekte bedeli ibrişimdir.

125-Baduvrûd [Badaverd] *Onopordum acanthium*

Boğa dikenidir. Kurutucudur. Kabz edicidir. İshali keser. Mide zayıflığına fayda eder, kan tükürmeyi keser. Eğer yakı yapsalar şişlere sürseler fayda eder. Bu sudan kasların şiddetli gerilip büzülmesi veya kasılması olan kişiler içseler fayda eder. Sidiği yürütür. Yakı eyleseler balgamî şişlere sürseler fayda eder. Kökünü kaynatsalar mazmaza etseler diş ağrılarına fayda eder. Bir evde assalar kurt kuş kaçır gider. Kökünü saç dökülmesine sürseler fayda eder, mücerrebdir. Kökünü kaynatıp içseler eski sıtmalara ve balgamî sıtmalara fayda etmekte bedeli şahteredir.

126-Baz(e)rûc (Badrûc) *Ocimum basilicum*

Türkçe tere-i Horasanî derler. Eğer yakı etseler udla ve gülyağıyla ve susam yağıyla ıssı veremlere sürseler fayda eder. Eğer yalnızca yakı etseler yılan ve akrep sokmasına fayda eder. Eğer şerbetle yakı eyleseler göze sürseler sancısını keser. Suyunu sıksalar göze sürseler göze cila verir. Akan yaşını keser. Eğer tohumun içseler zehirlenmeye fayda eder. Sidiği tutulana fayda eder. İçindeki gazları dağıtır. Meyvesi dahi böyle fayda eder. İçi yumuşatır. Cima şehveti getirir. Sidiği yürütür. Geç hazm olur. Yemeyeler, gözü karardır. Eğer sirkeyle ıslah etseler mideye ve yüreğe fayda eder. Nefesi ferah eyler. Kalp çarpıntısına ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye (titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome) fayda eder. Eğer sıksalar suyundan buruna fayda eder. Kanın tuta. Kan tükürmeyi tutar. Arı sokmasına fayda eder. Soktuğu yere koysalar. Eğer iki defa ilkbaharda çiğneseler o yıl dişi ağrımayla.

127-Bakla *Vicia faba*

Meşhurdur. Pişirip yeseler bağırsak ağrılarına ve ishale fayda eder. Evet, neffahdır (Kokusu çok), geç hazm olur. Eğer pişirseler tekrar gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer suyunu domuzun içi yağıyla karıştırıp gut hastalığına ve sinirlere ve çıbanlara sürseler faide eder. Çocukların kasığına yakı yapıp sürseler kıl bitirmeye. Otunu sirkeyle ve balla karıştırıp sinirlerde olan darbdan şişlere ve çıbanlara sürseler fayda eder. Çocukların kasığına yakı yapıp sürseler kıl bitirmeye. Öksürüğe fayda eder. Âdemi semirdir. Pişirip yemek Evet, geç hazm olur. Yaramaz düşler görür. Eğer suyla ve sirkeyle pişirseler ve arpa unuyla yakı yapıp hayâda olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Kabıyla yeseler bağırsak çıbanlarında olan ishali keser. Eski ishali dahi keser. Eğer iki suyla pişirseler yani bir suyla kaynatıp onu döküp bir su dahi koyup pişirseler o vakit faydası az olur. Eğer bakla otunu pişirip yakı eyleseler şişlere sürseler fayda eder. Şu memeler ki anda süt donmuştur, ana sürseler fayda eder. Sidik aktığını keser. Eğer boy unuyla ve balla karıştırıp kulak dibindeki şişlere sürseler fayda eder. Gözün altı karardığını giderir. Eğer gülle veyahut günlükle ve yumurta akıyla karıştırıp bebek büyüdüğüne ve göz şişmesine sürseler fayda eder. Eğer kabuğun soy-salar çiğneseler eline sürseler gözden akan yaş ve gözden akan nezleyi keser. Eğer şerbetle pişirip hayâ şişine sürseler giderir. Eğer yakı yapıp kasığına sürseler geç baliğ olur. Behaka sürseler giderir. Kabuğun yakı eyleseler kıl yolunan yere sürseler incecik zayıfça kıllar bitirir. Eğer bakla otun eski zeytinyağı ile ve unla karıştırıp yakı eyleseler deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine sürseler hall eyleyip yumuşatır. Ve baklayı pişirseler suyuyla yünler boyayalar rengi iyi olur. Eğer baklayı ikişer ayırsalar sülük vurulan yere sürseler kan sızmasını keser. Şayet suyunu içseler ve tuzsuz yeseler boğazı yumuşatır. Ve eğer tuz yerine sirke katıp yeseler içi tuta. Evet, kulunca ve kuluca zarar eder. Midede balgamı çok eyler. Bağırsakta gazları çok eyler. Baklanın suyu göğsü arıdır ve yumuşatır. Mesanede böbrekte taş olmağı men eder. Bazıları der, nefes borusu veya boğazda tıkanma boğulmaya sebep olur. İyisi budur ki, üzerine bir parça badem yağı ya susam yağı yağın içe zararını yok eder. Eğer fülülle ve tuzla ve güyegü otuyla akını pişirseler yeseler göğüsten ve akciğerden olan sarılık hastalığı giderir. Eğer tavuğa yedirseler yumurtlamaz olur. Çok yemek sıkıntı getirir.

Eğer badem yağıyla ununu karıştırırsalar öksürüğe ve zatü'l-cenbe (akciğer zarı iltihabı, verem) fayda eder. Eğer çok dövüp toz haline getirirler ipekten eleseler göze çekseler madde inmesin yok eder. Eğer sığırın ödünde bulunan taşlarla 3 gr bakladan bir denk (0,8 gr) o taştan dövüp toz haline getirirler göze sürme eyleseler kapaklar kızdığına fayda eder. Eğer şerbetle yakı eyleseler ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer nane yaprağıyla pişirip göğüste olan süt donduğuna sürseler hall eyler. Eğer yaşını zencefilele yeseler zekeri kıvama getire. Yeşil yaprağını dövseler ateş yanığına sürseler fayda eder.

128-Bakla-i Kıbtî *Lupinus termis*

Yaban baklasıdır. Duru sulara biter. Uzunluğu bir karış olur. Parmak kalınlığı kadar olur. Rengi kızıl olur. Güle benzer. Eğer dövseler unla içseler ishale ve bağırsakda olan çibana fayda eder. Eğer kabuğunu unûmalı şerbetiyle içseler her sabah bir kâse yine bu fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler badem yağına katsalar kulağa damlatsalar aynı faydayı eder.

129-Patlıcan *Solanum melongena*

Meşhurdur. Kusan mideye fayda eder. Evet, başa ve göze yaramazdır. Demregüler ve basura ve göz ağrıları ve sevdavî hastalıklar hâsıl eder. Evet, ciğerin ve dalağın tıkanıklıklarını açar. Şayet haşlayalar ve susam veya badem yağıyla kavurup yeseler zararını yok eder. Eğer sirkeyle kavursalar ıssı mizaçlı kişiler ve ciğeri hararetli olan kişiler yeseler zararını yok eder. Eğer patlıcanın kabuğunu soyup tuz saçsalar soğuk suda ıslatsalar epeyce bir zaman dursa o suyu dökseler birkaç kere böyle suyunu dökseler sonra kuru etle pişirirler ya buzağı ya tavuk ya oğlak etiyle yeseler ishali kabz eder ve mideyi kuvvetli eder ve kanı keser. Eğer haşlanmış patlıcan içinde 40 gr alsalar şerbet içinde çok ovsalar dahi içseler sidiği yürütür. Eğer yaksalar kökünü sirkeyle karıştırıp siğillere sürseler dağıtır. Eğer patlıcanın sarısını kabak yağıyla doldursalar fırına koysalar sonra yağını süzseler kulağa damlatsalar hemen ağrısını keser. Eğer ufağını pişirirler azcık tuzla su içinde ve o suyu sıksalar o su kadar zeytinyağı katsalar o kadar ki su gidip zeytinyağı kalsa o zeytinyağını pişmiş patlıcanla dövseler siğillere sürseler giderir. Evet, gece ertesi güne kadar veya gündüz ertesi gündüze kadar yağıyla dövüp tekrar vuralar fayda eder. Mücerredir. Eğer sarı patlıcanı bezirle pişirirler o bezire sarı mum katsalar topuklar yarılmasına ve parmaklar arası yarıldığına sürseler fayda eder. Eğer patlıcanın tohumunu acı bademle beraber katsalar dövseler menekşe yağıyla karıştırırsalar basura sürseler çok fayda eder.

130-Ban *Guilandina Moringa*

Bir ağaçtır. İlgün ağacına benzer. Meyvesi fındığa benzer. Çillere ve uyuza iyidir. Eğer suyunu sıksalar sürseler ve eğer 5 gr balla içseler zorla kustura ve ishal eder. Ciğer katılığına fayda eder. Dalak katılığına fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp uyuza sürseler giderir. Eğer meyvesini dövseler azcık sirkeyle karıştırırsalar içseler dalağı temizler. Eğer sirkeyle karıştırıp behakın (vitiligonun) hangi türüne vururlarsa fayda eder. Çibandan deri kararmasını giderir. Eğer sidikle karıştırıp siğillere sürseler giderir. Eğer yağını içseler ishal eder. Meyvesini kurutup dövseler buruna üfürseler dış dibin sağlam eder. Bedeli bir buçuk bu kadar selîha kabuğudur. Ağırılığının onda biri kadar yeterlidir.

131-Bahrûcî *Astragalus cicer*

Bir ağaçtır ki üç karış uzunluğuna olur. Kır yerlerde biter. Kızılca çiçekli nohut gibi yemişler olur. Türkler delice nohut derler. Eğer meyvesini dövseler zeytinyağı ile karıştırıp ateş üstünde azcık dövüp toz hâline getirip siğillere birkaç kere sürseler giderir. Eğer yaprağını balla ovsalar sıksalar suyunu içseler göğüsten kan tükürmeyi keser. Evet, bir kere içeler fazla içmeyeler.

132-Barîlûmayin *Lonicera periclymenum*

Bu ota gözlüce ot derler. Ufacık dağılmış yaprakları olur. Budağı olmaz. Yapraklarının üzerinde meyveleri olur. Sert olur, koparılması zor olur. Çukur yerlerde biter. Eğer tohumunun ve yaprağının suyundan zeytinyağına karıştırıp gövdeye sürseler dalağa fayda eder. Eğer şerbetle 5 gr içseler nefes darlığına fayda eder. Evet, menyî kurutur. Hatta birkaç kere içse oğlu ve kızı olmaya yani çocuğu olmaz. Otuz yedi gün bir kişi içse kan işer. İşediği günün evvelinden sonuna kadar eğer olmuş yemişden gölgede kurutsalar kırk güne değin 5 gr içseler şerbetle dalak şişini iyi eder. Nefes darlığına, gevşeklik ve tembelliğe fayda eder, ıncırığı sakın eder. Oğlan doğurmasını kolaylaştırır. Yağla karıştırıp sıtma tutan kişinin gövdesine sürseler tüyü ürperdiğini giderir.

133-Yablas [Bablas] *Glaucium flavum Papaver somniferum*

Haşhaşın bir türüsüdür. Yaprığı baganos(*Ruta graveolens*) yaprağına benzer. Yapraklarının dibinde değirmice meyveleri olur. Bostanlarda ve bağlar arasında biter. Eğer unûmali şerbetle içseler balgam ve safrayı ishal eyler. Mücerrebirdir.

134-Buhûr-ı Meryem *Cyclamen coum*

Parsîce şalgam derler. Türkçe domuz ağırşığı derler. Göze cila eder ve tıkanıklıkları açar. Deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremini çözer. Balla karıştırıp göze sürme etseler göze inen suya fayda eder. Eğer suyundan buruna damlatsalar dimağı temizler. Eğer kökünü hanımlar önünden fitil gibi götürseler içindeki çocuğu düşüre. Eğer sıksalar suyunu içseler tıkanıklıkları açar. Eğer 10 gr şerbetle içseler ya maü'l-aselle saç dökülmesine ve çillere sürseler fayda eder. Eğer kökünün kurusundan alsalar unûmali şerbetiyle yakı yapıp dalağa sürseler çözer. Eğer kökünün kurusundan alsalar unûmali şerbetiyle içseler balgamı ishal eder. Hekim der, hanımlar üzerinden geçse çocuğun düşüre der. Eğer o buhûr-ı meryemden hanımlar boynuna ya pazusuna bağlasalar o bile olduğunca hamile olmaya. Eğer şerbetle içseler öldürücü otların ve zehirli hayvanların soktuğunun zararını yok eder. Eğer içkiyle kaynatsalar çok sarhoş eyler. Eğer 15 gr maü'l-karâfîn suyuyla ezip içirseler sarılık hastalığını giderir. Evet, sıcak evin içinde çok örtü örteler ta ki terleye, sarı teri çıka. Dahi balla karıştırırsalar buruna damlatsalar dimağı temizler. Yünü dolasalar fitil gibi götürseler ishal eyler. Eğer karındaki rahatsızlıklara ve kasıktaki rahatsızlıklara sürseler yumuşatır Ve suyunu balla karıştırıp göze damlatsalar zayıflığını giderip kuvvetli eyler. Eğer suyunu sirkeyle karıştırıp çıkan makata sürseler içeri geri çeker. Eğer balla ve sirkeyle karıştırıp ufacık kabarcıklara sürseler giderir. Eğer yakı eyleseler sinir bozulduğuna ve gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer pişirip suyuyla başı yıkasalar başta olan baş bartı giderir. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Azcık mum katsalar hepsi bir araya toplanı ve suyundan astım veya nefes darlığına içirseler çok fayda eder.

135-Berencasef [Birincasef] *Artemisia vulgaris*

Türkçe ayvadane derler. Böbrekte olan taşları dağıtır. Eğer 15 gr içseler sidiği yürütür. Mesanedeki taşı çıkarır. içi kızdırır. Vücudu dengeler. İçteki ölü çocuğu çıkarır. Rahim ağrılarına fayda eder. Hayız kanını yürütür. Eğer kaynatsalar hanımlar içine girseler otursalar yine bu faydayı eder. Eğer yakı yapıp başa sürseler soğuktan olan baş ağrısını giderir. Eğer yaksalar külünü hanım kişilerin fercinde olan çıbanlara sürseler kuruda. Eğer balla yalasalar içindeki kurtları ve namazbûr kurdun çıkarır.

136-Bersiyavşan *Adiantum capillus veneris*

Türkçe baldırı kara derler. Eğer yakı yapıp saç sakal dökülmesine, sürseler kılların bitirir. Hanazîre sürseler çözer. Eğer kaynatsalar suyunu içseler astım veya nefes darlığına ve sarılık hastalığı zahmetine ve dalak ağrısına ve sidik tutulmasına çok fayda eder. Taşları dağıtır. Yapışkan balgamı ishal eder. Kan tükürmeyi giderir, içi kabz eyler. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Yaramaz kan, balgam, safra ve sevdalar inmesini engeller. Hayzı yürütür. Kanı keser. Yaramaz çıbanlara yakı yapıp sürseler fayda eder. Eğer suyunu şerbete katsalar gül suyuyla karıştırırsalar kılları yıkasalar sağlamlaştırır. Dökülmesini durdurur. Eğer suyunu içseler midede ve bağırsakta olan safrayı ve sevdayı ishal eder. 10 gr veya 22 gr içseler bu faydaları eder. Eğer yaşını dövseler eline ya ayaya sürseler bedende olan eti çıkarır. Nasıra fayda eder. Baş çıbanlarına fayda eder. Eğer dövüp saçsalar ve külünü sirkeyle ve zeytin yağı ile karıştırıp saç dökülmesine ve kıl ve tüylerin zaman zaman dökülmesine sürseler fayda eder. Eğer 10 gr içseler hanımlar nifasını temizler. Sonunu düşürür. Eğer şerbetle içseler kuduz it taladığına fayda eder. Bedeli menekşe çiçeğidir ve süsen köküdür.

137-Berdi *Cyperus papirüs*

Türkçe koğa derler. Eğer sirkeyle, suyla ve şerbetle ıslatsalar yeni cerahatlere sürseler fayda eder. Eğer yaksalar ağızda ve diğer azada olan yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Gözden kan sızmağa ve mide çıbanlarına 3 gr içseler fayda eder. Şıringa etseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer yaksalar dalağı olan kişiye sirkeyle içseler fayda eder. Eğer yaksalar fayda eder. Eğer kökünü yedirseler yine bu faydayı eder. Bunun yanmışının bedeli kâğıt yanmışıdır.

138-Bertanîkî

Bu bir ottur ki, Kuzukulağına benzer. Tüylüce olur. Kurutup cerahate ekseler iyi eyler. Eğer pişirseler suyunu ağızda tutsalar ağız çıbanlarına ve çene şişlerine fayda eder.

139-Berenc [Birinc] *Terminalia chebula*

Türkçe buna Biring-i Kabilî derler. İki türlü olur. Bir türlü sü ufacık, türlü sü iri olur. Eğer 40 gr dövseler sütle içseler balgamları söker. Namazbûr kurdun ve karında olan çıbanı çıkarır ve bağırsaktan dahi yapışkan balgamı çıkarır.

140-Berbîne *Verbena officinalis*

Bu bir ottur ki uzunca yapracıkları olur. Rengi gayet yeşil olur. Dörtlü budakları olur. Bir karış uzunluğu olur. Uçlarında çiçekleri olur. Kişniş çiçeğine benzer. Yaban kişnici dahi derler. Eğer yaprağından içseler ya-pışkan balgamı kustura. Uyku vericidir ve gazları dağıtır. Ra'seye fayda eder. Eğer pişirseler içseler kan fazlalığından olan harareti sakın eyler. Eğer sıksalar suyunu deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf bo-ğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz, yani bir tür deri veremine sürseler çözer o rahatsızlığı giderir.

141-Barkamsara [Berkamısır] *Anethum foeniculum*

Bir bakladır. Yaprığı hardal yaprağına benzer. Kokusu razıyaneye benzer. Bitişi kerevize benzer. Tepelerinde yeşilce tohumları olur. Yaban harda-lı derler. Mideye iyidir. Tohumu ahmak, düşüncesiz kişilere fayda eder. Ciğer zahmetine fayda eder. Eğer tohumundan devamlı çiğneseler 3 gr miktarı içki veya uyku sersemliğini giderir. Mideyi kuvvetli eyler. Bede-nin mizacını gayet iyi eder. Beniz sarılığını giderir. Ciğerin ve dalağın tıkanıklıklarını açar. Sidiği yürütür. Böbreği yağlı eyler. Mesaneyi temizler. Eğer gül yaprağıyla ve topalakla yakı eyleseler mideye sürseler düzeltir iyileştirir. Beyindeki rahatsızlık verici gazları dağıtır. Koksalar basura fayda eder.

142-Bersiyana *Chenopodium ambrosioeder*

Bu bir ottur ki, kokusu olur. Tepesinde tohumları olur. Çiçeği olmaz. Temmuz ayının başlarında olur. Nefesi çok iyi eder. Mideyi kuvvetli eder. Kızdırır. Göze cila verir. Dimağı kuvvetli eyler. Ruhu ferah eyler. Eğer suyundan gül yaprağıyla karıştırıp üç kez hamamda sürseler birden gövde kararmasını giderir. Eğer burna damlatsalar dimağı temizler. Suyu-nu çıkarsalar kullansalar kalbi kuvvetli eyler. Nefesi ferah eyler.

143-Burbuk [Bernûf] *Inula conyza*

Nar ağacına benzer bir ağaçtır. Yaprakları alıç yaprağına benzer. Çiçeği ayvadane çiçeğine benzer. Eğer yaprağını sıksalar çocukların eklem ve kirişlerine, burnun ve kulakla ağız arasındaki kemiklerine ve boyunları-na, karınlarına, tabanlarına sürseler ve içirseler bütün ağrılarına ve arız olan epilepsi ve içlerine ve sair ağrısına fayda eder. Dimağdaki, tıkanık-lığı açar. Eğer analarına bunun suyundan 100 gr içseler yine bu faydayı eder. Mideyi kuvvetli eyler. Salyaların keser. Balgam yanmasından olan ağrıları keser. Eğer erkekler ve hanımlar yaprağının suyunu sadece cavşır katıp içseler kulunç zahmetini giderir. Tabiatlarını yumuşatır. Koklamak zükkama fayda eder.

144-Bezr-i katûna *Plantago ovata*

Bezr-i katunadır. Şayet sirkeyle ve gül yağıyla yakı yapıp eklem ve ki-rişler ağrısını ve kulak diplerinde olan şişlere sürseler fayda eder. Sinir bozulduğuna dahi fayda eder. Eğer yakı yapsalar çocukların bağırsakları zahmetine ve göbekleri çıktığına sürseler fayda eder.

Eğer lü'abın (bitki özleriyle kıvamlı duruma getirilmiş ilaç, bitki şerbeti) çıkarsalar içseler tabiatı yumuşatır. Susuzluğu keser. Safradan olan harareti sakın eyler. Kılları yumuşatır eğer 6 gr suyla ıslatıp içseler ishal eder. Sıtmalara fayda eder. Yakı yapıp başa sürseler ağrısını dindirir. Eğer lü'abını badem yağıyla içseler safradan olan susuzluğu keser. Eğer kavursalar 6 gr gül yağıyla karıştırıp içseler ishali keser. İç ağrılarını sakın eder. Bağırsakda olan çıbanları yumuşatır. Tıkanıklıkları açar. Eğer bezr-i katuna içmekten zahmet olsa maü'l-asele içireler. 40 gr torak otu suyunu içireler. Bedeli içi yumuşamakta ayva çekirdeğidir.

145-Bezr-i keten *Semen linum sitatissimum*

Keten tohumudur. Mideye yaramazdır. Geç hazm olur. Sidiği yürütür. Eğer kavursalar yeseler içi kabz eder. Hamken bala ve zeytinyağına katsalar yakı yapıp ıssışılere sürseler yumuşatır eğer incirle natrûnla yakı etseler çillere sürseler fayda eder. Eğer suyla karıştırırsalar kulak dibinde ve başka yerde olan şişlere sürseler yumuşatır. Eğer şerbetle pişireler çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer buna beraber papatya ve bal katsalar tırnak yarıldığına sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırırsalar le'ûk gibi yalasalar göğüste olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Öksürüğü keser. Eğer balla ve biberle karıştırıp yeseler cimayı kuvvetli eyler. Eğer pişirip suyla şırınga eyleseler bağırsakda olan ve rahimde olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Eğer kaynatsalar hanımlar içine girse otursa rahimde olan şişlere fayda eder. Böbrek ve mesanede olan çıbanlara fayda eder. Eğer yakı yapıp sürseler ve eğer mumla ve balla karıştırıp tırnaklara sürseler tırnakların yaramazın iyi eyler. Kasların şiddetli gerilip büzülmesi, kasılmasını iyi eyler. Teni artırır. Göğüs ve bağırsak ağrılarına fayda eder. Eğer kaynatsalar suyunu yağla karıştırıp şırınga etseler bağırsak ağrılarına çok fayda eder. Eğer gülle ve bûreyle yakı yapıp siğillere sürseler giderir. Eğer dövüp toz haline getirirler bağırsak ağrılarına fayda eder. Eğer 10 gr içseler akciğer ağrısını giderir. Yakı yapıp şişlere ve demregüye sürseler fayda eder. Hamile hanımlar suyunu içse çocuğu tez doğura, bedeli boydur.

146-Besfayic *Polypodium vulgare*

Meşhurdur. Türkçe buna Pelit yosunu dahi derler. Çıban otu derler. Şayet kurutsalar yumuşak dövseler maü'l-aselle saçsalar balgamı ve safrayı söker. Eğer yakı eyleseler sinir bozulduğuna sürseler ve parmaklar arası yarıldığına sürseler fayda eder. Eğer 5 gr şekere katıp içseler kara sevdâyı ishal eder. Eğer 13 gr karıştırırsalar suyuna şeker katıp içseler sevdâyı ve yapışkan ahlâtı söker. Mide ve eklem ve kirşlerinin ağrısına fayda eder. Kuluncu açar. Gazları dağıtır. Eğer her gün 6gr bir kâse hıyarşenber suyuyla içseler yedi güne kadar kuruntu, karasevda ve cüzam zahmetine çok fayda eder. Sevdavî karışık ve kötü düşünmeye engel olur. Bedeli kendisi kadar eftimûn olur.

147-Besbase *Myristica frag-rans*

Meşhurdur. Eğer içseler kan tükürmeye ve bağırsak çıbanlarına ve karna ve artık kan, balgam, safra ve sevda aktığına ve dalak ağrısına fayda eder. Mideyi kuvvetli eyler. Gazları dağıtır. Ağız kokusunu iyi eyler. Ciğeri kuvvetli eyler. İçteki katıları yumuşatır. Rahmi iyi eyler. İdrar kaçırma keser. Eski ishali keser. Eskiden bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer suyla ve menekşe yağıyla karıştırıp burna damlatsalar baş ağrısını giderir. Bedeli cevizdir.

148-Büssed (Büssez) *Origanum heracleaticum*

Türkçe mercanköşkü derler. Eğer yumuşak dövseler eski çibanlara saçsalar yaramaz etlerin giderir. Yeni et bitirir. Eğer birkaç kat ipekten eleseler göze sürme etseler gözdeki çibanlara çok fayda eder. Eğer suyla içseler nefes darlığı ve dalağa fayda eder. Kalbi kuvvetli eder. Kalp çarpıntısı giderir. Ferah eyler. Epilepsi tutan kişinin boynuna assalar ya gut hastalığı olan kişinin ayağına bağlasalar fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler diş diblerine koysalar sağlamlaştırır. Eğer 2,5 gr yanmışından alsalar 1,5 gr sumakla ve yumurta akıyla karıştırıp soğuk suyla içseler kan tükürmeyi keser. Yakmanın yöntemi şöyledir 40 gr bir çömleğe koyalar. Ağzını balçıkla sıvayalar. Tennûre bırakalar. Bir gün durduktan sonra çıkarıp kullanabilirler. Her hangi yerden kan sızsa oraya ekseler kanamayı durdurur. Eğer dövüp toz haline getirirler kulağa damlatsalar ağrılarına fayda eder.

149-Büsr *Phoenix dactylifera*

Hurma kuruğu derler. Eğer suyla pişirseler suyunu unûmalı şerbetine katıp içseler vücudun hararetini normalleştirir, iç yanmasını giderir. Eğer hoşaf yapıp içseler kabz eyler. Eğer kaynatsalar suyunu ağızda tutsalar diş diplerini sağlamlaştırır.

150-Basal *Allium Cepa*

Türkçe soğandır. Eğer makata soksalar damarlarının ağzını açar. Kan yürütür. Eğer sirkeyle dövüp behaka sürseler güneşe karşı sürseler giderir. Eğer saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Eğer suyundan göze damlatsalar kıl bitmesini engeller. Göze inen suya fayda eder. Göz kuruluğunu giderir. Evet, gaz yapar. Gönle yemek istedir. Ahlâtı latif eder. Susatır. Gönül döndürür. Kusturur, yumuşatır, basur ağrıların ağzını açar. Eğer kabuğun soyup zeytinyağına batırıp götürecektir ve eğer suyunu balla karıştırırsalar göze sürme etseler nefes borusu veya boğazda tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma, difteri, bademcik iltihabı, anjine fayda eder. Eğer içseler hayız kanını yürütür. Eğer dimağa damlatsalar arıdır. Eğer tuzla ve baganosla ve balla karıştırırsalar it tutduğuna fayda eder. Eğer suyunu posasıyla beraber karıştırıp nöbet şekeriyle dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler kaşıntıyı ve uyuz hastalığını keser. Eğer tuzla karıştırırsalar siğillere sürseler fayda eder. Eğer tavuğun içi yağıyla karıştırırsalar ayakta olan rahatsızlıklara sürseler fayda eder. Eğer yalnızca suyunu kulağa damlatsalar işitmezliğin giderir. Kan ve irin aktığına fayda eder. Eğer çok yeseler baş ağrıda. Dahi çok yese aklı giderir. Eğer pişirseler yeseler sidiği yürütür. Cimayı çok kuvvetli eyler. Eğer çiçeğin dövseler koklasalar gönle yemek istedir. Dahi bedendeki delik ve gözenekleri açar. Buharları çözer. Eğer seferlerde yeseler sulardan ve havalardan olan zararı yok eyler. Göğsü ve Akciğeri ve yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı temizler. Özellikle ki nesnelerle pişe. Eğer aksoğanı pişirseler iç yağı ve tereyağı yumurta sarısıyla karıştırıp makata sürseler ağrılarını ve şişlerini giderir. Eğer çiğini tuzla dövüp başa sürseler başta olan çibanlara fayda eder. Eğer çok yeseler uyutur. Salyayı çok eyler. Evet, sarılık hastalığına fayda eder. Koklaması sam yelin yok eder. Sirkeye bıraksalar birkaç gün dursa ondan yeseler mideyi kuvvetli eyler. Safradan ve balgamdan olan mide bulantısını giderir. Müshil içen kişi kokulasa gönlü döndüğün giderir. Eğer ocağa gömüp yeseler öksürüğe fayda eder. Hem göğsü yumuşatır.

151-Basal'üz zib *Solanum nigrum*

Türkçe it kesri derler. Eğer çok yeseler cimayı kuvvetli eyler ve çillere ve behaka sürseler giderir. Çıbandan deri karardığına sürseler giderir. Yumurta sarısıyla karıştırıp siğillere sürseler giderir. Eğer balık başıyla pişirseler çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp sinir bozulduğuna ve baş yarığına sürseler fayda eder. Eklem ve kirşlere ve gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer balla yakı edip kuduz it taladığına ve sünnet olan çocuklar yarasına sürseler fayda eder. Fülful ile dövüp toz haline getirseler yakı edip mideye sürseler fayda eder, ağrısını sakın eyler. Eğer natrunla pişirip başa sürseler konağın giderir ve baş çıbanlarını dahi giderir.

152-Busak Saliva

Tükürük demek olur. Eğer aç kişinin tükürüğünü çocukların demregüsüne sürseler fayda eder. Eğer oruç tutan kişi buğday çiğnese ıssı şişlere sürseler giderir. Akrep ağzına damlatsalar öldüre. Gözde olan kurtçu-gazlara damlatsalar öldüre çıkarır. Gözde olan çapağa sürseler giderir.

153-Butum *Pistacia lentiscus*

Meneviş ağacına derler. Sidiği yürütür. Dalağa fayda eder. Eğer meyvesini yeseler mideye yaramazdır. Kızdırıcıdır. Cimayı kuvvetli eder. Geç hazm olur. Balgamları giderir. İştahı keser. Göğsü kızdırır. Öksürüğe iyidir. Böbreği kızdırır. Yüz felcine ve felce iyidir. Evet, baş ağrısıdır. Ağzına zahmet getirir. Sirkencebîn muslihidir. Hayız kanını yürütür. Basur kanını yürütür. Mesaneyi arıdır. Böbreği semirdir. Gazları dağıtır. Eğer kökünü yakı yapıp saç dökülmesine sürseler kılını bitirir. Yaprağını kurutsalar dövüp toz haline getirseler başa sürseler kılları uzata ve bitirir ve iyi eyler.

154-Bittih *Cucumis melo*

Kavundur. Eğer olmuşunu yeseler sidiği yürütür. Eğer yakı yapıp göz şişlerine sürseler sakın eder. Eğer eline koysalar göze inen nezleyi keser. Eğer kavunun içini çekirdeğiyle dövüp buğday unuyla karıştırıp güneşte kurutsalar yumuşak dövseler gövdeyi ve yüzün ovsalar çok cila verir. Kirlerin giderir. Eğer kökünden 3 gr unûmalı şerbetiyle içseler istifağ ettirir. Eğer balla karıştırıp yakı etseler çıbanlara sürseler giderir. Hekim der, kavun soğuktur ve yaştır der. Mideden tez inen ve yufka behaklara (vitiligolara) ve yüzde beliren çillere sürseler giderir. Eğer tohumunu yeseler mesanede olan taşları dağıtır. Kendisini çok yeseler midede dolgunluk ve hazımsızlık olur. Midede kaç hilt (kan, balgam, safra ve sevda) bulursa ana döner. Vakit olur mideyi fesada verir. Hemen bitirecek kusmak gerek. Eğer tohumunu dövseler suyla ezip içse ıssı öksürüklere ve göz ağrılarına ki ıssı veremden olur çok fayda eder. Geçirip tükürmeyi kolaylaştırır. Ağız ve boğaz irinini yumuşatır. Susuzluğu giderir. Ağrı hastalığına fayda eder. Ciğerin ıssı şişlerine fayda eder. Tikanıklıkları açar. Sidiği yürütür. Mesaneyi yürütür. Göyünmelerine fayda eder. Koklamak dimağı soğutur. Eğer kabuğunu sığır etiyle iyice pişirseler hazmını tez eyler. Evet, kurutup dövüp toz haline getirseler üzerine ondan koyalar. Dahi kavunu çok yemek sıtma eyler. Zîra safraya döner. Gerektir ki, yedikten sonra ekşi sirkencebîn içe, biraz çok Ağır ağır, usul usul, yavaş yavaş, tedricen yürüye. Elbette sağ yanına yatmaya hazm olunca. Eğer bundan sonra dahi hazm olmasa koruk suyunu ya ekşi nar suyunu içe. Eğer aç iken yese sonra yatsa üzerine bir şey içmese sıtma tutar. Bundan sakınalar. Üzerine peynir yemeyeler. Cüllab içeler.

155-Bittîh-i Hindî *Citrullus lanatus*

Karpuzdur. Ağrı hastalığına fayda eder. Sıtmaya ve iç alevlendiğini giderir. Sidiği çok yürütür. Kokusu harareti sakın eder. İyi eder. Mideyi zayıf eder. Aç iken yeseler iç ağrısını iyi eyler. Ciğerde sulu kan eyler. İçi ishal eder.

156-Bat *Anserinae*

Kazdır. Bütün azası geç hazm olur. Ama kanatları tez hazm olur. Hekim der, kaz eti sesi ve benzi iyi eyler. Semirdir. Cimayı kuvvetli eder. Gazları dağıtır. Evet, midede çok yatar. Gövdeyi kuvvetli eder semirdir. Kazın ciğeri çok leziz olur. İyi kan eyler. Eti yaramaz kan eyler. Eğer içi yağıyla ağrır yerlere sürseler ağrısını sakın eder. Eğer beynini makat şişine sürseler fayda eder. Eğer bokunu deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri vereminesürseler fayda eder.

157-Baklatü'l-hamka *Portulaca oleracea*

Türkçe tohmekandır. Eğer dövseler mide üzerine sürseler mide alevlendiğini giderir. Sıksalar ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder. Eğer suyunu hanımlar içse bağırsaktaki çibanlara ve kan sızmağa ve kan tükürmeğine fayda eder. Eğer suyla yakı yapıp başa sürseler baş ağrısını sakın eder. Gözlerde olan ıssı şişlere fayda eder. Eğer yeseler diş ağrısını ve mide alevlendiğin ve böbrek ve mesane ağrısını giderir. Eğer suyunu içseler sıtmalara ve basura ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Karındaki kurdu giderir. Yakı etseler karna sürseler bağırsağa yaramaz hılt (kan, balgam, safra ve sevdâ) inmesini engeller. Eğer şırınga etseler mide fesadında olan hayâlar zahmetin giderir. Eğer sürme etseler ıssıdan olan göz ağrısına fayda eder. Eğer gül yağıyla karıştırırsalar güneşten olan baş ağrısına sürseler fayda eder. Eğer siğillere sürseler giderir. Eğer kaynamadan suyunu şırınga etseler bağırsaklara inen safrayı yok eder. Safradan olan ishali keser. Eğer tohumunu kavurmadan yeseler böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır. Sidiği yürütür. Tabiatı ishal eder. Eğer kavursalar yeseler bağırsakları kuvvetli eyler. Yeseler ishali tuta. Eğer koruk suyuyla borani yapıp yeseler susuzluğu giderir. Bedeni suda [suvara] ter eyler. Sıtmalara çok fayda eder. Sidik göyünmesini giderir. Evet, cimayı zayıf eder. Eğer bundan bir parça döseğe koysalar üzerinde yatan kişi hiç düş görmeye. İhtilam dahi olmaya. Hekim der, ıssı mizaçlı kişiler cimayı artırır. Ciğer ve yürek ve mide hararetini yok eder. Susuzluğunu keser. Eğer yakı etseler ateş yanığına sürseler fayda eder.

158-Bakam *Caesalpinia echinata*

Meşhurdur. Bir ağaçtır. Eğer yumuşak dövseler cerahatlere ve çibanlara sürseler bitirir. Kanını keser. Evet, kökünden içmeyeler. Zîra ki öldürücü zehirdir.

159-Bakas [Baks] *Buxus sempervirens*

Şimşir ağacıdır. Eğer yemişinden yeseler kabz eyler. Bağırsakda olan yaşları kabz eyler. Yaşlığın giderir. Eğer törpüeseler ufağını kınaya katsalar başa sürseler kılları sağlamlaştırır. Ağrısını giderir. Dağılmış saçları toparlaya. Eğer yumurta akıyla ve değirmen tozuyla yakı yapıp sinirler zahmetine sürseler fayda eder.

160-Baksûkûsen (*Ba'sûfûsen*)

Bu bir ottur ki, yaprağı su teresi yaprağına benzer. Dördül budakları olur. Çiçeği fesleğen çiçeğine benzer. Tohumu gendene tohumuna benzer. Yaban gendenesi dahi derler. Kökü elma gibi olur. Yuvarlak kara kokusu şerbet kokusuna benzer. Taşlı yerlerde biter. Şayet arpa unuyla yakı eyleseler, şişlerine sürseler yumuşatır. Siğilleri koparır. Eğer 3 gr yemişinden yeseler türlü türlü düşler göreler. Safrayı ishal eyler. Kökünden 6 gr içseler yine ishal eder. Maü'l-karatîn suyuyla içseler fayda eder.

161-Bakla-i yümniyye [Bakla-i Yemaniyye] *Amaranthus blitum*

Meşhurdur. Eğer kökünü yakı eyleseler ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer sıksalar suyunu gülyağına karıştırıp ıssıdan olan baş ağrısına sürseler giderir. Eğer yeseler iyi kan, balgam, safra ve sevdalar eyler. Issı mizaçlı kişilere fayda eder. Öksürüğü sakın eder. Safradan ve hararetten olan susuzluğu keser. Eğer pişirseler badem yağıyla ve tatlı nar suyunu katsalar içseler fayda eder.

162-Baklatü'r-reml *Lupinus brevicaulis*

Bu dahi bir ottur ki buna kum baklası derler. Zîra kumlu yerlerde biter. Mide ve ciğeri ve içi kuvvetli eyler. Kalp çarpıntısı giderir. Kalbi kuvvetli eyler. Ağız kokusunu iyi eyler. Tütsü eyleseler dört günde bir sıtması olan ve balgamî sıtmalı kişi terleye. Eğer bir parça yastık altına koyup uyusa iyi rüyalar görür.

163-Baklatü'l-ensar (Baklatü'l-emsar) *Brassica oleracea*

Türkçe kelem derler. Eğer yeseler ya cerahatlere sürseler ve yaramaz çıbanlara ve deride çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü, kurdeşen, ürtiker zahmetine sürseler gayet fayda eder. Eğer tohumundan içseler karındaki kurdu öldüre çıkarır. Dahi dövüp çillere sürseler giderir. Eğer pişirip azcık kaynatıp yeseler ishal eder. Eğer tekrar pişirseler birkaç suyuyla yeseler içi kabz eyler. Gözün zayıflığını giderir. Baş ağrısına ve titrediğine fayda eder. Eğer Mecnun kişiye içseler yok eder. Eğer içini yeseler mideye fayda edip sidiği yürütür.

Evet, suyla ve tuzla ve turşu mideye yaramazdır. İçi yumuşatır. Eğer sıksalar gök süsenköküyle karıştırıp içseler ishal eyler. Eğer şerbetle karıştırıp içseler yılan soktuğuna fayda eder. Eğer boy unuyla sirkeyle yakı yapıp gut hastalığına ve mafsallara ve yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer sıksalar suyunu buruna damlatsalar di-mağı temizler. Eğer külücür otuyla karıştırıp hanımlar önünden götüirse hayzı yürütür. Eğer yaprağını yumuşak dövseler dövüp arpa unuyla yakı yapıp ıssı şişlere ve balgamî şişlere ve deride çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü, kurdeşen, ürtiker zahmetine ve çıbanlı uyuza sürseler fayda eder.

Eğer tuzla karıştırıp başa sürseler kılları sağlamlaştırır. Eğer yaprağını çiğ iken sirkeyle karıştırıp yeseler dalağa fayda eder. Eğer çiğneseler suyunu süzseler kesilen avazları açar. Eğer kaynatsalar suyunu içseler içi ishal eyler. Hayız kanını yürütür. Eğer çiçeğin hamile hanımlar fitil gibi götürseler içindeki çocuğu öldüre çıkarır. Tohumunu içseler sarılık hastalığına fayda eder. Eğer yaksalar domuzun iç yağıyla karıştırıp eski yan ağrısına sürseler fayda edip sakın eyler. Külün ateş yanığına ekseler giderir. Suyunu uyuza ve gıcığa sürseler fayda eder. Eğer zacla ve sirkeyle karıştırıp çillere ve derinin üstünde siyah lekeler meydana getiren hastalık, abraş, cüzzam, lepra ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer külünü yumurta akıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler giderir. Uyku getire. Eğer kuduz talayana yedirseler fayda eder. Kelem çorbasını öksürüğe ve eski ağrılara ve diz ağrısına fayda eder. Evet, çokça semizotuyla pişirip yemek gerek. Ta ki safra ve sevda ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan hâsıl olmaya. Göz kararmasını az eyler. Eğer semiz tavukla pişirseler göğsünde zahmeti olan ve öksürüğü olan yese fayda eder. Eğer yabanda biten kelemen kökünü 6 gram şerbetle içseler zehir zararını ve yılan sokması zararını yok eder. Mücerrebdir. Eğer tohumunu içseler namazbûru çıkarır.

164-Bakar *Bos taurus*

Türkçe sığırdır. Eti kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan yapar. İş işleyene iyidir. Eğer oturur kişi yese ki sevdavî kişilerdir seratan ve cüzzam ve dört günde bir tutan sıtma ve türlü türlü karışık ve bulanık düşünce ve ödem zahmeti getirir. Dalağı büyütür. Issı mizaçlı kişiler iyice piştikten sonra sirke ve bal ve sarımsak ve baganos katıp yeseler üzerine şerbet içeler fayda eder. Eğer etini kişnicle ve sirkeyle ve azcık za'feranla tertip yapıp yeseler mideye ve bağırsaklara madde inmesine engel olur. Safra ishalini keser. Temiz sığır etini pişirseler kebab veçhile ve suyunu kulağa damlatsalar kulakta olan kurdu öldürüp çıkarır. Eğer ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer sığır boynuzunun büradesini içseler burun kanın ve ishalin keser. Eğer boynuzu yaksalar suyla içseler kan tükürmeyi giderir. Eğer kabuğunu ve toynağını yaksalar içkiyle dövüp toz haline getirirler diş ağrısına sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp namazbûr kurdun çıkarır. Sirkencebînle içseler dalağı giderir. Cimayı artırır. Eğer su sığır toynağını yakıp dövüp toz haline getirip içseler epilepsi tutana fayda eder. Eğer kökünü zeytinyağı ile karıştırıp deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine ve saç dökülmesine sürseler fayda eder. Topuğunu yakıp dövüp toz haline getirirler 10 gr balla içseler çok ferah eyler. Cıgeri kuvvetli eyler. Bedenin rengini iyi eyler. Sığırın ödünü balla gargara etseler fayda eder. Eğer makatta olan çibanlara sürseler fayda eder. Ya hanım sütüyle karıştırıp kulağa damlatsalar kulaktan akan irini ve kanı keser. Cerahatlerine fayda eder. Eğer gendene suyuyla karıştırıp kulağa damlatsalar irini keser. Su sığırının topuğunu yaksalar birkaç kez ipekten eleseler göze sürme etseler nurlu eyler. Eğer onun tersini tazeyken ıssı şişlere sürseler fayda eder. Siyatiğe fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırırsalar deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri verem şişlerine sürseler fayda eder. Hall eyler. Eğer tütsü eyleseler dışarı çıkan rahmi içeri geri çeker. Eğer tütsü yapsalar sivrisinekleri dağıtır. Ödem olana içirseler fayda eder. Eğer külünü zeytinyağı ile karıştırıp gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer yakıp sirkeyle karıştırıp buruna damlatsalar kanın tuta. Eğer içseler zehirlenmeye fayda eder. Eğer hanımlar tütsü etseler içindeki ölü çocuğu çıkarır. Diri öldüre. Eğer bir bakır çömleğe koysalar üzerine zeytinyağı koysalar birkaç gün göbekden aşağı hayâya kadar yakı yapıp sürseler kuluncu ve yoğunlaşmış gazları dağıtır. Eğer sığırın tersini sirkeyle karıştırıp diz ağrılarına sürseler fayda eder. Eğer arpa unuyla karıştırıp yakı yapıp sert şişlere sürseler yumuşatır. Evet, kanın içmeyeler.

165-Belesan *Commiphora opobalsamum*

Meşhurdur. Ama yağı oldur ki ağacı demirle yaralar koyalar. Yıl tamam olunca sızanı toplayalar. İyisi odur ki hiç ekşiliği olmaya. Eğer süte damlatsalar iyi eder. Issıdır. Göz kararmasını giderir. Eğer hanımlar içi yağıyla karıştırıp fitil gibi götürseler rahimlerinde soğukluğun giderip ölü oğlanların ve oğlan sonun çıkarır. Yaramaz çibanlara sürseler temizler. Eğer içseler sidiği yürütür. Eğer sütle içseler semmi yok eyler. Hâsıl-ı ke-lam belesan yağı kuvvetli yağdır. Yağından aşağı habdır. Habbından aşağı ağacıdır. Eğer habbını içseler içteki verem öksürüğe ve siyatiğe ve saraya fayda eder. Eğer pişirseler hanımlar içine girseler otursalar rahimlerin ağrısını giderir, ağızların açar. Eğer ağacını kaynatsalar suyunu içseler hazmı iyi eyler. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Sinir bozulduğun giderir. Sidiği yürütür. Eğer gök süsenle kaynatıp başa sürseler başta yaramaz çibanları giderir. Eğer yağını içseler taşları dağıtır. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler hamile olur. Eğer yağıyla zekeri sürseler süstlüğü giderir. Eğer cılalı parlak demire sürseler ateş gibi yanar. Eğer kulağa damlatsalar ağrılarını sakın eyler. Akrep soktuğu yerlere sürseler fayda eder. Eğer yağının 5 gr bir kâse zûfa suyuyla içseler soğuktan olan öksürüğe fayda eder. Eğer zambak yağıyla fitil yapıp götürseler sekte zahmetine fayda eder. Göze sürme çekseler su indiğine fayda eder. Eğer 0,8 gr 40 gr acı badem yağına katsalar yüz felcine ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndromeye ve beden kâhilliğine (orta yaşlı kimse; yavaş hareket eden, tembel) sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırırsalar içseler yine bu faydayı eder. Eğer yaprağını sıksalar suyunu gargara etseler boğaza yapışan sülûğü öldüre. Yaramaz kan, balgam, safra ve sevdalardan olan baş ağrısına sürseler fayda eder. Eğer ağacının kabuğunu yaksalar sirkeyle karıştırıp siğillere sürseler giderir. Yaşının kabuğunu balla terbiye etmelidirler. Belesan yağının bedeli turp yağıdır. Bazıları der, kafür suyudur. Habbının bedeli selîha kabuğudur.

166-Basam *Commiphora opobalsamum*

Belasandır yerinde zikr olunur.

167-Belîlec *Belleica myrobalon*

Meşhurdur. Mideyi kuvvetli eyler. Yaşlılığını ve süstlüğünü giderir. Bazıları der, kabızdır. İçi kabz eyler. Bazıları yumuşatır der. Uzun bağırsağa ve makata fayda eder. Balla olmuş mürebbası hazmı kuvvetli eder. Mideyi kuvvetli eder. Kızdırıp eğer şeker katıp aç iken ılık suyla içseler salyayı keser. Gözü keskin eyler. Bunun bedeli emlecdir.

168-Bellût *Quercus ithaburensis*

Türkçe Pelit derler. Hanımlardan kan sızdığına fayda eder. Kan tükürmeğine ve bağırsak çibanlarına fayda eder. Eğer pişirip yeseler ve eğer yaprağını dövseler cerahate saçsalar bitirir. Meyvesini yakı eyleseler ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer pişirseler eski ishali olan kişiye ve bağırsaklarda olan çibanlarda ve kan tükürmeye fayda eder. Eğer yeseler ve hanımlar fitil gibi götürse eski rahimlerinden akan yaşı keser. Pelit yemek sidiği iyi eyler. Evet, baş ağrısıdır. İçi gaz doldurur. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer sığır sütüyle pişirseler yeseler zehirli otların zararını yok eder.

Eğer tuzlu iç yağıyla yakı yapıp sert şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer kökünün kabuğunu suyla pişir-seler yumuşayınca geceden ertesi geceye kadar kıl üzerine sürseler çok karartır. Eğer yaprağını dövseler balgamî şişlere sürseler fayda eder. Zayıf uzuvları kuvvetli eyler. Bazıları der, pelitin bedeli keçiboynuzu-dur derler. Bazıları mersin yemişidir der.

169-Bellûtu'l-arz *Ajuga chamaepity*

Türkçe Yer peliti derler. Kumlar arasında biter. Yaprığı kasni ve marul yaprağına benzer. Kökü pelit gibi olur. Eğer yakı yapıp kulağa sürseler şişin giderir. Eğer yeseler artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Tıkanıklıkları açar. Hayız kanını yürütür. Sidiği dahi yürütür. Eğer kö-künü balla karıştırırsalar yaramaz çibanlara sürseler çok fayda eder. Eğer yeseler mesanedeki taşı dağıtır.

170-Belîh [Beleh] *Phoenix dactylifera* Linn

Hurma koruğudur. Eğer içkiyle ishali kat' eyler. Rahimden akan eski yaş-lara fayda edip keser. Basurdan akan kanı keser. Eğer yakı yapıp cerahat-lere sürseler bitirir. Mideyi boşaltır. Diş diplerini sağlam eder. Göze ve akciğere yaramazdır. Midede çok kalır. Ciğerde tıkanma ve tıkanıklıklar eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan, balgam, safra ve sevdalar eyler. Evet, çok yemek cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyeti keser. Bevli ve tıkanıklıkları çok eyler.

171-Belhiyye *Salix caprea*

Nar ağacı gibi bir ağaçtır. Çiçeği ve yaprağı za'ferana benzer. Kokusu şeftali kokusuna benzer. Bostanlarda ve evlerde çok olur. Dimağı ve tıka-nıklıkları koklasalar açar.

172-Büll *Cucumis sps*

Hindistan hıyarıdır. Kebere hıyarı gibi olur. Ciğeri ve yüreği ve akciğeri kuvvetli eder. Sinir katılığına fayda eder. Gut hastalığına fayda eder. Ci-mayı kuvvetli eyler. Basur gazlarına fayda eder.

173-Beladur (Belazır) *Semecarpus anacardium*

Meşhurdur. Zihnin fesadın giderir. Zeyrek (anlayışı artırır) eyler. Dimağ-da olan soğukluğu ve yaşlığı giderir. Eğer 5 gr içseler çok hıfzı artırır. Felce fayda eder. Basuru kurutur. Barası giderir. Yüz felcine ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye fayda eder. balgamî kişiler yese fayda eder. Muslihdur. Bazıları bedeli ak neftidir derler.

174-Biliski [Balaska] *Galium aparine*

Buna çoban süzeği derler. Zîra çobanlar bununla sütün süzer. İki budaklı ot olur. Yaprığı uzun olur. Boy yaprağına benzer. Meyvesi yuvarlak olur.

Ortası çoktur. Göbeğe benzer. Şayet meyvesini ve yaprağını sıksalar suyunu şerbetle içseler yılan soktuğuna fayda eder. Kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Eğer eski iç yağıyla yakı yapıp deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türüne, yani bir tür deri veremine sürseler fayda eder.

175-Menekşe (Benefsec) *Violae tricoloris*

Meşhurdur. Arpa unuyla yakı etseler ıssı şişlere sürseler fayda eder. Mideye sürseler alevlendiğini giderir. Gözde olan şişlere ve makat çıktığına sürseler fayda eder. Eğer çiçeğin suyla nefes borusu veya boğazda tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma, difteri, bademcik iltihabı, anjin ve ümmü's-sıbyana sürseler fayda eder. Harareten olan öksürüğe ve safradan baş ağrısına ve uykusuzluğa fayda eder. Koklasalar eğer kurusunu kaynatsalar suyunu içseler midede ve bağırsaklarda olan safrayı söker. Eğer yaşını yakı yapıp başa ve kulakla ağız arasındaki kemiklere sürseler ıssıdan olan baş ağrısını sakın eyler. Eğer şekerle içseler ishal eyler. Eğer erikle ve demirhindiyle ve şahtereyle pişirip içseler çok ishal eyler. Şerbetinin miktarı 10 gramdan 22 grama kadardır. Beraber şekerle ve ılık suyla eğer çiçeğin 13 gr yumuşak dövüp iki gün ya üç gün içseler safrayı kan, balgam, safra ve sevdalardan mideyi temizler. Yakı yapıp mesaneye sürseler göyündüğün giderir. Menekşe şerbeti öksürüğe ve akciğer ağrısına ve zatü'l-cenbe (akciğer zarı iltihabı, verem) fayda eder. İçi ishal eyler. Sidiği yürütür. Mesane ve böbrek ağrısını giderir. Safradan olan uyuza ve zükkama ve nezlelere ve bağırsakda olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer yağını sakızla karıştırıp parmaklar arasına safrayı şişlere sürseler fayda eder. Mürebbası boğazı ve içi yumuşatır. Öksürüğe fayda eder. Evet, mideyi gevşek, zayıf, güçsüz eder. Eğer taze yaprağını dövüp makadı çıkan çocuklara içirseler çok fayda eder, bedeli meyan köküdür.

176-Pencengüş (Bencengüş) *Fructus Agui-Casti*

Ayıld ağacıdır. Tohumunu yeseler ciğere ve dalağa fayda eder. Tıkanıklıklarını açar. Hayız kanını yürütür. Cımayı zayıf eder. İçi kızdırır. Baş ağrısını götürür. Eğer dövseler suyuyla cinsel gücü olmayan erkekleri ovsalar fayda eder. Yakı yapıp sert şişlere sürseler fayda eder. Eğer 6 gr şerbet ile içseler tıkanıklıkları ve hayız kanını yürütür. Zehirli hayvan soktuğuna ve dalak şiştiğine ve mecnuna fayda eder. Eğer pişirseler hanımlar içine girseler otursalar rahimlerinin ağrısını giderir. Eğer yakı eyleseler zeytinyağı ile ve sirkeyle karıştırıp başa sürseler ağrıların giderir. Eğer evde döseseleler kurt kuş kaçsın. Eğer yakı yapıp hayvanat soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer üzüm yaprağıyla karıştırıp hayâ katılıklarına sürseler yakı yapıp makat yarıldığına sürseler fayda eder. Yapraklarını yumuşak dövüp cerahate saçsalar bitirir. Sinir bozulduğuna ve hanazîre (deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine) yakı etseler fayda eder. Eğer ağacından değnek etseler çobanlar ve misafirler yorulmaya.

177-Bentaflin [Bentafilun] *Potentilla reptans*

Türkçe buna Beşparmak derler. Bir ottur ki, iki budaklı olur. Nane yaprağına benzer. Eğer kökünü suyla üçte biri kalıncaya kadar kaynatsalar suyunu ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eyler. Eğer mazmaza etseler boğaz irinin giderir. Eğer içseler ishal ve bağırsak çıbanlarına ve mafsallar ağrısını ve siyatiğe fayda eder. Eğer dövseler sirkeyle pişirseler yakı eyleseler gövdede olan çıbanlara ve deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremine ve sert şişlere sürseler fayda eder. balgamî şişlere dahi fayda eder. Makatta olan basura ve kuruluşuna ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer kökünü sıksalar içseler ciğer ve akciğer ağrısına ve öldürücü otların zararına fayda eder. Eğer kökünü sıksalar içseler ciğer ve akciğer ağrısına fayda eder. Eğer her gün otuz gün kadar bu yapraktan saraya yani epilepsi tutan kişi içse fayda eder. Eğer yaprağını sıksalar suyundan birkaç gün her sabah içseler sarılık hastalığını giderir. Eğer suyunu içseler ve yakı yapıp makata sürseler kan gelmesini keser. Eğer yaprağının kurusun dövüp cerahate ekseler bitirir. Eğer yaprağını döşekte koysalar üzerine yatıp uyuklasalar ihtilam olmayı engeller.

178-Benc *Hyoscyamus niger*

Türkçe ban otudur. Eğer tohumunu dövseler sıksalar suyunu göze damlat-salar ağrısını ve akan yaşın sakın eyler. Kulağa damlatsalar ağrısını dindire. Rahimler ağrısına fayda eder. Eğer un ile karıştırıp gözde ve ayakta ve sair yerde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer 2,5 gr haşhaş tohumuyla ve maü'l-karatîn şerbetle içseler öksürüğe ve nezleye ve gözden akan yaşa ve sancıya ve rahimden akan kana fayda eder. Eğer dövseler yakı yapıp şerbetle gut hastalığına ve hayâ şişine ve nifasdan şişen memeye sürseler fayda eder. Yaprığı tazeyken dövüp ağrır yerlere sürseler sakın eyler. Eğer üç yaprağını veya dört yaprağını şerbetle içseler sıtmaları giderir. Eğer yaprağını pişirseler yeseler akli fesada verir. Eğer ak ban tohumunu veya kökünü kaynatsalar suyla mazmaza etseler diş ağrısını sakın eyleye. Tohumunu yeseler semirde. Eğer yaprağının üçün ya dördün yeseler ifratla kan tükürmeye fayda eder. Öksürüğü keser. Eğer tohumunu ağrır dişe tutsu eyleseler ağrısını sakın eyler. Evet, çok tutsüleseler hunnak eyler. Cinnet getirir. Eğer ban tohumuyla afyondan beraber alıp balla karıştırıp bakla kadar yeseler uyutur. Gövdede olan zahmete ve nezlelere ve diş ağrısına fayda eder. Eğer yaprağını pişirseler makat ağrısına sürseler yumurta sarısıyla fayda eder. Eğer kökünü kulunç olanın boynuna asalar, fayda eder. Eğer ban tohumundan çok yeseler çok sarhoş eyler. Karasından 6 gr yeseler öldüre. İlacı budur ki maü'l-asel içireler, kusturalar ve sonuna çok süt içireler, kurtula.

179-Bınduk *Corylus avellana*

Mideye yaramazdır. Eğer dövüp toz haline getirirler maü'l-aselle içseler eski öksürükleri giderir. Eğer kavursalar azcık biberle yeseler nezleyi pişire. Eğer yaksalar domuzun ve ayının içi yağıyla karıştırıp saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Bınduku yeseler beyni çok eyler. Eğer yanmışını sarışın gök gözlü çocuklara zeytinyağı ile karıştırıp içirseler gözlerinin bebeğini ve sarı kıllarını karartır. Eğer yemekten önce yeseler geriye zehiri çıkarır. Saim adlı bağırsağa fayda yapıp kuvvet verir. Akrep sokmasına fayda eder. Evet, safrayı çok eyler ve kusturur, koku yapar. Eğer iç kabuğunu çıkarıp yeseler hazm olur. Eğer soğuk mizaçlı kişiler üzerine maü'l-asel içseler ıssı mizaçlı kişiler cüllab içeler.

180-Bınduk-ı Hindî *Sapindus trifolius* Linn

Soğuk midelere iyidir. Hazmı kuvvetli eyler. Eğer gevşek, zayıf ve güçsüz azalara sürseler sağlamlaştırır. Eğer 5 gr gül suyuyla içseler zehire fayda eder. Göze inen suya ve dört günde bir tutun sıtmaya ve ishale ve mide dolgunluğuna ve hazımsızlığa ve yarım baş ağrısına ve uyuza ve baş ağrısına fayda eder. Biber kadar buruna damlatsalar yüz felcine fayda eder. Bir süre eğer soğuk suyla nohut kadar ezip içseler kuluncu hall eder. Eğer merzencûş suyla ezip buruna damlatsalar gözde olan perdeyi ve karartıyı giderir. Eğer fitil yapıp hanımlar götürse hayız kanını yürütür. Çocuğu çıkarır. Eğer 10 gr sıkılmış suyundan içseler sevdâyı ve sulu balgamı ve safrayı söker. Barası ve sarılık hastalığı ve yüzde beliren çilleri ve kuluncu giderir. Evet, sirkencebînle içseler eğer 6 gr alsalar dövseler tatlı şerbet ve sirkencebîn içinde ıslatalar. Bir zaman dura. Ondan süzeler. Mercimekle ya arpayla o şerbet ya sirkencebînle pişirseler tavuk eti katarlar. Çorbasını içeler. Birkaç gün şöyle kullansalar zekeri hiç kıvama gelmeyen kişinin elbette kıvama gele. Bir türlü dahi olur. Kabuğu üzerinde iplik gibi olur. Eğer bir kişi koparsa eline alsa aniden bayılma tutar. Elinden giderecek yine ayılır.

181-Benek [Bunk] *Acacia gummifera*

Bazıları der, Mugaylan ağacının köküdür derler. Bazıları der, Hindistan'dan gelir bir kabuktur. Dut ağacının kabuğuna benzer de, evlerde tütsü etseler kokusu gökçek olduğundan ötürü eğer hanımlar tütsü eyleseler rahimlerinin ağzını açar. Azaya yakı yapıp sürseler iyi eder. Teri keser. Gövdenin kokusunu iyi eyler. Deriyi temizler. Altındaki rutubeti giderir. Hırızma (kireç ve zırnık karışımı, kalsium oksit) kokusunu giderir.

182-Büntûme [Bentûme] *Viscum album*

Türkçe Burç derler. Zeytin ağacı üzerinde biter bir ottur. Yaprığı zeytine benzer. Sert yeşil budakları olur. Üzerinde kuşlar yumurtlar. Dahi badem ağacında ve armut ağacında dahi olur. Eğer bu otu dövseler suyunu sıkıp içseler kemiklerin kırılmasına ve çıkmasına ve kan tükürmesine fayda eder. Eğer incirle pişirseler suyunu içseler öksürüğe fayda eder. Eğer kurutsalar kel başa hırızma (kireç ve zırnık karışımı, kalsiyum oksit) vurduktan sonra ekseler çok fayda eder. Evet, ekmeden sidikle ve tuzla başı ovalar. Ondan ekeler.

183-Benat-ı verdan *Periplaneta orientalis*

Meşhurdur. Zeytinyağı ile dövüp toz haline getiriler ve pişirip kulağa damlatsalar kulak ağrısını sakın eyler. Rahimağrısına ve böbrek ağrısına fayda eder. Sidiği ve hayız kanını yürütür. Eğer zeytinyağı ile ve mumla ve yumurta sarısıyla karıştırıp kullansalar basura ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer dövseler yakı yapıp incikte olan çibanlara sürseler fayda eder.

184-Behmen *Centaurea behen*

Süsen köküdür. Ak olur, kızıl olur. Gut hastalığına, (damla) sürseler fayda eyler. Kuluncu kuvvetli eyler. Kalp çarpıntısını giderir. Cimayı artırır. Eğer kızıl behmeni kaynatıp kızıl suyunu şişmiş kişiye içirseler giderir. Ama ekmek yerine incir yiye. Behmen suyunu yüreği oynar kişiye içirseler giderir. Eğer ıssıdan eğer soğuktan olur. Onu bilmek gerek. Eğer hamama girse yüreği oynaması dursa ıssıdandır. Eğer ziyade oynamazsa soğuktandır. Eğer Behmen suyunu sevdadan gövdesi azmış kişiye içirseler eğer uyuzu var, eğer dört günde bir tutun sıtma var dahi sevdası ağrısı var sidik yolundan giderir. Eğer laciverd habın içirse küllisi gider.

185-Behar *Anthemis arvensis*

Aynü'l-bakar dedikleri otun sarısıdır. Eğer mumla ve yağla yakı yapıp sert şişlere sürseler fayda eder, balgamî şişlere sürseler fayda eder. Çiçeğin toplayıp kurutsalar göz otlarına katsalar göz kurummasını giderir. Kapaklarını kuvvetli eder. İn en suyu yok eder.

186-Behmî (Bühma) *Hordeum murinum L.*

Damlar üzerinde biter. Yapağı arpa yapağına benzer. Çavdar başı gibi başı olur. Yedi ya sekiz başı olur. Eğer ayva şerbetiyle içseler ishali keser. Kan sızdığını keser. Çok işlemeye fayda eder. Eğer bir kızıl yün ki tek parça olsun, içine bağlayıp boyunlarına bağlasalar her nereden kan sızarsa keser.

187-Bûzîdan *Orchis morio*

Meşhurdur. Uzun ve ak olur. Gut hastalığına ve mafsallar ağrısına ve soğuk hastalıklara fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı arıdır. Eğer 6 gram yeseler cimayı kuvvetli eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamları ve sinirleri arıdır. Zehire fayda eder.

188-[Bûş-ı Derbendi]

Eğer yakı etseler ıssı şişlere ve ıssı gut hastalığına sürseler çok fayda eder. Eğer inebü's-sa'leb ile karıştırıp fitil yapıp götürseler gut hastalığı zahmetin giderir.

189-Bûsîr *Verbascum densiflorum*

Türkçe Sığırkuyruğu derler. Erkeği ve dişisi olur. Dişisinin yapağı kelem yapağına benzer. Erkeğinin incecik uzunca olur. İkisi bile sahrada ve taşlı yerlerde biter. Köklerin dövseler suyla mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer şerbetle içseler ishale fayda eder. Eğer pişirseler suyunu içseler öksürüğe fayda eder. Eğer yakı yapıp dişine sürseler ağrısını sakın eyler. Eğer yapağını suyla pişirseler yakı yapıp balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer balla ve şerbetle yakı yapıp yaramaz çıbanlara sürseler eyler. Sirkeyle yakı yapıp sürekli baş ağrısı hastalığı, zahmetine ve akrep sokmasına sürseler fayda eder. Eğer yapağını incir arasına koysalar kurt düşmeye derler.

190-Bunyûn *Bunium persicum*

Bu bir ottur ki, yaprağı kerefis yaprağına benzer. Çiçeği torak otu çiçeğine benzer. Tohumu ban tohumuna benzer. İçseler hayız kanını yürütür. Mideyi kızdırır. Sidiği yürütür. İçteki ölü çocuğu çıkarır. Dalak ve böbrek ve mesane ağrısına fayda eder. Eğer suyundan maü'l-karatîn şerbetiyle içseler iç ağrısına ve sidik damlamasına fayda eder. Eğer tuzla ve şerbetle yakı yapıp deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremi zahmetine sürseler fayda eder.

191-Bûlûgan [Bulugalin] *Lolium multiflorum*

Türkçe süt otu derler. Yaprağı mercimek yaprağına benzer. Bir karış uzunluğunda olur. Yeseler sütü çok eyler.

192-Bulamûbuyûn [Bulamûniyûn] *Polemonium reptans*

Bu bir ottur ki, yaprağı baganos yaprağından uzunca olur. Tepesinde koca tohumları olur. Bazıları Çoban dayacağı derler. Zîra yaprakları ana benzer. Dağlarda biter. Sert yerlerde biter. Kökünün suyunu şerbetle içseler baş ağrısına ve bağırsak çıbanlarına ve dalak katılığına ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer 3 gr sirkeyle içseler dalak ağrısına fayda eder. Kökünü boyuna assalar akrep sokmasına fayda eder. Eğer kökünü çiğneseler diş ağrısını sakın eyler.

193-Bûlûganatin *Polygonatum multiflorum*

Türkçe boğumluca otu derler, boğumu çok olduğundan ötürü. Dağlarda biter. Birer karış uzunluğunda olur. Yaprağı defne yaprağına benzer. Tadı ayva tadına benzer. Kökü ak ve uzun olur. Boğum boğum olur. Eğer yakı eyleseler sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer(sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer zahmetine ve çillere sürseler fayda eder. Kökünü yakı yapıp çillere sürseler giderir.

194-Burak Na₂[B₄O₅(OH)₄]·8H₂O

Hardır, iki türlüdür. Helavi ki helvacılar kullanırlar. Horasani derler birine burakı ermeni derler, onu kuyumcular kullanırlar. Burakı hulviyi eğer kemmunla dövüp, toz hâline getirseler unumali şerbetiyle içseler gazları dağıtır ve yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı keser. 5 gr içseler güçlkle kustura, eğer merhem edip çıbanlı uyuza ve gıcıyka ve barasa sürseler fayda eder. Eğer suyla ve suciyle karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını ve irkilmiş gazların ve akan yaşı giderir. Eğer sirkeyle ve eşkük veya domuzun içi yağıyla karıştırıp kuduz it tuttuğuna sürseler fayda eder. Eğer meneviş sakızıyla karıştırıp çıbanlara sürseler işledir. Eğer incirle yakı edip vücutta sıvı toplanmasına yani ödeme sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp içseler zehirli otların zararını yok eyler. Eğer yakı edip zayıf, cılız kişiler gövdesine sürseler zayıflığını, cılızlığını yok eyler. Eğer kayrutla (içine mum katılan ve farklı terkiplerde yapılabilen merhem) yakı edip felce ve sinir bozulduğuna sürseler fayda eder. Eğer onu tuz yerine hamura katıp etmek etseler yeseler süstlüğü giderir. Eğer dövüp, toz hâline getirip iri kıllara ekseler ince eyler.

Eğer 5 gr bala katıp yeseler karındaki kurtları kıra çıkarır. Eğer sikencebine katıp içseler gövdede ne ki balgam ve sevdâ var sure çıkarır. Eğer 6 gr içseler balgamî söker. Eğer papatya yağıyla karıştırıp gövdeye sürseler terletir. Eğer sirkeyle dövüp toz haline getirip gargara etseler boğazdaki sülûğü düşüre. Evet, mideye yaramazdır, eğer balla karıştırıp yeseler mideyi temizler ve tıkanıklıklarını açar, kulağa damlatsalar sağırlığın giderir. Eğer 6 gramını 10 gr zambak yağı ile karıştırıp zekere sürseler kıvama getire, Cimaya kuvvet verir. Balla susamyağıyla karıştırıp kasığa sürseler yine o faydayı eder. Eğer 20 gramını 192 gr su içinde ezseler azıcık kaynatsalar 130 gram zeytinyağı katsalar gümüş madeninde insan ki kulunç hasıl eder, ona içirseler fayda eder, mücerrebtir. Eğer bure bulunmazsa bedeli bir buçuk o kadar tuzdur, derler.

195-Burak-ı Ermeni

(Borak, beyaz barut, kuyumcu püresi) Bu renk bir cinsidir. Bu dahi natrunun bir cinsidir. Burlar ve natrun ve çorak, bunların hepsi bir cinstir. Ama şu kadar var ki her biri bir memleketin havası iktizasınca tabiatıta magayir olup bir hassiyete mensub olmuştur. Bu burak-ı ermeni ki Gürcü memlekiti ki ona Ermeniye derler ondan gelir. Tabiatıta har ve kurudur. Eğer onu yumuşak döveler gül yağına katar basura vursalar fayda eder. Eğer limon suyuyla, ya maypuhteyle, ya içkiyle karıştırıp içirseler karnı işletirler. Ne kadar gövdede yel varsa sürer giderir. Eğer ak düşmüş göze çekseler cila verir. Nöbetle tutan sıtmalara menfaati var, ama devamlı yemeyeler, yüz rengini harab eyler, nurunu giderir. Bunun ıslahı zamg-ı arabi ileler.

196-Benek *Cornus mas*

Türkçe ona kiren derler (kızılçık). Soğuk ve nemlidir, karnı bağlar ve bağıra ve mideye kuvvet verir. Bağırsakta taş olursa öğütür. Safrayı keser, ıssı mizaçlı kişilere yarar soğuk mizaçlı kişiler yeseler ziyan eyler.

197-Bevl Urine

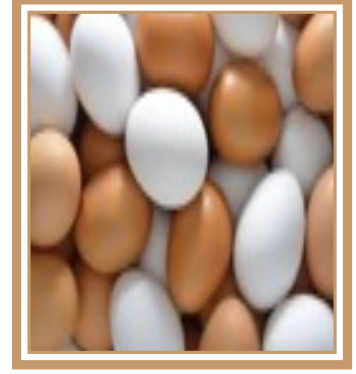
İnsan sidiğidir. Geri kalan hayvan sidiğinden zayıftır. Eğer hayvanat sidiğiyle yaramaz çıbanları ve pul pul kalkmış deriler olan başları yıkasalar çok fayda eder. Eğer insan sidiğini işeyip kişi içse yılan soktuğuna ve zehirli otlar yediğine fayda eder. Eğer insan sidiğini natrûnla karıştırırsalar kuduz it taladığına ve çıbanlı uyuza ve kaşıntı ve uyuza sürseler fayda eder. Başta olan çıbanlara ve konağa ve kabarcığa sürseler fayda eder. Eğer nar kabuğuyla dövüp toz haline getirirler kulağa damlatsalar kulaktaki kurdu öldüre ve çıkarır. İrini keser. Balığ olmadık oğlan sidiği nefes darlığı olan kişi içse fayda eder. Bakır kap içinde pişirirler balla göze damlatsalar gözde olan akı ve çıbanları giderir. Göz ağrısına ve karardığına fayda eder. Sığır sidiğini eğer mürrele dövüp toz haline getirirler kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Domuz sidiğinin dahi kuvveti sığır sidiği gibidir. Evet, bunun özelliği budur ki, içseler mesanede olan taşı dağıtır ve sidiği yürütür. Eğer eşek sidiğini içseler böbrek ağrısına fayda eder. Eğer gözü akşam ve sabah yıkasalar sert olup çapaklandığın giderir. Eğer makatında şişi olan kişi sıcak sidikle birkaç gün yıkasa fayda eder. Eğer ısıcak sidiği şırınga etseler bağırsakda olan zahmetleri giderir. Eğer natrûnla insan sidiğini karıştırırsalar saç dökülmesine bir kaç gün sürseler giderir. Eğer üzüm çubuğu külüyle insan sidiğini karıştırırsalar kan sızdığı yere sürseler fayda eder. Eğer keçi sidiğini bûreyle ve turunç suyuyla karıştırıp kaşıntı ve uyuza ve barasa ve sinirler ağrısına ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına ve sinir uzadığına sürseler fayda eder. Eğer insan sidiğini gendeneyle kaynatıp beş gün kadar hanımlar içine girip otursalar rahimleri ağrısına fayda eder.

Yahut gendeneyle dalağı olan kişi her gün üç kaşık içse zahmeti gider. Gayet mücerrebdir. Zîra Hekim der ki, dalağı şişen kişi ne kadar ilaç yaptı fayda bulmadı. Bir gece düşünde gördü ki, bir kişi buna der, her gün sabah sidiğinden üç kere yut, sana şifa olur dedi. O kişi dahi öyle yaptı. Şifa buldu. Eğer bir kişi kancık it sidiğın alsa bir yerde kosa koyulunca ondan sonra ak kılı yıkasa kara eyler. Çok iyi boyaya. Eğer hayvanatın sidiğın pişirseler koyulunca yaramaz çibanlara ve nasıra çok fayda eder. Eğer inek sidiğın çocukların gövdesinde olan yaramaz çibanlara sürseler çok fayda eder. Evet, kaynatılar ondan sonra kullanmalıdırlar.

198-Beyza *Ovum*

Türkçe yumurta derler. Dahi rafadan yumurta iyi gıdadır. Mideyi ve bağırsakları ve mesaneyi yumuşatır. Eğer pişmiş yumurta sarısın za'feranla ve gül yağıyla karıştırıp göz sancısına sürseler sakın eyler. Eğer akını kulağa damlatsalar ıssı şişlere fayda eder. Soğutup ağrısını sakın eder. Eğer ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yüze sürseler güneş yaktığına fayda eder. Eğer günlükle karıştırıp alına sürseler terleye fayda eder. Eğer gül yağıyla ya şerbet-ı unûmaliyle karıştırıp bir yünü yaş yapıp göze sürseler gözün ıssı şişlerin sakın eyler. Eğer çiğ iken içseler yılan soktuğuna fayda eder. Eğer ılık yapıp yutsalar mesane ve böbrek çibanlarına ve göğüs irinine ve kan tükürmeye ve nezleye ve madde inen göze fayda eder.

Rafadan yumurta öksürüğe nefes darlığına ve verem ağrısı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine ve ıssıdan ses kesilmeye ve kan tükürmeye fayda eder. Eğer akını ikilü'l-melike karıştırıp şırınga etseler bağırsak çibanlarına ve makat çıktığına fayda eder. Evet, kaz yumurtası ve deve kuşu yumurtası ve ördek yumurtası yaramazdır yemeyeler. Eğer tavuk yumurtasının sarısını kara gömeler, balla karıştırıp çillere ve benizde olan yüzdeki esmer lekelerle sürseler giderir. Eğer toy yumurtasını delseler içine bir parecik yün koysalar ki o yünü karartır. O vakit eğer kılı yıkasalar çok karartır. Eğer kaplumbağa yumurtasını yeseler saraya ve öksürüğe ve çocukların hastalığına çok fayda eder. Eğer ördek yumurtasını zeytinyağı ile karşırsalar rahme damlatsalar dört günden sonra hayzı yürütür. Eğer karınca yumurtasını suyla dövüp toz haline getirirler gövdeye sürseler kıl bitirmeye. Eğer yumurta akını süveykle yani kavut demek olur, karıştırıp kan kusana içirseler keser. Eğer yumurta akını kapak şişlerine sürseler fayda eder. Evet, zinhar içine dürtmeyeler, çibanlar eyler. Eğer yumurta sarısın menekşe yağıyla karıştırıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer sarısını çiğ iken göze sürseler fayda eder. Yarılan yerlere ve ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer kabuğunu yakıp dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler gözde olan çibanlara ve kaşıntı ve uyuza fayda eder. Eğer deve kuşu yumurtasını kabuğun yakmadan dövüp toz haline getirirler balla yalasalar böğür ağrılarına fayda eder. Eğer yumurta kabuğunun yanmışını dövüp toz haline getirirler buruna üfürseler hiç çaresi bulunmayan burun kanın keser. Akciğer irinin giderir. Göz irinin giderir. Göğüs irinin giderir. Yumurta sarısın bir üsküreye koyup un koyup çalkasalar her bir sarıya bir denk (0.53 gr) biber katıp yeseler tez hazm olur. Midelere fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip yeseler bağırsak çibanlarına ve iç ağrısına fayda eder.

199-Biş *Aconitum napellus*

Bir ottur ki, uzunlu bir karış olur. Yaprığı marul yaprağına benzer. Bildircin devamlı onu otlar. Onun için Bildircin otu derler. Türkler sıçan dahi yer derler. Eğer gövdeye sürseler etin yiye. Eğer 2,5 gr yeseler öldüre. Bedene eser etmekte zehirli yılanlar zehirinden beterdir. Eğer içseler baş döndürür. Epilepsi tutar.

İlacı oldur ki, çok kusturalar. Şalgam tohumunun suyunu sığırın tereyağını içirmekle ondan sonra pelit şerbetiyle kaynatıp 130 gramına 5 gr ve daü'l-misk katıp içireler. Bazıları kebere kökü tiryakı derler. Eğer bîşi dövüp yakı eyleseler barasa sürseler giderir. Cüzzamlar için yapılan macuna katıp cüzzamlara yedir-seler çok fayda eder.

200-Bîş-i mûş-bîşa *Anagallis tenella* ?

Bu bir ottur ki, bîş yanında biter. Bîşin şu çeşidi ki ağaç dibinde biter. Meyvesi olmaz ve bu ot dahi bîş gibi fayda eder, barasa ve cüzzama. Ama bîş-i mûş didikleri bir hayvandır. Sıçana benzer. Bîş adlı otun dibinde olur. Bu dahi cüzzama ve barasa fayda eder. Her zehire tiryaktır derler.

Harfü't-Ta

201-Tanbûr [Tanbûl] *Piper betle*-S. Tembul

Halk buna tenbûl derler. Yapağı turunc yaprağına benzer. Ağaçlara dolaşır. Yapağının tadı karanfil tadına benzer. Eğer yapağını çiğneseler ağız kokusunu iyi eyler. İştahı getirir. Dişleri kızdırır. Nefesi ferah eyler. Bedeni kuvvetli eyler. Ağız ve diş etlerini iyi eyler. Mideyi kuvvetli eyler. Yapağını yeseler üzerine su içseler nefesi kokulu eyler ve ferah eyler. Kalbi kuvvetli eder. Vahşeti giderir. Bazıları buna sadec-i Hindî derler. Bedeli karanfildir.

202-Tibn Cursus

Samandır. Üzerine yatmayalar, felc eyler. Sinirlere zarar eyler. Eğer buğday samanının yaksalar külünü yarı kadar tuza karıştırırsalar sirkeyle yoğursalar incikte olan çıbanlara sürseler giderir. Eğer buğday samanının kaynatıp üşüyen ayağa sürseler ve yıldırım inmiş ayağa dahi sürseler zahmetin giderir. Eğer arpa samanı üzerine yatsalar ıssı mizaçlı kişilerin gövdesine fayda eder. Eğer bakla samanını yaksalar uyuzdan gövde karardığına ekip süre süre yıkasalar iyi eyler. Eğer bakla samanıyla ak kılları yıkasalar çok karartır. Eğer incir ağacına inciri belirlediği zaman bakla samanını tütse etseler meyvesini düşürmeye.

203-Türmüs *Lupinus termis*

Türkçe termiye'dir. Eğer balla karıştırırsalar yalasalar ya sirkeyle içseler ya suyla kaynatıp suyunu içseler karındaki kurtları öldüre. Ciğerin ve dalağın tıkanıklıklarını açar. Eğer o suyu vitiligo üzerine ve beneklere dökseler fayda eder. Ufacık çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer baganosla ve biberle karıştırıp içseler ciğeri ve dalağı temizler. Tıkanıklıkları açar. İçteki ölü çocuğu çıkarır. Eğer ununu yakı yapıp yan başı ağrısına sürseler gayet fayda eder. Eğer yaşını dövseler uyuza ve yaramaz çıbanlara ve hanazîre sürseler çok fayda eder. Eğer arpa unuyla ve suyla karıştırıp ıssı veremlere ve siyatiğe sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle pişirseler hanazîre sürseler hall eyler. Eğer yağmur suyuyla iyice olunca pişirseler içseler ve yüzü yıkasalar gayet iyi eyler. Eğer kökünü suyla pişirseler içseler sidiği yürütür. Şu termiye ki acılığı gitmiş olur, şayet dövseler sirkeyle içseler gönül döndüğün giderir. Gönle yemek ister. Eğer pişirseler suyla uyuz koyunu yıkasalar uyuzu gider. Eğer aç iken yeseler içi temizler.

Eğer suda ıslatsalar o suyla duvarları yıkasalar sinekleri kıra. Eğer bir rıtl (yaklaşık 2,8 kg) suyunu kullansalar barasa fayda eder. Eğer sabah aç iken bir avuç tuzluca termiye yeseler gözü çok nurlu eyler. Eğer sirkeyle pişirseler mafsallar ağrısına çok fayda eder. Eğer deniz suyla karıştırıp çocuklar boynunda balgamî şişlere sürseler söker. Eğer değirmende öğütseler kabuğunu giderip bir bakır çömlek içine koysalar üzerine taze süt koysalar o kadar kaynatsalar ki süt kaybala gider. Ondan sonra beraber i sığırın tuzsuz tereyağını katsalar pişirseler koyulunca ondan bir beze yakı yapıp böğüre sürseler safrayı bedenden uzaklaştırır. Yürek üzerine sürseler sevdâyı ishal eder. Sekirdene (kalça ile sırt arasını belirten çizgiye sürseler) ham yapışkan kan, balgam, safra ve sevdâyı söker. Haddince ishal ettikten sonra giderirler. Soğuk suyla o araya süreler, ishalleri dura. Hekim der, çok mücerredir. Tıbbın sırlarındandır. Çocuklar ve yaşlı erkekler ki müşhil ot içmeye doymayalar, bunu kullansalar, şifa bula.

204-Tedrüc *Phasianus colchicus*

Türkçe süglün'dür. Eğer ödünü buruna damlatsalar vesveseye ve malihulyaya (kuruntu, karasevda) fayda eder. Eğer etini büryan eyleseler üç gün sıcak sıcak yeseler vesveseyi ve hayalleri giderir. Bütün kuşlar etinden bu eftaldir. Beyine çok yarar. Akı ve fehmi artırır.

205-Türbüd *Lupinus termis* *Jurpeth root*

Meşhurdur. Eğer 6 gr badem yağıyla ıslatıp içseler midede olan yapışkan balgamları ve gövdede olan sulu balgamları ve yan başında olan çiğ balgamları söker. Sinirler ve mafsallar ağrısına fayda eder. Rahimleri temizler. Tıkanıklıklarını açar. Ağrılarına fayda eder. Mideyi ve bedeni ve dimağı kuvvetli eyler. Epilepsi tutana çok fayda eder. Bedeli dut ağacı kabuğudur. Kökünün kabuğu dahi iyidir.

206-Terencübîn *Alhagi maurorum*

Alhagi maurorum bitkisinin üzerine çiy şeklinde oluşan tatlı bir maddedir. Meşhurdur, basra balı dahi derler Terengübîn derler. Mu'tedildir. Hararete ve burûdette yumuşatıcıdır. Tabiatı ağır hastalıklara fayda eder. Göğsü ter eyler. Issı mizaçlı kişilere fayda eder. Eğer erik ve unnab suyuyla ezip içseler şekerden pek cila verir. Sıtmaların ateşini sakın eyler. Susuzluğu keser. Eğer 50 gr içseler safrayı söker. Şerbeti 100 gramdır.

207-Turab-ı Sayda

Şam vilayetinde bir mağaradan kazıp getirilen topraktır. Eğer 5 gramını yumuşak dövseler kemikleri kırılan kişiye içirseler hemen bitirir. Kemiği çıkmışsa yerine getirir. Mücerredir.

208-Turabü'ş-şareder

Bu bir topraktır ki Rum denizinin cezîresinden (ada veya yarımada) getirirler. Eğer bundan azcık su içinde ezseler buruna damlatsalar boğazdaki sülüğü tez çıkarır. Bu toprakla arpayı dahi karıştırırsalar o arpayı at başına assalar ata yapışan sülüğü keser düşürür. o davranın yanına vahşi hayvanlardan ve kuşlardan hiçbiri gelmeye.

209-Tüffah *Pirus malus*

Almadır. Eğer yaprağını dövseler cerahate sürseler bitirir. Veya ıssı ve-remlere sürseler fayda eder. Mide üzerine sürseler fayda eder. Eğer ilkba-harda olan almayı yeseler safrayı artırır. Tabiatı kabz eyler. Midenin ağ-zına kuvvet verir. Sinirlere zahmet eyler. Safradan olan susuzluğu keser. Kusmayı sakın eyler. Geç hazm olur. Gaz eyler. Nisyan getire. Eğer tatlı almayı pişirip göz ağrısına yakı yapıp sürseler ağrısını sakın eyler. Çok yeseler uzun sıtmalar getire. Eğer nar ve koruk suyuyla pişirip yeseler midneyi kuvvetli yapıp safra ishalini keser. Pişirip yeseler dizanteri zahme-tine fayda eder. Tatlı alma zehirlere fayda eder. Kalbi kuvvetli eder. Ruhü ferah eder. Dimağı kuvvetli eder. Evet, koklaması yemesinden güzeldir. Zîra yemesi damarlar içinde gaz eyler. ardalaları ağrıdır. Vakt olur ki verem zahmetin getirir. Akciğeri deler. Geç hazm olur. Eğer yaş yap-rağını siksalar 40 gr suyundan içseler tez zehirden ve akrep soktuğundan emin olur. Elma şerbeti safradan kusmayı ve gönül döndüğün (Akıl gidip, bihoş olmak.) giderir. İçi kabz eder. Harareti sakın eder.

210-Tufak [Tüfak] *Sonchus oleraceus*

Eşek maruludur. Soğuktur. Kurutucudur. Eğer yakı yapıp mideye sürseler alevin giderir. Issı şişlere sürseler fayda eder. Eğer suyundan içseler mide-nin hararetin sakın eyler. Sidiği yürütür. Eğer yünle fitil yapıp götürseler rahimde ve makatta olan ıssı şişlere fayda eder. Eğer bu otu köküyle ve yaprağıyla dövüp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder.

211-Temr *Phoenix dactylifera* Ripened date

Hurmadır. Geç hazm olur. Çok yeseler baş ağrıdır. Ciğerde tıkanma ve tıkanıklıklar eyler. Şişlerine zarar eder. Evet, bedeni kızdırır. Bedenin ren-gini iyi eyler. Göğse ve Akciğer ve bağırsağa iyidir. Evet, göz ve ağız ağrısına ve hunnaka zarar eder. Muslihi üzerine sirkencebîn ve ekşi nar suyunu içmektir. Sirkeyle gargara etmektir. Soğuk mizaçlı kişiler ve zah-meti olmayan kişiler yeseler arka ağrısına fayda eder. Eğer taze süte ısı-latsalar içine darçîn koysalar o süttten içseler cimayı çok kuvvetli eyler. Evet, soğuk günlerde kullanmalıdır. Hurma yiyen kişi eğer zayıf dişli olsa sumak suyuyla ağzını ya yıkaya ve gül suyuyla ağzına gargara eder, ta ki ağız ağrısından ve hunnakdan emin olur.

212-Temr-i Hindî *Tamarindus indica*

Meşhurdur. Kusmaya ve sıtmalar susuzluğuna ve safrayı söker. İki yüz gr kaynatıp içseler kalbi kuvvetli eder. Yanmış kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı söker çıkarır. Ağız ağrısına fayda eder. Mazmaza etseler ve ıssı yürek oynamasına fayda eder.

213-Timsah *Corocodilus palustris Crocodile*

Meşhurdur. İçi yağını yağla karıştırıp fitil eyleseler bir kurbağalı yerde yikasalar hiç kurbağa ötmeye. Eğer timsahın derisini bir köyün dairesine dolandırsalar bir damda assalar o köye dolu yağmaya. Eğer timsah ısırdığı yere iç yağını sürseler hemen hoş eyler. Eğer ödünü göze sürme etseler aklıgı gider. Eğer bokunu göze sürme etseler eskiden ve yeniden olan aklıgı giderir. Eğer diriye gözlerin çıkarsalar cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine müptela olan kişinin belirttiği zaman boğazına assalar artırır. Eğer sağ yanındaki dişlerinden bir parçasını boynuna assalar cimayı artırır. Eğer sağ gözün sağ gözü misil olan götürse ve sol gözün sol gözü misil olan götürse fayda bula. Eğer içi yağını gül yağıyla karıştırıp bele sürseler ağız ve böbrek ağrılarına fayda eder. Cimayı artırır. Eğer kanını alsalar belilecle ve emlecle karıştırıp targıl (bir renktir ki onda karalık, bozluk ve biraz aklık olur, gökçil) olan kişinin gövdesine sürseler giderir. Eğer arık (zayıf) kişiler etin kavurma yapıp yeseler çok semirde. Eğer içi yağını eritseler birkaç gün kulağa damlatsalar sağırlığını ve ağrısını giderir. Eğer dört günde bir tutun sıtma tutan kişi yağını gövdesine sürse giderir.

214-Tun

Türkçe Sırt balığı derler. Eğer etini yeseler yılan soktuğuna fayda eder. Eğer yakı yapıp kuduz it taladığı yere sürseler fayda eder.

215-Tengar *Sodium borate Borax*

Kuyumcuların kullandığı tuzdur. Eğer diş diblerine sürseler kurtlarını öldüre. Etlerini sağlam yapıp sancısını sakın eyler. Kirlerini giderir.

216-Tût *Morus alba*

Türkçe Dut derler. İçi yumuşatır. Mideyi fesada verir. Eğer sıksalar suyunu bakır kapta pişirseler ya güneşe koysalar çok kabız olur. Eğer azıcık kaynatsalar balı kıvama getirirler dimağda olan şişlere ve yaramaz çibanlara ve dilin iki yanında olan şişlere fayda eder. Eğer içseler eski ishali olan kişilere ve bağırsak çibanlarına fayda eder. Eğer kökünün kabuğun suyla pişirip içseler içi ishal eyler. Namazbûru kurtlarını çıkarır. Zehirli otların zararını yok eder. Yaprağını zeytinyağı ile dövüp toz haline getirirler ateş yanığına sürseler giderir. Eğer üzüm yaprağıyla ve kara incir yaprağıyla ve yağmur suyuyla pişirip ak kılları yikasalar karartır. İçseler 60 gr yılan soktuğuna fayda eder. Yaprağını kaynatsalar suyuyla mazmaza etseler diş ağrısını sakın eder. Eğer harman vaktinde kökünü bıçakla çizseler o gün ve o gece koysalar sabah durup evvel süzüb dolunca alsalar diş ağrılarına fayda eder. Sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer rahatsızlıklarına sürseler giderir. İçseler ishal eder. Eğer kökünün kabuğunu alıp 100 gr incir ve 400 gr suyla yarısı kalınca pişirseler, sonra el sürseler sıksalar safi suyundan 200 gr içseler sevdâyı ishal eder. Eğer dut yaprağını dövüp toz haline getirirler balla karıştırıp hamamda çillere sürseler giderir. Eğer dutun hamla kızdığı vaktin parmak aralığında ve topukta olan yarıklara sürseler fayda eder. Eğer kökünün kabuğunu kaynatsalar suyunu içseler ve arka ağrısına dökseler ham kan, balgam, safra ve sevdadan olan arka ağrısını giderir. Tatlısı ıssı mizaçlı kişilere baş ağrısıdır. Gerekir ki, üzerine ekşi sirkencebîn içeler. Ama ekşisi safrayı giderir. Kanın hızını keser. İkisinin dahi suyundan gargara etseler hunnakı giderir.

217-Tûderî *Erysimum cheiri*

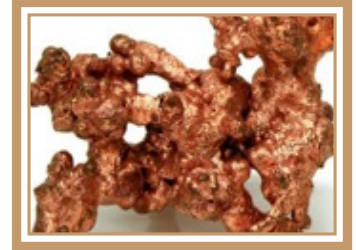
Türkçe Kuş etmeği derler. Bazıları isbetan (isteban) derler. Bostanlarda biter. Harap yerlerde biter. Yaprağı tere yaprağına benzer. İncecik budakları sarıca çiçekleri olur. Tepelerinde boynuz gibi olur. İçinde ufacık tohumları olur, tere tohumu gibi. Eğer le'ûk, eyleseler yalasalar göğüsten ve akciğerden yapışkan kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Kan tükürmeye ve öksürüğe ve sarılık hastalığı ve siyatiğe ve öldürücü otlar zararına fayda eder. Eğer suyla karıştırıp yakı etseler kulak diplerindeki ve göğüsteki ve hayâdaki eski sert şişlere sürseler fayda eder. içde olan seratana dahi sürseler fayda eder.

218-Sürme Copper sulphate

Meşhurdur. Eğer dövşeler yaramaz çibanlara sürseler fayda eder. Eğer gözde olan çibanlara dahi ekseler fayda eder. Gözü kuvvetli eyler. Bu sürmeyi Mersin'den dahi düzerler. Yaprağını ve meyvesini ve çiçeğini tazeyken bir araya toplayıp bir taş çömleğe koyarlar. Üzerine balçıkla sıvarlar. Çok küçük delikler açarlar. Sonra çömleği fırına bırakırlar. Çömlek pişinceye kadar dursa ondan çıkaralar. Çömleğe dahi koyalar. Yine öyle ederler. Ondan sonra çıkaralar. Yıkayalar kullanmalıdırlar. Zeytin ağacından dahi eyle ederler. Evet, çekirdeğin çıkaralar.

219-Tûbalü'n-nühas Yanmış bakır

Bakır ki çekiçten çıkar sıçrar. Alıp suyla yıkayalar, kullanmalıdırlar. İrinin giderir. Çok iyi eyler. Kapakta olan zahmetleri giderir. Eğer içseler ishal eyler. Balgamî ve sarı suyu şerbeti 5 gr meneviş sakızıyla ve demirden sıçrayan kuvveti dahi onun gibidir. Evet, mau'l-aselle 5 gr içseler azcık sirke içtikten sonra balgamı söker. Eğer sürme etseler göz kuruluğunu giderir. Ağrısını sakın eyler.

220-Tîn *Fructus caricae*

İncidir. Eğer boy unuyla karıştırırsalar sert şişlere sürseler pişire. Eğer arpa unuyla karıştırıp sürseler giderir. Ama suda pişireler. O suyu içseler ishal eyler. Eğer sığır eti çömleğine incir ağacından bir parça braksalar iyice pişirseler o suyu siğillere sürseler ve yağını sürseler kopara. Ama mideye yaramazdır. Susuzluğu keser. Harareti sakın eyler. Evet, kurusu kızdırıcıdır. Susatıcı ve yumuşatıcıdır. Bağırşağa yaramazdır. Boğaza ve Akciğer ve mesaneye ve böbreğe ve rabv (astım, nefes darlığı) zahmetine ve eski sarılıktan durup benzi bozulmuş olana ve saralılara ve mecnunlara fayda eder. Eğer zûfayla pişirseler suyunu içseler göğüste olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Eski öksürüğe ve eski akciğer ağrısına fayda eder. Eğer sezaşla kaynatıp şırınga etseler iç ağrısına fayda eder. Eğer pişirseler kulak di binde olan sert şişlere sürseler yumuşatır eğer irsayla ve natrûnla ve kireçle karıştırıp sert şişlere sürseler yumuşatır. Eğer pişirmeden bu söylenen otlarla sürseler fayda eder. Eğer nar kabuğuyla dövşeler sürseler fayda eder kuruluğana ve incikte olan yaramaz çibanlara. Eğer şerbetle pişirseler afsentin ve arpa ununu karıştırıp mecnunlara yedirseler çok fayda eder.

Eğer yaksalar mumla ve zeytinyağı ile karıştırıp soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Eğer dövseler hardalla ve suyla dövüp toz haline getirip kulağa damlatsalar gürültüsünü ve uyuz ve kaşıntıyı giderir. Eğer yumurta sarısıyla ve mumla hanımlar götürse rahimlerini temizler. Hayızların yürütür. Eğer boy unuyla karıştırıp gut hastalığına yakı etseler fayda eder. Eğer arpa unuyla karıştırıp çıbanlı uyuza ve çıbansız uyuza ve demregüye ve çillere ve behaka sürseler fayda eder. Bir parça yüne koysalar eti yiyen dişe koysalar ağrısını giderir. Eğer iç yağıyla siğillere sürseler kopara. Şayet sütü pişirirken incir ağacıyla karıştırırsalar kesile. Ondan kesilen sütü içseler ishal eyler. Ham inciri pişirseler yakı etseler hanazîre ve sert yaralara sürseler giderir. Bunu sirkeyle ve tuzla yakı yapıp başta olan yaş çıbanlara ve şera zahmetine sürseler giderir. Eğer gözün sert kapaklarına sürseler yumuşatır Ve kara incir yaprağını yakı yapıp ak behaka sürseler giderir. Ham inciri balla karıştırıp it taladığına ve dahi şu sulu çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer haşhaş yaprağıyla karıştırıp cerahate sürseler kırık ve dağılmış kemik ufaklarını çıkarır. Eğer mumla karıştırıp sert çıbanlara sürseler yumuşatır. Olmuş inciri yeseler ciğere ve dalağa ve mesaneye ve böbreğe fayda eder. Kurusu soğuk mizaçlı kişilere iyidir. Sidik damlamasına fayda eder, böbreği kızdırır, zekeri kıvama getirir, akciğer de ve göğüste olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Delik ve gözeneklerde olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Evet, çok yiyen adamı bitli eyler. İlacı budur ki, hamam içinde gövdesine bûre ve nohut unu döküp ovalar giderir. Eğer cevizle yeseler gazları dağıtır. Kulunca ve yan baş ağrısına fayda eder. Aç iken ceviz içiyle yeseler iyi kan, balgam, safra ve sevdâ eyler. Gövdenin rengini iyi eyler. Çok yeseler kaşıntı ve uyuz eyler. Dişe yaramazdır. İçi yumuşatır. Evet, semirde ve gazab giderir. Eğer beraber böyle pişirseler iyice olunca ondan süzseler su beraber bal katıp kıvama getirseler astım veya nefes darlığına ve kuru öksürüğe fayda eder. Eğer 400 gr içki sirkesinin içinde dokuz gün ıslatsalar yakı yapıp dalağa sürseler günde dört tanesini yese dalağı gider.

Harfü's-Sa

221-Sanisya [Safisya] *Thapsia garganica*

Bazıları buna baganos sakızı derler. Evet, hatadır. Türkçe deryas derler. Meşhurdur. Bazıları der, cezîrelerde (ada) biter bir ottur. Çiçeği ve tohumu torak otuna benzer. Eğer kökünün kabuğunu maü'l-karatîn ile 13 gramını 10 gram torak otu tohumuyla içseler ishal eder. Eski yan ağrısına ve artık kan, balgam, safra ve sevdâ tükürmeye fayda eder. Eğer kökünün suyundan 10 gr içseler çok kustura. Eğer suyunu balla karıştırıp çıbanlı uyuzlara sürseler giderir. Eğer kükürtle karıştırıp sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer rahatsızlıklarına sürseler giderir. Kökünü dövseler arpa unuyla yakı etseler kesilen ete sürseler fayda eder. Bedeli teredir.

222-Secîr Üzüm Cibresi Silajı

Üzüm cebresine derler. Eğer tuzla karıştırıp ıssı şişlere ve meme şişlerine fayda eder. Eğer kaynatıp suyla şırınga etseler bağırsak çıbanlarına ve ishallerine fayda eder. Asfûr cebresini sirkeyle karıştırıp ciğerin ıssı şişine sürseler hall eder.

223-Sa'leb *Yulpes vengalensis*

Türkçe Tilki'dir. Derisi bütün derilerden sıcaktır. Semiz kişiler ve mizacı soğuk kişilere fayda eder. Samur dahi buna yakındır. Hararete eğer tilkiyi su içinde pişirseler mafsalları ağrıyan kişi mafsalına dökseler gayet fayda eder. Evet, istifra'dan sonra gerek. Eğer tilkiyi derisiyle zeytinyağına koysalar iyice olunca pişirseler o zeytinyağını sinir bozulduğuna sürseler çok fayda eder. Eğer akciğerini kurutsalar dövüp toz haline getirseler içseler astım veya nefes darlığına ve öksürüğe fayda eder. İçi yağını kulağa damlatsalar ağrısını giderir. Eğer bir 5 gramını suyla ve balla içseler kulak ağrısını yine giderir. Eğer yanmış yumurta kabuğuyla karıştırırsalar saç dökülmesine sürseler çok fayda eder. Mücerrebdir. Eğer iç yağını sıcakken birkaç gün kulağa damlatsalar ağrısını ve sağırlığını giderir. Eğer yağıyla yayan yürüyen kişi ellerini ve ayaklarını ve sinirlerini ovsa yorulmaya. Eğer iç yağını bir ağaca sürseler evin bir köşesine koysalar pireler oraya toplanırlar.

224-Selb

Bir ottur ki ırmaklar kenarında biter. Uzun yaprakları olur. İki adam boyu miktarı biter. Ağacı tekesakalı ağacına benzer. Eğer yaprağını dövseler saçlara sürseler sağlamlaştırır. Eğer kökünü assalar yanak üzerine sürseler diş ağrısını sakın eyler. Eğer yaprağını yakı yapıp sevdavî sert şişlere sürseler yumuşatır Ve ağrısını sakın eyler. Eğer yakı yapıp enseye sürseler yirmi dört saat koysalar sevdavî teşvîşleri (karışıklık, bulanıklık) giderir.

225-Selc ve Celîd Ice- nix

Kardır ve doludur. Yaşlılara ve soğuk hılt olan kişilere yaramazdır. Evet, ısı diş ağrısını sakın eder. Sinirlere ve soğuk hıltlı midelere zarar eder. Öksürük getirir. Evet, hazmı iyi eyler. Boğaza yapışan sülükleri giderir. Harareti topladığından dolayı susatır.

226-Sûm *Allium sativum*

Sarımsaktır. Kızdırıcıdır. Midneyi kurutucudur. Karından gazları çıkarıcıdır. Susatır. Namazbûr kurdun çıkarır. Deride çıbanlar eyler. Eğer sürseler ya şerbetle dövseler içseler yılan soktuğuna fayda eder. Boğazı açar. Safi eyler. Eski öksürüğe fayda eder. Eğer fûdenc-i ciliyle pişirip suyunu içseler bitleri öldüre. Eğer yakıp balla karıştırırsalar göz altında irini ve kanı keser, giderir. Eğer tuzla ve zeytinyağı ile karıştırıp ufacık beneklere sürseler giderir. Eğer ban yağıyla karıştırıp saç dökülmesine sürseler giderir. Eğer tuzla ve zeytinyağı ile ve balla karıştırırsalar ufacık demregüye sürseler başta olan çıbanlara ve konağa ve behaka ve çıbanlı uyuza sürseler fayda eder. Eğer sanevber ağacıyla ve günlükle kaynatıp suyunu ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eyler. Eğer incir yaprağıyla ve kemnûnla karıştırıp yakı etseler yılan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer saplarını yaprağıyla karıştırıp kaynatsalar hanımlar içine girse otursalar hayızları yürütür. İçindeki ölü çocuğu çıkarır. Eğer sürseler de bu faydayı eder. Eğer kara zeytinle karıştırıp yeseler sidiği yürütür. Damarlar ağzın açar. Mecnunlara fayda eder. Yoğunlaşmış gazları ve kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı yok eder. Diş yendiğine ve kulunca fayda eder. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Bağırsaklar ağrısına ve akciğer çıbanına fayda eder.

Başı ağır eyler ve gözü zayıf eyler. İçi yürütür. Nisyana (unutma, unutuş.) ve dalağa ve kasık ağrısına fayda eder. Bazıları menyi kurudur derler ve bazıları artırır der. Basura ve iç ağrısına ve ishale ve hanazîr olana ve dört günde bir tutun sıtma tutana ve hamilelere ve emziklilere yaramazdır. Eğer suyla ve sütle pişirseler hall olunca sonra çıbanlara sürseler işletir. Yeseler eski sıtmalara ve akciğer çıbanlarına ve mide ağrısına ve mafsallar ağrısına ve gut hastalığına ve siyatige ve kulunca fayda eder. Tuzlu balgamdan olan susuzluğu giderir. Yenen dişlere koysalar yendiğin giderir. Yeseler arka ve yan başının eski ağrılarına fayda eder. Cimayı kuvvetli eder. Eğer iç yağıyla karıştırıp yakı etseler şişli cerahlara sürseler çok fayda eder. Eğer yağ içinde tekrar kavursalar soğuktan yarılan yerlere ve kan donduğu yerlere sürseler fayda eder. Eğer o yağ içseler mide ağrılarına ve balgamdan olan kulunçlara ve yaramaz kan, balgam, safra ve sevdadan olan iç ağrısına fayda eder. Eğer tereyağıyla kavursalar yeseler bağırsak ağrısına fayda eder. Başa sürseler çıbanları iyileştirir. Eğer dövseler suyunu sirkeyle karıştırıp gargara etseler boğaza yapışan sülüğü öldüre. Eğer cevize ve incire karıştırıp yeseler bu faydayı eder. Karında kurt olmayı engeller. Sidik damlamasını keser. Eğer pişirip yeseler soğuk öksürüğe fayda eder. Eğer kunduz hayâsıyla dövse zeytin-yacı ile karıştırıp yakı yapıp akrep sokmasına sürseler fayda eder.

227- Sıl *Scirpus lacustris*

Ayrık dedikleri ottur. Bir ottur ki, boğumcukları olur. Uzunca yaprakları olur. Güyegü otu yaprağına benzer. Sığır otu derler. Eğer bu otun kökünü kaynatsalar suyunu içseler iç ağrısına ve sidik tutulmasına ve mesanede olan çıbanlara fayda eder. Taşların dağıtır. bir türlü dahi olur. Yaprığı sarmaşık yaprağına benzer. Ak çiçeklice kökleri beş altı olur. Parmak kalınlığına ak ve yumuşak ve tatlı olur. Eğer sıksalar suyunu şerbetle ve balla pişirseler 3 gr mürr ve 10 gr biber katıp kaynatsalar bir bakır kapta saklasalar lazım olduğunda göze sürseler çok fayda eder. Tohumunu yeseler sidiği yürütür. Kusmayı ve ishali keser.

228-Semeret'üt tavra *Tamarix gallica*

Geznazik dahi derler. Dereceyi ulanın ahirinde hardır. Katırağdır, sirkeyle bişirüb yakı yapılsa çok iyi olur. Lakin bir mikdar fülful ile ıslah etmek gerekdir.

229-Sebet *Anethum graveolens*

Torak otudur. Eğer hepsini pişirseler suyunu içseler sidiği yürütür. Tabiatı zira sıcak ve kurudur. İç ağrısını sakın eyler ve gazları dağıtır. Midede yemek azdığından gönül döndüğün giderir ve incguruğu sakın eyler, eğer içmeye devam eylese gözü zayıf eyler. Meniyi dahi keser. Eğer kaynatsalar hanımlar içine girip otursalar rahim ağrılarına fayda eyler. Eğer yaksalar dışarı çıkan basura sürseler kopara, eğer suyunu sıksalar suyunu kulağa damlatsalar sevdavi ağrıları giderir. Eğer kaynatsalar balla karıştırıp yeseler balgamı safrayı temizler. Eğer balla dövüp toz haline getirseler koyulunca pişirseler makata sürseler ishal eyler gazları dağıtır. İçseler ve yeseler eğer tohumunu herreye katsalar yeseler sütü yürütür mideye fayda eder. Eğer yemeğe katsalar yeseler ağrılara ve yellere fayda eyler. Evet, başa buhar eder, ıssı mizaçlı kişilere faydası azdır. Eğer her kısmını kaynatsalar içseler süttten ve kalınlaşmış, yoğunlaşmış ve galiz gazlardan oluşmuş olan böbrek ve kavuk ağrılarına fayda eder. Bu ot mideden balgamlar çıkarır, temizler. Göğsü kuvvetli eder, gazları gövdeden giderir.

Eğer 13 gr ondan 6 gr anasonla yiyeler düğümlenmiş ağırları sakinleştirir. İncguruğu giderir, uyku getiricidir. Tazesi ve kurusundan yemektir. Torak otu tohumu hanımların sütünü artırır. 3gr ondan içersen basura dahi faydalıdır ve temizler. Ama kusmak getirir. Islahı baldır. Balgamdan olan sıtmalara iyi gelir.

Harfü'l-Cîm

230-Cavşîr *Ferula alaeochytris*

Eğer maü'l-karâfînle ya şerbetle içseler sıtmalar ve aza gevşekliğine veya tembelliğine, yan ve iç ağrısına, sidik damlamasına ve mesane uyuzuna fayda eder. Eğer balla karıştırıp hanımlar fitil gibi götürseler hayzı yürütür. Çocuğu öldüre çıkarır. Rahimde olan gazları dağıtır, katılığını yumuşatır. Ve siyatige sürse fayda eder. Eğer cavşîr ağacının kökünü sirkeyle karıştırıp hanımlar fitil gibi götürseler karındaki ölü çocuğu düşüre. Eski çibanelara ekseler bitirir. Eğer zeravendle içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer şerbetle içseler rahim ağrısına ve hunnaka fayda eder. Eğer 5 gramını matbûhile içseler ishal eder. Eğer merhem etseler sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer zahmetine sürseler fayda eder. Eğer 3gr müşhil otlarla karıştırıp içseler soğuktan olan kuluncu ve yoğunlaşmış gazları ve ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Eğer 3 gramını 40 gram merzencûş suyuyla içseler üç güne kadar cimadan sonra olan titremeyi giderir. Sinirlere yaramazdır. Ümmü's-sıbyana ve saraya fayda eder. Eğer üç aylık veya dört aylık oğlan ölü olsa bundan fitil etseler hanımlar götürseler hemen düşüre. Eğer 3 gram içseler bütün rahim rahatsızlıklarına fayda eder. Balgamî kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eder. Soğuk hastalıklara fayda eder. Eğer hanımlar şırınga etseler sert şişlere sürseler ve rahimlerinin şişlerine fayda eder. Eğer yağla karıştırıp soğuk sıtmalara sürseler fayda eder. Bedeli incir sütüdür.

231-Cavers *Panicum miliaceum*

Darıdır. Eğer kavursalar karına sürseler iç ağrısını sakin eder. Ağrır yerlere sürseler fayda eder. Eğer ekmek pişirip yeseler içi kabz eder. Sidiği yürütür. Eğer sütle pişirseler tez hazm olur. Bedene iyi gıda olur. Mideyi kuvvetli eder. Bütün organları dahi kuvvetli eder. Eğer yağla yeseler içi yumuşatır.

232-Camûs *Buffalo*

Su sığıridir. Eti çok galizdir. Midede çok kalır. Geç hazm olur. Eğer su sığırı etini pişirseler gece erteye dek koysalar çömlek içinde çömlek gibi kurtcuklar olur, yüzü üstüne yürür gibi. Eğer toynağını yaksalar dövüp toz haline getirseler içseler epilepsiye fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp hanazîre sürseler ve saç dökülmesine sürseler çok fayda eder.

233-Cübn *caseus*

Peynirdir. Eğer peyniri kuru domuz etiyle tuzlu olacak şekilde, geyik etiyle o kadar pişirseler ki iyice olunca yakı yapıp eklem ve kirişlerde olan sert şişlere sürseler yok eder. Sinir bozulduğuna ve mafsallar taş gibi olduğuna fayda eder. Eğer domuzun paçasını mürr ve mum ve uşak ve zeytinyağı ve peynirle havanda dövseler merhem olunca ondan sonra eklem ve kirişlerde olan sert şişlere sürseler giderir.

Sinir bozulduğuna sürseler açar. Hekim der, eğer domuzun paçasını kemiklerini pişirseler eriyince çok yıllamış peynir katıp mermer üzerinde ezseller mübalağayla ondan mafsallar ağrısına bir zaman sürseler hoş eyler. Mücerrebdir. Nicesini ben tecrübe ettim der. Evet, peynir yemek susatır. Taşlar yapar. Eğer yaş iken tuzsuz yeseler mideye iyidir. Tez hazm olur. Semirdir. İçi yumuşatır. Eğer yaş iken sıksalar kavursalar yeseler kabz eder. Eğer yakı yapıp gözün ıssı şişlerine sürseler fayda eder. Alt kararmasını giderir. Balgamı artırır. İçi susatır. Ekşi ekşi geçirtir. Evet, yediğinden sonra bal yiyeler. Eski peynir akciğer çıbanlarına iyidir. Taze peynir nar kabıyla pişirseler yüze sürseler yüzde beliren çilleri giderir. Eğer suda pişirseler hanımlar suyunu içseler sütleri çok olur. Çok yemek kulunç eyler. Muslihi baldır.

234-Cıbsîn Hydrous calcium Gypsum

Alçıdır. Eğer yumurta akıyla karıştırıp yakı yapıp cerahate vursalar fayda eder. Eğer yaksalar kan sızan yerlere ekseler hemen tuta. Eğer sirkeyle karıştırırsalar başa sürseler burun kanını keser. Kesinlikle içmeyeler helak eyler.

235-Circâr *Eruca sativa*

Su teresidir. Eğer kendisini ya da tohumunu yeseler cimayı isteğini artırır. İçi yumuşatır ve kızdırır. Evet, baş ağrısıdır. Başı döndürür. Gözü karartır. Muslihi sirkencebîndir ki içeler. Eğer tohumunu dövüp toz haline getirirler çillere sürseler giderir. Eğer sığır ödüyle dövseler yakı yapıp gövdede çıbandan deri karardığına sürseler giderir. Eğer yeseler üzerine reyhan şerbeti içseler sidiği yürütür. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer dövseler suyunu sıksalar ekşi nar ağacı dibine dökseler tatlı eyler. Eğer tohumunu dövüp sığır ödüyle karıştırıp tırnak yarıldığına sürseler giderir. Yeseler yaramaz düşler göre. Kanı artırır eder. Onun tohumunun bedeli havuç tohumudur. Bazıları gendene tohumudur der.

236-Cerî (Ciri) *Silurus glanis*

Yayın balığıdır. Uzun ve dümdüz belsiz ve başsız olur. Ağzı uzun hortum gibi olur. Eğer tazeyken yeseler iyi gıda olur. içi yumuşatır. Eğer tuzlayıp yeseler akciğeri temizler. Sesi iyi eyler. Eğer tuzlusunu pişirseler bağırsağında çıban olan kişi içine girse otursa çok fayda eder. Makata tütsü eyleseler dahi fayda eder. Eğer suyla şırınga etseler siyatiğe fayda eder. Eğer kanını beraber sirkeyle karıştırıp kan tükürmeye fayda eder. Evet, çok yemeyeler. Baras eyler.

237-Cerad *Acrididae*

Çekirgedir. Eğer hanımlar tütsü yapsalar sidik tutulmasını giderir. Eğer ayaklarını dövseler siğillere sürseler giderir. Eğer çekirge ununu eleseler başını ve ayaklarını giderseler azcık mersin karıştırırsalar Ödem olan ve sidiği damlayan içse fayda eder. Eğer basura tütsü yapsalar fayda eder. Uzun boyunlu çekirge dört günde bir tutun sıtma olan kişinin boynuna assalar fayda eder. Eğer karnını ve yumurtasını çillere sürseler giderir. Eğer göden çekirge kavursalar akrep soktuğu kişiye yedirseler fayda eder.

238-Ceradü'l-bahr Kareders

Deniz Çekirgesi'dir. Kerevit de derler. Dört başı olur. Başı yanında se-def olur. Yarısından aşağı açık olur. Her tarafından on eli ve ayağı olur. Uzun boynuzu olur. Onu yemek cüzzamlara fayda eder. Eğer hepsini bir çömlekte yakıp dövüp toz haline getirirler yedi gün kadar her gün 6 gram nohut suyuyla içseler böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır.

239-Cağde [Ca'de] *Teucrium fruticans*

Bir ottur ki ak incecik olur. Uzunlu birer karış olur. Tepesinde tohumları olur. Tamamı azaların tıkanıklıklarını açar. Kanı ve sidiği yürütür. Eğer kurutsalar yumuşak dövseler yaramaz çibanlara ekseler çok fayda eder. Eğer sirkeyle içseler dalak şişine fayda eder. Evet, baş ağrısıdır. Mideye zarar eder. Tabiatı ishal eder. Eğer yakı yapıp cerahatlere sürseler bitirir. Eski sırtmalara fayda eder. Karından yılan ve namazbûru çıkarır. Eğer kaynatıp suyunu içseler ve yan ağrısına dahi fayda eder. Çabuk kavrayışlı, anlayışlı, uyanık ve zeki eder. Kara sarılık hastalığını giderir. Bedeli karından kurt çıkarmakta ve sidik yürütmekte yaş nar ağacıdır.

240-Ceft [Cüft aferîd] *Orchis mascula*

Bir ottur ki birer karış biter. Çok budakları olur. Nohuda benzer. Yaprakları diplerinde sarı meyveleri olur. İçinde her yemişinin üçer perdesi olur. O perdelerin içinde beşer tane boy tohumu gibi taneleri olur. Eğer yaş iken şekerle mürebba (Şekerle karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan meyve suyu tatlısı) yapıp yeseler cimayı artırır.

241-Cülnar *Punica granatum*

Nar çiçeğidir. İyisi Mısırdır. Eğer dövseler çibanlara ekseler tez bitirir. Eğer 5 gr içseler kan tükürmeye ve bağırsak çibanlarına ve rahimden kan sızdığına fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş etlerin sağlamlaştırır. Eğer 6 gramını içseler safrayı ishal ve midede ve bağırsakda rutubetten olan ishali keser. Uyuzdan olan iç alevin giderir. Bedeli nar kabuğudur.

242-Celbüheng[Celbeheng, Cebileheng)] *Reseda alba*

Bu bir ottur ki süsüne benzer. Evet, acıracak olur. Hem iki türlü olur. Biri sarı biri kızıl olur. Tohumundan üç parmak götürdüğünce alsalar 1,2 gr ak harbak katsalar maü'l-karatînle içseler balgamı ve safrayı kustura. Eğer felçlilere içseler fayda eder. Üç gr içirmekte ihtiyat vardır. Zîra çok kusturur. Fazlası helak eder.

243-Cülûd Corium

Derilerdir. Eğer koç derisini yüzüldüğü saat alsalar dövülen kişiyi sarsalar bir gün bir gece koysalar şifa bula. Eski deriyi yaksalar ateş yanığına ekseler fayda eder. Eğer kirpinin derisini yaksalar ziftle karıştırıp saç dökülmesine sürseler fayda eder. Eğer keçi derisinin kızdırılmışını kanı durmayan yere sürseler durdurur. Eğer yılan derisini sıcak iken yaramaz çıbanlara kaşıntıya ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer kuşların ve bedenosen kursakları ve karınları içindeki deriyi kurutup dövüp toz haline getirip içseler mide ağrısına fayda eder. Eğer keçi derisini sıcakken zehirli hayvanlar soktuğu yere sürseler ağrısını keser. Eğer derisini soğuk sıtması olan kişi bir parça boynuna assalar fayda eder. Eğer maymun derisinden yemiş ağacına bir parça assalar soğuktan saklaya. Eğer yılan derisini don arasında koysalar güve düşmeye dir.

244-Cemîz [Cümmeyz] *Ficus sycomorus*

Bir ağaçtır. İncir ağacına benzer. Sütü çok olur. Yaprığı dut yaprağına benzer. Üç dört kere meyvesi olur. Bunun meyvesi budak ucunda çıkmaz. Belki ağaç yarılıp içinden çıkar. Büyük olmaz. Buna delice incir derler. Müshildir. Mideye yaramazdır. Eğer bunun sütünü cerahate sürseler bitirir. Sert şişlere sürseler fayda eder. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer yaprağından 3 gr dövüp toz haline getirilseler aç iken içseler tabipler aciz olduğu ishali keser. Gayet mücerrebdir.

245-Cümmar *Phoenix dactylifera*

Hurma beynisidir. Safrayı keser. İçi kabz eder. Harareti sakın eyler. Kan tezliğin giderir. Midede çok kalır. Üzerine maü'l-asel içeler. Tez hazm eder. Boğazı yumuşatır. Kan tükürene ve safra kusana fayda eder. Eğer yakı yapıp akrep ve arı soktuğuna ve çıbanlara sürseler fayda eder.

246-Cümcüm (kırmızı behmen) *Statice limonium***(ak behmen) *Centaurea behen***

Bazıları buna şakakul derler. Bazıları behmen derler. Astım ve nefes darlığına ve dıyku'n-nefese buçuk dirhem içirseler fayda eder. Bedeni semirde. Cimayı çok kuvvetli eder.

247-Cemel *Camel*

Devedir. Etini kilye etseler zeytinyağı ile ve biberle ve kemnûnla iyice pişirip yeseler üzerine meypuhte içseler cimayı çok kuvvetli eder. Zekeri sağlam kıvama getire. İnzalden sonra dahi sakın olmaz. Evet, galizdir, geç hazm olur, sevdavî hılt hâsıl eyler. Gerektir ki yedikten sonra birazcık hareket eder. Ondan sonra sol yanına yata uyuya. Çok yemek yaramazdır.

İçi kızdırır. Mideyi alevlendirdiğin giderir. Eğer dört günde bir tutun sıtma tutan ve yanı başı ağrıyan ve siyatiği olan sirkesiz iyice pişirip yese fayda eder. Evet, gayrı kişiler sirkeyle pişirip yemek yeğdir. Eğer etini yakıp demregüye sürseler fayda eder. Eğer akciğerini sıcak iken çillere sürseler giderir. Mücerrebdır. Evet, akciğerini çok yeseler gözsüz eder. Eğer kanın kurutsalar dövüp toz haline getirirler buruna üfürseler kanını keser. Eğer yakı yapıp hanazîre zahmetine ve beneklere ve siğillere sürseler çok fayda eder. Evet, yaş iken yakı ederler. Eğer sütün içseler ciğer şişlerine fayda eder. Cimayı ziyade eder. Sarhoşa içirirler hemen ayıla. Vücutta sıvı toplanmasına yani ödeme ve dalak katılığına fayda eder. Özellikle ki sütle içeler. Gazabı dahi sakın eder. Eğer yünün yaksalar kan akan yerlere ekseler giderir. Eğer yüreğini aşık kişinin yenine bağlasalar aşkını giderir.

248-Cüntayana [Centiyana] *Gentiana lutea*

Meşhurdur. Eğer kökünden 3 gr biber ve baganos ve şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Suyundan 3 gr içseler yan ağrısına ve organ tıkanıklıklarına ve sinir bozulduğuna ve ciğer ağrısına ve mide ağrısına fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Bedeni temizler. Eğer kökünden hanımlar fitil gibi götürseler içindeki çocuğu düşüre. Eğer dövseler cerahate ve yaramaz çibanlara ekseler fayda eder. Suyunu içseler akrep sokmasına ve soğuk ciğerlere ve dalağa fayda eder. Tıkanıklıklarını açar.

Evet, şartı budur ki, kurusunu beş gün sonra ıslatalar. Dahi kaynatılar. Ta yumuşayınca ondan soğutalar süzeler. Çok sıkıkar. Suyunu kıvama getireler. Eğer o suyunu behaka sürseler fayda eder. Göze sürseler ıssı şişlere fayda eder. Sidiği ve hayzı yürütür. Ciğerde ve dalakta olan sert şişlere fayda eder. Bedeli asarûndur ya kebere kökünün kabuğudur. Centiyane Eşek turbudur, salisede har ve saniyede yabıdır. Miftahdır, usaresini behaka tıla etseler zail eder ve şarabile kaynadub haşaratı lisanı tıla etseler azim faide eder. Ve cenin meyyitin ihrac eder. Şerbeti bir dirhemden bir miskale varıncadır. Lakin tihale zarar eder ıslahı iskalafunduryun isimli ecza ile dir.

249-Cünd-i badiset [Cünd-i badester] *Ferula alaeochytris*

Kunduz hayâsıdır. Eğer 10 gr içseler fûtenc-i berriye ile zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Hayzı yürütür. İçteki çocuğu düşüre. Çocuk sonun düşüre. Eğer sirkeyle içseler gazları dağıtır. İç ağrısına ve ıncıriğe fayda eder. Öldürücü otlar zararını yok eder. Eğer nohut kadar içseler rahim çıkıtığına ve ağzının soğuduğuna ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp başa sürseler soğuktan ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz yelllerden olan baş ağrısına fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirip tekrar ipekten eleseler göze sürme etseler cila verir. Eğer hayânın derisinden bir parça alsalar taban altına koysalar gut hastalığına fayda eder. Eğer içseler dalağı giderir. Sidiği yürütür. Ciğerin ve akciğerin ve dalağın tıkanıklıklarını açar. Balgamı giderir. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz buharları dağıtır. Kuruntu ve karasevdaya fayda eder. Gövdeyi kızdırır. Ahlâtı latif eder, ağrıları keser. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Balgamdan olan kulunca ve kalp çarpıntısına fayda eder. Şerbeti 0,8 gramdır. Eğer mercimek kadar yağla karıştırıp kulağa damlatsalar sağırlığın giderir. Eğer yağdan başa sürseler epilepsiye fayda eder. Çocukların burnu içine sürseler ümmü's-sıbyana fayda eder. Eğer 32 gr zeytinyağı ile 10 gr kunduz hayâsını karıştırıp uyuşmuş yerlere ve felce ve gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer gül yağıyla karıştırıp başına ve boynuna sürseler fayda eder. Kunduzun eti felçlilere gayet iyidir. Kunduz hayâsının 3 gr yeseler bir gün sonra helak olur. Eğer 3 gr içen kişi üzerine turunc suyu ya koruk suyu ya sirke ya deve sütü içse zararını yok eder. Bedeli miskdir.

250-Cevz *Juglans regia*

Cevizdir. Faydalarını elif harfinde beyan eder. Onda görüle.

251-Cevz-i Bevvâ (Cevz-i Bûva) *Myristica fragrans*

Bayağı cevizdir. Ağız kokusunu ve mideyi ve ciğeri iyi eyler. Kuvvet verir. Yemeği hazm eder. Dalağa fayda eder. Çillere ve kaşıntı ve uyuza fayda eder. Gazları dağıtır. Ciğer şişlerini yumuşatır. Gözden akan yaş keser. Gözü kuvvetli eyler. Sidik tutulmasına fayda eder. Eğer yağa karıştırırsalar ağırlara sürseler fayda eder. Yaşı mideyi kuvvetli eyler, kızdırır ve kurutur. Ödeme fayda eder. Ciğeri kızdırır. Midede olan azmış kan, balgam, safra ve sevdalardan ağız kokusunu giderir. Kusmayı keser. Bedeli besbasedir.

252-Cevz-i Hindî *Cocos nucifera*

Hindistan cevizidir. Eğer yeseler bedeni kızdırır. Sidik damlamasına fayda eder. Mesane soğukluğuna fayda eder. Eski arka ağrısına çok fayda eder. Meniyi artırır. İçte olan namazbûr kurdunu ve diğer nesneleri çıkarır. Yaşlılara ve soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Evet, geç hazm olur. Muslihi şekerdir ki ıssı mizaçlı kişiler yediğinden sonra üzerine karpuz ve ekşi nesneler yiyeler.

253-Cevz-i masil *Datura stramonium*

Türkçe tatûredir derler. Öldürücü zehirlidir. Eğer 3 gr kimseye yedirseler öldürür. O gün baş döndürür, gözleri karartır, sarhoş eder, soğuk terler döktürür, nefesi dar eyler. İlacı kusmaktır. Natrûnla ve suyla ve yağla susam yağıyla burnunu ıssı eylemek gerektir. Reyhan şerbeti içmek gerektir.

254-Cevşîsa (Cevşîsya)

Bir ağaçtır ki inen uzun olur. Yaprığı elma yaprağına benzer. Meyvesi nohut kadar olur. Bunu meyvesini yemekten sonra yeseler midede ve kasıkta ve sair gövdede olan ağırları sakın eder. Yemeği hazm eyler. Bedeni kızdırır ve ıssı mizaçlı kişiler Gerektir ki, üzerine nar suyunu içseler.

255-Cedvar [Cîdar] *Curcuma zedoaria*

Bir ağaçtır ki yaprağı pelit yaprağına benzer. Evet, pelit gibi yemiş vermez. Yaprığı gayet yeşil olur, sarıya mail olur. Eğer yaprağını kurutsalar yumuşak dövseler soğuk suyla içseler içi kabz eyler. Eğer balla ve gül yağıyla karıştırıp 10 gr içseler zehire fayda eder. Eğer yaprağını pişirsenler yırtılan yerlere sürseler fayda eder. Kaynamış suyuna hanımlar girsenler otursalar rahimlerin yaşlılığını giderir.

Harfü'l-Ha**256-Haşa *Thymus vulgaris***

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Hayzı yürütücüdür. Sidiği yürütücüdür. İçteki ölü çocuğu çıkarır. Tikanıklıkları açar. Kan tükürmeye fayda eder. Eğer tuzla ve sirkeyle karıştırıp içseler balgamı söker. Eğer balla pişirip yeseler astım ve nefes darlığına ve rabva(astım, nefes darlığı) zahmetine fayda eder. Uzun kurdu çıkarır. Eğer sirkeyle yakı yapıp balgamî şişlere ve kan donduğuna sürseler fayda eder. Siğillere sürseler hall eder. Eğer arpa unuyla ve şerbetle karıştırıp siyatiğe sürseler fayda eder. Eğer yemek içine katsalar yeseler göz zayıflığını giderir. Eğer 10 gr suyla ve balla karıştırıp içseler ciğeri ve mideyi temizler. Kulunca fayda eder. Fazla kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çözer. Böbreği kuvvetli eder. Cima isteğini artırır. Ağız ve boğaz ağrısına fayda eder. Sevdâyı söker. Şerbeti 10 gramdır. Şerbetle sirkeyle sinire ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder.

257-Habbü'n-nîl *Ipomoea hederacea*

Çivit tohumudur. Eğer 1,6 gr dövüp toz haline getirip badem yağıyla karıştırıp kullandıklarında balgamı söker. Eğer helile ve sakmunya yahud türbüt katub buçuk dirhemini sonra istiğmal etseler yelmeşik safra ve balgamı ishal ede, eğer çok içseler kUSDURA.

258-Habbü's-sümne *Cannabis sativa*

Bazıları buna Şahdane-i berrî derler. Bazıları der ki, bir ağaçtır ki bir karış olur. Uzunlu yaprağı ak olur. Meyvesi biber gibi olur. Yağlı olur. Eğer 32 gramını dövseler suyla ezseller dahi sürseler ve azcık ot ve şeker ve badem yağı veya susam yağı katıp pişirip yeseler soğuktan bozulmuş veya değişmiş olan gövdelere ve kurulukta fayda eder. Cimaya fayda eder. Eğer yaprağını sıksalar suyundan 200 gram içseler tabiatı yumuşatır. Balgam ve safrayı söker çıkarır.

259-Hubaba [Hubara] *Otis tarda*

Toyudur. Eti tavuk ve ördek ve kaz etinin arasındadır. Eğer iç yağını alsalar tuzla ve sümbülle dövseler nohut kadar yuvarlaklar eyleseler gölgede kurutsalar beş tanesini ılık suyla aç iken içseler iç ağrısına çok fayda eder. Eğer katısı içindeki deriyi alsalar kurutsalar yalama tuzla dövüp toz haline getirirler beraber ipekten eleyip göze sürme çekseler su indiginin evvelinde çok fayda eder. Eğer yüreğini bir beze bağlayıp çok uyuyan kişinin boynuna assalar uykusunu keser. Katısında bulunan taşı alnına assalar hemen burun kanını dindire. Eğer kanından dıyku'n-nefese ve astım veya nefes darlığına içirirler fayda eder. Eğer etini suyla ve tuzla pişirip üzerine badem yağını ve havlıcan ve tarçînî katıp pişirirler yeseler faydası çok zararı az olur.

260-Hacer-i müşakkak

Bir taştır ki batıdan gelir. Rengi za'ferana benzer. Eğer kadın sütüyle ezip gözlerde olan yaramaz çibanlara ve göz yırtığına ve kapaklar katılığına sürseler fayda eder.

261-Hacer-i Kıbtî Clor

Hacerü'l-yehûdun bir çeşididir. Mısır'da olur. Kassarlar onunla bez ağartırlar. Kan tükürmeye ve eski ishal ve mesane ağrısına eğer suyla içseler fayda eder. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler devamlı akan hayız kanını keser. Eğer birkaç kez ipekten eleyip göze sürme etseler çok fayda eder. Yaramaz çibanlara ekseler bitirir. Ağrısını sakın eyler.

262-Hacer-i Habeşî Lapis thyites Ethiopian

Zebercedin bir çeşididir. Habeş'ten gelir. Çok yeşil olur. Eğer göze sürme eyleseler kararmasını ve gözde biten eti giderir.

263-Hacerü'l-Yehûd

Benî İsrail zeytini derler. Pelite benzer. Eğer nohut kadar alsalar suda ezseller üç kaşık suyla içseler hemen tutulan sidiği yürütür. Mesanedeki ve böbrekteki taşı eritir. Çok mücerrebdir.

264-Hacerü'l-kamer Lapis lunaris

Türkçe Ay köpüğü derler. Ak şeffaf taş olur. Genellikle batıdan gelir. Eğer ezseller epilepsi tutan kişiye içirseler fayda eder. Eğer meyvesi olmayan ağaca assalar meyvesi olur.

265-Hacer-i efrikî African stone

Buna Boyacılar taşı derler. Zîra genellikle Boyacılar kullanırlar. Eğer içkiyle karıştırırsalar ya da balla yaramaz çibanlara sürseler çok fayda eder. Ateş yanığına mum yağıyla karıştırıp sürseler çok fayda eder. Eğer yak-salar göze sürme etseler yaşını keser.

266-Hacerü'l-kelb

Şu taştır ki, yavuz köpeklere atarlar. Eğer yedi taş alsalar iki kişinin adına ki biri biriyle düşman etmekten ötürü bir yavuz ite o yedi taşı ata. İt ağzına alıp bıraktığını düşüre. Ondan o taşın ikisini suya bıraksalar ve o kişiye o sudan içirseler birbiriyle gayet savaş ederler. Eğer şerbete bırakıp içseler savaşları haddinden fazla olur. Eğer güvercin durduğu yerde bıraksalar güvercin kalmaya dağıla.

267-Hacer-i feramî [Hacer-i karamî] Pharaonic stone

Karaca taş olur. Suyla yaksalar zeytinyağı ile soğutsalar rahim ağrısına fayda eder. Eğer tütsü etseler kurt kuş kaça.

268-Hacer-i A'rabî Arabicus stone

Arap taşı derler. Fil kemiğine benzer. Eğer yumuşak dövseler kan sızan yere ekseler dindire. Eğer yakıp dişe sürseler temizler.

269-Hacer Ekitmet

(Bunduc nut) (tavşancıl ayası) Elif harfinde zikrolundu. Onda görüle.

270-Hacer-i gagatîs Gagatîs

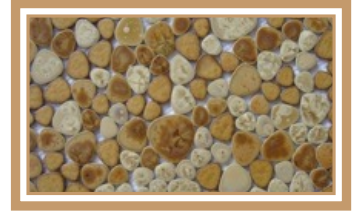
Türkçe Cehennem deresi taşı derler. Eğer ateş üzerine koysalar yanmış boynuz kokusu gibi kokar. Eğer epilepsi tutana tütsü eyleseler epilepsi tutmaya. Gut hastalığı otlarına katıp bile sürseler fayda eder.

271-Hacerü'l-isfenc Lapis spongia

Türkçe sünger taşı derler. Eğer içkiyle içseler mesanedeki ve böbrekteki taşı dağıtır.

272-Hacer-i hâzfi [Hacer-i hâzfi] Stone ceramic

Bir taştır ki çömlekçi balçığı gibi olur. Yarık yarık olur. Mısır'da hırızma yerine kullanırlar. Eğer 6 gr içkiyle karıştırıp içseler hayız kanını yürütür. Eğer 3 gr hanımlar temizlendikten sonra dört gün içseler hamile kalmazlar. Eğer balla karıştırırsalar şişen memelere ve yaramaz çibanlara sürseler çok fayda eder.

273-Hacerü'l-esra [Hacerü'l-esda]

Türkçe meme taşı derler. Eğer sürme etseler göz kararmasını giderir. Eğer suyla karıştırıp memelere ve yaramaz şişlere ve hayâ şişine sürseler giderir.

274-Hacerü'l-hayye Snake stone

Yılan taşı derler. Bazıları buna zebercedin bir türlü sudur derler. Kara olur. Gövdede assalar yılan soktuğuna ve baş ağrısına ve lisergus zahmetine fayda eder.

275-Hacerü'l-Hindî Hematit

Meşhurdur. Eğer makatta bağırsaklar ağzından ve damarlar ağzından çıkan kan için içseler ve ekseler kanamayı keser. Mücerrebdir. Akrep sokmasına ve basura fayda eder.

276-Hacer-i münekkî [Hacer-i Münifi]

Mısır'da bulunur. Eğer dövüp, toz hâline getirdikten sonra suyla karıştırıp kesilecek ya dağlanacak uzva sürseler fayda eder. Ağrısını duymaz.

277-Hacerü'l-billûr Stones Gemstone White

Eğer götürseler ceza'(kaygı ve sabırsızlık yüzünden telaş ve teessür göstermek, sızlanmak) ve feza'(korku, havf, korkmak) yok eder.

278-Hacerü'l-kürkî [Hacerü'l-kürk]

Bir taştır ki gayet ak olur. Hind ve Sind denizinin kenarında çok olur. Eğer ondan yüzük kaşına koysalar o yüzüğü götürseler sihir tesir etmez. Göz değmeye. Düşmanlara muhabbetli gözükür. Eğer dövüp toz haline getirtiler göze sürme etseler gözde olan aklıgı giderir. Eğer boyunda ya yüzük kaşında götürseler ona kimse iftira etmeye. Her kim görürse sever. Hind ve Sind beyleri bundan kadeh yapıp şerbet içerlerdi. Aralarında muhabbet çok olurdu.

279-Hacer-i Irakî Silisyum karbür

Bileğidir. Eğer yeşil bileğinin üzerine bir yeşil bileği koysalar kız emzirir hanım kişinin sütüyle ezip göze damlatsalar gözdeki aklıgı giderir. Dahi böbrek ağrısına ve nefes almada zorlananlara fayda eder.

280-Hacerü'd-dîk Gallus stone

Bedenos karnında bulunan taştır. Bakla kadar ya bakladan küçük olur. Eğer suya bıraksalar o suyu içseler gayet susuzluğu ve nefsin kederini ve sıkıntısını giderir.

281-Hacerü'n-nar Silex

Ateş taşı derler. Türkçe Çakmak'tır. Türlü türlü olur. Ak olur. Kızıl olur. Kara olur. Eğer çocuk doğururken hanımların uyluğuna bezle bağlasalar tez doğura. Eğer dövüp toz haline getirirler hanazîre sürseler kurutur. Eğer yaramaz çibanlara dahi ekseler bitirir.

282-Hacer-i bûlsen [Hacer-i bûlis]

Natrûna benzer. Evet, üzerinde noktacıklar olur. Altın rengi gibi olur. Eğer zeytinyağı ile kaynatıp cinsel gücü olmayan erkek kişiye sürseler fayda eder, bu güçsüzlüğü giderir.

283-Hacerü'l-mesane Stone vesicae

İnsan mesanesinden çıkan taştır. Eğer ezsele içseler mesanede ve böbrekte olan taşlara fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler gözdeki aklıgı giderir.

284-Hacerü'l-bakar Ox Gallstones

Sığırın ödünde bulunan taştır. Ana Türkçe Hereze derler. Eğer dört arpa ağırlığı (0,182 mg) hamamdan çıkacak ya hamam içinde cüllabla içseler üzerine semiz tavuk çorbası içseler çok semirir. Mücerrebdir. Eğer dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler gözü keskin eyler. Eğer yaramaz çibanlara ekseler fayda eder. Eğer mercimek tanesi kadar ezip çüngündür suyuyla buruna damlatsalar göze su inmesini giderir fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler şerbetle karıştırıp boz yerlere sürseler kara kıllar bitirir. Saç dökülmesine ve barasa gibi.

285-Hacerü'l-hût Otolito amuleto

Balık beyrinde bulunan akça sertçe taştır. Eğer ezip içseler mesanede ve böbrekte olan taşı dağıtır. Hem de temizler.

286-Hacer-i bahrî

Deniz kenarında olan beyaz taştır. Pamuk tulununa [tulbuna] benzer. Eğer on arpa ağırlığı (0,457 gr) ezilip suyla içseler mesanede ve böbrekte taşı çıkarır.

287-Hacerü'r-raha Grindstone

Değirmen taşının ufağıdır. Eğer kan sızan yerlere ve ısı veremlere ekseleler bitirir. Çok fayda eder.

288-Hacer-i Ermenî Lapis arminium

Bir taştır. Yumuşak taş üzerinde bazı laciverdçik olur. Mideye yaramazdır. Yıkanmazsa gönlü döndürür. Sevdayı ishal eder. Kalbi kuvvetli eder ve ferah eyler.

289-Hacerü'l-büsa [Hacerü'l-besr]

Hicaz denizinden gelir bir beyaz taştır. Eğer mesane üzerine assalar sidiği yürütür. Kalbi kuvvetli eder.

290-Hacerü'l-yarikî [Hacerü'l-barikî]

Avuç içi kadar bir taştır. Ödem olan kişiye sürseler karnı üzerinde koysa içinden suyunu çeker. Gayet fayda eder.

291-Hacel Phasiandae

Türkçe kekliktir. Beynini içkiyle karıştırıp sarılık hastalığı olan kişiye içseler epilepsi tutana fayda eder. Eğer ödünü göze sürme etseler gözdeki perdeyi ve karartısını giderir. Evvela eğer ödünden ayda bir kere buruna damlatsalar çok çabuk kavrayışlı, anlayışlı, uyanık ve zeki eyler. Gözü kuvvetli eyler. Eğer ödünden delinmedik inciyle ve beraber müşkle dövüp toz haline getirseler göze sürme eyleseler gözde olan aklıgı giderir. Biten eti dağıtır. Eğer kanını kurutsalar içkiyle ve dar-i fülüle beraber katıp dövseler birkaç kat ipekten eleyip balla karıştırıp göze sürme etseler gözdeki aklığa ve perdeye ve uyuza çok fayda eder. Eğer yumurtasını yaban soğanı sirkisiyle pişirip yeseler iç ağrısına fayda eder. Eti mu'tedildir. Tez hazm olur. İyi gıdadır.

292-Hadîd Ferrum Iron

Demirdir. Şayet demiri kızdırsalar suya ya içkiye batırsalar o içki veyahut suyu içseler eski çibanlara ve eski ishale ve bağırsak çibanlarına ve dalak şişine ve mide dolgunluğu, hazımsızlık ve mide zayıflığına fayda eder. Eğer demirciler teknesinde olan suyu içseler kuduz talayana fayda eder haber vermeden içireler. Safradan azmış mideye ve ishale fayda eder. Cimayı çok kuvvetli eder. Eğer büradesini zehirli şerbetler içine koysalar zehiri açar. O şerbeti içen kişiye zarar etmeye. Eğer bir kişi polad büradesini içse hemen üzerine 6 gr mıknaş taşı içse üzerine taze süt içse müşhil otlarla tereyağın ve tereyağı yedireler çok fayda eder. büradeyi bezle bağlayıp boyuna assalar uykuda belinlemeyi giderir. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler kan sızmasını kese. Eğer demir bokun sirkeyle karıştırırsalar basura ve gut hastalığına ve ufacık çibanlara sürseler fayda eder. Diş diplerini sağlamlaştırır. Sidik damlamasını keser. Eğer demir bokunun bir 0,8 gramını sirkeyle ya eski hoşaf suyundan ıslah edip içseler idrar kaçırmayı keser.

293-Hıza' [Hıda'] *Pernis apivorus*

Devlengüçdür. Etin yiyeler. Evet, kanın azcık müşk ve gül suyuyla karıştırıp içseler aç iken astım veya nefes darlığına ve dıyku'n-nefese fayda eder. Eğer başından gayrı yünlerin yaksalar üç parmak götürdüğünce suyla içseler gut hastalığına çok fayda eder. Eğer ödün gölgede kurutsalar hacet vaktinde zehirli hayvan soktuğunun muhalif yanındaki gözüne üç kere sürme gibi çekseler giderir. Eğer yumurtasını yağla sürseler o yağı targıl yerlere sürseler giderir.

294- Hadak *Solanum incanum*

Bazıları buna yaban patlıcandır derler. Eğer tütsü eyleseler basura çok fayda eder. Mücerrebdır. Eğer zeytinyağı içinde koysalar o zeytinyağını ağrıyan kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Bunun üzerinde diken-cikleri olur. O dikencikleri dövseler akrep soktuğu yere sürseler fayda eder.

295-Harmel *Peganum harmala*

Yüzerliktir. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı keser. Sidikle çıkarır. Eğer balla ve şerbetle dövüp toz haline getirirler tavuk ödün ve za'feran ve razıyane suyunu katsalar ve göze sürseler çok cila verir. Kuvvetli eyler. Eğer bir buçuk miskal içseler namazbûr kurtlarını çıkarır. Kuluncu yok eyler. Eğer sıksalar suyunu yan başı ağrısına sürseler fayda eder. Eğer iki miskalin içseler sahk (dövmek, toz hâline getirmek) itmeden göğüste ve akciğer de olan yapışkan balgamları ve

sevdayı ve bağırsakda olan yoğunlaşmış gazları çıkarır. Hayız kanını yürütür. Evet, baş ağrısıdır, başı döndürür. Eğer ıslatsalar suyunu içseler sevdayı giderir. Kanı saf eyler. Dimağ ve beden soğukluğun giderir. Eğer on dirhem tanesinden alsalar tekrar tatlı suyla yıkasalar kurutsalar havanda dövseler ince elekten eleseler kırk dirhem kaynar su katsalar havanda dövüp toz haline getirirler otuz dirhem bal ve yirmi dirhem susam katıp içseler çok kustura. Evet, içki gibi sarhoş eder. Eğer yüzerlikten biraz çömleğe koysalar üzerine üç bin dirhem şerbet koysalar şu kadar kaynatsalar ki dörtte biri gider, on dirhemini epilepsi tutan kişiye içirirler çok fayda eder. Eğer şu hanımlar ki bir kez hamile olur dahi artık olmaya. Üç gün içseler çok fayda eder. Alameti budur ki kustura. Evet, rengi gökçek eyler. Cimayı kuvvetli eder. Semirdir. Hayız kanını ve sidiği yürütür. Aşk olan kişilere fayda eder. Eğer on iki gecede her gece bir buçuk miskal sahk itmeden içseler siyatığı giderir. Mücerrebdır. Bedeli kurdumanadır. Bir türlü dahi olur. Yaprığı çivid yaprağına benzer. Yere düşeni biter. Çiçeği menekşe çiçeği gibi olur. Vakt olur yerden yukarı dört karış kalkar. Başı sarmaşık gibi olur. Eğer dövüp toz haline getirirler kökün süsen yağıyla hanımlar fitil gibi götürseler rahim ağrısına fayda eder.

296-Harmele *Arundo donax*

Karga kamışıdır Bazıları katında. Eğer sütün yün veya pamuk ile üzerine alsalar on gün kadar dursa ondan sonra uyuza sürüp güneşe tutalar giderir.

297-Hurf *Lepidium sativum*

Teredir. Hardal gibi siyatiğe fayda eder. Soğuk baş ağrısına fayda eder. Astım veya nefes darlığına fayda eder. Eğer tohumunu yeseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çözer. İçteki çocuğu öldürür. Cimayı tahrik eder. Çıbanlı uyuzu ve demregüye yü giderir. Eğer balla yakı eyleseler dalak şişine ve yaramaz çıbanlara sürseler hall eder. Eğer pişirseler suyunu içseler göğüste olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer yeseler balgamı mesaneye indire. Çok yeseler sidik damlamasını getire. Eğer arpa unuyla ve sirkeyle yakı yapıp siyatiğe ve ıssı şişlere sürseler çok fayda eder. Suyla ve tuzla yakı yapıp çıbanlara sürseler bitirir. Yaprığını dahi sürseler bu faydayı eder. Eğer tohumunu ısıcak suyla içseler kuluncu hall eder. Namazbûr kurdun çıkarır. gönüle yemek istetir. Cimayı artırır. Evet, böbreğe ve mideye yaramazdır. Eğer tohumundan 16 gram kavurmadan ıssı suyla içseler ishal eyler. Bağırsakda olan gazları dağıtır. Eğer kavrulmuş içseler içi kabz eyler. Özellikle ki sahk olmamış olur. Soğuk böbrekleri kızdırır. Siyatiğe fayda eder. Eğer iç tutan şerbetlere koyup içseler kabz eyler. Zehire fayda eder. Eğer suyla başı yıkasalar temizler. Kıl döküldüğün men eder. Eğer pişirmeden dövüp toz haline getirseler ağıza bırakub yudsalar barasıya fayda eder. Eğer kırilağuç kanıyla dövseler sirkeyle karıştırıp targıl yerlere sürseler giderir. Eğer ziftle dövseler başdaki çıbanlara sürseler fayda eder, eğer defne yemişiyle karıştırıp yalasalar kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan, balgam, safra ve sevdalardan olan öksürüğe fayda eder. Yan ağrılarına fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirseler balla ya sabunla karıştırıp çillere sürseler giderir. Mücerrebirdir. Eğer yumuşak dövseler rafadan yumurtaya eküb içseler göğüste olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer kavrulmuşunu döğmeden rafadan yumurtayla yeseler iç ishaline balgamdan olan iç ağrısına ve balgamdan olan iç ağrısına fayda eder.

298-Harşef *Gundelia tournefortii*

Kenger dibidir. Sidiği yürütür. Eğer sirkeyle pişirip yeseler üzerine sirkencebîn içseler gazları dağıtır. Mesaneyi ve böbreği kızdırır. Astım veya nefes darlığına ve öksürüğe fayda eder. Eğer suyla gövdeyi yıkasalar bitlerin öldüre. Eğer yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Sinir bozulduğuna fayda eder. Eğer suyunu içseler cimayı artırır. Böbreği ve mesaneyi kızdırır. İçi kabz eyler. Eğer başı suyla yıkasalar uyuz ve kaşıntıyı giderir. Suyunu yağıyla ve mumla karıştırıp yüze sürseler birkaç kez yüzde beliren çilleri giderir. Çok yemek baş ve diş ağrıtır.

299-Hırzûn *Agama stellio*

Kara kelerdir. Eğer yüreğini dört günde bir tutun sıtma tutan kişi gökçe bezle boynuna bağlasa kurtula. Eğer derisini yaksalar döğölmekden kesilmekden korkmaya. Kanın göze sürme etseler gözü keskinelyler.

300-Harcuvan (Harcûl) *Acrididae*

Göden çekirgedir. Eğer pişirmeden ve tuzlamadan kurutup şerbetle içseler akrep sokmasına fayda eder.

301-Hıraba [Hırba] *Chameleon vulgaris*

Kelerin bir çeşitidir ki güneşe tapar. Eğer kanını yolunmuş yere sürseler kıl bitirmeye.

302-Harazü's-sahr [Hazazü's-sahr] *Parmelia perlata*

Taş kınasıdır. Eğer yakı etseler ıssı şişlere sürseler ve kan çıkan yerlere sürseler ve demregüye sürseler çok fayda eder. Eğer eliyle karıştırıp gargara etseler sarılık hastalığına fayda eder. Dil şişini sakın eyler. Dimağa yapıştırırsalar dahi iyi olur.

303-Hazah *Spergula Diandra*

Kişnic gibi biter bir ottur. Evet, bir parça büyücek olur. Delüce kişnic dahi derler. Mideyi kızdırır. Yemeği tez hazm eder. Gazları dağıtır. Ekşi geçirmeğe fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna ve ağrısına fayda eder. Sidiği yürütür. Evet, ıssı mizaçlı kişilere yaramazdır. Sert susatır. Başı döndürür. Uyuz eyler. Gözü temizler.

304-Hıra [Hıza] *Anethum graveolens*

Yaban sezabıdır. Zehir içine ve akrep sokana ve yoğunlaşmış gazları olana, ekşi geçirene ve sidiği tutulana fayda eder. Mideyi kızdırır. Yemeği hazm eder. Balgamı zail eder. menî keser. Evet, başı ağrıdır. Süddeler (tıkanma, tıkanıklık) eyler. Mide soğukluğunu giderir. Uyuz eyler. Göz ağrıdır. Safrayı ziyade eder. Çok susatır.

305-Hirat-ı uhra [Hazat-ı uhra] *Smyrniolum olusatrum*

Bir ottur ki kerefis gibi biter. Yaban kerefisi dahi derler. Mideye iyidir. Gazları dağıtır. Yemeği hazm eder. İçki veya uyku sersemliğini yok eder. Bedenin mizacını iyi eyler. Soğuk ciğeri kızdırır. Çok yeseler gövde sarılığını giderir. Dalak tıkanıklıklarını açar. Böbreği kızdırır. Semirtir. Mesaneyi arıdır. Zükkama fayda eder. Basura fayda eder, eğer yakı yapıp sürseler veyahud yeseler.

306-Hurunbul [Hazenbel] *Tribulus terrestris*

Bir ot köküdür. Yılan inine koysalar yılanı ininden çıkarır. Eğer buçuk dirhem içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Evet, maü'l-aselle içeler. Demir dikenine derler. Eğer kaynatıp suyunu içseler böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır çıkarır.

Ağız ve boğaz ve diş dibleri ağrısına ve yaramaz çibanlara ve boğaz şişlerine ve mesane ağrısına ve sidik tutulmasına ve kulunca çok fayda eder. Cimayı artırır. Eğer 6 gramını şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve zehirli otlara fayda eder. Eğer kaynatıp bir eve saçsalar pireyi kıra. Evet, başa zarar eder. Muslihi badem yağıdır. Susamdır. Eğer çiğle veya yemekle pişirip yeseler mideyi ıslah eder. Yemeği hazm eder. Ağız kokusunu iyi eyler. Eğer sıksalar sıkındusun göze sürseler fayda eder.

307-Hasek *Tribulus terrestris*

Demir dikenli derler. Eğer kaynatsalar suyunu içseler böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır çıkarır. Ağız ve boğaz ve diş dipleri ağrısına yaramaz çibanlara ve boğaz şişlerine ve mesane ağrısına ve sidik tutulmasına ve kulunca çok fayda eder. Cimayı artırır. Eğer 6 gramını şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve zehirli otlara fayda eder. Eğer yakı etseler ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer kaynatsalar suyunu evlere saçsalar pireyi kıra. Evet, başa zarardır. Muslihi badem yağıdır ve susam yağıdır. Eğer çiğken veya yiyeceklerle pişirip yeseler mideyi ıslah eyler. Ekşi gegirmegi keser ve yemeği hazm eyler ve ağız kokusunu iyi eyler. Eğer sıksalar suyunu çıkarsalar göze sürseler fayda eder.

308-Haşişetü'z-zücac *Parietaria cretica*

Türkçe sırça otu derler. Eğer dövseler ıssı şişlere önceden sürseler çok fayda eder. Eğer sıksalar suyunu gül yağıyla kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer suyla gargara etseler boğaz şişine fayda eder. Eğer yaprağını dövüp yakı yapıp makatta olan basura ve ateş yanığına sürseler ve balgam şişlerine sürseler çok fayda eder. Eğer suyunu isfidac ile karıştırıp yüzde olan çillere ve başka belirtilere sürseler giderir. Eğer kına yağıyla ve tekenin içi yağıyla karıştırıp gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer gül yağıyla karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer yaprağını demregüye sürseler giderir. Gayet mücerrebtir.

309-Haşişetü'd-dahis *Silyum marianum*

Kurluğan otudur. Yaramaz çibanlara ve başta olan yaş çibanlara sürseler giderir.

310-Hısrım *Unripe grape Vitis vinifera*

Korukdur. İçi kabz eder. Safrayı koparır. Kanın keser. Evet, gaz yapar. İç ağrısını sakın eder. Eğer gölgede kurutsalar hamama girseler yumuşak dövüp gövdeyi onunla ovsalar hasbe (kızamık) zahmetin giderir. Bedeni kuvvetli eyler ve soğutur. Eğer sıksalar bir bakır kaba koysalar güneşe koysalar donunca dursa ondan bir parça alıp bala katsalar içseler dil şişine ve ağız ağrısına ve diş dibleri ağrısına ve çene şişine fayda eder. Eğer şırına etseler bağırsak çibanlarına ve rahimde olan eski rahatsızlıklara fayda eder. Eğer suyunu kulağa damlatsalar akan irini keser. Eğer göze sürme etseler tez eyler. Sertliğin giderir. Eğer içseler kan tükürmeye fayda eder. Veya sıtmasına fayda eder. Terkib budur ki, koruğu sıkalar. Güneşte üç gün koyalar. Küblere koyalar dura. Çeyreği, mideyi debğ (temizlemek) eder. İshali keser. Safradan olan susuzluğu ve teşvişi (karışıklık, bulanıklık) ve kusmayı keser. İçki veya uyku sersemliğini yok eder. Ciğeri kuvvetli eder. Midenin yanmasını giderir. Hamile hanım kişiler içse midelerini kuvvetli eyler. Bedeli ekşi elma suyudur.

311-Huzaz *Lycium barbarum*

Havelandır. Meşhurdur. Eğer yaprağını dövseler suyunu alsalar balla karıştırıp çillere sürseler giderir. Ağızda olan şişlere sürseler giderir. Eğer göze sürme etseler göz kararmasını ve göz rahatsızlıklarına fayda eder. İçseler iç ishaline ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer gargara etseler boğaz şişine fayda eder. Eğer diş dibine sürseler yaramaz çıbanlara fayda eder. Eğer makata dürtüler yarıldığına fayda eder. Eğer şırınga etseler eski ishale ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Kan tükürmeye ve öksürüğe fayda eder. Kuduz talayana fayda eder. Kılı karartır. Eğer yakı yapıp kurluğana ve çillere ve yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Fitil gibi götürseler eski yaşlar ki rahimden akar keser. Eğer yemişinden budaklarıyla kaynatsalar sirkeyle karıştırıp içseler dalak şişine ve sarılık hastalığına fayda eder. Hayız kanını yürütür. Eğer yemişinden 5 gram içseler balgamı ishal eyler. Öldürücü otların zararını yok eder.

312-Hulbe *Trigonella foenumgraecum*

Boydur. Eğer pişirseler suyunu balla katıp içseler ishal eder. Bağırsakta yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Eğer yeseler mideye fayda eder. Çok yeseler midede dolgunluk ve hazımsızlık olur. Baş ağrısıdır. Eğer pişirip suyla başı yıkasalar kılları sağlamlaştırır. Konağı giderir. Baş çıbanlarına fayda eder. Eğer ördeğin iç yağıyla karıştırıp fitil etseler iki fitil yapıp hanımlar götürseler rahimlerin sertliğini ve ağzının yumulmasını açar. Eğer pişirseler suyunu içseler göğsü temizler. Akciğere iyi gıda olur. Eğer 16 gram boyayla içseler hayız kanını yürütür. Ağız kokusunu iyi eyler. Eğer suyla içseler boğazı ve içi yumuşatır ve öksürüğe ve verem zahmetine ve nefes almakta zorlanana fayda eder. Cimayı kuvvetli eder. Basura fayda eder. Gazları ve balgamları giderir. Sidiği çok eyler. Yarılan tırnağa sürseler iyi eyler, suyunu içseler sesi güzelleştirir. Çocuğu tez doğura. Eğer bunu tazeyken yeseler arka ağrısına ve ciğer ağrısına ve mesane soğuduğuna ve sidik damlamasına ve rahimler ağrısına fayda eder. Kan yapar ve artırır.

313-Halbîsa *Portulaca oleracea*

Yaban tohmekandır. Evet, Ba harfinde açıklandı oradan bakıla.

314-Halak (Gilaburu) *Viburnum Opulus*

Bir ağaçtır ki bağ arasında biter. Yaprak ve salkımı üzüme benzer. Evvel kıpkızıl olur. Sonra kararır. Safradan olan darlığı giderir ve hımarı ve susuzluğu def edüb midenin alevin söyündürür.

315-Hulbîb *Colchicum autumnale*

Sûrincana benzer bir ottur. Balgamı ishal eder. Namazbûru kurtlarını çıkarır. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı ishal eder. Mafsallar ağrısına fayda eder.

316-Halfa *Stipa tenacissima*

Düğün otu derler. Eğer ucunu alıp dört yanını yaksalar kabarcığı dağlasalar belirdiği vakit külle başı yıkasalar temizler. Eğer balla ve sirkeyle karıştırıp içseler kurtları öldüre çıkarır. Evet, üç gün kadar yapmak gerektir.

317-Hullab

Bir karış miktarı biter. Ufacık ak çiçekleri olur. Eğer ununu arpa unuyla karıştırıp içseler veyahud yakı yapıp kırılmış ve çıkmış yerlere sürseler çok fayda eder. Eğer kınayla karıştırırsalar çocukların eline yaksalar uyuzlarına fayda eder. Akarsuyunu keser.

318-Hıltıs [Hıltıt] *Ferula assa-foetida*

Kasnidir. Eğer balla karıştırırsalar göze sürme etseler tez eyler. Göze inen suya ibtidasında fayda ede, diş dibleri yendiğine ekseler bitirir. Ağrısını sakın eyler. Eğer zûfayla ve incirle ve sirkeyle kaynatıp suyunu ağza mazmaza etseler yine bu faydayı eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer verem çizseler üzerine kasni ve sezab ve natrûn ve balı karıştırıp sürseler fayda eder. Eğer siğillere sürseler fayda eder. Evet, kayrutla (içine mum katılan ve farklı terkiplerde yapılabilen merhem) ve cevizin ve incirin içiyle karıştırıp içeler veyahud vurular. Eğer sirkeyle karıştırıp demregüye sürseler giderir. Eğer jengarla karıştırıp buruna damlatsalar birkaç kere burunda biten artık eti giderir. Eğer suyla ezseler içseler ün (ses kısıklığı) boğulduğun giderir. Eski boğaz irinine fayda eder. Eğer balla karıştırıp dimağa yakı eyleseler çene ağrısına fayda eder. Şişliğini giderir. Eğer yumurtayı rafadan yapıp içine ekseler yeseler kuru öksürüğe fayda eder. Nefes almakta zorlanana dahi fayda eder. Eğer kuru incirle yeseler sarılık hastalığı ve korkuya fayda eder. Eğer şerbetle ve biberle karıştırıp içseler güzaz zahmetine fayda eder. Eğer mumla karıştırıp kullansalar felce fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp gargara etseler boğazda yapışan sülûğü çıkarır. Eğer sirkencebîn ile içseler içte süt donduğunu giderir. sar'aya fayda eder. Eğer mürre ve biberle içseler hayız kanını yürütür. Eğer üzüm danesiyle kullansalar eski ishale fayda eder. Eğer ayva şerbetiyle içseler ve zekerin deliğine azcık karıştırıp koysalar çok kıvama getire. Eğer zanbak yağının içine koysalar birkaç gün durduktan sonra zekere sürseler er ve hanım çok lezzet ala. Eğer yenmiş dişlere koysalar fayda eder. Evet, mideye ve ciğere zarar eder. Basura ve iç ağrısına ve eski soğuk ishale ve dört günde bir tutun sıtmana fayda eder. Sidiği yürütür. Namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer sinirli yaprak suyundan 3 gr ezip içseler içde olan irinli veremlere ve ishale fayda eder. Eğer 3 gramını sirkencebînle beraber birkaç gün içseler felce ve uyuşmuş azaya ve sinire ve mafsallar ağrısına fayda eder. Eğer zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder.

319-Halyûb[Halbûb] *Mercurialis annua*

İki türlü olur. Biri erkek ve biri dişi olur. Dişisine akça otu derler. Sultan otu dahi derler. Hekîme (Halîme) dahi olur. Erkeğine kulunç otu derler. Ebemgümeci çiçeği oldur. Bazıları katında harbakdır. Eğer yakı yapıp balgamî şişlere sürseler söker. Eğer pişirseler yeseler içi yumuşatır. Eğer suyla pişirip suyunu içseler sevdâyı ve sulu balgamları ishal eyler. O ki dişidir, salkım salkım olur. Erkeğinin meyvesi ufacık değirmice olur. Eğer dişisini dövüp toz haline getseler hanımlar hamile olduğu vaktin fitil gibi götürse doğuracak kız doğura. Eğer erkeğinin yaprağını götürseler doğuracak erkek doğura.

320-Halzûn *Cypraea moneta*

Burma sedefdir. Eğer yaksalar külünü yeşil maziyla ve ak biberle karıştırıp yemeğe döküp yeseler bağırsaktaki çıbanlara fayda eder. Eğer içiyle taşıyı dövşeler Ödem olan kişinin karnında ve eklem ve kirişlerde olan şişlere ve dalak dibinde olan sert şişlere sürşeler fayda eder. Eğer deniz helezûnun yeseler mideye çok fayda eder. İyi eyler. Kuru yerde olan ağaçlara ve dikenlere yapışır ki, ona sümüklü kurt derler, eğer yeseler içi ishal eder ve kustura. Eğer kabuğunu yaksalar dövşüp toz haline getirşeler çıbanlı uyuza ve behaka sürşeler çok fayda eder. Eğer kabuğunu içiyle bile yakıp dövşüp toz haline getirşeler ve balla karıştırıp göze sürme etseler gözde olan çıbanları ve çıbandan eseri giderir. Çillere sürşeler çok fayda eder. Gözde olan perdeyi giderir. Eğer yakmadan gut hastalığına sürşeler şişini sakın eyler. Eğer gövdeye sürşeler temreni çıkarır. Eğer dövşüp toz haline getirşeler hamile hanımlar götürse hayız kanını yürütür. Eğer yakı yapıp sinirler üzerine sürşeler çok fayda eder. Eğer sirkeyle dövşeler burun kanına sürşeler tuta. Eğer pişirip yeseler mide ağrısına fayda eder. Eğer kabuğuyla etini dövşüp toz haline getirşeler sert şişlere sürşeler hall eder. Eğer mürre ve sabırla lü'abın (bitki özleriyle kıvamlı duruma getirilmiş ilaç, bitki şerbeti) karıştırıp gut hastalığına sürşeler fayda eder. Lü'abın almanın yolu budur ki, gayet ucu sivri demirle etini delik delik ederler. Ateş kenarına koyalar. Akan lü'abın alalar.

321-Hamama *Amomum villosum*

Meşhurdur. Eğer yakı yapıp alına sürşeler baş ağrısını sakın eyler. Çok uyutur. Eğer fitil gibi hanımlar götürşeler rahimde olan şişlere fayda eder. Eğer kaynatıp içine girseler ve suyunu içşeler mideyi soğutur ve temizler. Gazları dağıtır. Ciğeri kuvvetli eder. Tıkanıklıkları açar. Kızdıra. Rahimlerine fayda eder. Bedeli asarûn ya karanfildir ya ak kemnûndur

322-Hımmas *Cicer arietinum*

Nohutdur. Yel eyler. İçi yumuşatır. Sidiği yürütür. Sütü ve menî çok eyler. Hayız kanını yürütür. Kara nohut sidiği ziyade yürütür. Eğer suda pişirip suyunu içşeler böbreği ve mesaneyi yıkayıp temizler. Mideyi bile temizler. Ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar. Mesane ve böbrek taşlarını dağıtır. Hayız kanını yürütür. Sarılık hastalığına fayda eder. Eğer balla karıştırıp uyuza ve demregüye ve kulakta olan ve hayâda olan şişlere sürşeler çok fayda eder. Eğer ay evvelinde her bir siğilin üzerine bir nohut koysalar dahi bir saat durduktan sonra bir beze bağlayıp arkaya atsalar siğilleri giderir. Eğer ununu balla karıştırıp baştaki yaş çıbanlara ve gövde uyuz ve kaşıntıya ve kanser adlı çıbanlara fayda eder. Eğer ununu sütle pişirseler yeseler akciğere çok iyi gıda olur. Çıbanlara fayda eder. Şehveti artırır. Eğer ıslatsalar dahi suyunu içşeler kendisini aç iken yeseler cimayı çok artırır. Zekeri kıvama getire. Eğer sirkede bir gece ertesi geceye kadar ıslatsalar sabah aç iken yeseler öyleye dek sabır etseler karında olan kurtları öldüre çıkarır. Arka ağrısına fayda eder. Eğer sürşeler eğer kurusunu ıslatsalar ağızda tutsalar diş ağrısına ve diblerinin şişine fayda eder. Yağını demregüye sürşeler fayda eder. Nohut iki türlü olur. Biri tuzlu olur. Birisi tuzsuz olur. Tuzlusu içi yumuşatır. Tuzsuzu sidiği yürütür, nefh (hoş kolulu) eder. Eğer suyuyla kan bulaşmış giysiye yıkasalar giderir. Eğer nohutu pişirseler şişmiş hayayı buğuna tutsalar çok fayda eder. Ağrısını sakın eyler.

Eğer kara nohutu pişirseler suyunu içseler ve kendisini yeseler ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar. Ödem ve sarılık hastalığına fayda eder. Böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır. İçteki namazbûr kurtlarını ve ölü çocuğu çıkarır. Ak nohutu pişirip yeseler menî ve tıkanma ve tıkanıklığı artırır. Sidiği yürütür. Benzi gökçek eyler. Evet, yemek ortasında yiyeler. Önce ve sonra yemeyeler. Kanı ziyade yapıp bedeni kuvvetli eyler. Eğer kara nohutu kemnûnla ve torak otuyla ve zeytinyağı ile pişirip felce ve mafsal ağrısına ve soğuk rahatsızlıklara fayda eder.

323-Hummaz *Rumex crispus*

Bazıları kuzukulağıdır derler. Eğer tohumunu yeseler bağırsak çıbanlarına ve ishale fayda eder. Eğer kuzukulağını pişirseler yeseler ve suyunu içseler içi yumuşatır. Eğer yakı yapıp gül yağı ve za'feran katıp sert şişlere sürseler hall eyler. Eğer kökünü pişirseler gövdede olan kaşıntı ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer şerbetle pişirseler ağıza mazmaza etseler diş ağrılarını sakın eyler. Eğer pişirip yakı etseler hanazîre sürseler ve kulak dibinde olan şişlere sürseler hall eder. Eğer kökünden bir parçasını hanazîre olan kişi boynuna assalar fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirilseler hanımlar fitil gibi önünden götürse eskiden rahimden akan yaşları keser. Eğer şerbetle pişirseler yeseler sarılık hastalığını giderir. Mesanede taşları dağıtır. Hayız kanını yürütür. Akrep sokmasına fayda eder. Eğer tohumunu kavursalar yeseler içi kabz eder. Susuzluğu giderir. Harareti sakın eder. İçki veya uyku sersemliğini yok eder. Cimayı zayıf eder. Bir türlü dahi olur. Kasni yaprağına benzer. Tohumu tepesinde toplanır. Eğer pişirseler yeseler içi yumuşatır. Eğer tohumunu dövüp toz haline getirilseler içkiyle içseler nefesi ferah eyler. Keder, kaygı ve tasayı giderir. Issı yürek oynamasını sakın eder.

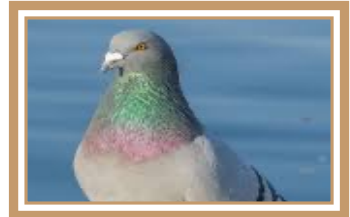
324-Hamahim *Mentha pulegium*

Bostan arasında biter. Yarpuzdur. Kalbi kuvvetli eder. Dimağda ve başta olan balgamî tıkanıklıkları açar. Zükkama fayda eder. Eğer yaprağını yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer tohumunu gül yağıyla ve soğuk suyla içseler eski ishali keser.

325-Hamam *Columba livia*

Güvercindir. Eti böbreğe fayda eder. Meniyi artırır ve penisi büyütür. Anacı yavrusundan daha faydalıdır. Eğer yavrusun diri iken ikiye yarsalar sıcak iken akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer başını yaksalar dövüp toz haline getirilseler göze sürme etseler perdesini ve kararmasını giderir. Eğer cin çarpmasına uğrayan kişinin yanında güvercin ölse emin olur. Eğer kanını sıcak iken göze çekseler gözde olan cerahate ve kana ve perdeye fayda eder. Buruna damlatsalar kanın keser. Eğer baş ağrısına sürseler fayda eder giderir. Eğer bokunu arpa unuyla ve sirkeyle karıştırıp hanazîr zahmetine sürseler fayda eder. Eğer balla ve keten tohumuyla kaynatıp yakı yapıp sert şişlere sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp ateş yanığına sürseler giderir. Eğer bokunu tere tohumuyla ya hardalla yumuşak dövüp kullansalar soğuk hastalıklara çok fayda eder. Özellikle eski gut hastalığına veya karın ağrısına fayda eder. Eğer bokun suyla pişirseler sidiği tutulan kişi içine girse otursa şifa bula. Eğer sirkeyle karıştırıp ödem olan kişiye sürseler giderir. Sirkencebînle dahi içseler fayda eder. Eğer kızıl güvercin bokunu 6 gramını 10 gram tarçınla içseler içteki taş dağıtır. Eğer keten bezinin içinde yaksalar zeytinyağı ile karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer güvercini birkaç gün keten tohumuyla yemleseler bokunu toplasalar 6 gramını tarçınla içseler içteki taşları dağıtır. Mücerrebdir.

326-Hımar-ı ehli *Equus assinus*

Ev eşeğidir. Eti mideye çok yaramazdır. Geç hazm olur. Nefs kabul itmez. Lezzeti yoktur. Eğer toynağını yaksalar zeytinyağı ile karıştırıp hanazîre sürseler çözer. Eğer toynağının külünü el ve ayak zahmetinde olan yerlere ekseler fayda eder. Eğer her gün tırnak kadar külünü saralılar içse fayda eder. Eğer birkaç kere içseler ve eğer zeytinyağı ile karıştırıp soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Eğer ciğerini kebab yapıp epilepsi tutan aç iken yese fayda eder. Eğer altından [alnından] bir karış yer derisini alsalar epilepsi tutan kişi başına giyse bir yıl ahirine dek yılda bir kez yenilese epilepsi tutmaya. Eğer sağ ayağının toynağından yüzük yaptırıp götürse epilepsi tutmaya. Eğer içi yağın çıbanlara sürseler çok fayda eder. Çıbandan ayrılmayan olan deriye sürseler giderir. Eğer eşeğin ve atın yaş derisini sirkeyle karıştırıp kan akan yerlere sürseler fayda eder, kanını keser. Eğer kurusunu şerbete karıştırıp dahi sürseler safi şerbet içseler akrep sokmasına fayda eder. Eğer alnının derisini çocukların boynuna assalar ümmü's-sıbyana fayda eder. Eğer kulak çirkinden dirhem sekiz ülüsünden bir ülüsü mikdarı ağlayan çocukların ağladığı için içseler ağlamaz olur. Eğer tersini ovsalar dahi buruna sıksalar damar üzüldüğünden kanayan burnun kanın tuta. Eğer sirke saçsalar kokulasalar burun kanını keser. Eğer yaş iken dahi sıksalar suyunu damlatsalar burun kanını keser. Suyunu içseler taşları dağıtır. Akrep sokan kişiyi eşeğe ters bindirseler ağrısı eşeğe gider. Eğer akrep soktuğu saat seğırtse eşek kulağına çağırsa eyetse beni akrep sokduysa ağrısı sakın olur. Eşek anırdığında itlere gayet zarar eder. Hatta uluşurlar. Yaban eşeğinin gözüne bakmak gözün sıhhatini devamlı eder. Su inmesini keser. Eğer yaban eşeğinin etini suyla ve tuzla darçînî ve zencebil katıp çorbasın içseler ve semiz etin yeseler mafsallar ağrısına ve kalınlaşmış, yoğun ve galizyellere fayda eder. Eğer içi yağın çillere sürseler giderir fayda eder. Yaban eşeğinin ödün saç dökülmesine sürseler giderir fayda eder.

327-Hanzal *Citrullus colocynthis*

Ebû Cehil karpuzudur. Eğer tazeyken yan başına sürseler ağrısını giderir. Eğer şerbet-ı unûmalıyle ve natrûnla ve balla karıştırıp hablar yapıp kulansalar ishal eyler. Şerbeti dirhem altı bölüğünden bir bölüğüdür (0,53 gr). Eğer kurutsalar dövüp toz haline getirilseler şırınga etseler siyatîge ve felce ve kulunca fayda eder. Balgamı ishal eder. Eğer hanımlar fitil gibi götürse içindeki ölü çocuğu öldüre ve çıkarır. Eğer karpuzun içini çıkarsalar balçık sıvasalar içine sirke koyup kaynatsalar ağızda mazmaza etseler dış ağrısını giderir. Eğer içinde maü'l-asel pişirseler içseler ishal eyler. Eğer yaş iken meyvesini siyatîge sürseler fayda eder. Eğer başı ağrıyan yahud sara' olana ve felce ve eski yüz felcine ve astım veya nefes darlığına ve eski öksürüğe ve mafsallar ağrısına ve böbrek ve mesane zahmetine fayda eder. İçirseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamı ishal eder. Eğer suyundan buruna damlatsalar gözdeki sarılığı giderir. Evet, soğuk günde yahud sert ısı günde içirmeyeler. Eğer içinden 1,6 gr şırıngaya katıp kaynatıp şırınga etseler kulunca fayda eder. Ham hilt (kan, balgam, safra ve sevdâ) çıkarır. Sevdâyı çıkarır. Eğer yaş yaprağını dövseler şişlere sürseler şişleri götürür. Kan akan yerlere sürseler bitirir, iyi eyler. Eğer bakla pişirir gibi yaprağını suyla pişirip yeseler tabiatı ishal eyler. Eğer zeytinyağı içinde pişirseler o zeytinyağını kulağa damlatsalar gürültüsünü giderir. Eğer dişe değdireseler çıkarır. Karna sürseler kulunca fayda eder. Eğer karpuzu dilseler içinden tane sin dövseler içine zanbak yağın doldursalar ve lakin hamirle veya balçıkla berketseler ateş üzerine koyup kaynatsalar indirseler o yağı çıkarsalar beyazlamış sakala sürseler kapkara etseler ağarmasını engeller. Eğer kuru kabuğunu yakıp makata ekseler ağrısını giderir. Eğer içiyle dışını tütsü eyleseler dış ağrısına fayda eder. Eğer kaynatıp suyunu eve saçsalar pıreyi kıra gider.

328-Hınta ve Dakîk *Triticum sativum* Wheat

Buğday ve Undur. Ata yedirmeyeler. Çok zarar eder. Eğer çiğneseler it taladığı yere sürseler fayda eder. Eğer çiğken yeseler karında kurt eyler. Eğer gövdeye sürseler kızdırır. Pişmiş buğday yeseler güzel koku verir. Gerektir ki üzerine cevarişin kemnûn yiyeler. Üzerine su içmeyeler, kuluñ eyler. Eğer ununu yakı yapıp bal suyuyla madde inen sinirlere ve gaz olan bağırsaklara sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle ya şerbetle karıştırıp zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer pişirseler göğsünden kan tükürür kişi yalasa fayda eder. Eğer suyla ve naneyle pişirip yeseler öksürüğe ve göğüs irinine fayda eder.

329-Hundıkûka [Handakûka] *Medicago sativa*

Sarı yoncadır. Bazıları dırfil derler. Eğer suyunu sıkırsalar balla karıştırıp gözdeki çıbanlara sürseler fayda eder. Perdesini giderir.

330-Handıkûka-yı berrî [Handakûka-yı berrî] *Trigonella caerulae* (kokulu yonca)

Yaban tırfılıdır. Eğer balla karıştırıp yüzdeki çillere sürseler giderir. Eğer dövşeler şerbetle içseler mesane ağrısına ve ödeme ve hayâ ağrısına fayda eder. Yoğunlaşmış gazları çıkarır. Suyu içi kabz eder. Tuhmeye fayda eder. Sidiği ve hayzı yürütür. Kaburga kemikleri ağrısına fayda eder. Evet, başı ağrıdır. Issı mizaçlı kişileri boğazını ağrıtır. Eğer suyundan buruna damlatsalar mecnuna ve epilepsiye fayda eder. Eğer tohumundan ıssı suyla içseler yan ve böğür ağrılarına ve tıkanma ve tıkanıklıklara fayda eder. Eğer tohumunu kullansalar cimayı kuvvetli eder. Eğer yağını yürümeyen kişi ayağına sürse yürüye. Eğer suyunu sıkıp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder.

331-Hınna *Lawsonia alba* Henna

Kınadır. Eğer pişirip suyla ateş yanığına ve ıssı şişlere sürseler giderir. Eğer suyunu ağza alıp bir parça tutsalar ağız ağrısını yok eder. Yaprığını çiğnemek dahi ağızda olan çıbanlara fayda eder. Eğer kınayı suyla yoğursalar kıllara sürseler kızdırır. Eğer çiçeğin dövüp toz haline getirseler sirkeyle alına sürseler baş ağrısını sakın eder. Eğer yakı yapıp sinirlere sürseler yumuşada ve kızdırır. Eğer dalak otuna katıp dalağa sürseler temizler. Eğer mumla ve gül yağıyla karıştırıp yan ağrısına sürseler çok fayda eder. Eğer yoğursalar tırnaklara sürseler fayda eder. Eğer kına yaprağını suda ıslatsalar yirmi gün kadar günde 130 gramını 32 gram şekerle içseler cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyeti çıktığında çok fayda eder. Eğer tereyağıyla karıştırıp ıssı şişlere ki sarı sular akar, fayda eder. Mücerrebdir. Eğer çiçek ve kabarcık çıkaran çocukların ayaklarına yaksalar gözünde çıkmaktan men eder. Eğer gözde kuruluk olan yerlere sürseler fayda eder. Eğer tohumundan 5 gramını balla karıştırıp içseler dimağa çok kuvvet verir. Hararetden ve rutubetten olan zahmetleri giderir. Eğer yaş kişnic suyuyla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp başa sürseler kılları bitirir ve iyi eyler. Eğer zeytinyağı ile dövüp toz haline getirseler gül yağıyla karıştırıp başa sürseler başta olan çıbanları giderir.

332-Havr *Populus alba*

Kavak ağacıdır. Eğer kabuğundan bir miskal içseler siyatiğe ve sidik tutulmasına fayda eder. Eğer katır böbreğiyle hanımlar içse hamile olmaya. Yaprığı dahi böyledir. Eğer yaprağını sirkeyle yakı yapıp gut hastalığına sürseler sancısını giderir. Eğer meyvesini sirkeyle içseler fayda eder.

333-Hayyü'l-alem *Carpobrotus edulis*

Arzu otu derler. Eğer yaprağını yakı yapıp yalnız unla yaramaz çıbanlara ve gözde olan çıbanlara ve ıssı şişlere ve ateş yanığınave gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer şerbetle içseler ishale ve bağırsak çıbanlarına ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Karında uzun kurdu çıkarır. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler eskiden rahimden akan yaşı keser. Eğer suyunu ağırır göze sürseler fayda eder. Bir tür lüsü dahi olur. Duvarlarda biter, taşlarda olur. Eğer gövdede olan yaramaz çıbanlara yakı yapıp sürseler fayda eder. Eğer yaprağını eski iç yağıyla karıştırıp hanazîr zahmetine sürseler iyileştirir. Issı şişlere dahi sürseler fayda eder. Gayet mücerrebdir.

Harfü'l- Ha**334-Hatiku'n-nemir [Hanıku'n-nemir] *Doronicum pardalianches***

Kaplan otudur. Bazıları Türkçe Baylık derler. Eğer yakı etseler basura ve siğillere sürseler kopara giderir. Evet, zinhar içmeyeler. Zîra helak eyler. Eğer yaprağını dövşeler iç yağıyla karıştırırsalar etmeğe katsalar ite ve kurda ve tilkiye ve domuza bıraksalar yese hemendüşe. Eğer yakı yapıp sert şişlere sürseler fayda eder. eder.

335-Hamasûfî *Opuntia ficus-indica*

Şu ki linasi yunanide incir ismidir. Ve hema yer ismidir. Pes yer inciri demek olur.

Bir ottur ki, budağı olur. Uzunluğu dört parmak olur. Yere yatık biter. Yaprığı mercimek yaprağına benzer. Bazıları dağ inciri demişlerdir. Evet, ba'îd (uzak) sözdür. Eğer bunun sütünü siğillere sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp gözde olan rahatsızlıklara sürseler cila verir. Karardığını giderir. Su inmesine engel olur. Eğer budaklarını dövüp şerbetle karıştırırsalar fitil gibi hanımlar götürse rahim ağrısını giderir. Eğer yakı yapıp balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer pişirip yeseler içi yumuşatır. Akrep soktuğu yere sütünü damlatsalar çok fayda eder.

336-Hubbazî *Malva sylvestris*

Ebegümeceidir. Eğer yeseler mideye yaramazdır. İçi yumuşatır. Sidiği yürütür. Mesaneye fayda eder. Eğer yaprağını çiğ iken çiğneseler tuzla yakı yapıp göze sürseler gözde olan nasur etin giderir. Başa sürseler başta olan yaş çıbanları ve konağı giderir. Evet, sidik ile yakı yapıp arı soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer tuzsuz yakı yapıp göze sürseler cerahatlerini bitirir. Eğer yumuşak dövşeler zeytinyağı ile karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder.

Eğer pişirseler hanımlar içine girip otursalar rahimleri ve makatları sertliğini giderir. Eğer köküyle yaprağını karıştırıp öldürücü otlar içen kişi içse kussa fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Tıkanıklığı yürütür. Eğer yaprağını pişirip çibanlara ve şişlere sürseler işlede. Eğer suyunu şırınga eyleseler bağırsak ve rahim ve makat zahmetine fayda eder. Eğer tohumunu yeseler göğüs ve akciğer ve mesane irinine fayda eder. Eğer yağla pişirseler mesanede ve böbrekte olan şişlere sürseler fayda eder. Sakin eyler. Eğer ebegümecini pişirip yeseler göğüs irininden olan kuru öksürüğe fayda eder.

337- Hubbe *Raphanus raphanistrum*.

Bir tohumdur. Haşhaş tohumuna benzer. Bazıları tûderî derler. Eğer sütle ve şekerle içseler gövdeyi iyi eyler. Semirde, sevdavî kişilere fayda eder

338-Habs Ferri der oxidum-Dross of lead

Demir bokudur. Süciden dönmüş sirkeyle dövüp toz haline getirilseler ondan sonra pişirip süzseler eskiden kulakdan akan irine fitil yapıp soksalar fayda eder. Eğer hoşab suyuyla içseler basurdan sızan kanı keser. Hayız kanını yürütür. Ciğere ve dalağa fayda eder. Bağırsak ve mesane çibanlarına fayda eder. Evet, Gerektir ki, kullanmadan önce sirkeyle dövüp toz haline getirilseler güneşde kurutalar. Ondan kullanmalıdırlar. Eğer demir bokunu dövseler yirmi kere yıkasalar bir çömleğe koysalar üzerine üç parmak yukarı gelince zeytinyağı koysalar üçte biri gidince kaynatıp üzerine 40 gram saksı parçasını yumuşak dövüp eleyip koysalar her sabah bir parmak yalasalar cimayı kuvvetli eyler. Dalak şişini giderir. Benzi iyi eyler. Gözde olan artık kanı, giderir. Kurşun bokun merhem etseler çibanlara sürseler fayda eder. Gümüş boku dahi bunun gibidir.

339-Hubz Bread

Ekmekdir. Buğday ekmeğin yakı eyleseler gövdeye sürseler derinde olan kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çeke çözer. Simid ekmeği iyi gıdadır. Eğer buğday ekmeğin maü'l-karatînle pişirseler ya pişirmeden hamîrle yakı yapıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Sert kuru ekmeğin yemek içi kabz eder. Yumuşak ekmeğin suyla ve tuzla ısladıp eski demregülere sürseler giderir. hamîrsiz etmek südde (tıkanma, tıkanıklık) eder. Fırın ekmeği iyidir. Yeni buğdaydan olan ekmeğin insani semirdir. Eğer ekmeğin üzerine haşhaş tohumun ekip yeseler uyutur. Eğer çörek otu ve kemnûnla yoğrulmuş ekmeği yeseler koku olmaya. Yumuşak ekmeğin yemek iyidir kuru ekmeğin yemekden. Zîra tez hazm olur. Evet, içi kabz eder. Mide yaşlıgını giderir. simid ekmeği çok yemek böbrekte taş eyler. Ciğerde tıkanma ve tıkanıklıklar eyler. Kalınlaşmış, yoğun ve galizyeller eyler. Dalak ve mafsallar zahmetine yaramazdır. Gerektir ki hamîri çok ve buruku çok olur. Dahi üzerine sirkencebîn içseler ve fırın ekmeğini çok yemek uyuz ve giciyûk eyler. Basur eyler. Arpa ekmeği gaz yapar. Bedeni soğutur. Gerektir ki balla ve kuyruğuyla pişirseler yiyeler. Üzerine maü'l-asel içeler. Ta ki mafsallar ağrısı ve kulunç yapar.

340-Harnûb *Ceratonia siliqua L*

Keçiboynuzudur. Yaşı mideye yaramazdır. İçi yumuşatır. Kurusu mideye iyidir. İçi kabz eder. Sidiği yürütür. Eğer ham keçiboynuzuyla siğilleri ovsa-lar elbette giderir. Eğer hanım kişiler yeseler hayız kanını kese. Evet, göğse ve akciğere yaramazdır. Mideyi kuvvetli eder. Evet, karnından tez çıkmaz. Meğerki üzerine maü'l-asel içeler. Eğer aç iken yeseler içi kabz eder.

341-Hardal Semen Sinapis

Kızdırır. Ahlâtı latif eder. Cezb eder. Balgam koparır. Çiğneseler eğer dövşeler suyla çalkasalar şerbet-ı unûmalı ile karıştırıp gargara etseler dilin iki yanında olan şişlere ve akciğer kanallarında eskiden olan irinle kana fayda eder. Eğer incirle karıştırıp siyatige ve dalak şişine derisi kızarınca sürseler fayda eder. Eğer eski ağrılara sürseler fayda eder. Yakı yapıp saç dökülmesine sürseler giderir. Eğer mumla ve balla ve zeytin-yağı ile ve iç yağıyla karıştırıp yüze sürseler temizler. Gözaltında irinlenen kanı giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp çıbanlı uyuza ve yaramaz demregüye sürseler fayda eder. Eğer dövşüp suyla çalkalasalar bala karıştırıp göze sürme etseler perdesine fayda eder. Hardal yemek başdan ve mideden ve sair bedenden rutubeti söker. Ciğer ve dalak ağrısına fayda eder. Gazları dağıtır. Balgamı söker. Balgamdan olan dil ağırlığını giderir. Evet, susatır ve gönlü döndürür. Eğer dövşüp toz haline getirseler balla karıştırıp soğuk mizaçlı kişilerin alnına sürseler dimağlarını kızdırır. Nezleye fayda eder. Eğer soğuk uzuvlara sürseler kızdırır. Hareketi kuvvetli eyler. Yemeğe saçsalar mideyi kızdırır. Eğer çügündürle yeseler balgamı keser. Eğer şerbetle tohumundan aç iken içseler cimayı kuvvetli eyler. Eğer balla yeseler öksürüğe fayda eder. Eğer yılanlı yerde tütsü etseler yılan dağılar. Eğer peynirle karıştırıp şerbetle içseler kurtları çıkarır. Eğer kelem suyuyla ve sirkencebînle karıştırıp hanazîre sürseler iyileştirir. Eğer ağızda suyunu tutsalar ve kulağa damlatsalar diş ve kulak ağrısına fayda eder. Eğer ak hardalı yakı yapıp sert şişlere sürseler sakın eder. Eğer dövşüp toz haline getirseler ağrı dişlere sürseler dindire. Çok yemeyeler. Gam getirir. Eğer barasa sürseler fayda eder. Eğer çügündürle yeseler epilepsi tutana ve balgamdan başı dönene ve hep balgamdan yanmış sevdadan olan ağrı yerlere fayda eder. Bedende yanmış balgamı çıkarır. Eğer çiğ iken ve pişmiş iken çok yeseler baş ağrıtır. Mideye yaramazdır.

342-Hırva' Ricinus communis

Kene tohumunun ağacıdır. Eğer otuz tane kene kabuğunu ayıklayıp dövşüp toz haline getirseler içseler balgamı söker. Kustura. Evet, mideyi gevşek, zayıf ve güçsüzleştirir. Eğer dövşeler yakı yapıp siğillere sürseler fayda eder. Çillere sürseler temizler. Eğer yaprağını dövşeler unla karıştırıp yakı yapıp balgamı şişlere sürseler ve gözde olan ıssı şişlere sürseler sakın eder. Eğer sirkeyle yakı yapıp nifasda meme şiştiğine ve gut hastalığına ve ergenlik sivilcesine sürseler sakın eder. Siğillere sürseler yumuşatır, eğer içseler ishal eyler. Damarları temizler. Ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır ve fayda eder. Felce iyi gelir ve azayı kuvvetli eder. Bazıları der ki, şerbet on bir tane ya yirmi dokuz ya yedi tanedir. Bazıları der, on bir tanedir derler. Ancak Evet, ayırtlanmış olur. Eğer taze yaprağını pişirip yakı yapıp gut hastalığına ve mafsallar ağrısına sürseler fayda eder. Eğer yeseler yüz felcine fayda eder. Eğer rutubetten olsa ve bedene sıhhat verir. Şayet yaprağını kızdırsalar boğazda olan şişlere sürseler bir hafta kadar her gün üç kere ve her gece üç kere sürseler giderir. Mücerrebdir.

343-Harbak-ı ebyaz Veratrum viride

Türkçe Kar çiçeği derler. Domuz dipli derler. İyisi budur ki, ekin vak-
tinde toplayalar. Ak harbak içseler mideyi temizler. Türlü türlü nesneler
çıkartır. Eğer kokulasalar aksırda. Eğer unla ve balla karıştırıp sıçanlara
koysalar öldüre. Eğer etle iyice pişirip çorbasını maü'l-karatîn suyuyla
karıştırıp içseler hunnak zahmetine ve bedenin zayıflığına fayda eder.

Evet, çok içmeyeler. Helak eder. Uygun olanı budur ki, 25 gramını 320 gr yağmur suyunda üç gün ıslatılar. Ondan sonra süzeler içeler fayda eder. Bundan dahi uygunu budur ki 400 gr alalar 2560 gr yağmur suyunda üç gün ıslatılar. Sonra kaynatılar. Üçte biri kalınca suyunu süzeler. 640 gr bal katıp kıvama getirip kullanmalıdırlar fayda eder.

344-Harbak-ı esved *Veratum nigrum*

Karacaotudur. Eğer yakı yapıp behaka ve demregüye ve uyuza ve kaşıntıya sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp mazmaza etseler diş ağrısını sakın eder. Eğer hanımlar önünde götürse hayzı yürütür. İçteki çocuğu öldüre çıkarır. Eğer arpa unuyla ve şerbetle yakı yapıp sarı su akan yerlere sürseler fayda eder.

345-Hurusûkûmî *Helichrysum Graveolens*

Türkçe Altınbaşı derler bir ottur. Uzunlu bir karış olur. Zûfaya benzer. Göl-geli taşlı yerlerde biter. Eğer kökünü maü'l-aselle pişirseler içseler ciğer ağrısına ve akciğer de olan ıssı şişlere fayda eder. Hayız kanını yürütür.

346-Havum [Hurrem] *Agrostemma githago*

Bir ottur ki bostanlarda biter. Çok yaprakları olur. Çiçeği menekşe çiçeğine benzer. Belki dahi küçük olur. Eğer yaprağını avuçta ya cebte veya yende (elbise kolunda) götürseler gören kişi sever. Eğer yüze gece bu yağdan sürseler tanla yine yikasalar yüzü kızdırır. Gam, tasa ve kediri giderir.

347-Haratîn *Lumbricus Earth worm*

Yer bağırsağıdır. Eğer dövüp toz haline getirirler kesilmiş sinire sürseler hemen fayda eder. Eğer üzüm suyuyla içseler sidiği yürütür. Eğer zeytinyağı ile pişirip kulağa damlatsalar fayda eder. Eğer değirmen tozuyla dövseler siğillere sürseler ve kemik çıkmasına sürseler fayda eder. Eğer kurutsalar torak otu suyuyla içseler kulunca fayda eder. Eğer badem yağıyla dövüp toz haline getirirler baş enleri ayrıldığına sürseler fayda eder. Eğer yakı yapıp bağırsaklar yarıldığına sürseler fayda eder. Eğer yikasalar kurutsalar dövüp toz haline getirirler susam yağıyla karıştırıp zekere sürseler büyütür.

348-Harf [Hazef] *Porcelain clay Clay*

Saksıdır. İyisi tennur saksısıdır. Eğer yumuşak dövüp cerahate ve yaramaz çibanlara ekseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp kaşıntı ve uyuza ve beneklere ve gut hastalığına sürseler fayda eder. Kuru uzuvlarda olan çibanlara sürseler ve dişlere sürseler cila verir.

349-Huzama *Lavandula vera*

Bir ottur ki, uzunca budakları olur. Ufacık yaprakları olur. Kum arasında biter. Kokusu kına kokusu gibi olur. Eğer soğuk başlara sürseler kızdırır. Eğer içseler ciğer ve dalak zahmetine fayda eder.

350-Hass *Lactuca sativa*

Maruldur. İyidir. Mideyi soğutur. Sidiği yürütür. Eğer yıkamadan pişir-seler ya pişirmeden yeseler mideye çok iyidir. Eğer tohumunu içseler cima arzusunu keser. İhtilam olmaktan saklar. Eğer devamlı yeseler gözde perde eyler. Yaban marul suyunu 2 gr suyla ve sirkeyle içseler kusdurub sulu balgamı söker. Eğer gül yağıyla karıştırıp başa sürseler baş ağrısına fayda eder. Göze sürseler gözde olan çibanları giderir. Eğer yaban marulunu yeseler uyutur. Ağrıyı sakın eder. Hayız kanını yürütür.

Akrep ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. İçki arasında yeseler sinirlerde olan zahmetleri giderir. Yıkanmışı yaramazdır. Eğer dövseler yakı yapıp enseye sürseler dimağ hararetini sakın eyler. Eğer sirkey-le yeseler kanı sakın eyler. Safrayı keser. Eğer yağla ve sirkeyle pişirip yeseler sarılık hastalığını giderir. Meme ağrısını sakın eder. Marul yemek sular karıştığından olan rahatsızlıklara ve safradan ve mesane yanmasına fayda eder.

351-Haşhaş *Papaver somniferum*

Meşhurdur. Tamamını pişirseler suyunu başa dökseler uyutur. Eğer ta-zeyken yaşların dövseler unla karıştırıp yakı yapıp ıssı şişlere sürseler ve ergenlik sivilcesine fayda eder. Eğer suda pişirseler su eksilince sonra süzseler bala karıştırıp kıvama getirseler le'ûkgibi yeseler öksürüğe ve akciğer kanallarında olan artık kan, balgam, safra ve sevdalara ve eski ishale fayda eder. Eğer haşhaşın tohumun dövseler şerbetle içseler eski ishale ve rahimden akan eski yaşlara fayda eder. Eğer haşhaşın tohu-mun dövseler şerbetle içseler hayızı yürütür. Eğer haşhaşın yaşını dövseler alına sürseler ıssı baş ağrısını sakın eyler, uyutur. Eğer beraberi böyle pişirseler gül suyuyla ıssı göz ağrısına sürseler sakın eyler. İnen maddeyi keser. Eğer öksürük otlarına karıştırıp kullansalar fayda eder. Boğaza madde inmeği engeller. Eğer kabuğunu dövüp toz haline getirseler o kadar da sumakla yoğursalar suyla hamîr yapıp nohut kadar yuvalıklar eyleseler her gece onu yutsalar safradan olan kanlı ishali keser. Mesane yanmasına fayda eder. Mücerrebdır.

352-Haşhaş-ı mukrin [Haşhaş-ı mukarren] *Glaucium corniculatum*

Bu bir haşhaştır ki deniz kenarında biter, sarı çiçeği olur. Eğrice mey-veleri olur, boy gibi. Bazıları buna deniz haşhaşdır derler. Eğer kökünü suyla pişirip suyunu yarısı kalınca o suyu içseler siyatiğe ve ciğer ağrı-sına fayda eder. Şu kimseler ki sidiklerinde örümcek evi gibi nesne olur, ona dahi fayda eder. Eğer tohumundan maü'l-karatînle içseler içi ishal yapıp sulu balgam çıkarır. Eğer yaprağını balla ve zeytinyağı ile yakı yapıp yaramaz çibanlara sürseler giderir. İyi etler bitirir. Eğer hayvanat gözüne sürme etseler gözlerindeki çibanı giderir.

353-Haşhaş-ı zübdî *Papaver somniferum*

Ak ottur. Aklıkda köpüğe benzer. Birer karış uzun olur, ufacık yaprakları olur. Eğer yaz gününde toplansalar 3 gramın maü'l-karatînle suyunu içse-ler Kusturmakla içi temizler. Saralılara fayda eder.

354-Husyetü'l-kelb *Orchis hircina*

İt hayâsı derler. Bir ottur ki yaprağı yere düşeni biter. Zeytin yaprağına benzer. Budaklarının uzunluğunu birer karış olur. Kökleri it kesri gibi olur. İki çatal yumruca biri biri üzerine olur. Biri dolu biri boş olur. Çiçeği morca olur. Eğer dolusun erkek yese cimayı artırır. Erkek çocuğu olur. Eğer hanımlar boşun yese kız doğura. Eğer yaşını keçi sütüyle içseler cimayı artırır. Eğer kurusunu içseler cimayı keser. Eğer yakı yapıp balgamî şişlere sürseler yok eder. Evet, bu şu çeşididir ki, yaprağı gendene yaprağına benzer. Üzerine yapışmış olur. Ele yapışır. Eğer yakı yapıp gövdede yaramaz çibanlara sürseler ve ıssı şişlere ve makatta olan basura sürseler fayda eder. Eğer kurusunu yumuşak dövseler gövdede olan dağılan çibanlara ve ağızda olan çibanlara sürseler fayda eder. Bütün kurutsalar yumuşak dövüp içseler kabz eyler.

355-Husyetü's-sa'leb *Orchis hircina*

Tilki taşığı didikleri ottur ki, eğer eliyle tutsa cimayı kuvvetli eder. Eğer içse çok kuvvetli eder sakankûr kuvveti gibi. Vakt olur, balla mürebba ederler. Yine bu faydayı eder. Eğer şerbetle içseler felce ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. Eğer zeytinyağına bırakıp kullansalar zekeri sağlam kuvvetli eder. Bir türlü dahi olur. Kızıl yaprağı olur. Eğer koparsalar el tutmaz olur. İlacı oldur ki, yine o otu yakalar mumla ve yağla dövüp, toz hâline getireler. Ele süreseler. Şifa bula inşaallahu teala.

356-Husyetü'd-dîk *Paris Incompleta*

Bedenos hayâsıdır. Akça değirmice daneler olur. Kiras çekirdeği gibi olur. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Eğer yakı etseler sert şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer 1,6 gramını enîsûn suyuyla içseler yine bu faydayı eder.

357-Husyetü'l-mevalî [*Husyetü'l-mevaşîl*]

Pro testiculum nervumque

Hayvanat hayâsıdır. Geç hazm olur. Buzağı hayâsını dövseler yeseler cimayı ziyade eder.

358-Hatmi *Althaea officinalis*

Çözücüdür, şişmekden men eder. Ağrıları sakın eder. Behakı giderir. Eğer tohumunu yeseler böbrekte olan taşları dağıtır. Eğer suyla pişirip o suyu içseler bağırsak çibanlarına ve kan tükürmeye ve iç ishaline fayda eder. Eğer maü'l-karatînle pişirseler yaşla dövüp kulak dibinde olan sert şişlere ve hanazîre ve memede olan şişlere ve makat şişine ve sinirler uzadığına sürseler fayda eder. Eğer şerbetle pişirseler ördeğin içi yağıyla ve “beneviş” sakızıyla dövüp fitil gibi hanımlar önünden götürse rahimde olan şişlere fayda eder. Ağızlarını açar. Suyunu içseler yine bu faydayı eder. Nifas gören hanımların artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyın temizler. Eğer kökünü şerbetle pişirip içseler yine bu faydayı eder. Sidiği yürütür. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Siyatiğe ve bağırsak çibanlarına ve titremeğe fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler dış ağrısını sakın eyler.

Eğer tohumunu tazeyken ya kuruyken dövüp toz haline getirirler sirkeyle karıştırıp güneşe karşı behaka sürseler çok fayda eder. Eğer yaprağını zeytinyağı ile karıştırıp yakı yapıp ateş yanığına ve zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer hurma çekirdeğini ve hatmi tohumundan beraber alıp yumuşak dövseler sirkeyle karıştırıp yakı yapıp zekerde olan şişlere ki ilac etmesinde aciz kalmışlardır, sürseler şifa olur. Mücerrebdir.

359-Huttaf *Airund urbica*

Kırlangıçtır. Eğer yakıp hunnakı olan ve çenesi şişen kişi boynuna vursa fayda eder. Eğer anasıyla yavrusunu bir çömlekte yaksalar külünü balla karıştırıp göze sürme etseler tez eyler. Eğer külünü dimağa yapıştırırsalar boğaz ve çene şişlerine fayda eder. Eğer pişirip kurutsalar 6 gramını suyla içseler hunnaka fayda eder. Eğer gözünü dövüp toz haline getirirler zambak yağıyla nifas gören hanımların göbeğine sürseler fayda eder. Eğer erkeğinin ve dişisinin başlarını yakıp şerbete katsalar içseler esritmeye. Eğer kanını bilmez iken hanımlara içirirler cima arzusunu giderir. Eğer ödün buruna damlatsalar saç ve sakalı karartır. Ama ağız dolu süt tutmak Gerektir ki, dişi karartmaya. Sütü evvel tutalar. Eğer bokunu sığır ödüyle karıştırıp kara kıllara sürseler hemen ağarda. Eğer bokunu sürme etseler göze sürme etseler aklıgı giderir. Mücerrebdir.

360-Huffaş *Plecotus auritus*

Yarasadır. Eğer boğazlasalar kanını balığ olmadık çocukların kasığına sürseler kıl bitirmeye. Eğer pişirirler susam yağının içinde ta eriyince ondan o yağla bir zaman siyatiğe sürseler fayda eder. Eğer pişirirler çorbasını içseler ishal eyler. Yan baş ağrısına fayda eder. Eğer yakıp göze sürme etseler fayda eder. Eğer başını demir ya bakır kabta zambak yağı içinde iyice olunca pişirirler o yağı süzüb gut hastalığına ve eski felce ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye ve gövdede olan şişlere sürseler fayda eder. Astım veya nefes darlığına fayda eder. Eğer ödle çocuk doğurmayan kadının fercine sürseler hemen doğura. Mücerrebdir. Eğer suyla iyice olunca pişirip sidiği tutulan kişi zekesine sürse evşan eder. Eğer suyuna felc kişi girse otursa fayda eder. Eğer beynini yakıp göze sürme etseler aklıgı giderir. Eğer bokunu demregüye sürseler giderir. Eğer beynini soğan suyuyla göze sürme etseler inen suya fayda eder. Eğer başını uyur adamın baş altına koysalar uykusu gider. Eğer başını güvercin yuvasına gömseler o yuvadan güvercin gitmeye. Eğer kanını kız çocuğu memesine sürseler büyötmeye. Koltuğa sürseler kıl bitirmeye.

361-Hall *Acetum vinegar*

Sirkedir. Soğutucudur. Mideye iyidir. İştihâ getirir. Hangi uzuvdan kan sızarsa keser. Eğer içseler ve eğer yeseler pişirirler içe fazla olan kan, balgam, safra ve sevdalar akmasını engeller. Eğer süngerini veya yıkanmamış yünü sirkede ıslatıp cerahate önceden sürseler kanını keser. Şişmesini engeller. Eğer dışarı çıkan göbeğe ve rahme sürseler içeri geri çeker. Ağızda tutsalar diş diblerin sağlam eder. Eğer çibanelara sürseler fayda eder. Eğer kükürtle karıştırıp ısıcak iken gut hastalığına dökseler fayda eder. Eğer kulağa damlatsalar içinde olan kurdu öldüre çıkarır. Zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer içseler zehirli otlar zararını yok eder.

Eğer gargara etseler boğazda olan sülûğü öldürür. Eğer eski öksürük için içseler giderip yenisini de giderir. Eğer içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı latif eder. Susuzluğu keser. Ateş yanığına sürseler giderir. Hemen soğutur. Eğer akciğeri zayıf kişiler devamlı kullansalar ödem eyler. Evet, sevdavî ve balgamî kişilere zarar eder. Sinirleri ve mideyi kuvvetli eder. Dalağa fayda eder. Uyku gelince içe. Eğer bu haddenden artık içseler baş ve göz ağrıtır. Ciğeri yakar. Yemek arzusunu keser. Mide bulantısı ve baş dönmesini giderir. Azayı titretir. Sekte getirir. Vakt olur epilepsi ve kuruntu, karasevda meydana gelir. Kalp çarpıntısı ve kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılmameydana gelir. Eğer bundan olan kalp çarpıntısına bu devayı etseler fayda eder. Terkîb budur; Gül ve tebaşîr ve kişnic ve kehriba 40' ar gram ve delinmedik inci 20 gr ve müşk 6 gram şeker 160 gram, hepsini dövüp ekşi elma suyuyla şekeri kıvama getireler. Turunç yaprağını dövüp bu otlarla karıştırıp fındık kadar kullansalar kalp çarpıntısını giderir. Kalbi kuvvetli eder. Eğer bu terkîbi kullansalar süceden olan kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına ve saraya ve sekteye ve felce ve göz dikildiğine fayda eder. Terkîb budur; Taze ustuhudus 6 gram ufacık kantariyûn 3 gr Ebû Cehil karpuzu içi 1,6 gram garîkûn 3,2 gram ferfiyûn 0,8 gr zencebil 0,8 gr kunduz hayâsını hep beraber karıştırıp dövseler kullansalar söylenen rahatsızlıklara fayda eder.

362-Halenç *Erica carnea*

Çam ağacıdır (funda) Bazıları katında. Bazıları der ki bir ağaçtır ki insan boyu kadar çıkar ve yaprağı yılgun yaprağına benzer. Ufacık kızılca tavluca çiçekleri olur. İçinde arpa gibi nesneler olur, yumuşak olur. Eğer yaprağı ve çiçeği yakı edip zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler giderir. Eğer çiçeğini toplayıp yağ içine koyup üç hafta güneşte koysalar o yağla gevşek, zayıf ve güçsüz olanları ve gut hastalığı ve mafsallar ağrısını ov-salar çok fayda eder.

363-Hılaf *Salix sp.*

Söğüt ağacıdır. Eğer çiçeğini koklasalar ıssı mizaçlı kişilerin dimağlarını iyi eyler. Safra südde tıkanıklıklarından olan baş ağrısını sakın eyler. Bazıları buna sorgun der. Eğer vaktinde çiçeğini toplasalar susamla tertib etseler yağını çıkarsalar çok kokulu yağ olur.

364-Huld *Leucodon Nortman*

(Kör Fare-Köstebek) Gözsüz sepektir. Kuyruğundaki kanı hanazîre sürseler giderir. Eğer yaşını yaksalar dövüp toz haline getirseler kulağa üfürseler beynisini giderir. Eğer yukarı dudağını dört günde bir tutan sıtması olan olan kişinin boynuna assalar giderir. Eğer beynisini gül yağıyla karıştırıp barasa ve behaka ve demrügiye ve uyuza ve çillere ve hanazîre sürseler fayda eder giderir.

365-Hamir

Buğday unundan olanı kızdırıcıdır, latif edicidir. Hususa ki tabandaki şişlere vuralar eğer tuzla karıştırıp çibanlara sürseler öldüre ağızlarını açar ve eğer hamiyri suda ıslatsalar o suyu iki saatten sonra süzseler 0,8gram tebaşîr ve 0,2 gram zağferan ve 0,8 gram şekeri bir araya getirip onu 115 gram suya katıp içseler sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısını sakın eyler ve susuzluğu giderir. Eğer hamuru suda ez-seler o sunun dörtte biri kadar menekşe yağı katıp gargara etseler boğazda olan şişi giderir. Eğer suyla ez-seler azacık sirke katsalar içseler içi kabz eyler.

366-Hamr

Sucidir. Eskisi sinirlere ve akla ve sair kuvvetlere zarar eder. Evet, tadı iyi olalar. Azacık içseler zarar etmez sidiği yürütür. Çok içseler baş ağrıdır. Mideye zarar eder. Yenisi gaz eyler geç hazm olur, yaramaz düşler gösterir. Evet, sidiği yürütür. Orta şerbet ki ne yeni ne eski olur bunun zararı az olur. Sağlıkta ve hastalıkta kullanmak yararlıdır. Ak şerbet mideye iyidir. Gerektir ki eski şerbeti susuz içmeyeler ve şarhoşluk zahir olduğu vaktin koyalar ifrad etmeyeler, ta ki sinirler zayıf olup süst (Gevşek, zayıf, güçsüz) olmaya. Eğer aşırıya gitmeden içseler balgamları söker. Artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır, Ama kara şerbet kötüdür. Geç hazm olur, sarhoş eder. Eti çok eyler ve kızıl şerbet ortadır. Akla kara arasında, kuvveti dahi böyledir. Tatlı şerbet kötüdür. Gec hazm olur. Midede gaz yapar, mesaneye ve böbreğe fayda eder. Kekre olan şerbet içi kabz eder, madde indiğini keser. Deniz suyu katılan şerbet mideye yaramazdır. İçi ishal eder. Sinirlere zarar verir. Rezzaki üzümünden olan tatlı şerbet, gayet besleyicidir. Eğer sıra alsalar pişirip zeytinyağı ile içseler kabz eder ve süst olmuş mesanelerin gevşikliğinin ve güçsüzlüğünü giderir. Zehirli otlar zararını yok eder. Midede donmuş tıkanıklığı giderir. Mesane ve böbrek göyündüğün ve çıbanların giderir. İshali keser. Eski şerbet yemeği hazm eder, içi tutar. Mideye iyidir. Gavuğa ve perdesi olan kişiye yaramazdır. İyi şerbet ki sarhoş eyler. Bedeni kızdırır. Hazmı kuvvetli eder. Ciğeri kuvvetli eder. Eğer suyla karıştırıp içseler susuzluğu keser. Çok yemek üzerine içseler bedeni geliştirir. Rengi açar. Artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı yokeder. Ter ile gövdeden çıkar ve safrayı sidikle çıkarır. Ölçülü içseler sıhhati muhafaza eder. Vakti budur ki nefis ferah olup uyku gelince içe, eğer bu vakitten önce ve sonra içse baş ve göz ağrıdır. Ciğeri yakar. Ve yemek arzusunu keser, gönlü döndürür. Başı döndürür. Azayı titretir. Sakine getirir. Vakt olur ufacak malihülya meydana getirir. Yürek oynaması, çarpıntı ve kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılma hâsıl olur. Eğer bundan olan yürek oynaması, çarpıntıya bu devayı etseler fayda bula. Terkibi budur ki, gül ve tebaşir ve kehriba 40 ar gram ve delinmedik inci 20 gr, misk 6 gr, şeker 20 gr hepsini dövüp ekşi nar suyu ile şekeri kıvama getireler turunc yaprağını dövüp bu otlarla karıştırılar, fındık kadar kullanmalıdırlar. O Yürek oynaması, çarpıntıyı giderir. Kalbi kuvvetli eyler. Eğer bu terkibi kullansalar suceden olan kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına ve sar'a ve sekteye ve felce ve göz dikildiğine fayda eder. Terkibi budur ki, taze ustuhutus 6 gr, ufacak kantaryon 3 gr, ebu cehil karpuzu içi 1,6 gram, garikon 3,2 gram, ferfiyon 0,8 gram, zencebil 0,8 gram, egir 0,8 gram, kunduz hayâsı 0,8 gram hepsini karıştırıp döveller karıştırıp kullanmalıdırlar. Söylenen ağrı ve sızılara fayda eder.

367-Humman (Haman) *Sambucus racemosa*

Bir ottur ki, yaprağı ceviz yaprağı gibi olur. Ağacı ak olur. Budağı ucunda üç ya dört yaprağı olur. Çiçeği akça olur. Eğer yaprağını pişirip yese-ler ödeme ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer suyla pişirip hanımlar içine girse otursa rahimleri yumuşatır Ağızlarını açar. Eğer kıla sürseler karartır. Eğer yaprağı tazeyken arpa unuyla karıştırıp yakı yapıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer ateş yanığına ve it taladığına ve narsura bu yakıyı sürseler fayda eder.

368-Hamahan [Humahan]

Türkçe [demir] sandalı derler. Bir kara taştır ki sulu olur şeffaf olmaz. İki türlü olur. Biri erkek ve biri dişi olur. Bileğüye sürseler sarı zırnıh gibi rengi olur. Eğer ezseler şişlere sürseler giderir. Sancıların sakın eyler. Eğer ezilmişini içseler iç ağrısını giderir.

369-Handerînî [Handerîlî] *Chondrilla Juncea*

Bazıları buna yaban marulu derler. Eğer bunu dövüp toz haline getirirler mürrle karıştırırsalar bir beze bağlasalar Zeytin kadar yapıp hanımlar önünden götürseler hayız kanını yürütür.

370-Handerûs *Triticum spelta*

Bazıları buna kızılca buğday derler. İçi kabz eder. Mideye iyidir. Eğer sirkeyle pişirip çıbanlı uyuza ve tırnak yarıldığına sürseler fayda eder. Vakt olur pişirirler. Suyu şırınga ederler. Bağırsak çıbanlarına fayda eder.

371-Hinsa [Hunsa] *Radix eremuri*

Türkî de çiriş dedikleri bu nebatın köküdür.

Meşhurdur. Yaprığı gendene yaprağına benzer. Tepesinde akça çiçekleri olur. Kökü pelite benzer. İçseler hayzı ve sidiği yürütür. Eğer 6 gramını şerbetle içseler böğürler ağrısına ve öksürüğe ve ardala süstlüğüne fayda eder. Eğer bu otun kökünden bir arpa kadar yeseler tez kustura. Eğer üç dirhem içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer için oysalar zeyt koyup kaynatsalar soğuktan olan yarıklara ve ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer kökünü sirkeyle dövüp toz haline getirirler dışı sızlayan kişi sızlayan yanının baş parmağına dürtse ağrısı sakın olur. Eğer dövüp toz haline getirirler balla karıştırıp ödem olan kişinin karnına sürseler fayda eder. Eğer yaş budaklarını suda pişirip zeytinyağı ile ve sirkeyle yeseler sarılık hastalığına çok fayda eder. Ödem olan kişi dahi yese fayda eder. Eğer kökünü yakıp çillere ve behaka sürseler fayda eder. Eğer yakıp epeyce dövüp toz haline getirirler tekrar ipekten geçirirler göze sürme etseler aklığını giderir. Eğer kükürtle karıştırıp demregüye sürseler fayda eder. Eğer suyunu termiye unuyla karıştırıp kaşıntı, uyuz hastalığına sürseler fayda eder. Evet, tekrar süreler.

372-Hunfesa *Scarabaeus sacer*

Tonuzlan kurdudur. Eğer zeytinyağında kaynatıp kulak ağrısına damlatsalar yok eder. Eğer yaşların alsalar güvercin olduğu yere koysalar üzerine toplanır. Eğer dövseler incikte olan çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağında pişirip kuvveti çıkınca makatta olan basura sürseler fayda eder. Akrep sokmasına fayda eder.

373-Hinzâr *Sus scrofa domesticus*

Domuzdur. Eğer erkeğinin ciğerini kuru olsun yaş olsun dövüp toz haline getirirler şerbetle içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer topuğunu ağarınca yaksalar dövüp toz haline getirirler içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder.

Kulunçu yok eder. Eski iç ağrısına fayda eder. Eğer domuzun sidiğın içseler mesanede olan taşı dağıtır. Eğer sidiğini ya da bokunu şerbetle içseler göğüsten kan tükürmeyi keser. Eski böğür ağrılarını sakın eyler. Eğer ödünü domuz talayan kişiye içseler hemen yararı olur. Mücerrebdir. Eğer mum ve gül yağıyla karıştırıp sinir bozulduğuna sürseler fayda eder. Eğer ödünü kulakda ve başka yerde olan çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer ödünü balla karıştırıp kel başa sürseler kıl bitirmeye mücerrebdir. Eğer içi yağını rahim ve makat ağrısına ve ateş yanığına sürseler fayda eder.

374-Hûlncan (Havlıncan) *Galanga officinalis*

Meşhurdur. Mideye iyidir. Kokusunu iyi eder. Hazmı kuvvetli eyler. Kuluncu ve ekşi geçirmeği giderir. Cimayı kuvvetli eder. Soğuk böbreklere fayda eder. Midede olan balgamı giderir. Eğer bir parçasını ağızda tutsalar cimayı çok kuvvetli eder. Eğer 3 gramını yumuşak dövüp 2,5 gram taze inek südüne saçub aç iken içseler cimayı çok kuvvetli eder. Zekerin sağlam kıvama getire. Sahîh mücerrebdir. Eğer yemeğe saçub yeseler soğuk mideye ve ciğere fayda eder. Akciğeri ve midayı kuvvetli eder.

375-Havc [Hûh *Persica vulgaris*

Şeftalidir. Eğer yaprağını dövüp göbeğe sürseler içteki kurtları öldüre çıkarır. Olmuş şeftali yemek mideye iyidir. İçi yumuşatır. Hamı içi kabz eder. Eğer kurutsalar kabzı ziyade eder. Eğer kurumuşunu pişirip suyunu içseler midede ve karında artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Kurusu geç hamz olur. Yaşı soğuktur. Kurusu kalınlaşmış, yoğun ve galiz-balgam eyler. Midede tez azar. Eğer yaprağını ve narçiçeğini dövüp sıkıp suyunu içseler namazbûr kurdun ve içde olan yılanları çıkarır. Eğer yaprağıyla hırızme (kireç ve zırnıh karışımı, kalsium oksit) vurulan yere ovsalar kokusunu giderir. Eğer safravî kişiler yese cimayı artırır. Ağız kokusunu iyi eyler. İki günde bir sıtma tutan kişi yese fayda eder. Evet, çok yemeyeler. Bir aydan iki aydan sonra elbette sıtma eyler.

376-Hıyar *Cucumis sativus*

Şenhiyardır. Hıyardan Soğuktur. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgam yapar. Midede sinirlere zarar eder. Geç hazm olur. Kalınlaşmış, yoğun ve galizve soğuk kan, balgam, safra ve sevdalar eyler. Gerektir ki için yiyeler. Zîra tez hazm olur. Mideye ve ciğer alevine fayda eder. Eğer hıyarı ağır hastalığı olan kişi yese fayda eder. Eğer tohumunu ıssı şişlere ki ciğerde olur ve dalakta olur yeseler fayda eder. Akciğer ağrılarına ve çıbanlarına fayda eder. Hıyarın kendisi geç hazm olur. Evet, sidiği çok yürütür. Evet, çok yemek kulunç ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz gazlar eyler. Böğürde olan sancılara yaramazdır, sancıları artırır. Gerektir ki üzerine şu cüvarişi (mideye kuvvet vermek için macun biçiminde hazırlanmış ilaçlar) yiyeler ki otları günlük ve kızıl üzüm olur. Eğer 13 gram kabuğundan doğurmaz hanım içse doğura.

377-Hıyarşenber *Cassia fistula*

Meşhurdur. İyisi oldur ki içi kara olur. Ağır olur. Eğer 10 gramından 32 gramına kadar ıssı suyla ezseler içseler safrayı söker.

Kan galebesini sakın eyler. Issı veremleri yok eder. göğüsü yumuşatır Ve sinirleri temizler. Sert şişlere sürseler yumuşatır. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp gargara etseler boğaz şişine fayda eder. Eğer içseler kiş-nic suyuyla ezseller biraz biraz katuna lü'abıyla (bitki özleriyle kıvamlı duruma getirilmiş ilaç,) gargara etseler hunnakı fayda eder. Eğer incir suyuyla ezip içseler boğaz ağrılarına fayda eder. Şişleri indirir. Eğer hıyarşenberden 30 gram ezip ısıcak suyla içseler sıtmalara fayda eder. İçi yumuşatır. İshal eder. Mideyi ve bağırsakları safradan ve rutubetten temizler. Donup taş gibi olur. Eğer demirhindi içseler sırf safrayı söker. Eğer turpla içseler sarılık hastalığı ve ciğerden olan ısı şişlere fayda eder. Bağırsağı zayıf olanlar için ağrıdır. Gerekir ki kullanmadan önce tatlı badem yağında ıslatalar. Ondan sonra kullanmalıdırlar.

378-Hayri [Hîrî] *Cheirantus cheiri*

Meşhur ottur ki türlü türlü çiçekleri olur. Bazı ak ve Bazı sarı ve mor olur. Evet, kullanılır olanı sarısıdır. Kurusunu yumuşak dövüp göze sürme ey-leseler fayda eder. Eğer suyunu içseler hayız kanını yürütür. Ölü çocuğu çıkarır. Eğer içine girip otursa bu faydayı eder. Eğer suyunu rahim üzerine dökseler rahimde olan şişlere fayda eder. Eğer suyunu mumla karıştırıp çıbanlara sürseler bitirir. Eğer balla karıştırıp fitil gibi hanımlar götürse karında olan ölü çocuğu ve diriyi çıkarır. Eğer kökünü sirkeyle karıştırıp sert dalak şişine sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp ağız ağrısına sürseler fayda eder. Eğer tohumun-
dan 10 gr içseler hayız kanını yürütür. Mafsalda olan şişlere dahi sürseler fayda eder. Eğer kökünü sirkeyle pişirip gargara etseler diş ağrısını giderir.

379-Hiri bevva *Elettaria cardamomum, Small cardamom*

Ufakık kakule derler. Cilalıdır, ahlâtı latif eder. Soğuk mideye ve ciğere fayda eder. Kusmayı keser.

Harfü'd-Dal

380-Darçînî [Darsînî] *Cinnamomum zeylanicum*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Sidiği ve hayızı yürütücüdür. İçindeki ölü çocuğu çıkarır. Zehirli otlar ve hayvanlar soktuğu zararı yok eder. Göz kararma-sını giderir. Eğer yemeğe katsalar eğer balla karıştırıp sulu beneklere ve çillere sürseler fayda eder. Eğer yeseler öksürüğe ve nezlelere ve böbrek ağrısına fayda eder. Mideyi iyi eyler. Ciğeri kızdırır. Tıkanıklıkları açar. Gözü keskinleyer. Başta ve midede olan yaşları giderir. Yeseler ve eğer tekrar ipekten eleyip sürme etseler göze cila verir. Akan yaşı keser. Eğer yeseler boğaza inen balgamı çözer. Sesi açar. Ödem olan kişilere çok fay-da eder.

381-Dar-ı şeş'an [Dar-ı şîşa'an] *Nardostachys jatamansi*

Üd-ı frengî derler. Bir ağaçtır. Bir zira'(Fizyolojiye göre 75 cm ile 90 cm arasında değişmektedir.) çıkar. İncecik budakları olur. Üzerinde gizli-ce yaprakları olur. Birbirinden irak sarı çiçeği olur. Bazıları buna şimşek ağacı derler. Eğer bunun ağacına günlük tütsü etseler bir parça ipeğe do-lasalar yastık altına koysalar ayın on dördüncü gecesi koysalar muradı ne ise düşünde göre.

Eğer suyla şırınga etseler gövdede olan yaramaz çıbanlara fayda eder. Eğer pişirip suyunu içseler kabz eyler. Kan tükürmeyi keser. Sidik tutulmasına ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz gazlara fayda eder. Mesaneyi kuvvetli eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galizbalgamları giderir. Eğer suyla dişleri mazmaza etseler sağlamlaştırır. Eğer kurutup dövüp toz haline getirirler hayâyla makat ve zeker aralığında olan çıbanlara ekseler fayda eder. Bedeli asaründür sinir tıkanmasına fayda etmektedir.

382-Dadî *Hypericon perforatum*

Danelerdir arpa gibi. Evet, arpadan uzunca ve incecik olur. Bazıları yulaf derler. Altı gramını dövüp toz haline getirirler zeytinyağı ile karıştırırlar basura ve zehirli nesneye fayda eder. Eğer pişirirler içine girip otursalar rahim ve makat ağrılarına fayda eder. Dışarı çıktığına fayda eder. Eğer bal-la karıştırıp le'ûk gibi yalasalar içte olan kurtları ve yılanları öldüre çıkarır.

383-Dar-ı fülül *Piper longum*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Yemeği hazm eder. Cimayı kuvvetli eder. Gazları dağıtır. Issı mizaçlı kişilere yaramazdır. Soğuk mizaçlının midesine ve ciğerine fayda eder. Sinirleri ve ardalaları kızdırır. Soğuktan olan ağrılara ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına çok fayda eder. Eğer sirkeyle ıslatıp süzseler ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eder.

384-Danecadir *Dorema ammoniacum*

Kaf harfinde göreler.

385-Dalic *Carthamus tinctorium*

Hindistan asfûrudur. Meniyi artırır. Cimayı kuvvetli eder.

386-Debak (Dıbk) *Viscum album*

Türkçe ökse derler. İyisi oldur ki yeni olur. Dışı kızıl içerisi kendire benzer. Eğer rastıhla ve mumla karıştırıp yakı eyleseler sürekli baş ağrısı çekenlere ve kulak dibinde olan ve başka yerde olan şişlere sürseler giderir. Eğer günlükle karıştırıp eski çıbanlara sürseler fayda eder.

387-Dibdariya [Debîdariya]

Bir ottur ki, Hind'de olur. Bir zira' (parmak uçlarından dirseğe kadar olan kısma denk düşen uzunluk biriminin adıdır. Türk halklarının kullandığı eski ölçümü birimlerindendir. Zira, Uluslararası Birimler Sistemi kabulünden önce kullanılan uzunluk ölçülerindendi. Fizyolojiye göre 75 cm ile 90 cm arasında değişmektedir.) uzunluğunu yerden yukarı olur. Yaprığı bahar yaprağına benzer. Pamuk kozakları gibi kozakları olur. Felce ve yüz felcine ve gut hastalığına iyidir. Pişirip yeseler mideye ve diş diblerine ve çene rutubetine fayda eder. Evet, gözü yakar.

388-Dibs Freacle Syrup of grapes honey

Pekmezdır. Cila eder. Eğer kustla ve tuzla karıştırıp çillere sürseler giderir. Eğer yeseler içi yumuşatır İyi gıdadır. Evet, kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan, balgam, safra ve sevda yapar.

389-Dübb Bear

Ayıdır. Eğer ödünü balla ve biberle ezip kele sürseler giderir. İri kıl bitirir. Evet, beş altı kez süreler. Eğer ayının kanın mecnunlara sürseler çok fayda eder. Eğer iki gözün bir beze bağlasalar dört günde bir sıtma tutan kişinin gözüne assalar kurtula. Ayının acayibinden biri budur ki, dişisi yek parça nesne doğurur. Onun hiçbir azası görünmez yok gibidir, diliyle o kadar yalar ki şekli ve azaları ortaya çıkar. Eğer iç yağın saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Eğer kanını sıcak iken şişlere sürseler hemen iyileştire. Ödü gibi eğer bunun ödün bala karıştırıp epilepsi tutan kişi yalasa fayda eder. Etin yemiyeler. Yaramaz gıdadır, derisi gayet ıssı olur. Gut hastalığı olan kişiler döşek edinse çok fayda eder.

390-Deccac [Decac] Fowl, Poultry

Tavukdur. Kavurması mizaca iyidir. Kuru bedenosa (yaban tavuğu) çorbası içi ishal eder. Eğer beynini şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve dimağ perdesinden kan tükürmeye fayda eder. Tavuğu yarsalar sıcak iken zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer yaban tavuğunu yarsalar kursağının iç yüzünde olan perdeyi alsalar kurutsalar dövüp toz haline getirirler içseler mide ağrısına fayda eder. Piliç çorbası hasta kişilere fayda eder. Yaban tavuğu çorbası titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye ve sıtmalara fayda eder. Astım veya nefes darlığına ve mafsallar ağrısına ve mide yeline ve kulunca fayda eder. Evet, kuru yaban tavuğu içini temizleseler yerine tuz koysalar şu kadar pişirseler piştiği sunun üçte biri kala. Ondan kullanılmalıdır. Genç tavuk eti meniye artırır. Akli artırır. Sesi açar. Akli az olan kişilere çok fayda eder. Eğer semiz tavuğu tereyağıyla pişirip yeseler kuru öksürüğe fayda eder. Eğer asfûr tohumuyla on iki gün bir tavuğu besleseler dahi karnını yarıp yağın çıkarsalar ve temizleyip cüzzam alameti belli olan kişilerin başına ve azasına sürseler çok fayda eder. Eğer sirkeyle ya şerbetle tavuk bokunu karıştırıp içseler öldürücü otlar zararını yok eder. Kulunca fayda eder. Eğer bedenosa bokunu sirkeyle dövüp toz haline getirirler kuduz taladığı yere sürseler fayda eder. Sözüün kısası güvercin boku neye yararsa tavuk boku dahi ona yarar.

391-Duhne Panicum miliaceum

Darıdır. İçi kabz eder. Sidiği yürütür. Evet, geç hazm olur. Midede çok yatar. Eğer sütle pişirseler zararı az olur. Safradan olan kusmayı keser.

392-Duhan Nicotiana tabacum

Tütündür. İyisi katran ondan petrol, ondan zift, ondan kara günlük, ondan mencevşe ıssıdır göze sürme etseler yaşını keser. Eğer ıssıdan şişen ve çıban olan gözlerle çekse kanlı yaşını keser ve tez eyler.

393-Derdar *Ulmus minor*

Karaağaçtır. Eğer yaprağını dövüp cerahate saçsalar bitirir. Eğer budağını ve yaprağını sirkeyle dövseler yakı yapıp çıbanlı uyuza ve cerahate sürseler bitirir. Eğer kabuğunu 5 gr şerbetle ya soğuk suyla içseler balgamı söker. Eğer meyvesi çıktığı zaman üzerinde olan yapışkan maddeyi alıp yüze sürseler cila eder. Eğer kökünden bir parçasını ocakta kızdırıp akan suyunu toplayıp çok hastalıktan arız olmuş sağırılığa damlatsalar fayda eder. Eğer karıştırıp göze sürme etseler perdesini giderir.

394-Dervenc [Durûnc] *Polygonum bistorta*

Çıyan otudur. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz gazlara ve zehirli hayvanlar soktuğuna ve soğuk rahim ağrısına ve soğuktan olan yürek oynamasına ve bağırsakda ve rahimde olan gazlara fayda eder. İçseler mideyi ve yüreği kızdırır. Yemek hazm eder. Kuruntu, karasevdaya fayda eder. Eğer incirle yakı yapıp akrep sokmasına fayda eder. Eğer hanımlar çocuk doğacağı vakit boynuna assa tez doğura. Eğer bir parçasını evde assalar o eve ta'ûn girmeye. Eğer uzununca bir kişi boynuna asakosa yaramaz düşler görmekten ve uykuda belinleme (bir gürültü yüzünden ya da başka bir nedenle ansızın uyanarak çevresine korkuyla ve şaşkın şaşkın bakmak) den emin olur. Bedeli zurunbadır. Eğer sirkeyle yakıp çıbanlara ekseler artık etlerin giderir. Eğer mersinle karıştırıp yaksalar balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer mersinle yakı yapıp karna ve mideye sürseler fayda eder. Eğer bu yağı karın altına sürseler hayız kanının devamlı sızmasını keser. Meme şişine ve ağzı tutulan çıbanlara fayda eder. Eğer yanmış çökeleğe ratinecle karıştırıp tırnaklara sürseler üzerine düşen aklıkları giderir. Eğer sakız yağıyla karıştırıp kıla sürseler bir gece ertesi güne kadar dursa kıpkızılca eyler. Eğer yıkasalar yanmış çökeleğe göz otuna karıştırıp göze sürme etseler gözün perdesini giderir.

395-Derdi

Çökelektir. Sirke çökeleğini yaksalar çıbanlara ekseler artık etlerin yiye yeni etler bitirir. Eğer mersinle karıştırıp yakıp balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer mersinle yakı edip karna ve mideye sürseler fayda eder ve sağlamlaştırır. Yaş akmasını keser. Eğer bu yakıyı karnın altına sürseler ya ferclere sürseler hayız kanının devamlı sızmasını keser. Meme şişine ve ağzı kapalı çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer ratinecle karıştırıp tırnaklara sürseler üzerine düşen aklıkları giderir. Eğer sığır yağıyla karıştırıp kıla sürseler bir gece ertesi geceye kadar kıb kızılca eder. Eğer yanmış çökeleği yıkasalar göz otuna karıştırıp göze sürme etseler gözün perdesini giderir. Eğer suci çökeleğini yıkasalar çiğ eder ve gayrısına sürseler giderir. Evet, çoğanla dövüp toz haline getirip her gün kullanmalıdırlar.

396-Dürrac *Francolimus perdicinae*

Dürrac eti keklik etinden iyidir. Akli ve menî artırır.

397-Derûfityûn [Derûfinûn] *Dorycnium spp*

Bir ottur ki yaprağı Zeytin yaprağına benzer. Ak çiçekleri olur. İçinde nohut gibi meyvesi olur. İçinde beş altı tane tohumu olur. Yerden yukarı uzununu bir karış olur. Taşlı yerlerde biter. Eğer maü'l-karatînle ya deve sütüyle ya keçi sütüyle içseler zehirli otlar zararını yok eder.

398-Dervebetaris [Derûbtaris] *Dryopteris filix-mas*

Eğreltinin bir çeşitidir. Pelit ağacı köklerinde çok biter. Eğer bu otun hepsini yakı yapıp başa sürseler saç döke. Felce ve yüz felcine fayda eder. Gövdelerine sürseler iyidir.

399-Destenbûye *Cucumis dudevamlı*

Yıylanguçdur. Kabuğu sıcaktır. Yemeği hazm eder. Mideyi kuvvetli eder. Gazları dağıtır. İçi geç hazm olur.

400-Dıflı *Nerium oleander*

Zehir ağacıdır. Yaprakları atı ve eşeği ve sertrı ve sair hayvanatı öldürür. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Özellikle ki baganos katıp içeler. Eğer yaprağını dövüp sıkıp kaşıntı ve uyuza ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer pişirip suyunu eve saçsalar pireleri kıra. Eğer bu ağacın gözlerini tazeyken toplayıp dövseler yumuşak yapıp tereyağı içinde iyice pişirseler süzüb o yağı kel başa sürseler çok fayda eder. Eğer o yağı davarlarda olan kabarcıklara sürseler giderir. Sert şişleri yumuşatmakda bedeli incir yaprağıdır. Eğer yaprağını kurutup yumuşak dövseler çıbanlara saçsalar kuruda.

401-Dülb *Platanus orientalis*

Çınardır. Eğer taze yaprağından dövüp toz haline getirilseler yakı gibi dizde olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer kabuğun pişirip ağza mazmaza etseler diş ağrısını sakın eder. Eğer yaprağını içki ile pişirseler gözde olan şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer meyvesini tazeyken içki ile içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer iç yağıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler giderir.

402-Dilyûs [Delbûs] *Gladyol italicus*

Kızıl susamdır. Bazıları buna kuzgunkılıcı derler. Yaprakları kılıca benzer. Meyveleri yuvarlak olur. Yerden yaklaşık 75 cm yukarı olur. İki kökü olur. Biri biri üzerine binmiştir. Ufacık soğana benzer. Altında solmuş üstteki doluca olur. Eğer üstündeki kökünü günlükle ve şerbetle yakı yapıp gövdeye sürseler temrenleri çıkarır. Eğer üstündeki kökü şerbetle içseler cimayı kuvvetli eyler. Eğer üst kökünü çocuklar içse bağırsakları yarıldığına fayda eder. Eğer günde bu kökten 3 gramını maü'l-aselle içseler yine bu faydayı eder ve gövdeyi semirde. Benzi güzelleştirir.

403-Delak *Martes pennanti*

Sansardır. Bütün durumda samur gibidir. Evet, ağırdır götürmeğe. Ölçülü şekilde kızdırır.

404-Dilfin [Dülfin] *Delphinidae*

Domuz balığıdır. Eğer iç yağını Ebû Cehil karpuzunun içi çıkardıktan sonra içine koysalar kaynatıp kulağa damlatsalar yeniden ve eskiden olan sağırlığı giderir. Eti soğuktur ve kötüdür. Geç hazm olur.

405-Dem Sanguis

Kandır. Eğer keçi kanını bala karıştırıp içseler korkak kişilere fayda eder. Eğer bedenosa ve tavuk kanını kurutup dövseler buruna üfürseler dimağ perdesinden olan burun kanını keser. Eğer devlengeç kanın epilepsi tutan ve kan tüküren kişi aç iken kullanırsa fayda eder. Süreti budur ki, 385 gr devlengeçün donmuş kanını kendisi kadar sirkeye katıp üç kez taşuncaya kadar kaynatmalı ve indirmelidirler. Sonra süzeler. Üç gün kadar her gün aç iken içseler faydası görülür. Eğer ayı kanını ısıcak iken şişlere sürseler bitirir. Teke ve koç ve sığır kanı dahi böyledir. Eğer maymun kanı kapak içinde olan kılı bulub sürseler ayrık kıl bitirmeye. Eğer sıçan kanını siğillere sürseler ve gövdede olan mıhlara sürseler kopara. Eğer ördek ve tavuk ve kaz ve kuzu ve oğlak ve teke ve keçi ve geyik ve tavşanın kanını kavursalar yeseler ishali keser. Eğer şerbetle içseler zehirler zararını yok eder. Eğer teke kanını kurutsalar yeseler böbrekte olan taşları dağıtır. Evet, yolu budur ki, üzüm vaktinde dört yaşında tekeyi alalar. Bir çömlek hazır eylerler. Tekeyi boğazlayalar. Önce akan kanıyla sonra akan kanını dışarı akıtarlar. Ortasını alalar. Donuncaya kadar çömlekte dura. Sonra parça parça keseler. Güneşe karşı bez üzerine sereler. Evet, üzerine ipek örteler ki toz konmaya. Kuruyuncaya kadar dura. Sonra alalar saklayalar. Hacet vaktinde böbreğinde taş olan bir kaşığın tatlı şerbetle ya kereviz suyuyla ezip sakın olduğu vakit içirseler çok fayda eder.

406-Demü'l-ahaveyn *Calamus draco*

Türkçe iki kardaş kanı derler. Eğer yumuşak dövseler kılıç yarasına ve cehate ekseler çok fayda eder. Eğer şırınga yapıp kullansalar içi kabz eder.

407-Duvku *Pastinaca sativa*

Dağ keşurudur, onun tohumudur. Köklüsü olan.

408-Dimağ *Cerebrum Brain*

Beynidir. Galizdir. Geç hazm olur. Mide bulandırır, mideye zarar eder. İştahı keser. Mideyi yaş eyler. Kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı artırır. Yemek isteyen üzerine nane ve güyegü otu ve biber ve hardal ve darçînî ve sirkeyle pişirip yeseler zehirlere ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder.

409-Dend Pistacia lentiscus L

Habb-ı selatındır. Eğer bir buçuk tanesini kesîra ve nişastayla birebir katıp içseler sevda ve balgam ve ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eyler. Mafsallar ağrısına fayda eder.

410-Dühhü'l-ıdhır [Dühhü'l-ızhır] Cymbopogon schoenanthus oil

Adhır yağıdır derler. Bütün kaşıntı ve uyuz olanlara hatta dört ayaklı hayvanlarda olan uyuz ve kaşıntıya ve barasa çok fayda eder. Dürtüb sürseler eğer ılık yapıp ağızda tutsalar diş ağrısına ve dibinde olan şişlere ve ağızdaki beneklere fayda eder. Eğer sakalı geç biter kişi yüzüne dürtse sakalı çıkar.

411-Dühhü'l-ukhuvan Pyrethrum parthenium oil

Sığır papatyası yağıdır. Kızdırıcıdır. Damarların ağzını açıcıdır. Sidiği yürütücüdür. Eğer yeseler ve makata sürseler basura ve makat şişine fayda eder. Eğer hanımlar yünü ıslatıp fitil gibi götürseler hayız kanını yürütür. Rahim sertliğini giderir. Sinir boşalmasına ve ardala zahmetine fayda eder. Eğer 10 gramını içseler kulunca ve mesane ağrısına ve dalak katılığına fayda eder. Nasıra ve yaramaz çibanlara fayda eder.

Terkibi Budur; Çiçeğini toplayıp, egir, gist ve cemama ve nardin ve seliha ve belesan mürr karıştırıp zeytinyağına koyup güneşe asalar bir zaman dura, hatta yazın başında sonunda veyahut çiçeklerini toplar eğer bir sırçalı kab içinde batınca suya koyalar güneşe koyalar bir ay dura ondan kullanmalıdırlar.

412-Dühhü'l-as Myrtus communis oil

Mersin yağıdır. Cerahate ve ateş yanığına ve başta olan çibanlara ve beneklere ve makat yarıldığına ve basura fayda eder. Kılları sağlamlaştırır. Terkîbi budur ki mersin tazeyken yaprağını sıkalar. Kendisi kadar zeytinyağı katarlar pişireler ki su gider zeytinyağı kala, o zeytinyağını kullanmalıdırlar. Bir türlü dahi budur ki, mersin yaprağına zeytinyağı katarlar. Islatalar, güneşe koyalar. Ondan kullanmalıdırlar.

413-Dühhü'l-merzencûş Origanum majorana oil

Merzencûş yağıdır. Kızdırıcıdır. Latif idicidir. Rahim ağzı yumulduğuna fayda eder. Hayız kanını yürütür. Çocuk sonunu çıkarır. Rahimde olan hanazîri keser. Arka ve böbrek ağrılarına fayda eder. Balla karıştırıp kullanılır. Felce sürseler fayda eder. Terkîbi budur ki, mersin yaprağını ve seliha ve ayvadane ve mersin çiçeğini ve merzencûş çiçeğini beraber alıp döveller. Zeytinyağına katarlar. Dört gün koyalar. Sıkalar. Sonradan yenisini koyalar. Yine dört gün dura. Üç kere böyle ederler. Ondan kullanmalıdırlar.

414-Dühnü'l-bazerûc Ocimum basilicum oil

Tere-i Horasanî yağıdır. Fayda eder soğuk ağrılara ve rahim ağzı yumulduğuna ve sinirler zahmetine. Terkîbi budur ki, tatlı zeytinyağından 6720 gram alalar. Reyhandan 3780 gram alalar. Zeytinyağında bir gün bir gece ıslatalar, sıkalar. Bir gayrın ıslatalar. Üç kez böyle ederler. Ondan kullanmalıdırlar.

415-Dühnü'l-kaysûm Achillea aegyptiaca oil

Ayvadane yağıdır. Rahim ağzı tutulduğuna ve katılığına fayda eder. Hayız kanını yürütür. Çocuk sonunu çıkarır. Terkîbi budur ki, 3040 gram zeytinyağı 2560 gram ayvadane yaprağını ıslatalar. Üç defa böyle ederler. Sonra kullanmalıdırlar.

416-Dühnü's-şıbs Anethum graveolens oil

Torak otu yağıdır. Rahimde olan sertliği yumuşatır ve ağzını açar. Sinirler ağrısına ve demregüye fayda eder. Terkîbi budur ki, 3200 gram zeytinyağına 2880 gram torak otu koyalar. Üç kez böyle ederler. Ondan süzüb kullanabilirler. Evet, her ıslatdıkları bir gün bir gece dura.

417-Dühnü's-sûseni'l-ebyaz İris palaestina oil

Sûsen yağıdır. Kızdıracıdır. Rahim ağzın açıcıdır. Issı şişleri yok eder. Sözü öz, rahim ağzına bunun gibi fayda eden yağ yoktur. Başta olan çıbanlara ve siğillere fayda eder. Hayız kanını yürütür. Başta olan konakları giderir. Eğer içseler safrayı söker. Sidiği yürütür. Evet, mideye yaramazdır. Gönül döndürür. Sinir ve böbrek ağrısına ki soğuktan olan ve felce ve titremeye fayda eder. Sürseler ovsalar sinir bozulduğuna ve kulak sinirinde olan şişlere sürseler fayda eder. Terkîbi budur ki, 3040 gram zeytinyağı alalar. 25 gram mürre karıştırılar. Kokusu iyi şerbetle pişireler. Her 9800 gramı yağmur suyuyla ıslanmış kurdumana koyalar. Bin tane tohm-ı asfûr koyalar. Sûsen koyalar. Bir tagara koyalar. Ele bal sürüp bir gün bir gece karışdırılar. Ertesi gün sıkalar. Bir kaba dahi koyalar. Bir kaç kere böyle ederler. Üzerine yumuşak döğölmüş tuz saçalar. Yine üzerine 9800 gram yağ koyalar. Elli gram kurdumana koyalar. Yine elle hareket ettireler. Ondan azcık koyalar, dura. Sonra sıkalar. Yine o zeytinyağından 9800 gram koyalar. Elli gram kurdumana koyalar. Ona göre bal ve tuz koyalar. Elle hareket ettireler. Biraz koyalar. Gene sıkalar. Yağını alalar. Yine bayağılayın yağ ve kurdumana ve tuz koyalar. Yine ele bal sürüp karıştıralar, sıkalar. Yağın alalar. Sıkılanı kenara atalar. Sonra 3200 gram sûsen dahi katalar. Evvel sıkalar. Yağ koyalar. Kurdumana katalar, sıkalar. Yine ikinci sıkılan yağı koyalar. Yine kurdumana koyalar, sıkalar. Üç kez böyle ederler. Ondan sonra 200 gr mürre ve 200 gr kurdumana ve 50 gr za'feranla katalar. Ondan sonra kullanabilirler. Bir türlü dahi olur ki, sûsenin çiçeğin alalar. Zeytinyağına koyalar. Isladub güneşe koyalar. Kırk gün güneşte dura. Ondan sonra süzüp kullanabilirler.

418-Dühnü'n-nercis Narcissus tazetta Linn oil

Nergis yağıdır. Özellikle soğuktan olan sinirler ağrısına fayda eder. Terkîbi budur ki, zeytinyağından 3040 gram dar-ı şiş'a 2080 gram ondan önce döveler, suyla ıslatalar, ondan zeytinyağına katalar.

Evet, o zeytinyağı ile beraber olur. Pişireler, zeytinyağı kalınca sonra zeytinyağını alalar. Hind kamışından 1860 gram dövüp eleyeler, karışdırılar. Bir parça mürr dahi dövüp katarlar. Ondan sonra iyi kokulu şerbet katarlar pişireler. Zeytinyağı kalınca ondan o zeytinyağını alalar. Bir tagara koyalar. Üzerine çok nergis çiçeğin koyalar. Ondan çalkayalar, süzeler. Yine çiçeğin koyalar. Üç defa böyle ederler. Süzüb kullanabilirler. Bahsedilen faydalardan başka rahim ağrılarına ve katılıklarına da fayda eder.

419-Dühhü'l-hamahim *Mentha pulegium* oil

Yarpuz çiçeğinin yağıdır. Issıdır. Tıkanıklıkları açar ki dimağ perdesinde olur. Buruna damlatsalar başta ve burunda olan gazları dağıtır. Sinirlere sürseler gazları dağıtır. Tıkanıklıklarını açar. Terkibi budur ki, 3200 gram zeytinyağına 2880 gram yarpuz çiçeğini koyalar. Güneşe koyalar. Sonra süzüp kullanabilirler.

420-Dühhü'z-za'feran *Crocus sativus* oil

Za'feran yağıdır. Kızdırıcıdır. Eğer şişlere sürseler ve yaramaz çibanlara sürseler fayda eder. Ağzı yumulduğuna fayda eder. Evet, çibanlara sürülecekse mum ve za'feran ve yumurta sarısını katıp kullanılır. Terkibi budur, 9800 gram zeytinyağına 250 gram za'feran katarlar. Hareket ettireler. Beş gün koyalar. Ondan süzeler, tekrar za'feran koyalar. Üç defa böyle yapıp süzeler. Üzerine 200 gram mürr dövüp toz haline getirseler eleyeler. Üzerine ve bir sırçalı kab içine koyalar. Sonra kullanabilirler.

421-Dühhü'l-hınna *Lawsonia alba* Henna oil

Kına yağıdır. Rahim ve sinirler ağrısına fayda eder. Damarların ağzını açar. Terkibi budur ki, zeyt ve yağmur suyu şöyle olur ki, 160 gram zeytinyağı 160 gr yağmur suyu karıştırıp dar-ı şiş'a'ndan 1600 gr Hind kamışından 2110 gr ve mürr 385 gr kurdumana 1250 gr zeytinyağından elli dirhem dar-ı şiş'a'n döveller. Suyla ıslatıp zeytinyağına katarlar. Kaynatarlar. Mürr ve kurdumanayı dahi döveller, karışdırılar soğuyunca. Ondan sonra Zeytinyağının 81200 gramına 137200 gram kına çiçeğin koyalar. Bir gün bir gece dura. Ondan sonra tekrar üç defa böyle ederler. Ondan sıkıp kullanabilirler. Bir şekli dahi budur ki, 3200 gram zeytinyağına 2880 gram kına çiçeğini koyalar. Yirmi gün güneşde dura. Üç defa böyle ederler. Ondan süzüb kullanabilirler.

422-Dühhü'l-irsa *Iris germanica* oil

Gök süsen yağıdır. Sinirleri yumuşatır. ufûnetleri temizleyip rahim ağrısına ve ıssı şişine ve ağız yumulduğuna fayda eder. İçteki ölü çocuğu çıkarır. Basur ağzların açar. Terkibi budur ki, 2880 gram belesan ağacın dövüp katarlar pişireler. Ondan sonra zeytinyağını süzeler. 3170 gram Hind kamışı koyalar. Bir parça mürrü iyi kokulu içki ile ıslatıp koyalar. Kaynatarlar. Zeytinyağı kalınca zeytinyağını süzeler. Beraberi gök süsen koyalar. İki gün iki gece dura. Ondan sonra üçe dek böyle ederler. Ondan süzüb kullanılır.

423-Dühhü usari'l-ineb [Dühhü asîri'l-ineb] Vitis vinifera oil

Üzüm suyu yağıdır. Fayda eder. Sinirlere ve rahim ağrısına ve süst-endam (Cinsel gücü olmayan erkek)lara sürseler fayda eder. Zeytinyağı ve Hind kamışı ve sümbül-i Rumî ve dar-ı şîşa'an ve iklîlü'l-melik ve kust beraber alıp döveller. Şırayla ıslatalar. Üç gün dura. Her gün iki kez hareket ettireler. Girü ve şıra ve zeytinyağı koyalar. Otuz gün kadar dura. Ondan süzüb kullanabilirler.

424-Dühhü'd-darçînî [Dühhü'd-darsînî] Cinnamomum zeylanicum oil

Darçîn yağıdır. Rahim ağrısına ve damarlar ağzını açmaya fayda eder. Rutubeti yok eder. Gazları dağıtır. Eğer kurdumanayla karıştırıp basura sürseler fayda eder. Eğer ham incirle karıştırıp zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Terkîbi budur ki, belesan yağını ve Hind kamışını ve darçînî ve belesan tanesini ve mürrü toplayıp zeytinyağına koyalar. Otuz gün dura. Ondan kullanabilirler. Mücerrebdır.

425-Dühhü'n-nardîn Nardostachys jatamasi oil

Sümbül-i Rumî yağıdır. Mide ve ciğer ağrısına ve kulunca ve üşüyen azaya sürseler fayda eder. Zekere sürseler mesane gevşekliğine ve gücsüzlüğüne fayda eder. Terkîbi budur ki, 3200 gram zeytinyağına 2880 gram sümbül-i Rumî katarlar. Otuz gün dura. Ondan süzüb kullanılır. Bir türlü dahi budur ki, ban yağ 285 gram sümbül 20 gram toplamak ve kurdumana ve mastaki ve adhir her birinden 5 gram döveller. Yağa koyalar. Yirmi gün güneşte dura. Ondan süzüb kullanabilirler.

426-Dühhü'l-hulbe Trigo nella foerum oil

Boy yağıdır. Makat şişine ve rahimde olan sertliğe fayda eder. Şırın-ga etseler doğuramayan kolaylıkla doğurtur. Eğer mumla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Terkîbi budur ki, boy 2880 gr zeytinyağı 1600 gram kurdumana 385 gram toplamak 770 gram, bu ilaçları döveller. Zeytinyağı içinde ıslatalar. Yedi gün dura. Ondan süzüb kullanabilirler.

427-Dühhü's-seza Nasturtium officinale oil

Baganos yağıdır. Böbrek ve mesane ve rahim soğuklandığı ve sinir ve yanlar ağrısına ve eski ağrılara fayda eder. Gazları dağıtır. Eğer 20 gramını hamamda içseler baş ditremesini giderir. Mücerrebdır. Gövdede olan ağrılara sürseler fayda eder. Eğer şırın-ga etseler kulunca ve iç ağrısına fayda eder. Terkîbi budur ki, taze baganos yaprağını 130 gram zeytinyağı, 320 gr tatlı su, 580 gram bütün ilaçları bir yeni çömleğe koyalar. Suyu gidene kadar kaynaya, yağı kala. Ondan süzüb kullanılır. Çok fayda eder.

428-Dühhü'n-nesrîn Rosa canina oil

Nesrin yağıdır. Koklaması dimağı kızdırır kuvvetli eyler. Dimağda olan gazları dağıtır. Nefes darlığını giderir. Terkîbi budur ki, sezab yağı yapılır.

429-Dühhü'l-babûnec Matricaria chamomilla oil

Papatya yağıdır. Bütün ağrılara ve sıtmalara ve bağırsakda olan yellere fayda eder. Terkîbi budur ki, yaş çiçeğin toplayalarr. Zeytinyağına katarlar. Kırk gün durduktan sonra kullanılabilir.

430-Dühhü's-sefercel Cydonia vulgaris oil

Ayva yağıdır. Yaramaz çıbanlara ve baş konağına ve soğuktan yarılan yaralara ve ağız çıbanlarına fayda eder. Eğer şırınga etseler rahme fayda eder. Eğer zekere damlatsalar sidik yakmasına fayda eder. Eğer içseler kan tükürmeye ve ıssı baş ağrısına ve ıssı zükkama ve ciğer şişine ve eski ishale fayda eder. Eğer şırınga etseler bağırsak yandığına fayda eder. Terkîbi budur ki, ayva suyu 640 gram, sümbül 130 gr, besbase 10 gram, karanfil 10 gram, afsentîn 10 gram, sakız 20 gr, 5 gr üd, bu bir araya toplayıp bir gün bir gece ıslatılar. Ondan sonra kaynatıp süzeler. Beraber gül yağı katıp kaynatılar, su gidip yağ kalıncaya kadar. Ondan sonra kullanılırsa fayda eder.

431-Dühhü'l-verd Rosa damascena oil

Gül yağıdır. Eğer içseler içi ishal eder. Midenin yanmasını sakınleştirir. Dimağa kuvvet verir. Anlayışı artırır. Başa sürseler ağrısını sakınleştirir. Başta olan baş çıbanları giderir. Eski çıbanlara sürseler yeni et bitirir, ağza mazmaza etseler diş ağrısını sakın eyler. Göze sürme etseler fayda eder. Şırınga etseler bağırsak ve rahim ağrısına ve çıbanlara fayda eder. Safrayî ishali keser. İçseler azayı kuvvetli eder madde inmekden. Sıkalar, karıştırıp enseye sürseler dimağı temizler. Terkîbi budur ki, 1855 gram adhiri döveller, 6560 gram zeytinyağı ile karıştırıp pişireler. Ondan süzeler. 3200 gram gül yaprağını içine koyalar. Ele bal sürüb, yavaş yavaş karışdırılar. Ondan sonra bir gün bir gece dura. Ertesi geceye kadar üç kez şöyle ederler. Ondan sonra kullanılabilir. Bir türlü dahi budur ki, gülü döveller, zeytinyağına ıslatılar. Yedi günde bir tazeleyeler üç kereye kadar.

432-Dühhü'l-benefsec Viola tricoloris oil

Menekşe yağıdır. Soğutur. İyidir. Harareti sakın eyler. Uyuza fayda eder. Buruna damlatsalar mesane ve zeker yandığına fayda eder. Eğer ak mumla karıştırıp çocukların göğsüne sürseler öksürüklerine fayda eder. Dimağı kuruduklarına fayda eder. Terkîbi budur, diblerin keseler, 130 gram süreler. 385 gram susamla karıştıralar. Tencereye koyalar, kısık ateşte kaynatılar. Sıcak güneşe koyalar.

433-Dühhü'n-nilüfer Nymphaea lotus oil

Nilüfer yağıdır. Uyuza iyidir. Issı baş ağrısını sakın eder. Sözüñ kısası, menekşe yağı gibidir.

434-Dühhü kifahî'l-hılak [Dühhü fıkahî'l-hılaf] Osyris alba oil

Sorgun yağıdır. Fazla hararetden olan baş ağrısını sakın eder. Safrayı ve buharları yok eder. Bunu yapılışı ve kullanılışı gül yağı gibidir.

435-Dühhü'l Hayri Matthiola incana Cruciferae

Mmısır menekşesi yağı, meşhur yağdır, sarı çiçeklisinin yağıdır, sarı çiçeklisinden yapılır hem de mafsallarda olan şişleri yok eder. Sinir bozulduğunu giderir. Saç kılını sağlamlaştırır ve muhallil (Şişlere, iltihablara yarıyan ilaç.) merhemlere girer. Yapılışı menekşe yağı gibidir.

436-Dühhü'z-zanbak Lilium martagon oil

Zanbak yağıdır. Fayda eder, felce ve saraya ve yüz felcine ve baş ağrısına ve gövdeye sürseler terleri çeker çıkarır. Eğer ak mumla karıştırıp sert şişlere sürseler sakın eder. Eğer zekere damlatsalar ovsalar büyüde. Terkîbi budur, zanbak çiçeğini toplayalar. Susam yağının içinde ıslatalar. Sonra güneşe koyalar. Kırk gün dura. Ondan sonra kullanabilirler.

437-Dühhü'l-hasek Tribulus terrestris oil

Demir dikenini yağıdır. Bütün mefasıla ve böbrek ve arka ağrısına fayda eder. Cimayı artırır. Benzi gökçek eyler. Terkîbi budur ki, demir dikenini ufacık doğrayalar. Susam yağına katarlar. Otuz gün dura. Yine koyalar. Üç defa böyle ederler. Ondan süzüb kullanabilirler.

438-Dühhü'l-kar' Cucurbita pepo oil

Kabak yağıdır. Dimağ hararetine ve kuruluğa ve buruna damlatsalar ve başa sürseler ve malihulyaya (kuruntu, karasevda) fayda eder. Bedende olan harareti keser. Terkîbi budur, kabağı temizleyeler, döveler. Suyunu sıkalar. 1280 gr susam yağı katarlar. Yağ kalınca pişireler, kullanalar. Çekirdeğinin yağını safraya ve ıssı baş ağrısına ve hayâ yandığına fayda eder. Terkîbi budur, kabak çekirdeğinin kabın giderirler. Yumuşak döveler, sıcak su saçalar. Karıştırıp ateş üstünde yağ çıkınca sonra kullanalar.

439-Dühhü'l-emlec Phyllanthus emblica oil

Emlec yağıdır. Kılı karardır. Sağlam ve gökçek eyler. Dökülmekten ve çatallanmaktan kurtarır. Terkîbi budur, çekirdeği ayıklanmış mersin ve emlec ve köknar ağacı kökü kabuğunu beraber döveler. Suyula pişireler. O sunun yarısı kadar susam yağı katıp şu kadar kaynatılar ki, su gidip yağ kala. Sonra kullanılabilir. Mücerrebdır.

440-Dühnü nüvari'l-kundûd [Dühnü nevari'l-kandûl] *Calicotome infesta subsp*

Kudüs-i mübarek dağlarında biter. Mugaylan ağacına benzer. Gut hastalığına ve soğuktan olan mafsallar ağrısına ve mafsallarda olan kuru yellere ve böbrek ve mesane ağrısına fayda eder. Eğer bele ve uyluklara ve zekere ve hayâya sürseler zekeri sağlam kıvama getire. Soğuk sert şişlere sürseler yumuşatır. Terkîbi budur, iki 450 gram susam yağına bahsedilen çiçekden mikdarınca koyalar. Her yedi günde bir sıkalar. Yenisini koyalar. Üç defa böyle ederler. Sıkalar. Bir sırçalı kaba koyup kullanabilirler.

441-Dühnü'l-acürr ille oil

Kiremid yağıdır. Balgamî rahatsızlıklara çok fayda eder. Sidiği yürütür. Eğer 5 gramını sütle ya şerbetle içseler karında olan kurtları ve yılanları öldüre ve çıkarır. Eğer felce ve yüz felcine sürseler çok fayda eder. Eğer hanımlar fercinde götürseler hayız kanını yürütür. Ölü ve diri çocuğu çıkarır. Eğer yünle sürüb ardından götürseler makatta olan ufacık kurtları öldüre ve çıkarır. Eğer göze sürme etseler göze inen suya fayda eder. Eğer zehirli hayvan soktuğu yere sürseler ve zehir içenler içseler fayda eder.

Terkîbi budur, su dokunmadık kızıl kiremidi parça parça ederler. Her parçası 40 gram ya 80 gram olur, kızdırılar. Eski zeytinyağı içine bırakalar. Yine kızdırılar. Yine bırakalar ta yumuşayınca. Ondan yumuşak döveler. Kar' inbike koyalar. Damlayan suyu alıp kullanabilirler.

442-Dühnü'l-gar Lauras nobilis Linn oil

Defne yemişinin yağıdır. Sinirler ağrısına ve kulak ağrısına ve nezlelere ve baş ağrısına sürseler fayda eder. Eğer içseler gönlü döndürür. Kaşıntı ve uyuza (kaşıntı, uyuz hastalığı) ve uyuza ve demregüye hamam içinde sürseler fayda eder. Kurtları ve biti öldüre. Terkîbi budur ki, meyvesini suyla pişireler. Üzerine kalan yağı alalar. Bir türlü dahi budur ki, taze yaprağından alalar, zeytinyağına koyalar. Kaynatarlar süzeler. Zeytinyağını kullanabilirler. Mücerrebdır.

443-Dühnü's-şeceri'l-mastakî Pistacia lentiscus oil

Sakız ağacının yağıdır. Uyuza ve cinsel gücü olmayana ve terlemez gövdeye fayda eder. Terkîbi defne yağı gibidir. Mücerrebdır.

444-Dühnü'l-mastakî

Mastaki yağıdır. Rahim ağrısına ve rahim yumulduğuna ve çibanlara ve kulak ağrısına fayda eder. Sürseler ve eğer içseler ishal eder. Karındaki kurdu çıkarır. Sinirlerde olan yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Terkîbi budur ki, 960 gr susam yağına 192 gr sakızı koyalar. Eriyinceye kadar pişirip, kullanabilirler.

445-Dühnü'l-hırva' Ixodidae oil

Kene yağıdır. Uyuza ve başta olan yaş çıbanlara ve makatta olan ıssı şişlere ve rahim ağzı yumulduğuna ve çıbanlara fayda eder. Eğer içseler ishal eder. Karındaki kurdu çıkarır. Sinirlerde olan yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Terkîbi budur ki, kenenin kabların giderirler. İçindekin döşüreler. Havana koyup döveller. Bir kalaylı kab içinde kaynatılar. Suyla üzerine gelen yağı alıp, kullanabilirler.

446-Dühnü'l-levzi'l-mürr Prunus oil dulcis

Acı badem yağıdır. Rahim ağrısına ve ıssı şişlere sürseler ve baş ve kulak ağrısına ve böbrek ağrısına ve sidik tutulmasına fayda eder. Eğer balla ve süsen köküyle ve mumla ve gül yağıyla karıştırıp kullansalar böbrek ve mesane ağrısına ve taşına ve astım veya nefes darlığına ve dalak şişine ve çillere ve göz bulandığına sürseler ve içseler fayda eder. Bunun dahi terkîbi kene yağı gibidir. Mücerrebdır.

447-Dühnü'l-levzi'l-hulv Dulcis Oil Almond.

Tatlı badem yağıdır. Mu'tedildir. Böbrek ve mesane ağrısına ve sidik tutulmasına fayda eder. Taşları dağıtır. Kulunca ve kuduz it taladığına ve yaş mide ağrısına ve boğaz ve akciğer rahatsızlıklarına ve öksürüğe fayda eder. Evet, zayıf kişiler içse zahmet eder. Kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. Soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Sinirleri yumuşatır. Soğuk ağrılara fayda eder. Demregüye ve saç dökülmesine ve göz ağrısına sürseler fayda eder. Eğer 10 gr içseler yan baş ağrısına çok fayda eder. Mücerrebdır.

448-Dühnü'l Yasemin Jasminum officinale oil

Felce, yüz felcine, siyatige, kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye, soğuk yarım baş ağrısına, soğuk hastalıklara fayda eyler. Sinirler ağrısını giderir. Koca kişilere her zaman sürmek ıssı eder, mizaçları ısıtır. Zira sıcak ve kurudur. Bedendeki bütün süstlüğe fayda eder. Böbrek ağrısı ki soğuktan fayda eder. Eğer buruna damlatırlarsa burunda olan tıkanıklığı giderir, balgamlardan temizler. Azaya sürseler kuvvet verir. Soğuktan olan illetleri yok eder. Saça sakala sürseler ağardır. Tedbiri budur; Yasemini toplayasın, Zeytinyağına koyup kırk gün güneşte asa koyasın, ondan sonra kullanabilirsin.

449-Dühnü lübbi'l-hûh Oleum prunus persica L

Şeftali çekirdeği içinin yağıdır. Kulak gürüldüsüne fayda eder. Tıkanıklıklarını açar. Sürseler ağrısını giderir. Bozulmuş sinirleri yumuşatır.

450-Dühhü'lübbi'l-mişmiş Oleum Prunus armeniaca

Zerdali çekirdeği yağıdır. Makat şişine ve içde ve taşda olan basura sürseler ve fitil etseler fayda eder. Soğuktan olan iç ağrısına fayda eder.

451-Dühhü'n-narcıl Cocos nucifera-Coconut Oil

Hindistan cevizi yağıdır. Mesane ağrısına ve arkada ve yan başında olan yellere fayda eder. Sevdadan ve balgamdan olan basura fayda eder. Eğer zerdali ve şeftali yağıyla içseler bu bahsedilen faydaları eder. Böbreği kızdırır. Cimayı artırır. Zihni tez eyler.

452-Dühhü'l-ban Pistacia terebinthus oil

Yaban fıstığı içi yağıdır. Kulak ağrısına ve gürültüsüne fayda eder. Eğer kazın içi yağıyla karıştırıp damlatsalar ağrısını giderir. Tıkanıklıkları açar. Eğer yüze sürseler yüzde olan çilleri giderir. Sigillere ve çibanların yerlerine sürseler iyi eyler ve sinirleri yumuşatır ve kışın soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Eğer içseler ishal eder. Evet, mideye yaramazdır, eğer ağızda mazmaza etseler soğuktan olan diş ağrısına fayda eyler. Eğer başa sürseler soğuktan olan ağrıları giderir. Eğer azacık müşk katsalar alına sürseler kızdırır ve inmelere fayda eder. Eğer soğuktan ağrıyan yerlere, felçli, uyuşmuş yerlere sürseler fayda eder. Eğer mideye sürseler üzerine döğölmüş sakız saçsalar balgamî kusmayı keser, kuvvetli eyler. Eğer yün ve pamuk ıslatıp sıcak iken mideye sürseler soğuk ağrılarını giderir. Sakızı ezseler içinde dahi ciğer ve dalak katılığına sürseler fayda eder. Ciğeri kızdırır, Evet, birkaç gün vuralar.

453-Dühhü'l-bezir Linum usitatissimum L oil

Keten tohumu yağıdır. Issıdır. Mideye yaramazdır. Evet, gazları söker dağtır. Damarlar sancısına ve bağırsakta olan çibanlara fayda eder. Eğer sandaros ezseler yeni cerahate sürseler dahi iyileştirir.

454-Dühhü'l-fıstık Arachis hypogaea oil

Fıstık yağıdır. Ciğer ağrısına fayda eder. Evet, mideye yaramazdır. Zarar verir.

455-Dühhü'l-fındık Oleum Coryli

Fındık yağıdır. Soğuk öksürüğe ve göğüs ve ciğer ağrısına fayda eder. Evet, mideye yaramazdır. Bu bahsedilen yağlar hep badem yağı gibidir.

456-Dühhü'l-butm Oleum Pistacia Terebinthus L.-

Meneviş yağıdır. Defne yağı çıkar gibi çıkar. Eğer içseler mesanede ve böbrekte olan taşları arıdır. Felce ve yüz felcine ve soğuk azaya ve eklem ve kırıslere ve arka ve yan başı ağrısına fayda eder hamamda ve güneşte sürseler. Soğuk mideleri kızdırır. Tıkanıklıklarını açar içseler ve sürseler. Gayet mücerredir.

457-Dühhü's-sîtenç [Dühhü'l-benc] Viola odorata

Ban tohumunun yağıdır. Kulak ağrısına fayda eder. Damlatsalar ve safradan olan baş ağrısına fayda eder. Uyuza ve kaşıntı ve uyuza fayda eder. Mücerrebdir. Kıl biten yerlere kılın yolub sürseler artık kıl bitirmeye. Terkîbi budur ki, ak ban tohumunu alıp döveler, ıssı suyla karıştırıp güneşe karşı süreler. Birkaç defa ederler. Ta ki yumuşayınca kadar ondan sıkıp kullanabilirler.

458-Dühhü bezri'l-fücl Oleum nigrum radiculae seminum.

Turp tohumunun yağıdır. Kavukda olan gazlara ve soğuk ağrılarına fayda eder. Eğer damlatsalar ve yüze sürseler cila eder. Bütün rahatsızlıklara ve behaka ve barasa çok fayda eder sürseler. Terkîbi budur ki, ban yağı gibi olur.

459-Dühhü'l-kurtum Oleum Carthamus tinctorius

Uspur yağıdır. Kuvveti ısırgan diken tohumu yağı gibidir. Evet, tohumunun yağı baras eyler. Mücerrebdir.

460-Dühhü bezri'l-encire [Dühhü bezri'l-encüre] Oleum Urtica dioica
Isırgan diken tohumu yağıdır. İçseler içi ishal eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamları çıkarır. Arka ağrısına içseler ve sürseler fayda eder. Terkîbi ban tohumu gibidir.

461-Dühhü's-şevnîn [Dühhü's-şûnîz] Oleum Nigella sativa

Çörek otu yağıdır. Bu dahi turp yağı gibidir. Dimağlarda olan tıkanıklıkları açar. Merzencüş suyuyla buruna damlatsalar felce ve yüz felcine ve uyuşmuş azaya ve başı titreyene ve dimağda ve sinirlerde olan tıkanıklıkları açar.

462-Dühhü'l-hardal Oleum Brassica nigra-alba

Hardal yağıdır. Bütün eski ağrılara fayda eder. Eğer hamamda devamlı sürseler enseye ve felce ve nisyana ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye bütün gövdeye sürseler çok fayda eder. Terkîb budur ki, hardalı döveler, sıcak suda ıslatalar. Ondan zeytinyağı ile karıştıralar. Hareket ettireler. Yağını çıkaralar. Hareket edip kullanalar, susam yağı çıkarır gibi.

463-Dühhü'r-reml [Dühhü bezri'l-harmel] Oleum Peganum harmala

Yüzerlik tohumu yağıdır. Fayda eder felce ve yüz felcine ve sarası olana fayda eder. Gövdeye sürseler fayda eder. Böbreği kızdırır. Siyatiğe ve uyuşmuş yerlere ve titremeye fayda eder. Yağı hardal yağı gibi çıkar.

464-Dühnü'z-zakkû Oleum Nerium oleander

Zakkum yağıdır. balgamî hastalığa ve mafsallarda ve sinirde ve arka onurgasında olan gazları dağıtarak fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galizbalgamı çıkarır. İçi ishal eder. 16 gramını içseler ve hamamda sürseler fayda eder. Terkîbi badem yağı gibidir. Çekirdeğinin içinde çıkaralar.

465-Dühnü'l-ütrünc [Dühnü'l-ütrüc Oleum Citrus medica

Ağaç kavunu yağıdır. Yaşlılık rahatsızlıklarına ve soğuktan olan dört günde bir tutun sıtmana fayda eder. Eğer seferde tabana sürseler çok kızdıra. Soğuktan emin olur. Diş ağrısına fayda eder. Eğer sürseler ve soğuktan olan baş ağrısına ve kıl bitmeyen yere sürseler ovsalar fayda eder. Terkîbi budur ki, yaş iken ham turuncu alalar içki ileveya mürre üst kabuğunu alalar. Bir çömleğe koyalar. Üzerine her üç turunca 385 gr zanbak yağı ve gül suyu koyalar pişireler. Hafif ateşte şu kadar pişireler ki, ağıza ta turuncun kokusu çıka gider. Bir gün bir gece kapalı kapta bekletilir, ertesi gün süzeler. Müşk ve kafür koyup kullanılır.

466-Dühnü'l-kadî Oleum pondanus tectorius

Hurma ağacına benzer bir ağacın yağıdır. Hamamda sürseler arka ve yan baş ağrısına fayda eder. Gazları dağıtır. İçi kabz eyler. Hararet sakın eyler. Mideyi kuvvetli eyler.

467-Dühnü kıssai'l-hımar

Eşek hıyarı dibi yağıdır. Fayda eder suda [gövde] soğukluğuna ve artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çeker çıkarır. Çillere fayda eder sürseler eğer kulağa damlatsalar gürültüsün çeker. İçindeki kurdu öldüre çıkarır. İşitmezliği giderir. Terkîbi budur ki, eşek hıyarın tazeyken doğrayalar. Zeytinyağına koyalar. Ondan bir şişeye koyup ağzın bağlayıp güneşe asalar. Kırk gün dura. Ondan süzüp kullanılabilir. Bir türlü dahi budur ki, eşek hıyarını sıkalar. Suyuna kendisi kadar zeytinyağı katarlar. Şu kadar pişireler ki suyu gider zeytinyağı kalır.

468-Dühnü'd-dıflî Nerium oleander oil

Zehir ağacı yağıdır. Yaş uyuza fayda eder. Mücerrebdır. Sürseler giderir. Terkîbi budur, zehir ağacının suyunu bir çömleğe koyalar. 385 gramına 192 gram zeytinyağı katarlar. O kadar pişireler ki su uça yağı kala.

469-Dühnü's-şahdanec Oleum Cannabis sativa L

Esrar tohumu yağıdır. Sinir ağrısına ve rahim katılığına ve kulak ağrısına ve sert şişlere fayda eder. Yapılışı hardal yağı gibidir.

470-Dühn-i haşhaş [Dühnü haşhaşi'l-esved] Papaveris Oleum

Kara haşhaş yağıdır. Uyuşmuş baş ağrısına sürseler giderir. Issı şişlere sürseler sancısını giderir. Harareti sakın eyler. Terkîbi hardal yağı gibidir.

471-Dühnü'l-hanzal Citrullus colocynthis Oleum

Ebû Cehil karpuzu yağıdır. Olmuş Ebû Cehil karpuzunu sıkalar. 1536 gram alıp onun üzerine aynı miktarda zeytinyağı koyalar. Şu kadar pişireler ki sadece yağ kala. Bir türlü dahi budur ki, çekirdeksiz ve kabuksuz 96 gram içini alalar 385 gram zeytinyağı katalar. Şu kadar kaynatarlar ki, kuvveti çıka. Süzüp kullanabilirler. Soğuk hastalıklara fayda eder. Eğer içseler ham balgamı çıkarır. Namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer şırınga etseler kulunca fayda eder.

472-Dühnü'l-beyz Oleum ovis

Yumurta yağıdır. Makat ağrısına fayda eder. Sürseler eğer kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Diş ağrısına fayda eder. Eğer geç biten sakala sürseler tez bitirir. Terkîbi budur, yüz yumurtayı kabuğu ile pişireler. Sert olunca ondan sarılarını toplayıp yoğuralar. Çörek gibi eyerler. Sac üzerine koyalar. Yanıncaya kadar dura. Akan yağı toplayıp kullanabilirler.

473-Dühnü'l-kamh Triticum sativum oleum

Buğday yağıdır. Demregüye sürseler fayda eder. Terkîbi budur, 385 gr ak arı buğday bir ağzı dar kaba koyalar. Ağzına püren koyalar, dökülme-ye. Bir çömleği dahi yere gömeler. O bir çölmeğin ağzını ona geçireler. Balçıkla aralarını sıvayalar. Üzerine ateş yakalar. Bardak ağarınca ondan çömlerden yağı çıkaralar. Kullanabilirler.

474-Dühnü'l-hams [Dühnü'l-hımmas] Cicer arietinum oleum

Nohut yağıdır. Demregüye sürseler fayda eder. Yapılışı buğday yağı gibidir.

475-Dühnü's-şeylem Lolium temulentum oleum

Külücür yağıdır. Demregüye sürseler giderir. Terkîbi budur ki, külücürü mermer üzerinde döveler. Üzerine demirden düzelmiş tahtayı kızdırıp koyalar. Damlayan yağı alalar. Buğday yağının bir türlü çıkarması böyle olur.

476-Dühnü'l-laden Cistus creticus Linnaeus oil

Saça sakala sürünce karartır düğlü fesaddan saklar.

477-Dühnü'l-afsentîn Artemisia absinthium oleum

Pelin yağıdır. Eğer içseler ciğer tıkanıklıklarını açar. Sarılık hastalığına fayda eder. Hayız kanını yürütür. Midneyi kuvvetli eder. Eğer kulağa damlatsalar içindeki kurdu öldüre çıkarır. Eğer içseler kurtları ve yılanı öldüre çıkarır. Eğer içkiden önce içseler esrüklüğün (sarhoşluk) giderir. Terkîbi budur ki, yeşil yaprağından ve çiçeğinden 385 gr alalar. Dört 1280 gram zeytinyağına katalar. Bir kaba koyup güneşe koyalar. Kırk gün durduktan sonra kullanabilirler.

478-Dühnü'l-kust Costus pulverulentus oleum

Kust yağıdır. Eğer içseler ve gövdeye sürseler mide ve ciğer soğukluğuna ve sıtmalara fayda eder. Terkîbi budur ki, 96 gram yumuşak döveler kust şerbet-ı reyhanda bir gün bir gece ıslatalar. Ondan sonra 1280 gram zeytinyağı katarlar. Kaynatılar. Zeytinyağı kalınca ondan kullanılır.

479-Dühnü akırkarha Anacyclus pyrethrum oleum

Akırkarha yağıdır. Fayda eder üşüyen azaya ve felce ve sinir süstlüğüne ve arka ağrısına ve sıtmalara ve gövde sancısına sürseler giderir. Terkîbi budur ki, 96 gr akırkarhayı döveler. Yumuşak şerbet-i reyhanîde ıslatalar. Bir gün bir gece 385 gr zeytinyağına katıp kaynatılar. Zeytinyağı kalınca ondan kullanabilirler

480-Dühnü'l fısfa Medicago sativa oil

Yani yonca, bunun yağıdır. Vücut titremesine fayda eyler. Hassa hamamdan çıkacak ve soğuk yelleri sürer ve gevşek, zayıf ve güçsüz olanları kuvvetlendirir çıkarmanın kaidesi yaş yoncanın suyuna zeytinyağı katıp kaynatılar, kurusunu suda kaynatıp o suyu zeyde katıp kaynatılar yağ kalıncaya değin kaynatılar.

481-Dühnü'l-hayat

Yılanlar yağıdır. Demregüye gayet fayda eder. Başa sürseler kıllar bitirir. Dökülmesini durdura. 1730 gr susam yağını bir bakır kaba koyalar. Üzerine kırk altı yılan koyalar. Ağzın sağlam sıvayalar. İyice pişireler. Soğutalar. Ağzın açalar. Buharından kendilerini sakınalar. Soğutalar. Ondan süzeler. Kullanılabilir. Mücerrebdır.

482-Dühnü'l-akarib Scorpion-oil

Akrep yağıdır. Mesanede olan taş sürseler giderir. Mücerrebdır. Kulağa damlatsalar ağrısını ve sağırlığını giderir. Göze sürme etseler perdelerini giderir. Hayâya sürseler gazlarını dağıtır. Terkîbi budur ki, zeytinyağını şişeye koyalar. İçine akrepler koyalar. Birazda kına katarlar. Ondan güneşe koyalar. Yaz sıcağında üç hafta dura. Ondan kullanılabilir. Basura dahi fayda eder.

483-Dehenec Cu₂ CO₃-Malachite Macro

Dehene-i Frengidir. Eğer sirkeyle içseler zehir içen kişiye fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirilseler sirkeyle karıştırıp demregüye sürseler fayda eder.

484-Devser *Secale cereale*

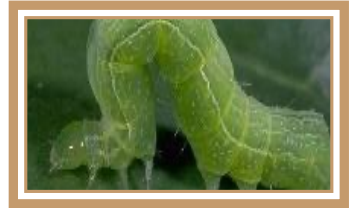
Çavdardır. Şayet arpa unuyla yakı yapıp sert şişlere sürseler yumuşatır. Ve dahi meme şişine ve nasıra sürseler fayda eder.

485-Durkas [Dûkus] *Daucus Carota*

Bir ottur ki, razıyaneye benzer. Yaprakları tepesi kişnice benzer. Ak tül-lüce meyvesi olur. Yerden yukarı meyvesi olur. Bir karış olur. Bir türlü-sü dahi olur. Kerevise benzer. Bir türlü-sü dahi olur yaprağı kişnice benzer. Tepesi torak otuna benzer. Eğer yeseler sidiği ve hayzı yürütür. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer pişirip suyunu içseler gazları dağıtır. Rahmi temizler. Hamile eyler. Cima arzusunu ke-ser. Göğsü temizler. İç ağrısına fayda eder.

486-Dûdü'l-bakl *Vegetable worms and insects*

Bakla kurdunu zeytinyağı ile karıştırıp sürseler zehirli hayvanlar soktu-ğuna fayda eder.

487-Dûdü'z-zibl

Bok içinde olan sarıca kurtları zeytinyağı içinde pişirseler o zeytinyağını kel başa ve saç dökülmesine tekrar sürseler fayda eder.er.

488-Dûdü'l-ipek *Bombyx mori*

Gügül kurdudur. Eğer kurutup beze bağlasalar boyuna assalar sıtmayı giderir. Eğer dövüp toz haline getirseler 10 gramını birkaç gün buğday çelmesiyle [halîmesiyle] içseler benzi çok gökçek eyler ve semirde.

489-Dîvdar *Cedrus deodara*

Türkçe cin ağacı derler. Ardıç ağacına benzer. Sinir gevşekliğine ve tıka-nıklığına fayda eder. Mesanede ve böbrekte olan taşlara fayda eder. İçi kabz etmeye fayda eder. Mücerrebdir.

490-Dîkarûcas [Dîfurûhis]

Bakır taşıdır. Eğer yumuşak dövseler yaramaz cerahate dökseler iyileşti-rir. Ağızda olan yaramaz çıbanlara çok fayda eder. Eğer balla karıştırırsa-lar gargara etseler hunnaka fayda eder. Kasıkta ve makatta olan çıbanlara ve gövdede olan yaramaz çıbanlara ve başta olan yaramaz çıbanlara ek-seler iyileştirir. Eğer sirkeyle karıştırıp kaşıntı, uyuza sürseler iyileştirir.

491-Dîsakûs [Dînisakûs] *Dipsacus fullonum*

Çobantarağı derler. Eğer kökünü pişirip şerbetle dövüp yakı edip makata ve basura sürseler makat yarıldığına fayda eder. Basura fayda. Eğer si-gillere sürseler giderir, eğer içindeki kurtcuğazları bir deriye ve bağlayıp boyuna ya pazuya bağlasalar rub'(dört günde bir olan hastalık) ısıtması ve diğerlerini giderir.

Çiçeğini kuru olsun bir temiz beze bağlasalar bir parça süt içinde ölseler bezde hiç nesne kalmayınca ondan o süt bir çanak süte koysalar hemen uyutur. Eğer pişirseler yakı edip kesilecek yerlere sürseler, hissini giderir, kesilmesini duymaya. Eğer suda biraz bekletseler, ezseller üç sabah aç iken o suyu içseler dalak şişini giderir. Eğer pişirseler yeseler kızdıra sidiği yürütür ve tüy ürperdiğin giderir ve nefesi kuvvetli eyler, eğer bu otu pişirseler yılan soktuğu yere sürseler zararını yok eder.

492-Diyk *Gallus gallus*

Farsça'da erkek tavuğa ve Türkçe'de horoz derler ve Rumca bednos derler. Eğer horoz çorbasını içseler titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye ve sıtmalılara ve masfallar ağrısına ve mide gazına ve kulunca fayda eder. Kuru bednos çorbabını yeseler içi ishal eder ve eğer horozun beynini şerbetle ezip içseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve dimağ perdesinden kan tükürmeye fayda eder. Eğer bednos kursağını yarıp iç yüzünde olan perdeyi alıp kurutup dövüp toz haline getirip içseler mide ağrısına fayda eder. Bokunu sirkeyle ezip kurd taladığı yere sürseler yararlı olur. Allahu âlem.

Harfü'z-Zal

493-Zafisî [Zafniyü'l-İskenderanî] *Laurus nobilis*

Bu bir ottur ki, yaprağı mersin yaprağına benzer. Meyvesi yaprakları arasında biter. Nohut kadar uzunluğu bir karış olur. İyi kokusu olur. Bazıları buna şakakul derler. Dağlarda olur. Eğer kökünden 20 gr içseler doğurmayan hanımlar tez doğura. Sidik damlamasını giderir. Kan işemesini keser. Hayız kanını ve sidiği yürütür. Eğer yaprağını yumuşak dövüp yakı yapıp başa sürseler baş ağrısını sakın eyler. Mideye sürseler yanmasını keser. Eğer şerbetle içseler iç ağrısını sakın eyler. Eğer suyunu sıkıp şerbetle içseler sidiği ve hayızı yürütür.

494-Zugu

Paça çorbası. Kaf harfinde bakalar.

495-Zafinundûs [Zafnûbedas] *Thymelaeaceae*

Bazıları buna mazeryûn derler. 75-90 cm. kadar uzunluğu olur. İncecik çok budakları olur. Yarısından yukarı yaprakları olur. Mersin yaprağı gibi meyveleri olur, ufacık kırca olur. Dağlarda biter. Eğer yaprağını yaşken ve kuruyken çiğneseler balgamı çeker. Eğer tanesinden on beş tane yeseler içi ishal eyler.

496-Zübl [Zabl] *Nasikabatrachus sahyadrensis*

Hindistan kaplumbağası derisidir. Eğer yaksalar külünü yumurta akıyla karıştırıp topukta ve parmakta olan yarığa ve hanımların nifas vaktinde içteki yarıklarına sürseler fayda eder.

497-Zerac Anisoplia spp.

Bambal kurdu derler. Eğer çıbanlı uyuza ve yaramaz demregüye ve se-retan (kanser) adlı şişe sürseler fayda eder giderir. Eğer fitillere katıp hanımlar önünde götürse hayız kanını yürütür. Eğer mecnunlara düzülen macunlara katıp yeseler gayet fayda eder. Sidiği yürütür. Eğer sirkeyle karıştırıp gövdeye sürseler çok fayda eder. Eğer akrep soktuğu yere sürseler giderir. Eğer koyup güneşe koysalar bir hafta dursa ondan ağrılı kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler, sağırlığını giderir. balgamî şişle-re sürseler fayda eder. Şu çeşidi ki uçar. Eğer sığır eti çorbasına koyup kuduz it talamışa yedirseler fayda eder. Alameti bu ki başı kırca kurtcağızlar ise eğer şu çeşidi ki üstü kızıl içi kara olur, eski zeytinyağına koyalar güneşe assalar altı ay dursa ondan o yağı kel başa sürseler çok fayda eder. Eğer posasını mesa-nesinde zahmet eden kişiye içirseler çok fayda eder. Eğer içmesinden zarar ortaya çıkarsa kanadını ve ayağını içireler, yok olur yahut sığırın tereyağıyla içireler kusturalar fayda eder.

498-Zübab Musca domestica

Sinekdir. Eğer sineği alsalar başların kesseler gövdesiyle göz kapağında biten kıla çok sürseler giderir. Sineği yumurta sarısıyla dövüp toz haline getirirler içinde kızıl et biten göze sürseler hemen faydasını görürler. Eğer arı soktuğu yere sürseler ağrısını sakınleştirir.

499-Zürre Zea mays

Darının bir çeşitidir. Boyu buğday boyunca olur. Çok yaprakları olur. Yassı olur. İyisi ak ve ağır olandır. İshali keser. Eğer yakı yapıp dışarıdan sürseler içi soğuta kabz eder.

500-Zefedî [Zefra] Haplophyllum armenicum

Yaban sezabıdır. Eğer yaprağını dövüp içseler iç ağrısını ve dört günde bir tutan sıtmayı ve ciğer ağrısını giderir.

501-Zünbul(zenebul hay) Atkuyruğu Equisetum arvense

Türkçe Ulama yonca derler. Sular kenarında olur, biter. El vuracak ek-lerinden üstlerinden ezilir yaprağını cerahatlere sürseler çok fayda eder. Eğer suyunu içseler bağırsaga inen kulunca fayda eder. Kan tükürmeye ve hanımların rahminden kan sızdığına ve bağırsaklar cerahatine ve is-hale ve mesanede olan cerahate fayda eder. Eğer sıksalar suyunu buruna damlatsalar kanını keser, eğer şerbetle içseler bağırsak çıbanlarını giderir ve sidiği yürütür. Eğer yaprağını dövseler yakı edip yaramaz çıbanlara ve cerahatlere sürseler çok fayda eder. Eğer kökünü kullansalar öksü-rüğe nefes darlığına fayda eyler. Eğer yaprağını suyla içseler bağırsak uzulduğuna sürseler yok eder. Eğer sirkeyle yakı edip sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer rahatsızlıklarına sürseler fayda eyler. Eğer şerbetle ya suyla içseler mide ciğer şişine ve kusmaya fayda eyler.

502-Zenbü'l-akrep *Heliotropium ellipticum*

Akrep kuyruğu derler. Bir ottur. Azcık yaprağı var. Tohumları olur. Akrep kuyruğuna benzer. Eğer tohumunu yakı yapıp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder.

503-Zünbül Huruf

(Koyun kuyruğu) Bir ottur ki çiçeğinin ve tohumunun tadı turp ve hardal tadına benzer. Ufacık tohum olur. Eğer yaprağını sıksalar göze sürme etseler aklığını giderir. Kuduz talayana sürseler zahmetini yok eyler, mücerrebtir.

504-Zehab Aurum Gold

Altundur. Eğer ağızda tutsalar ağız kokusunu giderir. Eğer tekrar ipekten eleseler göze sürme etseler çok kuvvetli eder. Eğer içseler yürek oynamasına ve gönülden yaramaz nesneler geçmeğe fayda eder. Eğer altın iğneyle kulağı delseler bitişmeye. Eğer bir çocuğun boynuna altın halka geçiriler epilepsi tutmaktan ve ümmü's-sıbyan olmaktan emin olalar. Altın yüzük takınsalar kurluğandan emin olur.

505-Zib [Zi'b] *Canis lupus Wolf*

Kurtdur. Eğer kurdun ciğerini kurutsalar dövüp toz haline getirip 5 gramını tatlı şerbetle içseler ciğer ağrılarına fayda eder. Eğer bokunu kulunc olana içseler fayda eder. Eğer birkaç gün kurdu kemikle besleseler ondan bokunu tuzla, biberle karıştırıp suyla içseler kuluncu açar. Eğer ağrıyan ayağın uyluğu üzerine koç yününden olan iple bokunu bağlasalar çok nef'ig şahade (faydasına şahit olup görmek) kılalar. Eğer kuyruğunu sığır ahırına bağlasalar o kuyruk orda oldukça sığır yavrusunu uğramaya. Eğer bokunu bir yerde tütsü eyleseler sıçanlar orda toplanırlar. Eğer kurd sidiği üzerine bir hanım işese hiçbir zaman hamile olmaya. Eğer kurt daldığı koyunun yününden giyecek edip giyseler uyuzdan hiç kurtulmaya. Eğer sağ hayâsını zeytinyağına bırakıp çıkarsalar hanım önünde götürse şehvet arzusunu keser. Eğer ödünden bir 0,8 gr balla içseler eski sıtması olan kişi sıtması koya. Eğer dişi kurdun gözünü götürseler epilepsiden kurtula, zehirli hayvanlar ağrılarına yok eder. Eğer ödünü buruna damlatsalar nezlelere fayda eder. Kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılma olan kişi ki ensesi çökülen (kamburlaşan) kişiye dürtünse fayda eder. Eğer içi yağın da 'ü's-sa'lebe (tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesi) ve da 'ü'l-hayyeye (balık derisi hastalığı, iktiyoz) sürseler fayda eyler. Kurtun başını koyun ağılına gömseler koyun kırıla, Güvercin damına gömseler yılan ve başka zarar veren gelmez. Eğer kurt parçaladığı koyunun derisine cihaz yazsalar o erkekle hanımı hiç barışmaya eğer azısını, derisini ve gözlerini toplayıp edip bir kişi götürse düşmanına galib olur ve bütün insanlar katında mahabbetli olur. Eğer kurdun akciğerini taze sütle pişirip içseler nefes darlığı olan kişiye fayda eder. Eğer bir kişi cinlense çare bulunmasa bir tekne içinde soyundurup oturup ve o kurdu getirip başı üzerine boğazlayalar kanı o hastanın başından aşağı sıcak sıcak döküle, o kanı başdan ayağa varınca gövdesine sürseler bir açık yer bırakmayalar ve dahi gömlegini giydireler üç gün dura ondan sonra yıkanalar artık görmeye Allah'ın izniyle.

506-Zert hindi

Burçakdır, iki nevidir, şöhreti cavres hindidir. Şiraz'da zerire derler, siyah olur ve sefid olur, eyüsi beyazdır. Tabiatı barid ve yabisdır ve müceffidir. İshali kat eder. Eğer zımad manindi. Başa ve karına tıla olursa cefaf (kurutup) verüb fazla rutubeti keser.

507-Zerk

Hindikukyadır ve rezakul hetayıf derler. Kırlanguç nam kuşunun tersidir. Eğer göze çekilse beyazı zail eder.

508-Zerhemse

Orak pencengüştür. Türkisi beş parmak dedikleri ottur. Za kafiyesinde şerhi gelür inşallah.

509-Zerarih *Cantharides vesicatoria*

Hardır ve harareti tezdir. Böyle iken sirke ile behak ve barasa nefi verir. Bu bir hayvandır ki sinege benzer büyüklükde zenbure müşabihdir. Türki de beşmakci böceği derler. Semmi katildir. Gıdası ekser yaz günlerinde sütlüğe üzere oturub gıdalanur. Bu hayvanı sirkeyle ezüb emraz mazmazadan kuba ve baras ve cüzzam için tıla olunsa defeder. Amma semmi katildir etibba semm ihrac ettikleri hayvanın birisi dahi budur.

Harfü'r-Ra**510-Rasin [Rasen] *Juniperus drupacea***

Türkçe andıza derler eğer sıksalar suyunu le'ûkkan, balgam, safra ve sevdalar tükürmeye ve bele ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder, eğer pişirip suyunu içseler sidigi ve hayz kanın yürütür ve gamı kederi giderir ve mideyi kuvvetli eyler ve mesaneyi kuvvetli eyler ve soğuktan olan sidik zahmetini keser ve bütün soğuktan olan ağrıları sakın eyler damarda olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı sidik ile çıkarır ve gazları dagıda ve içi yumuşatır ve nefesi ferah eyler yürece kuvvet verir ve kuruntu, karasevdayı giderir ve ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar ve yanbaşı ve mafsallar ağrılarına fayda eder eğer yaprağını şerbet ile pişirip yakı edip siyatige sürseler çok fayda eder eğer hanımlar tütsü etseler hayzı yürütür eğer dövseler balla karıştırıp 5 gr içseler üşüyen azaları kızdıra ve balgamı keser eyler ve cima isteğini getire ve mafsallar seğirmesini giderir ve yemeği hazm eyler Evet, çok yemek kanı fasid eder ve meniye az eyler eğer köklerinden birisini içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder mide zayıflığını giderir çok ağrılara fayda eder ve ardale gevşikliğine vezayıflığına ve dalak şişine, ciğer ve böbrek ve iç ağrısına ve mesane ve göğüs ve rahim ağrısına ve siyatige ve göğüsten kan tükürmesine ve astım, nefes darlığı rahatsızlığına ve inckuruga ve bağırsak çıbanlarına ve ishale ve sıtmalara ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eğer sirke ile karıştırıp demregüye ve bereden olan rahatsızlıklara sürseler giderir eğer yakı edip eski ıssı şişlere sürseler giderir. Eğer sirke ile karıştırıp çillere sürseler giderir, eğer 5 gr içseler ishali keser ki bu mide zayıflığından olur ve ciğeri ve akciğeri ve yüregi kuvvetli eder ve tıkanıklıklarını açar ve galiz yilmeşük (sert ve yapışmış) kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır ve ödeme fayda eder ve ciğerde olan ıssı şişlere fayda eder ve mesanede ve böbrekte olan taşları dagıda ve ağrılarına fayda eder ve sidigi yürütür ve tıkanıklıkları açar eğer yağla iki bağırn arasına dürtüb ovsalar yürekten korkuyı giderir kuvvetli eder eğer ağızda tutsalar kağırub balgam tükürmegi asan eder eğer 3 gramını içseler mide dolgunluğu ve hazımsızlık rahatsızlığını giderir. Eğer kabiliyle kullansalar dimağı çok temizler ve zihni uyuşmuş kişiye ve felce ve dimağın soğuk rahatsızlıklarına ve balgamdan olan ve rüzgârdan olan kulunca eski sıtmalara çok fayda eder. Evet, sıtmalardan önce kullanmayalar ve kasık yarıldığına ve dalak şişine ve baş ağrısına fayda eder.

511-Ravend-i çinî *Rheum officinale*

Eğer yakı edip eski ıssı şişlere sürseler söker giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp çillere sürseler giderir. Eğer 5 gramını içseler ishali keser ki mide zayıflığından olur, ciğeri, akciğeri ve yüregi kuvvetli eder ve tıkanıklıklarını açar. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır ve ödeme fayda eder ve ciğerde olan ıssı şişlere fayda eder. Mesanede ve böbrekte olan taşları dağıtır ve ağrılarına fayda eder.

Sidiği yürütür. Masarikada (bağırsakları tutan karın iç zarı) olan tıkanıklıkları açar. Eğer ravend yağıyla iki böğrün arasında sürüp ovsalar yürekten korkuyu giderir, kuvvetli eder. Eğer ağızda tutsalar gegirip balgam tükürmeyi iyi eder. Eğer 3 gramın içseler mide dolgunluğu ve hazımsızlık rahatsızlığını giderir. Eğer kabuğu ile kullansalar dimağı çok temizler zihni iyi eyler. Balgamdam soğuk buhardan olan baş ağrısına fayda eyler. Uyuşmuş kişiye felce ve dimağın soğuk dimağın soğuk rahatsızlıklarına ve yarım baş ağrılarına ve balgamdan olan ve rüzgârdan olan kulunca ve eski sıtmalara çok fayda eder. Evet, sıtmaların öncesinde kullanmalar. Sarılık hastalığı ekşi gegirmeği ve kasık yarıldığına ve dalak şişine ve baş ağrısına ve balgamdan olan epilepsiye sirkencübînle içseler fayda eder.

512-Razianec *Foeniculum vulgare*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Eğer tohumunu içseler hayız kanını yürütür. Böbrek ve mesane ağrısına fayda eder. Eğer pişirip suyunu şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer suyunu güneşde kurutsalar sürmelere katsalar gözü keskinelyer. Eğer kökünü ve yaprağını dövüp suyla siksalar o suyu kaynatıp köpüğünü alsalar o suyu bal şerbeti ya sirkencebînle içseler eski sıtmalara fayda eder. Ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar. Eğer tohumunu içseler gözü keskin eyler. Adem peygamberden aleyhi's-selam rivayetdir ki, yaz mevsiminin ilk günlerinde her gün raziyane tohumundan 3 gr beraber şekerle dövüp yeseler o yıl o kişi hasta olmaya eğerki ömrünün sonu olduysa dahi. Bu otun acayibinden biri budur ki, yılan kışın yabanda ininde yata yata gözleri görmez olur. Baharda ininden çıkacak Hak te'ala celle celaluhû ini ağzında bu otdan yararır. Çıktığında gözünü ana sürer. Gözleri açılır. Çok şükür olsun o padişaha ki dermansızlara derman verir. Eğer taze yaprağını siksalar ya tohumun pişirseler içseler böğür ve göz ağrısına fayda eder. Mücerrebdir. Ciğerin ağrısına ve göğüs ağrısına azim faide edüb galiz yelleri ve ahlâtı sürer çıkarır. Ve süddeleri açıp gagurub tükürmegi ana ve mideyi kavi eder ve kızdırır. Ve mücareyi bevli arıdır. Ve eskiden olan ağrıların ve böbrekler ağrıların giderüb süddelerin açar. Ve içindeki yelleri dağıdır. Ve eğer kökünü kaynadıp suyun içseler südü damladuğun keser ve kökünü avretler şaf gibi götürseler hayızlarını yürüde ve tohumu ile kökünü kaynadub içseler tabiatı kabz eder ve ağulu canavarlar sokduğuna azim faide eder. Ve bögrekte ve kavukta olan taşları dağıdır ve yerekana faide eder. Eğer yaprağın bişirüb suyun içseler avretler sinen ziyade eder. Ve nifas kanın arıdır.

513-Riclü'l-gurab *Plantago cornopus*

Karga ayağı derler. Yerden yukarı ve bir karış olur. Üçer yaprağı olur. Karga ayağına benzer. Yaprakları tere yaprağına benzer. Tepesindeki yaprağı uzunca iki yanındaki kısacık olur. Eğer zeytinyağı ile ve tuzla pişirip yeseler arka ve yan başı ve dizler ağrısına fayda eder. Eğer 6 gramını dövüp eleyip içseler gut hastalığı zahmetine fayda eder.

514-Ruham Terra Cimolia

Mermerdir. Üç gün kadar her gün 5 gr yumuşak dövüp bala katıp içseler gövdede olan çibanları kurutur giderir. Kan galebesin sakın eyler. Eğer yakıp dövüp toz haline getseler taze yaralara ekseler bitirir. Kanını keser. Eğer makbereler üzerinde olan yazılı mermerden alıp ezip içseler âşıkların aşkını zail eyler. Eğer keçinin boynuzunu yaksalar külün alsalar ve mermerden beraber dövüp toz haline getseler bir demire sürseler ondan kızdırsalar tuzlu suya bıraksalar demir çok sert olur.

515-Rahbiyn Çökelekdir.

Bazı tabibler derler ki pişmiş yoğurt suyudur, yemesi yaramaz sıcak ve kurudur. Fitol ederler ishal eder. Bazıları derler ki misli Horasan âdetince olan keşurdur. Bazıları derler ayrıncı pişirirler ve pişse koyulsa ve kurusa misl olur ve güneşe karşı koysalar koyulsa ve kurusa misl rahbin olur, lakin ayrıncı tuz katmak gerektir. Bazıları derler kesik kaplarından muteressih (bozulmuş, kokuşmuş) olan sulardır. Üzerinde kalır rahbin olur.

516-Raham *Accipitridae* genus

Kartaldır. Eğer ödünden alıp menekşe yağıyla kulakla ağız arasındaki kemiği ağrıyan kişinin muhalif yanındaki kulağına damlatsalar fayda eder. Eğer ödün ezip soğuk suyla göze sürseler akın giderir. Eğer etini hardalla karıştırıp kurutsalar bağlı kişilere yedi kez tütsü eyleseler bağlı çözülür. Eğer sağ kanadından bir yelek alsalar zahmetle doğuran hanımın iki ayağı arasına koysalar hemen doğura. Eğer ciğerin kebab yapıp içki sirkesiyle karıştırıp mecnun olan kişi üç gün günde üç kez yese kurtulur.

517-Reşad *Peganum harmala*

Yüzerliktir. Bir kavilde ha harfinde göreler. Terdir.

518-Rasas plumbum

Kurşundur. Elif babında zıkr olundu.

519-Reşad Hay babındadır.**520-Rutb *Medicago sativa***

Yoncadır Fa harfinde göreler.

521-Rutab *Phoenix dactylifera*

Yaş hurmadır. Gövdede gaz eyler. Evet, kızdırır. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan eyler. Safraya tez döner. Ciğeri ıssı olan ve başı gözü ağrıyan ve ağızda çıbanları olan ve ciğerinde ve dalağında tıkanıklıkları olan kişiye yaramazdır. Diş etlerine ve diblerine yaramazdır. Gerekir ki, ıssı mizaçlı kişiler yemeden önce ağızlarını sıcak suyla yıkayıp sonra sirkeyle gargara ederler. Soğuk mizacı yumuşatır.

522-Ra'l-i ibil [Ra'yü'l-ibil] *Echinops echinatus*

Bir ottur ki, yaprağı Habbetü'l-hadra yaprağına benzer. Kökü üç parmak olur. Ak ve tatlı olur. Türkçe buna Deve otu derler. Bu otu deve yediğinde zehirli hayvan soktuğunda zararı olmaz.

523-Ruyil hamam *Verbena officinalis*

Bir ottur ki sulu yerlerde biter, yaprağı ak uzun bir karış olur. Buna güvercin otu derler. Güvercin bunu yiyince sakin olur. Eğer yaprağını dökseler gül yağıyla ya domuzun iç yağıyla karıştırıp fitil gibi etseler hanımlar önünde götürseler rahim ağrısını sakin eder. Eğer sirkeyle karıştırıp yakı edip ıssır-gıya ve yaramaz çıbanlara ve cerahate sürseler çok fayda eder. Eğer balla sürseler derin çıbanları bitirir.

524-Ra"ad *Silurus electruans*

Bir balıktır ki etlice ve üstü targıl olur. İçi ak olur. Eğer o balığı diriyken eskiden başı ağrıyan kişinin başına yakı etseler ağrısını hemen yok eder. Makat çıktığına dahi yakı etseler içeri geri çeker.

525-Rubiyan *Crangon vulgaris*

Balıktır (kareders) eğer yeseler namazbur kurtlarını çıkarır. Evet, üzerine sirkenkebin içeler. Eğer kara nohutla dövseler yakı edip göbeğe sürseler sürseler namazbur kurtlarını geri çıkarır. Sert şişlere sürseler yok eder. Eğer kurutsalar biberle dövüp toz haline getirip göze sürme etseler perdesine fayda eder. Tuzlanmadan yeseler meniye artırır ve cimayı kuvvetli eyler ve içi yumuşada ve iyi gıda olur. Tuzlusu ve eskisi sevda ve kaşıntı eder. Mideye yaramazdır, geç hazm olur. Gerektir ki sirkeyle ıslah ederler. Üzerine ıssı mizaçlı kişi nar suyu içe ama böbreği ve rahmi kızdırır hamileliğe fayda eder. Eğer sirkesin pişirseler soğan ve kendeneyle ve ceviz yağı ve yumurta sarısıyla karıştırıp yeseler cimayı kuvvetli eder. Tez hamile eder.

526-Rumman *Punica granatum*

Ekşisi barid ve kurudur. Mide alevine iyidir. Sidiği yürütür, eğer ekşi narın çekirdeğini kurutsalar dövseler yemeğe saçsalar ya yemek ile pişirseler mideye bağırsağa artık kan, balgam, safra ve sevdalar inmesin yok eder. Eğer yağmur suyunuda ıslatsalar içseler kan tükürmeye fayda eder. Eğer kaynatsalar suyuna girseler otursalar bağırsak çıbanlarına rahimden akan eski yaşlara fayda eder. Tatlı nar şehvet artırır, meniye kuvvet verir, ekşi nar ıssıdan olan kalp çarpıntısına ve bağırsak ıssılığına fayda eyler. Ama soğuk mizaçlılara ve yaşlı kişilere zarar eyler. Ekşi narı çok yemek kulunç eyler. Yekregi (Çok iyi. Çok temiz, kar gibi.) mayhoştur. Narın tatlısını, ekşisini taze iken ki yeşil olur kabuğunu soyalar tane ederler çekirdeğiyle havan içinde döveler 320 gr onun suyundan 64 gr şeker katalar içiyle içeler, tabiatı fazlalardan temizler. Safranın acılığını giderir. Eğer yaşlı kişiler onun ifratından zahmet görse onun peşine turunç yiyeler fazla olmaya. Eğer ekşi narın suyunu balla karıştırıp yaramaz çıbanlara ve artık etlere sürseler giderir. Kulak ağrısına damlatsalar sakin eyler. Eğer buruna damlatsalar burun içindeki yaramaz çıbanlara fayda eder. Eğer çiçeğini karıştırırsalar yumuşak dövseler diş diplerine cerahate ekseler fayda eder. Eğer yakı edip kasığı yarılana ki bağırsak inib hayaya ulaşmış olur. Sürseler bitirir. Eğer üç tane nar çiçeğinin küçüğünü yutsalar o yıl göz ağrısı görmeye. Eğer çiçeğin sıkıp ağızda mazmaza etseler diş diplerin sağlamlaştırır. Nar ağacın kökünü pişirip içseler namazbur kurtlarını kıra çıkarır. Eğer ekşi narı, tatlı narı saksalar 192 gramını 64 gr şekerle içseler safrayı ishal edip midneyi kuvvetli eder. 320 gramını 32 gram şekerle içseler eski sıtmaları giderir. Mideden azmış yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir.

Uyuza gıycığa (kaşıntıya) fayda eyler. Midneyi temizler. Sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısını yok eyder. Narın tatlısı sıcak ve nemlidir, nafihtir. Zekeri kuvvetli eyler. Yemeği midenin ağzından aşağı indirir kendi geçrek hazm olur. Ekşisi geç hazm olur, gaz eyler, ciğeri soğutur, ishale fayda eyler, cima arzusunu giderir. Tatlı nar susatır. Ekşi nar kanın galebesini giderir, kusmayı keser. Tatlı nar ferah eyler, ciğeri kuvvetli eyler. Suyunu sıkıp bir şişeye koyup güneşe koysalar koyulunca dursa ondan göze sürme etseler gözü keskin eyler. Ekşisi göğsü kuvvetli eyler. Ham nar sıtmalara fayda eyler. Mide yanmasını giderir. Gıdalarından sonra tatlısı mideye iyidir. Suyunu sürseler kalp çarpıntısını giderir. Yüreğe kuvvet verir ve cilalandırır. Eğer tatlı narı şerbetle pişirseler dövseler yakı edip kulağa sürseler kulağın şişini giderir. Ekşi narı sıkırsalar göze dürtslere gözde biten eti giderir. Eğer tatlısıyla ekşisini bakır kabta pişirseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz olunca göze sürme etseler gözün uyuzun, gıycıgun(kaşıntısını) giderir, kuvvetini artırır. Eğer içinin tanesini çıkarsalar içini gül yağı ile doldursalar ateş üzerinde kızdırsalar kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Eğer menekşe yağıyla kullansalar kuru öksürüğe fayda eder. Eğer nar kabuğunu pişirseler hanımlar içine girip otursalar rahimlerinden kan sızdığına fayda eder. Eğer çocuklar girse mak'akları çıktığına fayda eder. Eğer kabuğunu iyice pişirseler 13 gr alsalar suyla 77 gr unla yoğursalar boğça pişirseler ham zeytinyağı ile ishali olan kişiye yuttursalar keser. Eğer kaynamış suyundan içseler sidik akmasını giderir. Eğer yaşının kabuğunu beraber maziyla karıştırıp dövüp toz haline getirip sirkeyle pişirseler koyulunca ondan hablar etseler biber dökülü on yedi taneden yirmi taneye kadar yut-salar iç ağrısına ve ishale, bağırsak ve mak'at çıbanlarına çok fayda eyler. Eğer kabuğunu yaksalar balla karıştırıp göğüse yakı etseler kan tükürdüğüne fayda eder. Eğer kabuğunu dövüp, toz hâline getiripetseler balla karıştırıp çiçek hastalığı belirtilerine ve diğer kabarcıkların yerine sürseler bir kaç gün sürseler is-hale ve bağırsak ağrılarına fayda eder. Eğer suyla mazmaza etseler dış dibini sağlamlaştırır. Eğer suyla ısıtınca etseler midneyi sağlamlaştırır. Basur ağzından akan kanı keser, eğer kabuğunu dövüp, toz hâline getiripetseler 32 gramını sefuf (toz olarak yenen ilaçlar) gibi yeseler üzerine sıcak su içseler namazburu zorla çıkarır. Narla ekmek yeseler yediği midede fesad olmaya. Ekşisi midedeki ve başka yerdeki balgamı keser. Eğer yemek ile pişirseler o yemek midede fasid olmaya, şerbetin içseler gövdede ahlât azdığını yok eder. Eğer bir narın tebesini akça kadar delseler doluncaya kadar menekşe yağı koysalar ateş üzerine koysalar kaynasa o yağı içer bir dahi bir dahi koysalar içmez olunca ondan indirip kabuğunu temizleseler tanesin süzüp çekirdeğini alsalar gögsü çok yumuşada, sidiği yürütür. Eğer tatlısının suyunu bakır kabta pişirseler buruna damlatsalar burunda olan çıbanlara ve yaramaz kokulara fayda eder. Ekşisinin suyunu ağızda olan yaramaz çıbanlara fayda eder. Ağızda tutsalar eğer yemek yedikten sonra nar çekirdeklerini sürseler çekirdeğini atsalar yemeği iyi hazm eyler. Issı buharları sakın eyler ve bedeni güzel eder. Eğer ekşi ve tatlı narın suyunu kaynatıp kıvama getirip kullansalar ıssı midneyi kuvvetli eyler. Susuzluğu, gönül dönmeği, kusmayı keser. Eğer nane katsalar kuvveti artırır. Eğer tatlı ya da ekşisini sıkıp mazmaza etseler çocuklar ağzında olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer bir narı pişirip göz ağrılarına sürseler ağrısını sakın eyler. Eğer çiçeğini kendisiyle yakı edip mideye sürseler gayet çok kusmayı keser. Eğer suyunu çıkarsalar çiçeğiyle pişirseler koyulunca yakı edip azaya ve göze sürseler kuvvetli eyler, madde inmekten saklaya. Evet, ağırır göze gül suyuyla sürseler it üzümü suyuyla ezip zekerdeki çıbanlarına sürseler fayda eder. Eğer suyla ezip kurluğana sürseler fayda eder. Eğer torak otu suyuyla sıcakken hanımlar şırınga etseler önünden rahimlerinde akan yaşı keser. Eğer sirkeyle karıştırıp cerahate sürseler fayda eder. Eğer suci çökeleğiyle mafsallar süstlüğüne ve sinirler bozulduğuna karıştırıp gözünde olan balgamlar zahmetine ve gaz zahmetine ve artık ete fayda eder, Ama tatlı nar midede safra bulsa safraya dönüşür, bağı ve göğüsü yumuşatır. Tatlısı ekşisi birbirinin muslihidir. Eğer ekşi nar ağacının dibine çokca sığır tezegini dökseler tatlı olur. Narın tanesin ne miktar ettiğin bilmek dilesen narın bir nicesin kesesin sayasın kalan bahişleri dahi o kadardır.

527-Ramad Cinders Ashes

Küldür. Eğer üzüm çubuğu külünü eski iç yağıyla ve zeytinyağı ile ve sirkeyle karıştırıp yakı etseler sinir bozulduğuna çok fayda eder. Sirkeyle karıştırıp yakı yapıp deride ve hayâda olan artık etlere sürseler giderir. Eğer bakla samanının külünü tazeyken alsalar hamam içinde gövdeye sürseler kara uyuz etlerin gövdeden temizler. Eğer pelit ağacı külünden üç gün kadar her gün aç iken 6 gramını elma şerbetiyle içseler mide yaşlığına fayda eder.

528-Reml Sand - Gravel

Kumdur. Eğer beze koyup ağırlı yerlere sürseler sakın eder.

529-Rems [Rims] *Haloxylon scoparium*

Nohutun bir çişitidir. Eğer tütsü eyleseler zükâma fayda eder.

530-Remram *Carthamus tinctorium*

Yaban aspiridir. Eğer bunun tohumunu yılan akrep sokmasına içirseler çok fayda eder.

531-Rida

Gül köküdür. Bu bir köktür ki gusta benzer, kokusu gül kokusu gibidir. Eğer sümbülle karıştırıp suyunu sıksalar başa ve alına ve önüne ve kulakla ağız arasındaki kemiklere sürseler ağrısına fayda eder.

532-Revdelîrîda [Rûza-erîza] *Rosa damascena*

Gül köküdür. Bu bir kökdür ki, kusta benzer. Kokusu enük gibidir. Eğer sümbüle karıştırıp suyunu sıksalar başa ve alına ve kulakla ağız arasındaki kemiklere sürseler ağrısına fayda eder.

533-Ruûs *Capitibus*

Başlardır. Eğer ufak balık başların ki kurumuş ve tuzlanmış olur, alsalar yaksalar makatta olan yarıklara ve çene şişine sürseler çok fayda eder. Eğer koyun başını pişirseler suyunu şırınga etseler bağırsak çıbanlarına ve böbrek ve sinir kuruluşuna fayda eder. Cima çok eder safravî kişilere fayda eder. Bedeni kuvvetli eder. Kızdırır, meniye artırır. Mideye zarar eder. Geç hazm olur. Gerektir ki tarçınla yiyeler. Üzerine sakız çiğneyeler. Baş ditremesini giderir. Dil eti hafıftır. Gözleri yağlıdır. Beyni soğuktur. Geç hazm olur. Evet, gözleri tez hazm olur. Beynidir eğer çok yeseler kulunç eyler. Gerektir ki hardalla ve güyegü otuyla yiyeler. Sirkeyle yiyeler, gözü çok tuzla yiyeler. Yanaklar etini ve kulaklar diblerini sirkeyle ve hardalla ve güyegü otuyla yiyeler. Midesi zayıf olan ve hareket itmeyen kişiler yemeyeler.

534-Rîbas *Rheum ribes*

Meşhurdur. Çügündür yaprağı gibi yaprağı olur. Dağlarda biter. Dili kuvvetli eder. Susuzluğu ve kusmayı keser. Eğer sıkıp kalp çarpıntısı için kullansalar fayda eder. Safradan olan ishali keser. Gönlü iştihâ getirir. Basura ve sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısı ve kabarcığa ve vebaya fayda eder. Devamlı yeseler çıbanları giderir. Safrayı ve kan galebesin sakın eder. Eğer suyunu sürme etseler gözü keskin eyler.

535-Rî'e Lung

Akciğer dir. Eğer kuzu akciğeri tuzsuz suyunu alsalar siğillere ve kuru demregüye sürseler giderir. Eğer pişirseler kemnûnla ve sirkeyle yeseler tez hazm olur.

536-Rî'etü'l-bahr *Chrysaora fuscescens*

Deniz akciğeridir. Deniz kenarında olur. Serçe gibi olur. Eğer dövüp toz haline getirseler yakı yapıp gut hastalığına ve elde ve ayakda soğuktan yarılan yarığa sürseler fayda eder.

537-Reyhan *Ocimum basilicum*

Fesleğendir. Eğer sirkeyle karıştırırsalar ergenlik sivilcesine ve balgamî şişlere ve gut hastalığına sürseler ve yaramaz çıbanlara ve yüz felcine sürseler giderir. Eğer gül yağıyla karıştırırsalar hanımlar önünde fitil gibi götürseler rahim ağrısına fayda eder. Eğer akrep soktuğu yere sürseler fayda eder.

538-Reyhanü'l-kafûr *Ocimum canum*

Bu bir fesleğendir ki, kokusu reyhan kokusuna benzer. Yaprığı kasni marul yaprağına benzer. Eğer devamlı kokulasalar dimağda olan akıl karıştığını giderir. Soğuk mizaçlıya iyidir. Issı mizaçlıya yaramazdır.

539-Rîş Wool

Yündür. Eğer kuşlar yününi yaksalar külünü cerahate ekseler kurutup bitirir.

540-Zac CuSO4

Meşhurdur. Har-ı kurudur, kızdırıcıdır. Rumca ona kalkindar derler, sarı ve yeşildir. Yeşiline Rumca kalkindus derler. Harı kurudur. Onu suyla ezip buruna damlatsalar kanı durdurur, eğer keten tohumuyla böyle karıştırıp balgamî şişlere yakı etseler giderir. Bir çeşiti de ak zacdır ki tadında ekşilik vardır. Uyuz ki yaş olur faydası olur ve zahmetli vücutlara sürseler fayda eder. Bir dahi kızıl zac ki zağ kısmıdır. Yahut kabiryazı derler. Harı kurudur onu yumuşak dövüp suciye katıp şırınga etseler ırkın nisaya faydalı olur. O ki sarı zacdır, ateşte dövülür, gülâb ve günlük katılır ocakta kaynatılır, karıştırılır, merhem gibi olur. Bir parça kâğıda koyalar nasırı olan kişinin nasırı üzerine koyalar fada eder. Eğer zacın 6 gramını balla kırıştırıp yeseler karın kurtlarını ve namazburları çıkarır.

Eğer suyla içseler kustura, zehirli otların zararını giderir, eğer suyla ezseller bir yünü ıslatsalar buruna damlatsalar dimağı temizler, gözleri temizler, eğer kendüne suyla karıştırırsalar hanımlar kullansalar rahimden akan kanları keser. Buruna damlatsalar burun kanın keser. Eğer kuruyken yumuşak dövüp diş diplerine, ağızda olan çibanlara ekseler şişlerin ve çibanların giderir. Dimağların ve çene şişlerine fayda eder. Eğer yaksalar dövüp, toz hâline getirip etseler balla karıştırıp göze sürseler kabaklar erliğin giderir. Eğer fitil edip makatta götürseler basuru düşüre. Eğer yumuşak dövüp birkaç kat ipekten ele-yip dişe sürseler ağrısını sakın eder. Eğer içkiyle karıştırıp şırınga etseler ırkın nısayaya fayda eder. Eğer suyla karıştırıp beneklere sürseler giderir. Sakal kurdun eczalarına katsalar kuruda. Eğer balla karıştırıp fitilcek eyleseler ağrıyan kulağa soksalar kulak içinde olan çibanlara fayda eder. Eğer yanmış yeşil zacı sürincanla karıştırıp dil al kalp çarpıntısı tına koysalar dilde ve içte olan kurbağaya fayda eder. Eğer gıycık (kaşıntı) ve uyuz otlarına katsalar fayda eder. Bedende kan sızan yerlere ekseler fayda eder, keser. Buruna üfürseler kanın sakın eder. Evet, sinirde olan cerahtlere ekmeyeler, kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına eyler. Eğer biraz dövseler suyla karıştırıp gusl etseler gevşek, zayıf ve güçsüz olan azaları sağlamlaştırır. Eğer yeşil zacı suyla ezip buruna damlatsalar kanın tutar. Eğer keten tohumuyla böyle karıştırıp balgamdan olan şişlere sürseler yakı edip giderir.

541-Zebib *Vitis vinifera*

Kuru üzumdür. Mideyi kuvvetli eder. İçi kabz eder. Eğer yeseler akciğerlerdeki balgamları giderir. Öksürüğe ve böbreğe ve mesaneye fayda eder. Bağırsak çibanlarına fayda eder. Eğer etini alsalar darı unuyla karıştırıp kavurup yeseler balgamı ağızdan çıkarır. Eğer bakla unu ve kemmun ile yakı edüb ıssı şişlere ursalar tahil eder. Harareti def eder. Hayalar şişine dahi fayda ede ve sahk edüb gövde ve mafsallarda olan yaramaz çibanlara ursalar begayet faide eder. Eğer nikrise cavşir ile karıştırıp ursalar helas eder. Eğer çekirdeği ile yeseler bağırsaklar ağrısına azim faide eder. Eğer tatlusunun çekirdeğin çıkarub yaş mizacılı kişilere içirseler azim faide ede. Eğer kımıldayan tırnaklara sürseler tez kopara. Tez hazm eder.

542-Zebib'ül cebel *Delphinium staphisagria*

Mevizec derler. Yaban üzümüdür, andız danesidir. Eğer taneciklerinden alsalar çiğneseler gargara etseler çok balgam çıkarır. Eğer on beş tanesini alsalar dövüp dövüp, toz hâline getirip eyleser maül karatinle içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamları kusturur. Evet, gerektir ki içen kişiyi yürütürler, maül karatin içireler. Maul karatin (kızıl zırnıhla) deyü akar suya derler ki başı uzak yerlerden gele ve eğer sahk edüb zeyt yağı karıştırıp giciğe ve uyuza sürseler giderir, mücerrebimizdir Ta ki öğden taki hunaktan (boğazda olan şiş) ve boğaz yanmasından emin olur. Eğer dövüp, toz hâline getirip etseler kızıl zencebile ya zıttıyla karıştırıp kaşıntı ve uyuza sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder ve diş etlerinin yaşlığını giderir. Eğer balla karıştırırsalar ağız ağrısına sürseler giderir. Yakı edip tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler kıl bitirir. Eğer dövüp, toz hâline getirip etseler katranla karıştırıp ağrıyan dişin deliğine damlatsalar ağrısını sakın eyler. Eğer başa sürseler kılları sağlamlaştırır ve uzatır. Eğer sakızla ve günlük ile çiğneseler çok balgamlar çıkarır. Dil dolaştığını giderir bedeli akırı karhadır.

543-Zebedü'l-bahr Seafoam

Deniz köpüğüdür. Eğer yumuşak dövseler yaktıktan sonra kızıl içki ile karıştırıp saç dökülmesine sürseler fayda eder. Eğer içirseler sidik tutulmasına ve böbrekte ve mesanede olan taş ve ödeme ve dalak ağrısına fayda eder. Eğer tuzla karıştırıp çillere sürseler çok fayda eder.

544-Zübde Butyrum

Tereyağıdır. Kulak diplerinde ve ağızda olan şişlere fayda eder, eğer gövdeye sürseler çok yumuşatır. Eğer küçücük çocukların dişleri yerine sürseler tez bitirir, her hangi şişik olan yerlere sürseler yumuşatır. Eğer balla karıştırırsalar le'ûkgibi yalasalar akciğer de nesne tükürmeye ve zatül cenbe ve akciğer şişlerine fayda eder. Eğer balla ve üç tane bademle karıştırıp yeseler göğüsten geçirip tükürmeyi iyi eder. Eğer içseler ishal eyler. Zehirli otların zararını yok eyler. Eğer balla karıştırıp ağız ağrısına ya çocukların dişleri biterken etleri sürüldüğüne sürseler fayda eder. Eğer yumuşak ekmekle yeseler iyi gıda olur ve gövdeyi semirdir. Eğer hanımlar şırınga etseler rahimden olan sert şişleri ve bağırsakta olan çıbanlara fayda eder. Sinirde olan cerahate ve dimağ perdesinde olana ve mesane ağzında olana sürseler fayda eder. Eğer çıbanlara sürseler temizler etlerin bitirir. Eğer yılan soktuğu yerlere sürseler fayda eder. Tazesini zeytinyağı yerine istiğmal etseler, iç yağı yerine kullansalar fayda eder. Eğer isini alıp göze sürme etseler akan yaşı keser, çıbanlarını tez bitirir. Eğer bademle ve şekerle karıştırıp yeseler soğuktan olan kuru öksürüğe ve mesane ağzında olan cerahate ve boğaz iriliğine fayda eder. Eğer kuru temregiye sürseler ov-salar fayda eder. Evet, yemesi ishali keser. Eğer bir kişi tereyağından içse ishale ve iç ağrısına fayda eder. Mide zayıflığından ve bağırsak incikliğinden olan ishali artırır. Eğer gül şerbetiyle içseler ateşten olan ishali keser. Eğer yarı pişmiş yumurtayla yeseler mesane yandığına ve dahi yapışkan kan, balgam, safra ve sevdalar kurduğuna fayda eder.

545-Zübad [Zebad]

Kalye müşkdür. Eğer çıbanlara sürseler kurudur. Ağrısını sakın eder. Zükâm olan kokulasa fayda eder. Eğer 3 gramın beraber za'feranla semiz tavuk çorbasına katıp doğurmayan hanımlar içse tez doğura. Eğer 0,2 gramını 38 gram şerbete katıp içseler kalp çarpıntısını giderir. Yüreği kuvvetli eder.

546-Zibl Dung, faeces excreta

İnsan tersidir. Kızdırıcıdır. Tahlil idicidir. Eğer yakı yapıp cerahate sürseler bitirir. Eğer kurutsalar balla karıştırıp dimağa yapıştırırsalar hunnaka fayda eder. Eğer insan tersinin kurusun balla ya içki ile içseler bütün sıtmaya ve zehirli hayvanlar soktuğuna ve öldürücü otlar zararına ve sarılık hastalığına fayda eder.

547-Zücac Glass

Sırçadır. Eğer yumuşak dövüp şerbetle içseler mesanede olan taşları dağıtır. Eğer zanbak yağıyla karıştırırsalar kıllara sürseler bitirir. Dişlere sürseler cila verir. Kat kat ipekten eleseler göze sürme etseler cila verir. Akını giderir.

548-Zürunbad *Zingiber zerumbet*

Yabani zencefil. Meşhurdur. Çok semirdici ve ferah idicidir. Kalbi kuvvetli eder. Eğer yeseler soğan ve sarımsak ve şerbet kokusunu giderir. Gazları dağıtır özellikle rahimde olsa. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Ciğeri kuvvetli eder. Kalp çarpıntısı giderir. Hayzı ve sidîği yürütür. sevdavî fikirleri ve gam ve kederi ve yalnızlığı sevmeyi giderir. Mideyi kurudur. Eğer devamlı ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eyler. Ağız kokusunu giderir. Eğer tütsü eyleseler evden karıncalar kaçır. Eğer delseler sekirdene assalar cimadan geri kalmış kişilerin cimasını artırır. Zekeri kıvama getirir, bedeli turuncudur ya da turunc çekirdeğidir.

549-Zerneb *Taxus baccata*

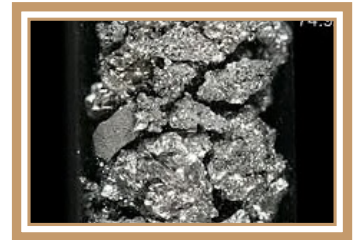
Bir kokuluca ottur. Çerçilerde bulunur. Meşhurdur. Kokusu turunc kokusuna benzer. Türkçe Çekirge ayağı derler. Yaprığı yılgun yaprağına benzer, sarıca olur. Nefesi ferah ve kalbi kuvvetli ve içi kabz eder. Eğer menekşe yağıyla karıştırıp buruna damlatsalar soğuktan olan baş ağrısını sakın eyler, bedeli seliha ya tarçinîdir.

550-Zeravend *Aristolochia clematitis*

Meşhurdur. İki türlü olur. Biri uzun biri yuvarlak olur. Değirmisini suyla içseler gut hastalığı olana ve epilepsi tutana ve ıncırık ve rabva (astım, nefes darlığı) fayda eder. İçteki azmış kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Yaramaz çıbanları iyi eder. Diş diblerini sağlamlaştırır. Eğer sirkeyle karıştırıp dalağa sürseler giderir. Sinir tıkanıklığına ve gevşekliğine fayda eder. Rengi güzel eyler.

551-Zırnıh As

Meşhurdur, eğer kızılını, sarısını bir çömleğe koysalar ağızını sıvasalar fırına bıraksalar çömlek ağırıncaya kadar koysalar ondan çıkarsalar o külden azacık bakıra sürseler bakır temizlenmiş olur, azacık bora dahi katıp eritseler çok beyaz olur, kokusu iyi olur, eğer zırnıhı yumuşak dövseler çıbanlara ekseler artık etlerin giderir yeni et bitirir. Berelenmiş kan çıkmış etleri iyi hale getirir. Sa'fiye dahi ne'i vardır. Basur için gül yağı ile karıştırılar fayda eder. Zırnıh zararlıdır, yemesi öldürür. Islahı ılık su içip kusmaktır. Susam yağı, badem yağı, lu'ab (bitki özleriyle kıvamlı duruma getirilmiş ilaç, bitki şerbeti) içeler. Temiz çorbalar içeler. Eğer yanmış ratinecle yani çam sakızıyla karıştırırsalar tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler fayda eder. Eğer ziftle karıştırıp tırnakta olan yarıklara sürseler fayda edip giderir. Eğer zeytinyağı ile karıştırırsalar gövdeye sürseler bitleri kırar, eğer iç yağı ile karıştırıp burunda ve diğer yerlerde olan çıbanlara sürseler çok fayda eyler. Eğer sert şişlere sürseler söker çıkarır. Eğer gül yağı karıştırıp basura ve makatta olan zahmetlere sürseler fayda eyler. Eğer kızıl zırnıhın temiz zırnıhın yanmışını şerbet unumali ile içirseler göğüste olan irkilmiş (Zahmet, meşakkât.) irinleri dağıtır. Eğer ratinecle tütsü eyleseler eski öksürüğü olan kişi kargucukla olur, düdünceği boğazına alsa fayda eder. Eğer bala katıp la'uk gibi yalasalar sesi açar. Eğer çam sakızıyla karıştırıp hablar eyleseler rub' (dört günde bir olan hastalık) zahmetine, nefes darlığına içirseler çok fayda eyler.

Eğer sarı zırnığı dövüp, toz hâline getiripetseler süte koysalar süte konan sinek ölür. Eğer kızıl zırnıh dövüp, toz hâline getiripetseler yeşil ban suyla karıştırıp koltuk altına sürseler kılları yolduktan sonra artık bitmeye. Eğin kızıl zırnığı ağız otuna katsalar ağızda burunda olan çıbanlara ve akilelere sürseler fayda eder. Eğer beraber ceviz içi ve badem ve göknar içi ve kara günlük katsalar ateş üzerine koysalar dumanını ağıza alsalar soğuk öksürüğü ve astım, nefes darlığı zahmetine ve nefes darlığına çok fayda eder. Evet, bir kaç gün aç karnına kullanmak gerek ki faydası görüle. Evet, bu zırnıhı içen kişi vakt olur ki iç ağrısı bağırsak çıbanları arız olur, ilacı budur ki; sıcak su içiler. Cülab ile kaç kere ondan sonra pirinç ve arpa suyunu içeler, o sıkıntılar gider, bunun bedeli kızılın sarı, sarının kızıl zırnıhtır.

552-Za'feran *Crocus sativus*

Meşhurdur. Eğer mey-puhteyle içseler içki veya uyku sersemliğini yok eder. Benzi iyi eyler. Sidiği yürütür. İçteki veremleri pişire. Eğer hamınların sütüyle ezseler göze sürseler göze inen yaşı keser. Eğer içseler içinde olan ağrıları giderir. Eğer fitil gibi etseler hanımlar götürse rahim ağrısına fayda eder. Cimayı tahrîk eder. Eğer 15 gr içseler öldüre. Evet, yemeğe döküp yeseler rûhu ferah ve kalbi kuvvetli eder. Yemeği hazm eder. Göz perdesine cila verir. Akciğeri ve dalağı kuvvetli eder. Ciğerde olan tıkanıklıkları açar. Evet, çok yeseler gözü karardır. Yemek arzusunu getirir. Sarhoş eder. Başı ağrıdır. Ağır eyler. Uyku getirir. Eğer 6 gram za'feranı doğurmayan hanım içse hemen doğura. Evet, mideye yaramazdır. Mide bulandırır. Bazen kusdurur. Eğer za'feran yaprağını cerahate sürseler iyileştirir. Ege suyla karıştırıp göze sürseler hastalıktan olan göz sarılığını giderir. Eğer 3 gr içseler gövdeyi iyi ve mideyi ve ciğeri kuvvetli eder. Mesaneyi böbreği temizler. Eğer kökünü içseler sidiği yürütür. İç i kızdırır. Bedeli turunç çekirdeğidir. Eğer sürme etseler göz kararmasını giderir.

553-Zuğrûr [Zu'rûr] *Crataegus monogyna*

Aluçdur. Eğer yeseler mideyi iyi eyler. İç kabz eder. Safrayı ve kanı sakın eder. Çok yeseler kulunç eyler derler.

554-Zift Bitumen judaicum

Kel başa sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp le'ûk gibi yalasalar göğüste ve akciğer de olan irinleri dağıtır. Öksürüğe ve astım veya nefes darlığına fayda eder. Öldürücü otların zararını yok eder. ardala şişine sürseler fayda eder. Eğer tuzla karıştırıp yakı yapıp zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer mumla beraber karıştırıp tırnakda olan aklara sürseler giderir. Demregüye sürseler koparır temizler. Eğer balla karıştırıp cerahate sürseler fayda eder.

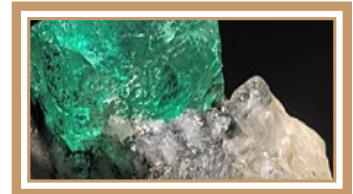

555-Züfişte

Bu bir ottur ki, yaprağı ve meyvesi sakız ağacına ve yaprağına benzer. Budakları birer karış olur. Parmak kalınlığınca ve depeleri yuvarlak olur. Çıbanlı uyuza fayda eder. Kılı iyi eyler. başdaki bitleri öldürür.

556-Zümürüd Emerald

Sekiz arpa (1,6) gr mikdarı içseler zehiri yok eder. Her kim ona çok barksa gözde olan zahmetleri giderir. Eğer yüzük kaşına koysalar yahud boyuna assalar epilepsiden emin olur.

557-Zemec (Zümmec) *Accipitrinae*

Atmacadır. Etin yemek zayıf kalbe ve kalp çarpıntısına fayda eder. Bokun çillere sürseler giderir. Eğer ödün sürmelere katıp göze sürme etseler gözün perdesine ve kararmasına fayda eder.

558-Zülabiyye Zalabiyat; a kind of sweet meat; thin pancake

Kadayıfıdır. Hafifdir. Tez hazm olur. Öksürüğe ve göğüs ve akciğer yaşlığına fayda eder. İçi kızdırır. Gerektir ki, üzerine sirkencebîn ve ekşi nar suyunu içeler ki mesanede ve böbrekte olan taşı yok eder.

559-Zencebîl *Zingiber officinale*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Yemeği hamz eder. İçi yumuşatır. Mideyi iyi eder. Göz kararmasına iyidir. Ciğerde olan tıkanıklıkları açar. Cimayı artırır. Bağır-sakda olan gazları dağıtır. Midede olan yaşlığı giderir. Meniyi artırır. Soğuk mideyi ve ciğeri iyileştirir. Eğer 6 gramını beraber şekerle ve sıcak suyla içseler yapışkan balgamı ishal ve kan, balgam, safra ve sevdâ çok eder. Başta ve boğazda olan yaşlığı giderir. Eğer keçinin ciğerini kebab eyleseler suyla zencebîlle karıştırıp kurutsalar dövüp toz haline getirilseler göze sürme etseler perdesini ve kararmasını giderir. zencebîl mürebbaşı cimayı artırır. Mideyi ve bedeni kızdırır. Yemeği hazm eder. Balgamı kurutur. Yaşlılığa fayda eder. Gövdeye galib olan balgamı giderir. Bedeli dar-ı fülûldür. Beyaz biberdir. Bazıları der, bir buçuk veznince andızdır.

560-Zencebîlü'l-kilab *Apocynum venetum*

İtler zencebîlidir. Yapağı sorgun yaprağına benzer. Evet, sarıca olur. İt yese öldürür. Eğer tazesini tohumuyla dövüp yüze sürseler ki eskiden olsa giderir. Eğer yaprağını dövüp suyunu sıksalar yemeğe katıp yeseler gazları dağıtır. Eğer tohumuyla yaprağını dövüp sert şişlere sürseler hall eder.

561-Zencar Bakır Karbonat

Kalem jengardır. Amelîsi dahi olur. Terkîbî budur ki, bir parça bakırı bir parça bakıra dahi sürseler şu kadar sürseler ki koyula. Ondan sirkenin 77 gramına ya 147 gramına 13 gr şab ve 13 gr yalama tuz koysalar yaz sıcaklığında güneşe karşı dövüp toz haline getirilseler kurudalar, ta ki rengi jengar gibi olur. Bir türlü dahi budur ki, bakır burudesin [büradesin] alıp her gün üzerine dört kere sirke koyup çalkayalar. Şu kadar ki jengar gibi olur. Bir türlü dahi budur ki, 160 gr sirkeye 320 gr eski sidik katarlar. 13 gr şab 13 gr yalama tuzu katarlar. Bir renk ezecek mermer üzerine bakırları ezeler. Eğer o renk dahi bakırdan olsa çok hûb(güzel) olur. Eğer jengarı sürme etseler gözde Çıbandan olan eseri giderir. Yaşların keser. Eğer zeytinyağı ile ve mumla karıştırırsalar yaramaz çıbanlara sürseler bitirir.

562-Zincefr (Zencefr)

İki türlü olur. Biri ma'denî ve biri amelî olur. Amelîsi budur ki, kükürt ve civa beraber olup dövüp, toz hâline getirirler. Bir çömleğe koyalar. Ağzını tezekle sıvayalar. Fırına gömeler. Bir gün bir gece dura. Onu kullanabilirler. Eğer göz otlarına koysalar çok fayda eder. Dişe ekseler eti yenmekten emin olur.

563-Zehre *Dianthus calocephalus*

Bir ottur ki, çok iyi kokusu olur. Servi ağaçları dibinde biter. Yaprakları menekşe yaprağına benzer. Morca çiçekleri olur. Beyaza yakın uzunluğunu bir karış olur. Bazıları buna Türkçe yaban karanfili derler. Kökleri olur. Kara harbak gibi kokusu olur. Darçînîye benzer. Eğer suyla kökünü pişirip suyunu içseler nefes darlığı ve eski öksürüğe ve sidik tutulmasına çok fayda eder. Hayız kanını yürütür.

564-Zuhret'ün nuhas

Bakır eritildikten sonra arkalarında kalan bakır sonudur. Eğer yumuşak dövüp çıbanlara ekseler artık etlerin giderir. Şişlere sürseler söker ve göze sürme etseler perdesini yok eder. Eğer 13 gr içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgamları söker. Burunda ve makatta olan fazla etleri eritir. Eğer suciyle karıştırırsalar beneklere sürseler giderir. Eğer akını dövüp toz haline getirip kulağa üfürseler kulak zahmetine fayda eder. Eski sağırıklarını giderir, eğer balla karıştırırsalar çene şişlerine sürseler ya damağına yapıştırırsalar şişlerini yok eder. Eğer yaksalar göze sürme etseler kapakta olan rahatsızlıklara fayda eder ve yaramaz çıbanlara ekseler yok eder.

565-Zehretü'l-milh

Türkçe Tuz çiçeği derler. Şu nesnedir ki, Nil'den çıkar. Su kenarında biter. Rengi za'ferana benzer. Yaramaz çıbanlara ekseler fayda eder. Kulaktan akan yaşı keser. Göze sürme etseler perdesini giderir. Çıbanlardan olan eseri dahi yok. Eğer içkiyle ve suyla karıştırıp içseler içi ishal eyler. Evet, mideye yaramazdır.

566-[Zû]fa-i yabis *Hyssopus officinalis*

(Kurutulmuş zufa) Kızdıracıdır. Eğer suyla ve incirle ve baganosla pişirip içseler öksürge ve ıssı akciğer şişine ve astım veya nefes darlığına ve başdan göğse ve boğaza inen nezleye fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler kurdumana karıştırırsalar ve gök süsen karıştırırsalar yeseler ishali kuvvetli eder. Eğer dövüp toz haline getirirler yaş incirle yeseler içi yumuşatır eğer şerbetle karıştırıp yakı yapıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer kaynar suyla karıştırıp yakı yapıp gözaltında olan kanlara sürseler giderir. Eğer incirle pişirip hunnaka sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp mazmaza etseler diş ağrısını sakın eyler. Eğer şerbetle birkaç gün içseler ödeme ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder.

567-Zûfa-i rath

Yaş zûfadır. Koyun yapağısının arasında olan kirdir. Eğer yapağısını ıslatsalar kaynatıp sıksalar koyulunca ondan mumla ve zeytinyağı ile ve iç yağıyla karıştırıp makatta ve rahimde olan çıbanlara sürseler yumuşatır. Eğer ördeğin içi yağıyla karıştırıp kavuk ve zeker çıbanlarına sürseler fayda eder. Kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına sürseler fayda eder. Gözün kapaklarında olan uyuza ve kirpik döküldüğüne ve kaş döküldüğüne fayda eder. Kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına sürseler fayda eder. Eğer bir çömlek içinde yakıp köpüğün alıp göze sürme eyleseler çok fayda eder.

568-Zûfa *Hyssopus officinalis*

Bir ottur ki uzunluğunu bir karış olur. İncecik boğum boğum olur. Yaprığı razıyane yaprağına benzer. İyi kokusu olur. Tepesinde altın renginde bir çiçeği olur. Eğer meyvesini ve çiçeğin dövüp toz haline getirseler bala karıştırırsalar çibanolara ve yaralara sürseler çok fayda eder. Eğer şerbetle içseler ya menekşe yağıyla karıştırıp zehirli hayvan soktuğuna çok fayda eder.

569-Zeytin *Olea europaea* L.

Meşhurdur. Eğer dövseler yakı yapıp ergenlik sivilcesine ve yaramaz çibanolara ve şera zahmetine ve kurluğana sürseler çok fayda eder. Eğer yakı yapıp ergenlik sivilcesine ve yaramaz çibanolara sürseler temizleye. Eğer çiğneseler ağızda olan çibanolara ve ağız ağrılarına fayda eder. Eğer yaprağını arpa unuyla yakı yapıp makata sürseler ishali keser. Evet, suyunu içseler ishal eder. Sıkılmışını hanımlar fitil gibi götürseler rahimden akan kanı ve kan sızmasını keser. Göz çibanolara fayda eder. Evet, sıkılmışını şöyle çıkarmak Gerekir ki, yaprağını döveler. Üzerine içkisaçalar sıkalar. Güneşte kurutalar, kullanalar. Eğer Zeytin yaprağını pişirip ağızda tutsalar diş yendiğine fayda eder. Eğer Zeytin yaprağını koruk suyuyla şırınga etseler makat içinde ve rahimde olan çibanolara fayda eder. Eğer Zeytin yaprağını ki yabanî olur, yaksalar sıcak suyla karıştırırsalar siya-tiğe damarlardan yukarı dört parmak ölçseler sürseler şu kadar dura ki, delüb sular çıkarır. Eğer başa sürseler çok fayda eder. Eğer Zeytin kökünden bir parçasını akrep sokan kişi boynuna taksalar zararını yok eder. Eğer yeşil zeytini sirkeyle karıştırıp yeseler içi kabz eder. Mideyi kuvvetli eder. Tez hazm olur. Evet, sirkesiz yeseler geç hazm olur. Eğer zeytin suyuyla mazmaza etseler diş diblerini sağlamlaştırır, sallanmasını giderir. Şu zeytin ki rengi kıvıltı rengine benzer, yeseler içi kabz eder. Mideyi çok iyi eder. Kara olmuş zeytin tez bozulur. Mideye ve göze yaramazdır. Eğer yakı yapıp yaramaz çibanolara sürseler bitirir. Kara zeytini çekirdeğiyle tütü eyleseler astım veya nefes darlığına ve akciğerinde zahmeti olana çok fayda eder.

570-Zeyt *Olea oleaster*

Meşhurdur. Mideye iyidir. Eğer ağızda tutsalar diş etlerin sağlam eder. Gövdeye sürseler teri teri keser ve yumuşatır ve soğuk zahmetlerini giderir. Eğer 290 gr arpa unuyla ve suyla beraber içseler içi ishal eder. Eğer şerbetle pişirip 290 gramını sıcak içseler iç ağrısını giderir. Karında olan kurtları çıkarır. Eğer şırınga etseler bağırsak şişinden ve tıkanma ya da tıkanıklıktan olan kulunca fayda eder. Eskisi gayet kızdırıcıdır. Sökücüdür. Eğer göze sürme etseler gözü keskin eyler. Eğer eski bulunmasa yeni zeytinyağından bir tencereye koyalar. Bal gibi olunca pişireler, kullanalar. Kuvveti eski zeytinyağı gibi olur.

571-Zeytinü'l-berrî *Olea europea* oil

Yaban Zeytininin yağıdır. Faydası bayağı yağdan aşağıdır. Eğer başı ağrısının başına sürseler ağrısını sakın eder. Baş çibanolara fayda eder. Çıbanlı uyuza fayda eder. Her gün gövdeye sürseler geç yaşlandırır. Eğer mazmaza etseler diş etini sağlam eder. Eğer göze sürme etseler yaşını giderir. Kapakda olan zahmeti giderir. Eğer ak zeytini suyla pişirseler gözünde ak olan kişi birkaç gün müdavemet yapıp gözüne sürse akını giderir. Su inen göze çok fayda eder. Eğer akrep soktuğu yere kızdırsalar sürseler ağrısını sakın eder.

572-Zeytar

Zeyt süflüdür (çöküntü, tortu.). Bazıları zeyt çökeliği derler. Cerahata ve nasıra sürseler bitirur. Ak bakır kab içinde pişirseler bal gibi olunca ondan sirkeyle ya şerbetle unumaliye karıştırıp ağıdır dişlere sürseler ve cerehate sürseler fayda eder. Eğer eskisin şırınga etseler mideye ve rahimde olan çıbanlara fayda eder. Eğer koruk suyu ile pişirip bal gibi olunca ondan diş eti çekilmesi olan dişlere sürseler kopara. Eğer tazesini dövüp toz haline getirip mafsallar ağrısına sürseler fayda eder. Bir deriye sürüp mecnunların karnına sürseler fayda eder.

573-Zir, Ziyz *Lanius excubitor*

Örümcekkuşugillerden, gri tüylü, uzun kuyruklu, küçük bir av kuşu. Çirluk-tur (çirlyukdur) ufacık hayvandır. Araplar kuruturlar kulunc olana beynini yedi tane biberle içirseler kuluncu sakın eyler ve böbrek ağrısına fayda eder. Mücerrebtir.

574-Zibak Mercury Quick silver

Civadır. Eğer Civayı öldürseler sirkeyle karıştırıp uyuza ve kaşıntı ve uyuza sürseler giderir. Eğer ekmeğe karıştırıp sıçan deliklerine koysalar sıçanları kırar. Eğer bir yerde tütsü eyleseler zehirli hayvanlar kaçır. Evet, kesinlikle dumanından kendisine dokundurmaya, sonra felc zahmeti ve gövdede titremek ve sağırılık ve beniz sararmak ve baş titremesi olur. Eğer yaksalar otlara karıştırırsalar kuluncu olana içirseler fayda eder. Eğer ziyade içseler öldüre. İlacı budur ki, çok süt ve içki içe kusturalar.

Harfü's-Sîn**575-Sazec *Cinnamomum tamala***

Meşhurdur. Sidiği yürütür. Mideye iyidir. Gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer dil altına koysalar ağız kokusunu iyi eyler. Dişler dibine fayda eder. Kalp çarpıntısına fayda eder

576-Sac *Tectona grandis*

Bir ağaçtır ki çok budakları olur. Kış mütegayyir (Değişen. Bir halden başka bir hale geçen) olmaz. Eğer o ağaçdan bir taş sürseler soğuk suyla ezip başa sürseler ağrısını sakın eder. Eğer o ağacın külünden yeseler karındaki kurdu öldüre çıkarır.

577-Sadrevan [Sadavran]

(Umman'da udun boyandığı siyah bir şey olan ve Farsça'da meyve suyunun siyahlığı anlamına gelen İbn Waqid, parfüme ve değerli olanlara girer ve kokusu yoktur. Al-Murshid'de Al-Tamimi Sumulan eski, yaşlı ceviz ağaçlarının köklerinde bulunan oyuklarda oluşan ve kökleri karartılan obsidiyen çakalları gibi siyah tutkala benzer bir şeydir.)

Bir samgdir ki, kızıl olur. Eğer 3 gr dövüp toz haline getirseler lisan-ı hamel suyuyla içseler kan tükürmeye fayda eder. İçi kabz eder. Eğer sirkeyle karıştırıp fitil etseler hanımlar önünden götürseler rahimden sızan kanı keser. Rahmin damarların sağlam eder. Eğer yeşil mersin suyundan iki miskal ezseler 10 gr ya da 16 gram mersin yağıyla karıştırıp hanımlar süsseler kıllarını sağlamlaştırır. Eğer sirkeyle karıştırıp hayâ şişine sürseler giderir fayda eder.

578-Salamandera Salamander

Semenderdir. Eğer dövüp uyuzlara ve çıbanlara sürseler fayda eder. Evet, içini ve başını ve elini ayağını kestikten sonra boğazlayalar. Pişireler.

579-Samm-ı abraş Leopard Gecko Colors

Ala kelerdir. Eğer yumuşak dövseler temren olan yere sürseler çeker çıkarır. Eğer yarsalar akrep soktuğu yere sürseler ağrısını sakın eder. Eğer kurutsalar zeytinyağı ile karıştırırsalar kel başa sürseler kıl bitirir.

580-Sehir, Sedir Cymbopogon schoenanthus

Meşhurdur, mideyi kuvvetli eder, tıkanıklıkları açar. Yoğunlaşmış gazları mideden çıkarır. Yemek hazm olur. Tatlı yemişinin suyu midede ve bağırsakta olan safrayı söker çıkarır. Harareti sakın eder. Şerbeti şekerle 10 kg'dır yapılır.

581-Sibistan [Sebistan] Cordia myxa

Meşhurdur. Issı mizaçlı kişilerin için ishal eyler. Kuruluktan olan öksürüğe fayda eder. Göğsü yumuşatır. Böbrekte ve mesanede olan safra zararını yok eder. Bağırsakta olan gazı çıkarır. Susuzluğu keser. İçi ve boğazı yumuşatır fayda eder.

582-Sezab Ruta graveolens

Yani baganos, kızdırıcıdır. Eğer yeseler sidiği ve hayız kanını yürütür. İçi kabz eder. Zehirli otlara fayda eder. Eğer yaprağını cevizle ve incirle yeseler zehirli otlar zararını yok eder. Evet, Meniyi keser. Eğer kuru torak otuyla pişirip içseler iç ağrısını sakın eder. Eğer zeytinyağı ile pişirip şınga etseler bağırsakta ve rahimde olan gazları dağıtır. Eğer dövüp toz haline getirirler balla karıştırıp hanımlar fercine sürseler makata dek rahim ağrısına fayda eder. Hunnakı olduğuna fayda eder. Eğer zeytinyağı ile kaynatıp içseler karındaki kurdu öldüre ve çıkarır. Eğer tuzlu ya tuzsuz yeseler gözü keskinleyler. Eğer unuyla yakı yapıp göze sürseler gözün sancısını sakın eyler. Eğer sirkeyle ve gül yağıyla karıştırıp başa sürseler ağrısını sakın eder. Eğer yumuşak dövüp buruna üfürseler burun kanını keser. Eğer defne yaprağıyla yakı yapıp sert şişlere sürseler fayda eder. Eğer natrûnla karıştırıp ak behaka sürseler giderir. Eğer torak otuyla ve balla karıştırıp demre-güye sürseler çok fayda eder. Eğer sıksalar suyunu nar kabuğu içinde dövüp toz haline getirirler kulağa damlatsalar kulak ağrısını sakın eder. Eğer bunun suyunu razıyane suyuyla ve balla karıştırıp göze sürseler gözü keskinleyler. Zayıflığını giderir. Eğer sirkeyle ve isfıdacla ve gül yağıyla karıştırıp başta olan yaş çıbanlara ve kızamığa sürseler fayda eder. Eğer sarımsak veya soğan yese dahi üzerine sezab çiğnese kokusunu giderir. Eğer çok yeseler helak eder. Eğer baganos tohumunu içseler iç ağrılarına fayda eder. Eğer günde 3 gr yeseler felce ve titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. İştihayı getire. Mideyi kuvvetli edip dalağa fayda eder. Eğer pişirip suyundan 64 gr balla içseler ıncırığa fayda eder. Kuluncu giderir. Evet, mideye ve baş ağrısına yaramazdır. Eğer suyunu sürmelere katıp göze sürme etseler keskin eyler. İnən suyunu fayda eder. Eğer yakı yapıp hanazîre sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı içinde pişirip mesaneye sürseler sidik tutulmasına fayda eder. Eğer kabuğunu saç dökülmesine yumuşak dövüp sürseler giderir.

583-Serahs (Serhas) *Driopteris filixmas*

Eyreltidir. Eğer 20 gr eyrelti kökünden maü'l-aselle içseler namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer 10 gramını şerbetle içseler uzun kurdu çıkarır. Eğer hanımlara içirseler hamile olmaya. Eğer kurutsalar dövüp toz haline getirilseler iyileşmez yaş çıbanlara ekseler bitirir. Eğer tazeyken yaprağını pişirip yeseler içi yumuşatır Ve tikanıklıkları açar. Mideyi balgamdan cila eder. Eğer budakları tazeyken göze çöp veya başka nesne düşen kişi yese dışarı bırakır. Mücerrebdir. Eğer kökünden tazeyken alsalar yıkasalar toprağın temizledikten sonra ufacak doğrayıp dövseler 1920 gramını 3840 gram bala karıştırıp şu yan başları ağrısından kötürüm kişilere mütevatır bu söylenen mikdar yeseler tamam olmadan şifa bula. Eğer yaprağını kuruyken dövseler kına karıştırıp başa sürseler göze su indigiinden sonra olan rahatsızlıkları giderir.

584-Serv *Cupressus emperverirns*

Türkçe Servidir. Yaprtağını dövüp toz haline getirilseler azcık su ve mürr katıp içseler mesaneye inen yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı ve sidik tutulmasına çok fayda eder. Servi kozunu eğer yaş iken dövseler içkiyle içseler kan tükürmeye ve bağırsak çıbanlarına ve artık hilt (kan, balgam, safra ve sevd) aktığına fayda eder. Nefes almakta zorlanana ve öksürüğe fayda eder. Eğer pişirseler suyunu incirle karıştırıp sert şişlere sürseler ve burun içinde artık ete sürseler giderir. Eğer yakı yapıp kulunca sürseler fayda eder. Eğer tütsü etseler sivrisineği dağıtır. Eğer yaprağını yakı yapıp cerahate sürseler bitirir. Eğer sirkeyle karıştırıp kıllara sürseler karartır. Eğer yakı yapıp unla gözde olan ısı şişlere ve ergenlik sivilcesine sürseler fayda eder. Eğer mum ve tatlı zeytinyağı ile karıştırıp ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder. Eğer yaksalar külünü ateş yanığına ve yaş çıbanlara sürseler giderir.

585-Serkasane

Serfere [sa'tere] benzer bir ottur. Yaprakları ayvadaneye benzer bir ottur. Tohumları sūsene benzer. Eğer tohumundan içseler ishal eder. Balgam ve safrayı çıkarır.

586-Seratan-ı nehrî *Cancer fluvial*

Irmak yengacidir. Eğer sade yeseler ve it taladığına sürseler çok fayda eder. Eğer yakıp külünden 17gramı centiyana ile karıştırıp üç gün şerbetle içseler kuduz it taladığına fayda eder. Eğer balla karıştırıp ayakda ve parmakda olan yarıklara sürseler fayda eder. Eğer sudan çıkardıktan sonra dövüp toz haline getirilseler deve sütüyle içseler zehirli hayvanlar soktuğına fayda eder. Eğer pişirip çorbasıyla yeseler akciğer de olan çıbanlara fayda eder. Eğer razıyane ve kerefisle pişirip suyunu süzüb içseler sidiğı ve hayzı yürütür. Eğer gözünü iki günde bir sıtma tutan kişi boynuna assalar kurtula. Eğer etle çorba yapıp yeseler akciğer de verem olan kişiye fayda eder. Cimayı artırır. Eğer karnını yarsalar külle ve tuzla yıkasalar arpayla pişirip yeseler bahsedilen hastalığa fayda eder. Eğer yarsalar yılan ve diğer hayvanların soktuğı yere sürseler fayda eder. Eğer külünü yakı yapıp behaka sürseler giderir fayda eder. Eğer deve sütüyle içseler göğüsten kan ve irin tükürmeye fayda eder. Evet, geç hazm olur. Eğer yakı yapıp gövdedeki veremlere sürseler giderir. Eğer ayağını yemişli ağaca assalar meyvesi döküle. Eğer yaksalar memeye sürseler giderir.

587-Seratan-ı bahrî *Cancer marina*

Deniz yengecidir ki, Çin denizinde olur. Ordan çıkar. Eğer yumuşak dövüp göze ekseler çibanlardan olan eserleri giderir. Gözü keskin eyler. Eğer diş diblerine sürseler cila eder. Eğer ateşte yaksalar çok latif olur. Eğer sürmeye koyup göze sürme etseler gözü kuvvetli eder ve keskinleştirir.

588-Siracul kutrub *Mandragora officinalis*,

Abdusselam otunun kökü, (sergand olarak T 1204, sayfa 150 de geçiyor) Budakları çıkar, kumlar arasında biter, çiçekleri olur, kopardıkları vakit şu sıkılmış kaftan gibi yıkarlar kullanılan kısmı köküdür. Eğer 6 gramını günde kullanıp herbe katıp ya hoş aba katıp yeseler sidiği yürütür, kokulu eyler. Ciğeri ve talağı ve akciğeri ve mideyi ve yüregi kuvvetli eder. Cimayı kuvvetli eyler. Kaynatıp suyunu içseler dahi bu faydayı eder ve bedeni geliştirir ve eğer koklasalar ya tütsü eyleseler dimağı kuvvetli eyler, zükâmı giderir.

589-Siracü'l-kutran [Siracü'l-kutrub] *Mandragora officinalis*

Yebrûhu's-sanemdir. Buna Süleyman peygamber ağacı derler. Zîra Süleyman peygamberin yüzüğü kaşında bu ağaçtan vardı. Onun için insanlara ve cinlere hüküm ederdi. Dahi Zülkarneyn doğudan batıya hüküm ettiği bu kök onun yanındaydı. Ondan ötürü hüküm etti derler. Ondan bu kökün sûreti budur ki, yer altında bir kökdür ki, insan şeklinde biter. Bütün şekli ayakta duran insana benzer. Yaprığı toprak üstünde it burnu yaprağına benzer. Kızılca meyveleri olur. Kokusu bal kokusu gibi olur. Bağlarda ve dağlarda biter. Çıkarmasının vakti şu vakittir ki, Merih Hamel burcunda yahud cedî burcunda yirmi dördüncü derecesinde olur. Dahi Ay Merih'e mukarin olur. Ya ikisi bir burcda olur. Tarîki budur ki, Salı günü doğarken o otu kazalar. Dört yanı açıkta koyalar. Birkaç gün acıkmış it getireler. Boynuna ip bağlayalar. İpin bir ucunu o ota bağlayalar. Gin yere giderler. Dahi iti çağırılar. O it çekip o otu kopardığı vakit toplayalar. Şimdi bu ot fayda eder. Cinne ve malihulyaya (kuruntu, karasevda) ve türlü türlü safravî fikirlerle ve felce ve yüz felcine ve cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine ve akıl karıştığına ve saraya fayda eder. Eğer bir kişinin azasından bir uzvun azıcık yemişle dövüp toz haline getirilseler zambak yağında ezip o yağdan alınlarına sürseler padişahlar yanına varsalar yakınlık bulalar. Bütün hacetlerini bitirir. Eğer meyvesi ak iken alsalar dövüp gül yağıyla karıştırırsalar hanımlar karnına ve arkasına sürseler oğlan düşürmekten emin olur. Eğer çiçeğinden açılmamış bir guncasını alsalar keten bezine bağlasalar epilepsi tutan çocuğun boynuna assalar minsan ki boynundadır o zahmetden kurtula. Eğer açılmış çiçeğinden alsalar dövseler zeytinyağı ile kavursalar o zeytinyağını doğuramayan hanımın karnına sürseler tez doğura ağrısız acısız. Eğer akli karışan ve fasid olan ve hezeyan söyleyen kişilere tütsü etseler o zahmetlerden kurtula. Eğer insan derisine koysalar bir uzvunda yahud "boyunda" taşısalar ya pazuda götürseler suda batıp boğulmaya, ateşte yanmaya, yıldırım çarpmaya, ok geçmeye, kılıç kesmeye, hırsızdan ve haramîden emin olur. Bütün sıkıntılardan emin olur, dahi Hekim der, onun alameti odur ki, gece olunca ağacının kabuğu ateş gibi yanar. Eğer kurusa yanmaz olur. Eğer ıslatsalar beze sarsalar koysalar yine yanmaya başlar. Dahi Hekim der, bir parça kökünü götürüp evin bir köşesine koydum der, dün yarısı olucak gördüm ateş yandı evin içi aydınlandı. Duru kaldım şaşırdım bu ışık ne ki dedim. Gördüm ki o kökten çıkar. Kuruyunca durdu. Kuruduktan sonra yanmaz oldu.

590-Sîsaliyûs (Sasaliyûs) *Tordyle officinale*

Bazıları buna bedenôs gözü derler. Yaprakları raziyane yaprağına benzer. Tepesi torak otuna benzer. Kökü kuvvetli olur. Yaprakından yeseler sidiği yürütür. içi kızdırır. Saraya fayda eder. Eğer kaynatsalar suyunu içseler siddik tutulmasını giderir. Nefes darlığına ve rahim ağrılarına ve eski öksürüğe fayda eder. Eğer keçiyeye ve koyuna ve sair dişi hayvanata yedirseler dölü çok olur. Eğer suyunu içseler sidiği ve hayzı yürütür. Tutulduğuna fayda eder.

591-Setaryün, Setirnun *Acanthophyllum squarrosum*

Bazıları buna kundus demişler, evet, uzaktır. Bu bir ottur ki incecik budacıkları olur. Yaprakları birbirinden ayrık olur. Bütün yaprağı renkli olur. Ak çiçekleri olur. Tahıl arasında çok biter, kokusu iyi olur. Kökleri uzun ve ak olur. Türkler bununla yapağı yıkarlar. Eğer kökünden 5 gram bal ile kullan-salar sidiği yürütür ve ciğer ağrılarına ve nefes darlığı ve eski öksürüğe ve sarılık hastalığına fayda eder. İçi ishal eyler, eğer cavaşir ve kebere köküyle içseler taşları dağıtır siddikle çıkarır. Dalak şişlerin söker. Eğer hanımlar önünde götürseler hayız kanını yürütür. İçindeki çocuğu öldüre çıkarır. Eğer yakı etse unla ve sirkeyle çıbanlı uyuza sürseler giderir. Eğer arpa unuyla ve şerbetle karıştırıp pişirseler hura rahatsızlıklarına evvelinde sürseler giderir, eğer göz fitillerine katıp istigmal etseler gözü keskin eyler. Eğer dövüp, toz hâline getiripetseler ballar karıştırıp buruna damlatsalar baştan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Eğer kökünden sıkılsa iki damla buruna damlatılsa diş ağrısını sakın eyler. Eğer kökünden 0,8 gramını yirmi tane kemmunla karıştırıp zeytinyağı ile ezseler yüz felci olan kişinin burnuna damlatsalar hem bitirir giderir.

592-Setavî [Sütûnî] sahnus

Bazıları buna sorgun demişlerdir. Hatadır. Bu otun yaprağı ve meyvesi kabızdır. Eğer kaynatıp şırınga etseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer kulağa damlatsalar irin aktığına fayda eder. Eğer kurusunu kan sızdığı yere sürseler fayda eder.

593-Sertaratiyûs [Setratiyûtus] *Pistia stratiotes*

Su yosunudur. Kökü olmaz. Yaprakları hayyû'l-âlem yaprağına benzer. Eğer içseler böbrekten sızan kanı keser. Sirkeyle yakı yapıp cerahate sürseler bitirir.

594-Seta [Setahîs]

Farasiyûna benzer bir ottur. Evet, ak olur. Farasiyûn uzun olur. Yaprakları ufacık olur. Sidiği ve hayzı yürütür. İçteki çocuğu ve oğlan sonunu çıkarır. Eğer pişirip suyunu içseler kalp çarpıntısına fayda eder. Yüreği kuvvetli eder. İç ağrılarına fayda eder.

595-Su'd *Cyperus rotundus*

Topalakdır. Eğer yumuşak dövüp iyileşmez çıbanlara ekseler iyileştirir. Eğer içseler sidiği yürütür. Mesanede olan taşı dağıtır çıkarır. Hayzı yürütür. Ak-rep sokmasına fayda eder. Rahim yumulduğuna ve soğukluğuna fayda eder. Eğer meneviş yağıyla içseler aklı ziyade eder. Ağzı kokusunu iyi eyler.

Böbreği kızdırır. Soğuk mesaneye fayda eder. Sidik damlamasını keser. Burunda olan yaramaz kokuları giderir. Diş diblerin sağlam eder. Eski sıtmalara fayda eder. Sinirleri kuvvetli eder. Evet, çok yemeyeler. Ta ki kanı yakıp cüzzam rencin (Ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyet) getirmeye. Eğer yemeğe döküp yeseler dahi bu faydayı eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp beneklere sürseler fayda eder.

596-Sefercel *Cydonia vulgaris*

Türkçe Ayvadır. İkinci derecenin evvelinde soğuktur, ikinci derecede yabıdır. Tatlısı soğuk ve nemlidir derece-i evvelde. Bağırsaklar kasılmasını men eder. Suyu nefes tutulmasına fayda eder. Nefesi ferah eyler. Kalbi ve mideyi kuvvetli eder. Sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısı ve kusmaya fayda eder. Suyu kendisinden daha iyidir. Bağırsaklardan kan gelmeğe fayda eder. Kokusu kalb ve dimağı kuvvetli eder. Yemek üzerine yenilse ishal eder. Elmanın kokusu bundan çoktur. Amma kalbe ve dimağa kuvvet virmesi bunun daha çoktur. Hazret-i Resûl a.m. dahi bunun hakkında yukavvi'l-kalb diyübdür. Aç iken yenirse kabz eder. Mide bulanmasını keser. Çekirdeği lü'abı ısladıcak mahmûrların hararetin ve ağızdaki olan bartı yani kuruluğu giderir. Şekerle mürebbasın eyleseler kalbe kuvvet verir. Şerbeti dahi kalbe kuvvet verir. Harareti sakın eder. İshali kabz eder. Hanım ki hamile olur, dört ya beş aylık olur devamlı ayva yemek ve kokulamak gayetde iyidir. Doğan çocuk güzel ve sevimli olur, nukale mine'l-üstad el-mutatabbib.

597-Su'ûd [Su'ût] Chewing tobacco (ENFİYE)

Bir ottur ki, yaprağı uzun olur. Zeytin yaprağına benzer. Diblerinde papatya gibi değirmice nesneleri olur. Budakları ayvadane budağına benzer. Eğer çiçeğini kokulasalar çok aksırtmakla dimağı temizler. Eğer bu otun tamamını dövseler yakı yapıp yüzdeki çillere sürseler giderir.

598-Sefadîkes

Bir ottur ki uzunluğunu iki karış olur. Yaprakları dağınık olur. Şahtere yaprağına benzer. Çiçekleri sarı olur. Evet, ortası ak olur. Eğer çiğ veya pişmiş yeseler içi ishal eyler. Mideye iyidir. Sidiği yürütür. Eğer pişirip suyunu içseler uyuza ve kaşıntı ve uyuza ve mesane ve böbrek ve ciğer rahatsızlıklarına fayda eder. Kanı safi eyler. Eğer sıksalar suyundan 960 gramını 16 gram sarı helîleyle içseler ishal eder.

599-Süfûliyûn [Sefindûlyûn] *Heracleum Spendilium*(*Heracleum Sphondylium*)

Bir ottur ki, yaprağı hıyar yaprağına benzer. Cavşır yaprağına dahi benzer. Uzunluğu bir karış olur. Tepesi torak otu tepesine benzer. Ak çiçeği olur. Kökü ak olur. Turpa benzer. Yaş yerlerde biter. Eğer tohumunu içseler içi ishal eyler. Ciğer ağrısına ve sarılık hastalığı ve nefes almakta zorlanana fayda eder. Epilepsiye dahi fayda eder. Rahim ağrılarına fayda eder. Eğer suyla zeytinyağını karıştırıp başa dökseler sıcağın olan ağrıya fayda eder.

Eğer şerbetle yakı yapıp gövdede olan çibanlara sürseler fayda eder. Eğer külünden içseler kan ve ciğer ağrısına ve astım veya nefes darlığına fayda eder. Eğer bir parçasını basura soksalar çok fayda eder. Eğer içseler sarılık hastalığı ve ciğer ağrısına ve astım, nefes darlığına fayda eder.

600-Sakmûniya *Convolvulus scammonia*

Meşhurdur. Eğer sirkeyle pişirseler yumuşak dövüp arpa unuyla karıştırıp yakı etseler siyatige sürseler fayda eder. Eğer bala ve zeytinyağına karıştırıp sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer rahatsızlıklarına sürseler iyi eder.

Eğer sirkeyle pişirip çıbanlı uyuza sürseler baş ağrısını giderir. Eğer 3 gramını maü'l-karatînle içseler saf-rayı söker. Eğer beraber sakız ile dövüp toz haline getirirler ayva içinde pişirirler çekirdeğin çıkardıktan sonra o ayvayı yeseler zahmetsiz ishal eder. Eğer baras ve vitiligo ve yüzde beliren çil otlarına karıştırırsalar kullansalar çok fayda eder. Eğer sakmûniya ağacının kökünü dövseler barasa sürseler giderir. Şerbeti 0,8 gramdan 5 grama kadardır. Eğer zencebîl ve anason ve biber ve turp katıp kullansalar soğuk mizaçlı kişilerin midesini kuvvetli eder. Eğer gül suyuyla ve ayva suyuyla karıştırıp kullansalar ıssı mizaçlı kişilerin midesini kuvvetli eder. Evet, gönül döndürür. Kalbi incitir. Eğer 0,6 mg beraber tiridle karıştırıp aç iken sütle içseler içteki kurtları öldüre, küçük olsun büyük olsun. Mücerrebdir. Evet, zayıf kişilere zarar eder. Gerektir ki, nişasta ve anasonla beraber karıştırıp ondan kullansalar.

601-Sukûlûkanderyûn *Asplenium spleenwort*

Bu bir ottur ki, taşlı ve gölgeli yerlerde biter. Yer üstüne düşeni biter. Çiçeği ve meyvesi olmaz. Yaprığı besfayic yaprağına benzer. Gözleri kızılca olur. Böbrekte ve mesanede olan taşları dağıtır. Dalak katılığını yumuşatır. Eğer yaprağını sirkeyle pişirip kırk güne kadar içseler giderir. Eğer dövüp toz haline getirirler 6 gram şerbetle içseler sidik damlamasına ve inckırığa ve sarılık hastalığına fayda eder. Mesanede olan taşları dağıtır. Eğer sade sertr dalağıyla hanımlar boynuna assalar hiç hamile olmayalar. Evet, ay sonu olacak ki gözükmeye, o zaman takınalar.

602-Sukûlûkanderyatalama [Sukûlûkanderyabalasya] *Hermodice carunculata*

Türkçe Deniz hayvanı derler. Kırk dört ayaklıdır derler. Eğer zeytin yağında pişirirler o zeytinyağını başa sürseler saçı hemen yülüye (traş etme). Eğer gövdeye sürseler kaşıntı ve uyuz eder derler.

603-Sakankûr *Sandfish skink, Scincus scincus*

Meşhurdur. Cimayı çok kuvvetli eder. Bu keleri bûresinden 3 gr içseler şöyle kıvama getire ki marul yemeyince sakin olmaz. Bazıları Nil kenarında olur derler. Timsahdan hâsıl olur derler. Evet, iki türlüdür. Erkeği ve dişisi olur. Erkeğinin bedenos hayâsı gibi hayâsı olur. İki zekeri olur. Dişisinin dahi iki ferci olur. Yirmi yumurta yumurtlar. Kuma gömüp saklar. Yavrusu çıkınca acayibinden birisi budur ki, insanı sokar. Koşarak suya girer. Yahud işer sidiğine girer yuvarlanır. Kendi kurtulur, soktuğu insan ölür. Eğer soktuğu insan önce suya girse yuvarlansa kendi kurtulur, o ölür. Bunun faydalısı erkeğidir. Karnını yaralar. İçini temizleyeler. Böbreğini ve hayâsını ve içi yağını temizlemeyeler. Başını ve kuyruğunu ve elini ve ayağını keseler. İçine tuz ekeler. Bir ılık havalı yerde asalar kuruya. Eğer tazeyken iç yağıyla yeseler cimayı çok kuvvetli eder. Zekeri sağlamlaştırır. Eğer göbeğini ve hayâsını ve kuyruğunun dibini yeseler çok acayib göreler. Sinirlerin soğuk hastalığına fayda eder. Eğer 6 gramını beraber yumurtayla ve çirçir tohumuyla içseler zekeri çok kıvama getire. Eğer yumurta sarısıyla karıştırıp yeseler cimayı çok kuvvetli eder.

604-Sükker *Saccharum officinarum*

Şekerdir. Eğer suyla ezip içseler içi ishal ve mideye ve böbreğe ve mesaneye fayda eder. Eğer yumuşak dövüp birkaç kere ipekten eleyib göze sürme etseler cila eder. Kararmasını giderir. Eğer şekeri yeseler gazları dağıtır. Tabiatı yumuşatır Ve mideyi çok iyi eder. Eğer tatlı badem yağıyla içseler kuluncu giderir. Eski şeker midede olan balgamları giderir. Evet, susatır. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan eyler. Eğer şekeri tereyağıyla karıştırıp ılık yapıp içseler göbek ve iç ağrısına fayda eder. Nifası temizler.

Mücerrebdir. Eğer birkaç günde 38 gram şekeri sıcak suyla içseler öksürüğe ve akciğer boruları dar olduğuna fayda eder. Eğer bir parça şekeri alsalar kapakda olan uyuzlara sürseler fayda eder. Eğer şekeri zükkam olana tütsü etseler zükkamını giderir. Eğer yeseler göğüs ve akciğeri arıdır ve yumuşatır. İçinde olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Mesane irinine fayda eder. Issı ve soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Mükerrer şeker içi yumuşatır. Balgamî öksürüğe fayda eder. Böbreğin dört yanını kızdırır. Nöbet şekeri cila verir. Akciğere fayda eder. Eğer deve sütüyle içseler ödem olan kişilere fayda eder. Ciğere ve böbreğe ve mesaneye fayda eder. Eğer otuz güne kadar günde 38 gramını ılık suyla içseler astım veya nefes darlığına fayda eder. Mücerrebdir.

605-Sekbîne *Ferula persica*

At kasnisi derler. Mücerrebdir. Göğüs ve böğür ağrısına ve eski öksürüğe ve epilepsiye ve felce ve dalak ağrısına fayda eder. Eğer 3 gr içseler akciğer de olan kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Sinirde olan soğukluğu giderir. Sıtmalara fayda eder. Eğer şerbet-i unûmaliyle içseler hayzı yürütür. İçteki çocuğu öldüre çıkarır. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer sirkeyle hanımlar kokulasalar rahimde olan ağrıyı ve hunnakdan olan zahmeti giderir.

Eğer gözde olan çıbanlara ve perdeye ve göz karardığına ve su indiğine çok fayda eder. Eğer acı badem ve sezab suyuyla ezip sürseler ve eğer 5 gramını içseler yapışkan balgamı ishal eder. Zehirli otların zararını yok eder. Makatta ve rahimde olan rahatsızlıklara ve bağırsaklardaki soğuklara fayda eder. Sidiği yürütür, sarı suyu söker. Mesanede ve böbrekte olan taşı dağıtır. Eğer sirkeyle ezip gözde olan kıllara sürseler fayda eder. Eğer akrep ve yılan soktuğuna sürseler çok fayda eder.

606-Süda [Sük] *Emblica officinalis*

Dört türlüdür. Biri müşkden ve biri bağırsakdan olur. Biri dereden olur. Biri sudan olur. Hepside kusmayı keser. İçi kabz eder. Ciğeri ve dalağı ve akciğeri ve mideyi ve yüreği kuvvetli eder. Cimayı artırır. Tıkanıklıkları açar. Gazları çıkarır. Sinirler ağrısına fayda eder. Kan sızmasını keser. Terkîbi budur ki, hurma koruğu suyundan 3200 gr kaynatılır. Köpüğünü alalar. 960 gr yeşil mazıyı dövüp içine koyup koyulunca pişireler. On-dan indireler. Gül düğmesi 385 gr sümbül ve lisanü'l-asafir ve besbase ve cevz-i bevva ve karanfil ve kâküle her birinden 192 şer gram ve ud-ı kumarî 176 gram ve zamk-ı arabî 400 gram hepsini yumuşak döveller. Bahsedilen kaynamış suyla karıştırırsalar badem yağıyla eli yağlıyalar. Büyük haplar ederler. Kurutular. Temizce döveller. 48 gr iyi müşk katıp. Meypuhteyle yoğurup, haplar yapıp, kurutulur ve kullanılır.

607-Sel(l)emek Emlecin sıkılmış sıvı halidir

Bir ot derler, genellikle frenklerde bulunur onu dil altına alıp çiğneyip suyunu yutunca vebaya gayet iyi imiş. Çiğneyip suyunu veba üzerine saçsalar gayet iyidir.

608-Selbice [Selîha] *Cinnamomum cassia*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Sidiği yürütücüdür. Eğer göz otuna katıp kullansalar gözü keskin eyler. Eğer balla karıştırıp yüzde olan rahatsızlıklara sürseler giderir. Eğer içseler yılan soktuğuna ve içde olan rahatsızlıklara sürseler giderir. Hayız kanını yürütür. Eğer kaynatıp içine hanımlar girse otursalar rahimleri ağzı gin (rahim ağzı kanser hücrelerini temizler) olur. Böbrek ağrılarına fayda eder. Eğer selîha bulunmasa iki o kadar darçînidir. Kullansalar yine bu faydaları eder. Ciğeri ve yüreği ve dalağı ve akciğeri kızdırır. Tıkanıklıkları açar. Ölü çocuğu çıkarır. Eğer dövüp toz haline getirseller yakı yapıp alına sürseler nezlelere fayda eder.

609-Silk *Beta vulgaris*

Çügündürdür. Eğer pişirip mercimekle yeseler içi kabz eyler. Eğer pişirip suyunu içseler ishal eyler. Eğer sirkeyle ve hardalla yeseler ciğer tıkanıklıklarını açar. Dalak şişine çok fayda eder. Eğer yaprağını ve kökünü pişirseler suyuyla başı yıkasalar başta olan yavıyı ve konağı giderir. Eğer bu sudan soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Eğer yaprağını yakı yapıp behaka natrûnla yıkadıktan sonra sürseler fayda eder. Eğer yaprağını pişirseler beneklere ve ateş yanığına sürseler giderir. Eğer sık-salar sıkındusuyla başı ovsalar bitlerin öldüre. Eğer yüzde olan çillere sürseler giderir. Eğer burun içinde olan çıbanlara sürseler giderir. Hardalla yeseler kulunca fayda eder. Eğer siğile ve demregüye balla yakı yapıp sürseler fayda eder. Eğer suyunu sıcakla kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer turna ödüyle buruna damlatsalar lakve rencin (Ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyet) giderir. Eğer yaprağını siksalar süci (içki) ye koysalar iki saatden sonra sirke eyler. Eğer sirkeye koysalar dört saatden sonra içkieyler. Eğer ıssı otlarla terbiye edip içseler titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome'ye fayda eder. Nefesi ferah ve cimayı kuvvetli eyler.

610-Selhü'l-hayye Snakeskin

Yılan kavıdır. Eğer sirkeyle pişirseler ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder. Eğer şerbetle pişirip kulağa damlatsalar kulak ağrılarına fayda eder. Eğer mazmaza etseler diş ağrısını sakın eder. Eğer göz otuna katsalar çok fayda eder. Eğer 3 gr ufacık doğrayıp 6 gram arpa unuyla karıştırıp ateşe gömseler pişince piştikten sonra içinde dışında basurı olan kişiye yedirseler faydası hemen ortaya çıkar.

611-Seld [Sült] *Hordeum vulgare*

Kabuksuz arpadır. Eğer unundan yufka yapsalar yarı pişirseler kuruntu ve karasevdası olan kişinin başına sürseler fayda eder. Eğer unundan bulamaç yapıp çokça zeytinyağı koysalar bir çorba kâsesini günde üç sabah ya günde beş sabah ılık yapıp içseler hezeyandan vahşetden ve sevdavî fikirlerden emin olur.

Göğsü temizler. Sert öksürüğe fayda eder. Sidiği yürütür. Böbreği ve mesaneyi temizler. Evet, mideye zarardır.

612-Seldaniyun

Bir ağaçtır. Üç karış olur. Kızıl gülleri olur. Ondan taneleri olur. Şahdane miktarı kendini kullansalar zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Göğsü boğazı yumuşatır. Yeseler suyunu içseler, sesi iyi eyler.

613-Sülehfat *Terrapene carolina bauri*

Kaplumbağadır. Eğer deniz kaplumbağasının kanını şerbetle içseler Evet, tavşan mayasın ve kemnûn katarlar içeler, zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer kuru yer kaplumbağasının kanını epilepsi tutan kişi içse faydası zahir olur. Eğer kaplumbağasını yaksalar ağarınca dövüp toz haline getir-seler tereyağıyla karıştırıp çıbanlı uyuza sürseler ve diğer çıbanlara ve ateş yanığına sürseler giderir. Eğer yumurtası gayet öksürüğü olan çocuklara yedirseler fayda eder. Eğer deniz kaplumbağasını boğazlasalar içini çıkar-salar yaksalar biberle ve balla karıştırıp her sabah bir kaşık ve her akşam bir kaşık içseler solumağa ve astım veya nefes darlığına fayda eder. Eğer deniz kaplumbağasının kanını al-salar her sabah ve her akşam epilepsi tutana içirseler fayda eder. Eğer kanın ele ve ayağa sürseler mafsallar ağrısına ve gut hastalığına fayda eder, birkaç kere vurucak. Eğer kanını kunduz hayâsıyla karıştırıp şırınga etseler kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına çok fayda eder. Eğer yaksalar külünü yumurta akıyla karıştırıp el ve ayak ve diğer yerlerde olan yarıklara sürseler fayda eder. Eğer toynağını çölmeğin ağzına koysalar kaynaması durdura. Eğer bir yere çalkoyun yatarıp koysalar o yerde dolu yağmaya. Eğer ödün kurutup ateş görmedik balla dövüp toz haline getir-seler göze sürme etseler su inmesini keser. Aklığı keser. Yaşını giderir. Eğer suyla pişirseler kasığı yarılan çocukları içine oturtsalar çok fayda eder.

614-Sumak *Rhus coriaria*

Meşhurdur. Eğer yaprağını pişirseler sakalı yıkasalar karartır. Eğer şırınga etseler bağırsak çıbanlarına çok fayda eder. Yemeğe serpip yeseler eski ishale ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer suyla yakı yapıp ensede olan şişlere sürseler giderir. Bere yerlerine sürseler şişirmeye. Eğer pelit ağacı kömürüyle sumağı dövseler basura sürseler giderir. Mücerrebdır. Eğer ayva şerbetiyle içseler ishali keser. Rahimden kan sızdığına fayda eder. Sidik çokluğunu keser. Eğer kavurup yeseler çok kabz eder. Eğer gül suyunda ıslatsalar o gül suyunu sıcaktan ağırır göze sürseler çok fayda eder. Eğer kemnûnla sumağı beraber dövseler soğukla içseler kusmayı keser. Eğer sumağı dövüp soğuk suyla içseler hangi uzuvdan ki kan sıza, onu keser. Eğer sumak tanelerin gül suyuyla yıkasalar o gül suyunu ağıza sürseler ağrısını yok eder. Eğer yaprağını yakı yapıp çocukların karnına sürseler ishallerini keser. Eğer yakı yapıp zekere ve zeker dibine sürseler sidik damlamasını giderir. Eğer devamlı istifrağ eden kişi yemeğe seripse istifrağını keser. Eğer ununu yemeğe serpip yeseler mideyi temizler. Safra galebesini sakın eder.

615-Simsim *Sesamum indicum*

Susamdır. Mideye yaramazdır. Yeseler ağzı iyileştirir. Eğer yakı yapıp sinirlere sürseler katılığı ve sertliğini giderir. Kulakta olan rahatsızlıklara ve şişlere ve ateş yanığına sürseler fayda eder.

Eğer gül yağıyla karıştırırsalar başa sürseler güneş çarpmasından olan ağrısını giderir. Eğer balla karıştırıp yeseler zararı az olur. Eğer yağını mersin yağıyla veyahud suyuyla ve zeytinyağı ile pişirip kıllara sürseler sağlamlaştırır. Issı kandan olan tuzlu balgama ve kaşıntı ve uyuza sürseler çok fayda eder. Eğer keten tohumuyla yeseler cimayı artırır. Eğer kabuğun çıkarıp yeseler vücudu geliştirir. Göğüs ve akciğer hastalıklarına ve eski öksürüğe fayda eder. Eğer kurusunu kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılma olan kişi yese ve yağını sürse çok fayda eder.

616-Semkûtan *Semper vivumtectorum*

Bir ottur ki, taşlar arasında biter, ufacık ufacık yaprakları olur. Tepesi haşa tepesi gibi olur. Uzunca kökleri olur, şehadet parmağı kalınlığı kadar. Kokusu dahi iyice olur. Tatlı olur. Eğer çiğneseler ağızda tükürüğü toplar eder. Susuzluğu giderir. Göğüste ve akciğer de olan irinleri çıkarır. Eğer balla ve sirkeyle karıştırıp sinirlerden kaynaklanan ağrılara çok fayda eder.

617-Semkûtan-ı ahar

Bir tür lüsü dahidir. Sade biter. İki tarış uzun olur. Üzerinde yaprakları olur. Sığır dili yaprağına benzer, sarı çiçeği olur. Bunun kullanılışı yukarıdaki gibidir.

618-Sümana *Coturnix*

Bıldırcındır. Çok yemeyeler. Kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılma ve temeddüd (gerilme, genişleme, sündürme, şişme, distansiyon) eder. Eğer kanını kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer devamlı yeseler kalbin kasavetini giderir. Evet, galiben o hassa yüreğin yemektedir. sahîh kişilere ve hastalıktan taze kalkmış kişilere çok fayda eder. Mesanedeki ve böbrekteki taşları dağıtır. Sidiği yürütür. Evet, kişnic suyuyla pişireler ta ki zararını yok eder. Eğer yıldırım sesini ölür. Eğer ödünü yalasalar epilepsiye çok fayda eder.

619-Semek *Fish*

Balıktır. Eğer başını tuzlu yapıp yaksalar çibanlarda olan artık etlere sürseler giderir. Yaramaz çibanlara sürseler bitirir. Kuduz it taladığına sürseler çok fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip yeseler sıtmal ve ısı mi zaçlı kişilere ve sarılık hastalığına çok fayda eder. Evet, çok yemek çok zarar eder. Balgamı artırır. Sinirde ve dimağda rahatsızlık yapar. Gerektir ki, ceviz yağıyla ve zeytinyağı ile pişirip biber serpip yiyeler. Üzerine zencebîl mürebbası yiyeler. Şerbet içeler. Yediklerinden sonra susuzluğa sabr ederler. Zîra tazesı veya tuzlusu susatır. Sözüñ kısası balığın cümlesi yaramazdır.

620-Semek-i Sayda

Sayda şehrinin yanında olan pınar balığıdır. İlkbaharda avlarlar, karnını yarıp tuzlarlar. Kuruturlar. Eğer bunun erkeğinin kurusundan 1,6 gr dövüp toz haline getirirler yumurta sarısına katıp yemeğin peşine yeseler sehilce (Ilıman, kuytu, gölgelik yerler, rahat) uyusalar zekeri sağlam kıvama getire. Cima arzusunu artırır. Erkeğinin başı küçük olur. Gövdesi uzun olur. Erkeği erkeklerin cimasını artırır. Dişiside hanımların cimasını artırır.

621-Simen [Semn] Butyrum

Tereyağıdır. Mesane dibinde ve uylukda olan şişlere sürseler giderir. Eğer yeseler veya içseler göğsü yumuşatır ve yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı pişire. Vakt olur içi kabz eder. Vakt olur ishal eder. Bütün zehirlerin zararını yok eder. Eğer gül suyuyla şırınga etseler iç ağrısına ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Sentariyya iç ağrısına çok fayda eder. Eğer inebü's-sa'leb suyuyla karıştırırsalar göze sürseler sancısını giderir.

622-Sena *Cassia angustifolia*

Meşhurdur ki, sena-yı Mekkî derler. Eğer dört dirhemini ya yedi dirhemini kaynatıp içseler safrayı ve balgamı ve artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eder. Gut hastalığına ve siyatiğe ve mafsallar ağrısına fayda eder. Sevdavî fikirlere ve gövdede olan yarıklara ve ardala teşennüüne ve kıllar dökülmeğe ve saç dökülmesine ve kıl ve tüylerin zaman zaman dökülmesine daü'l-hayye (balık derisi hastalığı, iktiyoz) fayda eder. Gövdede olan bitleri giderir. Uyuza ve kaşıntı ve uyuza ve epilepsiye fayda eder. Yüreği kuvvetli eder.

623-Semmûr *Beech Marten*

Meşhurdur. Çok ıssıdır bütün derilerden. Evet, tez mütegayyir olur. İyidir. Yaşlılara ve soğuk mizaçlı kişilerin giymesi iyidir. Göğüs ve böbrek ağrılarına fayda eder.

624-Sümbül *Nardostachys jatamasi*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Sidiği yürütür. Eğer içseler içi kabz eder. Eğer hanımlar fitil gibi önünden götürse rahimden sızan kanı keser. Eğer yumuşak dövseler çıbanlara sürseler akan yaşı keser. Sümbül-i Rumî dahi bu faydaları eder. Mideyi çok iyi eyler. Eğer içkiyle içseler ciğerde olan ıssı şişlere ve mesane ve böbrek ağrısına ve zehirli hayvan soktuğuna çok fayda eder. Sümbül-i Rumî'nin şerbeti fayda eder ciğerde ve böbrekte olan rahatsızlıklara ve sarılık hastalığı ve usr-i bekle ve beniz azgınlığına ve mide rahatsızlıklarına. Başta olan tıkanıklıkları açar. Çabuk kavrayışlı, anlayışlı, uyanık ve zeki eyler. Mideyi ve ciğeri kuvvetli eder. Kızdırır. Benzi gökçek eyler. Nefes darlığını giderir. tabiati kuvvetli eder. Kuvvet-i masikeyi (tutucu kuvvet, iç yapışkanlık) sağlam eder. Balgam kusmayı keser. Midede olan gazları dağıtır.

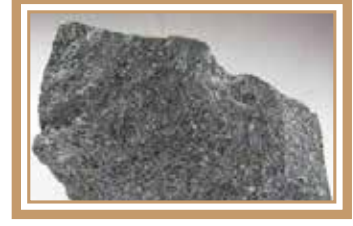
625-Senderûs *Pistacia lentiscus*

Sarı samkandır. Kehribaya benzer. Midede artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. İçde olan namazbûr kurtlarını çıkarır. Kan tükürmeye ve basura fayda eder. Eğer içseler kalp çarpıntısına ve yaş astım ve nefes darlığına ve dalağa ve epilepsiye ve eski ishale çok fayda eder. Nerden kan sızarsa keser. Eğer maü'l-aselle içseler hayzı ve sidiği yürütür. Eğer göze damlatsalar cila eder.

626-Senidritas, sendiritas

Bir ottur ki ferasiyona benzer yaprağının uzunluğu bir karış olur. Ferasiyun başı gibi başcığazları olur. Taş arasında biter, ıssı şişlere çok iyidir. Birden olan cerahati bitirir. Eğer yaprağını yakı edip cerahate sürseler yok eder, şişmesini keser. Bir түrlüsü dahi olur, yaprağı eğretili yaprağına benzer, uzun iki karış olur. Üzerinde değirmice başcığazları olur. İçinde çügündür tohumu gibi tohumları olur. Buna keliyla otu derler. Cerahata fayda eder. Bir түrlüsü dahi olur. Yarpağı kişnic yaprağına benzer. Yuvarlak dipleri olur. Çiçekleri ak olur sonra altın rengine döner. Eğer bu otu yumuşak dövseler cerahate sürseler eti yok eder, şişmesine engel olur. Eğer hanımlar fitilt edinse rahimlerinden kan sızmasını keser. Kaynatsalar içine girip otursalar yine bu faydaları eder. Eğer suyunu içseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Bazıları der. Demmül ahaveyn bunun sıkılmışıdır derler. Lakin bil ki hatadır.

627-Sünbadec Grinding wheel

Sumpare dedikleri taştır. Eğer ezseler diş diblerine sürseler cila eder ve sağlam eder. Eğer yakıp dövüp toz haline getirirler çıbanlara ve yaramaz kabarcıklara ekseler yok eder.

628-Sincab *Spermophilus xanthoprimum*

Meşhurdur. Orta derecededir. Kızdırır. Issı mizaçlı kişilere ve şerbet içen kişilere iyidir.

629-Sinnevr *Cat-felis domesticus*

Kedidir. Hind kedisinin derisinden olan kürk katı kızdırır. Tilki derisi gibidir. Kediyi devamlı yanına almak insanı temizler. Eğer etin yeseler basur ağrısına ve arka ağrısına fayda eder. Böbreği kızdırır. Eğer bokunu tütsü eyleseler çocuk sonun çıkarır. Eğer etini kurutup dövseler temren olduğu yere sürseler çıkarır. Eğer kamış battığı yere sürseler çıkarır.

630-Sus *Glycyrrhiza glabra*

Buyandır eğer sıkılmışını nefes borusu üzerine sürseler irilugün giderir. Gerekitir ki suyunu kaynatılar şu kadar ki bal gibi olur. Bir parça dilaltına koyalar suyunu süreler. Eğer tılayla içseler mide alevine ve göz ağrısına ve ciğer ağrısına ve mesane uyuzuna ve böbrek ağrısına çok fayda eder. Eğer suyunu sürseler susuzluğu keser. Cerahate fayda eder sürseler. Eğer çiğneseler suyunu yutsalar mideye fayda eder. Eğer kökünü kaynatıp içseler yine bu faydayı eder. Eğer kökünü kurutup dövüp, toz hâline getirip etseler yakı edip kurluğana sürseler fayda eder. Eğer yumuşak dövüp göze ekseler gözde biten eti yok eder. Eğer yalını yeseler öksürüğe fayda eder. Kaynatıp suyunu içse bütün öksürükleri giderir. Ciğer göğüs ve mesane rahatsızlıklarına fayda eder. Balgamî tıkanıklıkları açar. Masarikada (bağırsakları tutan karın iç zarı) ve ciğerde ve midede olan yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır ve sesi açar. Nefes borularını temizler. Eski sıtmalara fayda eder. Dahi gövde segirdigine ve ciğer ağrısına çok fayda eder.

631-Sûrincan *Colchicum autumnale*

Ak kasnidir. Değirmisidir. Eğer içseler basura fayda eder. Eğer 1,6 gram koyunun eski tereyağıyla dövüp karıştırırsalar pamuğa sarsalar makatta götürseler iki gece dura. Hemen basuru giderir. Üçüncü geceye bırakmaz. Mücerrebdir. Eğer değirmen suyuyla karıştırıp gut hastalığına ve mafsallara sürseler fayda eder. Eğer ak sûrincan 5 gram miktarı şekerle sadece za'feranla içseler balgam ve ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eder. Gut hastalığı ağrısına sürseler hemen sakin eder.

632-Sûsem [Süsen] *Iris germanica*

Üç türlü olur. Eğer akının çiçeğini ve yaprağını yakı yapıp zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer yağını sinirlere ve rahimlere sürseler yumuşatır. Eğer yaprağını pişirseler ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp cerahate sürseler fayda eder. Eğer kökünü ateş yanığına sürseler giderir. Eğer rahim katılığına sürseler yumuşatır. Hayız kanını yürütür. Çıbanlara sürseler bitirir. Eğer dövüp toz haline getirirler balla karıştırıp sinir bozulduğuna sürseler fayda eder. Eğer yüzünü yıkasa temizler. Kasların şiddetli gerilip büzülmesi ve kasılmasını giderir. Eğer bu otu dövüp toz haline getirirler sirkeyle karıştırırsalar ban yaprağıyla ve buğday unuyla karıştırıp hayâda olan ıssı şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer tohumunu zehirli hayvan sokan kişi içse fayda eder. Ya ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder.

633-Sevîk Fried and pounded wheat or barley

Undur. Eğer arpa ununu veya buğday ununu suyla kaynatsalar bezden süzseler soğuk suyla ve şekerle içseler ıssı mizaçlı kişilere çok fayda eder. Karnında gazı olana ve arka ağrılarına ve eski mafsallar ağrısına fayda eder. Yaşlılara faydası yoktur. Gerektir ki yemeyeler. Eğer zarûrî olsa Gerektir ki, tekrar ıssı suyla yıkayalar. Sonra şekerle ve balla ve zeytinyağı ile ve meneviş yağıyla ve kuyruk yağıyla karıştırıp yiyeler. Eğer arpa ununu tatlı ve ekşi nar suyuyla karıştırıp sefûf gibi yeseler midenin yaşlıgın kuruda. Safra kusmayı giderir. ıssı buharlardan olan baş ağrısını giderir. Mide bulantısını sakin eder. Mideyi kuvvetli eder, geliştirir.

634-Sîsenber *Achillea millefolium*

Marsamadır. Kızdırıcıdır. Eğer tohumunu şerbetle içseler sidik damlamasına ve mesanede ve böbrekte olan taşları dağıtır. İç ağrısını sakin eder. İnckırığa fayda eder.

635-Sîstarûz [Sîsarûn] *Sium sisarum*

Meşhurdur. Eğer kökünü pişirip yeseler mideye fayda eder. Gönüle yemek istetir, iştahı açar ve sidiği yürütür.

636-Sıbiya] *Astronotus ocellatus*

Kudüs-i mübarek tarafında bulunur bir balıktır. Eğer pişirip karasını yeseler geç hazm olur. İçi yumuşatır. Eğer gözlerinden fitil yapıp kapağa sürseler irinini yok eder. Eğer derisiyle yaksalar behaka ve dişlere fayda eder. Eğer göz otuna katsalar yahut sadece dövüp hayvanat gözüne ekseler aklığını giderir.

Harfü's-Şîn**637-Şahterec *Fumaria officinalis***

Meşhurdur. Eğer dövüp sıksalar suyundan üç kaşığı bir kâse süt çürüğüne katıp içseler safrayı söker. Sidiği yürütür. Ciğer zayıflığını giderir. Mideyi kuvvetli eder. Eğer sirkeyle terbiye edip yedirseler kusmayı sakın eder. Mide bulantısını giderir, mideyi ve bağırsakları fazlalık olan kan, balgam, safra ve sevdadan temizler. Eğer sıksalar suyunu kınayla karıştırıp hamam içinde kaşıntı ve uyuza sürseler gayet fayda eder. Eğer suyunu demirhindiyle içseler kaşıntı ve uyuza fayda eder. Mideyi kuvvetli eder. Ciğerin tıkanıklıkları açar. Bedeli sinamekidir.

638-Şahsînî *Piper betle*

Bir ottur ki sıkırlar suyundan tahtalar eylerler kara kara. Soğutucudur. Issı baş ağrısına ve ıssı şişlere ezseler sürseler fayda eder.

639-Şatıl

Hind'den gelir bir ottur. Kurumuş domalana benzer. Sinirde olan kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Dimağ rahatsızlıklarına fayda eder. Şerbeti 1,6 gramdır. Kendisi kadar şekerle karıştırıp sıcak içeler.

640-Şazene ve Şazenc *Haematitis lapis*

İkisi dahi birdir. Kan taşı derler. İyisi oldur ki, mercimeğe benzeye. Faydası budur ki, kızdırır. Balla karıştırıp göze sürseler kapakda olan irini giderir. Eğer hanım sütüyle karıştırıp göz ağrısına sürseler ve baş yandığına fayda eder. Eğer sidik tutulduğuna içkiyle içseler fayda eder. Devamlı akan hayız kanını keser fayda eder. Eğer ekşi ve tatlı nar suyuyla içseler kan tükürmeye fayda eder.

641-Şahbellut *Castanea sativa*

Kestanedir. Sıcaktır rutubetlidir. Kurulukta orta derecededir. Geç hazm olur, şekerle karıştırıp yeseler tez hazm olur. Yakıp ağız ağrısına, çibanlara sürseler fayda eder. Bazıları der ki gaz yapar. Taze İken yapmaz derler. Bazıları der ki bağırdan kan gelmesini keser. Böbrek, meni illetlerini sağlamaştırır, kuvvet verir. Sidik yolunu temizler yani orada yapışmış olan kan, balgam, gib maddeleri temizler. Gıdayı çok verir. Yemesi uyku getirir. Zehir yemiş kişiye ıssı eyler. Çigi gaz yapar, pişmiş daha iyidir. Özellikle etle kaynatırlar yağlı yemeklerde pişe ki gaz olmaya, ıslahı şekerle ya balladır.

642-Şahişferm [Şahisferm] *Tanacetum balsamita*

Kirman yarpuzudur. Yaprağı sezab yaprağına benzer. Kışta ve yazda çiçeği durur. Eğer tohumundan 5 gr soğuk suyla içseler ıssıdan olan ishali keser. Baş ağrısına ve hararete çok fayda eder. Eğer tohumundan 5 gramını ayva suyuyla kavurup içseler eski ishali keser.

643-Şebs [Şibs] *Anethum graveolens*

(Şibbet) Torak otudur. Eğer tamamını pişirseler suyunu içseler sidiği yürütür. İçi sakın eder. Gazları dağıtır. Midede yemek azdığından mide bulantısını keser, ıncırığı sakın eder. Eğer içmeye devam etseler gözü zayıf eder. Meniyi keser. Eğer kaynatsalar hanımlar içine girse otursa rahim ağrılarına fayda eder. Eğer yaksalar yakı edip dışarı çıkan basura sürseler koparır. Eğer suyunu sıksalar kulağa damlatsalar sevdavi ağrıları giderir. Eğer kaynatsalar balla karıştırıp yeseler balgamî ve safrayı temizler. Eğer dövüp, toz hâline getirip etseler balla koyulaşınca kadar pişirseler makata sürseler ishal eyler, gazları dağıtır. İçseler ve yeseler eğer tohumunu hareye (herle) koysalar yeseler sütü yürütür, mideye fayda, eğer yemeğe katsalar yeseler arka ağrısına ve gazlara fayda eder. Evet, başa buhar eder, ıssı mizaçlı kişilere faydası azdır. Eğer tamamını kaynatsalar içseler böbrek ve mesane ağrılarına süten ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz gazlardan olur, fayda eder.

644-Şibrem [Şebrem] *Euphorbia ptyuse*

Südlügendir. Eğer kökünden 10 gr şerbetle ya maü'l-karatînle içseler içi ishal eder. Eğer muklû'l-yehûdla ve sikencebinle ve uşağla karıştırıp hab-lar eyleseler kulunç olana yedirseler fayda eder.

645-Şebah (Şebih) *Rhamnus paliurus*

Bir ottur ki yaprağı mersin yaprağına benzer. Yeşilce olur, sarıya mail olur. Yüksekliği üç karış olur, budaklarının ucu dikenli olur. Kızılca kökleri olur, danecikleri olur. Şahdaneye benzer, eğer sıksalar yapışkan suyu çıkarır, o suyu içseler öksürüğe ve mesanede olan taşlara ve zehirli hayvanlar soktuğuna gayet fayda eder. Eğer yaprağını ve kökün kaynatsalar içseler içi kabz eder ve sidiği yürütür, zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Yaprağını ve kökün dövüp yakı yapsalar hudlara evvelinde sürseler fayda eder. Eğer yaprağının suyunu içseler içi kabz eder eyler. Eğer meyvesini sıkıp suyunu içseler mesanede olan taşları dağıtır ve göğüste olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı geçirip tükürmekle iyileştirir.

646-Şeb Kal (SO4)2·12H2O

Meşhurdur, eğer yumuşak dövseler kat kat ipekten eleseler sürme etseler gözün perdesini giderir. Yumuşak dövüp beneklere ve sivilcelere ekseler kopara, eğer kabakta olan artık etlere ekseler temizler. Eğer yaksalar yaramaz çibanlara ekseler koparır, eğer kapakta olan artık etlere ekseler bitirir. Diş dibine koysalar sağlamlaştırır. Salyaların keser ve kan sızan yerlere ekseler keser. Eğer sirkeyle balla karıştırırsalar, tutsalar oynayan dişleri sağlamlaştırır.

Eğer balla karıştırırsalar ağızda tutsalar ağız ağrılarına fayda eder. Eğer üzüm yaprağıyla ya maul aselle pişirselers çıbanlı yüze sürseler fayda eder. Eğer suyla karıştırırsalar kaşıntıya ve tırnakta olan aklara ve kurluğana ve soğuktan yarılan yerlere sürseler çok fayda eder. Eğer kendisi kadar mazıyla dövseler sirke çökeleğiyle karıştırırsalar akile (yiyen; kaşındırıcı; et yiyen hastalık, yenirce, kemirici ülser, kanser) çıbanlarına sürseler çok fayda eder. Kendisi kadar tuzla karıştırıp yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer suyla çalkayıp başa sürseler konağını giderir ve bitleri öldüre ve yavrusunu giderir. Eğer ateş yanığına sürseler fayda eder. Balgamları şişlere ve yenen koltuklara sürseler fayda eder. Eğer yünle bir parçasını cima etmeden önden rahim ağzına koysalar sızan kanı keser ve hamile eylemeye ve içinden ölü çocuğu çıkarır. Eğer yumuşak dövseler diş diplerine ve yüzde beliren çillere ve ağızda olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer suyla çalkasalar kulağa damlatsalar ve fercler ve hayâ ağrısına sürseler fayda eder. Dahi havvasından birisi budur ki bulanık suya ya hoşaba bıraksalar tez durulda mücerrebtir.

647-Şeceratü ebi melik *Saponaria officinalis*

Bu bir ottur ki su kurunlarında balçıklı yerlerde biter. Bazı yerlerde sunun içinde biter. Dımışk'ta buna sabunul elkak derler. Türkçe köpür dikenli derler, Rumca sabuniye derler. Şayet bunu dövseler suyla çalkasalar sabun gibi köpürür. Kaftan yıkarlar, bazı yerinde Anadolu'nun buna gara ot derler. Bu otu dövseler karında olan katıya yakı etseler iki defada gayet söker giderir. Dahi ellere, ayaklara, gövdede bütün azada olan şişlere bir kaç kez suyunu sürseler giderir, mücerrebtir. Şayet yaprağını baş ağrısına yakı etseler ağrısını giderir. Dahi bir adamın ayağı kırılrsa yahut bir uzvu ağırlaşsa bunun kökünü kaynatar suyunu içireler üç sabah kırılan kemik sağlam olsa dahi yaprağını su sığırının ayağı kırılrsa yahut at ayağı kırılrsa o kırılıp parçalanmış, dağılmış. Kemik üzerine bunu yakı etseler sarsalar üzerine yumuşak nesne bağlasalar dahi üzerine tahta parçası bağlasalar Allah'ın inayetiyle iki günde ya üç günde biter. Eğer bu otu dövseler suyunu sıtma tutmuş kişinin yüregine ve göbeğine sürseler sıtma kızdığı mahalde sıtması gider. Eğer bu otun suyunu suyla kaynatsalar bir kaç kere içseler sevdâyı söker. Ödemi sürmekle ve içmekle giderir. Bütün sevdavi rahatsızlıkları giderir. Hatta cüzzama dahi fayda eder. Eğer çok içseler dahi ne kadar iyileşmez yaralar varsa bunu kurutup dövüp ekseler bitirir. İnşallah bu dediklerim mücerrebtir. Tamamı.

648-Şahm

İç yağıdır. Ördeğin ve tavuğun yağı rahim ağrılarına fayda eder. Arslanın içi yağıyla bir kişi gövdesini ovsa bütün korkulardan emin olur. Eğer fil yağıyla ve keçi ve geyik içi yağıyla gövdelerini yağlasalar zehirli hayvanlar kaçsın. Eğer ördeğin ve tavuğun içi yağın yarıklara ve uyuzlara sürseler ve kulak ağrısına sürseler fayda eder. Eğer balığın içi yağın katranla ve balla ve eski zeytinyağı ile beraber yapıp karıştırıp göze sürseler perdesine ve inen suya fayda eder. Eğer koltuk kılını yolsalar yılanın içi yağın sürseler kıl bitirmeye Evet, tazeyken sürseler.

649-Şirbîn [Şerbîn] *Juniperus oxycedrus*

Katran ağacıdır. Eğer katranı içseler rafadan yumurtayla içte olan yılan ve kurtları öldüre, çıkarır ve bitleri öldüre ve kulağa tütsü eyleseler içindeki kurtları çıkarır eğer zekerin başına dürtüp cima ederse içteki diriyi ve ölü çocuğu çıkarır ve hamile olmaktan men eyler. Eğer ağır ve yenen diş damlatsalar ağrısını sakın eyler. Yenen diş çıkarır eğer kaşıntı, uyuz hastalığı ve çocuklarda ve koyunda konaklara ve yavrusuna sürseler giderir eğer ıssı sürmelere katsalar gözü keskin eyler ve aklığını giderir. Çıbandan olan eserleri giderir. Eğer sirke ile karıştırırsalar kulağa damlatsalar kurtlarını öldüre çıkarır. Eğer suyla pişirseler ve sadece zufa katsalar kaynatsalar kulağa damlatsalar gürlemesini ve çınlamasını keser. Eğer boğaza sürseler hünaka fayde eder. Çene şişlerine fayda eder eğer tuzla karıştırırsalar yılan soktuğuna fayda eder. Eğer le'ûketseler ya sürseler ayak şişmesi, fil hastalığına fayda eder. Eğer 58 gr içseler akciğer de olan çıbanı giderir. Eğer şırına etseler incecik ve yoğun kurtları öldüre çıkarır. Eğer meyvesini yeseler öksürüğe ve sidik damlamasına fayde eder. Eğer dövseler yağla birlikte içseler hayzı yürütür. Eğer keçi, geyik yağıyla ve iliğiyle karıştırıp gövdeye sürseler zehirli hayvanlar yakın olmaya. Eğer bazı otlara katıp içseler zehir zararını ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayde eder. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Eğer ziftle ve arpa unuyla ve suyla karıştırıp yakı edip boğaza ve göğüse sürseler fayda eder. Akciğerde ve boğazda olan yaşlıkları giderir.

650-Şirş *Ferula-hermonis*

Şu dikendir ki yollara dağılır. Yapağı ufacık olur. Sezar yaprağına benzer. Tepecikleri değirmice olur. Beyaz ve katı kökü olur. Eğer kökünün kabuğunu soyub şerbetle içseler sidiki yürütür. Taşları dağıtır. Yaramaz çıbanlara sürseler giderir. Eğer suyla ve sirkeyle pişirip ağızda mazmaza etseler diş ağrısını sakın eder.

651-Şa'ır *Hordeum vulgare*

Arpadır. Eğer ununu incirler ya maü'l-karatınle pişirseler ıssı şişlere sürseler yumuşatır. Eğer ayvayla ve sirkeyle yakı yapıp gut hastalığından olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer keskin sirkeyle pişirip sıcak iken çıbanlı uyuza sürseler giderir. Eğer sirkeyle ve ziftle pişirip madde inen mafsallara sürseler çok fayda eder. Eğer yakı yapıp cerahate ve çillere sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp alına sürseler sıcak baş ağrısını sakın eder.

652-Şa'r Hair

Kıldır. Eğer insan kılını sirkeyle ıslatsalar it taladığı yere sürseler hemen iyileştirir. Eğer sırf şerbetle ve zeytinyağı ile karıştırıp başta olan cerahate sürseler hoş eyler. Eğer yakı sirkeyle dövüp toz haline getirirler sivilceler sürseler giderir. Beneklere sürseler giderir. Eğer balla dövüp toz haline getirirler yahud günlükte dövüp toz haline getirirler başda olan cerahate ekseler fayda eder. Eğer gül yağıyla karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer ateş yanığına sürseler çok fayda eder. Eğer akrep sokan kişi ve gut hastalığı olan kişi küçük çocukların saçını yumuşak iken beze bağlayıp boyuna assalar o gut hastalığı ve akrep soktuğu dahi gider.

653-Şefnîn-i bahrî *Dasyatis pastinaca*

Denizde olur bir hayvandır. Kanadı ve kendi yarasaya benzer. Evet, kuyruğu sıçan kuyruğuna benzer. Ucunda dikenli olur. İğne ucuna benzer. Eğer ağrır dişe döküverseler tez çıkarır. Eğer hanım ya erkek bir yere işese o işediği yere bunun dikenlerini dökseler minsan ki o dikenck onda durur, mesane ve sidik yolu çok acıya, gidermeyince ağrısı geçmeye. Eğer bir kişinin yastığı altına koysalar gidermeyince hiç uyumaya. Eğer bir ağaç dibine gömseler o ağaç kuruya. Eğer eve gömseler o evdeki halk dağıla. Eğer yakıp külünü iki kişinin arasına saçsalar ayrılalar.

654-Şefnin-i berri *Streptopelia risoria*

(kumru=turgay) Türkçe kızılca ökeyik derler, Arapça yumam derler, su-tayite dahi derler. Güvercin yavrusu yerine kullanılır. Felce iyidir, Evet, uykusuzluk getirir. Eti hafızayı artırır. Islahı sirkedir, kişnictir. Evet, boğazladıktan sonra bir gün dura sonra yiyeler.

655-Şakayıku'n-nu'man *Anemone coronaria*

Lale çiçeğidir. Eğer kökünü dövseler suyunu sıkıp buruna damlatsalar dimağı temizler. Eğer pişirseler mumla yakı yapıp gözde olan ıssı şişlere sürseler giderir. Eğer arpa özdekiyle çibanlara sürseler bitirir. Bittiğinden sonra olan kalıntıları giderir. Eğer fitil gibi götürseler hayız kanını yürütür. Eğer yakı yapıp çibanlara ve uyuza sürseler giderir. Eğer çiçeğin ceviz kabuğuyla dövüp karıştırıp sakala sürseler gayet kara eder. Demregüye sürseler giderir. Eğer kurutup çibanlara ekseler bitirir. Eğer sıksalar suyunu göze sürseler gözde olan aklığı giderir. İn en suyu keser, gözü keskin eder. Eğer 6 gram kurutsalar altmış dirhem yaş ceviz kabuğuyla bir sırçaya koysalar ıssı terse gömseler iki hafta dursa ondan sonra çıkarub kılları yıkasalar kapkara eder. Eğer tohumundan günde 3 gr soğuk suyla içseler barası giderir.

656-Şakakul *Pastinaca sativa*

Meşhurdur. Eğer balla mürebba etseler cimayı ziyade eder. Zekeri kıvama getire. Mideyi ve ciğeri kızdırır. Evet, yemek arzusunu keser. Bedeli bûzidandır. Çok yeselesr rûhu kuvvetli eder.

657-Şıkırdiyûn [Şukurdiyûn] *Teucrium scordium*

Yaban sarımsağıdır. Gayet kan kızıl çiçekleri olur. Tadı sarımsak tadı gibi olur. Kızdırıcıdır. Sidiği yürütücüdür. Eğer tazesin dövseler ya kurumuşunu şerbetle pişirseler içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Zehirli otlar zararını yok eder. Eğer 3 gr şerbet-ı unûmalıyle içseler midede olan rahatsızlıklara ve bağırsak çibanlarına ve sidik tutulduğuna fayda eder. Eğer sarp sirkeyle karıştırıp gut hastalığına sürseler ağrısını giderir. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler hayız yürütür. Eğer cerahate sürseler bitirir. Kurusunu çibanlara sürseler bitirir. Artık etlerin giderir.

658-Şıkrak (Şakırrak) *Coracias naevia*

Arı kuşudur. Eğer yeseler bağırsaklarda olan yoğunlaşmış gazları dağıtır. Mücerrebirdir.

659-Şüka'a *Onopordon arabicum*

Kalkan dikenidir. Acem baduver derler. Soğuk ve kurudur. Eğer kökünü kaynatıp hanımlar içseler ya içine girseler otursalar ya şırınga etseler kan sızdığına fayda eder. Makat şiştiğine fayda eder kökünü dövseler çibanolara ekseler bitirir. Eğer kaynatıp suyunu gargara etseler çene şişlerine fayda eder. İçseler eski sıtmalara fayda eder. Hususa ki çocuklarda olan mideyi safradan temizler. Organları sağlamlaştırır sıcaklığı yok eder. Kuluncu giderir, tohumunu felçliye sürseler iyileşir. Eğer 6 gramını şerbetle içseler balgamı söker. Tohumu ıssıdır. Balgamdan olan şişlere yarar. İçerlerse ishal eder. İdrarı bevl eder.

660-Şelhem [Şelcem] *Brassica rapa rapa*

Şalgamdır. Eğer kökünü pişirip yeseler gaz eyler. Evet, cimayı kuvvetli eyler. Eğer suyunu gut hastalığına ve soğuktan olan yarıklara sürseler fayda eder. Eğer yakı etseler yine bu faydayı eder. Eğer bir şalgam dilseleler içine mumla gül yağını koysalar çibanlı yarıklara sürseler fayda eder. Eğer yaprağının içini pişirip yeseler sidiği yürütür. Eğer şalgam tohumunu macuna katıp yeseler zehirlere ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer tohumunu içseler cimayı artırır. Eğer suyla ve tuzla turşu eyleseler yemek arzusunu getire. Eğer kökünden bir parça dövüp toz haline getirirler bala karıştırırsalar dalağı olan ya sidiği tutulan kişi yalasa rahatsızlığını giderir. Evet, yaban şalgamı köküdür.

661-Şüll *Aegle marmelos*

Hind ayvasıdır. Sinir katılığına çok fayda eder. Eğer 5 gr içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı güzel eder. Gazları dağıtır. Sinirlere fayda eder.

662-Şem' *Cera alba*

Mumdur. Kızdırıcıdır. Yumuşatıcıdır. Eğer çibanolara sürseler etini bitirir. Eğer darı kadar yuvalaklar eyleseler un yuvalağını bulamaçla içseler bağırsak çibanolara fayda eder. Sütün memede donmasını engeller. Eğer gök menekşe yağıyla karıştırıp sürseler ya le'ük gibi yalasalar irinin giderir. Zehirli temrenler cerahatine sürseler zehiri çeker. Zararını giderir. Eğer mumu zambak yağıyla ya sûsen yağıyla karıştırıp yüze sürseler yüzü çok hoş eder. Rengini safi eder. Yüzde beliren çilleri giderir. Eğer mumla karıştırıp üç hafta güneşte dursa ondan kavuk ardında olan şişe sürseler fayda eder. Eğer gül yağıyla ya tatlı zeytinyağıyla eritseler içseler ya şırınga etseler iç ağrısına çok fayda eder. Evet, iştihâ giderir. Eğer merhem yapıp katı yerlere sürseler yumuşatır.

663-Şencar *Taraxacum officinale*

(Karahindiba) Farisçe havaciva, Türkçe ekelek derler ve eşek marulu derler. Kökün yakı edip sirkeyle behaka ve çıbanlı uyuza sürseler giderir. Eğer zeytinyağı ile mum ile karıştırırsalar ateş yanığına ve eski çıbanlara sürseler giderir. Fitil gibi hanımlar önlerinde götürse içindeki ölü diri çocuğu çıkarır. Eğer pişirseler maul karatinle içseler sarılık hastalığı, böbrek ağrısına, ısıtmaya fayda eder. Eğer yaprağını şerbetle içseler içi kabz eder. Eğer dövüp, toz hâline getirirler yağla karıştırıp gövdeye sürseler deri çıkarır.

Eğer yeseler mideyi temizler, ahlâtı latif eder. Bir türlü sü dahi olur, ufacık yaprakları olur, incecik budakları olur, sivrice kızıla mail çiçekleri olur, kan kızıl kökleri olur. Harman vaktinde kumlu yerlerde biter. Kökünü, yaprağını yeseler suyunu içseler ya le'ûk gibi yeseler zehirli hayvanlar soktuğına fayda eder. Eğer kökünden birini çiğneseler yılan ya akrebin ağzına tükürseler ölür. Eğer zufayla ya tere tohumuyla içseler namazburları öldüre çıkarır. Eğer yakı etseler hanazîre ve gut hastalığına sürseler fayda eyler. Evet, iç yağıyla karıştırıp yakı etseler siyatige sürseler fayda eder. Katı şişlere sürseler yumuşatır. Eğer sıksalar suyunu balla karıştırıp ağız ağrılarına sürseler fayda eder. Eğer buruna damlatsalar gözde olan rahatsızlıkları giderir. Dimağı temizler, rahimde olan katı şişlere fayda eder. Fitil gibi götürseler, ya suyunu girib otursalar. Eğer yaprağını sirkeyle yeseler, yakı edip dalağa sürseler fayda eder. Çiçeği yaprağından kuvvetlidir. Eğer kökünü zeytinyağı ile pişirseler kulağa damlatsalar ağrısına fayda eder. Eğer yaprağını mumla karıştırıp makat ağrısına sürseler fayda eder. Eğer 5 gram hanımlar içseler, ya fitil edip götürseler hayzını kuvvetle yürütür.

664-Şenbelid *Colchicum luteum*

(Güz çiğdemi) Egri kestane çiçeğidir. Kokulasalar soğuk baş ağrısına fayda eder ve dimağda olan yoğunlaşmış gazları dağıtır ve göğüsteki tıkanıklıkları açar.

665-Şehlîz [Şenbelîz] *Trigonella foenum-graecum*

Boydur. Koklasalar soğuk baş ağrısına fayda eder. Dimağda olan yoğunlaşmış gazları dağıtır. Göğüste tıkanıklıkları açar

666-Şenbenc [Şenc] *Turbinella pyrum*

Denizde olan şu burma sedefin büyüğüdür. Eğer yaksalar göz otlarına katsalar çok fayda eder. Eğer sade yaksalar dövüp toz haline getirirler kat kat ipekten eleseler göze sürme etseler cila eder.

667-Şevkeran *Conium maculatum*

Türkçe baldırandır. Gövdesi razıyane gibi yoğun yoğun olur. Yapağı incecik olur. Çiçeği ak olur. Enîsûn gibi olur. Kökü kovuk olur iken yerde derin olmaz. Sıksalar suyunu göz ağrısına sürseler fayda eder. Ağrısını sakın eder. Eğer yaprağıyla köküyle yakı yapıp hayâya sürseler ihtilam çokluğuna çok fayda eder. Eğer zekere sürseler gevşek, zayıf ve güçsüzleştirir. Eğer memeye sürseler sütü keser ve büyütmez. Eğer yakı yapıp çocukların hayâsına sürseler küçük eyler. Evet, Hekim der, bu otdan içmeyeler, akli giderir. Belki helak eder. Gerekir ki, afsentîn ve biber ve kunduz hayâsı ve sezab içireler. Ta ki emin olalar.

668-Şahdanec *Cannabis sativa*

Kenevirdir. Sıcak ve kurudur, gazları gövdeden sürür. Cima şehvetini artırır. Katı balgamları ve midneyi arıdır. Beli ısıtır, soğuktan ağırmış müzmin kulak olan ağrısını, onun yağını kulağa damlatırlarsa, kulak ağrılarını giderir. Onun sınırı 6 gramdan 10 grama kadardır. Ama geç hazm olur, mideye zarar verir. Çok içerseler baş ağrıtır. Meni' kurutur. Gözü donuklaştırır. Islahı onun şeker, badem, haşhaş ve sekencebindir derler.

669-Şevnîz [Şûnîz] *Nigella sativa Black cumin*

Çörek otudur. Eğer yakı yapıp alına sürseler baş ağrısına fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler süsen yağıyla buruna damlatsalar göze inen suya fayda eder. Eğer yakı etseler sirkeyle çıbanlı uyuza ve eski balgamî şişlere ve katı şişlere sürseler fayda eder. Eğer dövseler çocuk sidiğiyle karıştırıp siğillere sürseler giderir. Eğer sirkeyle pişirip siğillere sürseler giderir. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer yakı yapıp suyla göbeğe sürseler uzun kurtları çıkarır. Eğer birkaç gün içseler sidiği ve sütü ve hayzı yürütür. Eğer natrûnla içseler nefes tutulmasına fayda eder. Eğer 3 gr içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. 3 gramdan fazla içmeyeler. Yoksa helak eder. Eğer 3 gr içseler balgamdan ve safradan olan sıtmaları giderir. Namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer sirkede bir gece ıslatsalar ertesi geceye kadar dursa ondan dövüp toz haline getirirler buruna damlatsalar başta olan eski ağrıları ve yüz felcini giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp behaka ve barasa sürseler çok fayda eder. Eğer balla ve sıcak suyla karıştırıp içseler mesanede ve böbrekte olan taşlara fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler yaş Ebû Cehil karpuzu suyuyla ya kaynamış suyla karıştırıp yakı yapıp sürseler namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer birazını yakıp erimiş mumla ve süsen yağıyla ya kınayla karıştırıp başa sürseler kıllar döküldüğüne fayda eder. Eğer kavurub dövseler gül suyuyla karıştırıp incikteki çıbanlara sürseler çok fayda eder. Evet, o çıbanları sirkeyle yıkadıktan sonra süreler. Eğer içseler hayzı yürütür. İçteki çocuğu çıkarır, ölü olsun diri olsun. Sonunu dahi çıkarır. Eğer yedi tanesini hanım sütünde ıslatsalar sarılık hastalığı olan kişinin burnuna damlatsalar çok fayda eder. Mücerrebirdir.

670-Şeylem *Lolium temulentum*

Külücürdür. Eğer yakı yapıp yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp sirkeyle pişirip yaramaz demregüye ve çıbanlı uyuza sürseler fayda eder. Eğer keten tohumuyla ve sezabla karıştırıp pişirirler hanazîre sürseler fayda eder. Eğer yağını buğday yağı gibi çıkarırlar demregüye sürseler fayda eder. Eğer dövseler yoğursalar temrene sürseler çıkarır. Dikenleri çıkarır.

671-Şeytarec *Lepidium latifolium*

Sergeledir. Eğer dövseler ondan andız köküyle karıştırırsalar siyatiğe sürseler çeyrek saat dursa çok fayda eder. Talağa dahi sürseler fayda eder. Çıbanlı uyuza dahi sürseler fayda eder. Eğer kökünü boyuna assalar diş ağrısını sakın eder. Sirkeyle karıştırıp ak behaka ve barasa, uyuza ve gövde soyulduğuna sürseler fayda eder. Eğer içseler mafsallar ağrısına fayda eder.

672-Şeybe *Artemisia absinthium*

Ak reyhandır ki bostanda biter. Eğer dövseler yakı yapıp balgamdan olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer kokulasalar zükâmı giderir. Tıkanıklıkları açar. Eğer yakı yapıp şişlere sürseler giderir.

673-Şih *Artemisia maritima*

Sarı yavşandır. Eğer sade pişirip ya pirinçle pişirip içseler içteki kurdu öldüre, içi ishal eder. Eğer mercimekle içseler yine bu faydayı eder. Eğer koyun otlasa geliştirir.

674-Şîr-i bahşîr

Sarıca kökcügezi olur. Hind'den gelir. Sevdayı ve balgamı ishal eder. Kalınlaşmış, yoğun ve katılaşmış kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Fasid maddeleri çıkarır. Şerbeti 2 gramdan 10 grama kadardır.

675-Şeyhü'l-bahr

Bir hayvandır ki, küçük tulumaya benzer. Başı ve burnu ve ağzı buzağıya benzer. Hiçbir cumartesi günleri denize girmez. Eğer derisinden terlik gibi dikip gut hastalığı olan kişi ayağına giyse çok fayda eder. Eğer evde tütsü etseler sivrisinekleri öldüre.

676-Şîrrûk [Şîrzak] *Vespertilio stercore*

Bazıları yarasa boku derken, bazıları da yarasa sidiğidir derler. Eğer içseler mesanede olan taşları dağıtır. Eğer göze sürme etseler aklıgı giderir. Mücerrebdir.

677-Şîrhışt [Şîrhuşk] *Fraxinus ornus*

Meşhurdur. Issı mizaçlı kişilere ve ciğer hararetine ve ıssı şişlere ve öksürüğe fayda eder. Göğsü yumuşatır. Mücerrebdir.

Harfü's-Sad**678-Samiryûma [Sameryûma] *Heliotropium sps Common heliotrope***

Mısır kavmi buna akrep otu derler. Türkçe banbal otu derler. Bu bir ottur ki, kökünden üç ya dört budak çıkar. Tepesinde ak çiçekleri olur. Kızıla yakın akrep kuyruğu gibi olur. Eğrice olur. Yaprakları güneş hangi yana dönerse o yana döner. Temiz yerlerde biter. İncecik kökü olur. Kökü tıbbda kullanılmaz. Eğer bu otdan bir tutam alıp suyla pişirip içseler balgam ve sevdayı söker. Eğer şerbetle içseler ya akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer yemişinden dört tanesini alsalar dört günde bir tutan sıtma tutmazdan önce bir saat önce şerbetle içseler sıtmadan kurtula. Eğer üç tanesini içseler iki günde bir sıtma tutan kişi içse kurtula. Eğer yaprağını yakı yapıp gut hastalığına ve sinir bozulduğuna ve çocukların dimağında olan şişlere sürseler fayda eder. Bir türlü dahi oldur ki, ufacık olur. Sularda biter. Yaprakları değirmice olur. Meyvesi dahi değirmice olur. Eğer meyvesini natrûnla ve zûfayla ve tere tohumuyla içseler namazbûr kurtlarını çıkarır. Diğer kurtları dahi çıkarır.

679-Sabun Saponis Soap

Eğer şişlere sürseler pişirir ve yumuşatır. İrini toplar. Eğer fitil yapıp götürseler kuluncu hall eder. Ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eder. Eğer bir beze bağlasalar demregüye çok sürseler giderir. Eğer kendisi kadar tuz katsalar hamamda kaşıntı ve uyuza ve çıbanlı uyuza fayda eder. Eğer beraberini kınayla karıştırıp ağır dizlere sürseler çok fayda eder. Eğer yağla karıştırıp başta olan çıbanı sürseler kurutur giderir. Evet, gerektir ki gül yağı olur. Birkaç gün yapalar. Kel başa dürteler. Yedi gün koysalar sonra sıcak suyla yıkasalar birkaç gün böyle etseler çok fayda eder. Eğer 6 gramını 3 gr sülügenle ve bir o kadar yanmış kireçle karıştırıp hamam içinde sakala sürseler sağlam eder. Evet, yıkadıktan sonra sürseler yarım saat koysalar kapkara eder. Yaşlılığı giderir. Mücerrebdir.

680-Sabr Aleo vera-Alae littoralis

Meşhurdur. Eğer 6 gramını soğuk suyla ya sıcak suyla içseler ishal eder. Midneyi temizler. Eğer 3 gr suyla içseler kan tükürmeyi keser. Sarılık hastalığını giderir. Eğer 3 gramını suyla içseler sabredip yutsalar tabiatı ishal eder. Eğer yumuşak dövseler cerahate ve çıbanlara ekseler bitirir. Eğer tatlı şerbetle içseler çıkan basura ve makat yarıldığını sürseler fayda eder. Basurdan akan kanı keser. Eğer balla karıştırıp yara-bere köklerine sürseler giderir. Eğer 5 gram içseler midneyi kızdırır. Gazları dağıtır. Kalbi kuvvetli eder. Sevdâyı söker. Kuruntu, karasevdaya fayda eder. Damarlarda ve sinirlerde olan balgamı giderir. Zihni safi eyler. Eğer iki miskalin içseler safrayı söker. Evet, soğuk mizaçlı kişiler sakızla ve gülle içseler dimağı temizler. Buharı yukarı çıkarmaz. Gözü kuvvetli eder. Sinirleri kuvvetli eder. Eğer gendene suyuyla dövüp toz haline getirilseler basura tekrar sürseler düşüre. Mücerrebdir.

681-Sehanah (kılçıksız balık)

Kılçıksız balıktır. Kan, balgam, safra ve sevdaya yaramazdır, uyuz eder ve kaşıntı ve uyuz eyler. Evet, ağız kokusunu iyi eder, midneyi kurutur ve balgamı keser balgamdan olan yan baş ağrısını giderir. Devamlı yemek kanı kızdırır ya sıcak eyler. Koltuk kokusunu giderir. Gerektir ki ıssı mizaçlı kişiler sirkeyle yiyeler. Soğuk mizaçlı kişi güveği otu ve zeytinyağı ve ceviz yağıyla yiyeler.

682-Sedef Pearl, oyester shell

Meşhurdur. Eğer yakıp dövüp toz haline getirilseler çıbanlara ekseler fazlalık etleri temizler. Eğer dövüp toz haline getirilseler tuzla karıştırıp dişlere ve ateş yanığına ekseler dişleri temizler. Ateş yanığını bitirir. Eğer kurşun yıkar gibi yıkasalar göz otlarına katsalar göze sürme etseler göz ağrılarına çok fayda eder. Eğer sedef içinde olan kurtcuğazları dövüp it taladığı yere sürseler fayda eder. Eğer ufacık sedef içindeki kurdu tazeyken yeseler ya pişirip çorbasını içseler içi yumuşatır Midneye fayda eder. Eğer sirkeyle içseler dalak şişini temizler.

683-Sedefü'l-basur *Cypraea moneta*

Bir türlü sedefdir. Kulzüm denizinde ve Hicaz denizinin kenarlarında olur. Burmacadır. Eğer tütsü eyleseler makatta basuru düşüre. Eğer yakıp balla karıştırıp sigillere sürseler giderir. Zehire fayda eder.

684-Sa'ter *Origanum vulgare*

Güyegü otudur. Birkaç türlü olur. Bazısının yaprağı zûfa yaprağı gibi olur. Eğer kaynatıp şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer hamamda pişirseler yutsalar uyuza ve kaşıntıya ve sarılık hastalığına fayda eder. Eğer süte karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Bir türüsü dahi ak olur. Yaprakları zûfaya benzer. Eğer yaprağını ve çiçeğini şerbetle içseler dalağa fayda eder. Eğer pişirip suyunu içseler gönül döndüğün ve midede olan köktü ve bozulmuş kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ve ekşi geçirmeği giderir. Eğer unla yakı yapıp balgamî şişlere sürseler çözer. Eğer şerbetle içseler zehir içene fayda eder. Eğer buğday pişirseler bununla yakı yapıp yan başına sürseler ağrısını sakın eder. Eğer yeseler mideyi ve bağırsakları temizler. Kalınlaşmış, yoğun ve katılaşmış balgımları çıkarır. İştihâ getire. Gazları dağıtır. Yemeği hazm eder. Sidiği ve hayzı yürütür. Gözü keskinleştirir ve ciğeri soğutur. Tikanıklıklarını açar. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı latif eder. Eğer bir tutamını unnabla pişirseler suyunu içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı güzelleştirir. İç ağrılarına fayda eder. İçteki yılanı ve namazbûr kurtlarını çıkarır. Eğer pişirip suyunu içseler ya kendisini çiğneseler dişe çok fayda eder. Mideyi ve ciğeri ve göğsü yaşlıktan temizler. Eğer kurusunu yeseler terlemeyi artırır. Benzi iyi eder.

685-Sarî'atü'l-cüda' [Sarîmetü'l-cedî] *Lanigera japonica*

Dağ sultanı denilen bir ottur. Yoğun yoğun budakları olur. Yoğun akça çiçeği olur, ufacak çiçekleri olur. Eğer bir kaç gün 96 gram tohumundan şerbetle içseler dalağı giderir. Sidiği yürütür. İçi yumuşatır ve oğlan sonunu çıkarır. Astım veya nefes darlığına fayda eder.

686-Safer (Sufr)

Bir ufacak kökcügezlerdir. Kıla benzer. Şam'da ve Mısır'da meşhurdur. Antakya'da dahi biter. Hanımlar kıl uzatmak için kullanırlar. Eğer bu kökleri dövüp toz haline getirirler ban yağıyla kıl bitmeyen yerlere sürseler kıl bitirir ve uzatır. Mücerrebdir. Eğer dövüp toz haline getirirler zeytinyağıyla karıştırıp kel başa sürseler fayda eder.

687-Sakr *Accipiter gentilis*

Çakırdoğanıdır. Etini tuzlayıp yeseler kurutsalar dövüp toz haline getirirler 6 gramını üç gün kadar soğuk suyla içseler öksürüğe ve astım veya nefes darlığına dahi fayda eder. Eğer ödünü göze sürme etseler su indigine fayda eder. Eğer bokunu çillere sürseler giderir. Mücerrebdir.

688-Samg Gum

Meşhurdur. Eğer yumurta akıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yakı yapıp kemik kırıklarına sürseler fayda eder. Eğer yumurtaya 5 gramını dövüp toz haline getirirler tuz yerine ekseler yeseler öksürüğe ve akciğer de olan çıbanlara fayda eder. Eğer 5 gramını içseler tabiatı kabz eder. Dimağından ve göğsünden inen kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Geçirip tükürmeyi iyi eder. Sesi iyi eyler. Mideyi kuvvetli eder. Meşhurdur, ağaçlarda cem olur, sine ve riyeye nafidir. Eğer şarabla ısladub içseler mesanede ve bögrekte olan taşları pareler. Eğer sirkeyel ezüb oğlancıkların temregüsüne ve ağızlarında olan hurde çıbanlara ve cerahatlere sürseler ıslah eder. Ekhelle göze çekseler ruşinasın ziyade eder. Amma tihale zarardır. Islahı kand nebatıyladır. Ve eğer yumurta akıyla karıştırıp od yanığına ursalar faide eder. Ve kemik incinmesine ursalar faide eder. Ve nim birşet (rufadan) yumurtaya bir misgalini tuz yerine ekub yeseler öksürüğe faide eder. Ve ağza alub suyun sovursalar öksürüğe ve öykende olan çıbanlara faide eder. Beraberi kand ile ve bir misgalini içseler tabiatı kabz edüb dimağdan göğüse inen galiz hıltları giderir. Ve gagırıp tükürmeği asan ve avazın eyü eyler. Mideyi kavi eyler. Eğer gül yağında kavurub yeseler göğüsden olan kan tükürmeği keser mücerrebdır. Ve eğer gül suyunda hall edüb göze damzırsalar ağrısın ve kabak irinliğın çıbanların def eder. Eğer bir misgalini sahk edüb on iki dirhem tere yağıyla karıştırıp üç gün aralıksız yeseler hangi yerden ki kan sızarsa keser. Ve bevasır ve rahm ağrısına begayet faide eder. Eğer müşhil otlarıyla buçuk misgalini içseler ol otların zararın def eder.

689-Samgu'l-pûlad (Samgu'l-belat)

Taş yalamasıdır. Mermerle, Konya taşından olur. Eğer sığır yalamasıyla karıştırıp gözde biten kıla sürseler fayda eder. Eğer yumuşak dövüp cerahate ekseler bitirir. Yaş çıbanlara ekseler bitirir fayda eder.

690-Samgu'l-iccas Prunus domestica butyrum

Erik zamlıdır. Eğer dövüp çıbanlara ekseler bitirir. Eğer şerbetle içseler taşları dağıtır. Eğer sirkeyle karıştırırsalar çocuklarda olan demregüye sürseler giderir.

691-Samgu's-sumak Rhus Coriaria L butyrum

Sumak zamlıdır. Eğer ağran dişlere sürseler giderir. Cerahate ekseler bitirir.

692-Samgu'l-hatmî Althaea officinalis butyrum

Hatmi zamlıdır. Sıcak günde alınır. Sarısı olur, kızılı olur. Susuzluğu keser. İçi kabz eder. Safrayı sakın eder.

693-Samgu's-sezab Ruta graveolens butyrum

Sezab zamlıdır. Gözde olan çıbanlara ekseler bitirir. Boğazda ve koltukda olan hanazîre fayda eder.

694-Samgu'l-levz Amygdalus communis butyrum

Badem zamlıdır. Eğer içseler kan tükürmeyi giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp demregüye sürseler giderir. Eğer şerbetle içseler eski öksürüğe fayda eder.

695-Samg'ül dahisa (damisa)

Bir ezmedir ki Farisi ikliminden gelir. Rengi kıvılcı olur. Midede bağırsakta olan kalınlaşmış, yoğun ve galiz gazları, balgamî dağıtır. Hazmı kuvvetli eyler, bedeli kasnidir

696-Samgu'z-Zeytin Olea europaea butyrum

Zeytin zamlıdır. Eğer göze sürme etseler perdesini giderir. Gözde olan çıbanı temizler. Sidiği ve hayzı yürütür. Çıbanlı uyuza fayda eder.

697-Samgu's-serv Cupressus sempervirens butyrum

Servi zamlıdır. Eğer dimağa damlatsalar dimağda olan rutubeti temizler. Eğer yumuşak dövseler nar çiçeğiyle karıştırıp çıbanlara ekseler fayda eder.

698-Sanevber Pinus pinea

Köknardır. Eğer yeseler ya hıyar tohumuyla içseler sidiği yürütür, böbrek ve mesane çıbanlarına fayda eder. Eğer tohumun suyla içseler mide zahmetine fayda eder. Gözü kuvvetli eder. Yaramaz yaşlılara fayda eder. Eğer taze meyvesini keser eyleseler pişirseler günde 160 gr suyundan içseler eski öksürüğe ve akciğer çıbanlarına fayda eder ve meyvesi kulak ve böbrek ağrısına fayda eder. Eğer yakı edip yılgin suyuyla karıştırıp mideye sürseler rahatsızlıklarını giderir. Gevşek, zayıf, güçsüz bedenleri kuvvetli eyler, felce fayda eder. Cimayı artırır

ve böbreği kızdırır ve gazları dağıtır. Issı mizaçlı kişiler üzerine ekşi ve soğuk yemiş yiyeler Evet, soğuk mizaçlı kişiler sakıncalar üzerine yemiş yemiyeler. Eğer ra'se (titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome) yeri olan ya astım, nefes darlığı olan yese fayda eder. Eğer balla karıştırıp yeseler cimayı artırır ve böbreği ve mesaneyi, taştan ve kumdam temizler. Evet, geç olur beden gevşekliğine fayda eder. Eğer üzüm ki akide olmuş olur, içseler böbrekte ve mesanede olan kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. İrinini ve taşını giderir, dahi azmış yaşlıkların giderir. Mesaneye kuvvet verir ve bir türlü dahi olur. Ufacık o dahi kızdırıcıdır. Eğer sadece maül aselle yeseler öksürüğe fayda eder. Akciğerde ve göğüs ağrısına fayda eder. Ufacık sanavber ağacının kabuğunu içseler içi kabz eder. Kaynar su yaktığına fayda eder. Eğer yumuşak dövüp günlük eylese ve mürdesengle karıştırıp deri üzerinde olan çıbanlara dökseler fayda eder. Ateş yanığına dahi fayda eder. Eğer mersin yağıyla ve erimiş mumla karıştırıp çıbanlara sürseler bitirir. Eğer tütsü eyleseler hanımlar içindeki çocukları ve çocuk sonunu çıkarır. Eğer içseler sidiği tuta. Eğer yaprağını yakı edip ıssı şişlere sürseler ağrısını sakın eyler. Taze cerahate sürseler bitirir. Kan sızmasını keser. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısını sakın eyler. Eğer 5 gr içseler soğuk suyla ya maül aselle içseler ciğerde olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer ağacını ufacık doğrasalar sirkeyle pişirseler kirpiklerin dökülmesini durdurur. Gabak rahatsızlıklarına fayda eder. Bunun şerbeti yemeği hazm eder. Sidiği yürütür, nezleli öksürüğe fayda eder. Eski ishale ve bağırsak çıbanlarına ve ödeme ve rahimden eskiden akan yaşları keser. Terkibi budur ki; Biraz köknar içini alıp, dövüp tatlı şerbetle ıslatalar ondan sonra pişireler, süzüp kullanalar ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer köknarı dövüp balla karıştırıp günde aç iken 10 gram yeseler felce çok fayda eder. Eğer suyla kaynatıp ağacını kaynatıp yumuşak dövüp azayı yıkasalar çok fayda eder.

699-Sandal *Santalum paniculatum Santalum Sandal wood*

Meşhurdur. Üç türlü olur. Ak ve kızıl ve sarı olur. Bunların hepsi de kullanılır. Issı mizaçlı kişilere ve zayıf mideye ve safra alevinden olan yürek oynamasına fayda eder. Suyla dövüp toz haline getirilseler dövseler ve şerbetin içseler eğer gül suyuyla ve azacık kâfurla ezip döküklere sürseler ıssıdan olan baş ağrılarına fayda eder. Eğer dört dirhem törpülenmiş sandala 6 gram anzarut katsalar yumurta akıyla karıştırıp döküklere sürseler ıssı baş ağrısına fayda eder. Eğer kızıl sandal üzüm suyuyla ya hayyül âlem suyuyla karıştırıp hararetten olan gut hastalığına ve ıssı şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer akını dövüp gül suyuyla ezseler alına ve mideye sürseler alevlerin giderir. Sıtmaya fayda eder ve mideye fayda eder. Eğer suyla ezip alınlara ve midelere sürseler yürek zaafından olan ıssılı sıtmaya ve ıssıdan baş ağrısına fayda eder. Eğer kızıl saksı parçası üzere ezseler gül suyuyla ağızda olan rahatsızlıklara sürseler giderir. Eğer ferahlatıcılara katsalar kalbi gayet ferah eyler. Eğer dövüp toz haline getirip zambak yağıyla karıştırıp kemikleri yününde ovsalar kemikleri kaynatıp ve diğer rahatsızlıkları giderir.

700-Sûf Composting wool

Yündür. Eğer yünü sirkeyle ve zeytinyağı ile ıslatsalar yakı yapıp yaramaz cerahate ve kemik kırıldığına ve yaraya sürseler fayda eder. Sirkeyle tereyağıyla ıslatsalar baş ve göz ağrısına ve diğer organların ağrısına fayda eder. Eğer yakıp çıbanlara ekseler fazla olan etleri yok eder. Eğer yanmış külünü ykasalar göz otlarına katsalar fayda eder. Eğer yün parçasını yaya yürüyen kişi boynuna bağlasalar yorulmaya. Eğer yakıp el ve ayak yarıklarına sürseler fayda eder. Evet, bir gün bir gece dura. Ondan kullanalar. Yün giysi giymek böbreğe ve ciğere fayda eder. Ama kuzu yününden olını daha iyidir. Eğer yünden olmuş iple yavuz sığırın dizin bağlasalar yavaşlar. Kuzu derisi arka ve böbrek ağrısına çok fayda eder. Mücerrebdır.

Harfü'd-Dad**701-Za'n Domestic sheep**

Keçi etinden eti iyidir. Onun kanıda iyidir. Soğuk mizaçlı kişilerin gazlarını dağıtır. Kuzu eti koyun etinden yaştır. Eğer kuzu etini yaksalar ya yarsalar yılan soktuğu yere sürseler fayda eder. Külü göz ağrısına fayda eder. Eğer erimiş mumla ve gül yağıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder.

702-Zigatü'l-arca [Zab'atü'l-arca] *Hyaena hyaena hyaena*

Anduk kurdudur. Eti ıssıdır. İt eti gibidir. Eğer bir kişi eline Ebû Cehil karpuzunu alsa anduk kaçsın. Eğer bir dişini ele alsalar it arasına girseler ürme-ye. Eğer kuruntu ve karasevdalı kişilere kanın içirseler fayda eder. Eğer ödünü göze çekseler gözü keskin eyler. Eğer kasığından makatına kadar derisini alsalar yakıp dövüp toz haline getirilseler rencûrların (sıkıntılı, incinmiş; rahatsız, hasta, dertli.) makatına sürseler gider. Eğer sağ elini diriyken kesip kendiyle bile götürse beylere girse azîz olur. Ne haceti var ise yerine getirile. Eğer gut hastalığı olan kişi birkaç kez içine girse otursa gut hastalığı ve yoğunlaşmış gazları giderir. Eğer inciğinin iliğini zeytinyağı ile dövüp gut hastalığına sürseler fayda eder.

703-Zarv [Zırv] *Pistacia lentiscus*

Dağlarda biter bir ağaçtır. Pelit ağacı gibi yoğun ağaçtır. Meyvesi me-neviş meyvesi gibi salkım salkım olur. Vakti gelince yaprağını yumuşatır kızılca olur. Meyvesini dövseler yağın çıkarsalar içseler balgam olanlardan gazları dağıtır. İçi kabz eder. Ağız ağrısına fayda eder. Eğer yaprağın yağla bişürseler kulağa damlatsalar ağrısın sakın eyleye. Eğer suyla kaynadub suyun ağızda mazmaza eyleseler diş diblerin muhkem edüb balgamı zail eyleye, eğer budaklarını ucundan alub kaynatsalar yigirmi dört dirhem suyun içseler güçle mideden balgamı kusdura. Eğer yapraklarının tazesin göyündürseler suyla karışdırıp bişirüb süzseler otuz altı dirhem böğürü ve kasığı ağrıyan kişiye içürseler faide eder, eğer ağacının kömürünü cerehate ekseler bitüre ve sünnet olan oğlancıkların cerehatine ekseler bitüre.

704-Zarab *Mephitidae (Mephitis mephitis)*

Bu bir hayvandır ki, it kadar olur. Sırf diken olur, kirpi dikenini gibi. Eğer bir hayvan ona yakın olsa kıvrılır bükülür. Ok gibi bir dikenin atar. Hemen dokunduğu gibi yine düşer. Eğer etini gut hastalığı olan kişi ya yese veya yakı yapıp ayağına sürseler gut hastalığı gider. Eğer kanını gövdeye veya yüze sürseler çok cila eder.

705-Zarî' *Sarcopoterium spinosum*

Bu bir ottur ki, tuzlu denizler kenara bırakır. Çok bulunur. Eğer zükâm olana tütsü eyleseler zükâmı gider. Eğer kurutsalar hamamda onunla yıkansalar kaşıntıyı ve yaş uyuzu giderir.

706-Zar' Udder

Memedir. Eğer hanımlar yese sütlerin yürütür ziyade eder. Gerektir ki ıssı otlarla yiyeler. Tez hazm olur. Ham balgamı kan, balgam, safra ve sevda eyler. Sinirlere zarar verir.

707-Zıfda' *Rana tigrina*

Kurbağadır. Eğer ırmaklar kurbağasını tuzla ve zeytinyağı ile pişirip yeseler zehirli hayvanlar sokmasının zararını yok eder. Çorbasını mumla ve gül yağıyla karıştırıp eski sarılıklara kullansalar fayda eder. Yaramaz çibanlara ekseler bitirir. Eğer yeşil kurbağanın kanın kıl biten göze damlatsalar giderir. Evet, kılın yoldukdan sonra damlata. Eğer beynini yakıp kan akdığı yere ekseler keser. Eğer başını ve ayakların kesip derisin soysalar temren üzerine sürseler çıkarır. Eğer iç yağın diş dökeseler hemen çıkarır. Eğer etini zehirli hayvan soktuğuna sürseler fayda eder. Evet, o diş çıkaran yaban kurbağasıdır.

Harfü't-Ta**708-Talisfer *Abies webbiana***

Hind Zeytini yaprağıdır. Eğer içseler kan tükürmeye ve bağırsak çıbanlarına ve karna artık kan, balgam, safra ve sevda akmasını keser. İshale ve basura ve gazlara fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip diş ağrısına mazmaza etseler fayda eder, bedeli kemnûndur ya ardıçdır.

709-Tavşan [Tavus] *Leporidae*

Meşhurdur. Eğer etini ve yağını kavurma yapıp yeseler ya çorbasını içseler zatü'l-cenbe (akciğer zarı iltihabı, verem) fayda eder. Eğer etini sezaab suyuyla ve balla karıştırıp yeseler mide ağrılarına fayda eder. Eğer etini ve içi yağını yeseler cimayı ziyade eder. Eğer ödünü sirkeyle karıştırıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler giderir. Eğer bulayıp iki gün koysalar ondan pişirip yeseler mideye çok fayda eder. Tez hazm olur. Evet, şartı budur ki, iki üç gün asalar dura, ondan yiyeler. Eğer ödünden sıcak suyla ve siken-cebinle içseler iç ağrısını ve ishali keser giderir. Eğer kanını anzarutla ve tuzla karıştırıp yaramaz çıbanlara sürseler giderir. Eğer kemiklerini yakıp dövüp toz haline getirirler çillere ve barasa sürseler giderir.

710-Tabaşir *Bambosa arundinacca*

Meşhurdur. Soğuk ve kurudur. İçseler mideye vuralar kuvvetli eder ve karın bağılya, yanmış safrayı giderir. Eğer kızıl gülle ve şekerle karıştırıp yeseler safradan olan kusmayı giderir, mide, ciğer yanmasını sakın eyler. Çocukların ağzında olan rahatsızlıklara fayda eder ve kalbi kuvvetli eder. Issı kalp çarpıntısına fayda eder. Mideye safra inmesinden olan ishali keser. Safradan olan safravi sıtmayı giderir ve gövdeyi hınk (güçlü ve kuvvetli gösterme) tuta. Sıcaktan olan göz ağrısına iyi gelir, tebaşirin ölçüsü 1,6 gramdır.

711-Tabak [Tubak] *Psiadia punctulata*

Bazıları der, insan boyunca biten ağaçtır. Yaprakları uzun uzundur. Topluca sarıca çiçeği olur. Arı üşüşür. Kızdırıcıdır. Soğuk ciğer ağrılarına fayda eder. Ciğer zayıflığından olan gazları dağıtır. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Bir türlü dahi dikenlice olur. Yaprığı zeytin yaprağına benzer. Eğer kaynatıp suyunu içseler hayız kanını yürütür. İçteki çocuğu çıkarır.

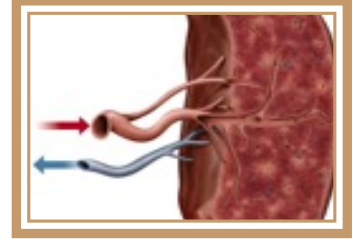
712-Tuhlüb *Lemna minor*

Acem çıgrayadır. Su üzerinde biten yosuna derler ki mercimek gibi yeşilce olur. Soğuk ve rutubetlidir. Eğer unla yakı edip ıssı şişlere sürseler gut hastalığına ve ıssırguya fayda eder. Eğer yakı edip çocuklar bağırsaklarında olan rahatsızlıklara sürseler fayda eder. Deniz yosunu dahi yakı edip ıssı şişlere sürseler gut hastalığına fayda eder. Eğer kan sızdığı yerlere sürseler keser, eğer zeytinyağı ile pişirirler ıssıdan ağrıyan sinirlere sürseler yumuşatır.

713-Tahal [Tıhal] Spleen

Dalakdır. Çok yemeyeler. Sevdavî hastalıklar oluşturur. Eğer içinden damarların çıkarsalar iç yağıyla dövseler yeseler sevdası az olur.

714-Tarfa *Tamarix gallica*

Yılgın ağacıdır, eğer meyvesini içseler ıssı ishale ve kan tükürmeye ve rahimden akan yaşlara ve sarılık hastalığına fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer yakı edip balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer yaprağını pişirseler şerbetle içseler dalak şişini giderir. Eğer ağızda mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer kaynatsalar hanımlar suyuna girseler rahimden akan yaşları keser. Eğer suyunu gövdeye sürseler bitleri öldüre, çocuklar gövdesine dahi fayda eder. Eğer külünü yaş çıbanlara ekseler fayda eder. Eğer suyunu ağızda tutsalar diş diplerini sağlamlaştırır. Eğer tütsü etseler zülkkama faide eder. Eğer kaynatsalar kızıl üzümle suyunu bir kaç gün içseler cüzzam alametini yok eder. Eğer tütsü etseler soğuk şişlere fayda eder. Hayız kanının vakitsiz gelmesini engeller. Eğer üç kere basura sürseler giderir mücerrebtir. Eğer ağacını tütsü etseler boğaza yapışan sülüğü düşürür.

715-Tara'yun *Pimpinella tragium*

Bir ottur ki efrenti ceziresinde biter. Yaprakları ufacık olur, budakları olur meyvesi var pusi (üstünde oluşan tabaka) samga benzer. Eğer meyvesini, yaprağını, pusunu şerbetle yakı edip temren biten yere sürseler çıkarır. Eğer içseler sidik damlamasını keser. Mesanede olan taş dağıtır ve hayız kanını yürütür. Evet, 6 gram içeler fazla içmemelidir. Bazıları der sakız ağacına benzer ve bir türlü dahi olur. Yaprığı saklı kantaryon yaprağına benzer. Kökü ak incecik olur. Eğer çiğle pişmişle yeseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Bir türlü dahi olur, birer karış olur yere düşeni biter. Yaprığı olmaz, deniz kenarında biter. Üzerinde kızılca yemişcikleri olur, üzüm danesi gibi. Evet, ufacık olur. Eğer on tanesini şerbetle içseler eski ishale ve rahimden akan eski yaşlara fayda eder.

716-Taraşite [Taraşine] *Chrysopogon gryllus*

Buna buzağı otu derler. Zira ki buzağı otlasa gözünün aklığını giderir. Yaprığı şalgam yaprağı gibi olur. Çiçeği kasni ve marul yaprağına benzer. Eğer sıksalar suyunu içseler yellere ve ödem olunca, ciğer ve dalak zayıflığına fayda eder. Eğer sıksalar suyunu göze sürme etseler aklığı giderir.

717-Tarhûn *Artemisia dracunculus*

Meşhurdur. Eğer yeseler iştiha getirir. Ağız kokusunu iyi eyler. Evet, midede çok yatar. Geç hazm olur. Eğer çiğneseler ağızda tutsalar ağız ağrısına fayda eder. Kanın sür'atini yavaşlatır. Evet, cima arzusunu keser. Çene ve dili uyuşdurur. Eğer razıyane suyuna salıp karıştırırsalar günlük şerbetine katıp içseler hava fesadından olan zahmetleri giderir. Eğer tarhûn suyunu veba olduğu gün içseler vebayı yok eder.

718-Taraşîsa [Tarasîs] *Cynomorium coccineum*

Bir ottur ki, incecik ve uzunca olur. Kızılca olur. Nohut kökleri dibinde çok olur. Tatlı ve acı olur. Tatlısı kızıl ve acısı ak olur. Eğer inek sütüyle veya keçi sütüyle içseler mide gevşekliğini giderir. İçi kabz eder. Kanı keser.

719-Terfile *Melilotus officinalis*

Hındıkuka derler. Ha harfında göreler, Rumca deryun derler. Pişirip yılan ısırdığı yere sürseler zararını giderir, sağ yere sürseler o yeri kuvvetlendirir, yaş eyler.

720-Tarîkler [Tıriflen] *Croton tiglium*

Uzunu bir karış olur, budakları incecik olur ve karaca olur, ıdhıra benzer, eğer tohumunu, yaprağını suyla içseler sidiği tutulduğuna ve epilepsiye ve nefes tutulduğuna ve rahim ağrısına ve hayız kanını yürütmeği gerektir ki tohumundan 10 gram ve yaprağından 13 gram içeler. Eğer yaprağını sirken-cübîn ile içeler. Zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Bunu köküyle yaprağıyla pişirseler zehirli soktuğu o yere sürseler ağrısını giderir. İki günde bir sıtma tutan kişi üç yaprağını ya üç tane tohumunu yutsa, üç günde bir tutan dört yaprağını ya dört tane tohumun yutsa sıtması olmaya.

721-Tarna *Polygonum aviculare*

Bu bir ottur ki, yer üzerinde düşeni biter. Kıp kızıl olur. Yaprakları incecik olur. Ak ufacık tohumları olur. Eğer kurutsalar dövüp toz haline getirseler yılğın suyuyla içseler basura çok fayda eder.

722-Tarastûc *Mullus barbatus* (Red mullet)

Deniz balıklarından bir çeşididir, ufacık olur. Başu uzunca olur. Eğer çok yeseler göz perdesini yok eder. Eğer yarsalar deniz hayvanları soktuğu yere sürseler fayda eder.

723-Tırgalûdîs (Taraglûdîs) *Motacilla troglodytes*

Bir kuşdur ki, rengi gök rengiyle sarı arasında olur. Kanatları altın rengi-ne benzer. Buruncuğu küçük olur. Kuyruğunda akça noktacıkları olur. Hiç durmadan sürekli hareket eder. Az uçar. Türkçe ana Çengi dahi derler. Eğer etini yeseler mesanede olan taşı dağıtır.

724-Tıryah [Tarîh] *A kind of fish-Sardines*

Ufacık balıktır. Bir karış uzunluğunda olur. Eğer yeseler içi yumuşatır ve dört günde bir olan sıtmalara fayda eder. Evet, dalağa zarar verir. Yağı iyileştirir.

725-Taraguvsen [Taragûsûgan] *Pimpinella tragi*

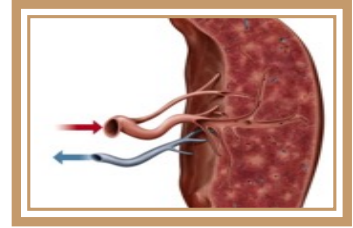
Bir ottur ki, tahıl arasında biter. Tepesinde pamuk kozağı gibi nesne olur. Kökü tatlı olur. Eğer kendisiyle kökünü yeseler göz yaşına fayda eder. Ağız kokusunu iyi eyler.

726-Tarîkûliyûn *Psorlea corylifolia*

Bir ottur ki, deniz kenarında biter. Uzunlu bir karış olur. Üstü ayrılmış olur. Yaprığı çivit yaprağına benzer. Çiçekleri günde üç türlü renge girer. Sabah ak olur. Öyleyin mor olur. Gece kızıl olur. Ak iyi kokulu olur. Eğer 6 gram şerbetle içseler içi ishal eder. Sidiği yürütür. Zehirli zararını yok eder.

727-Dalak (Dalak) spleen

Meşhurdur. Eğer dalağı bir çömleğe koysalar o çömleğe sıcak su koysalar sallasalar içinden çıksa o suyu süzdükden sonra güneşe koysalar, sunun dibine çökünce dursa ondan sonra ateşe yakın yerlere sürseler ateş kar etmeye. Kanı keser.

728-Tal' *Phoenix dactylifera*

Hurmanın ilk çıktığıdır. Eğer erkeğinin ilk çıkanını kurutup öğütseler yeseler cimayı çok kuvvetli eder. Mideyi dahi kuvvetli eder. İçi kabz eder. Evet, çok yeseler kulunç eyler. Gerektir ki, hardalla ve sirkeyle ve biberle ve zeytinyağı ile ve sezabla ve kerefisle ve naneyle yiyeler. Suda pişmişini ve eğer çiğle yemek isteseler yağlı yemekler yiyeler. Besili tavukla ve iç yağıyla yiyeler. Oğlak etiyle yiyeler. Üzerine eski hurma suyunu içeler.

729-Tukaryus *Teucrium chamaedrys*

Kemazayusun bir çeşididir. Dalak otu derler, yaprakları nohut yaprağına benzer. Eğer pişirseler suyunu içseler dalak şişini yok eder. Eğer incirle, sirkeyle yakı yapsalar zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder.

730-Tıla

Maypuhte derler ki üç türüdür. O her yerde tıla ekile murad budur.

731-Talakıyûn [Taylakıyûn]

Yaprığı tohmekan yaprağına benzer. Ak çiçekleri olur. Bağlar arasında biter. Eğer yaprağını yakı yapıp barasa sürseler altı saat koysalar çok fayda eder. Evet, Gerektir ki yakı ettikten sonra arpa unuyla kullanalar. Eğer dövüp güneşe karşı behaka sürseler kuruyuncaya kadar dursa ondan sonra silseler çok fayda eder. Evet, bu otu ilkbaharda toplayalar.

732-Tayhûc *Centrocercus urophasianus*

Çil'e benzer. Evet, kanadının altı hem ak hem karadır. Eğer sirkeyle pişirip yeseler ishale çok fayda eder. İyisi semiz olur ki güz mevsiminde avlanmış olur. Hastalıktan kalkana ve riyazet ehli olana az kavrulmuş un ve bunun etiyle yapılan pelte şeklinde bir çeşit yemek yedirseler çok fayda eder.

733-Tîn-i mahdûm [Tîn-i mahtûm]

Meşhurdur ki, cerahate ekseler iyileştirir. Eski çıbanlara ekseler iyileştirir. Eğer sirkeyle karıştırıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler ve içseler fayda eder. Eğer şerbetle içseler kuduz it taladığına fayda eder. Kus-turmakla bu rahatsızlığı giderir. Zehir içeni dahi kurtarır. Kusdurmakla zehirlenmeyi giderir. Kalbi kuvvetli eyler. Ferah eyler.

734-Tîn-i Mısırî

Mısır balçığıdır. Dalağı olan kişiye ve ödem olan incüklerine (topuktan baldıra doğru bacağın incik yeri, diz ile ayak bileği arası) ve bütün vücuduna sürseler fayda eder. Eski şişlere sürseler çok faydalı olur. Çıbanlara tazeyken ekseler bitirir.

735-Tîn-i şamûs

Periler tuzu derler. Yassı yassı olur, bileği gibi balçık olur. Eğer onu nar çiçeği ile içirseler kan tükürmeye ve devamlı akan hayız kanına fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer gül yağıyla suyla karıştırıp hayâya, memeye sürseler ıssı şişlerin iyileştirir. Eğer içkiyle içseler zehirli hayvan soktuğuna ve zehirli otlar yiyene fayda eder. Eğer içseler mideye fayda eyler. Eğer göze sürme etseler, sütle karıştırıp gözde olan aklığa ve çıbanlarına fayda eder. Eğer hamile hanımlar boynunda götürseler çocuğu düşürmekten emin olur. Eğer bağırsakları maul aselle ve tuzlu suyla yuttuktan sonra lisanül hamel suyuyla şırınga etseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer gül yağıyla, sirkeyle yakı edip gut hastalığına sürseler fayda eder.

736-Tîn-i cezîreti'l-Mastaki

Sakız adası balçığıdır. İyisi ak olur. Gül rengine yakın olur. Eğer yakı yapıp memede ve hayâda olan ıssı şişlere sürseler fayda eder.

737-Tîn-i kaymûliya

Meşhurdur. Eğer sirkeyle karıştırıp ateş yanığına sürseler çok fayda eder. Bazıları buna hurma balçığıdır derler. Bedeli Mısır balçığıdır.

738-Tîn-i kermî

Bağ balçığıdır. Acem ikliminde olur. Üzüm çubuğuna sürseler kurtlarını öldüre. Kabz edicidir. Yumuşatıcıdır. Eğer sürmeye katsalar göze çekseler kirpiği gözü iyi eyler ve bitirir.

739-Tîn-i Ermenî

Meşhurdur. Çıbanlara fayda eder. Eğer ekseler bağırsak çıbanlarına ve hayız kanına fayda eder. Kan tükürmeye ve baştan inen nezlelere ve maddelere çok fayda eder.

740-Tîn-i Nişabûrî

Nişabur balçığıdır. Ak olur. İyi tadı olur. Çiğken yeseler ağız kokusunu iyi eyler. Midenin yanmasını sakinleştirir. Mide bulanmasını giderir. Eğer yemek üstüne sadece yeseler yemek azdığını giderir. Özellikle çoğanla ve gülle ve topalakla ve kakûleyle ve adhırla karışmış olur. Mide ağzını sağlamlaştırır. Mide dolgunluğu ve hazımsızlığa fayda eder. Salyayı keser. Köpek iştahlı olan kişinin iştahını keser.

Harfü'z-Za**741-Zufra *Pilosella auriculoides***

Tırnak otu derler. Yeryüzüne düşeni biter. Değirmice ufacık yaprakları olur. Tırnağa benzer. Dışı yeşil içi kıızıl olur. Tepesinde sarı çiçekleri olur. Yaprakların ve kökün kurutup dövseler yaramaz çibanlara ve basura ve siğillere sürseler fayda eder. Kel başa sürseler gayet mücerrebirdir.

742-Zufr-ı kutvar [Zufr-ı katûra]

Bir ottur ki, kabuklu gövdesi olur. Bir kökten birkaç budaklar çıkar. Üzerinde dağılmış yaprakları olur. Yavşan yaprağı gibi olur. Ağacının içi kıızıl kabuğu kara olur. Meyveleri heyûfarîkûn yemişine benzer. Kullanılan kısım bunun kökünün kabuğudur. Eğer kökünün kabuğunu dövseler taze cerahate üstüne dök-seler bitirir.

743-Zayyan *Clematis montana*

Hacıpaşa der ki Yaban yaseminidir. Yabani yasemindir der. Har-ı kuru-dur. Ateş otu dahi derler. Bunun gül dikeni gibi dikenleri olur. Genellikle itburnuna dolaşarak biter. Kara kökü olur. Eğer kökünü incirle karıştırıp ak ve kara behaka sürseler giderir. Eğer sirkeyle dövüp, toz hâline getiripetseler yine bu faydayı eder. Eğer yakı etseler siyatige sürseler çok fayda eder. Eğer 0,4 mg dövseler menekşe yağıyla ezip buruna damlat-salar soğuktan olan dalın ağırlarını fayda eder. 20 gramını 385 gr suda

yarısı kalıncaya pişirseler ondan süzüp o kadar şekerle kıvama getirip içseler eski öksürüğe nefes darlığına fayda eder. Eğer yağını çıkarsalar felce ve gövde gevşekliğine sürseler fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirip tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler fayda eder. Eğer kökünden bir parça nasır etine sıksalar bir kaç saat koysalar katılığı giderir. Eğer 2,5 gramını badem yağıyla karıştırıp pelinle beraber içseler balgamî sevdai söker. Eğer şenhıyar suyuyla dövüp, toz hâline getiripetseler 2 gram içseler çok kustura. Eğer yapraklarını buldukları zaman dövseler, sıksalar, kurutsalar 3 gr içseler zahmetsiz kustura. Eğer kökünü 1 gram kadar beraber mukul ezrakla nişasta eyler, karıştırıp içseler on iki ila sevdai icabet ettüre. Astım, nefes darlığına fayda eder. Eğer kökünü sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer çiçeğini koklasalar soğuk baş ağrılarına ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz yellere fayda eder. Eğer çiçeğini yağ içine koyup güneşe koysalar kırk gün dursa felce ve yüz felcine ve siyatige ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına ve soğuk şişigine ve soğuktan kaynaklanan hastalıklara fayda eder. Bunun bir türüsü dahi olur. Yapağı ufacık olur, ağaçlara dolaşır. Eğer onun yemişlerini suyla şarapla unumaliyle dövüp toz haline getirip içseler balgamî safrayı söker. Eğer yaprağını dövüp toz haline getirip uyuzlara sürseler fayda eder. Eğer tuzla şeytaric ile yakı edip akile (yenirce adı verilen yara) çibanlarına sürseler fayda eder. Eğer yaseminden 3 gr bala katıp açken yerlerse deriler ağrısını giderir. Kuvvetli bal-gamları mideden kopara, onun kokusu yüz felcine fayda eder. Yemesi tıkanıklığı açar mücerrettir.

Harfü'l-Ayn**744-Akırkarha *Anacyclus pyrethrum***

Meşhurdur. Meşhurdur har-ı kurudur. Eğer sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer içseler balgamları çeker çıkarır. Eğer dövüp toz haline getirip zeytinyağı ile karıştırıp gövdeye sürseler deriyi giderir yürütür. Tu' ürperdiğünü ve gevşekliği soğuktan olur giderir. Eğer ani yeseler tıkanıklığı ve yaşlığı dışardan içeri çeker Ama akciğere zarar verir. Islahi mevziledir. Eğer sirkeyle pişirseler ağızda tutsalar ağrıyan dişleri sağlamlaştırır. Sallanmasını giderir. Eğer dövseler alına ekseler kızdırır. İnmelere, felce, epilepsi tutana fayda eder. Dimagdan kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı söker. Eğer ziftle ya sakızla karıştırıp çiğneseler yapışkan balgamları çeker çıkarır. Eğer balla karıştırıp le'ûketseler mideki balgamları temizler. Soğuk mizaçlı sağlıklı kişilerin cimasını artırır. Eğer dövüp toz haline getirilseler bakla otuyla karıştırıp bir keseye koysalar hayâyı zekeri içine koysalar bir gün bir gece yatsa soğuk mizaçlı kişilerin cimasını artırır, kuvvetli eyler. Eğer pişirseler ağızda mazmaza etseler çene düştüğüne ve dil gevşekliğine fayda eder. 6 gramını içseler balgamı söker. Bunun yağını felce, yüz felcine ya gevşek, zayıf, güçsüz olan organa sürseler fayda eder. Eğer cima etmekten evvel zekere sürseler lezzetini artırır. Erken boşalmaya fayda eder. Yağının terkibi budur. Bunun 40 gramını döğeler 385 gram suda pişireler, ta ki 13 gram kalıncaya kadar ona 13 gram zeytinyağı koyalar. Zeytinyağı kalınca ondan süzeler kullanmak istedikleri vakte kullanalar. Balla karıştırıp içseler epilepsi tutana fayda eder.

745-Uşran [Ubeyseran] *Artemisia Judaica*

Bazıları buna ayvadane derler. Öyle değildir. Belki bu bir ottur ki, ufacık budakları olur. Eğer dövüp toz haline getirilseler balla karıştırıp yünlerle hanımlar önünde fitil gibi götürseler rahimlerin kızdırır. Hamile olmaya yardım eder.

746-Atam *Olea ster*

Dağ Zeytini derler. Eğer çiğneseler ya kaynatıp suyla mazmaza etseler ağız çıbanlarına çok fayda eder. Eğer içseler hayzı ve sidiği yürütür.

747-Aşrab [Usrub] *Rumex nervosus*

Bazıları sumaktır derler. Belki biber ağacıdır. Nar ağacı gibi yaprakları olur. Kızıl olur. Kuzu kulağına benzer. Eğer yapraklarını pişirip suyunu sıksalar ekşi ayranla karıştırıp içseler içi sağlam eder. Yemeğe ve cimayı iştihâ getire.

748-Ades *Lens culinaris*

Mercimekdir. Acem tersek derler, bokçugaz demek olur. İnsan Peygamber (a.s) cennetten çıkıp dünyaya geldiği vakit Cebraîl (a.s) ona uçarak bir öküz getirdi. Onun sidiğinden nohut ve tersinden mercimek bitirdi. Tabiatı soğuk ve kurudur. İyisi odur ki tez pişe. Islatsalar suyu karartmıya. Geç hazım olur. Devamlı yeseler gözde perde eyler. Mideye yaramazdır. Midede bağırsaklarda gaz yapar. Kabuğunu ezip yeseler kabz eyler. Gayet iyi pişirseler kabuğunu giderdikten sonra önce ki suyunu döküp bir suyla dahi pişirseler gayet kabz eder.

Önceki suyunu içseler ishal eder. Yaramaz düşler gösterir. Sinirlere akciğere, başa yaramazdır. Eğer hinda tohumun ya çüğündür ya mersin meyvesini ya nar kabuğun ya kurugül, aluç ya ayva ya armud ya mazu ile pişirip suyu sıksalar içseler ishali çabuk keser. Eğer otuz tanesinin kabuğunu temizleyip yutsalar mide zayıflığına ve gevşekliğine fayda eder. Evet, gerektir ki sirkesiz pişirmeyeler. İlla mideyi azdırır. Karında gazlar yapar. Eğer pişirip unla yakı eyleseler gut hastalığına sürseler ağrısını sakın eder. Eğer balla karıştırıp derin çıbanlara sürseler fayda eder. Çürük etleri giderir iyi etleri bitirir. Eğer sirkeyle pişirip. Sert şişlere hanazîre şişlerine ve boğaz ağrısına sürseler çok fayda eder. Eğer ikilî'ül melik ya ayva ile ya gül yağıyla karıştırıp gözde olan ıssı şişlere sürseler ve makatta olan büyük şişlere sürseler fayda eder. Eğer nar kabuğuyla ve kuru gül ile ve balla karıştırıp pişirseler midede ve gözde olan büyük şişlere ve akile (kaşındırıcı; et yiyen hastalık, yenirce, kemirici ülser, kanser) rahatsızlıklarına sürseler fayda eder. Issırguya (sivilce) ve soğuktan olan yarıklara fayda eder. Deniz suyuyla kelem yaprağıyla pişirip yakı etseler şişen memeye sürseler süti yürütür ve sütin tutulduğuna yürütür ve şişine fayda eder. Sidiği, hayzı idrar ile atar. Hastalıklar getirir. Eğer çok yeseler cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyet getirir. Zamanlı şişler ve tıkanma ve tıkanıklıklar yapar. Balla karıştırıp yeseler, eğer çorbasını içseler kusmasını kolaylaştırır. Eğer sirkeyle ya koruk suyuyla pişirip yeseler kan galebesini giderir. Safrayı keser. Kabarcığı ıssı veremleri olana fayda eder. Eğer çorbasıyla gargara etseler hünaka fayda eder. Mercimek sıcak mideli kişiye fayda eyler. Eğer onu pazuyla ya besili sağlıklı etle pişirip yeseler zararı olmaya.

749-Artanîşa [Artanîsa] *Cyclamen africanum*

Bir ottur ki, bir karış olur. Çok budakları olur. Her budasının içinde iki ya üç tane olur. Kökü kara olur. Şalgama benzer. Türkçe Arslan hayâsı derler. Nadaslar içinde ve tahıl arasında olur. Kızdırıcıdır. Eğer kökünden şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Ağrısını sakın eder. Eğer şırnga etseler siyatiğe fayda eder.

750-Urûku's-sayağîn [Urûku's-sabbağîn] *Curcuma longa*

Zerdeçöpdür. Göze çok fayda eder. Keskin eyler. Suyunu sıkıp göze sürseler fayda eder. Eğer şerbetle ve anasonla birlikte içseler tıkanıklıktan olan sarılık hastalığına fayda eder.

751-Aren

Atların dizi ve topuğu yanında olur. Boynuzcukdur. Eğer dövseler sirkeyle dövüp toz haline getirseler içseler epilepsiyi giderir. Zehirli hayvan soktuğuna çok fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirselerballa karıştırıp yeseler eski ishale ve zehire fayda eder.

752-Arak

Terdir. Eğer şu güreşçiler meydanındaki tozla teri karıştırıp şişen memelere sürseler doğurmadan önceden süt donduğuna fayda eder. Sidik damlamasını engeller.

753-Ar'ar *Juniperus communis*

Türkçe Dikenli ardıca derler. Kızdırıcıdır. Ahlâtı latif eder. Sidiği yürütür. Mideye iyidir. Eğer içseler göğüs ağrısına ve ishale ve zehirli hayvan soktuğuna ve ciğerden olan tıkanma ve tıkanıklıklara ve rahimde olan hunnaka fayda eder.

754-Asel mel-honey

Baldır. Yaramaz çibanlara sürseler çok fayda eder. Eğer pişirip yarılmış etlere sürseler bitirir. Eğer yaş şabla pişirip demregüye sürseler giderir. Eğer bir kişinin sünnet olacak perdesi dar olsa hamamdan çıktığından sonra bal dürtse bir aya değin böyle etseler uzaya. Göze sürseler karar-masını giderir. Eğer gül yağıyla karıştırırsalar kızdırıp içseler öksürüğe ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Şu bal ki köpüğü alınmamış olur. Gaz yapar. Öksürüğü harekete geçirir. İshal dahi harekete geçirir. Gerekir ki köpüğünü alalar. Ondan kullanırlarsa yani köpüğünü aldıktan sonra bu faydaları gösterir. Balın iyisi oldur ki, ilkbaharda alınandır. Ondan sonra yaz mevsiminde alınandır. Kışın alınandır. Zîra kalınlaşmış, yoğun ve galiz olur. Eğer sezab ve tuzlu balık yeseler üzerine bal şerbeti içseler zararını yok eder. Eğer tuzla karıştırıp bere eserlerine sürseler giderir. Eğer yaşlılar ve soğuk mizaçlı kişiler yese balgamı giderir. Evet, safrayî kişiye yaramazdır. Eğer pelin çiçeğinden olan balı yeseler ciğere ve mideye yarar fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Hâşâ adlı otdan olan bal tıkanıklıkları açar. Eğer sirkeyle karıştırıp dişe mazmaza etseler ya dişe sürseler temizler fayda eder.

755-Aşn, Aşr *Calotropis procera*

Bir ağaçtır ki yassı yaprakları olur. Çiçeklerinin dibinden şekeri çıkar, çiçekleri deve kükrediği vakit çıkar. Dağarcığa benzer, derelerde kum arasında biter, yaprağını kesseler sütü akar. Sütü ishal edicidir, bağırsakları zayıflatır, temregüye sürseler giderir, mücerrebtir.

756-Aşrak(işrak) *Circaea lutetiana*

Bir ağaçtır yaprağı ineb'üs saleb yaprağına benzer. Çok budakları olur. Kara üzerinde keçi boynuzu gibi meyveleri olur. Dopdolu tohumları olur. Dariya benzer, kökleri üç ya dört tane olur. Uzun bir karış olur, kokusu iyi olur. Taşlı yerlerde olur. Kökünü ufak doğrasalar 192 gramını 1280 gram şerbetle bir gün bir gece ıslatsalar üç gün kadar içseler rahmi temizler. tohumunu içseler sütü yürütür, eğer yaşken ya kuruyken meyvesini yeseler basura fayda eder, kılı karartır.

757-Uşbetü's-siba' [Uşbetü's-siba'] *Thymelaea tartonraira*

Yırtıcılar otudur. Eğer yaprağının suyundan azcık alıp zeytinyağında karıştırırsalar içseler katı kustura. Kuduz taladığına fayda eder. Eğer yakı yapıp yaramaz çibanlara ekseler bitirir.

758-Asaü'r-ra'î *Polygonum aviculare*

Çoban değneğidir. Erkeği ve dişisi olur. Yaprağı sezab yaprağına benzer. Evet, uzun olur. Erkeğinin suyunu içseler göğüsten kan tükürmeye ve is-hale fayda eder. Sidik tutulmasına fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna ve zehir içene fayda eder. Eğer sıtma tutmadan bir saat önce içseler çok fayda eder.

759-Asfûr [Uşfur] *Carthamus tinctorius*

Uspurdur. Eğer dövüp toz haline getirirler balla karıştırıp demregüye sürseler fayda eder. Mücerrebdir. Eğer yemeğe saçsalar pişerken kalınlaşmış, yoğun ve galiz etleri iyice pişire. Evet, çok yemeyeler. Mideyi fesada verir. Başa buhar çıkarır. İyidir. Eğer sirkeyle ezsele ergenlik silvesine ve ıssı şişlere sürseler fayda eder.

760-Asafır ve Dînat [Asafır ve Sevdaniyat] *Sturnus vulgaris-Passer domesticus*

Sığırcık ve Serçedir. Eti bedeni kızdırır. Zekeri kıvama getirir. Özellikle ki beynini ve yavrusunu yumurta sarısı ve zeytinyağı ile pişirip yiyeler. Gerektir ki, ıssı mizaçlı kişiler üzerine sirkencebîn içeler. Suda pişmiş kızartmasından iyidir. Kemiksiz yiyeler. Eğer suyla ve tuzla pişirip çorbasını içseler içi yumuşatır Etini yeseler kabz eder. Felce ve yüz felcine ve gövde gevşekliğine ve bütün ödemlere fayda eder. Cimayı artırır. Sığırcık eti dahi buna yakındır. Evet, Gerektir ki, iki üç gün haps edeler. Eğer sığırcığı birkaç gün pirinçle yemleseler bokunu çillere sürseler giderir. Eğer serçe bokunu gözde olan perde eserine sürseler giderir. Mücerrebdir.

761-İ'zam Sünüklerdir.

Eğer yanmışın yakı edip şişlere sürseler çok çözer eritir. Eğer insan kemiginin yanmışını ugurludan bayılma tutan kişiye ve mafsalları ağrıyan kişiye içirseler fayda eder. Eğer it uzvu ki insanı ısırmış olur bir parça deriye koysalar pazuya bağlasalar kuduz it ısırmasından emin olur. Eğer it uzvunu uykusunda sayıklayan kişinin pazusuna bağlasalar ya boynuna, artık sayıklamaya. Eğer uzuvların çocukların boynuna asalar dişleri zahmetsiz biter. Eğer sarılık hastalığı olan kişinin boynuna assalar fayda eder gider. Ona it ürmiye. Eğer eskisini yaksalar zekerde, hayâda olan çıbanlara ekseler önler. Eğer eski kemikleri sirkeyle pişirseler başa dükseler burun kanın keser. Eğer duvar içinde bulunan kemikleri dövüp, toz hâline getirip etseler gül suyuyla karıştırıp çıbanlara sürseler çok fayda eder. Eğer sıcak edip arpa suyu ile karıştırırsalar kabarcık ve çiçek eserlerine sürseler giderir. Eğer tekenin topuğunu yakıp külünü sirkencübînle içseler dalak şişlerini dağıtır. Eğer balla karıştırıp içseler cima artırır. Eğer sığırın uyluğunda ve incikte olan kemikleri yakıp külünü içseler çobon değenegi adlı ot suyu ile kan sızmayı keser. İshale fayda eder. Eğer ayı kemigini at buynuna assalar sancısı gider. İnsan dişini hüdhüdün sağ kanadının kemiklerin toplayıp uyur kişinin başı altına koysalar minsan ki baş altındadır uyanmaya. Eğer timsah dişlerinin sağ yanında olanını bir kişinin boynuna assalar cimayı çok ister. Eğer tilki uzuvların epilepsi tutan kişi boynuna assalar fayda eder. Eğer insan kafasının eskimişini güvercin damında kuma koysalar güvercinler artar. Eğer anduz kurdunun ege kemiğini sağ yanı ağrıyan kişi başına assa sol yanı sol yanı ağrıyan kişi başına assa ağrısını yok eder. Sağ yanın dişini sağ yan dişi ağrıyan, sol yanın dişini sol yan ağrıyana koysalar fayda eder. Eğer horoz kanatlarının ucundaki delikli kemiği ki sağ yanındadır devamlı ısıtma tutan kişi boynuna assa giderir. Bu iki kemikleri incirle boynuna asalar yorulmaya, eğer davar boynuna assalar davar yorulmaya.

762-İtaye [Azaye] *Hoplodactylus kahutarae*

Kara kelerdir. Eğer şerbetle içseler kendi soktuğuna ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder.

763-Afs *Quercus infectria*

Mazudur. Soğuk ve kurdur. Eğer dövüp toz haline getirirler çıbanlara ek-seler çıbanlardan kalan etleri yok eder. Dahi diş dibinde ve ciğerde olan yaşlıkları giderir. Ağız ağrısına fayda eder. Eğer yumuşak dövseler yenir dişlere ya suyunu koysalar ağrısını sakın eyler. Eğer ateş üzerinde yaksalar sirkeyle ya suciyla ve tuzla soğutup kan sızdığı yerlere sürseler kanı keser. Eğer kaynatsalar suyuna girse otursa akan yaşlarına fayda eder. Eğer sirke-de ıslatsalar ya suda kıla sürseler karartır. Eğer dövüp toz haline getirirler suya ya şarapla ya yemeğe katsalar bağırsak çıbanlarına ve eski ishale fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirip sirkeyle demregüye sürseler giderir. Eğer suyla pişirip o suyu çocukların göbek çıkmasına bir kaç kez sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle pişirip kızamığa nemleye sürseler fayda eder. Eğer yumuşak dövüp toz haline getirirler buruna üfürseler burun kanını keser. Eğer sirkeyle dövüp toz haline getirip ağız ağrısına sürseler giderir. Evet, gerektir ki kabz için kullanılacak ise rafadan yumurtayla zamk-ı arabiyle kullanalar. O zaman boğaza zararı olmaz. Eğer mazıyı dövseler yasemin yağına karsalar kulağa damlatsalar sağır kulakta ne çeşit kurt varsa kırar. Onu dövüp, toz hâline getirip sefûf etseler ishale fayda eder. Eğer yaksalar sirkeyle ya içkiyle karıştırıp göze çekseler gözün kanın keser.

764-Akîk Agate stone

Meşhurdur. Eğer yüzük yapıp takınsalar cümle korkudan emin olur. Beden-de sızan kanı keser. Eğer hanımlar takınsa devamlı akan kanı keser.

765-Akrep *Scorpion*

Meşhurdur. Eğer çiçeğin dövüp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer pişirip yeseler yine bu faydayı eder. Eğer yakıp göze sürme etseler zayıflığını giderir. Eğer yakıp yarı mikdarı sıçan bokuyla dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler gözü keskin eyler. Uyuzunu giderir. Eğer ak-rebi kurutsalar dövüp toz haline getirirler sirkeyle karıştırıp barasa sürseler giderir. Eğer dışarı çıkan basura sürseler kurutur. Eğer ölü akrepini alsalar bir beze bağlasalar çocuk düşüren hanımın boynuna assalar artık düşürmez. Eğer yanmış akrep külünü içseler mesanede ve böbrekte olan taşları dağıtır. Evet, Gerektir ki, azcık kükürt bile katıp yaksalar faydası çok olur.

766-Akrepü'l-bahrî *Locustam marinam*

Deniz akrepidir. Eğer ödün sürme yapıp kullansalar göze inen suya ve göz-de olan çıbanlara ve göz perdesine fayda

767-Ukab *Falco cherrug*

Tavşancıldır. Eti sığır eti gibidir. Eğer ödünü göze sürme etseler gözde olan suya fayda eder. Gözü keskin eyler. Eğer bokunu yüzde olan çillere ve be-neklere sürseler fayda eder.

768-Ak'ak Magpie; crow

Saksağandır. Eğer bokunu içseler astım veya nefes darlığına fayda eder. Sidiği tutulan kişiye bir arpa miktarı içirseler çok mücerrebirdir.

769-Akub Gundelia tournefortii

Çakırdikeninin bir çeşididir ki onu deve otlar. Harşef faydası gibi faydası vardır. Bunun posası safra, balgam, sevdâ kusturur.

770-Ukunbe [Akne] Colchicum autumnale

Surıncandır cimayı artırır. Beni kızdırır ve gökçek eyler. Evet, çok kullanmayalar. Ateşli hastalıklar getirir der.

771-Uleyk Rubus fruticosus

Tekfur dikenî derler. Bir adı böğürtlen derler. Soğuk ve kurudur. Yaprığını dövüp suyunu alıp gövdeye sürseler eklem ve kırıslara sürseler ağrısını giderir. Safrayı dahi giderir. Eğer yaprağını budaklarıyla pişirseler kıllara sürseler boyar. Eğer içseler içi kabz eder ve rahimden akan eski yaşları keser dahi boynuzları olan yılan soktuğuna fayda eder. Eğer yaprağını çiğneseler diş diplerin sağlam eder ağız ağrısını giderir. Eğer yaprağını yakı edip başdaki baş çıbanlara sürseler giderir. Göz dışarı çıktığına ve midede olan basura ki kan akar ve kan akmaz sürseler fayda eder. Eğer yaprağını yumuşak dövseler zahmetli ve zayıf ve madde inen makata sürseler fayda eder. Eğer meyvesini sıkarsalar suyunu ağızda sürseler ağız ağrısına fayda eder. Eğer çiçeğini kullansalar bağırsak çıbanlarına, yeseler ishale ve bağırsak zayıflığına ve kan tükürmeye fayda eder. Eğer kökünü kullansalar mesanede olan taş dağıtır böbrekte olanı dahi dağıtır. Eğer çiçeğini dövseler balla karıştırırsalar göze sürseler ısı şişlere fayda eder. Eğer ısırguya sürseler sakın eyler. Çiçeğin suyla içseler mide ağrısına fayda eder. Yaprığını içindekiyle dökseler yakı edip uyluk rahatsızlıklarına ki safrada olur sürseler fayda eder. Eğer fitil yapsalar bundan göz rahatsızlıklarına kullansalar fayda eder. Fitilin terkibi budur ki tazeşi dövülür sıkılır suyunu reng ezer gibi taş üzerine dövüp, toz hâline getirip ederler. Koyulunca ondan samg ezeler o samgla onu fitilcikler yaparlar kururlar lazım olduğu zaman kullanırlar.

772-Uleyk'ül kelb Rosa canina

İt burnudur. Yaprığı mersin yaprağına benzer, çiçekleri ak olur. Budaklarında sert sert dikenleri olur, yemişikleri zeytin çekirdeği gibi olur uzunca eğer ovulsa kıbkızılca olur, içi pul gibi olur. Kurutsalar içini çıkarsalar akciğere ziyan etmek için şerbetle pişirip içseler içi kabz eder ve sidiği tutar. Eğer suyla pişirseler içine girip otursalar basura çok fayda eder.

773-Ulyak [İlk] Resin, gum

Sakızdır. Çam sakızı ve meneviş sakızı kızdırıcıdır. Yumuşatıcıdır. Öksürüğe fayda eder. Akciğer çıbanına ve göğüsten kan tükürmeye fayda eder. Eğer le'ûk gibi yeseler ya balla karıştırıp yeseler sidiği yürütür. Veremleri giderir. İçi yumuşatır ve eğer suyla ezip zencarla ve natrûnla karıştırıp çıbanlı uyuza ve yaş akan kulaklara damlatsalar fayda eder. Fıstık ağacının sakızı çözücüdür. Kirleri temirler. Eski kaşıntı ve uyuza fayda eder. Sidiği yürütür. Öksürüğe ve göğüs ağrısına fayda eder. Eğer temren ve diken üzerine sürseler çıkarır. Eğer yakı yapıp sert şişlere sürseler çözer yumuşatır. Eğer çam sakızını ateşte eritseler beraber bir yere koyup yakı yapıp makatta tabibler aciz olduğu siğillere sürseler giderir. Eğer bu yağdan topuklar yarığına sürseler fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirtiler 2,5 gramını aç iken iki yumurtayla içseler öksürüğe fayda eder. Astım veya nefes darlığına ve akciğer zahmetine ve çıbanlara çok fayda eder. Eğer nar çiçeğiyle karıştırıp cerahate ekseler bitirir.

774-Alak *Hirundo medicinalis*

Sülükdür. Eğer sülüğü yaramaz çıbanlara ve şişi olan yerlere yapıştırırsalar yaramaz kanı çeker. Eğer kulakla ağız arasındaki kemiklere yapıştırırsalar kapakta olan yaramaz kanları çeker. Eğer külünü yakıp sirkeyle karıştırıp kapakta biten kılı yoldukdan sonra sürseler artık bitirmeye. Ayrıca ağırın yerlere yapıştırırsalar hacamat faydası eder.

775-Anber Ambra grasia Ambergris

Meşhurdur. Kalb ve dimağı kuvvetli eder. Felce ve yüz felcine ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz balgam olan rahatsızlıklara fayda eder. Midenin soğuk ağrılarına ve bağırsakta olan kalınlaşmış, yoğun ve katılaşmış yellere ve tıkanma ve tıkanıklıklara fayda eder.

776-İnebü's-sa'leb *Ribes uva-crispa*

Eğer İt üzümüdür. Soğuktur kurudur. O iki nev'i olur. Bir çeşiti yenir ilaçlara katılır, bir çeşidi de yenmez. İnsanı öldürür. O yemesi dahi korkutucu ve tehlikelidir. Lekeleri giderir, uyku getirir. On taneden yukarı yenmez suyu sıkıp kullanılırsa boğaz ağrısını giderir. Özellikle ona kasni ve raziyane suyunu katarlar, fayda eder. Eğer onu kaynatıp köpüğünü alalar. Suyundan 64 gram ödemi olana içirseler fayda eder. Şu kişi ki midesinde şiş olur o sudan içse sürse dahi fayda eder. O çeşididir ki öldürücüdür, onu dışardan yakı ederler. Gül yağıyla isfidacla karıştırıp şu evramaki (Veremler, vücudda hâsıl olan yumrular, şişler.) ıssı kan, balgam, safra ve sevdalardan olur sürseler çözer. Eğer kimse ondan yiyip zarar görürse kusmakla, yoğurt yemekle, anison, badem yağı, besili tavuk çorbasını içmekle bu zararını yok eder. Eğer it üzümünü yumuşak dövseler baş ağrısına sürseler fayda eder. Mideye sürseler yanmasını giderir. Eğer dövüp tuzla karıştırırsalar yakı edip kulak arkasında olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer suyunu isfidacla ve nürdesegle karıştırıp nemle ve issurguya sürseler fayda eder. Eğer gül yağıyla karıştırıp yakı edip çocuklar başına sürseler her saatte değişseler dimağlarından olan şişlere fayda eder. Eğer suyla ezilseler damlatsalar kulak ağrısını sakın eyler. Eğer hanımlar yücügez eyler, fitil gibi önünde götürseler rahimden akan yaşları keser. Eğer dövseler suyunu şekerle içseler içteki veremleri çözer.

Eğer 77 gramını kasni marul suyuyla ve razıyane suyuyla karıştırırsalar içseler ciğerde ve dalakta olan şişlere, makat şişine dahi fayda eder. Eğer suyunu içseler yakı edip mideye sürseler susuzluğu giderir. Eğer suyunu isfidacila karıştırırsalar ateş yanığına ve çıbanlı çiçeğe sürseler fayda eder. Eğer dövseler seratan adlı çıbanlı şişe sürseler sakın eyler. Eğer meyvesini yeseler ihtilam olmayı engeller. Eğer yakı edip sert şişlere birkaç kere sürseler giderir. Evet, bir türlü olur. Yaprığı evvelki gibi kızılca kızılca olur. Değirmice kakunec meyvesi dedikleri olur. Eğer günde yedi tanesini yedi gün kadar yutsalar sarılığa fayda eder. Sidiği yürütmekle giderir çıkarır. Böbreğe fayda eder. Mide yanmasını giderir. Nefes darlığına fayda eder. Eğer hanımlar yedi gün hayzdan kesildikten sonra günde yedi tane içseler hamile olmazlar. Mücerrebdir. Bir türlü dahi olur. Yaprığı ayva yaprağına benzer, kızılca yemişler olur, kabı içinde olur, rengi zaferana benzer düşeni yerlerde biter. Eğer kökünün kabuğundan birkaç gün günde 6 gram içseler sidiği yürütür. Eğer maul'karatinle içseler bu faydaları eder. Eğer pişirseler suyunu ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder. Eğer suyunu balla karıştırıp göze sürme etseler gözü keskin eder. Bir türlü dahi olur yaprağı su teresi yaprağına benzer. İçlerinden zeytin büyüklüğünde meyveleri ve karaca çiçekleri olur. Meyveleri salkım salkım olur. Her salkım on tane, on iki tane olur. Değirmice ve uzun kökü olur kalın olur. Dağlarda veya çınar ağacı arasında olur. Eğer yakı etseler yaramaz çıbanlara sürseler çok fayda eyler. Eğer kökünden 3 gramını şarapla içseler çok türlü türlü hayaller eder. Eğer 6 gramını içseler üç gün sarhoş eyler. Eğer dört dirhem içseler öldüre. Tiryaki maul'aselledir. Çok içseler kusalar. Evet, aç olur.

777-İnebü'd-dübb *Arctostaphylos uva-ursi*

Ayı üzümüdür.

Gövdesi insan boyunca olur. Yaprakları nar gibi olur. Yemişlerinin içinde ufacık çekirdekleri olur. Dört tanesini yeseler ishale fayda eder.

778-Ankebût *Speder*

Örümcektir. Eğer örümceği bedende olan cerahate sürseler bitirir. Şişmesini engeller. Eğer kan akan yere sürseler kanı keser. Eğer çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer akını bir deriye bağlayıp pazuya bağlasalar dört günde bir tutun sıtmaya fayda eder.

779-Unsul *Drimia maritima*

Yaban soğanıdır. Eğer yeseler faydası çok olur gayetle. Eğer pişirip yakı yapıp yılan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer 32 gramını pişmiş yaban soğanına 256 gram tuz karıştırıp pişirseler aç iken 6 gram içseler içi yumuşatır. Eğer balla karıştırıp yeseler sidiği yürütür. İç ağrısına ve sarılık hastalığına fayda eder. Eski öksürüğe ve astım veya nefes darlığına ve akciğerden ve göğüsten irin ve kan tükürmeye fayda eder. Göğsü temizler. Hazmı kuvvetli eder, içi ishal eder. Eğer kurutup bu soğanın yaprağı üzerine bassa aksak olur. Vakit olur sıçan yese ölür. Eğer suyunu sıksalar unla karıştırırsalar koysalar ödem olan kişilere içirseler çok fayda eder. Eğer tohumunu kulunç olan kişilere içirseler şifa bula. Evet, şu şekilde ederler ki, yumuşak döveler. İçkiyle karıştırıp habla eyleseler nohut kadar bir gün balda koyalar. Kulunç olan kişiye ki, hiç ilac fayda itmemiş olur, şifa bula. Eğer ufak doğrasalar ipe dizeseler gölgede assalar kırk gün dursa kırk günden sonra 270 gram alsalar 6400 gram sirke katsalar altmış gün güneşte koysalar, evvel kabın ağzını sağlam bağlayalar, ondan süzüb kullanabilirler.

Eğer mazmaza etseler süst (Gevşek, zayıf, güçsüz)olmuş diş etlerin sağlam eder. Sallanan dişleri sağlam eder. Ağız kokusunu giderir. Eğer içseler boğazı iyi eyler. Sesi saflaştırır. Midneyi kuvvetli eder. Hazmı iyi eder. Tıkanıklıklarını açar. Sevdadan olan rahatsızlıkları giderir. Kuruntu ve karasevdaya ve epilepsiye ve cünûna (Delilik, cinnet. Delirmek.) fayda eder. Mesanede olan taşları dağıtır. Rahimlerine ve hunnaka ve dalak şişine fayda eder. Bedeni kuvvetli eder. Benzi güzelleştirir Ve gözü keskin eyler. Evet, Gerektir ki aç iken içeler. Midede yemek azdığına fayda eder. Sidik tutulmasına ve felce ve çok kokuya ve tıkanma ve tıkanıklıklara fayda eder. Ödeme ve sarılık hastalığına fayda eder. Hayzı yürütür. Evet, sinirlere zararı vardır. Şerbeti dahi bu bahsedilen faydaları eder. Terkîbi budur ki, ufacık doğrayalar. Bir küpe koyalar. Üzerine dört o kadar şıra koyalar. Altı ay dura. Ondan süzeler ve kullanalar. Bahsedilen faydaları eder.

780-Unnab *Ziziphus jujuba*

Eğer yeseler ve suyunu içseler iyi hılt (kan, balgam, safra ve sevda) eyler. Kan galebesini sakın eder. Öksürük ve astım veya nefes darlığına ve böbrek ve mesane ve göğüs ağrısına fayda eder. Evet, yemekden evvel yemek iyidir. Yaş balgam ve kan yapar. Eğer pişirip yeseler içi yumuşatır. Eğer pişirmeden yeseler ham iken içi kabz eder. Evet, geç hazm olur. Öksürüğe çok fayda eder. Eğer ıslatıp veya pişirip yeseler eğer mercimekle pişirip suyunu içseler göğüs irinini giderir. İç soğutur. Eğer çorbasını gargara etseler hunnaka fayda eder. Evet, çok yemeyeler. Zîra gaz yapar. Karnı şişirir. menî azaltır. Zekerin sertleşmesini geciktirir. Issı mizaçlı kişilerin mizacını iyi eder. Özellikle ki gül suyuyla ve azcık şekerle kullanalar. Eğer yaprağını kurutsalar, dövüp toz haline getseler eleseler onunla çıbanlara ekseler çok fayda eder. Eğer yaprağını pişirip suyunu sıksalar günde 192 gramını beş gün kadar içseler kışıntı ve uyuzu giderir. Mücerrebdır. Eğer yaprağını çiğneseler müşhil otlar içen kişiye fayda eder.

781-İneb *Vitis vinifera*

Üzümdür. Eğer çiçeğin içseler ishal eder. Evet, midede gaz yapar. Bir zaman durmuşu mideye iyidir. İştih getirir. Hastalara iyidir. Ak üzüm kara üzümünden iyidir. İki üç gün kesilip durmuşu tazesinden iyidir. Kabuğu soğuk ve kurudur. Geç hazm olur. Etli kısmı ıssıdır yaşıdır. Çekirdeği kurudur soğuktur. Üzüm iyi gıdadır. Bedene kuvvet verir. İncire benzer. Gıdası çok olduğundan zararı olur. Evet, taze kesilmiş gaz yapar. Olmuşunun zararı hamından azdır. İç ishal eder. Bedeni geliştirir, cimayı artırır. Mideye iyidir. Evet, susatır. Gerektir ki, ıssı mizaçlı kişiler üzerine sirkencebîn içseler ya ekşi nar suyunu içseler kesinlikle çekirdeğiyle ve kabuğuyla yemeyeler. Üzerine soğuk su içmeyeler. Eğer şırayla yağmur suyuyla içirseler eski sıtmalara fayda eder.

782-Avsec *Rubus fruticosus*

Böğürtlendir. Eğer yaprağının suyunu sıksalar pişirseler koyulunca koyulduktan sonra çocuklar gözündeki aklığa fayda eder. Eğer yaprağını sıkıp suyla sürme edip göze çekseler göz ağrısına fayda eder. Eğer suyunu içseler safradan olan uyuza fayda eder. Eğer dövüp suyunu sıksalar yedi gün tam göze sürseler aklığı giderir. Eski olsun yeni olsun eğer meyvesini dövüp sıksalar ve kurutup 0,8 gramını ezip göze sürseler eski ve yeni olsun aklığı giderir.

Eğer meyvesini dövüp yine kurutup 0,8 gr hanımlar suyla ezip göze çekseler bütün ağrılarına ve gözün aklığına fayda eder. Eğer şerbetini cüzzam belirtisi olan kişiye içseler fayda eder. Terkibi budur kökünü ufak doğrayıp ve şerbeti reyhan ile pişireler üçte ikisi gedip biri kalınca ondan 80 gram içseler ve sevdâyı söker. Ama bu şerbeti vermeden önce koyun eti yedireler. Bunun faydası itburnu faydası gibidir.

783-Ûd *Aquilaria agallocha*

Meşhurdur. Eğer çiğneseler ya kaynatıp suyunu gövdeye saçsalar kokusunu iyi eder. Eğer tütsü eyleseler günlük faydasın eder. Eğer suyla içseler ciğer ağrısına ve çıbanına fayda eder. Eğer 1,6 gramını içseler midede olan yaş ve azmış kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Tıkanıklıkları açar. Gazları dağıtır. Sinirleri sağlam eder. Dimağa fayda eder. Yüreği ferah ve kuvvetli eder. Eğer tütsü eyleseler başdan balgamları indirir. İçi kabz eder. Sidiği yürütür.

784-Ûdu'l-hayye

Yılan ûdudur. Buyana benzer. Sert olur. Tadında acılık olur. Eğer tütsü eyleseler tez kokusu çıkar. Eğer 1,6 gr içseler zehir içene fayda eder. Eğer elinde tutsa yılan o kişiye yakın olmaz. Her yılan ki onu göre yerinden kimıldanmaya uyuya.

785-Urb, abund

Şu otlardır ki incecik budakları olur. Mersin yaprağına benzer. Budakları kara kızıl olur, her budağının tepesinde çiçekleri olur. Sirke renkli degirmice olur. Rihham gibi dağlarda biter, acı olur. Eğer bir tutamını incirle pişseler suyunu içseler yan baş ağrısına fayda eder. Balgamı ishal eder. Bir türlü dahi olur. Uzun bir karış olur. Ak ak olur, çiçeği sarı olur. Dağlarda biter. Eğer pişseler suyunu içseler arka ve yan baş ağrısına fayda eder.

786-Aynun *Globularia cordifolia*

(Yukarıdaki -Urb ile aynı) Şu ottur ki incecik budakları olur. Sert sert yaprakları mersin yapraklarına benzer. Budakları kara ve kızıl olur. Her budağının tepesinde çiçekleri olur, sırma renkli degirmice olur. Ruhham gibi dağlarda biter, tadı acı olur. Eğer bir tutamını incirle pişseler suyunu içseler yan baş ağrısına fayda eder. Balgamı ve sevdâyı ishal eder, bir türlü dahi olur. Uzun birer karış olur, ak olur. Yaprığı mezrenbuş yaprağına benzer Evet, uzun ve ak olur. Çiçeği sarı olur, dağlarda biter, eğer pişseler suyunu içseler arka ve yan baş ağrısına fayda eder.

787-Uyûnu'd-dikter [Uyûnu'd-dîk] *Abrus precatorius*

Bedenos gözü derler. Taneleri olur. Keçi boynuzu çekirdeğine benzer. Yuvarlak ve kızıl olur. Parlak olur, eğer 3 gr içseler cimayı ve menî artırır.

788-Aynü'l-hüdhüd *Origanum majorana*(çiçeği)

Hüdhüd gözüdür. Mücerrebdır siyatik olana, koç kuyruğuyla içirseler fayda eder.

Harfü'l-Gayn**789-Gafet [Gafes] *Agrimonia eupatoria***

Türkçe Kuzu pıtrağına benzer. Eğer yaprağını dövüp domuzun iç yağıyla karıştırıp iyileşmeyen çibanlara ekseler bitirir. Eğer tohumunu şerbetle içseler akciğer ve bağırsak çibanlarına fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Ciğer tıkanıklıklarını açar. Kuvvetli eder.

790-Gad [Gar] *Laurus nobilis* Linn

Defnedir. Eğer onun yaprağını kaynatıp suyuna girip otursalar mesane ve rahim ağrısına fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirseler yakı yapıp arı soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer ekmekle veya unla yakı yapıp ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer yaprağından bir parçası yere düşmeden kulak arkasına yapıştırsalar ne kadar içki içirirlerse sarhoş olmaya. Eğer ağacından bir parçasını çocuklar beşiğine koysalar veya bağlasalar ağlamaya uyu-ya. Eğer meyvesini şerbetle içseler rutubetten olan dalak ağrısına ve baş ağrısına fayda eder. Eğer buruna damlatsalar yüz felcine fayda eder. Eğer yaprağını sirkeyle karıştırıp pişirip ağızda tutsalar diş ağrılarına fayda eder.

791-Galiyûn *Galuim verum*

Bir ottur ki, sarıca çiçekleri olur. Buna süt otu derler. Zîra maya gibi sütü dondurur. Eğer çiçeğini yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Kan sızmasını keser. Eğer kökünü yeseler cima isteğini getire fayda eder.

792-Galşen (galbesan (galışenser

Bir ottur gökçe çiçekleri olur, yollarda harab yerlerde biter. Eğer yaprağını budaklarıyla dövseler yakı edip sirkeyle hanazîre ve kansere kulak ardında olan şişlere fayda eder. Eğer yakı edip yaramaz çibanlara ve anlına sürseler çok fayda eder.

793-Garîkûn *Polyporus igniarius*

Katranköpüğü derler. Balgamı sürer, zararsız şerbettir. İyisi odur ki ak olur, yeni olur. Degmedin elekten geçse, şerbeti 5 gramdır. Gül kesire iledir. Kızdırıcıdır, sıcak ve kurudur. Eğer 6 gramını suyla içseler ciğer ağrısına astım, nefes darlığı zahmetine, sidik tutulmasına, böbrek ağrısına, hunaka (nefes borusu veya boğazda tıkanm yoluyla meydana gelen boğulma, difteri), gövde rengi bozulduğuna, eğer tılayla içseler akciğer çibanlarına fayda eder. Eğer sirkencübînle içseler dalak şişine fayda eder. Eğer çiğneseler suyunu sürseler üzerine yaş nesne içseler mide ağrısına ve ekşi gegirmeğe fayda eder. Eğer 5 gramını sirkencübînle içseler siyatığe, mafsallar ağrısına, epilepsiye fayda eder. Hayz kanın yürütür. Eğer 3 gr ya 6 gramını maül karatinle içseler ishal eyler.

Rahimde olan gazları dağıtır. Eğer 3 gr şerbetle içseler öldürücü otlar zararını ve zehirli hayvanlar soktuğunu yok eder. Altı gram içseler dimağı temizler ve sinirleri temizler. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz muhtelif kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Sevdadan, balgamdan, safradan ishale sidiği yürütür ve sıtmalara fayda eder. Epilepsiye ve rengin azmasına fayda eder. Yüreği ve mideyi kuvvetli ve ferah eder. Eğer şırınga etseler veba salgınında olan nüzulleri yok eder. Eğer anasonla kullansalar mide ağrısına ve soğuk ağrılara fayda eder. Böbrekte olan taşları dağıtır, ravend ile beraber kullansalar cemi mafsalları, sinirler ağrısına fayda eder. Eğer anasonla içseler astım, nefes darlığı rahatsızlığına çok fayda eder. Eğer beraberi meyan balıyla içseler eski balgamı öksürüğe fayda eder. Eğer ravendle içseler ham kan, balgam, safra ve sevdalardan olan arka ağrısına fayda eder. Eğer üç dirhem içseler azcık kunduz hayâsıyla. Balgamdan ve gayreden olan kuluncu giderir. Eğer şırınga etseler bu faydayı eder. Eğer pişirdikten sonra içseler eski balgamı ishali giderir. Eğer beraberi asarunla bir kaç gün içseler ödeme fayda eder. Eğer balla karıştırırsalar maypuhteyle ezip gargara etseler hunaka fayda eder. Eğer bir kişi boynuna bir parçasını assa akrep sokmaz. Katı kurusu ve katısı yaramazdır, öldürücüdür. Biraz limon suyuyla yutsalar safra ve balgamdan olan ilacabet eder. Bunu yalnız içmek korkusuzdur. Sinirlerden ahlâtı çıkarır. Küllüma eder. İçeride ne kadar şişler varsa ki dışardan ilaç olsa bile derman olmaya. Onları giderir. İlla onu çiğnemededen yutalar, zararını görseler ılık suyla koyup az miktar ve süt içmektir. Bel ağrısına ve bütün mafsallara garikon iyidir. Erkek ve hanım yazda ve kışta içse olur. Meğer sert ıssılardaki sert soğuklarda ki ihtilat berkişür (hastalıklar karıştırılabilir), kalınlaşmış, yoğun ve galiz olur, mugayyer olmayalar.

794-Garanîn [Garaniyûn] *Geranium rotundifolium*

Bir ottur ki yaprağı gelincik yaprağına benzer. Evet, uzun olur. Tatlı olur. Yenir. Eğer 3 gr şerbetle içseler gazları dağıtır. Eğer yakı etseler tuzla ve zacla karıştırıp siğillere sürseler kopara. Mücerrebirdir.

795-Galiye *Galiomoschata* A perfume made of musk

Müşkdür. Sert şişlere sürseler yumuşatır. Eğer kokulasalar epilepsi tutana fayda eder. Soğuktan olan baş ağrısını sakın eder. Eğer şerbete koysalar sarhoş eder. Eğer kokulasalar kalbi ferah eyler. Eğer fitil gibi hanımlar götürseler rahim ağrısına fayda eder. Hayzı yürütür. Rahmi temizler. Hamile olmağa yardım eder.

796-Gabîra [Gubeyra] *Sorbus domestica*

İğdedir. Eğer ham iken ya sarı iken toplasalar güneşde kurutsalar içi kabz eder. Mideyi debğ eder. Kusmayı durdurur. Eğer içkiarasında kullansalar geç sarhoş eder. Karına ve bağırsağa inen safraya fayda eder. Eğer çiçeğini toplayıp bir çubuğa ki tepesinde bir yaprağı olur ona düzseler halka edip çıplak başa geçirilip koysalar çok ferah eyler. İğde soğuk ve kurudur. Bunun çiçeği vaktinde kokuları gelir. İnsana cima istegi verir. İğde karın bağlarına kuvvet verir. Bağırsakta olan yaşları önler, zehire yararlıdır. Karından kan gelmesini giderir. Safrayı gami kusmayı men eder. Çok yemek mideye zarar verir. İğde ıslahı şekerle tatlılar ile dir.

797-Gurayra *Pastinaca sativa*

Havuç gibi biter. Tohumları kerefis tohumu gibi olur. Uzun ve kara olur. İçseler dalak ağrısına ve sidik ve hayız tutulmasına fayda eder. Tıkanıklıkları açar.

798-Gara (Gıra) *Viscum album*

Ökse de denilen yapışkan madde.

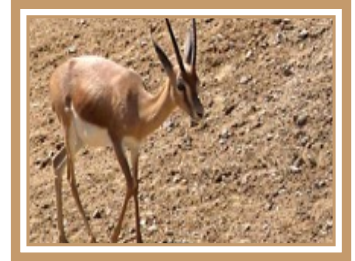
Yelimdir. Eğer değirmen tozundan olan yelimi şişlere sürseler pişire. Eğer herre (herle) etseler içseler göğüsten kan tükürmeye fayda eder. Eğer sığır gönünden olan yelimi sirkeyle demregüye ve çıbanlı uyuza sürseler fayda eder. Eğer sürekli baş ağrısı hastalığı, miğferlere ıssı suyla ezip ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer balla ve sirkeyle ezip cerahate sürseler bitirir. Eğer balık kursağını ezseller baş merhemlerine ve çıbanlı uyuz otlarına katsalar fayda eder. Eğer kulunç otlarına katsalar fayda eder. Eğer sirkeyle ezip tavşan derisi üzerine yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yakıp sürme yerine kullansalar fayda eder.

799-Garb *Populus alba-nigra*

Kavaktır, yaprağı baş ağrısına fayda eder. Onun meyvesi kabzdır. Öksürigü giderir, hayzı sürer ve sidik yollarını açar. Sokucu hayvanların zararını giderir. Eğer fülülle içseler iladus (on iki parmak, boş ve ince bağırsaklarda şiş gibi bir nedenden tıkanma, ileus) zahmetine fayda eder. Yapracağını suyla içseler hamile olmayı engeller. Meyvesini içseler kan tükürmeye fayda eder. Eğer ağacının kabuğunu yaksalar sirkeyle dövüp toz haline getirip sigillere sürseler giderir. Çıbanlara sürseler yumuşatır, yaş kabuğunu, yaprağını gül yağıyla dövüp, toz hâline getirtseler nar kabuğu içinde ondan kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Eğer pişirseler suyunu yaz sıcaklığında gut hastalığı olanın ayağına sürseler fayda eder. Eğer bu suyla başı yıkasalar konakların giderir. Eğer yaprağını kurutup dövseler taze cerahate ekseler bitirir. Eğer yaprağını sıksalar kulağa damlatsalar akan yaşı keser. İçseler ciğer tıkanıklıklarını açar, eğer kökünün kabuğunu kaynatsalar suyuyla kılları yıkasalar karartır, eğer kabuğunu yaksalar sirkeyle külünü karıştırırsalar gövdede olan sancılara ve sigillere sürseler fayda eder.

800-Gazal *Eudorcas albonotata*

Sığın geyiğinin buzağısıdır. Av etlerinin tercihidir. Bedeni kurudur. Kuvveti artırır. Beyni, artık yaşları giderir dir. Tez hazm olur. Badem yağıyla yeseler kurutması az olur. Soğuk gazları ve soğuk hastalığı olan kişi ceviz yağıyla pişirip yeseler fayda eder. Eğer bokunu yakı yapıp sirkeyle balgamî şişlere sürseler fayda eder.

Harfü'l-Fa**801-Favaniya *Paeonia officinalis***

Üd-ı salıbdır. Erkeği ve dişisi olur. Erkeğinin yaprağı ceviz yaprağına benzer. Kalınlığı parmak kadar olur. Uzunlu bir karış olur. Dişisinin kökü çok olur. Çiriş kökü gibi budak budak pelit gibi yedi ya sekiz olur.

Eğer kökünden hanımlara badem kadar nifas vaktinde yedirseler temizler, hayzı yürütmeye fayda eder. Eğer şerbetle içseler karın ağrısına ve sarılık hastalığına fayda eder. İçi kabz eder. Eğer tanesinden on tanesini veya on iki tane kara şerbetle içseler rahimden akan sızıntıya fayda eder. Eğer tanesinden yeseler mide ağrısına fayda eder. Eğer çocuklara yedirseler sıtmalarına fayda eder. Eğer dişisini epilepsi tutana kullansalar fayda eder. Evet, demirle kesmeyeler ki hassiyeti gider.

802-Fagra [Fagıra] *Zanthoxylum fagara*

Bir tanedir ki nohut kadar olur. Karaca taneleri olur. Eğer sıksalar suyunu ağıza mazmaza etseler ağız kokusuna fayda eder. Eğer içseler içi kabz eder. Mideyi ve ciğeri ıslah eder.

803-Fat *Strychnos nux- vomice*

Bir ottur ki Türk vilayetinden gelir. Soğuk suyla içseler zehirli hayvanlar soktuğuna, zehirlerin zararını yok eder ve sert ağrıları sakın eder.

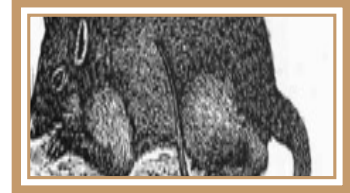
804-Falbernes *Phalaris tuberosa*

Kamışa benzer, boğun boğun olur, ak olur, dar ve taneli olur. Eğer yaprağını sıksalar suyunu şerbetle ya suyla içseler mesane ağrısına fayda eder. Eğer tohumundan 10 gram içseler fayda eder.

805-Far *Musrattus Mouse*

Sıçandır. Eğer yarsalar akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer yarsalar siğillere ve hanazîre sürseler fayda eder. Eğer pişirip suyuna girseler sidik yolunda rahatsızlığı olan kişiye fayda eder. Etini çok yemek nisyan getirir. Mideyi bozar, akli dolandırır. Eğer yarsalar temren ve diken üzerine sürseler çıkarır. Eğer bokunu sirkeyle karıştırırsalar saç dökülmesine sürseler giderir.

806-Faşra [Faşera] *Bryonia alba*

Sarmaşığın kara yemişlisidir. Yaban kabağı derler, rüngül dahi derler. Sarmaşığın bir çeşididir. Budakları ve yaprakları ve telleri olur. Hepsî üzüm çubuğuna benzer, salkım salkım kızıl meyvesi olur. Çıktığı zaman uçlarını alsalar pişirip yeseler sidiği yürütür, içi ishal eder. Meyvesini yaprağını kökünü tuzla yakı edip yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer kökünü boyla karıştırıp gövdeye sürseler temizce temizler ve yüzde beliren çilleri giderir ve siğilleri giderir. Çıbanların eserin giderir. Eğer yağla pişirseler mum gibi olunca ağrılara sürseler fayda eder. Basura sürseler fayda eder. Eğer tılaya yakı etseler, şişlere sürseler çok fayda eder. Kırılmış dağılmış kemiklere sürseler bitirir, eğer zeytinyağı ile iyice pişirseler dört sefer yine bu faydayı eder. Eğer göz altındaki toplanan kana ekseler giderir. Eğer yakı eyleseler şerbetle kurluğana sürseler fayda eder. Issı şişlere sürseler çözer. Eğer yakı etseler felce tıkanma ve tıkanıklıklara fayda eder. Eğer yakı edip ufanmış sinirlere sürseler çıkarır, eğer merhemlere katıp çıbanlara sürseler etlerin yiye yeni et yok eder. Eğer 3 gr her gün içseler baş ağrısına fayda eder. Eğer kullansalar, felce, tıkanma ve tıkanıklıklara fayda eder. Eğer 3 gramını içseler yılan soktuğuna fayda eder. İçte çocuğu öldüre çıkarır, çocuk sonunu çıkarır. Hanımlar fitil gibi götürse böğür ağrısına fayda eder. Otuz gün kadar günde 10 gram içseler dalak şişlerine fayda eder, giderir.

Eğer balla karıştırıp leuk gibi yeseler sidiği yürütür. Hunnak olanlara fayda eder. Öksürüğe böğür ağrısına fayda eder. Eğer incirle yakı yapıp dalak şişine sürseler şişleri çözer. Eğer kaynatıp hanımlar içine girip otursa rahimlerini temizler. İçteki çocuğu çıkarır, eğer dört mevsimde kökünden suyunu çıkarsalar maül karatinle içirseler balgamı ishal eyler, meyvesini çıbanlı çıbansız uyuza sürseler fayda eder. Yakı etseler dahi eğer suyunu sıksalar pişmiş halimeyle yeseler sütü yürütür. Eğer suyunu içseler rahatlıkla kustura, kalınlaşmış, yoğun ve galiz ahlâtı çıkarır.

807-Felencikün *Colchicum autumnale*

Bir ottur ki ak çiçekleri olur, karaca çiçekleri olur. Mercimek yarısınca incecik ufacık kökü olur. Diplerinde biter. Eğer kökünü çiçeğini yaprağını şerbetle içseler zehirli hayvan soktuğuna çok fayda eder.

808-Fahte [Fahite] *Ring dove-Streptopelia Capicola*

Ügeyikdir. Eğer bokunu çocukların boynuna assalar uçuğuna (epilepsi) fayda eder.

809-Fetayil

Bir ağaçtır ki, yerden yukarı bir karış biter. Yaprığı kına yaprağına benzer. Taneleri olur. Su teresi tanesine benzer. Rengi torak otuna benzer. Yaprığı çörekotu yaprağına benzer. Kökü balgamı dağıtır. Eğer yeşil yaprağını erkek günlükle ve tılayla karıştırırsalar hayâ şişine sürseler ve yaramaz şişlere sürseler fayda eder. Sınirler fesadına ve mafsallar sancısına fayda eder. Eğer kökünü pişirseler suyunu içseler zükâma ve başta ve göğüste olan soğuk rahatsızlıklara ve öksürüğe fayda eder. Yemeği hazm eder. Soğuktan olan rahatsızlıkları giderir. Sidiği yürütür. Böbreği ve mesaneyi kızdırır.

810-Fücl *Raphanus sativus*

Turpdur. Gaz yapar. Yemesi iyidir. Evet, mideye yaramazdır. Yaramaz geğirdir. Sidiği yürütür. Eğer yemekten sonra yeseler içi yumuşatır. Gıda hazm olmasına yardım eder. Eğer yemekten önce yeseler yemeği yukarı yok eder. Midede karar tutmağa komaz. Kusmayı rahatlatır. Eğer pişirip yeseler eski öksürüğe fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Taşı olan kişi gerektir ki, turpu yaralar, içini oyalar. Dahi bezir yağıyla doldurub ateş koru üzerine koyalar. Kaynaya. Ondan bir parça soğutalar. İnsan dayanacak sıcaklığa gelince, o rahatsız kişinin zekerini o yağ içine sokalar, dura. Birkaç zaman birkaç defa böyle ederler. Allah'ın inayetinde halas bulur. O taş ufanıb gelip çıkar. Eğer kabuğunu sirkencebînle içseler kuvvetle kustura. Eğer yakı yapıp dalağa sürseler çok fayda eder. Eğer balla karıştırıp yaramaz çıbanlara ve göz altında olan karalara ve yılan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer suyunu içseler hayzı yürütür. Eğer yeseler zehirli otlardan hunnakı yok eder. Eğer tohumunu sirkeyle pişirip yeseler sidiği yürütür. Eğer yaban turpunun yaprağını ve kökünü pişirip yeseler mideyi kızdırır. Rutubetleri çözer. Çok yemeyeler ki mideyi bulandırır. Balgama fayda eder. Kusmayı tepretir. Başa ve dişe zarar verir. Göze ve dimağa zarar verir. Yemeği bozar. Eğer tohumunu yakı yapıp mafsallara sürseler sancısını sakın eder. Eğer balla karıştırıp yeseler karındaki gazları söker dağıtır. İştihâ getire. Böbrek ve mesane ağrısına fayda eder. Cima isteğini artırır, sütü artırır. Zehirli hayvanlar soktuğuna ve zehirlenmeye fayda eder. Eğer turp yemiş kişiyi akrep soksa acımayla. Eğer gövdede olan bere eserlerine sürseler giderir. Eğer kılı dökülen kişi devamlı yese kılı biter. Eğer tohumunu sefûf gibi yeseler ciğer ağrısını giderir.

Evet, gövdede bit eyler. Eğer ödem olan kişi turp suyunu içse çok fayda eder. Eğer turpu dövseler suyunu sıklılar aç iken 51 gram içseler mesanede olan taşı dağıtır. Gayet mücerrebdir. Eğer tohumunu yakı yapıp demregüye sürseler giderir. Eğer yaprağının suyunu içseler sarılık hastalığına fayda eder. Taşları dağıtır. Ciğerde olan tıkanıklıkları açar. Zekeri kıvama getire. Eğer yemekten sonra yeseler yemeği hazm eder. Eğer Tepesini oysalar içine gül yağı koysalar kızdırıp kulağa damlatsalar ağrısını giderir. Mücerrebdir. Eğer turp parçasını alsalar oysalar içine 13 gr şalgam tohumu koysalar bir nesneyle kapatsalar hepsini hamurla kaplasalar kor ateşe gömseler hamur pişinceye kadar dursa, sonra çıkarsalar soğutsalar taşı olana yedirseler üç gün kadar böyle etseler çok fayda eder. Mücerrebdir.

811-Ferfiyûn (Ferbîyûn) *Euphorbia helioscopia*

Meşhurdur. Kurudur, onu göze sürme etseler fayda eyler. Balla çekseler zira acıdır. Eğer afi' şerbetlere katsalar içseler siyatîğe fayda eyler. Eğer baş yarığına ekseler fayda eder, gayetle. Eğer yağda eritip Zeytinyağına koysalar felce uyuşmuşuna sürseler fayda eder. Eğer onu karatinle içseler yan başında ve arkadan ve bağırsaklardan yapışkan balgamları söker çıkarır. Gam ve tasa getirir ve makatta zehir eyler. Terbiyesi mukul ve beyan balıdır. Yahut sümbül tarçını, selihadır. Yahut tatlı badem yağıyla karıştırıp, sonra kullanalar. 0,8 gramdan fazla kullanmayalar. 10 gram içen üç gün kadar, soğuktur getirir, midenin ağzı tutulur. Eğer sekbinec ve uşak ve mukulla bir dengini bir buçuk nişastayla içseler yapışkan balgamı ishal eder. Soğuk mizaçlı kişilerden ve uyuşmuş mafsallar ağrısına fayda eder. Eğer dövüp, toz hâline getiripetseler sümbül tarçın ile karıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. 0,4 gramını 3 gr nişasta ile dövüp toz haline getirip yemeğe saçıp yeseler siyatîğe, yüz felcine, kulunca, böğürde soğukluğuna kuduz it taladığına sürseler fayda eder. Ayrıca mafsallardan, sinirlerden balgamları temizler. Sarı suyu ishal eder. Issı mizaçlı kişilere yaramazdır. Eğer dövüp, toz hâline getiripetseler sükle karıştırıp hanımlar sürse rahimde olan yaşlığı kurutur, sağlam eder. Çocuk düşürmeye engel olur. Ferfiyonun ıslahı gül yağyladır. Mukl, zamgı arabi ve kesiradır. Eğer 3 gr rafadan yumurtayla yeseler ne ki içinde fazla garib balgam varsa dışarı sürer, ödeme ve ayak ağrısına faydalıdır ve temizler.

812-Ferasiyûn *Marrubium vulgare*

Türkçe Kavkaz derler. Meşhurdur. Yaprığını kurutsalar suyla pişirseler tohumunu dahi yahud yaşken alsalar dövseler suyunu çıkarsalar balla karıştırıp yalasalar akciğer çıbanlarına ve astım veya nefes darlığına ve öksürüğe fayda eder. Eğer gök süsen köküyle karıştırıp kullansalar göğüste olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Hanımlar içse hayiz yürütür. Çocuk sonunu çıkarır. Çocuk doğmasını kolaylaştırır. Öldürücü otlar zararını yok eder. Evet, mesaneye böbreğe yaramazdır. Eğer yaprağını yakı etseler yaramaz çıbanlara ve kurlagana ve eti yenen çıbanlara sürseler fayda eder. Böğür ağrısını sakın eder. Eğer yaprağının suyunu balla karıştırıp göze sürseler tez eder. Gözde olan sarılığı giderir. Eğer yalnızca gül yağıyla kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer göz fitillerine katsalar gözün perdisini giderir. Nurunu artırır. Eğer 3 gramını zufa suyunuda ezseler tatlı badem yağıyla içseler göğsü temizler. Yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır geçirip tükürmekle eğer 5 gram menekşe şerbetinde ezseler içseler ya cüllabda. Öksürüğe göğüs çıbanlarına fayda eder. Göğüste yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı önlere çıkarır. Geçirip tükürmekle. Eğer suyunu balla karıştırıp yakı edip yaramaz çıbanlara cerahate sürseler fayde eder bitirir.

Eğer hurye ve hanazîre a ve çiğ çıbanlara sürseler pişirir. Eğer ferasiyon taze iken dövseler böbrek yağıyla şişlere sürseler hal eder. Eğer bir yer kazsalar insan boyunca kum döşeseler ateş yaksalar ta ki kıza. Ödün çekseler yerine bu otu döşeseler sıyrığı kötürüm olur. İçine yatırsalar dahi üzerine bu otdan koysalar dahi üzerine kaftanlar örtseleler şu güne deyin ki ıssılığı giderir. Allah'ın inayetiyle o saat dura gele mücerredir. Eğer yaprağını köpüğü alınmış balla karıştırıp etseler yeseler rabvaya nefes darlığına çok fayda eder. Eğer kepek suyunuda iyice pişirseler 20 gr ferasiyon yaprağını koysalar. Sert öksürüğe çok fayda eder. Evet, altı gün kadar yapalar çok mücerredir. Eğer tazesini dövseler yakı edip bağırsak bağlandığı ve ağrısına fayda eder. Eğer suyunu sıkıp 77 gram gül yağıyla ya zeytinyağıyla içseler bağırsak ağrılarına fayda eder. Yoğunlaşmış gazları dağıtır. Eğer pişirseler göğüse sürseler nefes darlığına fayda eder. Karına sürseler ağrıları sakın eyler ve gazları dağıtır. Eğer suyunu balla karıştırıp sürseler göze sürseler kabak şiştiğine fayda eder. Eğer yaprağını çiğneseler yutsalar mide ağrısına fayda eder. Eğer suyla zeytinyağı ile ya yalnız suyla pişirip kasığa sürseler olan ağrıların giderir. Sidik tutulmasına fayda eder. Gazlarına dahi fayda eder. Evet, böbreğe ve mesaneye zarar eder. Rازیane tohumu zararını yok eder. Bunun şerbeti göğüste olan rahatsızlıklara fayda eder. Terkibi budur ki ferasyon yaprağını döğeler suyunu sıkalar 2800 gramını 14000 gram şire koyalar üç ay durduktan sonra kullanalar.

813-Furungıdilayun *Cynara cardunculus*

Eşek dikenidir derler. Eşek onu otlamaktadır. Dağlarda biter ağaçlık yerlerde. Uzun kökü olur. Kokusu tere kokusuna benzer, eğer kökünü suyla pişirseler içseler burnu çok kanada. Dalacı olan kişiye sürseler çok fayda eder. Sidiği ve hayzı yürütür. Eğer tohumu ve kendini sıksalar kan tükürrene içseler çok fayda eder. Eğer kökünü içseler göğüsten balgam tükürmeye ve kulunca fayda eder. Eğer kesira ile karıştırırsalar çillere sürseler fayda eder.

814-Ferencmüşk *Melissa officinalis*

Karanfil yarpuzudur. Kedi otu dahi derler. Zîra kedi yaprağını sever. Dimağda olan tıkanıklıkları, kokulasalar ve yeseler ve sürseler açar. Eğer yeseler yürek oynamasını giderir. Eğer yeseler ve kokulasalar burundaki tıkanıklıkları açar. Ciğere fayda eder. Ağız kokusunu iyi eder. Soğuk yüreği ve mideyi kuvvetli eder. Eğer tohumunu içseler Meniyi kurutur. Hayzı keser, içi kabz eder.

815-Ferahu'l-himam [Firahu'l-hamam] *Columba livia*

Güvercin yavrusudur. Issı mizaçlı kişilere koruk suyuyla ve kişnicle yiyeler. Zîra ki ısıdır. Geç hazm olur. Bedende soğuktan rahatsızlığı olan kişilere çok fayda eder. Etini çok yeseler hunnakı eder. Evet, felce çok iyidir. Eğer nohut suyuyla ve torak otuyla ve tuzla pişirip yeseler soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Cimayı artırır. Kebabını yemek dimağa zarar eder. Zîra yaramaz buhar çıkarır. Eğer çömlekte susam yağıyla tuzsuz pişirseler yeseler mesanede ve böbrekte olan taşı giderir. Mücerredir. Evet, Güvercin yavrusunu çok yemeyeler. Zîra kanı ihrak (yakar) eder. Cüzzama sebep olur.

816-Fıstık *Pistacia vera*

Meşhurdur. Mideye iyidir. Ciğeri arıdır. Kuvvetli eder. Akciğer ve göğüs rahatsızlıklarına fayda eder. Mide bulanmasını keser. Ağız kokusunu iyi eyler ve ferah eyler. Yüreği kuvvetli eder. Midede olan buharların oluşmasına engel olur. Eğer suda ıslatıp dış kabuğun içseler susuzluğu ve kusmayı keser. İçi kabz eder. Yağı mideye zararlıdır.

817-Fesafis *Cimex lectularias*

Şu duvarlarda olan tahta bitidir. Sivrisineğe benzer. Eğer yedi tanesini alsalar bakla kabuğuna soksalar dahi yutsalar dört günde bir tutun sıtma tutmazdan önce kurtula. Eğer baklasız dahi yutsalar kurtula. Yılan soktuğuna fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler zeker deliğine soksalar sidik tutulmasını giderir.

818-Feşa'

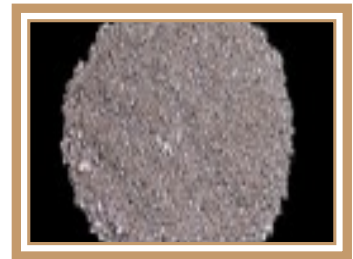
Bir ottur ki yaprakları itburnuna benzer, yanında biten ağaca dolaşır. Çok budakları olur. Dikenli meyvesi üzerinde salkım salkım biter. Ufacık kıpkızılca olur. Meyvesi ve yaprağı zehirli otlar zararını yok eder, eğer yemişinden 10 gram alsalar içseler türlü türlü düşler gösterir.er gösterir.

819-Fasfasa [Fısfısa] *Medicago sativa*

Yoncadır. Eğer yaşını yakı yapıp azaya sürseler ağrısını sakın eder. Eğer tohumunu veya yaprağını yeseler Meniyi ziyade ve cimayı kuvvetli ve sütü çok eder. Eğer pişirirler dövseler merhem gibi olsa yakı yapıp titreyen ellere sürseler titremeyi ortadan kaldırır. Eğer kurusunu yeseler içi kabz eder. Öksürüğe fayda eder. Eğer yağını içseler ve dürtünseler baş ve el titremesini ortadan kaldırır.

820-Fızza Ag (Gümüş- Argentum)

Gümüşdür. Eğer törpüleseler otlara karıştırıp yeseler yürek oynamasına çok fayda eder. Ağız kokusunu giderir. Eğer gümüş kadehden şerbet içseler tez sarhoş eyler. Eğer kükürt kokusunu duysa kapkara olur. Eğerki müellif-i kitab gümüşün faydalarını anlatmakla kısa tutmuş ve gereksiz sözleri kesmiştir. Ama bunun açıklamasını yapmakta ve yazmakta diller ve kalemler yetersizdir ki müferrihu'l-kulûb

DUANIN OKUNUŞU

"Allâhümme innî eûzu bismikel ecellil eaz. Allâhümme innî es-elûke bismikel vâhidil ehad. Ed'ûke Allâhümme bismikessamed. Ed'ûke Allâhümme bismikel azîmil vitril kebîril müteâliyellezî mele-el erkâne külleha illa ferra-cte annî durra mâ emseytü fîhi ve esbehtü fîh."

"Ey Allâh! Ben Senin en yüce ev en zıttetli ismine sığınıyorum! Ey Allâh! Ben Senden el Vâhid (birinci) ve el-Ehad(Bir) isimlerle istiyorum! Ey Allâh Ben sana es-Samed(Her şey kendisine muhtac oln) isminle duâ ediyorum. Ey Allâh! Ben Sana (Arş 'ın) bütün rûkûnlerini(direklerini) dolduran el-Azim(çok azametli, El Vitr (tek), El-Kebir (çok büyük) ve el Müteâli isimlerin ile dua ediyorum ki kendisinde akşamladığım ve sabahladığım her sıkıntıyı mutlaka benden açasın" de.) ve kadıyu'l-hacatdır.

821-Fizbe *Cineraria maritima*

Bir ottur ki ufacık budakları olur, bir kökten çıkar, yaprağı merzencüs yaprağına benzer. Üzerlerinde ak tuylar olur. Yumuşak olur, gümüş otu derler. Eğer dövseler yakı etseler taze cerahatlere sürseler kanı keser bitirir eğer yaprağını ayva şerbetiyle içseler bağırsak çıbanlarına ve ishale ve kan sızmağa fayda eder.

822-Fıtrasaliyun *Smyrniun olusatrum*

Yaban kerefidir.

823-Fuka' feta

Arpa suyundan olan bozadır. Sidiği yürütür, mesaneye, dimağa ve sinirlere zarar eder. Çok gaz yapar, Evet, cüzzama fayda eyler. Ekmekten kerefisten, naneden yapılmış bozayı ıssı mizaçlı kişi içse fayda eder. Fuka' onun çeşitlerini aç iken içseler harareti sakinleştirir, kesinlikle yemek üzerine içmeyeler, mideyi fesada verir.

824-Futah

Çiçektir.

825-Felence *Alangium-salviifolium*

Bazıları besbase yaprağıdır derler. Bazıları der ufacık tohumlardır, sarı-cadırlar, hardala benzer, tıkanıklıkları açar, dimağı kuvvetli eder. Eğer dövüp, toz hâline getirip etseler zeytinyağıyla karıştırıp akrep sokmasına sürseler fayda eder. Eğer mideye sürseler kızdıra ve gazları dağıtır.

826-Fülfül *Capsicum annuum- Piper*

Biberdir. Kızdırıcıdır. Yemeği hazm eder. Sidiği yürütür. Göz kararmasını giderir. Eğer içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Göğüs ağrılarına fayda eder. Eğer balla karıştırıp damağa yapıştırırsalar hunnaka fayda eder. Eğer dağ üzümüyle çiğneseler balgamı kopara. Eğer yeseler yemeği hazm eder. İştihâ getire. Eğer ziftle karıştırıp hanazîre sürseler fayda eder. Eğer natrûnla karıştırıp behaka sürseler giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp yakı yapıp dalak şişine sürseler giderir. Eğer yemeğe döküp yeseler yemeği hazm eder. Gazları dağıtır. Soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı dağıtır. Kanı kızdıra. Benzi ve mideyi kızdıra. Ekşi geçirmeğe fayda eder. Karnında çıbanı olan ve sidiği yakan ve sıtması olan ciğerinde harareti olan sıcak günlerde yemeyeler.

827-Darı fülfül *Piper longum*

Gazları dağıtır, mideyi kızdırır, soğuk ağrılara, kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına çok fayda eder. Sinirleri ve ardalayı kızdırır. Cimayı kuvvetli eder. Mideden, bağırsaktan gazları dağıtır, ciğeri, mideyi kızdırır. Benzi güzelleştirir. Sevdâyı çıkarır.

828-Fülfülü'l-ma *Pilyginum Hydropiper*

Su biberidir. Durgun ve akarsularda biter. Özdeki olur. Yoğun yoğun budakları olur bir karış. Evet, yaprakları nane yaprağına benzer. Çok olur. Ak olur. Yumuşak olur, ufacık meyveleri olur. Yaprığı dibinden çıkar. Salkım salkım olur. Eğer yaprağıyla meyvesini yakı yapıp balgami şişlere sürseler fayda eder. Göz altında toplanmış kanı giderir.

829-Fülfülü's-sezab [Fülfülü's-sûdan] *Spice Pages Negro Pepper-Xylopiiaethiopica*

Biberin bir çeşididir. Diş ağrısına ve sallanmasına fayda eder.

830-Fülfülmûye *Piper longum*

Biberin ağacının köküdür. Bazıları ufacık köklerdir derler. Asarûna benzer. Rengi yeşilce olur. Çin'den gelir. Meyveleri olur. Turunç çekirdeğine benzer. Kulunca ve gut hastalığına ve soğuktan olan ağrılara fayda eder. Bulunmasa bedeli müşkdür. Üçde iki mikdarı kadar surıncandır. Ya üçde bir mikdarı olur usburdur.

831-Fenciyun *Tussilago farfara*

Öksürük otu derler. Yaprakları kökünden çıkar, altı veya yedi olur, yukarı ve yanları yeşilce olur. Çok budakları olur. Özdekinin uzunluğunu bir karış olur, ilkbaharda sarı çiçekleri olur. Evet, tezcek dökülür. Onun için Bazıları bunun çiçeği ve saki yoktur derler. Kökü incecik olur, eğer yaprağını ve kökün alsalar tütsü edip üzerine dursalar tütününü buruna çekseler öksürüğe çok fayda eder. Göğüste olan yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çeke çıkarır ve nefes darlığına çok fayda eder. Eğer yaprağını balla karıştırıp yakı etseler ısı şişlere sürseler çok fayda eder. Eğer kökünü şarapla pişirseler içseler içteki çocuğu çıkarır.

832-Fû *Valeriana officinalis*

Yaban sümbülüdür. Eğer kökünü kuruyken içseler ya pişirip suyunu içseler sidiği yürütür, içi kızdırır, hayzı yürütür, yan ağrısına fayda eder. Sinirleri ve göğsü temizler.

833-Füvve *Radix rubiae tinctorium*

Kızılboyadır. Sidiği yürütür. Şerbetle içseler ya maü'l-karatînle içseler sarılık hastalığı ve siyatige ve felce çok fayda eder. Dereceyi salisede har ve yabisdır. Bevl ve hayzı idrar eder. Kuba ve behakı ebyaz için sirkeyele tıla olursa def edüb cila verir. Sirkencebin ile içseler süddei ciğeri def eder. Tihale zarardır. Islahı anison ile. Öyle olunduğu halde öyken ve göğüs zahmetlerine faide edüb süddeleri açar. Andan maade gönül dönmegi meni edüb ağız kokusunu hub ve yüregi kavi edüb ferah verir. Buharların yemekle def eder. Eğer süde dış kabuğunu ısladub içseler susuzluğu bu dahi def eder.

Eğer maulkaratin ile içseler yerekana ve ırkunnesaya ve falice ziyade faide edüb idrar bevl veder, eğer budaklarını yaprağı ile içseler ağulu canavarlar sokduğuna azim faide eder. Eğer yemişini sirkencebin ile içseler kulak şişlerine faide eder. Ve kasık ve bögrek ağrılarına da faide eder. Eğer maul asel ile içseler yan baş ağrısına ve dahi aza süstlüğüne begayet faide eder.

834-Fûfel *Aseca catechu*

Bir yemiştir ki cevize benzer. Karası ve kızılı olur. Azayı kuvvetli eder. Eğer yakı yapıp ıssı şişlere sürseler çözer. Eğer kızılının bir veya 6 gramını alsalar ishal eder. Ağız kokusu iyi eyler. Yüreği kuvvetli eder. Göz alevlendiğin giderir. Uyuza fayda eder. Ağızda olan hararete fayda eder. Diş diblerin sağlam eder. Bedeli kızıl sandaldır. Yahud yarı kadar yaş kişnidir.

835-Fûdenc *Origanum vulgare*

Meşhurdur. Üç türlü olur. Biri dağda ve biri ırmak kenarında ve biri yabanda biter. Bazıları buna sakız derler. Kızdırıcıdır. Eğer içseler hayız kanını yürütür. Oğlan sonun çıkarır. Eğer tuzla ve balla içseler midede olan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Eğer pişirip suyunu kaşıntı ve uyuza sürseler giderir fayda eder. Eğer yakı yapıp yan başına sürseler sakın eder.

836-Fîrûze (Fîrûzec) *Tyrquoise*

Meşhurdur. Eğer dövüp toz haline getirseler akrep sokmasına içirseler fayda eder. içde olan çıbanlara fayda eder. Eğer göz otlarına katsalar göze sürme etseler perdesini giderir. Keskin eder. Kuvvet verir. Eğer yumuşak dövüp dişlere sürseler kurtlarını düşüre. Çürümekden saklaya.

837-Fil *Elephantus*

Meşhurdur. Azuları acıdır. Eğer burudesini (kırintısını) yakı yapıp kurluğana ve ağırır yerlere sürseler sakın eder. Eğer burudesinden, demir burudesiyle beraber yapıp dövüp toz haline getirseler makatta olan basura ekseler çok fayda eder. Eğer fil azusun çocuklar boynuna assalar vebadan emin olur. Eğer sivrisinek olduğu yerde tütsü etseler kaçalar.

838-Feylatis *Chenopodium capitatum*

Devlügeç kuyruğu derler bir ottur. Yaprığı kuzukulağına benzer. Evet, uzunca olur. Altı ya yedi yaprağı olur. Gölgeyi yerde biter. Çiçeği ve meyvesi ve gövdesi olmaz. Üzerlerinde kurtcuğaz gibi yapraklarına yapışmış nesneleri olur. Eğer yaprağını içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer suyunu içseler ishale ve bağırsak çıbanlarına fayda eder.

839-Feylûz [Feylûn] *Rhamus infectoria*

Pelit yosununa benzer. Çok yeşil olur. Zeytin yaprağına benzer. Evet, ondan ince olur. Özdeki olur, ufacık tohumları olur. Haşhaş gibi salkımı olur. Zeytina benzer. Eğer içseler hanımlar erkek oğlan doğura inşaallahu'r-rahman.

Harfü'l-Kaf**840-Kakûle *Eletteria cardamomum***

Meşhurdur. Hazmı kuvvetli eder. Mide bulanmasına ve kusmaya fayda eder. Eğer çöpüyle ve kabuğuyla içseler soğuk ciğer ağrısına ve südde tıkanma, tıkanıklığına fayda eder. Böbrekte olan taşları dağıtır. Eğer hıyar tohumuyla beraber karıştırıp günde 6 gram sirkencebînle içseler epilepsiye ve bayılmaya fayda eder. Eğer buruna üfürseler ağrısını sakın eder. Ufağı büyüğünden güzeldir, göğüste ve boğazda olan yaşlığı giderir.

841-Kakaliya *Amommum granum paradisi*

Bir ottur ki yaprakları olur. Özdeki yaprağı içinden çıkar. Üzerinde çiçeği olur. Eğer bu otun kökünü şerbette ıslatsalar kesîra ıslatır gibi le'ûk etseler ya çiğneseler öksürüğü ve boğaz irinini giderir. Ama şu tane ki, çiçeğinden sonra çıkar. Dövseler kayrutla yüze sürseler kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder.

842-Kataniki

Buna tavşancıl ayası derler. Eğer hablar eyleseler ekser fayda eder.

843-Kakuli *Atriplex sps*

Hums (nohut) dedikleridir. Kurusunu sütle yerler. Çoğana benzer, yaprağı tere yaprağına benzer. Geçirmeyi iyi eyler, sarı suyu ishal eyler ve gevşekliğe ve tembelliğe fayda eyler. Ciğer zayıflığına fayda eyler. Suyundan 256 gramını 32 gr şekerle içseler sidiği çok yürütür, meniyi artırır.

844-Kanise, kabise

Taşlık (Kuş ve tavuk taşlığı) katidür. Eğer tavuk taşlığını kurutsalar içseler mide ağrısına fayda eder, iyi kan eyler. Evet, geç hazm olacak şeyler yeseler kulunc eyler. Eğer bedanosu yarsalar kursağı içinde perdecığı alsalar kurutsalar, dövüp, toz hâline getirip etseler içseler mide ağrısına fayda eder. Eğer kurutsalar dövüp, toz hâline getirip etseler içseler ishale ve bağırsak rahatsızlıklarına fayda eder.

845-Gavend

(Hindden ve Yemenden gelen fıstık yağı) Bir yağdır ki, rengi de ve kıvamda tereyağına benzer, Hindden ve Yemenden gelir. Soğuk ağırlara ve sinir rahatsızlıklarına fayda eder. Eğer 3 gramını içseler eski ve soğuk öksürüğe ve arkada olan soğuk ağırlara fayda eder.

846-Kıssa Cucumis sativus

Hıyardır. Hafifdir. Issı mizaçlı kişilere iyidir. Soğuk mizaçlı kişilere zarar eder. Gerekir ki üzerine kemnûn cevârşın yiyeler.

847-Kıssaü'l-hımar Momordica elaterium

Eşek hıyarıdır. Türkçe dölcek dibi derler. Karga dölegi derler. Eşek hıyarı derler. Harap kumlu yerlerde biter. Uzunca pelit gibi olur, sarıca çiçekleri olur. Yaprağı karpuz yaprağına benzer. Eğer suyunu sıkıp kulağa damlat-salar ağrılarını giderir. Eğer kökünü çiğneseler arpa unuyla karıştırıp ıssı balgama şişleri sürseler fayda eder. Eğer meneviş sakızıyla karıştırıp huze (sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer) lere sürseler işleder. Eğer sirkeyle pişir-seler yakı edip gut hastalığına sürseler çok faydalı olur. Eğer pişirip suyunu ukne etseler siyatige fayda eder. Eğer mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer kurusunu dövüp toz haline getirirler barasa çıbanlı uyuza temregiye ve çibandan olan eserlere yüzde olan kirlere sürseler çok fayda eder. Eğer kökünün suyundan 15 gr içseler balgamî safrayı söker. Eğer kökünden 192 gr ufak doğrayıp çoğaltsalar 2560 gr şerbete katsalar her sabah aç iken içseler bir kâse ödem olan kişiye içirirler çok fayda eder. Eğer hanımlara içerseler hayızlarını yürütür. Eğer fitil gibi önünden götürseler içteki çocuğu öldüre çıkarır. Hayzı yürütür. Eğer süt ile karıştırıp burna damlatsalar sarılığa ve eski baş ağrısına fayda eder. Eğer eski zeytinyağı ile ya balla ya sığır ödüyle karıştırıp damağa yapıştırırsalar hunnaka fayda eder. Gerekir ki yaz mevsiminin sonunda derler. Yemişinin iyisi odur ki yumuşak suyu çok olur. Yemişinin sararmışını alalar. Yağ pişmedin kopanın çekirdeğini çıkarabildiği kadar çıkaralar. Ham kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı ishal eyler. Seveda ve sarı su ishal eyler. Eğer sabır ve ufacık kantaryon ve surincan ve bu-zidan ve kemafi tuz ve mür ve gust ve zaferan, sümbülü darçini, seliha, ziravend müdahharec ve anison dağ kerefisi tohumu cavşir, sekbineç, mukul, türbit hindistan tuzu ve belasan danesi bu sayılan otlardan birisiyle karıştırıp kullansalar mafsallar ağrısına ve gut hastalığına ve kulunca ve yüz felcine ve el ayak üşüdüğüne ve sevdadan olan ağrılara çok fayda eder. Eğer bu sudan müşhil otlara katsalar sakmonya şehm hantal gibi o vakit şerbeti bir denk olur hablar edseler. Müslihi zamk-i arabi ve yarı miktarı tini ermeni katalar. Gıssa'ül himar susam yağı keten tohumuyle pişireler basura süreler kurutur. Suyunu o kadar zeytinyağına koysalar pişirirler zeytinyağı kalınca ondan gövdeye sürseler soğuktan olan rahatsızlıklara fayda eder. Artık kanı, bal-gamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Ciğerde yüzde olan eserlere fayda eder. Eğer kulağa damlatırlar. Gürültüye ve cingulduya ve geç işitmeye fayda eder. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz yellerin dağıtır. Eğer şırınga etseler arka ağrısına fayda eder. Evet, iç ağrısına zarar eder. Gerekir ki şırıngaya 3 gr ya 5 gr koyalar, yalnız kullan-mayalar. Eğer badem yağıyla sirkeyle pişirirler ağızda tutsalar diş ağrısına fayda eder. Kökü balgamî ishal eder. Hıyarın suyu safrayı söker. Eğer yaprağını, kökünü pişirip içseler cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine fayda eder. Eğer kökünü dövüp toz haline getirip kulak ardında olan şişlere ve boyunda olan bal-gamî şişlere sürseler. Eğer mayi puhteyle pişirirler mafsallar ağrısına gut hastalığına ve arka ağrısına fayda eder. 6 gn içseler yüz felcine fayda eder. Arpa unuyla karıştırıp içseler ham yapışkan kan, balgam, safra ve sevdalar ishal eder, astım ve nefes darlığına fayda eder.

848-Galzehrec Anagyris foetida L.

Farisçe bilü zehreç derler. Türkçe katırkuyruğu derler, ne soğuk ne sıcaktır. Sarılık hastalığına fayda eder. Yaprağını sirkeyle pişiripte yerse, eğer yapra-ğını dövseler gülâb ile karıştırıp yaramaz tırnağa yakı etseler onu iyileştirir ve şişlere dahi yakı etseler fayda eder. Eğer içirlerse dalak ağrısına iyi gelir.

849-Kurdumana *Carum carvi*

Meşhurdur. Geyik sudası derler. Kurpazarlar kemnun dahi derler, meşhurdur, kızdırıcıdır. Eğer suyla içseler epilepsiye öksürüğe siyatiğe felce aza tembellik ve gevşekliğine fayda eder. Dahi iç ağrısına bile fayda eder. Namazburu çıkarır. Eğer şerbetle içseler böbrek ağrısına sidik tutulmasına zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer 6 gr defne kökü kabuğuyla içseler taşları dağıtır hamile hanımlar tütsü eyleseler çocuğu öldüre düşüre. Sirkeyle karıştırıp uyuza sürseler mide ve karaciğer ve kalp ve dimağ ve azalarının ağrısını iyileştirir.

850-Karanfil *Syzygium aromaaticum*

Meşhurdur. Soğuktan olan İdrar kaçırma keser ki, hanımların rahmini kızdırır. Eğer hamile olmamak için her temizlendiğinde hanımlar 3 gr karanfil içse, her gün bir tane erkek karanfil rahmine koyabilir. Eğer yemeklere dökseler sevdavî kişilere fayda eder. Nefesi kuvvetli eder. Kusmaya ve mide bulanmasına fayda eder. Yüreği kızdırır. Bahadır (Kahraman, cesur, yiğit, dilâver) eder yani cesaret verir. Mideyi kuvvetli eder. İçteki azayı ve hazmı kuvvetli eder. Gazları dağıtır. Diş diblerini sağlam eder. Ağız kokusunu iyi eder. Ödeme fayda eder. Dimağı kızdırır. Nezlelere fayda eder. Cimayı kuvvetli eder.

851-Karasiya (Karasya) *Prunus cerasus*

Kirasdır. Tatlısı ve ekşisi ve kekresi olur. Mideyi gevşek, zayıf ve güçsüz eder. Midede dolgunluk ve hazımsızlık yapar. Eğer çekirdeğiyle yeseler ishal ve sevdâ eder. Cimayı artırır. Ekşi susuzluğu keser. İç kabz eder.

852-Kırmız *Coccus ilicis* , *Lecanium ilicis*

(Grana Kermes, G. Chermes, G. Tinctorum

Quercus coccijera L. (Kermes meşesi) (Fagaceae) türünün dalları üzerinde yaşayan Coccus ilicis Fab. (Coccidae) isimli böcekten elde edilen bir boyar maddedir. Kermes meşesi kışın yapraklarını dökmeyen bir tür olup bütün Akdeniz bölgesi ülkelerinde yaygındır) Bir ottur ki deniz kenarında biter, ağaçlar dibinde ve taşlar arasında, yaprağı tohmekan yaprağına benzer, ak olur ve ak çiçekleri olur. Kökünde üç ya dört damarları parmak kadar, buna geyik keçi boynuzu derler. Uzun birer karış olur eğer yaprağını ve meyvesini ve külünü şerbetle pişirip içseler sidik tutulmasına fayda eder ve sarılık hastalığına fayda eder hayzı yürütür.

853-Kurretü'l-ayn *Nasturtium officinale*

Su kerefisidir. Durgun sularda biter. Yapışkan olur. Ele yapışır. Yaprığı kerefis yaprağına benzer. Pişmiş ve çiğ yeseler böbrekte olan taşı dağıtır. Sidikle çıkarır. Hayzı ve sidiği yürütür. Bağırsak çibanlarına fayda eder. Bir türlü dahi olur. Çok yaprakları olur. Nane yaprağından büyük olur. Kara olur. Yumuşak olur. Su teresi yaprağına benzer. Eğer yeseler mizacı kızdırır. Benzi kızıl eyler. Gövdeyi kızıl eder. Barası iyi eder. Eğer çok yeseler böğürler ağrısına fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Mideyi kızdırır.

854-Kar' Cucurbita pepo

Kabakdır. Eğer çiçeğini yakı yapıp balgamî ve ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer kabağı oysalar içini şerbetle doldursalar kızdırıp o şerbeti içseler hafifçe ishal eder. Eğer sirkeyle pişirseler tez hazm olur. Safrayı giderir. Kanın fazlalığını giderir. Eğer kabağı pişirip yeseler balgam getirir. Issı mizaçlı kişilere fayda eder. Ateşi düşürür. Sıtmaya fayda eder. Susuzluğu giderir. Eğer arpa suyuyla ve badem yağıyla pişirip yeseler sıtmaya ve öksürüğe fayda eder. Balgamî kişiler hardalla ve zeytinyağı ile yiyeler. Safravî kişiler koruk suyuyla ve nar suyuyla yiyeler. Eğer çiçeğinin suyla göze sürme etseler sıcak göz ağrısını giderir. Eğer kuru kabuğunu yakıp kan çıkan yere ekseler keser. Eğer yakıp dövüp toz haline getirilseler sirkeyle karıştırıp barasa sürseler fayda eder. Eğer çekirdeğinin kabuğun çıkarıp kendisini dövüp yağın çıkarsalar kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. İçseler bağırsak ağrısına fayda eder. Eğer için oysalar demir pasıyla doldurub kırk gün kadar koysalar ondan sonra suyunu kınayla karıştırıp sürseler karartır. Eğer arpa unuyla karıştırıp ıssı baş ağrısına sürseler fayda eder. Eğer kuru kabuğunu yakıp çibanolara ekseler fayda eder. Diğer çibanolara ekseler bitirir fayda eder. Eğer tereyağıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer çekirdeğinin içini yeseler ıssı öksürüğe fayda eder. Susuzluğu giderir. Mesane yandığına fayda eder. Eğer kabağı piliçle pişirip çorbasını içseler sıtmalara fayda eder. Safrayı keser.

855-Karaniya Cornus sanguinea

(Yabani) Kızılcıktır. İshali keser. Bağırsak çibanolarına fayda eder. Eğer yaşını yakıp demregüye sürseler fayda eder. Sözü'n kisası aluç gibi fayda eder.

856-Garayna Cornus mas

Kızılcıktır. İshali kabz eder. Bağırsak çibanolarına fayda eder. Eğer yaşını yakıp demregüye sürseler fayda eder. Sözü'n kisası aluç gibidir fayda eder, mücerrebtir.

857-Kursa'ne [Kırşa'ne] Eryngium creticum

İbrahim dikenini derler. Türlü türlü olur. Bazısının dikenini ak olur. Ona deve elması derler. Yaprakları yassı olur. Arka ağrısına çok fayda eder. Cimayı artırır. Eğer balla mürebba yapıp yeseler zekeri kıvama getire. Eğer suyunu içseler hayzı yürütür. Eğer şerbetle içseler ciğer ağrısına ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Zehirli otlar zararını yok eder. Evet, 3 gr havuç tohumuyla içseler eğer kökünü seza yaprağıyla pişirip suyundan kırk dirhem içseler iç ağrılarına fayda eder. Mücerrebtir.

858-Karatavgıyûn [Karatavgûyn]

Bir ottur ki, yaprağı buğday yaprağına benzer. Çok budakları olur. Kalın kalın gölgeli yerlerde biter. Tohumu dariya benzer. Yaban darısı derler. Eğer bir hanım kırk gün kadar, temizlendikten sonra aç iken kocası yanına gelmezden önce her gün 10 gram içse bir kâse suyla kocası dahi öyle yapsa temiz erkek çocuk doğura.

859-Garmen *Coccus ilicis*

(gökez kurdudur)

Bir hayvandır. İçi pelit yaprağında olur. Tuzluca mercimek kapalı tane-cikleri olur. Eğer toplamasalar uçar gider içinde bir şey kalmaz. Boyacılar toplarlar, ipek ve yün boyarlar. Bazıları şu dikenler üzerinde olan hayvandır. Ağaç ve ot arasında olan dikenlerin üzerinde mercimek kadar olur. Büyüğü nohut kadar olur. İçinde ufacık hayvan olur. Eğer alsalar yumuşak dövseler sirkeyle karıştırırsalar sinire ve sair azada olan cerahata sürseler giderir. Eğer hanımlar yedi gün kadar her gün günde 6 gram yeseler balla, devamlı akan hayzı keser. Eğer sirkeyle kullansalar çocukları sütten keser. Eğer kızıl ibrişime düzseler sıtma tutanın boynuna assalar giderir.

860-Karakman [Karkaman]

Mukl-i Hicazî yanında ve arasında olan ağaçlardır. Yumuşak dövüp dişlere koysalar etin sağlam eder, temizler ve beyazlatır.

861-Karaz [Karz] *Gum arabic tree*

Mısır dikeninde olan yemişlerdir derler. Onun sıkılmışına Ak kayya derler. Eğer göz otlarına katsalar fayda eder. Göz dışarı çıktığına ve rahimden akan eski kana ve makat ve rahim çıktığına fayda eder. Eğer içseler ya şırınga etseler içi kabz eder. Kılı karartır.

862-Kart *Catha edulis*

Yoncaya benzer bir nesnedir, içi yumuşattır, yaşı ve kurusu içi tutar. Öksürüğe fayda eder. Göğüs iriliğın yok eder.

863-Kurtum *Carthamus tinctorius*

Uspur tohumudur. Şerbet-ı unûmaliyle içseler ishal eder. Evet, mideye yaramazdır. Yanmış kan, balgam, safra ve sevdâyı söker çıkarır. Uyuza fayda eder. Eğer uspur tohumundan 40 gr sütle ya balla karıştırıp içseler yanmış balgamı söker çıkarır. Kulunca fayda eder. göğüsü temizler. Sesi iyi eyler. Cimayı ziyade eder.

864-Kurtum-ı berrî *Memecylon tinctorium*

Yaban uspurudur. Hemen hemen bu da uspur gibidir. Evet, yaprakları uzun olur. Tepesinde biter. Biraz kızılca dikencikleri olur. Çiçeği sarıca olur. Kökü incecik olur. Eğer yaprağını ve Tepesini dövüp toz haline getirseler biberle ve şerbetle içseler akrep sokmasına fayda eder.

865-Kurm *Avicennia germinans*

Denizde biter bir ağaçtır, hıyar ağacı gibi. Yapağı badem yaprağına benzer. Dikeni olmaz. Sanevber meyvesi gibi meyvesi olur. Ağacını gemilerde saklayub şehirlerde satarlar. Odun ederler. Eğer yaprağını un yapıp 6 gram mürrle içseler hemen kabız eder.

866-Kuzah, Fezah *Foeniculum vulgare* spp

Raziyanenin bir çeşididir. Onu deve otlar. Uçlarında sarı çiçekleri var, ufacık meyveleri olur. Anasona benzer, ufacık budakları olur, yaprakları birbirinden uzak olur. Sidiği yürütür. Pişirseler şekerle suyunu içseler, içinde olan soğuk ağrıların ve gazları sakın eder. mücerrebtir.

867-Kust *Saussurea lappa*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır. Sidiği ve hayzı yürütür. Fitil gibi götürseler hanımların rahim ağrılarına fayda eder. Eğer içseler yılan soktuğuna fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp sıtma tutmadan gövdeye sürseler fayda eder. Eğer balla ve suyla karıştırıp felce ve gövdesi gevşek, zayıf, güçsüz olana ve çillere sürseler çok fayda eder. Eğer balla dövüp toz haline getirilseler yüze sürseler kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasını giderir. Yaş çıbanlara ekseleler kuruda. zükkanı keser. Eğer içseler mide ve ciğer ağrısına ve zayıflığına çok fayda eder. Kızdırır. Dimağda olan gazları dağıtır. Eğer balla karıştırıp yalasalar ağız ve koltuk kokusuna fayda eder. Behaka ve çillere sürseler giderir.

868-Kusûs [Kısûs] *Cuscuta epithymum*

Sarmaşıktır ki ağaçlara dolaşır, duvarlarda olur. Eğer çiçeğinden üç parmak ile alsalar şerbetle içseler, bağırsak çıbanlarına fayda eder. Evet, günde iki kere yiyeler. Eğer dövüp erimiş mumla ve zeytinyağı ile karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yaprağını tazeyken sirkeyle pişirseler ya çiğken dövüp dalağa sürseler ağrısını giderir. Eğer yaprağını ve başlarını dövüp suyunu çıkarsalar göksüsen yağıyla ve balla ve natrunla burna damlatsalar eski baş ağrılarına fayda eder. Eğer zeyd ile karıştırıp kulağa damlatsalar ağrılarına fayda eder. İrinlerin keser. Eğer karasini dövüp suyunu sıkıp içseler bu faydayı eder. Evet, çok içmeyeler bedeni zaif eder. Eğer başından başın alsalar ufak dövseler nar kabuğunda gül yağıyla kızdırsalar kulağa damlatsalar muhalif yanında diş ağrısına fayda eder giderir. Kılları karartır. Eğer yaprağını şerbetle pişirseler yakı edip yaramaz çıbanlara sürseler ve ateş yanığına ve yüzde beliren çillere sürseler giderir. Eğer tepesini içseler hayzı yürütür. Eğer 6 gramını hayz kesildiğinden sonra tütsü etseler hamile kalmayı engeller. Eğer budaklarını yapraklarıyla bal içinde ıslatsalar fitil gibi avradlar önünden götürseler hayzlarını yürütür. İçteki çocuğu çıkarır. Eğer dövüp suyunu sıksalar burna damlatsalar umutsuzluktan doğan karamsarlık, umutsuzluk, üzüntüyü giderir. Fazlalık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı bile giderir. Yaşını kesip eğer kıllara sürseler yelelere sürseler ve bitleri temizler ve öldürür. Eğer kökünü dövseler sirkeyle karıştırıp içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer yaprağını tazeyken pişirip büyük cerehatlere ateş yanmasından olan yaralara sürseler giderir. Eğer yaprağını sirkeyle pişirseler sürseler dalağa fayda eder. Eğer çiçeğini dövüp toz haline getirilseler gayrutla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer sıksalar suyunu burna damlatsalar kulağa inen maddelere fayda eder, burun çıbanlarına dahi fayda eder. Eğer ezmesini gövdeye sürseler bitleri öldüre kılları yok eder.

869-Kustun [Kastarûn] *Daphne gnidium*

Soğuk ağacı derler. Zira Soğuk yerlerde olur. İncecik uzun bir arışı saki olur. Yaprığı pelit yaprağına benzer. Kökleri harbak köki gibi eğer kökünden 3 gr unumali şerbetiyle içseler balgamı kustura. Yaprğından içseler 3 gr unumaliyle zehirli soktuğuna fayda eder. Yakı etseler dahi öyle eder.

3 gr şerbetle içseler öldürücü otların zararını yok eder. Öldürücü ot içse zarar etmeye. Suyla içseler sidiği yürütür, içi ishal eder. 3 gr suyla içseler sidiği yürütür. Epilepsiyi, cinneti, ciğer ağrısını giderir. Yemekten sonra köpüğü alınmış balla yeseler bakla kadar yemeği hazm eder. Ekşi geçirmeyi mide fasit olduğunu giderir. Göğüsten kan tükürmeyi giderir eğer 3 gr unumali şerbetiyle içseler içi ishal eder. Eğer balla karıştırıp kullansalar eski akciğer çıbanlarına ve göğüsten akan irinlere ve siyatiğe fayda eder. Eğer pişirseler suyuyla yüzü yıkasalar göz ağrısına fayda eder. Eğer suyundan kulağa damlatsalar diş ağrılarına fayda eder. Eğer suyla pişirseler içseler kusmayı keser.

870-Kuşûr

Bakır kabuğun dövseler çıbanlara ekseler çürük etleri yok eder. Cerahati bitirir fayda eder.

871-Kasab *Arundo donax*

Kamışdır. Eğer sirkeyle karıştırıp sinirlere sürseler ağrısını giderir. Eğer çiçeğini kulağa koysalar sağır eyler. Eğer kökünü it kesriyle karıştırıp temrenlere ve dikenlere sürseler çıkarır. Eğer tozunu gözde olan beyazlığa sürseler giderir. Eğer yaprağını sıtması olan kişilerin evlerine döşeseler üzerine soğuk su saçalar. Sıtmaya çok fayda eder.

872-Kasab'üz zerir *Acorus calamus, Swertia chirata*

Hind kamışdır. İçseler sidiği yürütür, eğer sümbülle ya kerefis tohumuyla pişirip içseler ciğer rahatsızlıklarına ve sidik tutulmasına fayda eder. Eğer hanımlar içseler ya fitil gibi götürseler hayız kanını yürütür. Eğer tütsü eyleseler öksürüğe fayda eder. Eğer pişirseler hanımlar suyuna girse otursa rahim ağrılarına fayda eder. Eğer bazı merhemlere katıp kullansalar fayda eder.

873-Kasabu's-sükker *Saccharum officinarum*

Şeker kamışdır. Eğer yemekten sonra çiğneseler suyunu yutsalar göğüs ve akciğer irinini giderir. Boğazı yumuşatır. Sidiği yürütür. Evet, gaz yapar. Öksürüğe fayda eder. Mide yanmasını. Mesaneyi temizler. Bezrin savurub ılık su içseler kustura.

874-Kasas *Medicago arborea*

Türkçe arı otu derler, ak ot olur, iki budaklı uzunlu birer karış olur ya dahi uzun yaprağı boy yaprağına benzer eğer yaprağını dövseler ekmeğe katıp yakı edip şişlere sürseler fayda eder. Eğer yaprağını pişirip suyunu içseler sidiği yürütür. Bazı kimseler bunu kovana yakın yerde eker ki arı üşüşün diye.

875-Kuzab [Kuzzab] *Cadaba Forsskal*

Çoban değneğinin büyüğüdür. Bazıları der, mersine benzer dir. Bu bir ottur ki, yere düşeni biter. İncecik uzun budakları olur. Ayrık budağına benzer, ufacık yaprakları olur. Defne yaprağına benzer. Evet, hakikaten ufacık olur. Eğer bu yaprakları budaklarıyla içseler ishali keser. Bağırsak çıbanlarına fayda eder.

876-Kutub [Kutlub *Arbutus unedo*

Buna bazıları kızıl hınna derler Ama Bazıları bir badem meyvesi derler ve bazıları der ki bir ağaçtır. Ayva ağacına benzer incecik yaprakları olur. Meyvesi olur ki erige benzer çekirdeği olmaz. Eğer meyvesi olsa za'feran renkli olur. Eğer meyvesini yeseler zehirli otlar zararını yok eder. Ama mideye yaramazdır. Eğer yumuşak dövşeler göze ekseler göze inen suya fayda eder. Eğer yaprağını pişirip suyunu içseler gövdede olan çıbanları sakın eyler. Eğer kurutsalar yumuşak dövüp cerahata dökseler bitirir. Yaş çıbanlara fayda eder. Ateş yanığına dahi sürseler fayda eder.

877-Kutn *Gossypium herbaceum*

Pamuktur. Eğer tohumunun yağını çillere ve yüzde olan eserlere sürseler fayda eder. Eğer tohumunun içini yeseler göğsü kızdırır. Öksürüğe fayda eder. Cimayı artırır. Eğer yaprağını sıkıp suyunu içseler çocukların ishaline fayda eder. Eğer fitil eyleseler ucunu yaksalar siğile bassalar giderir. Eğer tütününü kokulasalar zükkama fayda eder.

878-Katef *Chenopodium album*

Sergen dedikleri lahanadır. Eğer pişirip yeseler içi yumuşatır eğer yakı edip şişlere sürseler çözer, temizler. Eğer tohumunu maül karatinle içseler sarılığa fayda eder. Mideye ve ıssı ciğerlere iyidir. Sıtma tutan kişilere iyidir. Eğer zeytinyağı ile pişirip yeseler üzerine ıssı otlar saçalar ve soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Eğer 6 gramını balla ve sıcak suyla içseler safra kustura. Eğer pişirseler suyuyla uyuz kişiler ellerini sıksalar fayda eder. Eğer tohumunu şekerle beraber dövüp toz haline getirip göze sürme etseler gözdeki uyuzu giderir. Eğer balla ve tuzla karıştırıp yeseler boğaz şişine fayda eder ve midede cila eder temizler, yumuşatır Eğer tohumunu yumuşak dövüp 5 gram sirkengübinle içseler içteki veremlere fayda eder. Eğer üç haftaya kadar 6 gram içseler ödeme fayda eder. Eğer yaprağını keser eyleseler hamamda gövdeye sürseler kaşıntıyı giderir. Eğer kaynatsalar ipek kirleri donları yıkasalar açar. Eğer yabanisini toplayıp tohumunu alsalar 20 gramını 385 gram suda kaynatsalar yarısı kalınca ondan hanımlara içirseler çocuk sonunu çıkarır.

879-Kata (Kuta) *Sand grouse*

Kılkuyruktur. Eğer etini yeseler tıkanma ve tıkanıklıklara ve ciğer zayıflığına ve mizacın bozulmasına ve ödeme fayda eder. Evet, sevda eder. Geç hazm olur. Mideye yaramazdır. Çok yağ eder. Sirke ile bu olumsuzluklar giderilir.

880-Kadayıf

Meşhurdur. Eğer cevizle ve ceviz yağıyla karıştırıp yeseler tıkanıklıkları açar. Kızdırır. Ağızda benekler eyler. ıssı mizaçlı kişiler üzerine sirkencebîn yiyeler. Eğer badem yağıyla yeseler sıcak mizaçlı kişilere fayda eder. Eğer bademle ve şekerle yalasalar çok gıda olur. Evet, geç hazm olur. Mesanede taş eyler. Ekşi nar suyu ve sirkencebîn bu olumsuzlukları ortadan kaldırır.

881-Ka'yil, Ka'bel

Bir ottur ki yaprağı susen yaprağına benzer, kökü it kesrine benzer. Eğer suyunu çıkarsalar unla karıştırıp haplar yapsalar dalağı ve cinni olana sürseler fayda eder.

882-Kafer

Deniz taşının yosunudur. Eğer cerahata ekseler şişmesini durdurur. Eğer kapağa ekseler biten kılı men eder, eğer fitil gibi götürseler ya hanımlar koklayıp tütsü eyleseler rahim ağrılarına fayda eder. Eğer kunduz ayasıyla ve suciyle içseler hayız kanını yürütür, eski öksürüğe fayda eder. Nefes darlığına ve zehirli hayvanlar soktuğuna ve siyatiğe ve böbrek ağrısına ve eski öksürüğe ve ishale fayda eder. Hablar edip yedirseler eğer sirkeyle içseler donmuş kanı eride. Eğer arpa suyuyla şırınga etseler bağırsak çıbanlarını fayda eder. Eğer tütsü eylese nezlelere fayda eder. Ağırır dişlere sürseler ağrısını sakın eyler. Eğer kurusunu dövüp toz haline getirip kat kat ipekten eleseler göze sürme etseler biten kıla fayda eder. Eğer yakı edip arpa unuyla ve mumla ve natrunla karıştırıp gut hastalığı ve mafsallara sürseler fayda eder. Soğuk şişlere sürseler fayda eder, yok eder ve çıbanlara ekseler bitirir. Eğer tutya edip göze sürme etseler göz aklarını giderir. Yaş çıbanlara fayda eder. Yaşlarını keser, eğer bir yerde tütsü eyleseler yılan, akrep kaçır. Sinirleri sağlamlaştırır ve tırnaktaki beyazlıklara sürseler giderir. Hanazîr ve siniri sağlamlaştırır, demruğiye sürseler giderir. Eğer içseler midede olan yoğunlaşmış gazları dağıtır. Akciğer çıbanlarına fayda eder. Göğüste olan çıbanları geçirip tükürmekle çıkarır ve hunnaka fayda eder. Rahim katılığına fayda eder.

883-Kalimiya

Bakır isidir, Bazıları der mergaşışayı eritseler kalimiya olur der. Eğer sirkeyle dövüp toz haline getirip güneşte kurutsalar kurusa yine yaksalar üç defa böyle yapıp kat kat ipekten eleseler göze sürme etseler gözde olan uyuza ve çıbanlara ve kirlerine fayda eder. Eğer cerahate ekseler bitirir. Çürükleri yok eder, eğer yaramaz çıbanlara ekseler çürük etlerin yok eder yeni et bitirir.

884-Kılaş, Kılanes

Bir ottur ki nil kenarında toprağa düşeni biter. Boğumları birbirine yakın olur. Devamlı boyacılar kullanırlar. Eğer suyunu sıkıp içseler göğüsten kan tükürmeyi gidermekte gayet mücerrebtir. Fitil gibi götürseler kan sızmasını keser.

885-Kalinofidyun, Kalinikutun *Galium aparine*

(Sünnetlice otu) ufacak ağaçlardır ki yaklaşık 75-90 cm olur. Taşlar arasında biter. Çiçeği ferasiyun çiçeğine benzer. Eğer kaynatsalar suyunu içseler zehirli hayvanlar soktuğuna ve sidik damlamasına fayda eder. Eğer birkaç gün içseler hayız yürütür, içteki çocuğu çıkarır ve sigilleri giderir.

886-Kali *Gypsophila struthium*

Kızartmasıdır, çoğandan düzülen kaliydir, faydası tuz faydası gibidir. Behaka, çıbanlara, uyuza fayda eder, kalan fazlalık etleri bitirir.

887-Kalkas, Kulkas *Colocasia esculenta*

Bir ottur ki sular üzerinde biter. Yapağı kabak yapağına benzer ve yapağının bir dalı olur, parmak kadar kalınlığı olur. Meyvesi olmaz. Hepsinin bir dalı olmaz kökünden başlı başına çıkar. Kökü turunca benzer dışı kızıl içi ak olur. Geç hazm olur Ama mideyi kuvvetli eder. İç kabz eder. Bağırsak rahatsızlıklarına fayda eder. Cimayı artırır ve insanı geliştirir. Ama çok yemek sevda eyler.

888-Kulb *Lithospermum officinale*

Taşkesen otu derler. Ak tohumları olur. Gümüşe benzer yapağı zeytin yapağına benzer Ama uzunca ve yassı yumuşak olur. Sert ve kurak yerlerde ve yüksek yerlerde biter. Budakları uzun olur incecik ayrık budağı gibi her budağının ucunda ufacık yaprakları olur. Her budağının dibinde sert tohumları olur. Degirmice ak taş gibi olur. Tohumundan 6 gramını ak şerbetle içseler taşları dağıtır, hayız kanını yürütür ve sidiği yürütür. Nefes darlığına ve hıçkırığa fayda eder. Basura dahi fayda eder.

889-Kulkul (Kılkül) *Abrus Precatorius*

Yeşil ağaçtır böğrölce gibi. Dalları budakları çok olur. Üçer yapağı olur. Tanelerinden yeseler süsen ve bal karıştırıp cimayı ziyade eder. Çok yeseler mide dolgunluğu ve hazımsızlık yapar.

890-Kulumayin *Saponaria officinalis* *Gypsophila paniculata*

Günümüzde kırmızı sabunu Saponaria officinalis ve beyaz sabunu Gypsophila paniculata adı ile anılan iki tür mevcuttur. Bir ottur ki bakla gibi biter, yaprakları sinirli yapağına benzer, tepelerinde kılıfları olur, bazısı bazısına mayıl gök süsen çiçeğine benzer. Yahut çıyan ayağına benzer. Eğer suyunu sıksalar içseler göğüsten kan tükürmeyi keser, eski ishale ve rahimden kan sızdığına fayda eder. Burun kanını keser. Eğer yapağını dövseler cerahate sürseler fayda eder, bitirir. Bu iki türlü olur biri kırdı biri su kenarında biter. Su kenarında bitene malik atası derler. Cüzzama fayda eder. Meşhurdur, eğer yumuşak dövseler hanazîre sürseler fayda eder.

891-Kalb *Cor meum*

Yürekdir. Geç hazm olur. İyi gıda değildir. Yemeyeler. Eğer yeseler koçun içi yağıyla ve zeytinyağı ile kebab yapıp ya susam yağı veya badem yağıyla kavurub yiyeler. İyisi genç olan hayvan yüreğidir. Geç hazm olur. Gerektir ki, biberle ve kemnûnla ve güyegü otuyla pişirip yiyeler.

892-Kaml *Pedikulozis humanus*

Bitdir. Eğer baş bitini bir bakla deliğine ya fig deliğine ya böğrölce deliğine koyup dört günde bir sıtma tutan kişiye bilmeden yedirseler çok fayda eder. Mücerrebdir.

893-Kınaberi *Cynachum vincetoxi*

Türkçe becere derler, yaprağı yaban kasni marul yaprağına benzer, küçük olur, ak çiçeği olur. Dikenlice yaprakları olur. Bögürtlen dikenini gibi balçıklı yerlerde biter. İlkbaharda çok biter. Eğer tuzla karıştırıp yüzde beliren çillere ve behaka sürseler ve yeseler fayda eder, gözü ve akciğeri temizler, kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar, yakı edip basura sürseler fayda eder. Sıcak ve soğuk mizaçlılara iyidir, iştihâ getirir.

894-Kınneb *Cannabis sativa*

Kendirdir. Eğer tohumundan çok yeseler meniye keser, eğer tohumunu taze iken alsalar suyunu çıkarıp kulağa damlatsalar ağrılarına fayda eder. Eğer tohumunu yeseler gazları dağıtır ve meniye kurutur. Eğer tohumunu kavurup yeseler zararı az olur, hususa ki üzerine sirkencübîn içseler. Yapraklarını düğüp sıkıksalar başı yıkasalar temizler, kılları sağlamlaştırır. Eğer yeseler baş ağrıdır, göz karardır. İlacı budur ki soğuk su içeler. Yaban kendiri hatmi gibi olur, Evet, kısıcak olur. Eğer kökünü pişirip kurut-salar yakı edip ıssı ve sert şişlere sürseler fayda eder.

895-Kunbera, keşire, keşbere *Galerida cristata*

Turgaydır, eğer yolunup yeseler kulunca fayda eder, eğer kavurma edip yeseler yine bu fayda eder, eğer çorbasını yeseler içi ishal eder, eti kabz eder.

896-Kantaryûn-ı kebîr *Centaurea officinale*

İri kantariyûndur. Yaprakları ceviz yaprağına benzer. Gayet yeşil olur. Testere dişi gibi olur. Kenarı özdeki kuzukulağı gibi olur. Özdekine benzer. İki karış veya üç karış olur. Tepeleri haşhaşa benzer. Evet, uzunca olur. Çiçeği sürme rengine benzer. Yemişcikleri uspur tohumuna benzer. Çiçeğinin içinde olur. Kökü yoğun ve sert olur. Uzunlu iki karış rutubetle dolu olur. Eğer kökünü 6 gram alıp sıtması olmayana şerbetle ve sıtması olana ise suyla içirseler zayıflığı gider. Gayet kuvvet verir. Böğür ağrısına ve nefes darlığına ve eski öksürüğe ve göğüsten kan tükürmeye ve rahim ve iç ağrısına fayda eder.

897-Kantaryûn-ı sağır *Calendula Seeds-Centaurium minus*

Ufak kantariyûndur. Sularda biter. Kızılca çiçekleri olur. Yaprakları se-zab yaprağına benzer. Tohumu buğdaya benzer. Eğer yaş iken dövüp yakı yapıp cerahate sürseler bitirir. Eski çibanları temizler bitirir. Eğer pişirip suyunu içseler safra ve kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı söker çıkarır. Eğer şırınga etseler siyatiğe fayda eder. Kanı akıcı hale getirir. Sinirleri ve dimağı temizler. Epilepsi tutana çok fayda eder.

898-Katran *Cedrus libani*

Şın harfinde göreler.(şirbin, şerbin)

Sıcak ve kurudur, soğuktan olan baş ağrısına yarar. Eğer bir kaç gün yakı ederlerse ödemi giderir. Eğer kulağa damlatsalar ağrısını giderir. İçinde kurt varsa kırar. Eğer cimadan önce zekerine sürerse hanımı hamile olmaz. Eğer içerlerse karın kurdunu kırar. Eğer ödü katrana koysalar harab olmaya, eski öksürüğe ve verem zahmetine ve ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyetini giderir.

899-Kanbîl *Mallotus philippinensis*

Kumluya benzer bir nesnedir. Evet, sarıca olur. Ak yerlere düşer ki ekin ekilmeye. Sığır tersleriyle toplanırlar. Gökden inenlerin biri budur. Eğer içseler içteki kurtları öldüre. Namazbûr kurtlarını çıkarır. İçi ishal eder.

900-Kunfuz *Hystrix cristata*

Kirpidir. Eğer deniz kirpisini ya yaban kirpisini yakıp külünü çillere sürseler giderir. Çıbanlara ve cerahate ekseler onlardan fazlalık olan etleri yok eder. Çıbanlara ve cerahate çok fayda eder. Eğer etini kurutsalar cüz-zam olana yedirseler ve mizacı yaramazlara yedirseler çok fayda eder. Böbrek rahatsızlıklarına ve ödeme fayda eder. Eğer deniz kirpisinin etini yeseler mideyi iyi eder. İçi yumuşatır, sidiği yürütür. Eğer derisini uyuz otlarıyla karıştırıp başa sürseler fayda eder. Eğer yaban kirpisinin derisini yakıp ziftle karıştırıp saç dökülmesine sürseler fayda eder. İç madde inmeyi engeller. Eğer ödünü göze sürseler kapakta olan kılları giderir. Eğer ödünü gövdedeki çıbanlara ekseler fayda eder. Eğer hanımlar mumla karıştırıp içseler ölmüş çocuğu çıkarır. Eğer göze sürme etseler akın giderir. Eğer yaban kirpisinin etini sıtması olana ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Evet, çok yemeyeler. Mideyi fasid eder.

901-Kûkales

Bazıları buna zûfa derler. Bir ottur ki, uzununu bir karış olur. Üzerlerinde tüyler olur. Yaprığı razıyane yaprağına benzer. Uçlarında eğrice eğrice boynuz gibi olur. İyi kokulu olur. Eğer çiğ ve pişmişini yeseler sidiği yürütür. Tıkanıklıkları açar. Gazları dağıtır. İç ağrısını sakinleştirir.

902-Kumni

Bir ottur ekin arasında biter müseller derler, pamuk kozası gibi tepesinde kozcukları olur. İçi tohum olur, içi tatlıcak olur. Eğer yeseler gözyaşına fayda eder. Ağz kokusunu iyi eyler.

903-Kûtûlîdûn *Sedum*

Hayy-ı âlemin bir çeşididir. Yaprakları değirmice olur. Yaprak sapları kısacık olur. Üzerinde tohumları olur Zeytin gibi. Eğer kökünü ve yaprağını sıkıp suyunu şerbete karıştırırsalar zekerde olan yaraya sürseler şişin giderir. Deliğini gen eder. Eğer yaprağını köküyle yeseler taşları dağıtır. Sidiği yürütür. Eğer şerbetle içseler yine bu faydayı eder.

904-Kaysûm *Achillea millefolium*

Ayvadanedir. Eğer tohumunu suyla pişirip içseler yahud tohumunu dövüp toz haline getirseleriçseler nefes darlığına ve sidik tutulduğuna ve hayız kanı tutulduğuna ve siyatiğe fayda eder. Eğer ayvayla yakı yapıp gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder.

905-Kayfumen [Kaykahin]

Bir zamktır, mürre benzer. Yaramaz tadı olur. Eğer dört 3 gramını sirkencebînle ya suyla içseler temizleye. Eğer dalağı olana ve epilepsi tutana ve astım, nefes darlığı olana içirseler fayda eder. Mücerrebdır.

906-Kıyşûr [Kayşûr]

Şu kâğıda sürdükleri taştır. Eğer közde birazcık kızdırıp şerbet-ı reyhanla söyündürseler üç defa böyle etseler ondan sonra dövüp toz haline getirseler diş dibine koysalar etlerin sağlam eder. Göz perdelerin giderir. Eğer çibanlara koysalar artık etlerin giderir. Yeni etler bitirir.

Harfü'l-Kaf**907-Kafûr *Samphora officinarum***

Eğer yalnız veya gül suyuyla karıştırıp ya sandalla karıştırıp kokulasalar cima arzusunu keser. Eğer içseler yine bu ameli eder. Eğer 0,4 mg kadarını marul suyuyla ezip her gün 0,4 mg damlatsalar dimağ hararetini giderir. Uyutur, baş ağrısını giderir. Burun kanın keser. Eğer 30 gramını üç kere içseler mideyi bozar. Hiç yemek hazm etmez olur. Cimadan kesilir. Baş ağrısına ve başta olan ıssı şişlere ve bütün bedende olan şişlere de sürseler çok fayda eder. Eğer çok kokulasalar uykusuzluk getirir. Eğer içseler böbreği ve mesaneyi soğutur. Meniyi dondura. İçi kabz eder, tez yaşlandırır. Eğer yaş kişnic suyuyla ezip buruna damlatsalar burun kanını keser.

908-Kaşumrumi *Levisticum officinale*

Yüksek dağlarda biter, ağaçlar arasında, torak otu, iklülül melik yaprağına benzer, Evet, yumuşak olur. Kokusu iyi olur. Tohumu raziyene tohumuna benzer, bazıları buna incidanı rumi derler. Kökü tohumu kızdırır, yemek kızdırıcıdır. Eğer içseler iç ağrılarına ve balgam şişlerine ve midede olan gazlara ve zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Hayız ve sidiği yürütür, eğer kökünü fitil gibi hanımlar götürseler hayız kanını yürütür. Tıkanıklıkları açar. Eğer 3 gramını sulu şerbetle içseler karındaki gazları çıkarır. Eğer 6 gramını içseler, ödem olanlara içirseler iyi olur. Yemeğe katsalar yemeği iyi eder. Midenin yaşlığını giderir, içseler bu faydayı eder. Bazıları der salisyonun bir çeşididir. Bedeli ak kemnun, yaban keşuru tohumudur.

909-Kadî *Pondanus Odoratissimus*

Bir hurmadır ki, heman çıktığında yağa bırakırlar. Kokusu çıktıktan sonra kullanalar. Kadî yağı derler. Bunun şerbeti çiçek hastalığına ve kızamığa ve kabarcıklara fayda eder. Hatta bir kişi dokuz çiçek çıkarsa bundan içse onuncu defa olmaya.

910-Kebere *Capparis spinosa*

Meşhurdur. Sıcak ve kurudur. Eğer tuzla meyvesini ve budaklarını dövüp yeseler içi yumuşatır, eğer yemişinden otuz gün kadar günde 6 gramını şerbetle içseler dalak şişini yok eder. Sidiği yürütür, kanı söker. Eğer içseler nefes darlığına fayda eder, hayzı yürütür, çiğneseler balgamı koparır. Sirkeyle pişirip mazmaza etseler diş ağrısını sakın eyler. Kökünün kabuğunu kullansalar bu faydayı eder. Eğer kökünün kabuğunu çiçeğini dövüp toz haline getseler arpa unuyla yakı edip dalak şişine sürseler yok eder.

Eğer taze kökünü dişe koyup ısırırsalar iyi eder. Sirkeyle karıştırıp behaka sürseler giderir. Kökünü kurutup yumuşak dövüp eski yaramaz çibanlara sürseler ve ekseler eğer yaprağını ve kökünü hanazîre ve sert şişlere sürseler fayda eder. Eğer dövüp suyunu sıkıp kulağa damlatsalar kurtlarını öldüre, çıkarır. Eğer kökünden içseler kustura, ağız kokusunu iyi eder, gazları dağıtır, cimayı artırır. Kökünü tütüleseler basura fayda eder. Eğer kurutup dövüp toz haline getirip içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ishal eder, yan ağrısına nefes darlığına fayda eder. Hayzı yürütür balgamı toplar. Kaynatıp suyla gargara etseler Evet, tuzlusu mideye yaramazdır, susatır. Eğer yıkayıp suda ıslatsalar tuzu gidince ondan kullanalar. Mideyi ve karnı cila eder. Balgamı gayetle çıkarır. Ciğerde dalakta olan tıkanıklıkları açar temizler. Gerektir ki sirkeyle balla, ya sirkeyle zeytinyağı ile terbiye edip yemeklerden evvel yiyeler. Çok yeseler baş ağrıtır. Eğer yaprağını ve kökünün kabuğunu kurutup dövüp toz haline getirip zifte katıp kel başa sürseler giderir. Yaprağını iç yağıyla dövüp balgamî eski şişlere ve hanazîre ve urlardaki boğazda olur ve gayri yerlerde olan balgamî şişlere sürseler yok eder. Eğer kökünü yaprağını pişirip başa suyunu dökseler baş çibanlarına fayda eder. Eğer fülful ile süt ile yeseler ciğerde soğuktan olan tıkanıklıkları açar. Eğer kökünü dövüp, toz hâline getiripetseler sümbül, ustuhutus, idhır balla le'ûkgibi yeseler göğüste olan yapışkan balgamları çıkarır, geçirip tükürmekle dahi ağırları sakın eder. Mide ağrısına fayda eder. Böbrekte olan tıkanıklıkları açar, dalak şişini giderir, ağrısını sakın eder. Eğer kaynatıp suyla gargara etseler dimağı temizler. Yapışkan balgamı indire. Yaprağının suyundan 13 gr içseler içteki çeşitli kurtları öldürür. Sirkelisi iken kızdırmaz, susatmaz, gerektir ki üzerine rafadan yumurta yiyeler. Sıcak suyla gargara ettikten sonra kebere dalak ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine iyidir. Yiyeler yakı edip, dibinin kabuğu yaprağından menfaatlidir. Sidik yolunu açar. Kebereyi sıra küpüne koysalar kaynatmaya. Nitekim har-dal eyler. Hayzı sürer. Eğer kökünü yaprağıyla dövüp hanazîre sürseler iyidir. Kökünün kabuğunu yenir baş üzerine sürseler yenmekten kala söyündüre. Tütüsü astım, nefes darlığı rahatsızlığına gayet şifadır.

911-Kebikeç *Ronunculus asiaticus*

(Yabani kereviz cinsinden bir bitki, masıva çiçeği, yırtıcılar ayası, düğün çiçeği, kurbağa otu, düğün otu.)Yırtıcılar ayası derler, yaprakları kişnic yaprağına benzer, sarı çiçekli olur. Altın rengine benzer bir türüsü dahi olur, süt rengine benzer. Eğer yaprağını ve budağın tazeyken yakı edip uyuza ve sigillere, tırnaklar yarığına fayda eder. Tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler iyi gelir. Eğer kökünü kurutsalar dövseler buruna kokulasalar aksırmayı tez eyler. Eğer boyuna assalar baş ağrısını sakın eyler.

912-Kebabe *Cubeba officinalis*

Meşhurdur. İyidir. Boğaz ağrısına ve içi kabz eder. Sidiği yürütür. Tıkanıklıkları açar. Sidik yolunu açar temizler. Boğazı temizler. Yaramaz çıbanlar ki ağızda ve diş diblerinde olur fayda eder. Eğer çiğneseler tükürüğü zekere sürseler cimayı lezîz eder. Eğer içseler mideyi ve içteki organları kuvvetli eder. Ağızda tutsalar kokusunu iyi eder. Böbrekten ve mesaneden taşları dağıtır çıkarır.

913-Kibrîr sulfur

Kükürtdür. Türlü türlü olur. Beyazı, kırmızısı, siyahı ve sarısı olur. Eğer dövüp toz haline getirilseler zehirli hayvanlar soktuğu yerlere ekseler fayda eder. Eğer ağız yalıyla ya sidiğiyle ya necisle ya balla karıştırıp ya meneviş sakızıyla karıştırıp hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Temregiye dahi, eğer yumurtaya saçsalar içseler öksürüğe ve göğüste olan irinliğe fayda eder. İçseler ya tütsü yapsalar astım, nefes darlığına fayda eder. Hanımlara sürseler içteki çocuğu çıkarır. Eğer kızılını meneviş sakızınla karıştırsalar temregiye, uyuza, behaka sürseler çok fayda eder. Eğer çam sakızıyla karıştırıp akrep soktuğu yerlere sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer natrunla karıştırıp gövdeyi yıkasalar fayda eder, kaşıntıyı giderir. Eğer 1,6 gr suyla yumurtayla içseler yerekana (sarılığa) fayda eder. Eğer gövdeye ekseler teri keser, eğer natrunla suyla karıştırıp gut hastalığına sürseler iyi eder. Eğer tütsü eyleseler kulak ağrısına fayda eder. Eğer balla, suciyle karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını sakın eyler. Eğer kükürdü buruna damlatsalar epilepsiye sektaye dölükler ağrısına fayda eder. Eğer barasa, çillere sürseler fayda eder. Eğer baş çıbanlarına karıştırıp sürseler eski çıbanları bitirir. Eğer zeytinyağı ile ezseller kaynatıp it kesri kaynamış zeytinyağı içinde azcık muma katıp yaş ve kuru uyuza sürseler giderir. Eğer kınnapla karıştırıp temregiye sürseler fayda eder. Eğer natrunla karı yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer akırı karha ile karı balla yoğurup ondan sirkeyle ezip gövdede olan yaramaz çıbanlara ve demrügülere sürseler fayda eder.

914-Keysûn [Kebûn]

Mısır kişnicine benzer. Müdevverce (yuvarlak) olur bir ottur. Eğer dövüp eleseler taze süt içinde bala karıştırsalar ishal eder. Namazbûr kurtlarını çıkarır.

915-Kubbat *Salvadora persica*

Bazıları der ki misvak ağacının yemişidir, bazıları der ki bir ottur ki misvak ağacı yanında biter. Rengi ve tadı bu ağaca benzer, üstünde tanecikleri olur. Kişnice benzer. Eğer 16 gr dövseler beraber şekerle içseler ve üzerine soğuk su içseler içi ishal eyler ve namazbur kurtlarını ve diğer kurtları çıkarır bedeli yarısı kadar ak kUSD'dur.

916-Kebed Hepar Liver

Ciğerdir. Eğer yarsalar tuz ve sumağ-ı [zamk-ı] Arabî ekseler yeseler bağırsak çıbanlarına ve iç ishaline fayda eder. Evet, kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan, balgam, safra ve sevdalar meydana getirir olur. Geç hazm olunur. Zeytinyağı ile ve tarçınla yiyeler. Issı mizaçlı kişiler sirkeyle ve kuru kişnicile yiyeler.

917-Keten *Linum usitassimun*

Meşhurdur. Eğer yakıp dumanına otursalar zükkama fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Rahimlere fayda eder. Keten bezi soğuk olur. Eğer kışın sırf keten bezin giyse temizler.

918-Ketem, Kutam *Buxus dioica*

Dağda biter ağaçtır ki yaprağı mersin yaprağına benzer, insan boyunca olur. Üzerinde bir tanesi olur, yaprağını kurutup kınaya katıp rengini iyi eder. Eğer yaş iken sıkıp 50 gram suyunu içseler kustura ve kuduz it talağına fayda eder. Eğer tohumunu yumuşak dövüp göze sürme eyleseler göze inen suyu giderir.

919-Keşişe, Keşite

Bir ottur ki ketene benzer, rengi ve yaprağı ve çiçeği tohumu aynı şahtere tohumuna benzer. 6 gr dövüp içseler ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı ve balgamı ishal edip siyatik ağrısını ki yan baş ağrısıdır, fayda eder. Eğer o otu zeytinyağı içinde pişirip temregüye sürseler giderir, fitil gibi edip hanımlar makat üzere önünde götürseler hamile olmasına engel olur.

920-Kesîra Gum tragacanth

Meşhurdur. Balla karıştırıp ağza koysalar suyunu sürseler öksürüğe ve göğüs irinine ve ses kısılmasına çok fayda eder.

921-Kerefis *Apium graveolens*

Meşhurdur. Sıcak ve kuraktır. Eğer yakı edip gözde olan şişlere sürseler fayda eder. Çiğ ya da pişmişini yeseler südüğü yürütür. Eğer köküyle pişirip suyunu içseler öldürücü otlar zararını yok eder. Kustura içi kabz eder. Eğer tohumunu içseler sidiği yürütür. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Bervusi (sancı) tutan avrad kerefis çok yese kolaylıkla doğura, mücerrebdır. Sular kenarında biten büyük teredir. Dağda biteni bostanba bitenden iyidir. Çok yiyecek baş zehirddur. Islahi marul iledir. Eğer kerefizi yemek üzerine yeseler cima arzus getirir. Sütü az eder. Ağız kokusunu iyi eder. Ciğerde ve dalakta olan tıkanıklıkları açar. Taşları dağıtır kızdıra.

Eğer sıkıp suyunu içseler sıtmadan tüy ürpermesini giderir. Balgamî sıtmalara fayda eder. Hamile hanımlar yemeye. Çocuk doğurduktan sonra gövdelerinde çiban eyler, aklı az eyler. Marulla yeseler zararı az olur. Tohumu epilepsi tutana zarar eyler. Evet, böbreği, ciğeri, mesaneyi ağrıtır. Tıkanıklıkları açar gazları dağıtır, yemeği hazm eder, mideyi düzeltir. Artık hıltların (kan, balgam, safra ve sevdâ) yolunu açar. Eğer dövseler balla karıştırıp yeseler çok fayda. Eğer tohumunu beraber şekerle dövüp sığırın tereyağına katıp üç gün içseler, ziyade eder. Yemeği bedanusun eti ve hayâsı olmalıdır. Eğer suyunu gül yağıyla sirkeyle karıştırıp yedi gün hamamda uyuza kaşıntıya sürseler fayda eder. Kızamığa dahi fayda eder. Eğer birkaç gün suyundan 58 gramını 50 gr gram şekerle tatlı nar suyuyla içseler çok fayda eder. Eğer sıkılmış suyuna şeker katıp içseler susuzluğa fayda eder. Mideden tuzlu balgamı (ederfen) giderir. Eğer tohumunu içseler midede bağırsaklarda olan gazları dağıtır. Ağrıları sakın eyler. Darulmağa iç ağrısına fayda eder. Eğer yaprağını dövseler hamamda uyuza sürseler fayda eder. Dağ kerefisinin meyvesini kökünü şerbetle içseler sidiği hayzı yürütür.

Midede ve bağırsakta olan gazları dağıtır. Böğür ağrısına ve mesane ağrısına fayda eder. Bir türlü dahi olur. Tohumu çiçeği kapkara olur. Sidik damlamasına fayda eder. Eğer yaparğını tuzla terbiye edip yeseler içi kabz eder. Eğer kökünü içseler zehirli hayvanlar sokmasına fayda eder. Öksürüğü sakın edip nefes darlığına sidik tutulmasına fayda eder. Eğer yakı etseler hanımlar balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer ezseler hanımlar fitil gibi götürseler içteki çocuğu düşüre. Eğer tohumunu yeseler böbrek, kavuk dalak ağrısına fayda eder. Çocuk sonunu çıkarır. Hayzı yürütür. Eğer içseler siyatiğe fayda eder. Midede olan gazları sakın eder. Teri yürütür. Eğer tohumunu yeseler geçirde. Eğer şerbetini kullansalar, iştihâ getirir. Mideye ve sidik tutulmasına fayda eder.

Terkibi budur ki Taze kerefis tohumunu alıp 224 gram tartıp yumuşak dövüp eleyeler. Bir beze bağlayıp bir küp şerbetin içine bırakalar. Üç ay dura ondan sonra kullanalar. Evet, gerektir ki o kaptan süzeler bir başka kaba koyalar.

922-Kerm-i bostan *Grape vine*

Bu bir ottur ki ondan şerbet sıkırlar. Yaparğını ve telleri dövüp toz haline getirip yakı eyleseler başa sürseler ağrısını sakın eyler. Eğer Yaparğını yalnızca ya arpa unuyla yakı edip, midede olan ıssı şişlere sürseler ateşini sakın eder. Eğer suyunu sıksalar içseler bağırsak çıbanlarına fayda eder. Kan kusmayı keser. Eğer ipliklerini suda ıslatsalar bu faydayı eder. Eğer ezmesini şerbetle içseler içteki taşı çıkarır. Eğer demregüye uyuza sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırırsalar başa sürseler kılların büke, eğer yaksalar sigillere sürseler giderir. Eğer üzüm çubuğunun külünü çıra külüyle karıştırıp sirkeyle yakı etseler makata sürseler cerehatını bitirir. Sinire sürseler yorulduğunu giderir zerihli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer gül yağıyla, sezapla, sirkeyle yakı edip dalakta olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Kerem-i bostan bir ottur ki uzun uzun budakları olur. Üzüm çubuğuna benzer kabukları, yemişi olur. Yaprığı inebüssaleb yaprağına benzer çiçeği kızıl kına yemişine benzer. Meyveleri ufacık salkım salkım olur. Olduğu vaktin kızıl olur. Eğer kökünü suyla pişirip içseler içteki suyu söker çıkarır. Eğer mecnunlara içirseler fayda eder. Eğer salkımları dövüp yüzde beliren çillere sürseler giderir. Eğer çiçeğini içseler mideyi iyi eder. Sidigi yürütür, kan tükürmeyi keser. Eğer sirkeyle gül yağında karıştırıp başı ıslatsalar ağrısına fayda eder. Eğer yaşını ve kurusunu yakı edip şişlere sürseler fayda eder. Cerehate vurslar şişirmeye eğer dövülmüş, toz hâline getirilmiş halini balla zaferanla gül yağıyla mürle karıştırıp yakı edip çıbanlı uyuza sürseler fayda eder. Eğer kan kesecek fitillere katsalar fayda eder. Eğer unla şerbetle yakı edip göze sürseler fayda eder. Göze inen maddeleri keser. Mideye sürseler yanmasını giderir. Eğer yaksalar bir bez içine koyup göze sürseler ağrısına fayda eder. Eğer balla karıştırırsalar kurlugana ve kanayan dişlerin etlerine sürseler fayda eder. Eğer yaban üzümünün şerbetini içseler mideye ve bağırsağa inen maddeleri engeller.

923-Kerneb [Kürnüb] *Brassica oleracea*

Kelemdir. Kelemdir. Sıcak ve kurudur. Bazları soğuk ve kuru derler. Azcık pişirip yeseler ishal eder. Eğer çok pişirseler belki iki suyla pişirip yeseler içi kabz eder. Yaz ayında biten kelem mideye yaramazdır. Eğer kelemi yeseler göz zayıflığına ve baş titremesine fayda eder. Eğer mahmure yese sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısını sakınleştirir. Mideye faydalı olur. Sidigi yürütür. Eğer tuzla suyla terbiye edip yeseler içi yumuşatır.

Evet, mideye yaramazdır. Eğer kelemi sıksalar gök süsen köküyle natrunla içseler ishal eder. Eğer şerbetle karıştırıp içseler yılan sokmasına fayda eder. Eğer boy unuyla sirkeyle karıştırıp yakı etseler gut hastalığına mafsallar ağrısına yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder.

Eğer suyunu sıksalar burna damlatsalar dimağı temizler hanımlar külücür unuyla karıştırıp fitil edip önünden götürseler hayzları yürütür. Yaprığını dövseler yumuşak yakı edip yalnız ya unla ıssı şişlere ve balgamî şişleri sürseler ve şera zahmetine ve çibanlı uyuza sürseler yararlı olur. Eğer tuzla karıştırıp başa sürseler dökülen kılların dökülmesine durdurur. Eğer yaprağını ham iken sirkeyle ıslatıp dalağı olanlar yeseler çözer. Eğer çiğneyip suyunu sürseler sesi iyi eder. Kelemi kaynatıp suyunu içseler ishal eder. Hayzı yürütür çiçeğini hanımlar götüre içte çocuğu öldüre çıkarır. Eğer tohumunu içseler içteki kurtları öldüre çıkarır. Eğer budayıyla kökünü yaksalar külünü domuz yağıyla karıştırıp eski böğür ağrısına fayda eder. Eğer kelemi yeseler eski öksürüğe fayda eder. Eğer suyunu pişirseler mafsallar ağrısına dökseler fayda eder. Suyunu sıkıp hoşab suyuyla içseler dalak ağrısına fayda eder. Eğer külünü ateş yanığına ekseler fayda eder. Eğer suyunu uyuza kaşıntıya sürseler fayda eder giderir. Eğer külünü zacla sirkeyle karıştırıp barasa uyuza sürseler fayda eder. Eğer külünü yumurta ağıyla karıştırıp ateş yanığına sürseler giderir. Eğer yeseler uyku getire. Sesi temizler. Kuduz it taladığına fayda eder. Dalağa sürseler iyileştirir. Kalem çorbası eski öksürük ve eski arka ağrısını ve diz ağrısını giderir benzi iyi eyler. Eğer iki defa pişirseler kemmunla zeytinyağıyla bunbarla kaynatıp yeseler bağırsaklardaki rahatsızlıklara fayda eder. Pişirseler suyuyla gövdeyi yıkasalar temizler. Başı yıkasalar ağrısını giderir. Gözleri temizler. Buharı rutubeti keser. Göz kuruluğunu giderir. İçseler dahi fayda eder. Evet, sevda eyler. Çünlik kan eyler. Semiz etle pişirip yeseler zararı az olur. Evet, göz karartır. Çok yemek bedeni kızdırır. Çorbası içi ishal eyler. Eğer pişirip yeseler içteki şişleri çözer, indirir. Şişler üzerine koysalar bu faydayı eder. Evet, malihulyası (kara sevda, kuruntu, melankoli, kişide durgunluk, hüzn, çevreye ve haz veren şeylere karşı ilgisizlik ile belirgin ağır bunalım durumu) ve basuru ve fil hastalığı olan yememelidir. Eğer etle pişirip badem yağı ve zeytinyağı katıp yeseler zararı az olur. Evet, cimayı artırır. Eğer içini pişirip suyunu dövseler sirkeyle ve zeytinyağı ile yeseler meniye artırır, sidiği yürütür, içi ishal eder. Eğer önce şerbetinden yeseler aksırmayı keser. Eğer yaprağını yaksalar taş çömlek içinde iç yağıyla karıştırıp galiz şişlere sürseler yumuşatır. Hanaziri dahi yumuşatır, eğer semiz tavuk etiyle yeseler nuzullere ve göğüste olan rahatsızlıklara ve öksürüğe fayda eder. Eğer yaprağını pişirip ödem olan kişiye içirseler faydalı olur. Eğer uyuza sürseler fayda eder. Eğer içini gül suyuyla pişirseler yakı edip cerahate sürseler ve balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer yaban keleminin kökünü kurutup dövüp toz haline getirirler 6 gramını şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer denizde biten kelemi pişirseler yeseler içi ishal eder. Eğer deniz keleminin tohumunu yeseler namazbur kurtlarını çıkarır.

924-Keredya *Carum carvi*

Anberin bedelidir. Geyik ziyresidir (geyik kimyonu), sidiği yürütür, kokusu der ki, kızdırır. Yemeği hazm eder ve içinde olan kurtları öldürüp çıkarır. İçini kabz eder. Mideyi kuvvetli eder. Gazları dağıtır. Her gün 6 gram içseler aç iken nefes darlığına fayda eder. Midede olan gazları dağıdıp ağrısına fayda eder. Eğer birkaç gün içseler mide içinde olan yapışkan kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı eritip çıkarır. Kalp çarpıntısı fayda edip ağız kokusuna fayda eder. Eğer balla karıştırıp yeseler yine bu faydayı eder.

925-Kevvas, Kürras *Allium ampeloprasum*

Bir ağaçtır ki uzun yaprakları yumuşak budakları olur. Eğer sıksalar sütü akar. Buna bazıları ot derler. Eğer bunun suyundan ya sütünden azcık alsalar çok yağlı çorbaya zeytinyağı ile karıştırırsalar içseler kuvvetle kurtara ve kuduz it taladığına cüzzama ve malihulyaya (kara sevda, kuruntu, melankoli, kişide durgunluk, hüzn, çevreye ve haz veren şeylere karşı ilgisizlik ile belirgin ağır bunalım durumu) fayda eder.

926-Kürras *Allium ampeloprasum*

Gendenedir. Eğer Şam gendenesini yeseler sidiği yürütür. İçi yumuşatır. Ahlâtı latif eder. Gözde perde eder. Hayız kanını yürütür. Çıbanlı mesaneyeye ve böbreğe zarar eder. Eğer arpa suyuyla pişirip içseler göğüsten artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Eğer gendeneyi yeseler içi kızdırır. Gaz yapar. Cimayı artırır. Zekeri kıvama getire. İçi yumuşatır Ve ciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar. Eğer kökünü yeseler kulunca fayda eder. Eğer gendeneyi pişirip yeseler ya suyunu içseler basura çok fayda eder. Eğer yapraklarını yeseler geçirmeği sakın eder. Gerekir ki, yemekten sonra yiyeler. Eğer sirkeyle suyunu karıştırıp günlük katsalar buruna damlatsalar burun kanını keser. Diğer kanları dahi keser. Eğer içseler cima arzusunu getirir. Eğer tohumundan 6 gramını beraber mersin yaprağıyla içseler göğüsten kan tükürmeye fayda eder. Eğer gendeneyi yeseler yaramaz kan, balgam, safra ve sevda yapar. Yaramaz düşler gösterir. Eğer şerbetle içseler ne kadar cima ederlerse incinmeyeler. Eğer yaban gendenesini yeseler kızdırır. Sidiği ve hayzı yürütür. Evet, mideye yaramazdır. Eğer pişirip yeseler mideyi iyileştirir. Yemeği hazm eder. Cimayı artırır. İçki veya uyku sersemliğini giderir. Mesane ve yan baş ağrısına fayda eder.

927-Kürpüsne [Kersene] *Vicia palaestina*

Burçak derler. Eğer ununu yeseler başı ağrıdır. İçi ishal eder. Kan iştir. Eğer pişirip sığır yedirseler semirde. Sidiği yürütür. Benzi iyileştirir. Eğer çok yeseler kanı söker eder. Eğer balla karıştırıp yaramaz çıbanlara ve be-neklere ve çillere sürseler fayda eder. Eğer şerbetle karıştırıp yeseler sidik tutulduğuna fayda eder.

928-Küleng/Kürkî *Gruidae*

Turnadır. Boğazladıkdan sonra birkaç gün dura. Eğer sirkeyle pişirip suyla ve tuzla pişirip yeseler, zararı az olur. Eğer iliğini göze sürme etseler perdesini ve gece görmemezliği giderir. Eğer ödün çüğündür yaprağı suyuyla karıştırıp yüz felci olan kişinin burnuna damlatsalar çok fayda eder.

929-Küzbere *Coriandrum sativum*

Kişnicdir, etmekle ya un ile yakı edüb ıssurguya ursalar faide eder. Eğer balla üzümle yakı edüb şera zahmetine ve hayada olan şişlere faide eder. Eğer bakla unuyla yakı edüb henazire ve hurelere ursalar faide eğer tohmunu puhte ile içseler bedende olan kurtları ki uzun uzun habb zerag derler, çıkarır. Ve meniye ziyade eder. Eğer isfidacla ya mürdesengle ve gül yağıyla ve sirkeyel karışdırıp ıssı ve alevli şişlere ursalar faide eder. Eğer yemeğe serpip yeseler balgamî buhardan olan baş dönmesine fayda eder.

Amma gözü karardır. Hunnaka faide eder. Kalbi kavi edüb ferah verir. Kalp çarpıntısına fayda eder. Kalbi kuvvetli ve ferah eder. Eğer 154 gram yaş kişnic suyundan içseler helak eder. Eğer bir misgalilin yüz elli dirhem lisanul Hamel yaprağı suyuyla içseler kanı keser, eğer yaşını sirkeyle ya ekşi enar suyuyla yeseler midede olan ve safra galabesin giderir. Eğer suyuyla mazmaza etseler ağızda olan zahmetleri def edüb diş diblerin muhkem eyler. Eğer kurusunu kavurub yeseler tabiatı kabz edüb kanı keser ve yemge saçub yeseler uçuga faide eder.

Ve kurusunu suyla ısladub şekerle içseler zekeri kıvamdan alıkoyub sakın eyler. Ve meniye kurudur. Amma yaşını yeseler tabiatı kabz ve ekşi ekşi gegirmegi sakın eyler. Amma yemek sonuna yeseler uyku getirir. Eğer sıkub suyunu avret sütüyle göze damzırsalar katı sancısını def ettürür. Ve yaprağını göze ursalar inen maddesini keser ve şeker ile içseler baş ağrısın sakın ve kan tükürmeği men edüb vecig zehre faide eder. Ve sıkub suyunu buruna damzırsalar ru'afi def eder. Ve yeseler ishale ve bağırsak zahmetlerine faide eder. Hususa kim summak ve sirkeyle yeseler ve kurusunu semiz tavukla bişirüb şorvasın içseler kavuk göyündüğüne faide eder. Ve kuru tohumunu döğüb yemeğe saçsalar harareten olan vesveselere faide eder. Ve yaş kişnici avretlerin uyluğuna bağlasalar oğlan tez doğurur, mücerrebdır. Ve bazılar eydür bu hassa kökünde dahi vardır derler. Bu dahi mücerrebdır. Ve eğer kırk sekiz dirhem yaş kişnici sıkıb suyun içseler helak eyler ve acib olan oldur ki torak otunun bişmiş suyundan ve şirugan içirüb kUSDuralar ve sa yağı ve müselles içüreler ki helas ola ve eğer hamını sıksalar ya kaynamışını sıkıb suyun içirseler gerü bu ameli eder.

930-Kerdane, *Kezvan Melittis melissophyllum*

Bazıları der bazrenc buyadır, Bazıları der ki yaprağı su teresi yaprağına benzer, başında degirmice yumakları olur. Kokusu ve tadı turunc kabuğu kokusuna ve tadına benzer. Eğer yeseler mideyi iyi edip kalbi kuvvetlendirir. Bedeni kızdırır ferah eyler, zehirlerin etkisini yok eder. Soğuktan olan kalp çarpıntısı fayda eder, gam ve kederi yok eder. Ama çok yeseler sidik yolunu yakar. Yaprağı aynı merzencüş yaprağına benzer. Yere düşeni bitip degirmice olur. Eğer suyla içseler akrep sokmasına fayda eder. Mücerrebtir.

931-Keşüs *Cuscuta europaea*

Bir ottur ki tel tel olur otlara yapışır. Bazıları der tane tanedir. Kökü yok, sarı olur. Dikenler içinde olur, mideyi temizler, ciğeri kuvvetli eder, ciğerde dalakta olan tıkanıklıkları açar ve artık yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı damarlardan çıkarır. Eski sıtmalara fayda eder, içi yumuşada ve çocuklarda olan ssıtmaya dahi fayda eder. Eğer sirkencübînle içseler, eğer çok yeseler mideyi sakil (sıkıntı veren sıkıntılı) eder. Eğer yaşken sıksalar 192 gr suyundan alıp 32 gr şekerle içseler safrayı söker. Sarılık hastalığına fayda eder. Beden ve ciğer ve mideyi temizler. Eğer suyunu kaynatıp şekerle karıştırıp içseler içgurugu sakın eyler ve sidiği ve hayzı yürütür. Kavrulmuşu içi kabz eder, rahimden akan yaşları keser, eğer tohumunu içseler yine bu faydayı eder. Eğer pişirseler eli ve ayağı yıkasalar gut hastalığına ve mafsallar ağrısına fayda eder. Eğer uyuz oltarına karıştırsalar faydası dahi çok olur. Ama ıssı mizaçlılara yaramazdır. Balgamdan ve safradan alan sıtmalara fayda eder.

932-Keşmuna

Bir ottur ki yaprağı merzencüş yaprağına benzer, yer düşeni biter, yuvarlak olur. Eğer suyla içseler akrep sokmasına fayda eder, mücerrebtir.

933-Küseyla [Kesîla] *Portulaca oleracea*

Budaklardır ki, yer üzerinde biter. Buyana benzer. Semizlik otu derler. Rahimde olan tıkanıklıkları açar. Hayzı ve sidiği yürütür. 10 gram kullansalar. Mideyi kuvvetli eder.

934-Kervuş

Bir incecik bağırsaktır. Gıdası azdır, eğer seza ile pişirirler yeseler tez hazm olur ve sirkesi dahi tez hazm eder. Kerefiş saçıp yeseler zararı az olur. Balgamî kişiler yemeyeler.

935-Keffü'z-zab' *Ranunculus asiaticus*

Sırtlan ayası denilen bir ottur ki, yuvarlak yaprakları olur. Ayrılmış kerefiş yaprağına benzer. Toprağı düşeni biter. Tüylüce olur, sarı çiçekleri olur. Çok kökü olur. Sulara yakın biter. Eğer kökünü yumuşak dövüp yaramaz çibanelara ekseler bitirir. Siğillere sürseler giderir. Mücerrebdir. Fayda eder.

936-Kazîsûn (Kazîtûn) *Solanum melongena*

Yaban patlıcanıdır. Bazıları der ki, bir ottur ki, çok yaprakları olur. Yerden yukarı bir karış biter. Kokusu tere kokusuna benzer. Yuvarlak meyveleri olur. Çınar kozağına benzer. Ya büyücek zeytine benzer. Dikenlice olur. Eğer meyvesini dövüp şerbetle karıştırıp balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer yaprağını kurutsalar dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler gözde olan aklığı giderir. Gözü keskin eder. Yaşlarını keser. Mücerrebdir.

937-Keffü'l-hirre *Antennaria dioica*

Kedi ayası derler. Bir ottur ki ince olur. Değirmice yaprakları olur. Yere düşeni biter. Bir karış uzun olur. Üzerinde sarı çiçekleri olur. Yaprakları üç ya dört tane olur. Kökü zeytin gibi olur. Sonbaharın başında biter. Eğer kökünü kurutup yaramaz çibanelara ekseler çok fayda eder.

938-Keff-i insan

İnsan ayası derler. Bu bir ottur ki, faydası yukarı geçen ot gibidir ki zikr olundu.

939-Gürde nephros-renes

Böbrekdir. Yaramazdır. Geç hazm olur. Soğuktur ve kurudur. Gerektir ki, yağla ve tuzla ve biberle ve tarçınla yiyeler ki, fayda eder.

940-Kelb *Dog*

İttir, eğer kuduz itin taladığına it ciğerini süğölme edip yeseler fayda eder. Eğer kanını içseler dalduğına fayda eder. Zehirli zararını yok eder. Eğer yaz gününde it bokunu kurutsalar gölgede şerbetle ya suyla içseler içi kabz eder. Eğer it evvel ingüldüğü (doğurduğu) vakit sütünü alsalar kılırlara sürseler dölke daha artık bitirmeye ve içseler zehirli zararını yok eyler. İçteki ölü çocuğı çıkarır. Eğer kemik yiyen itin bokunu alsalar kurutsalar saklayıp koysalar lazım olan vakitte Hunnak olan kişilere yakı edip sürseler fayda eyler. Eğer bu necisten dövüp toz haline getirip demirle ya taşla dağlanmışa suda karıştırıp sürseler fayda eder. Eğer onun kursağını kuduz talayan kişiye içirirler sağlamlıştırır. Eğer it sütünü alsalar koyulunca koysalar ondan sonra kılırları yolsalar karartır.

Eğer azı dişini uykuda söyleyen kişinin pazusuna assalar artık söylemeye. Eğer çocuklar boynuna assalar ağrısız dişleri bite, kara tüyünü epilepsi tutan kişinin boynuna bağlasalar fayda eder. Eğer bir ite tarcın karışmış hamur yedirseler kabz eder, ferah olur. Eğer itin başını yaksalar dövüp, toz hâline getirip etseler sirkeyle karıştırıp kuduz it taladığına sürseler fayda eder. Eğer bir it bir itin etin yese kudurur.

941-Kilis [Kils] CaCO_3 (kalsiyum karbonat)

Kireçdir. Eğer kireci cerahate ekseler bitirir. Kan sızmasını keser. Eğer suyla bir kaç kere yıkasalar çok fayda eder.

942-Kemaşır

Cavşire benzer bir ottur. Hayzı indirir. Çocuğu çıkarır. Suyu ishal eder. Sidiği yürütür.

943-Kümmesra *Pyrus communis*

Armuttur. Eğer yeseler ya pişmiş suyunu içseler içi kabz eder. Çok yemeyeler. Yoksa gaz yapar. Aç iken yemeyeler, yerlerse kulunç eyler. Eğer yemek üzerine yeseler buharı yok eder. İshali keser. Kalbi kuvvetli eder. Ruhü ferah eder. Sidiği yürütür. Mideyi temizler. İştahı açar. İçi gayet kabz eder ve susatır. Yumuşacağı ve tatlısı içi kızdırır ve yumuşatır. Üstüne yemek yemeyeler.

944-Kem'e *Tuber melanosporum*

Tomalandır. Yemesi sidiği yürütür. Kulunç eyler. Kızılı öldürür. İlacı şudur ki, 10 gr tavuk bokunu sirkencebînle içireler. Midede ağırlık yapar. Arka ve göğüs ağrısı yapar. Tıkanma ve tıkanıklıklar eder. Suyunu göze sürseler parlatır. Geç hazm olur. Mide ağrısı yapar. Gerekir ki, kabuğunu temizleyeler, suyla pişireler, o suyu dökeler. Bir suyla dahi pişireler. Sezab ve tuz ve fûdenc katıp öyle pişireler. Ondan sonra zeytinyağı ile ve güyegü otuyla ve biber ve kasniyle yiyeler ki zararı az olsun.

945-Kemafitûs *Ajuga chamaepitys*

Bir çama derler ki, hayy-ı âlem yaprağının ufağına benzer. Evet, incecik olur. Ele yapışır. Üzerinde tüyleri olur. Kokusu çam kokusuna benzer. Ufalcık sarı çiçekleri olur. İçteki organların tıkanıklıklarını açar. Sarılık hastalığına fayda eder. Balla içseler, hayzı yürütür.

946-Kemazeryus *Teucrium chamaedrys*

Rumca hamızra derler. Yer peliti derler (mahmut otu) eğer tazesini, ya suyla pişmişini içseler eski öksürüğe ve dalak katılığına ve sidik tutulmasına ve ödeme fayda eder. Hayzı yürütür, içteki çocuğu çıkarır. Eğer suciyla içseler dalak şişini yok eder. Eğer şerbetle içseler yakı edip sürseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Eğer dövüp toz haline getseler şerbetle karıştırırsalar göze sürme etseler gözde olan çıbanları keser ve gövdeye sürseler kızdırır. Eğer dövsele dalaga sürseler şişini giderir. Eğer suda pişirseler üç gün kadar her sabah aç iken 115 gram bu sudan içseler sarılık hastalığını giderir.

Taşları dağıtır, göğüste, akciğer de olan eski ağrılara fayda eder. Dövüp toz haline getirip balla karıştırıp üç günde 10 gram yeseler şerbetle içseler kızdıra çözer çıkarır. Kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına sarılık hastalığına ve rahimde olan gazlara fayda eder. Hazmı kuvvetli eder. Ödeme fayda eder. Bedeli sukulu kantaryondur, ya selihadır.

947-Kimnûn (Kemmûn) *Cuminum cyminum*

Meşhurdur. Eğer zeytinyağı ile pişirip şırınga etseler ya arpa unuyla yakı etseler nefes darlığına fayda eder. Gazları giderir. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer buruna üfürseler burun kanını keser.

948-Kündür

Günlüktür, sıcak ve kurudur, kabzdır, kızdırıcıdır ve göz karalığını giderir, yemeğe döküp yeseler, göze sürme etseler, eğer çibanlara ekseler bitirir. İçseler kan tükürmeyi giderir. Eğer makatta olan yaramaz çibanlara süt ile karıştırıp fitil edip sıksalar fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırırsalar demregüye sürseler eğer balla karıştırıp kurluğana sürseler fayda eder giderir. Eğer natrunla karıştırıp başı yıkasalar baş çibanlarını giderir. Eğer ziftle karıştırıp başı kulaga sürseler damlatsalar ağrılarına fayda eder. Eğer içseler kan tükürmeye fayda eder. Eğer sağ kişiler içseler mecnun eyler. Çok yeseler suciyle öldüre, eğer 5 gramını suda ıslatsalar her gün içseler balgamı giderir, ezberleme ve hatırlamayı kuvvetlendirir. Göğüste olan yaşlığı giderir zihini temizler unutmayı ortadan kaldırır, mideyi kuvvetli eder. Cigeri kızdıra, kalp çarpıntısına fayda eder. Yemeği hazm eder, gazları dağıtır, sıtmaya fayda eder. Ölçüsü 2,5 gramdır. 5 gramdan fazla kullansalar baş ağrıdır. Eğer gül yağıyla çiğneseler zahm (yara) üzerine sürseler iyileştirir, şişlere sürseler fayda eder. Eğer göze sürme etseler arlığın ve kanını temizler. Eğer çiğneseler baştan balgamı çeke indire, kalbi kuvvetli, ruhu ferah eder genellikle fayda eder. Diş diplerin sağlam eyde. Eğer çok yeseler cüzzam ve beras ve vitiligo eyler. Eğer katranla yakıp soğutsalar tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler kıl bitirir. Eğer günlük kabuğunu içseler kan tükürmeye fayda eder. Eğer fitil gibi hanımlar götürse rahimlerinden akan yaşı keser. Ama çok yendiğinde akciğere rahatsızlık verir. Duru kan yapar. Baş ağrıtır. Eğer çok sirke ya suci içtiği gün yerlerse faydasını çok görürler.

949-Kenevir *Cannabis sativa*

Meşhurdur, yaprağı marul yaprağına benzer, onu yakı edip ateş yanığına sürseler, sinir bozulmasını iyileştirip ateş zararından dolayı sinirlerin iltihabını ve oluşan sarı suların zararını yok eder. Eğer onu içseler sidiği yürütüp içi kabz eder, ama gaz yapar. Kuvveti cimayı artırır. Böbreği ve mesaneyi kızdırır ve akciğer çibanlarına fayda eder. Gerektir ki iyice pişirip ıssı otlar ile pişirip yiyeler faydalı olur. Eğer tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiyi sürseler giderip kıllarını geri çıkarır, önce bitirir.

950-Kundus *Gypsophila struthium*

Çoğandır, sıcak ve kurudur, bir ot ki köklüdür, içi sarı dışı kara olur, kenge-re benzer ağacı balgamı, sevdayı keser. Dimağdan gazları çıkarır. Şerbeti 0,8 gramdan 3,2 grama kadardır. Üç yumurta sarısıyla içeler, eğer dövüp, toz hâline getiripetseler buruna üfürseler eğer aksırda.

Eğer mercimek kadar menekşe yağıyla karıştırıp buruna damlatsalar dört günde bir olan sıtmadan dolayı görmeyen gözleri görür eder. Mücerrebtir. Eğer balla karıştırırsalar fitil gibi hanımlar götürse üç aylık ya dört aylık karnında ölmüş çocuğu çıkarır. Evet, yaz mevsiminde damlatsalar belki sonbaharda ederler. Eğer sirkeyle karıştırıp bir kaç gün behaka sürseler fayda eder. Eğer hanımlar kokulasalar, aksırtmakla çocuk sonunu çıkarır. Eğer ziftle karıştırıp bir kaç gün temregilere sürseler giderir. 6 gr mayı puhtıyla içirseler soğuk sıyruluklara, felce, sekte, lukve onu ki buna benzer illetlere sürseler bu kökle sağırın kulağını açar kir, pas, pislği giderir. Dalak şişini giderir, mesanedeki taşı çıkarır, ıslahı kesira, bedeli biberdir.

951-Kenger *Gundelia tournefortii*

Meşhurdur, yaprakları marul yaprağına benzer, eğer yakı etseler ateş yanığına sürseler fayda eder. Sinir bozulsa giderir, içseler sidiği yürütür. İçi kabz eyler Evet, geç hazm olur, gaz yapar. Cımayı artırır, böbreği, mesaneyi kızdırır, akciğer çıbanlarına fayda eder. Gerektir ki iyice pişireler, ıssı otlar serpip yiyeler, Başka bir uygulama ki ezseler kenger suyuyla içseler içteki veremleri yumuşada, eğer başı yıkasalar kaşıntıyı giderir, eğer yağla, mumla suyunu karıştırıp yüze sürseler eserleri giderir, eğer tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesiye sürseler kıl bitirir.

952-Kehirba *Vateria indica*

White dammer tree; hellow amber. Merşhurdur, 2,5 gramını soğuk suyla içseler göğüste damarda ezilmekten akan kanı keser ve nerden kan sızarsa ekseler keser safradan olan kalp çarpıntısı fayda eder. Eğer içseler mide ve iç ishalini keser. Eğer sert şişi olan kişinin boynuna assalar fayda eder. Eğer dövüp, toz hâline getiripetseler ateş yanığının üzerine sürseler fayda eder. Eğer 5 gramını içseler baştan göğüse ve mideye inen kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı keser, eğer sakızla içseler sidik tutulmasını giderir ve mide ağrılarına fayda eder. Dail(sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış) hayız aktığın ve basura fayda eder. Eğer 2,5 gramını gül suyuyla içseler kusmayı keser, kemik kırıklarına fayda eyler. Eğer sarılık hastası olan kişi boynunda bağlasa yok eder, hanım bağlasa çocuk düşürmekten emin olur. Eğer 3 gramını dövüp eski zeytinyağıyla bağırsaklara sürseler ya fitil edip üzerine sürseler hanım onu götürse çocuk yatağının ağzını açar. Rahimden kan gelmesini keser. Bunun bedeli iki katı kadar tını ermenidir.

953-Kevari' (Trotters)

Paçadır. Tez hazm olur, az gıda olmuşun hılt (kan, balgam, safra ve sevd) olur. İshal eder ve sıcaktan olmuş öksürüğe fayda eder, özellikle kabuğu temizlenmiş arpayla ki pişireler, kemiği kırılmış kişiye çok yedireler ama çok yemekten kulunç olur. Eğer sirkeyle ve kasniyla karıştırıp yiyeler ki bu rahatsızlık olmaya ve sıtmalı kişilere ve kan tükürmeye ve bağırsak rahatsızlıklarına ve basura ve ağızdan akan kanlara dudak ve dil yarılmasına ve boğaz temizliğine fayda eder.

954-Kusfund *Ovis aries*

Koyundur, Zan, harfinde göreler.

955-Küfra Female palm, *Phoenix dactylifera*

Dişi hurma budağına derler, kabuğunu attarlar yağlara koyarlar, iyi kokulu olur. Eğer dövseler yaramaz çıbanlara dökseler çok fayda eder. Eğer yakılara merhemlere katıp mafsallara sürseler geçeklik ve tembelliği giderir, kuvvetli eder. Eğer yakılara karıştırıp karna ve zayıf mideye sürseler gayet fayda eder ve ciğer ağrılarını giderir. Eğer pişirseler kılı suyuyla yıkasalar karartır. Eğer suyunu içseler sinir, böğrek, mesane ağrısına fayda eder. Karın ve rahimden akan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Eğer pişirseler çam sakızıyla mumla karıştırırsalar, yirmi gün uyuza sürseler iyileştirir

956-Ketiysa, keşisa

Bir ottur bi aynı ketene benzer. Sapları ve yaprağı ve çiçeği Evet, tohumu şahtere tohumuna benzer. Eğer tohumunu 6 gram döğüp içseler ham kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı ve balgamı söker. Yan baş ağrısına fayda eder. Bu otu zeytinyağında pişirseler temregiye sürseler giderir. Eğer 5 gramını içseler yine balgam ve kan, balgam, safra ve sevdayı söker, eğer fitil gibi götürseler hamilekleri keser.

957-Kınh *Daroema ammoniacum*

Bazur dedikleri bir dikenlice otun zamkıdır. Türkçe tane çadırı derler, günlüğe benzer. Kızdırıcı ve yumuşatıcı ve çözücüdür. Hanımlar fitil gibi götürseler veya tütsü etseler hayzı yürütür ve içteki çocuğu öldüre ve çıkarır. Eğer sirke ve natrunla yakı edip yeniklere (beneklere) sürseler temizler. Eğer şerbetle içseler eski öksürüğe ve nefes darlığına fayda eder. Astım, nefes darlığı zahmetine ve ardala ağrısına fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer yakı edip yan ağrılarına ve çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer tütsü eyleseler kurt kuş kaça, eğer epilepsi tutan kişi kokulasa ve hanımların rahimleri ağrısına ve hunakına fayda eder. Tıkanıklıkları açar, eğer zeytinyağı ile karıştırıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Zehirli hayvanlara yakın eyleseler öldüre. Ağıran ve çürümüş diş üzerine koysalar sakınleştirir. Eğer sezağla ya maül karatinle ezip içseler sidik tutulmasına fayda eder. Eğer merhemlere katıp hurdalara sürseler fayda eder. Eğer yakı edip hanâzîre sürseler fayda eder. Eğer susen yağıyla ezip ılıtıp kulağa damlatsalar şişlerini ve soğuk ağrılarını giderir. Eğer 6 gramını suyla içseler basura fayda eder. Eğer üç defa içseler giderir. Eğer balla ezip le'ûk gibi yeseler böbrekteki tıkanıklıkları ve taşları dağıtır ve çocuk doğurmağı kolaylaştırır. Eğer tütsü eyleser çocuk sonunu düşüre, bedeli, yarımı kadar sirkencübîn ya çâşirdir.

958-Kina

Kelhdır, eğer çekirdeğinin içini yaşken içseler kan tükürmeye, eski ishale fayda eder. Eğer şerbetle içseler zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Buruna koysalar burun kanın keser. Tohumun içseler iç ağrısına fayda eder. Zeytinyağı ile karıştırırsalar gövdeye sürseler teri yürütür, tuzsuz yeseler baş ağrıda, tuzla yeseler ağrıtmaya. Eğer tazeyken cürmünü yeseler kan tükürmeye, ishale fayda eder.

Harfü'l-Lam**959-Laden *Cistus creticus***

Kızdıricıdır ve yumuşatıcıdır, damarların ağzını açar, şerbetle ve mürle ve mersin yağıyla karıştırıp kıllara sürseler dökülmesini engeller. Eğer şerbetle karıştırıp çibandan olan kalıntılara varsalar giderir. Eğer şerbeti unumaliyle ya gül yağıyla karıştırıp kulağa damlatsalar ağrılarını keser. Eğer tütsü eyleseler çocuk sonunu çıkarır. Eğer fitil gibi hanımlar önünde götürseler rahim sertliğini giderir. Eğer eski şerbetle içseler içi kabz eder. Sidiği yürütür, eğer öksürük otlarına katsalar çok fayda eder. Eğer papatya yağıyla ya torak otu yağıyla karıştırıp ağırın yerlere sürseler sakın eyler. Eğer gül yağıyla karıştırıp ensesine ve göğsüne sürseler nüzüllerine fayda eder. Öksürüklerine fayda eder. Eğer yakı edip bir kaç gün alına sürseler nezlelere fayda eder. Eğer gevşek, zayıf ve güçsüz midelere sürseler sağlamlaştırır. Gevşek, zayıf, güçsüz olmanın alameti budur ki mide bulana ve salyaları aka ve az susaya, eğer domuzun iç yağıyla ezseller makat şişlerine sürseler sakın eyler. Eğer gül yağıyla ezseller şırınga etseler iç ağrısına fayda eder. Tıkanıklıkları açar.

960-Lajiverd (Laziverd) *Lapis lazuli*

Meşhurdur. Eğer sürme etseler kirpikleri bitirir. Eğer buçuk dirhem içseler kuruntu, karasevdaya ve astım ve nefes darlığına fayda eder. Eğer fitil yapıp götürseler hayzı yürütür.

961-Lagiye [La'iyel] *Euphorbia Helioscopia*

Dağlarda biter. Çiçekleri olur. Kokusu iyi olur. İlkbaharda olur. Çiçeğine arılar çok üşüşür. Sütügenin bir çeşitidir. Bir parçasını çömleğe bıraksalar kaynaması sakın olur. Eğer bu otun sütünden ödem olan kişiye içseler fayda eder. Suyu ishal etmeğe fayda eder.

962-Lagûyen (Lagûn) *Alchemilla vulgaris*

Tavşanayağı derler. Eğer şerbetle içseler içi kabz eder. Eğer sıtmalılara suyla içseler içlerini kabz eder.

963-Lala *Convallaria majalis*

Mekke'den gelir bir ottur. Basura çok fayda eder.

964-Leblab *Convolvulus arvensis*

Sarmaşığın bir çeşitidir. Bağ ve ekin arasında çok biter. Yanında ne olursa dolaşır. Eper yaprağının suyundan içseler içi ishal eder. Safrayı çıkarır. Evet, şeker katıp içeler. Eğer çok kuvvetli ishal itmek isteseler kaynar suyla hıyarşenber pullarını ezip beraber içeler. Şerbeti 192 gram suyla 64 gram şeker katıp içeler. Evet, bu suyu kaynatmadan içeler. Zîra kaynadıkça kuvveti gider. Öksürüğe fayda eder.

965-Lesnec [Labah] *Albizzia lebbek*

Çınar ağacı gibi bir ağaçtır. Yeşil meyvesi olur. Tatlı hurmaya benzer. Evet, tiksindirici olur. Baş ağrısına fayda eder. Meyvesi mideye iyidir. Yaprığını kurutup dövüp toz haline getirirler kan akan yerlere sürseler durdurur. Meyvesini yeseler kabz eder. Mideyi iyi eder.

966-Lebsan *Sinapis arvensis*

Bazıları der ki, hardala derler. Tohumunu dövüp toz haline getirirler karıştırıp yüze sürseler yüzde beliren çilleri giderir. Eğer tohumundan le'ûk etseler aç iken yeseler eski öksürüğe fayda eder. Eğer tılayla içseler taşı dağıtır. Mideye fayda eder.

967-Leben Cow's milk

Süttür. İçi yumuşatır. Midede ve bağırsakta gaz yapar. Eğer pişirip yeseler içi kabz eder. İçteki çıbanlara fayda eder. Özellikle ki boğaz ve akciğer bronşlarında olan ve bağırsakta ve böbrekte ve mesanede olan kaşıntı ve uyuza fayda eder. Eğer kaynatsalar içine kızmış taş bıraksalar yarı kalınca içseler ishale ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer sığır sütünün tazesini içseler zehirli otlar zararını yok eder. Eğer koyun ve keçi ve sığır sütünü kızmış taşla pişirip içseler bağırsak çıbanlarından olan ishali keser.

Zehiri etkisiz eder. Eğer sade şırınga etseler ya arpa suyuyla karıştırıp şırınga etseler bağırsaklar rahatsızlıklarına ve rahim çıbanlarına fayda eder. Hanım sütünü gövdeye sürseler çok fayda eder. Akciğer çıbanlarına fayda eder. Eğer kara haşhaş suyuyla mumu ve zeytinyağını karıştırıp gut hastalığına sürseler fayda eder. Gerektir ki, dalağı olan ve ciğerinde ve sinirinde rahatsızlığı olan ve sıtması olan ve başı ağrıyan sütü yemiyeler. Gül yağıyla ve yumurta akıyla sütü karıştırıp göze sürseler sıcak nezleden olan baş ağrısına fayda eder. Eğer makatta ve hayâda olan şişlere ve çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer sütle tuzu karıştırıp içseler ishal eder. Evet, sütü çok yemeyeler. Zira mesanede taş ve ciğerde tıkanma ve tıkanıklıklar eyler. Çok bit ve sıtma eyler. Eğer ilkbaharda içilen sütü içseler göğüste olan eski rahatsızlıklara ve öksürüğe ve sevda tükürmeye fayda eder. Meniyi artırır. Çok cimadan olan zayıflığı giderir. Sarılık hastalığına fayda eder. Zehirli zararını yok eder. Benzi iyileştirir. Hanımların sütünü çoğaltır. Sidiği yürütür. Susuzluğu keser. Özellikle ki, sütü davarın karnından çıkdıktan sonra kırk günden sonra içseler bedeni geliştirir şişmanlatır. Kaşıntıyı ve uyuzu ve demregüyü ve cüzzamı giderir. Balgami kişiler ve kulunç olanlar yemeyeler. Başı ağrıyan dahi yemeye. Keçi sütünün zararı azdır. Sığır sütünden zayıftır. Evet, sidiği yürütür. Öksürüğe fayda eder. Kan tükürmeyi keser. Mideye iyidir. Koyun sütü öksürüğe ve astım veya nefes darlığına iyidir. Rengi güzel eyler. Cimayı artırır. Dimağı artırır. Göğüsten kan tükürmeyi yok eder. Sığır ve at sütü ishal eder. Geç yaşlandırır. Astım veya nefes darlığına ve gut hastalığına ve eski sıtmaya fayda eder. Eğer domuz sütünü akciğerinde çıban olan kişiler içseler fayda eder. Evet, devamlı yapmayalar. Eğer deve sütünü mazmaza etseler diş diblerin sağlam eder. Ağız kokusunu iyi eder. Ve sarı su aktığına ve nefes darlığına fayda eder. Tıkanıklıklarını açar. Ciğeri kuvvetli eder. Özellikle ki, ödem olan kişilere sidikle içireler. Basura dahi fayda eder. Gıdaya ve cimayı iştihâ getirir. Eğer şekerle hanımlara içirseler benizlerin iyileştirir. Eğer 385 gram ya 640 gramını 16 gramşekerle içirseler ödeme fayda eder. Eğer içte verem çıktığı vakit deve sütünü badem yağıyla içseler içteki sert şişleri yumuşatır. Evet, Gerektir ki, o deveye on gün kadar razıyane ve yavşan ve kasni ve marul ve ayvadane yidireler. Gecesi arpa unuyla razıyane ve kerefis ve afsentîn tohumun karıştırıp yidireler. Ondan sonra sütünü sağalar içireler. Bu bahsedilen faydaları eder. Yund (at, beygir) sütünü hanımlar içse hayız kanını yürütür. Eğer şırınga etseler rahim çıbanların temizler.

968-Leben-i hamız Coagulum lactis Curd

Sığır yoğurdunun ayrıdır. Züsentariye zahmetine fayda eder. Eğer içirserler verem zahmetine fayda eder. Eğer ekşi sütü ya ekşi yoğurdu yeseler ıssı mizaçlı kişilerin cimasını ziyade eder. Sığır sütünün ekşisi ve yoğurdunun ayrıanı mideyi kuvvetli eder. İshali keser. Yemeğe iştah getirir. Harareti sakin eder. Bedeni geliştirir. Özellikle ki, ak behak ve kuluncu olan mafsalı olan yoğurt yemeyeler. Ağuzu bala karıştırmadan yeseler geç hazm olur. Midede ve bağırsaktan geç geçer. Eğer bala karıştırıp yeseler tez hazm olur. Yaş mizaçlı kişilere yaramazdır. Kulunç eyler. Taş eyler. Mide ağrısını getirir. İncıkırık eyler. Yaramaz geçgirdir. İştihâ getirir. Eğer maya çalınmış sütü içseler hemen hunnak eyler. İlacı birkaç kez sirke içmektir.

969-Leban

Ağuzdur, balla karıştırmadan yeseler geç hazm olur. Mideden bağırsaklardan geç geçer. Balla tez hazm olur. Yaş mizaçlı kişilere yaramazdır, kulunç eyler, taş eyler. Mideye ağrısı getirir, incguruk eyler.

970-Lebenü's-sevda

Bir zamktır ki, Arabdan gelir. Gayet ıssı olur. Eğer kokulasalar çok aksırda. Burnu kanada. Eğer sert şişlere sürseler fayda eder.

971-Lahm Meat

Etdir. Çok iyi gıdadır. Sağlam kan olur. Sahîh kişilere çok fayda eder. İyisi erkek koyun etidir. Ondan çebiş etidir. Ondan buzağı etidir. Yırtıcılar eti ve yaban kuşları eti eski basura çok fayda eder. Mide bozukluğuna çok iyidir. Gözü kuvvetli eder. İçi yumuşatır. Taze et iyidir. Bayatların murdar olmuş eti ve sert semizi yemeyeler. Dahi yırtıcı hayvanlar yırttığı eti yemeyeler, sayru (esenliği yerinde olmayan, sağlık durumu bozuk olan, hasta) eder. Suda boğulmuş olanları yemeyeler. Geyik etini ve sığır etini ve çakal etini ve toy etini dahi yemeyeler ki, dört günde bir tutun sıtman eyler. Etlerde keklik ve dürrac ve çil etini yiyeler fayda eder. Mideye iyidir. Tez hazm olur.

972-Lihyetü't-teys *Tragopogan porrifolius*

Tekesakalıdır. Atkuyruğu derler. Eğer taze yaprağını dövüp toz haline getirirler cerahate ekseler bitirir. Eğer şerbetle içseler bağırsak çıbanların ve mide zayıflığını giderir. İçden kan gitmesi durumunda fayda eder. Eğer yakı yapıp yaramaz çıbanlara sürseler giderir. Eğer yaprağından içseler ishale ve kan sızmağa ve bağırsak çıbanlarına ve kan tükürmeye fayda eder. Eğer yakı yapıp mideye ve ciğere sürseler çok fayda eder.

973-Lehamu'z-zeheb[Lihaü'z-zeheb] *Ceterach officinarum*

Altın otudur. İyisi odur ki, rengi gendene gibi olur. Eğer yumuşak dövüp yaramaz cerahate ekseler fayda eder. Diş etlerini sağlam eder. Çıbandaki fazlalık etleri temizler.

974-Lisanü'l-hamel *Plantago major*

Sinirli yapraktır. Eğer yakı yapıp yaramaz çibanlara sürseler ve ayak şişmesine ve fil hastalığına fayda eder. Kanı keser. Eski çibanlara fayda eder. Eğer tuzla kuduz taladığına ve ateş yanığına sürseler fayda eder. Çenede olan şişlere ve hanazîre ve gözde olan nasıra sürseler fayda eder. Eğer mercimekle ya çügündürle pişirip yeseler epilepsi tutana ve astım veya nefes darlığına fayda eder. Eğer isfidacla karıştırıp ergenlik sivilcesine sürseler fayda eder. Eğer göze damlatsalar ağrısına fayda eder. Eğer yaprağını kaynatıp suyunu içseler ıssıdan olan ishale fayda eder.

975-Lıhyetü'l-gûl *Asplenium trichomanes*

Dev sakalı derler. Yerden kıl gibi biter çıkar. Budağı ve yaprağı olmaz. Eğer dört günde bir tutun sıtma olana tütsü etseler giderir. Eğer yaya yürüyen kişi pazusuna bağlasa yorulmaya.

976-Lisan *Plantago lanceolata*

Guşi gav, sığır kulağıdır. Türkçe balık çiçeğidir. Yere düşeni biter, lisan'üs sevre benzer. Evet, kokusu hıyar kokusuna benzer ortasından bir zıra (kol, dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk) saki biter, tepesinde çiçeği olur. Eğer çig veya pişmişini yeseler kalp çarpıntısı ve mide hararetine ve ağızda olan çibanlara, ağız ağrısına fayda eder. Dilde olan nar danesi gibi kurtcuklara fayda eder.

977-Lisanü's-sevr *Borago officinalis*

Sığır dili derler bir ottur. Eğer şerbetin pişirseler içseler çok fayda eder. Ferah eyler. Kalbi kuvvetli eder. Eğer maü'l-aselle pişirip içseler öksürüğe çok fayda eder. Eğer yaprağını yaksalar diş diblerine koysalar sağlam eder. Ağızda olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer 10 gramveya 16 gram tayf-ı [tîn-i] ermeniyle içseler kalp çarpıntısı fayda eder.

978-Lisanü'l-asafır *Ficus religiosa*

Kuş dilidir. Ağacının yaprağı bademe benzer. Meşhurdur. Kasık ağrısına fayda eder. Taşları dağıtır. Sidik damlamasına fayda eder cimayı artırır. Zekeri sağlam kıvama getirir. Kalp çarpıntısına fayda eder, bedeli cevizdir.

979-Lisanü's-sebu' *Carduus nutans*

Yırtıcı dilidir derler bir ottur. Yaprığı uzun olur. Kenarları testere gibi olur. Yerden yaklaşık 150 cm yukarı olur. Yuvarlak büyük tepesi olur. Çiçeği mor olur, ilkbaharda biter. Eğer pişirip suyunu içseler taşları dağıtır.

980-Lisanü'l-kelb *Cynoglossum officinale*

İt dilidir derler bir ottur. Yaprakları sinirli yaprağına benzer. Uzundur. İki karış olur. Az akan sular kenarında olur. Çiçeği gök ve kökü ak olur. Eğer cerahate ve çibanlara sürseler bitirir. Eğer suyunu içseler dalak sertliğini giderir.

981-Lisan

Dildir. Tez hazm olur. Orta dereceli gıdadır.

982-Lükk *Kerria lacca*

Meşhurdur. Şişman ve yağlı kişileri zayıflatır. Kalp çarpıntısına fayda eder. Kuvvetlendirir. İstiskaya ve ciğer ağrılarına fayda eder. Eğer yıkasalar kullansalar faydası daha çok olur. Yıkamanın yöntemi şöyledir ki, çöplerini temizleyip, bir havana koyup zeravend ve adhır ve kaynamış su dökeler. Dövüp toz haline getirip süzülür. Kalanını atalar. O suyu koyalar. Bir müddet bekllettikten sonra üzerindeki suyunu süzeler. Dibine çöken kısmı gölgede kurutulur. Bir sırça kab içine koyup kullanabilirler. Bu bahsedilen faydaları eder. Bedeli üçte ikisi ravendir. Yarısı kadar asaründür. Üçte ikisi kadar ak tabaşirdir.

983-Lencîtas [Lahîtis]

Bu otun, yaprağı uskufenderyûna benzer. Eğer cerahate sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle içseler dalağa fayda eder. Eğer şerbetle içseler sidiği yürütür.

984-Levz *Amygdalus communis*

Bademdir. Acı badem ağacının kökünü pişirip yumuşak dövüp çillere sürseler bitirir. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler hayzı yürütür. Eğer sirkeyle ve gül suyuyla ve yağla karıştırıp şera rahatsızlıklarına sürseler fayda eder. Eğer balla karıştırıp yaramaz çibanlar ve nemle zahmetine ve kuduz it talağına sürseler fayda eder. Eğer yeseler diş ağrısını sakın eder. Eğer nişastayla ve naneyle karıştırıp yeseler böbrek ağrısına ve akciğer de olan ıssı şişlere fayda eder. Sidik tutulduğuna fayda eder. Taşları dağıtır. Bağırsakda olan gazları dağıtır. Eğer tilkiye yedirseler öldüre. Eğer içkiiçmezden önden beş tane badem yeseler sarhoş etmeye. Acı badem yeseler içi kabz eder. Tatlı badem ağacı acı badem ağacından zayıftır. Evet, bu dahi ahlâtı latif eder. Sidiği yürütür. Taze tatlı bademi yeseler mide yaşlığını giderir. Eğer yaşını kabuğuyla yeseler diş diblerin temizler. Boğazı yumuşatır. Evet, midede çok kalır. Tıkanıklıkları açar. Sidik yanmasını giderir. Bağırsaklara fayda eder. Öksürüğe fayda eder. Anlamayı artırır, eder kabuğunu çıkarıp yemelidir. Eğer badem yağıyla körelmiş tırnağa kepeklenir olsun, devamlı ovsalar giderir.

985-Lûbiya *Vigna sinensis*

Böğrülcedir. Eğer çiğini tazeyken yeseler yaramaz düşler gösterir. Evet, sidiği yürütür. Zükkamı olana zarar verir. Eğer pişirip yeseler zararı az olur. Hardalı faydalı hale getirir. Göğse ve akciğere iyidir. Eğer pişirip suyunu içseler hayzı ve nifası yürütür. İçte ölü çocuğu çıkarır. Başa buhar çıkarır. Mide bulandırır. Özellikle sirkeyle ve sezabla pişirip yeseler fayda eder.

986-Lukakîsa [Lûkakansa]

Bu bir ottur ki, kökü kıllara benzer. Evet, gayet acı olur. Eğer çiğneseler diş ağrısına fayda eder. Eğer pişirip şerbetle içseler yan ağrısına ve siyatiğe ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. Eğer sıkıp suyunu içseler yine bu fayda eder.

987-Lufas

Mürrün bir çeşitidir. Eğer içseler şerbetle, zehirlerin zararını yok eder.

988-Lûkas

Altın kamışı derler. Zîra çiçekleri altın rengine benzer. Yaprakları söğüt yaprağına benzer. Sular kenarında olur. Her boğumunda bir yaprağı olur. Eğer yakı yapıp cerahate sürseler bitirir. Burun kanını ve her ne yerden kan çıkarsa keser. Eğer yaprağını sıkıp suyunu içseler göğüsten kan tükürmeye ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler eskiden rahimden akan yaşları keser, kan olsun başka ıslaklık olsun. Eğer tütsü eyleseler kurt kuş kaçır. Sıçanları öldürür.

989-Lü'lü

İncidir, göz kararmasını giderir ve ağrı ve çirkefin (iyice kokuşmuş pis su.) giderir. İçseler kanı tutar, dişlere sürseler parlatır, eğer macuna katıp yeseler kalp çarpıntısı korkuya ve sevdadan meydana gelen ceza' (kaygı ve sabırsızlık yüzünden telaş ve teessür göstermek, sızlanmak) ve feza'h (korku, havf, korkmak) fayda eder. Eğer incinin irisini ve ufağını ezseler barasa sürseler giderir. Eğer göze damlatsalar olan rahatsızlıkları giderir. Evet, ezmenin yöntemi budur ki dövüp, toz hâline getirip ederler ekşi turunc suyuyla karıştırıp bir şişeye koyalar o şişeyi turunc suyuyla doldurup ağzını bağlayıp sirke küpünün içine asalar on dört gün dursa kümeler hal olur, sonra kullanabilirler. Bu faydaları oda inciye ağızda tutsalar kalbi kuvvetli eyler.

990-Luf *Arum daracunculus* *Arum pictum*, *Arum palaestinum*

Üç türlü olur buna yılan yastığı derler. Zira sapları yılan kavına benzer. Buruna damlatsalar burunda biten fazlalık eti yok eder, eğer yemişinden otuz tanesini sulu sirkeyle içseler içteki çocuğu çıkarır. Eğer hanımlar boynuna assalar çiçeği solduğu vaktin içindeki çocuğu öldürüp düşürür. Eğer kökünü pişirseler yalnızca balla yeseler nefes darlığı ve öksürüğe ve nezleye fayda eder. Göğüsten kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı rahatsızlık vermeden çıkarır. Eğer kurutsalar dövseler balla karıştırıp le'ûketseler sidiği yürütür.

Eğer şerbetle içseler cimayı artırır ve eğer yaramaz çıbanlara merhem edip sürseler bitirir. Eğer bu kökünden birini ele alsalar yılan sokmaz, eğer düvseler sirkeyle karıştırıp behaka sürseler fayda eder. Eğer pişirseler şerbetle soğuktan yarılan yerlere sürseler fayda eder. Eğer kökünün suyunu göze sürseler çıbanlarına fayda eder. Eğer kökünü sığır bokuyla yakı edip gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer kökünü yaşken zerdali çekirdeği yağında kaynatsalar göyününce (Yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak) dışarı çıkan basura sürseler giderir. Eğer yün parçasıyla fitil gibi götürseler içteki basura fayda eder. Eğer ufacık doğrasalar şerbette bir gün bir gece ıslatsalar ondan sonra mak'atta tutsalar mümkün olduğu kadar çok fayda eder. Eğer kökünü basura tütsü eyleseler fayda eder kurutur. Eğer kökünü yakı edip yaramaz çıbanlara sürseler fayda eder. Eğer menekşe yağıyla dövüp toz haline getirip cüzzam olan kişinin eline ayağına sürseler cüzzam yaralarını bitirir. Evet, gerektir ki bir kaç defa süreler. Eğer eski yağla içirseler çıbanlara fayda eder.

991-Lîbanûtas [Lîbanûtis] *Boswellia carteri*

Günlük ağacı derler. Zîra günlüğe benzer. Sakızları olur. Eğer dövüp yakı yapıp makata ve basura ve ıssı şişlere sürseler fayda eder. Yumuşamayan şişleri ve hanazîri yumuşatır. Ve eğer kökünü kurutsalar dövüp balla karıştırıp yaramaz çibanlara sürseler temizler. Eğer içkiyle içseler iç ağrısına fayda eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna çok fayda eder. Sidiği ve hayzı yürütür. Eğer yaşını yakı yapıp balgamî şişlere sürseler fayda eder. Eğer kökünü balla karıştırıp göze sürseler gözü keskin eder. Eğer meyvesini biberle ve şerbetle içseler saraya ve eski göz ağrısına ve sarılık hastalığına çok fayda eder. Eğer zeytinyağıyla karıştırıp gövdeye sürseler teri yürütür. Eğer dövüp külücür unuyla ve sirkeyle karıştırıp behaka sürseler temizler giderir.

992-Lîmûniyûn *Rumex acetosal*

Kuzu kulağının irisidir. Yaprığı çügündür yaprağına benzer. İncecik sak (köksap) olur. Eğer meyvesini yumuşak dövüp ayva şerbetiyle içseler bağırsak çibanlarına çok fayda eder. Eski ishale fayda eder. Rahimden kan sızdığına fayda eder. Eğer şerbetle içseler kan gitmesine ve kan tükürmeye çok fayda eder.

993-Limon *Citrus limon*

Meşhurdur. Mideyi kuvvetli eder. İştihâ getirir. Ağız kokusunu iyi eyler. Ekşi geçirmeği ıslah eder. Kalbi kuvvetli eder. Yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Sıtmalara fayda eder. Midenin hararetini yok eder. Boğaza yapışan sülüğü öldüre. Ciğeri ve mideyi soğutur. Bunlardan yanmış kan, balgam, safra ve sevdâyı temizler. Daralmağı giderir. Kusmayı keser, mide bulanmasını keser, sakın eder. Safrayı keser. Kanın süratin keser. Baş ağrımısını ve dönmesini giderir. Kalp çarpıntısı fayda eder. Eğer iki günde bir sıtma tutan kişiye dahi fayda eder. Midede ve ciğerde olan yapışkan balgamı çıkarır. İçki veya uyku sersemliği yok eder. Zehirli hayvanlar soktuğuna ve zehirlerin etkisini kırar. Tohumu 5 gram ya 10 gram ya 6 gram kabuğun soyup şerbetle ya sıcak suyla ya tuzlu suyla içseler ağız kokusunu iyi eder. Ekşi geçirmeği giderir. Mideyi ve hazmı kuvvetli eder, kalb ve ciğeri kuvvetli eder. Böbrek tıkanıklıklarını açar. Sidiği yürütür. Soğuktan kaynaklanan hastalıklara fayda eder. Şerbeti terkîbî şu şekildedir ki; şekerî döveler, taş çömleğe ya da bir kalaylı tencereye koyalar. 400 gram şekere 13 gram taze süt ya yumurta akını karıştırırlar. Ondan sonra kifayet edecek su koyalar. Ne kadar ekşiliği varsa ne kadar lazım ise o kadar koyalar. Ondan sonra kıvama getireler. Bir sırçalı kaba koyup kullanılır. Bazıları der, her 400 şekere 130 gram ya 155 gr su katalar. Kıvama getireler. Şimdi bu şerbet boğaza ve damağa ve kızılünüğe ve mideye yapışan kalınlaşmış, yoğun ve galiz hılt (kan, balgam, safra ve sevdâ)lara ağız ve dil ve dimağ kuruluşunu giderir keser. Buharı yok eder. İçki veya uyku sersemliğini sakın eder. Eğer gargara etseler hunnaka fayda eder. İçki yumuşatır. Ve ciğeri temizler. Akciğer bronşlarını dahi temizler. Eğer soğuk suyla ezip içseler içteki organları kuvvetli eder. Ciğeri ve mideyi soğutur. Yanmasını giderir. Safrayı keser. Kan fazlalığını düzenler. Sıtmalardan olan yürek oynamasına fayda eder. Baş ağrısına ve dönmesine fayda eder. Bir türlü dahi olur ki, ona limon şerbeti derler, seferceli dahi derler. Zîra ayva suyuyla bile olur. Terkîbî budur ki, 77 gram süt ya yumurta akı çalkaladıktan sonra limon suyu 96 gram ve ayva suyu 192 gram karıştırıp kıvama getirdikten sonra kullanılır. Mideyi ve ciğeri kuvvetli eder. Safrayı keser. Hazmı kuvvetli eder. Susuzluğu giderir. Sıtmalara fayda eder. Eğer yemekten önce yeseler kabz eder. Yemekden sonra yeseler midede yemek azmasını engeller.

Midedeki hazımsızlığı dahi giderir. Eğer şarap üzerine içseler içki sersemliğini yok eder. Bir türlü dahi olur ona muna'na' şerbeti derler. Terkibi budur ki, 400 gram şeker 13 gram taze süt ya yumurta akı katarlar. 115 gram limon suyunu ve 130 gram nane suyunu katılır. Ya kuru neneyi beze bağlayıp içine bırakıp kaynatılır. Kıvama getireler. Sonra kullanılır. Mide zayıflığına fayda eder. Hazmı kuvvetli eder. Mide bulanmasını ve ağır nefes almayı giderir. Safra ve balgam kusmayı giderir. Yemek hazımsızlığında ve ekşi geçirmeği giderir. Kuduz taladığına fayda eder.

994-Levbez'ah

Bir ottur yaprağı soğan yaprağına benzer, soğan gibi olur. Bunun kökünü sütle kaynatıp kasığı yarık olan çocuklara o sütü içseler şifa bula, ama on üç defa eder. Ta ki iyileşsin. Bir terkip ayva suyuyla olur, yapılışı şöyledir. 320 şekeri, 13 gram süt yumurta akı katıp çalkaladıktan sonra limon suyu 115 gram ve kaynamış ayva suyu yahut ayvayı havanda dövüp suyunu bez ile sıkıp 192 gram bu özelliği fazladır. Karıştırıp kıvama getirip kullanılsa mide ve ciğeri kuvvetli eder, safrayı ve balgamı keser ve susuzluğu giderir ve safra kusmağı ve ishali keser sıtmalara fayda eder. Eğer yemekten evvel yeseler içi kabz eder, eğer sonra yeseler midede yemek bozulmasını giderir. Bir hata olmağı ve sersemliği yok eder. Eğer şerbetle üzerine içseler fayda eder. Bir türlü dahi olur ki şerbeti limon münfeti' derler. Terkibi budur ki; 385 gram şeker 13 gr süt yumurta akını katıp, ondan sonra 115 gr limon suyunu 130 gram nane veya suyunu kaynatıp kıvama getirip kullansalar, mide zayıflığına fayda eder ve mide hazm ve kuvvetli olur. Mide bulanmasına fayda eder ve nefes darlığını giderir, safra ve balgam kusmayı giderir ve midede yemek yaramazlığını giderir. Ekşi geçirmegi ve kuduz it taladığını giderip engeller.

Harfü'l-Mîm

995-Mahûdane *Ricinus communis*

Habbü'l-mülûkdür. Bir 77-90 cm uzunluğunda, kalınlığı parmak kadar olur. Yanlarında uzun yaprakları olur. Badem yaprağına benzer. Uçlarında kılıflar olur. İçinde üçer tanesi olur. Eğer yedi ya sekiz tane yutsalar üzerine soğuk su içseler balgam ve safrayı söker. Eğer sütünü içseler yine bu işi yapar. Eğer yaprağını tavukla pişirip yeseler yine bu işi yapar. Bazıları der, iki türlü olur, birisinin yaprağı ufacık balığa benzer. Uzunluğunca olur. Eğer tohumundan 6 gram içseler balgam ve safrayı söker. Mafsal ağrısına ve gut hastalığına ve siyatiğe ve ödeme ve kulunca fayda eder. Evet, mideye zarar eder. Gerekir ki, midesi kuvvetli kişi içe. Arka ağrısına dahi fayda eder.

996-Mahî-i zehr [Mahî-zehre] *Verbascum thapsus*

Türkçe balık zehiri derler. Sığır kuyruğu dahi olur sütlüğü borucukları gibi. Evet, uzunca olur. Rengi sarıya benzer. Eğer budaklarının dışarı olan kabuğundan 5 gr içseler mafsal ağrısına ve parmaklar karıştığına ve gut hastalığına ve siyatiğe ve yan başı ağrısına çok fayda eder. Evet, şekerle içseler eğer bu otun bir parçasını suya bıraksalar içindeki balıkları öldüre. Kimini sarhoş eder. Evet, zararlıdır. Gerekir ki, badem yağına katarlar.

997-Mazeryûn *Pimpinella anisum*

Meşhurdur. Yaprakları Zeytin yaprağına benzer. Budaklarının uzunluğunu birer karış olur. Eğer yaprağını iki sert kadar afsentinle karıştırıp ya suyla hablar eyleseler içseler içteki kurtları öldüre çıkarır. Eğer yaprağını dövüp bala karıştırıp çibanelara ekseler bitirir. Eğer terbiye etmeden içseler gam getire ve daralda. Öyle zaman olur ki kusturur. Terbiyesi budur ki, kendisini ve yaprağının üstünü alalar.

İki gün iki gece keskin sirkede bekletilir. Evet, sirkede iki veya üç kere ıslatılır. Ondan sonra o sirke tatlı suyla iki veya üç kere ıslatılır yıkayalar. Gölgede ya güneşde kurutular. Tatlı badem ya susam yağı ya menekşe yağıyla katarlar. Eğer ilaçlık ot katmak isteseler turpa ve eftimûna ve sarı helîle ya kızıl güle ve buyan balı ve yalama tuzu ve kemnûn katıp kullanırlarsa fayda eder. Sevdavî rahatsızlıkları ishal etmekle çıkarır. Eğer sarı su ishal itmek dilesen sirkede yatarıp bahsedilen uygulamayı yaptıktan sonra gök süsen köküyle ve bakır buradesiyle ve asarûnla ve mürrele ve sikencebinle ve kerefis tohumuyla ve balık suyuyla ve sakızla karıştırıp inebû's-sa'leb suyuyla ve razıyane suyulla içireler, sarı suyu ishal eder. Eğer kuvvetli ve sağ kişilere içirmek isteseler şerbeti 3 gr olur. Eğer hastalıktan yeni kalkmış kişilere içirseler 3,2 gr içireler. Sarı su ve safra ve balgamı söker. Eğer sirkede ıslatıp dalağa sürseler giderir. Eğer 40 gram 1150 gram suyla içirseler pişirip 385 gram kalınca ondan sonra el sürseler üzerine su koyduktan sonra 40 gram tatlı badem yağını katsalar yağı kalınca pişirseler o yağdan 3 gramdan 16 grama kadar içseler bahsedilen faydaları görülür.

998-Mamîşa (Mamîsa) *Glauclium corniculatum*

Meşhurdur. Eğer yaprağını dövüp ıssı şişlere ve ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yaprağının suyunu arpa unuyla karıştırıp ergenlik sivilcesine sürseler fayda eder. Eğer suyunu sirkeyle karıştırıp alına ve kulakla ağız arasındaki kemiklere sürseler safradan olan baş ağrısına fayda eder. Eğer bu suyu gül suyulla karıştırıp çocukların alına ve beşiklerine sürseler gözlerine inen yaşı keser. Eğer çiçeğin siksalar suyunu göze sürseler gözyaşını giderir. Kuvvetli eder. Ağrısına fayda eder. Eğer tohumunu hanımlar yeseler şişmanlatır geliştirir. Gut hastalığına çok fayda eder.

999-Maş *Lathyrus sativus*

Mürdümükdür. Safrayı sakın eder. Cimayı zayıflatır. Eğer kabuğunu çıkarıp pişirip yakı yapıp süst (Gevşek, zayıf, güçsüz) olan azaya sürseler çok fayda eder. Ağrısını sakın eder. Eğer ıssı mizaçlı kişiler yeseler hararetlerini yok eder. Eğer kabuğuyla pişirip o suyu dökseler dahi kuzukulağı olur otları pişirip nar ve sumak suyu ve tatlı badem yağı katıp yeseler içi kabz eder. Harareti sakın eder. Eğer soğuk mizaçlı kişiler yeseler ya hardalla ve eğer pişirip suyunu içseler içi yumuşatır eğer sirkeyle çıbanlı uyuza sürseler çok fayda eder.

1000-Markuyuya, *Markivya*

Ağaçlardır ki beş karış uzunluğunda olur ve çok budakları olur. Sularda biter, yaprağı zeytin yaprağından ufak olur. İlk baharda kızıl gülleri olur, fındık kadar meyveleri olur bir yapraktır, çekirdeği olur. Eğer bu ağacın kabuğunu kurutsalar dövüp, toz hâline getirtiler kan, balgam, safra ve sevdadan olan sert şişlere ekseler yumuşatır. Eğer meyvesini bir kaç kere basura tutsu etseler kurutur, eğer yapraklarının ve budaklarının ve meyvesini külünü zırnıhla ve suyla karıştırıp kıllara sürseler yoluna, eğer bu külünü çillere bir kaç kere sürseler giderir.

1001-Mas Kimyasal Formülü C+(Al, Ca, Cr, Fe, Mg, Mn, N, Si, Sr, Ti)

Dört türlü olur. Biri Hindî olur, ak olur, bakla kadar. İkincisi nişadır gibi rengi olur. Üçüncüsü demir rengi gibi olur. Dördüncüsü Kıbrısîdir. "Gümüş" rengi gibi olur. Bu hepsinin özelliği şudur ki, bütün taşları dağıtır keser. İlla kurşun değil, belki kurşun bunu keser. Helak eder. Dahi buna ateş ve demir kar etmez. Eğer bu taşdan bir parça ağızda tutsalar dişleri parça parça eder.

1002-Maü'l-bahr

Deniz suyudur. Issıdır ve keskindir. Mideye yaramazdır. İçi ishal eder. Balgam çıkarır. Eğer gövdeye sürseler kızdırır. Olan balgamı çıkarır. Eğer sinirden zahmeti olsa ve soğuktan yarılan yerlere ve çıban olmadan dökseler yok eder. Eğer şırınga etseler içi kızdırır. İç ağrısına fayda eder. Eğer yakı yapıp deri altında irinlenen kanlara sürseler dağıtır. Eğer yakı yapıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer bir kaç gün deniz suyuyla gusl etseler gövdede olan eski rahatsızlıklara çok fayda eder. Eğer buharından ödem olan ve başı ağrıyan ve kulağı geç işeden kişiler istihkan etseler fayda eder. Eğer has tatlı suya karışmamış deniz suyunu içseler içi ishal eder. Evet, üzerine tavuk çorbası içeler. Hekim der, suların iyisi pınarlar suyudur. Ama her pınar suyu değil, belki şu balçığı ve yeri sıcak olandır. Taşlı pınardan iyidir. Her biri sıcak olan değil ve gün doğusuna ve rüzgâra karşı aka. Zîra poyrazdan ve gün batısından akan ve kıbleden yana akan su yaramazdır. Suların iyisi yağmur suyudur. Özellikle ki yaz mevsiminde yıldırımlı bulutlardan olur. Rüzgârlı bulutlardan olan yaramazdır. Zîra sese ve göğse zarar eder. Kar ve dolu suyu yaramazdır. Ayrıca duran sular yaramazdır. İçmemek gerek. Dalak ve ödem eyler. Cinnet ve basur ve verem eder. Bağırsakta çıbanlar eyler. Madenî sular ki, ana açma suyu derler. Yaramazdır. Evet, demir madenine uğrayan su içi kuvvetli eder. Mide süstlüğünü giderir. Cima ziyade eder. Buz suyu sinirler ağrısına ve veremlere yaramazdır. Evet, iştiha getirir. Mideyi sağlam eder. Soğuk su göze ve akciğere ve çıbanlara yaramazdır. Tıkanıklığı olan ve sinirlerinde zahmeti olan kişiye yaramazdır. Evet, ıssı mizaçlı kişilerin kuvvet-i hazimesin (sindirim gücü) ve cazibesin ve dafi'asın (itme ve çekme kuvveti) ve masikesin (iç yapışkanlık) kuvvetli eder. Evet, cimaya yaramazdır. İçi kabz eder. menînin hareketini sakın eder. Kaynar su hazmı sakın eder. Susuzluğu sakın itmez. Ödem olana yaramazdır. Ilık su mide bulandırır. Eğer aç iken içseler mideyi yürütür. İçi yumuşatır. Evet, çok içmek mideye zarar eder. Katı sıcak içmek zaman gelir ki, kulunc yapar. Gazları dağıtır. Epilepsi tutana ve kuruntu, karasevdayı ve soğuk baş ağrısına ve göz ağrısına ve boğazda rahatsızlığı olana ve kulak ardında şişi ve nezlesi olana ve göğsünde rahatsızlığı olana fayda eder. Hayzı yürütür. Ağrıları sakın eder. Tuzlu su bedende olan rahatsızlığı giderir. İçseler kaşıntı ve uyuz eyler. Bulanık su mesanede taş eyler. Tıkanma ve tıkanıklıklar eyler. Gerektir ki, üzerine yağlı nesneler ve helva yiyeler. Evet, ishal olan kişiye fayda eder. Yağmur suyu çok iyidir. Tez hazm olur. Sidiği yürütür. Ciğere ve dalağa ve akciğere ve böbreğe ve sinire fayda eder. Evet, hazm geç olana fayda eder. Çok terleyen kişi içse ve yıkansa fayda eder. Döşeğe işeyene ve mide dolgunluğu, hazımsızlığı olana ve müşhil otdan fazlaca ishal olana çok fayda eder. Burnundan ve diğer cerahatden kanı akana ve sarp şarap içmekden içinde alev olana ve ağrı hastalığına fayda eder. Diş dibini ve siniri sağlam eder. İçseler ve yıkansalar uyuza ve ıncıyığa ve ağız kokusuna ve ter kokusuna fayda eder. Eğer azcık şerbete katıp içseler gövdedeki ter kokusunu giderir. Eğer soğuk suyu içseler mideyi kuvvetli eder. iştiha getirir. Evet, aç iken içmeyeler. Dahi soğuk suyu midesi ve bedeni zayıf olan ve hastalıktan zayıflamış ve dalağı ve sarılık hastalığı ve vücutta sıvı toplanması yani ödemi ve basurı olan içmeye. Tatlı su bedeni kuvvetli eder. Şu sular ki, dağlar ve taşlar üzerinden akar, içmeyeler. Astım, nefes darlığı ve nefes darlığı eyler. Isıcak su gövdeyi iyi eder. İçteki veremleri pişirir. İçseler ve şırınga etseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Kaşıntı ve uyuza fayda eder. Gövdede olan soğukluğu giderir. Kibrît suyu bedeni arıdır. Demregüye ve behaka ve deri soyulduğuna ve beneklere ve eski çıbanlara ve ciğere ve rahme ve iç ağrısına ve diz ağrısına fayda eder. Yırtıcılar ve yılan soktuğuna fayda eder. Sinirleri yumuşatır. İçi kızdırır. Mideyi zayıf eder. Gözü karardır. Başı ağrıdır. Ciğeri kızdırır. Kan yaramazlığına sebep olur. Evet, gazları dağıtır.

1003-Maü'l-cübn

Süt çürüğüdür. Eğer sütü bir yeni taş çömleğe koysalar incir ağacının taze budağıyla karıştırırsalar iki üç kere kaynatılır. Sonra her 290 gramına 58 gram sikencebin koyalar. Agzını kapatılar. Oddan indireler. Ta ki peynirinden su ayrılır. Evet, Gerekir ki, bir süngerini soğuk suya batırlar. Çölmeğin kenarına süreler. Ta ki taşmaya. Her vakitte 290 gr içireler. İçi ishal eder. Malihulya (kuruntu, karasevda) ve epilepsiye ve çibanlara ve uyuza ve daü'l-file ve gövdede olan baş barta fayda eder. Evet, Gerekir ki, 1250 gr içeler. Evet, 290 ar gram içeler. İki defa bunu içeler ve bu iki içmenin arasında yürüyeler. İçi temizler. Azmış yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı çıkarır. Yüzdeki çilleri giderir. Göz şişlerine fayda eder. Eğer pişirseler azcık tuz ya deniz suyu katıp içseler cimayı kuvvetli eder. Mesane çibanlarına fayda eder. Ödeme ve eski sıtmaya ve göze ve kapağa inen maddelere ve çillere ve yarım baş ağrısına ve eski yaramaz çibanlara fayda eder.

1004-Maü's-ş-â'ir

Arpa suyudur. Artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı koparır. Sidiği yürütür. Buğday suyu razıyane suyuyla ve tohumuyla pişirip içseler sütü ve sidiği yürütür. Arpa suyu cila eder. Mideye yaramazdır. Gaz yapar. Balgam şişleri pişirir. Sıtmaya fayda eder. Safravî kişilere fayda eder. Soğuk sıtması olan kişiye kerefis ve razıyane köküyle ve tohumuyla ve gendeneyle pişirip yidireler. Fayda eder. Eğer arpa ırmak yengeciyle ve buyan köküyle pişirip yedirseler öksürüğe ve gözden akan kana fayda eder.

1005-Maü'l-verd

Gül suyudur. Dimağı kuvvetli eder. Issı baş ağrısını sakın eder. Mideyi ve kalbi kuvvetli eder. Kalp çarpıntısını giderir. Nefesi ferah eyler. Hisleri kuvvetli eder. Sürseler içseler kurutsalar emin olalar. Eğer mazmaza etseleler diş dibini sağlam eder. Eğer göze sürseler sıcaktan olan ağrısına fayda eder. Eğer içseler bayılmayı giderir. Kan tükürmeye fayda eder. Eğer başa dökseler humarı sersemliği yok eder.

1006-Maü'l-hıyar

Şenhıyar suyudur. Eğer tatlı hıyar suyunu içseler safrayı söker. Mideyi ve bağırsağı ve göğsü yumuşatır. Evet, Gerekir ki, 3,2 gramına 32 gram şeker katıp içseler sıtmalardan emin olur. Yanmayı, susuzluğu sakın eder. İçi temizler.

1007-Maü'l-cümme

Bir kara sudur. Hamme [Cümme] adlı balık içinde öd gibi olur. Eğer 1,6 gr ya veya fazlasını yüksek yerden düşüp kolu ve ayağı ve bedeninin başka yerlerinde kırığı olan kişiye içirseler hemen bitirir.

1008-Maü'r-rumad [Maü'r-ramad]

Kül suyudur. Yaramaz çibanlara fayda eder. Eğer yıkasalar ve eski etleri bitirir. Eğer şırınga etseler bağırsakda olan çibanlara ve eskiden akan yaşlara fayda eder. Cerahati bitirir. Eğer 58 gr azcık suyla ve zeytinyağı ile içseler içde kan donmasını giderir. Yüksek yerden düşene çok fayda eder. Eğer içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder.

1009-[Ma-i nûn]

Balık suyudur. Eğer şırınga etseler yan başı ağrısına fayda eder. Siyatiğe fayda eder. Bağırsak çibanına dahi fayda eder.

1010-Maü'l-asel (Maul karatin)

Maü'l-aseldir. Evet, terkîbi budur ki, 320 gr bala 640 gr su koyup pişireler. Üçte biri kalınca içseler beden zayıflığına ve akciğerde olan ıssı şişe ve öksürüğe fayda eder. Eğer öldürücü otlar içen kişi zeytinyağı ile karıştırıp içireler fayda eder.

1011-Mesnan *Thymelaea hirsuta*

Bir ottur keten gibi biter, iki karış uzunlu olur, ufacık karaca tohumları olur, mersin yemişine benzer, akça çiçekleri olur. Kabuğu sert olur, kara olur, yemişinin içi ak olur. Tohumuna kermidane derler. Eğer yirmi tane yemişinden yutsalar balgamı ishal eyler. Eğer sade içseler boğazı yakar. Gerekir ki unla ve üzüm tanesi içine koyalar içeler. Eğer yaprağını mercimek suyuyla içseler ishal eyler. Dimağa çıkan buharları men eder. Evet, çok içmeyeler, helak eder. Eğer zeytinyağı ile pişirip uyuza ve demrugüye ve başta olan çibanlara sürseler fayda eder.

1012-Mağiz [Ma'iz] *Capra aegagrus hircus*

Keçidir. Eti ıssı gövdelere fayda eder. Keskin hastalıklara ve sıtmalara fayda eder. Sıcak günlerde yemeyeler. Soğuk mizaçlılar soğanla ve zeytinyağı ile ve nohut ile ve şalgamla ve havuçla kavurma yapıp yiyeler. Üzerine hurma ve badem ve şeker ve Hindistan cevizi yiyeler. Oğlak eti ılımlı orta derecedir. Yaşlıkta ve kurulukta keçinin iç yağı kabızdır. Eğer keçinin iç yağıyla un bulamacın yapıp yeseler bağırsak çibanlarına fayda eder. Eğer teke iç yağıyla ve geyik yağıyla karıştırıp gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer nişastadan ve pirinç unundan bulamaç eyleseler keçinin iç yağını katıp içseler ishale fayda eder. İç ağrısına fayda eder. Eğer bokunu arpa unuyla ve sirkeyle karıştırıp sert şişlere sürseler fayda eder. Dalak şişine dahi fayda eder. Eğer yaksalar dahi güzel olur. Eğer çibanlara ve uyuza ve gövde alevlendiğine sürseler fayda eder. Eğer yakı yapıp kulak arkasında olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer yanmışından şerbetle içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Sarılık hastalığı ve hanımlardan kan sızdığına fayda eder. Eğer bazı şerbetlerle içseler özellikle ki dağ keçisidir, hayzı yürütür. İçteki çocuğu çıkarır.

Eğer kurusunu yumuşak dövüp günlükle karıştırıp yün parçasıyla hanımlar önünde götürse rahimlerinden akan kanı keser. Eğer yaksalar sirkeyle ya şerbetle ya sikencebinle karıştırıp saç dökülmesine sürseler giderir. Eğer siyatiğe bununla döğün sürseler fayda eder. Döğülenin sûreti budur ki, bir parça yünü zeytinyağında ıslatalar. Baş parmağıyla bilek aralığında ki çukurca yere koysalar bir parça keçi kığını köz gibi ederler. Üzerine koyalar yayınca dura. Şu kadar dura ki, karıca ortasından yan başına geçe. Eğer dövüp toz haline getir-seler balla karıştırıp mafsallar ağrısına ve gut hastalığına fayda eder. Eğer şerbetle dövüp toz haline getir-seler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer şerbetle pişirseler ban gibi olunca sert şişlere sürseler yumuşa-tır. Eğer oğlak sidiğiyle pişirip karına sürseler yapışkan balgamdan ve rüzgârdan olan kuluncu giderir. Sarı suyu söker. Eğer keçi toynağı yaksalar sirkeyle karıştırıp saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Eğer beraber-i tuzla karıştırıp dişlere koysalar sarılığı giderir. Eğer sirkeyle karıştırıp gövdedeki mıhlara (şiş) sürseler gide-rir. Eğer toynağını evde tütsü etseler yılanlar kaçalar. Eğer teke toynağın yakıp dövüp toz haline getir-seler yaramaz çibanlara sürseler giderir. Eğer yaban keçisinin ödünü göze sürme etseler perdesini giderir. Teke ödü dahi bu faydayı eder. Gözde olan etleri kopara. Eğer fil hastalığına sürseler giderir. Eğer dağ keçisinin yağını içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer gözü buharına tutsalar perdesini giderir. Eğer ci-ğeri kebab üzerine zencebil ve dar-ı fülful serpip piştikten sonra o zencebil karışan sucuğazla karıştırıp göze sürme etseler perdesine fayda eder. Eğer keçi böbreğini ak behaka sürseler giderir.

1013-Mıhlebl [Mahlebl] *Prunus mahaleb*

Azerbaycan'dır. O yörelerden gelir. Üç türlü olur. Beyaz olur, siyah olur, yeşil olur. Ufacık tanelerdir. İyisi beyazdır. Yaramazdır. Üçü de kullanıla-bilir. Kabuğu dükelüdür (bütün halindedir). Eğer maü'l-aselle içseler içteki kurdu ve namazbûru çıkarır. Gut hastalığına ve arka ağrısına ve mafsallar ağrısına fayda eder. Mesanedeki ve böbrekteki taşları dağıtır. Kulunca fay-da eder. Böbrek tıkanıklıklarını açar. Kuvvetli eder. Eğer dövüp çillere sür-seler fayda eder.

1014-Muhallisa (Muhallasa) *Scrophularia sp*

Türkçe Hüdhüd başı derler. Yaprığı kerefis yaprağına benzer, çiçekleri ak-rep gibi. Yılan ve akrep sokmasına fayda eder. Bir türlü dahi olur. Papat-yaya benzer. Bunun dahi yapılışı bunun gibidir.

1015-[Muhh] *flavis medullae ossium*.

İlikdir. Katıları yumuşatır. Kiçi geyik iliği gayet kuvvetlidir. Ondan aşağı buzağı iliğidir. Ondan aşağı keçi iliğidir. Ondan aşağı koyun iliğidir. İyi-si yaz mevsiminin sonunda olandır. Bütün ilikleri yumuşatır, çözer. Eğer çibanlara sürseler etlerini bitirir. Eğer keçi, geyik iliğini gövdeye sürseler zehirli hayvanlar kaçır.

1016-Midad Ink stone

Mürekkebdır. Jengarlar (Kir, küf, pas.*Bakır pası) mürekkebin kayrûtlı ka-rıştırıp ateş yanığına sürseler bitirir. Evet, balıklar mürekkebin köknar ağacı isinden yapsalar gayet iyi olur. Terkibi budur, 51 gram has sumağı yumuşak döveler. 115 gram isin içine katarlar. Mazu suyuyla iki gün sahk (toz hâline getirip) sonra süzüp, yazalar.

1017-Merzencûş *Origanum majorana*

Meşhurdur. Yere düşeni biter. Çok budakları olur. Üzeri tülüce ve iyi kokusu olur. Bazıları yarpuzun bir çeşitidir derler. Eğer kaynatıp suyunu içseler ödeme ve sidik tutulduğuna fayda eder. Eğer yaprağının kurusunu alsalar bala karıştırıp göz altında olan irinlere ve kana sürseler fayda eder. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler hayız kanını yürütür. Eğer sirkeyle karıştırıp akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer kayrûtle karıştırıp balgami şişlere sürseler fayda eder. Eğer gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer nezle otlarına katsalar alına sürseler nezleleri giderir. Eğer kızıl üzümü etiyle dövüp hayâ şişine sürseler fayda eder. Eğer sıcak olsa sirkeyle karıştırıp süreler. Eğer suyunu azcık balla karıştırıp buruna damlatsalar dimağı temizler. Soğuk kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir kızdırır. Başta olan tıkanıklıkları açar. Balgamı giderir. Zükkama fayda eder. Eğer göz otlarına karıştırıp göze inen suya kullansalar fayda eder.

1018-Mürran *Zanthoxylum Simulans Fraxinus*

Bazıları der, kızılçık ağacına benzer bir ağaçtır. Bazıları hemen kızılçık ağacıdır der. Eğer yaprağını dövseler sıkıp suyunu içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer kabuğunu yakıp suyla karıştırıp çıbanlı uyuza sürseler giderir. Eğer kabuğunun tozun içseler helak eder.r.

1019-Mürr *Comniphora myrrha*

Meşhurdur. Eğer cerahate ekseler ağzını açar. Eğer bakla kadar içseler eski öksürüğe ve nefes darlığına ve yan ve göğüs ağrısına ve ishale ve bağırsak çıbanlarına fayda eder. Eğer bakla kadarını sıtma tutmadan evvel iki saat biberle içseler sakin eder. Eğer dilaltında koyup suyunu yutsalar akciğer borusunun irinin yumuşatır Ve sesi açar. Kurtları öldüre. Sakız gibi çiğneseler ağız kokusunu iyi eder. Eğer şabla karıştırıp koltuğa sürseler kokusunu giderir. Eğer içkiyle karıştırıp ağza mazmaza etseler diş diblerini sağlam eder. Eğer başta olan çıbanlara ekseler bitirir. Eğer sedef içindeki kurtcuğazı aç iken karıştırıp eti gitmiş sünüklere sürseler et bitirir. Koltuklara sürseler fayda eder. Eğer afyonla ve kunduz hayâsiyle ve mamîşayla karıştırıp kulağa damlatsalar fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp demre-güye sürseler fayda eder. Eğer ıssı göz rahatsızlıklarına sürme etseler gözde olan çıbanlara ve aklığın ve kızardığına ve kapak irinine fayda eder. Eğer mürrü zeytinyağı ile karıştırıp bir kişi sağ ayağının baş parmağına tutsa minsan ki ayağındadır cima eder, hiç süst (Gevşek, zayıf, güçsüz) olmaya. Eğer sirkeyle dövüp toz haline getirirler başa sürseler sebebi bilinmez baş ağrısına ve kulakla ağız arasındaki kemiklere fayda eder. Eğer gelincik çiçeği suyuyla ezseler ya böğürtlen yaprağı suyuyla gözde olan ağa sürseler giderir. Eğer za'feranla kaynamış suda ezseler göze sürme etseler irinini giderir. Eğer turp suyuyla ezseler göz altında irinli kanı giderir. Eğer birkaç gün behaka sürseler fayda eder. Eğer turunç suyuyla ezip gövdede olan kavlayan yerlere sürseler giderir. Eğer sirkeyle ve gül yağıyla karıştırıp çıbanlı uyuza ve kaşıntı ve uyuza sürseler giderir. Eğer gül suyuyla ezip gövdedeki şişlere sürseler ve başta ve yüzde olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer yarpuz suyuyla ezseler her gün kış gününde başa sürseler nezlelere fayda eder. Eğer her gün şabla ezseler ve mazmaza etseler ırganan dişleri berk eder. İçseler göğüs irinini giderir. Eğer ağızda tutsalar ya içseler iç ağrılarına fayda eder. Gazları dağıtır. Sidiği yürütür. Mesane çıbanlarına ve bağırsak rahatsızlıklarına fayda eder.

1020-Mers, Mersin *Myrtus communis*

Yarpuzun bir çeşitidir. Çayırılarda sularda biter. Ona uykurdiyun ve şakırdiyun dahi derler. Kokusu sarımsak kokusuna benzer. Kızıl çiçekleri olur. Yaprakları yarpuz yaprağına benzer, kocalar yarpuzu dahi derler, ama hatadır. Bazıları merva derler. Eğer içseler şerbetle zehirli hayvan soktuğuna fayda eder. Nefesi temizler eğer meririye koyup yeseler akciğer çıbanına fayda eder. Eğer veba salgını olduğu vakit bir kere ya iki kere ya üç kere şerbetle ve müsellele içse o vebadan emin olur.

1021-Miryafilûzer [Miryafilûn] *Lycium minutifolium*

Bin yapraklı olur bir ottur ki, yaprakları razıyane yaprağına benzer. Yere düşeni biter. Eğer kurusunu veya yaşını sirkeyle karıştırıp sürekli baş ağrısı hastalığı, miğfer rahatsızlıklarına sürseler fayda eder. Eğer suyla ve tuzla yapıştırıp cerahate sürseler bitirir. Bir türlü sü dahi olur. Şam'dan gelir. Tuffah köküne benzer. Eğer yumuşak dövüp 3 gr alsalar taze süt içinde ıslatsalar ya hoşab suyuyla ıslatsalar gece ertesi güne kadar dursa sabah aç iken içseler öğlene kadar yemek yemeeyeler. O kişi zehir zararını yok eder emin olur.

1022-Murtuvan [Mertûlesit] *Commiphora opobalsamum*

Bir ağaçtır. Uzunlu insan boyu kadar olur. Yaprakları saç bölüğüne benzer. Bazı bazısına karışmıştır. Eğer yakı yapıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer yaprağını ve kabuğunu yakıp hamamda üç kere uyuza sürseler giderir. Eğer yaprağını sıksalar suyundan 77 gram içseler iki günden sonra öldürür. Buna Türkçe belesan fidanı derler. Zîra yaprağından bir tanesini bir yere dökseler belesan ağacı bite.

1023-Mürrar *Centaurea pseudosinaica*

Bir ottur ki, yere düşeni biter. Karaya mail olur. Ortasından bir ağaç biter. Sarıca çiçeği olur. Tepesinde dikenleri olur. Boğa dikeninin bir çeşitidir. Bazıları deve semizliği derler. Zîra ki deveyi bundan dahi iyi besler nesne yoktur. Dikenleri ak olur. Eğer bu otu yeseler ciğer tıkanıklıklarını açar. Kan hararetin sakın yapıp safı eder. Sıtmalara fayda eder. Yan başı ağrısına ve uyuza ve kaşıntı ve uyuza ve akciğer çıbanına fayda eder. Eğer suyunu içseler, eğer yakı yapıp sürseler ıssı göz ağrısına fayda eder.

1024-Merv *Mentha pulegium*

Hoş kokulu bir tür bitki, koca yarpuzu, yabani nane, mercanköşk; (Mentha) Yarpuzun bir çeşitidir. Asıl koca yarpuzu buna derler. Dört türlü olur. Sert şişleri yumuşatır. Çıbanlara ve cerahlara sürseler fayda eder. Zayıf mideleri ve ciğeri temizler, bozukluğunu giderir, gazları dağıtır. Dahi soğuk suyu çok içmekten, çok yemekten olan zararı yok eder. Eğer dirhemini aç iken beraber şekerle içseler ödemi giderir. İşemeyi ve daralmayı ve sevdadan yürek oynamasını giderir. Tıkanıklıkları açar, hem ağrısına fayda eder.

Şerbetle içseler, eğer şerbetle pişirseler gayet sarhoş eyler. Eğer kurutsalar içseler içi kabz eder. Bağırsakları kuvvetli eyler. Eğer kurutsalar ishal eyler, eğer akını yeseler rahatlık verir. Gazları dağıtır tıkanıklıkları açar. Eğer suyunu süt ile karıştırırsalar ağırır kulağa damlatsalar kulak ağrısını sakın eyler. Issı baş ağrısına ve soğuğuna fayda eyler. Taze yaprağını hamamda döşeseler üstüne yatsalar gövdeden ağrıları ve gazları dağıtır.

1025-Mürver, Merviy, Merv *Sambucus nigra*

Üvezin bir çeşitidir. Eğer suyunu içseler ıssı göz ağrısına fayda eder. Eğer kökünden 6 gram kendisi kadar şeker katıp aç iken içseler ödeme faydalı olur. İşemek ve terlemekle ve sevdadan olan yürek oynamasın giderir. Tıkanıklıklarını açar ve rahim ağrısına fayda eder. Eğer şerbetle içseler gayet sarhoş ve gevşek, zayıf ve güçsüz eder. Eğer kurutup içseler içi kabz eder ve bağırsakları kuvvetli ve sağlam eder. Eğer kurutmasalar ishal eder. Eğer yaşını yeseler rahatlık verir. Gazları dağıtıp, balgamı temizler ve tıkanıklıkları açar. Eğer taze yaprağını sıcak hamamda döşeyip üzerine sırtüstü yatıp sonra yüzü üstü yatıp bu şekil üzere döne döne yatsalar gövdesinde olan ağrıları çekip alır. Gazları söker dağıtır.

1026-Mera [Mürrî]

Tuzlu balıktan ve tuzlu etden yapılır. Tuz gibi olur. Eğer şırınga etseler bağırsak çıbanına ve yan başı ağrısına fayda eder. Eğer kuduz it taladığı yere sürseler fayda eder. Eğer aç iken azcık içseler kurtları ve yılanları öldüre çıkarır. Eğer göze sürme etseler gözde çıkan çiçeği temizler.

1027-Mertîs

Laciverd rengine benzer bir taştır. Eğer dövüp toz haline getirilseler 0,6 mg kadar içseler soğuk suyla kalb ağrısına fayda eder.

1028-Merhiytis

Bir kara taştır. Üstü pul pul olur, eğer bir kişi üzerinde taşısa başındaki çıbanları giderir.

1029-Mürdeseng *Plumbi oxidum*

Mürdesengdir, kurşundan ve gümüşten dahi olur. Yumuşatıcıdır ve ağrıları sakın eyler. Çıbanlara ekseler istenmeyen etleri temizler, yeni etler bitirir. Lazım olunca yakılıp şu şekilde ki ufacık tuzlar ceviz kadar ve ateş üstüne korlar kızınca ondan sonra sirkeyle ya suciyle soğuturlar birkaç kere böyle ederler. Aklımya yıkar gibi yıkarlar, ondan sonra göze sürme ederler. Faydadır ve cila eder. Yüze sürseler yüzde olan yüzde beliren çilleri ve diğerlerini giderir. Sirkeyle kıysalar tatlı ise eğer yumuşak dövseler ateş yanığına ve su yanığına fayda eder. Ayak parmaklarında olan yanıklara fayda eder. Ya da uyuz ve kaşıntı otlarına katıp kullansalar fayda eder. Eğer zeytinyağı ile ve sirkeyle karıştırıp başa sürseler bitleri öldüre, eğer içseler içte ve midedeki dengeyi bozar ve iç ağrısını yapar. Bazende bağırsağı deler. Efsentin ve zurfa ve kerefis tohumunu içireler zararını yok eyler.

1030-Miylana

Mürdesengtir. Mürdeseng gibi olur, Ama kızıl da olur. Altun ve gümüşten yapılmış olur, bazısı madeni olur. Çıbanlara saçsalar ve merhem edip sürseler çürük etleri giderip yeni etler bitirir.

1031-Merkasîsa [Merkaşîsa, Merkaşîşa] Pyrite

Türkçe Rûşenayi derler bir taştır ki, ondan bakır çıkarılır.

Eğer yaksalar, yakma şu şekilde olur ki, bir parçasını bala batıralar, ateşe koyalar. Kızıncaya kadar dura, sonra çıkaralar. Yine bala batıralar. Yine koyalar.

Bir kaç kere böyle ederler. İçi ve taşı yanınca ondan kullanalar. Lazım olduğunda, çok iyi yıkayalar, sonra göze sürme edeler. Gözdeki perdeyi giderir.

Sert şişleri pişirir. Eğer çam sakızıyla pişirip karıştırırsalar sert şişlere sürseler yumuşatır eğer çıbanlara sürseler istenmeyen etleri giderip taze et bitirir.

Eğer sürme etseler gözde olan irini ve sarı suyu giderir. Gözü kuvvetli eder. Eğer sirkeyle karıştırıp çillere ve yüzde olan esere sürseler giderir.

1032-Mermer

Meşhurdur. Eğer yakıp yalama tuzuyla dövüp toz haline getirirler diş dible-rine sürseler çok fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler ateş yanığına sürseler fayda eder.

1033-Merare Vesica fellea

Öde derler. Sığın geyiğinin ödü göz karardığına fayda eder. Gözü keskin eyler. İnen suya fayda eder. Eğer razıyane suyuyla ezip göze sürme etseler gözü keskin eder. Eğer sığır ödünü basura sürseler ağzını açar. Eğer deniz balığının ödünü göze sürme etseler gözü keskin eder. Akan ve inen suyuna fayda eder. Eğer deniz kablumbağasının ve anduk kurdunun ve keklik ve tavuk ve tavşancıl ve yaban keçisinin ödün dahi göze sürme etseler bahsedilen faydaları eder.

Eğer sığır ya koyun ya teke ta domuz ya ayı ödün yün parçasıyla makatta olan rahatsızlıklara sürseler fayda eder. Fitil gibi götürseler ishal eder. Kabzı giderir. Eğer kirpi ödün mumla karıştırıp içinde oğlan ölen hanıma içirirler hemen çıkarır. Eğer kirpi ödün göze sürme etseler gözün aklığını giderir.

1034-Mirs [Mizr]

Bozadır. Baş ağrısıdır. Sinire zarar eder. Yaramaz kan, balgam, safra ve sevdalar eder. Arpadan ve buğdaydan ve darıdan olan çok sarhoş eder. Mide bulandırır ve kusdurur. Çok gaz yapar. İlacı budur ki, içib kussalar midedeki iltihabı yok eder.

1035-Mazmarur'rai' *Alisma plantago-aquatica*

Bir ottur ki çobandüdüğü derler. Yaprağı sinirli yaprağına benzer, uzun bir karıştan fazla olur, Tepesi düdük başı gibi, ak çiçeği olur sarıya mail kökü harbaka benzer, Evet, iyi kokusu olur. 6 gram kökünden şerbetle yalnızca içseler zehirli hayvanlar soktuğunu ve afyon zararını giderir. Eğer yalnızca ya zufayla beraber içseler iç ağrısını sakın eder. Eğer yalnızca içseler içi kabz eder. Hayzı yürütür, eğer yakı etseler balgamî şişlere sürseler giderir. Eğer kaynatıp suyunu içseler böbrekte olan taşları dağıtır.

1036-Misk

Meşhurdur. Kalbi kuvvetli ve güçlü eder. Korkuyu giderir. Eğer macuna katıp yeseler yine bu faydayı eder. Eğer ezip azaya sürseler çok cima ettirir. Eğer azcık zambak yağıyla zeker tepesine sürseler çok cima ettirir. Meniyi tez getirir. Ağızda tutmayalar ki, ağız kokusunu yaramaz eder. Kokulasalar dimağda olan soğuktan olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer yarı mercimek kadar miski za'feranla beraber ezip buruna damlatsalar soğuktan olan baş ağrısına fayda eder. Dimağı kuvvetli eder. Eğer göz otlarına karıştırıp kullansalar gözü kuvvetli eder. Eğer kokulasalar yaşlılara ve yaş mizaçlı kişilere fayda eder. Gözde olan gazları giderir. İçi kabz eder. Beniz sarılığını giderir. Zehirlerin zararını yok eder. Kalp çarpıntısı fayda eder. Yaramaz fikirleri giderir, ferah eder.

1037-Müskü taraşig

Yarpuz çeşidindendir. Bazıları buna der ki feslegendir demişler. Rayihası mamişami (koklama organı burun) açıp göğüs yolunu açar.

1038-Misennü'l-ma

Su bileğisidir. Eğer demire sürseler üzilenen (zayıflıktan) saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Eğer kız çocuğu memesine sürseler büyütmez. Eğer sirkeyle ezip içseler dalağa ve saraya fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirilseler ateş yanığına sürseler fayda eder.

1039-Mescûniya [Meshukûniya]

Sırça suyudur. Gözden aklıgı giderir. Yaşlılığını kurudur. Hamamda sürseler kaşıntıya ve uyuya fayda eder.

1040-Mişmiş *Prunus armeniaca*

Zerdalidir. Safrayı söker. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz hılt (kan, balgam, safra ve sevdâ) eyler. Eğer yaşını yeseler ağız kokusunu giderir. Mideyi soğutur. Ekşi geçirtir. Gaz yapar. Gerekir ki, üzerine keskin şerbet ve kemnûn cevârşın yiyeler. Günlük yiyeler. O zaman zararı az olur. Meyvesini yeseler sıtma eyler. Suyunu içseler sıtmaya fayda eder.

1041-Mastaki *Pistacia lentiscus*

Meşhurdur. Kan tükürmeye ve öksürüğe fayda eder. Gazları dağıtır. Çiğneseler ağız kokusunu iyi eyler. Diş diblerini sağlam eder. Mideyi ve ciğeri kızdırır. Dimağa inen balgamı indirir. İştihâ getirir. Benzi iyi eder. Eğer suyla içseler faydası az olur. Evet, soğuk suyla içseler midede olan yaşlığı giderir. Baş ağrıtır. Eğer sakızı dövüp toz haline getirilseler balla karıştırıp le'ûk etseler soğuktan olan mide ağrısına fayda eder. Eğer yakılara katıp karına sürseler bağırsaklara fayda eder. Eğer yumuşak dövüp iki o kadar şeker karıştırıp yeseler içi yumuşatır.

1042-Mugas *Letsea sebifera Ervalenta*

Meşhurdur, Bazıları der ki, yaban narının köküdür. Azayı kuvvetli eyder, şişmanlatır geliştirir. Eğer yakı etseler ardala süstlügüne ve kırılan kemiklere ve çıkmış kemiklere ve gut hastalığına ve kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder, mafsallar ve akciğer ve boğaz sertliğini yumuşatır, cimayı artırır, özellikle tohumunu kullanalar, sidiği yürütür.

1043-Mas' *Mespilus germanica*

Muşmuladır. Safrayı giderir. Evet, mideye yaramazdır. İçi kabz eder. Eğer çok yeseler kulunç eyler. Eğer zeytinyağına karıştırıp yeseler zararı az olur.

1044-Mast [Masl]

Ekşi süttür. Mideyi soğutur. Safrayı keser. Harareti sakın eder. Evet, gaz eyler. Gerektir ki, üzerine cevarişler yiyeler. Issı otlar yiyeler. Eğer yoğurda katıp yeseler zararı az olur. Ekşi süt mideye yaramazdır. Sevdası olana dahi yaramazdır. Eğer iyi besili etle pişirip yeseler zararı yok eder.

1045-Magre Ochre

Meşhurdur. İyisi ciğer renkli olanıdır. İçinde taşı olmaya, Eğer rafadan yumurtayla içseler ya şırınga etseler içi kabz eder. Ciğer ağrısına ve ateş yanığına fayda eder. Eğer lisanı hamel suyuyla ezip fazlaca akan hayız kanı keser. Bağırsak çıbanlarına ve bağırsaktan akan kana fayda eder.

1046-Mıknatıs manganese dioxeder (MnO2)

Meşhurdur. Eğer 5 gramını maü'l-karafınle içseler kalınlaşmış, yoğun ve galiz kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı ishal eder. Eğer yumuşak dövseler zehirli demirden olan cerahate ekseler fayda eder.

Eğer müşhil otlarına karıştırıp kullansalar tezliğin giderir. Bağırsaklar rahatsızlıklarına fayda eder. Eğer yakı edip hayâda ve gayrı yerlerde olan şişlere sürseler fayda eder. Eğer 5 gramını maül aselle içseler akciğer borusu ağrısına ve şişlerine ve eski öksürüğe fayda eder. Rahmi temizler, basura fayda eder. Cimayı ziyade eder, şişmanlatır. Zehirlere fayda eder. Eğer oruç tutan kişinin tükürüğüyle karıştırıp kabağa sürseler rahatsızlığını giderir. Eğer zengar karıştırıp basura sürseler kolayca giderir.

1047-Mukl *Hyphaene thebaica*

Meşhurdur. Kızdırıcıdır ve yumuşatıcıdır. Eğer oruç tutan kişinin tükürüğüyle boğazda olan şişlere sürseler yumuşatır. Eğer hanımlar fitil gibi götürseler ya tütsü eylese rahmi temizler. Ağzını açar. İçindeki çocuğu çıkarır. Eğer içseler taşları dağıtır. Sidiği yürütür. Eski öksürüğe ve zehirli hayvanlar soktuğuna ve böğür ağrısına ve gazlara fayda eder. Eğer iki miskal maü'l-aselle içseler vereme fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp başta olan çıbanlara sürseler giderir fayda eder.

1048-Mukl'u mekki Commiphora mukul

Türkçe matkab cevizidir. İçi kabz eder, mideyi kuvvetli eyler, kabuğunu pişirseler suyunu içseler sidik damlamasına ve kan akmasına fayda eder.

1049-Milh Sodium chloeder

Tuzdur. Kabızdır. Cila idicidir. Temizleyicidir. Eğer çıbanlara ekseler bitirir. Fazlalık etleri giderir. Uyuz otlarına karıştırıp sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp gövdeye sürseler gövde gevşekliğini ve güçsüzlüğünü giderir fayda eder. Eğer zeytinyağı ile ve sirkeyle karıştırıp uyuz olan kişinin gövdesine sürseler terleyinceye kadar dursa giderir. Çıbanlı uyuza ve cüzzama ve demregüye bu şekilde sürseler yine bu faydayı eder. Eğer balla karıştırıp çıban ve arı soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer buzağının içi yağıyla karıştırıp yüzde ve başta olan uçuk çıbana sürseler fayda eder. Eğer balla ve unla karıştırıp sinir bozulduğuna sürseler fayda eder. Eğer gut hastalığına sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp kulak ağrısına damlatsalar fayda eder. Eğer soğuk yemeklere katıp yeseler soğukluğunu giderir. Kara tuz balgam ve safrayı söker. Yalama tuz sevdayı ishal eder. Hind tuzu sarı su ishal eder. Gazları dağıtır. İçi yumuşatır. Kalbi kuvvetli eder. Ağrısına fayda eder. Yemek iştihayı getirir. Bütün mide dolgunluğu, hazımsızlığı giderir. Beniz sarılığını giderir. Eğer sirkeyle ezip mazmaza etseler diş diblerinden akan kanı keser. Dişi çıkdıktan sonra yerine koysalar kan çıkmaya. Eğer kızdırıp ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eder.

1050-Muluh Atriplex halimus

Deniz pazısıdır, Bazıları der ki böğürtlene benzer bir ağaçtır. Evet, dike ni olamaz yaprağı zeytin yaprağına benzer, deniz kenarında biter. Eğer yaprağını pişirseler ya kökünden 6 gramını içseler maül karatinle, ardala (Kesim hayvanlarının karaciğer, böbrek, barsak ve işkembesinin toptan adı, sakatat..) zahmetine ve iç ağrısına fayda eyler.

1051-Mülûhiya Corchorus olitorius

Ebegümecinin bir çeşitidir. İçi yumuşatır. Öksürüğe fayda eder. Göğsü yaş eyler. Eğer 6 gram içseler ishali kuvvetli eder. Evet, gayetde acıdır.

1052-Mültat (Mültah)

Dev dudağı derler. Yüksek yerlerde ve yüksek dağlarda biter. Kışnic yaprağı gibi yaprağı olur. Çiçeği ve meyvesi olmaz. Eğer 115 gram içseler kuduz taladığına fayda eder.

1053-Men Manna Dew manna

Türkçe güzengübin derler, yılgun ağacı ve hatmi üzerine yağın baldır. Göğse ve akciğere iyidir. Öksürüğe ve göğüste olan iyiriliğe fayda eder. Mide tembelliğine ve gevşekliğine fayda eder. Tabiatı sağlam eder. Sarı suya fayda eder. İçseler yakı edip karına sürseler eğer 0,8 ezip buruna damlatsalar dimağı temizler, yoğunlaşmış gazları çıkarır, eğer şerbetle karıştırıp balgamî şişlere sürseler fayda eder.

1054-Meha

Sırçanın bir çeşitidir. Ma'deni denizlerde olur. Ak ak taşlar olur. Eğer içseler titremeye fayda eder. Eğer tuzla ve sirkeyle ve mürre ve nişadıyla karıştırıp balla ezip dile sürseler ağırlığı giderir. Eğer hanımlar boynuna assalar kolaylıkla doğura. Eğer dövüp toz haline getirilseler suyla karıştırıp göze sürseler aklıyı giderir.

1055-Mevz (Muz) *Musa paradisiaca*

Meşhurdur. Eğer şekerle yeseler mideyi yaş eder. Kuruluğunu giderir. Göğsü yumuşatır. Kuru öksürüğe fayda eder. Çok yeseler ağırlık getirir. Boğazda ve göğüste ve akciğer de ve mesanede olan yanmayı giderir. Soğuk mizaçlı kişiler üzerine ma'ül-asele veya sirkencebin veya zencebil mürebbasını yeseler, içi yumuşatır. Meniyi ve balgamı artırır. Çok yeseler tıkanıklık yapar. Evet, cimayı tahrîk eder. Safrayı ziyade eder.

1056-Mûrkıya [Mûrka] *Muscari aucheri*

Yaban sümbülüdür. Bazıları der ki, bu bir ottur ki, yaprağı ufacık olur. Üç ya dört tane olur. Bir kökten çıkar. İnce ve uzunca olur. Servi yaprağına benzer. Ak çiçekleri olur. Kızıla yakın olur. Ağrılara ve balgalara fayda eder. Kuluncu açar, cimayı artırır.

1057-Mûmiya

Meşhurdur baş ağrısına, soğuktan, balgamdan dölükler ağrısına, felce, yüz felcine, baş dönmesine fayda eder. 0,8 gr mercencüş suyuyla ezip buruna damlatsalar, eğer 0,8 gramını yasemin yağıyla ezip kulağa damlatsalar ağrısına fayda eder. Arpa kadar(0,2 gr) gül yağıyla ve koruk suyuyla kulağa fitil edip soksalar akan irinlerine fayda eder. Eğer bir kıratını (0,2) köpük otu pişmiş suyla temizleseler mazmaza etseler dil ağırlığına fayda eder. Eğer ünnab pişmiş ya arpa suyuyla sibistan suyuna ezip içseler kalp çarpıntısı fayda eder. Eğer 0,2 gramını 1,6 gram tini ermeni ve 0,8 gr zaferanla inebü's saleb ya hıyarşenber suyuyla içseler midede ciğerde olan rahatsızlıklara fayda eder. Eğer bir çekirdeğini kerefis suyuyla ya tohmeyle içseler inckuruğa fayda eder. Eğer 0,2 gr müşkle beraber, kâfurla cündübi desterle, günlük yağıyla karıştırıp buruna damlatsalar eski baş ağrılarına fayda eder. Eğer 0,2 gr sirkencübünle içseler hunaka fayda eder. Kişnic suyuyla 0,2 gr ezip içseler dalak ağrısına fayda eder. Eğer 0,8 gr demir diken suyuyla ezip içseler zehirlere fayda eder. Evet, sığır yağıyla bile vuralar. Eğer 0,2 gr sezabla ezip içseler göğüs, akciğer ağrılarına fayda eder. İçteki koktuğu çibanlara fayda eder. Eğer zeytinyağı ya gül yağıyla karıştırıp kemikler ağrısına sürseler ağrıların sakın eder. Kırılmaya dahi iyi gelir. Eğer 0,2 gr içseler kan tükürmeyi keser. Yüksekten düşene, bereye, gazlara iyidir. Tez tez işemege dahi iyi gelir. Zambak yağıyla karıştırıp fitil gibi götürseler tini maypuhteyle karıştırıp ayva şerbetiyle içseler içteki sinirlere ve yırtıklara ve çıkan nesnelere fayda eder. Kalbi kuvvetli ruhu ferah eder.

1058-Milis [Meys] *Celtis caucasica*

Yaban biberi ağacıdır. Bu biberden büyük olur. Meyveleri tatlıcak olur. İyi yemek olur. Mideye iyidir. İçi kabz eder. Rahimden akan yaşları keser. Kılı karardır. Öksürüğe fayda eder. Mücerrebdır. Özellikle ki çocuklar öksürüğüne. Eğer kökünü suyla pişirip sert şişlere sürseler yumuşatır eğer yakı yapıp hayâ şişine ki gazdan olsa, sürseler fayda eder. Evet, iki ayağından asalar. Üç gün kadar böyle ederler. Mücerrebdır.

1059-Mî'asa [Mî'a] *Styrex officinalis* Linn

Kara günlükdür. Kızdırıcıdır. Yumuşatıcıdır. Öksürüğe ve zükkama ve nüzlelere ve ses kısılmasına fayda eder. İçseler ve fitil gibi götürseler hayzı yürütür. Rahim ağzını açar. Katılığını giderir. Eğer gövdede olan çibanlara ve uyuza sürseler giderir.

1060-Meydiyûn

Sığın geyiğidir. Kuyruğuna derler. Bir ottur ki, gölgeli ve taşlı yerlerde biter. Yaprığı kasni marul yaprağına benzer. Uzunlu üç karış olur. Çok çiçekleri olur. Yuvarlak ve renkli olur. Eğer kurutsalar bala katıp le'ûkyapıp her sabah yalasalar rahimden kan sızdığına fayda eder. Eğer tohumunu şerbetle içseler hayzı yürütür.

1061-Miy'e

İlmiye Balıkesir günlüğü dedikleri samg ki rum diyarında bir asel ağacının samgıdır. Seyelan ettikde ahez edüb tabh ederler. Safisine mai saile derler. Neticede kara günlükdür. Saniyede har, ulada yabıdır. Balgamı hummalara ala ve enseb (münasib) dir. Ve baş hararetlerini onuldur, sahib zehir ki balgamdan ola, mür-rüsafi ve zağferan ile şaf edüb götürse bi emrillah def eder. Ziyade kızdırıcı ve yumuşadıcı ve bişirücüdür. Öksürüğe ve zükkama ve nezlelere ve avaz tutulduğuna içmekle acaib faide eder. Ve şaf edüb götürseler hayz yürüdüb rahmin ağzın açub katılığın giderir. Eğer yağlar ile karışdırıp süst azaya ve göğüs ve öyken ağrılarına sürseler faide ve ishali kabz edüb mideyi eyü eyler. Ve sinirleri kavi eyleyub galiz yelleri dağdır. Bu mezkuratı içmeklede ve sürmekle de olur. Ve gövdede olan çıbanlara ve uyuza sürseler giderir. Eğer tütsü eyleseler dimağın rutubetini giderir ve hevai vebai def edüb azim faide eder. Eğer iki misgalini otuz altı dirhem ıssı suyla içseler balgamı zahmetsiz çeke, asanlığla ishal eder. Ziyade mubarek devadır. Amma ol bir kurusu kabzdır.

1062-Mez

Şekerle yeseler mideyi yaş eder, kuruluşunu giderir. Göğsü yumuşatır, kuru öksürüğe fayda eyler. Çok yemek ağırlık getirir. Boğazda ve göğüste, akciğer de, mesanede olan yanmayı giderir. Soğuk mizaçlı kişiler üzerine maül asel içseler ya sirkencübîn içseler zencebil mürebbasını yeseler içi yumuşada, meniye balgamı ziyade eder. Çok yeseler tıkanma ve tıkanıklıklar yapar, evet, cima isteğini artırır. Safrayı artırır, mideye ağırlık verir. Göğüse böbreğe fayda eyler, sidiği yürütür.

1063-Merdaşgerm, Merdişferum *Myrtus communis*

Bir ottur ki ufacak incecik budakları olur, çiçekleri sarıya yakın olur, bazıları beyaza yakın olur. Baş ağrısına ve dimag yaşlığına fayda eder. Mide ve ciğeri kuvvetli eder ve içteki kurtları çıkarır, fitil gibi götürseler ve damdan düşene fayda eder.

1064-Mev *Delphinium staphisagria*

Dağ üzümünün köküdür. Bazıları der ki, bir ottur ki sapı torak otuna benzer, yaprağı dahi ona benzer. Uzunlu dahi iki karış olur. Kökleri dağılmış olur, incecik bazıları eğri bazıları doğru olur. Uzunlu iyi kokulu olur, dili kızdırır, eğer yaksalar ya kaynatmadan dövüp, toz hâline getiripetseler içseler mesanede, böbrekte olan artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Sidik tutulmasına fayda eder. Eğer dövüp, toz hâline getirip etseler balla karıştırıp yeseler midede olan gazlara, iç ağrısına rahim, mafsallar, göğüs ağrısına faide eder. Eğer pişirseler hanımlar içine girse otursa hayzı yürütür, eğer yakı etseler çocuklar kasığına vursalar sidiği yürütür. Eğer fazlaca yeseler baş ağrıtır, eğer miktarınca kullansalar ciğer zaafiyetine ve sovuğluğuna ve beline fayda eyler, içseler yakı edip vursalar meniye artırır.

Harfü'n-Nûn**1065-Nanhah *Carum copticum***

Meşhur ve muteariftir. Nahvedir. Salisede har ve yabisdır. Süddeye tahlili vardır. Midenin sakaletini def edüb, gasiyana nafi mideye ve tıhal için ziyade mubarekdir. Evramı def eder. Ve eğer şarab ile kaynadıb içseler bevlı açub bögrek ve mesanenin taşların pareler. Şol hummalar ki balgami olub köhne (eski) ola dafidir (sürer). Şerbeti bir misgaldır. Bazılar buna beyler kemmunu derler. Kızdırıcı ve bedeni alevlendiricidir. Yubuseti cihetiyle kuruducudur. Eğer şarabla içerlerse südük tutulduğuna ve agulu canavarlar sokduğuna azim faide edüb hayzi rahmi yürüdür ve eğer balla karışdırıb gözde ve aletinden olan irinlenmiş kanlara ursalar dafigdir. Eğer kaynadub suyunu içseler kuluncu hal eder, mücerrebdır. Bir misgalini şöyle yeseler soğuk tesir etmişlere faide edüb arık eyleye, helas edübb yelleri söküüb çıkarır. Eğer eski ishaller için ya magiz için yeseler helas eder. Ve suyunu akreb sokduğu yere sürseler veca'ın sakın eyler. Ve eğer içseler göğüsde mücemmid (donmuş) olan irilikleri kat edüb yelleri sakın eder. Ve hazmı kavi ve kalbi kavi edüb ağrısın ve ısıtmaları ve ciğeri kızdırıb kavugi ve bögreği arıdub taşların dağıdıb namazbur kurtların çıkarır. Eğer balla yeseler ve eğer sahk edüb bala karışdırıb ağrılara sürseler sakın eyler. Eğer çekirdeğini yeseler eski sıtmalara fayda eder. Eğer hukne etseler rahmi arıdub yaramaz yaşları kurudub kokusun eyü eyleye. Eğer müşhil otlarıyla içseler iç ağrısına azim fayda eder.

1066-Narçıl *Cocos nucifera*

Hindistan cevizidir, kurtları çıkarır, namazbur kurtlarını dahi çıkarır. Mide-de geç hazm olur. Tazesi cimayı aratırır. Böbreği kızdırır, sidik tutulmasına ve mesane soğukluğuna ve eski arka ağrısına fayda eder. Geç hazm olur, şekerle yeseler daha iyi fayda eder, pirlere ve soğuk mizaçlılara terbiye etmek lazım değildir.

1067-Narenc *Citrus bigaradia*

Meşhurdur. Yağı kızdırıcıdır. Gazları dağıtır. Eğer kurutsalar dövüp sıcak suyla içseler iç ağrısına fayda eder. Çekirdeğini dövüp hanazîre ve hunama (Hünâm deyü hanâzır ve sıracı didikleri maraz) sürseler şifa olur. Ama tekrar ederler.

1068-Nar-ı müşde [Nar-ı müşk] *Mesua ferrea*

Nar-ı müşk derler. Ufacık nar gibi olur. Ağzı açılacak güle benzer. Rengi ak ve kızıl ve sarı olur. Horasan'dan gelir. Çözücüdür. Soğuk ciğere ve mideye iyidir. Bedeli dörtte biri kadar zencebildir veya yarısı kadar fıstık kabuğudur.

1069-Narkiyu *Polygonum hydropiper*

Haşhaşın bir türlüşüdür. Bazıları buna kara haşhaş derler. Eğer kabugunu budaklarından çıkarsalar kurutsalar dövüp, toz hâline getirip edip, kalınlaşmış, yoğun ve galiz çıbanlara ekseler yumuşada, eğer zeytinyağıyla karıştırıp sürseler faydası daha da artar. Eğer hepsini yakıp külünü alsalar hırızma (kireç ve zırnık karışımı, kalsium oksit) eyleseler kıllara sürseler döküle, artık bitirmiyse.

Eğer yüzde beliren çillere sürseler ve başka eserlere sürseler dökse, artık bitirmeye, eğer tanesini ve yaprağını pişirseler balgamı ve yoğunlaşmış gazları olan kişilere içirseler fayda eder. Eğer tohumunu yumuşak dövse-ler balla karıştırıp yeseler yanmış sevdadan olan sıtmalara fayda eder. Vücutta sıvı toplanmasına yani ödeme ve soğuktan olan eski ishale ve basura ve siyatik ve yan ağrısına ve arka ağrısına fayda eder.

1070-Nagîst [Nagîšet] *Punica granatumun*

Bir ottur ki, sığın geyik boynuzu gibi biter. İçi dolu ufacık taneleri olur. Tadı karanfil tadı gibi olur. Bazıları buna yaban narı derler. Ciğer ve mide ağrısına fayda eder. Hayzı ve sidiği yürütür. Şerbeti 1,6 gramdır.

1071-Nebîz

Üzümden arpadan ve buğdaydan ve baldan ve hurmadan yapılan şerbetir. Çok gıda olur. Kalınlaşmış, yoğun ve galiz kan olur. Sevdalı ve malihulya (kuruntu, karasevda)sı ve dalağı şişen kişiler kullanmayalar. Bal katılmışı midneyi kuvvetli eder. İçi kabz eder. Sidiği yürütür. Gazları dağıtır. Böbreği ve mesaneyi kızdırır. Taşları dağıtır. Akciğere ve göğse fayda eder. Safraya ve ıssı mizaçlı kişilere tez zarar verir. Yaşlılara ve balgamî kişilere fayda eder. Issı ciğerli kişilere fayda eder. Şu şerbet ki içine acı badem koyulmuş olur. Gayet sert kızdırır. Kulunç ve böbrekteki taş ve tıkanıklıkları ve dalağında şişi olana fayda eder. Göz ağrısıdır. Şekerden olan içki böbreğe ve mesaneye fayda eder. Sidik yanmasını yok eder ve tutulduğuna fayda eder. Evet, baş ağrısıdır. Mükerrer şekerden olan, göğse ve akciğere ve arka ağrısına fayda eder. İncirden olan, göğse ve akciğere ve böbreğe ve mesaneye fayda eder. Bedeni geliştirir şişmanlatır. Artık kanı, balgamı, safrayı ve sevdayı giderir. Gicik (kaşıntı, uyuz hastalığı) ve uyuz eyler. Buğdaydan ve arpadan olan ve darıdan olan şerbetten kuvveti aşığıdır. Evet, içi yumuşatır. Sidiği yürütür. Hindistan cevizinin şerbeti kızdırır. Soğuk kan, balgam, safra ve sevdalardan olan arka ve böbrek ağrılarına fayda eder. Bu bahsedilen şerbetlerin güneşte olmuşu sert kızdırır. Alevli gövdelere ve sıtmalara yaramazdır. Baş ağrısıdır.

1072-Nar

Oddur. Ateş ile dağlamak ot ile dağlamaktan iyidir. Eğer başı dağlasalar soğuktan ve yaşlıktan olan zahmetleri giderir. Eğer kulakla ağız arasındaki kemikleri dağlasalar göze inen suya fayda eder. Eğer vücutta sıvı toplanmasına yani ödemi olana sürseler fayda eder.

1073-Nühas

Bakırdır, yanmış bakırı dövüp toz haline getirirler çıbanlara ekseler bitirir. Eğer göze sürme etseler perdesini giderir. Eğer yaramaz çıbanlara ekseler fazlalık etleri giderir. Yeni et bitirir. Evet, kesinlikle devamlı bakır kaptan yemek yiyip su içmeyeler. Bir süre sonra fil hastalığı ve ciğer ve dalak ağrısı ve mizacı bozulur. Eğer sürmeyi bakır tahta üzerinde dövüp toz haline getirirler gözde olan uyuza sürme etseler fayda eder. Yaşlılığını giderir ve keskin eder.

1074-Nuhale Wheat bran

Kepekdir. Eğer buğday kepeğin sirkeyle pişirip sıcak edip, çıbanlı uyuza sürseler giderir. Eğer şerbetle pişirip yakı yapıp meme şişlerine çok fayda eder. Südde (tıkanma, tıkanıklık) yağanmasını giderir.

Eğer yılan soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer suyunu içseler göğüs irinine ve öksürüğe fayda eder. Geğirip tükürmeyi iyileştirir. Eğer turp suyuyla pişirip akrep soktuğu yere sürseler fayda eder. Eğer sirkede ıslatıp ergenlik sivilcesine sürseler fayda eder.

1075-Nergis (Nercis) *Narcissus tazetta* Linn

Ak nergis ki, soğanı olur. Yapağı gendeneye benzer. Evet, ince ve ufacık olur. Evet, birer karış uzunluğunda olur. Yapağı olmaz. İçi oyuk olur. Üzerinde ak çiçekleri olur, sarıcaları olur. Bir türlü dahi mavi olur, ak olur, yuvarlak olur. Meyveleri karaca olur. Eğer kökünü pişirip yeseler ya şerbetle içseler kusturur. Eğer balla karıştırıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yakı yapıp cerahate sürseler fayda eder. Gövdede olan cerahati bitirir. Eğer balla karıştırıp gözde olan şişlere ve mafsallarda olan eski ağrılara sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp behaka ve çillere sürseler giderir. Eğer burçakla ve balla karıştırıp çıbanlara sürseler pişirip yok eder. Eğer çiçeğini kokulasalar balgamdan ve sevdadan olan baş ağrısına fayda eder. Eğer sadece kökünü dövüp toz haline getirseler zekeri onunla ovsalar gayet büyütür.

1076-Nesrîn *Rosa canina* Dog rose

Kırlarda olan ak çiçeklerdir. Güle benzer. Yaban gülü dahi derler. Kuvveti yasemin yağı gibidir. Balgamî ve soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Eğer çiçeğinin kurusundan içseler hayzı yürütür. İçteki çocuğu çıkarır. Eğer sirkeyle karıştırıp sert şişlere sürseler yumuşatır. Eğer yaprağından 10 gram içseler ishal eder. Eğer dövüp çillere sürseler giderir. Eğer suyunu kulağa damlatsalar kulakta olan kurtları öldüre çıkarır. Çınlamasına ve gürültüsüne fayda eder. Ağızda tutsalar diş ağrısını sakın eder. Eğer devamlı kokulasalar dimağı kızdıra kuvvetli eder. Eğer hamamda gövdesine sürüp ovsalar ter kokusuna çok fayda eder.

1077-Nesr *Gypaetus barbatus*

Kerkesdir. Bunun özelliklerinden birisi budur ki, bundan yavuz uçan kuş yoktur. Bir yılda doğudan batıya gider ve yine döner. Bir acayip özelliği vardır ki, ne kadar uzak yerde leş yese yine o gün yavrusuna geri döner gelir. Eğer etini yeseler kasların şiddetli gerilip büzülmesine, kasılmasına fayda eder. Ödü sütüdür yedi kere soğuk suyla göze sürme etseler ve dört yanına sürseler su indiğine fayda eder. Eğer beraber bala katsalar göz karardığına sürseler giderir. Uyuzu giderir. İçi yağın eritseler sıcak iken kulağa damlatsalar bir kaç zaman sağırlığına fayda eder.

1078-Neşa Starch

Nişastadır. Eğer za'ferana katıp yüze sürseler yüzde beliren çilleri giderir. Eğer kavursalar yeseler kat kat ipekten geçirseler sürme etseler gözdeki çıbanlara fayda eder. Eğer kavursalar yeseler içi kabz eder. Eğer iyisini hanım sütüyle ezip ya yumurta akıyla ezip göz çıbanına sürseler fayda eder.

1079-Nüşare Wood sawdust shaving

Ağaç unudur. Eğer yakı yapıp çıbanlara sürseler bitirir. Eğer enîsûnla beraber karıştırıp sirkeyle yoğursalar bir keten bezine koysalar yakıp çıbanlara ekseler bitirir. Gövdeye dağılmasını engeller. Eğer kınayla karıştırıp yaş uyuza sürseler fayda eder.

1080-Na'na (Na'na') *Mentha viridis*

Nanedir. Kabızdır. Kızdırıcıdır. Eğer suyunu sıksalar sirkeyle içseler kan tükürmeyi giderir. Uzun kurdu öldüre. Cımayı harekete getirir. Eğer ekşi nar suyunu katıp içseler ıncırığı sakın eder. Süt donması engel olur. Eğer tuzla karıştırıp it taladığına sürseler giderir fayda eder. Eğer yeseler mideye fayda eder. Eğer çiğneseler diş ağrısını sakın eder. Eğer yaprağını yakı yapıp basura sürseler fayda eder. Eğer sirkeyle karıştırıp sinirlere sürseler rahatsızlıklarını giderir. Yeseler mide zayıflığını giderir. İştihâ getirir. Eğer sirkeyle karıştırıp kullansalar balgam kusmayı keser. Eğer yemeğe döküp yeseler mideyi ve hazmı kuvvetli eder. Ekşi geçirmeği giderir ve ferah eder.

1081-Na'am *Struthio camelus*

Devekuşudur. Eti iyi değildir. Geç hazm olur. Eğer iç yağın yaz mevsiminin başında alsalar bir yere koysalar yılanlar kaçsın. Eğer yılanlara kokulasalar ögleri (ağuları) gider ki, kim isterse tutar. Mücerrebdır. Eğer içseler ve sürseler akrep sokmasına fayda eder.

1082-Naft Naphtha A kind of bitumen

Neftdir. Meşhurdur. Göze inen suya ve göz aklığına sürseler giderir. Hayzı ve sidiği yürütür. Öksürüğe fayda eder. Yan baş ağrısına ve zehirli hayvan soktuğuna ve içteki kurtları öldürür. Bedeli kendisi kadar cavşındır.

1083-Nefl *Medicago pentacyla*

Şu dikendir ki kılkuyrak otları ve deve dahi otlar, tohumu sidiği yürütür ve dalaga fayda eder

1084-Nemmam *Ocimum basilicum*

Eğer suyunu içseler sidiği ve hayzı yürütür ve iç ve ardala ağrısına fayda eder ve ciğerin ıssı şişlerine ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer sirkeyle 13 gr içseler kan kusmayı keser, pişirip gül yağına katsalar başa dökseler ağrısını keser, bitleri kıra soğuk şişlere fayda eyler, içteki kurtaları çıkarır, ölü çocuğu çıkarır. Eğer menekşe yağıyla karıştırıp hamamdan çıkınca başta ve önünde kıllara sürseler çok iyi kokulu eyler. Eğer 5 gramını sirkengebünle içseler dimagda ve burunda olan tıkanıklıkları açar, siyatiğe ve mafsâl ağrılarına kaynatıp yağın yakı ederlerse iyi gelir.

1085-Neml *Formicidae*

Karıncadır. Eğer mezarlarda olan karıncayı dövüp toz haline getirirler barasa sürseler fayda eder.

1086-Nemr *Pelis pardus*

Kaplandır, pelengdir, eğer kanını çillere sürseler kuruyunca kadar koysalar temizler. Eğer bir kişi gövdesine anduk içi yağın sürse bir canavarın karşısına otursa dönüp gelmeye kuvveti olmaz.

1087-Nemkesud

Kuru ottur. Ödem olan kişilere fayda eder, eğer sirkesi tuzundan çok olsa kulunca zarar verir. Çok yeseler kaşıntı uyuz eyler. Sevdavi hılt yapar. Eğer nanhuvahla ve kökü otuyla ve kişnicle ve biberle terbiye etseler zararı az olur. Eğer biz zaman suda ıslatıp ondan sonra isfanahla pişirirler taze iç yağı, badem yağı koysalar zararı az olur ve şişman kişileri zayıflatır, şayet susatsa sirkencübün içeler. Eğer boğazı ağzı kurutsa susatsa cüllab ya iyi çorba içeler ya badem heriresi (pestili) yiyeler, eğer razıyane ve kerefis tohumunu ve anasonla karışmış olanı yeseler sidiği yürütür, göğüs ve akciğer erliğine (arılığına) temizliğine fayda eder.

1088-Nişadır

NH₄Cl (Amonyum klorür) Sıcak ve kurudur, eğer tutiyaya katıp kullan-salar gözde olan aklığa fayda eder. Eğer boğaza üfürseler hünnaka fayda eder. Diş etlerinin çekilmesini durdurur, huyunu güzelleştirir, göğüsteki ahlâtı çeker çıkarır, suyla ezsele eve saçsalar yılan yakın gelmeye, eğer yılan inine koysalar öldüre. Eğer sezab suyuyla dövüp, toz hâline getirip etseler içseler boğazdaki sülügü eriterek çıkarır. Zeytinyağıyla ezsele hamamda dövseler sevdavi uyuzları giderir. Eğer çiğneseler yılan ağzına tükürseler öldüre, eğer yumurta yağıyla karıştırıp beden tengiyesinden (temizliğinden) sonra barasa sürseler giderir. Evet, birkaç gün süreler. Eğer 1,6 gram balla sakızla yerlerse dahi evvela damak şişine ki onu nişadıyla kaldırır yulak (zarif) faydalıdır, bunun bedeli yalama tuzudur.

1089-Nuvarsi *Astragalus arnacantha*

Abbas misvakı denilen bir ottur, ağacı uzun incecik budakları olur, ufacık yaprakları olur. Degirmice sarı çiçekleri olur, iyi kokuluca Rumlar abbas misvakı derler. Eğer zamkını dövseler yakı eyleseler cerahata sürseler çok fayda eder. Eğer içseler sinirler ağrısına fayda eder.

1090-Nevail temr *Phoenix dactylifera çekirdeği*

Hurma çekirdeğidir. Eğer yaksalar yaramaz çibanlara ekseler gidre, eğer yaktıktan sonra dövüp, toz hâline getirip etseler mil ile göze çeksele sürme gibi kirpiklerin bitirir, göz çibanlarına fayda eder. Eğer sümbülle karıştırırsalar göze sürme etseler çok fayda eder. Eğer yaksalar suyunu içseler böğregteki ve mesanedeki taşlara fayda eder.

1091-Nehmal

Sarı renkli olur, hatmi çiçeği gibi, yapraklarının kızıl çiçeği olur. Evet, yaprakları yuvarlak olur, çiçeği çanağa benzer, uzun insan boyunca olur. Eğer tütsü eyleseler zükkama fayda eder, yakı edip soğuk şişlere sürseler yumuşatır.

1092-Nilüfer *Nymphaea lotus*

Meşhurdur. Eğer kökün şerbetle içseler eski ishale fayda eder. Bağırsak çıbanına ve dalak şişine fayda eder. Eğer suyla karıştırıp behaka sürseler giderir. Eğer ziftle karıştırıp saç dökülmesine sürseler bitirir. Eğer bir kaç gün bu kökden içseler zekeri zayıf eder. Tohumu dahi zekeri zayıflatır. Eğer kökünü ve tohumunu şerbetle içseler rahimden akan yaşa fayda eder. Bu iki türlü olur. Birinin kökü ak ve birinin kara olur. Kökü ak olanın çiçeği sarı olur. Kökü kara olanın çiçeği kızıl olur. Ak çiçeklerden sarı çiçekli daha kuvvetlidir ve daha iyidir. Baş ağrısını sakın eder. Evet, zayıftır. Tohumu mesane ağrısını giderir. Şerbeti ateşlenmeyi sakın eder. Issı sıtmalara fayda eder. İçi soğutur ve yumuşatır. Menekşe gibi zarar etmez.

1093-Nilec *Isatis tinctoria*

Çivitdir. Yapağı sinirli yapağa benzer. Yerden yukarı bir karış olur. Yapağıyla kara olur. Eğer yapağını yakı yapıp şişlere ve sürekli baş ağrısı hastalığı, miğferlere sürseler hall eder. Cerahate sürseler bitirir. Kanı keser. Yaramaz çıbanlara sürseler bitirir. Bir türüsü dahi olur. Kırlarda biter. Yapağı marul yapağına benzer. Tepesinde dile benzer kılıfları olur. Tohumu içinde olur. Bunun faydası nilüfer gibidir. Eğer içseler ve yakı yapıp dalağa sürseler fayda eder. Eğer çivitten 3,2 gram suyla ezip içseler veremleri sakın eder. Kan fazlalığını giderir. Aşkı giderir. Hayız kanını kese. Çillere ve behaka fayda eder. Saç dökülmesine ve ateş yanığına sürseler fayda eder.

Harfü'l-Vav**1094-Vec *Acorus Calamus***

Eğirdir. Eğer kökün pişirip suyunu içseler sidiği yürütür. Göğüs ve böğür ve ciğer ağrısına fayda eder. Sidik damlamasına ve zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer kaynatıp hanımlar suyuna girse rahimlerine fayda eder. Ağızlarını sakın eder. Eğer suyunu ağızda tutsalar göz kararmasını giderir. Diş ağrısına fayda eder. Eğer suyunu içseler soğuktan olan iç ağrısını giderir. Benzi güzelleştirir. Cimayı artırır. Dil ağırlaşmasına fayda eder. Eğer suyunu içseler kasık yarıldığına fayda eder. Bağırsak ağrısına fayda eder. Soğuk mideyi kızdırır. İçinde olan balgamları çözer. Soğuk mizaçlı kişilere fayda eder. Eğer bir kaç gün kullansalar siniri kızdırır. Felçli ve uyuşmuş kişilere fayda eder. Ağızda olan dil ağırlığından ötürü tutsalar giderir. Gazları dağıtır. Mideyi temizler. Ciğeri kızdırır. Bedeli kemnûndur ya üçte biri kadar ravend-i çînidir.

1095-Vahşîzek *Artemisia cina*

Türkçe Horasanî derler. Bu bir ottur ki, afsentîne benzer. Bazıları der, Horasanının 5 gramını içseler içte olan kurtları ve namazbûr uları çıkarır.

1096-Veda' *Cypraea moneta*

Sedefin bir çeşitidir. Kabuğu kalın olur, buruşuk olur. Hem büyükce olur. Eğer yakıp sürme etseler gözde olan çibanlara fayda eder. Kanını keser. Eti sert olur. Geç hazm olur. Eğer hazm olsa çok iyi gıda olur. Tabiatı yumuşatır. Eğer yakıp behaka ve demregüye sürseler fayda eder. Eğer dövüp kat kat ipekten eleyip göze sürme etseler aklıgı giderir. Gözü keskinleştirir. Fayda eder.

1097-Verd *Rosa damascus*

Güldür. Eğer gülün kurusunu şerbetle pişirip baş ağrısına ve göz ve kulak ağrısına yakı yapıp sürseler fayda eder. Eğer mazmaza etseler ağızda tutsalar fayda eder. Eğer yakıp göze sürme etseler kirpiklere fayda eder. Eğer şu ortasında olan tohumu kurutup yumuşak dövüp diş diblerine ek-seler bitirir, diş etlerini sağlam eder. Eğer sapı yanında olan düğmeci-ği dövüp içseler ishali kabz eder. Kan tükürmeye fayda eder. Eğer gül suyunu ve yağını başa sürseler yanmayı sakın eder. Eğer içseler mideye ve ciğere fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Eğer balla karıştırıp gargara etseler boğaz ağrısına fayda eder. Eğer döşeseler üzerine yatsalar cimayı keser. Çok ishal eder. Safra ateşini sakınleştirir. Eğer uylukda ve kasıkta olan çibana sürseler çok fayda eder. Dikenlere sürseler fayda eder çıkarır. Eğer kurusunu pişirip göz kapaklarına sürseler kalınlığın giderir. Eğer suyundan azcık içseler sıcağın olan bayılmayı ve yürek oynamasını giderir. Eğer suyunu ağızda tutsalar ağız ağrısını giderir. Eğer şerbetin kullansalar yemeği hazm eder. Mide ağrısına ve ishale ve bağırsak çibanlarına fayda eder. Terkîbi budur, kuru gülden 770 gram alıp yumuşak dövüp bir parça beze bağlayalar. 9600 gram şerbete koyalar. Altı ay dura. Ondan süzüp sonra kullanabilirler. Bahsedilen faydaları eder. Bir türlü su dahi budur ki, su değmemiş taze gülü sıkıp, balla karıştırıp kullanırlar. Boğaz irinine fayda eder. Eğer taze yaprağını yakı yapıp göze sürseler ağrısını sakınleştirir. Özellikle ki boy katmış olalar. Eğer gülü dövüp toz haline getirirler başta olan çibanlara sürseler fayda eder.

1098-Verdü'l-hımar *Arnica montana*

Eşek gülüdür. Bazıları aynü'l-bakar derler. İçi kızıl ve tacı sarı olur. Eğer yağla karıştırıp başa sürseler yanmaları sakınleştirir. Eğer suyunu sıkıp başa sürseler sıcağın olan baş ağrısını sakınleştirir.

1099-Vers *Ceylon Cornel*

Bir kızılca ottur. Dövülmüş za'ferana benzer. Yemenden gelir. Eğer çillere ve ak behaka ve kaşıntı ve uyuza ve kabarcıklara ve çibanlara ve demregüye sürseler çok fayda eder. Eğer bu otları don yıkasalar cimayı kuvvetli eder.

1100-Verel *Varanus sps*

Kelerin bir çeşitidir. Kara ve ala kelerden büyük olur. Kuyruğu uzun olur. İç yağı ve eti çok şişmanlatır. Özellikle ki hanımlar yiyeler. Eğer yarsalar temren ve diken üzerine sürseler çıkarır. Eğer bokun sürme eyleseler gözde olan aklıgı giderir. Mücerrebdır. Eğer saç dökülmesine sürseler kıl bitirir. Eğer behaka ve demregüye ye sürseler çok fayda eder. Eğer yaban keleri boku kuvvetlidir. Eğer boğazlasa kanıyla zeytinyağı içinde macun oluncaya kadar kaynatsalar kel olan çocuklar başına sürseler çok fayda eder. Eğer içi yağıyla zekeri sert bir şekilde ovsalar büyütür, bedeli sakankûr iç yağıdır.

1101-Vesah

Kirdir. İçkilerde eğer kirişçilerde olan kirleri alsalar siyatiğe sürseler ısıcak iken fayda eder. Eğer kulak kirin irinsiz kurluğana sürseler fayda eder. Eğer yılan sokmasına sürseler fayda eder. Eğer hamamda gövdeden çıkan kiri makat yarıldığına sürseler fayda eder. Eğer yaşlılarda olan çibanlara, sürseler fayda eder. Eğer hamamda çıkan kiri makat yarıldığına sürseler ve sert şişlere sürseler fayda eder.

1102-Vesahu'l-kevair

Pire bokudur. Kızdırıcıdır. Eğer dikenden ve temren üzerine sürseler çıkarır. Eğer tütsü eyleseler eski öksürüğe fayda eder. Eğer demregüye sürseler giderir.

1103-Vesîc (Vesîh) *Coriandrum sativum*

Bazıları buna dağ kişnici derler. Yapağı kişnic yaprağına benzer. Taşlar arasında biter. Budakları incecik ve ak kökleri olur. Topalağa benzer. Kalın kalın olur. Tadı kekre olur mazi tadına benzer. Eğer bu kökü dövüp toz haline getirirler 1,6 gram rafadan yumurtayla aç iken içseler göğüs kırıldığın bitirir. Dövmekten ve düşmekten kemik kırıklarına fayda eder.

1104-Vaşak *Lynx*

Öşekdir. Çok kızdırır. Cimaya fayda eder, bu isteği artırır. Böbrek ve arka ağrısına fayda eder. Devamlı basurden emin eyler.

1105-Vatam

Ayruğa benzer bir ottur. Bir karış uzunluğuna olur. Kökünün içi ak olur. Eğer kökünü taze sütle içseler cimaya kuvvet verir. Eğer koyun otlasa tüyü çok olur.

1106-Vencehil [Vencehik]

Meşhurdur. Yapağı kişnic yaprağına benzer. Eğer kuru üzümle pişirirler suyundan yedi gün günde 191 gr içseler içi yumuşatır. Kuruntu ve karasevdaya fayda eder. Gam ve kederi giderir, ferahlık verir.

Harfü'l-Ha**1107-Hasîmûna *Orobancha alba subsp. alba***

Bir ottur ki, yaprağı olmaz. Budakları yapışkan olur. Kökü karpuz ve kavuna benzer. Aşağı gittikçe inceler, kıl gibi olur. Uzun bir karış olur. Kara kökü olur. Türkçe boğasık otu (Canavar otu) derler. Kabuğunun içi ak olur. Köküyle budağını pişirip yeseler sirkeyle ve zeytinyağı ile lazımlanunca kökünü kurutup öğütürler. Ekmek yaparlar. Eğer o ekmeği iç yağıyla bir kişi yese hanımiyle cima etse erkek çocuğu olur. Eğer yedi gün bu ekmekten yeseler arkayı ve kalbi kuvvetli eder. Bedenin kuvvetini saklaya. Eğer çiğ veya pişmişini yeseler öksürüğe fayda eder. Eğer suda pişirip yürümeyen çocuklar içine girse otursa azalarına kuvvet verir yürütür Allah'ın izniyle.

1108-Hediye [Hedbe] *Porcellio scaber*

Ev eşeği derler bir kurtcuğazdır. Yeşilce olur. El sürünce kendisini toplar, yuvarlak olur. Türkçe tesbih kurdu derler. Ayakları çok olur. Eğer şerbetle içseler sidik tutulduğuna çok fayda eder. Eğer sadece balla karıştırıp hunnaka sürseler fayda eder. dılcık indiğine fayda eder. Eğer dövüp toz haline getirirler nar kabuğuna koysalar gül yağıyla karıştırıp kulağa koysalar ağrısına fayda eder. Eğer yakıp külün bala karıştırıp günde bir kaşık yeseler nefes darlığına fayda eder. Eğer bu kurtcuğazı bir parça beze bağlasalar sıtma tutan kişinin boynuna bağlasalar kurtulur.

1109-Hediyliye

Bazıları der yaban akırı karhasıdır. Bazıları der ki bir ottur ki yaş yerlerde biter. Yaprığı kerefis yaprağına benzer. Kökleri besfayecce benzer, tadı mevizce tadına benzer. Diş ağrısına fayda eyler. Yeseler, suyla mazmaza etseler cimayı artırır, , eğer yaprağını sığır arkasına sürseler sığırı kuvvetli eder. Bunun bedeli mevizectir, ya da akırı karhadır.

1110-Helnun, Hernuva *Aquilaria agallocha*

(Fruit of agallowchum tree) (Türkçe kalenbek olarak da bilinen bir bitki.) Bu otun ucunda ufacık sarıca taneleri olur, birtüklü olur, kokusu öd kokusuna benzer, boğaz ağrısına iyidir, içi yumuşatır, eğer yeseler ağız kokusunu hoş eder, onun bedeli küçük kakuledir.

1111-Hüdhüd *Upupa*

Eğer etini suyla ve tuzla ve torak otuyla pişirirler suyundan içseler etinden yeseler kulunca fayda eder. Eğer gözün unutkanlığı olan boynuna as-salar unutmaktan kurtulur. Eğer hüdhüdün tamamını taşı-salar cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyetinden emin olur. Kiminle çekişse galip gelir. Bütün hacetini gördürür. Eğer tüylerini evde tütsü etseler kurt kuş kaç-gider. Eğer kanımı gözde olan aklığa damlatsalar aklığı giderir. Eğer iliğini güvercin yuvasına tütsü eyleseler onlara zarar verecek kimse gelmez.

Eğer bir kapı üzerine boğazlayıp assalar o ev içindekiler sihirden ve keskin göz değmekten emin olalar. Eğer dil değmiş ve göz değmiş ve sihir kar itmişe yedirseler ve beynini susam yağıyla ezip buruna damlatsalar rahatsızlığına giderir.

Eğer bağırsaklarını kurutup sūsenle dövüp toz haline getirirler susam yağıyla karıştırıp sıksalar kıllara sürseler kara eder. Eğer alt çenesini götürseler halk ana muhabbet eder. Eğer kanadın karınca yuvasına tütsü etseler gider. Eğer bir kişi hüdhüdü bütün götürse. Eğer ibiğini mecnunlara tütsü eyleseler faydalı olur. Eğer etini sihir yapılmış ve bağlanmış kişiye tütsü eyleseler fayda eder. Eğer yağını sağır kulağa damlatsalar sağırlığını açar, unutkanlığı olan kursağını yutsa anlayışı yüksek kavrayışı fazla olur. Yemiği hazm edemeyen kişi karnın temizleyip bala katıp yeseler yediğini hazm eder. Eğer korkan çocuğa bağırnı yedirseler korkmaz olur. Eğer beynini Harun (parlayan) develere sürseler yavaş olur, eğer insana sürseler aşkı artar.

1112-Heşt dehan

Buna ūd-ı Hindî derler. Gut hastalığına çok fayda eder. Bedeli ufak kantariyûndur.

1113-Heylûn [Helyûn] *Asparagus officinalis*

Meşhurdur. Yaprağı torak otu yaprağına benzer. Değirmice tohumları olur. Sonra kara olur. Kızıl olur. İçinde üçer tane tohumu olur. Çivid tohumuna benzer. Türkçe kolan kuyruğu derler. Bir çeşidine al mezdeki derler. Eğer az-cık pişirip ondan yeseler içi yumuşatır ve sidiği yürütür. Eğer kökünü pişirip yeseler ya suyunu içseler nefes darlığına ve sarılık hastalığı ve siyatige ve bağırsak ağrısına fayda eder. Eğer şerbetle pişirip yeseler ya içseler zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder. Eğer suyunu ite içirseler öldürür. Eğer koç boynuzun ufak doğrasalar bir yere gömseler helyûn bite. O mekânda sidik kokusunu giderir. Meniyi artırır. Ciğerde ve böbrekte olan tıkanıklıkları açar. Gazdan ve balgamdan olan arka ağrısını sakınleştirir. Kulunca fayda eder. Eğer çok yeseler mide bulandırır. Evet, bedeni kızdırır. Cimayı kuvvetli eder. Böbreği ve mesaneyi kızdırır. Sidik tutulduğuna fayda eder. Yan baş ağrısına ve göğse ve akciğe refayda eder. Evet, mideye yaramazdır. Eğer kaynatıp suyunu içseler hayzı yürütür. Eğer tohumun yeseler taşları dağıtır ki böbrekte ve mesanede olsun. Balla ve belesan yağıyla içeler. Eğer yeseler göze inen suya fayda eder. Eğer çok yeseler bütün ağrıları depreşdirir. Eğer kökünü dövüp toz haline getirirler ağır dişlere koysalar kurtlarını çıkarır. Eğer aç iken yeseler böbrekte ve mesanede olan taşı dağıtır. Mesane tıkanıklıklarını açar.

1114-Helîlec *Terminalia chebula*

Dört türlü olur. Bir türlü sarı ve bir türlü kara olur, ufacak Hindîdir. Bir türlü dahi kara olur. Kabilidir. Bir türlü incecik olur. Sînî derler, sarısı safrayı söker. Karası sevdâyı söker. Ama şu türlü ki tadı mazu tadına benzer. İshal itmez. Evet, mideyi temizler. Eğer suda pişirip içseler ishali az olur. Eğer suda ıslatıp içseler ishali kuvvetli olur. Eğer sarısın kullansalar mideyi temizler zayıflığını giderir. Kızıl safrayı söker. Karası kabızdır. Mideyi temizler. Safrayı keser. Şerbeti kendisinden 10 gramdan 64 grama kadardır. Muslihi şekerdir ya terengübîndir. Eğer erikle veya unnabla ya sibistanla pişirip süzüb içseler yapışkan balgam-lara gayet fayda eder. Kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı giderir. Eğer yumuşak dövüp şekerle ve tatlı badem yağıyla 16 gramdan 23 grama kadar içseler dimağa çıkan buharı iyi eder. Mide yaşlığını giderir. Eğer karasını kullansalar mideyi temizler. Makatı iyi eder. Kuvvet verir. içi kabz eder. Basura fayda eder. Kabilî mideye fayda eder. Yaramaz kanı, balgamı, safrayı ve sevdâyı çıkarır. Azcık ishal eder. Eğer devamlı yeseler benzi güzelleştirir. Yaşlanmayı geciktirir. Cüzzam ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetine ve kulunca ve ödeme ve baş ağrısına ve dalak ağrısına fayda eder. Kusmayı ve mide bulantısını ve yürek oynamasını yok eder. Eğer sarı helîleyi kat kat ipekten dövüp eleseler göze sürme etseler çok iyi eder. Gözün yaşını keser. İnlen maddeyi yok eder. Eğer bir kişi kabiliden bir tane çekirdeği çıkmış olanı çiğnese ta eriyinceye kadar ondan sonra yutsa bunu devamlı yapsa o kişi kocalmaya. Diş dibin sağlam eder. Çok su içmek zararını yok eder. Yaramaz kanları giderir. Ferah eder.

1115-Hindiba *Cichorium intybus*

Kasni maruludur. Mideye iyidir. Soğutucudur. Kabz edicidir. Eğer pişirip içseler içi kabz eder. Eğer yeseler mide ve kalb zayıflığına fayda eder. Eğer sade ya da unla yakı yapıp yüreğe sürseler yürek oynamasını sakınleştirir. Gut hastalığına sürseler sakın eder. Gözde olan ıssı şişlere sürseler fayda eder. Eğer unla ve sirkeyle karıştırıp yakı yapıp sürseler fayda eder. Eğer kendisiyle ve köküyle yakı yapıp akrep sokmasına sürseler fayda eder. Eğer suyunu sirkeyle karıştırıp ıssı yerlere sürseler soğutur. Eğer yeseler mideyi kuvvetli eder. Ciğerdeki tıkanıklıkları açar. Kan fazlalığını giderir. Safrayı koparır. Mideden ciğer alevini giderir. Ağrıları sakın eder. Öksürüğe yaramazdır. Soğuk mizaçlıya yaramazdır. Eğer sirkeyle terbiye edip kan aldırıldıktan sonra ya hacamat etikden sonra yeseler ciğer tıkanıklıklarını açar. Mesane yolunu açar temizler. Eğer suyunu sıkıp kaynatıp köpüğünü alıp safı yapıp suyunu içseler veremlere fayda eder. Mideyi kuvvetli eder. Tıkanıklıkları açar. Eğer suyunu içseler mide bulanmasına ve safra fazlalığını giderir. Dört günde bir olan sıtmalarına fayda eder.

1116-Hindiba-yı berrî *Cichorium endiva*

Yaban kasnisidir. Ana tarhaşkuk dahi derler. Yaprığı ufacık olur derler. İki karış uzunluğunda olur. Ufacık asumanîce çiçekleri olur. Eğer akrep ve arı soktuğuna ve dört günde bir tutun sıtmaya fayda eder. Eğer yaprağının suyunu göze sürseler perdelerine fayda eder. Eğer dövüp toz haline getir-seler içseler sıtmalara fayda eder. Mideyi kuvvetli ve temiz yapar ve şayet suyunu içseler. Zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer sü-tünü gözde olan aka damlatsalar akın giderir. Ciğerde ıssı veremden olan ödeme fayda eder.

1117-Heyûfarîkûn *Hypericon perforatum*

Bir ottur ki, Yaprığı sezab yaprağına benzer. Bir karış uzunluğunda olur. Ak çiçekleri olur. Tohumu uzunca kılıf içinde değirmice ve karaca olur. Büyüklükleri arpa kadar olur. Bu otun rengi kırmızı olur. Eğer bu otdan hanımlar fitil gibi götürseler hayzı ve sidiği yürütür. Eğer tohumunu sezabla içseler sıtmaya fayda eder. Eğer kırk gün kadar içseler ırku'n-nisa (siyatik) zahmetine fayda eder giderir. Eğer yaprağını ve tohumunu yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer yaprağının suyunu içseler gut hastalığına çok fayda eder. Tıkanıklıkları açar. Veremleri çözer. Şerbet-ı unûmaliyle içseler siyatiğe fayda eder. İç ishal eder. Evet, Gerektir ki siyatiği olan bir kaç kere kullanılmalıdır. Eğer bu otu yakı yapıp ateş yanığına sürseler fayda eder. Eğer tohumundan 6 gram içseler ishal eder. Safrayı çıkarır. Siyatiği giderir. Evet, Gerektir ki, ishalden sonra azıcık su içseler. Göz zahmetine fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp felce ve siyatiğe sürseler fayda eder. Bedeli ayrı köküdür. Ona ıdır derler. Yarı kadar kebere köküdür.

1118-Hil *Elettaria cardamomum*, *Small cardamom*

Kakulenin uvacığıdır, büyüğünden der ki, göğüste boğazda olan yaşlığı giderir ve hazma kuvvet verir.

Harfî'l-Ya**1119-Yasemin *Jasminum grandi lorum***

Meşhurdur. Beyazı sarısından kuvvetli olur, yaşlılara ve mizacı soğuk kişilere fayda eder. Sevdadan, soğuktan ve balgamdan olan baş ağrısına fayda eder. Dimağı kuvvetli eder. Kokulasalar balgam rutubetlerini giderir. Eğer yaşını dövseler çillere sürseler giderir. Sarısı her soğuk uzvu kızdırır. Şişleri çözer. Zükkama fayda eder. Issı mizaçlı kişilerin başını ağrıtır. Kış gününde kullanması daha iyidir. Eğer çiçeğini saksalar üç gün kadar günde 51 gram içseler rahimden akan yaşı keser. Mücerrebdur. Eğer kurusunu dövüp toz haline getirirler kara kıllara sürseler ağarda. Mücerrebdur.

1120-Yakıt *Corundum , Ruby*

Üç türlü olur. Sarı ve kızıl ve kuhli olur. İyisi kızıldır. Üç türlüünden hangisi olursa olsun bir parça yüzük kaşında taşısalar veba ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet ve eziyetinden emin olur. Kan döküldüğüne ve sızdığına sürseler fayda eder. Kalbi kuvvetli ve rûhu ferah eyler. Eğer içseler zehiri yok eder.

1121-Yebrûh a-Mandragora officinarum**b-Atropa belladonna**

İki türdür. Bir türüsünün yaprağı marul yaprağına benzer. Evet, maruldan küçük olur. Toprağa düşeni biter. Dikilmiş meyvesi olur. İçi ak olur. İki ya üç kökleri olur. Birbirine yapışık olur. Dışı kara içi beyaz olur. Bir türüsü dahi beyaz olur. Yaprığı çügündür yaprağına benzer. Bunun kökü dahi evvel geçen kökü gibidir. Bu erkeğidir. Bu ikisine dahi tuffah derler. Kökünü pişirip üçte ikisi kalınca pişirseler içseler uykusuzluğu giderir. Ağrıları sakın eder. Eğer bir uzvu kesmek isteseler ya dağlamak isteseler bu otdan içirirler, sonra dağlarlar. Acısını duymaz. Eğer göz otlarına kat-salar göz ağrısını sakın eder. Eğer 5 gramını fitil yapıp hanımlar götürseler uyutur. Eğer bu kökü fil kemiği ile kaynatsalar altı saat yumuşatır, ne yapsalar güzel olur. Eğer yaprağını tazeyken yakı yapıp gözde olan şişlere sürseler fayda eder. Hanazîre ve sürekli baş ağrısı hastalığı, miğferlere ve çibanolardan olan ısı şişlere sürseler fayda eder. Eğer yüzde olan eserlere sürseler fayda eder. Beş altı günde temizler. Mücerrebdur. Eğer kökünü dövüp sirkeyle karıştırırsalar ergenlik sivilcesine sürseler fayda eder. Eğer zeytinyağı ile karıştırıp zehirli hayvanlar soktuğuna sürseler fayda eder. Eğer tuffahın tohumunu içseler rahmi temizler. Eğer yanmamış kükürtle karıştırıp hanımlar fitil gibi önünde götürseler rahimlerinden kan sızmasını keser. Eğer 3 gr kökünden içseler gayet iyi eder. Eğer tuffah yemişinden beş tane yeseler aklı giderir. Başına soğuk su ko-mayınca ayılamaz. Eğer hanımlar bunun kökünden kullansalar çok şişmanlar. Benizleri güzel olur. Kızdırır, eğer yeseler ya kokulasalar kandan olan baş ağrısına fayda eder. Eğer çok yeseler hunnak eder, aklın giderir.

1122-Yetû' *Euphorbia officinarum*

Bu ot yedi türlü olur. Bazıları buna sütlüğü derler. Uzun uzun budakları olur. Bir karış olur. Rengi kızıl olur. Dopdolu süt olur. Budaklarının uçla-rında tohumları olur. Dağlarda ve sert kayalık yerlerde biter. Kalın kökleri olur. Budakları ayırğa benzer.

Eğer bunun sütünden 3 gr suyla ya sirkeyle içseler balgamı söker eder. Eğer maü'l-karatînle içseler ishal eder ve kusturur. Eğer burçak unun ekseler bu sütle karıştırırsalar burçak kadar hablar eyleseler üç hapi lazım olduğunda kullansalar ishal eder. Eğer bu sütün tazesini alsalar zeytinyağı ile karıştırıp güneşe karşı kıllara sürseler sağlam eder. Eğer demregüye sürseler giderir. Eğer sirkeyle pişirip yeseler veya mazmaza etseler diş ağrısına fayda eder. Eğer bu sütü helileyle ya nişastayla ya za'feranla ya tiridle ve sabırla ve buyan balıyla ya Hind tuzuyla karıştırıp kullansalar mizacı ıssı eder. Eğer ıslah itmeden içseler mizacı yaramaz eder. Ciğer ağrısı getirir. Mideyi bozar. Bu otun bir türlüsü dahi olur. Yaprığı hatmi yaprağına benzer. İncecik budakları olur. Pamuk budaklarına benzer. Bunun ameli yukarıki gibidir.

1123-Yerîûtun [Yerbatûre] *Peucedanum officinale*

Bu bir ottur ki, yaprağı sapları raziyane tepeleri gibi olur. Üzerinde çiçekleri olur. Kökü kara olur. Kokusu ağır olur. Üzerinde yaşlıca yaprakları olur. Dağlarda ve gölgeli yerlerde biter. Lazım olduğunda, kökünü yararlar. Suyunu çıkarırlar. Gölgede kuruturlar. Eğer suyunu sirkeyle ve gül yağıyla karıştırıp sürseler ergenlik sivilcelerine fayda eder. Baş dönmesine fayda eder. Epilepsiye ve eski baş ağrısına ve felce ve siyatiğe fayda eder. Eğer sirkeyle ve zeytinyağı ile karıştırıp sürseler sinir ağrısına fayda eder. Eğer evde tütsü etseler kurt kuş kaçır. Eğer gül yağıyla karıştırıp kulağa damlatsalar ağrısını sakın eder. Eğer çürümüş dişlere damlatsalar fayda eder. Eğer rafadan yumurtayla kullansalar öksürüğe fayda eder. Sidik tutulduğuna ve rüzgara ve iç ağrısına fayda eder, içi yumuşatır ve dalak şişine fayda eder. Eğer hamile hanım tütsü etse ya içse çocuğu tez doğura. Eğer kökünü kurutup dövüp çıbanlara ekseler bitirir. Kırleri ve çürükleri ve yaramaz etleri temizler. Yeni et bitirir ve iyileştirir ve ufanmış kemikleri çıkarır. Eğer merheme katsalar cerahate sürseler fayda eder. Eğer kökün çiğneseler ağız kokusunu iyi eder. Eğer tütsü eyleseler vebayı yok eder. Eğer acı bademle ve sezabla ve ısıtarak yeseler yaşlıkları çözer. Eğer kökün tütsü eyleseler duhanına burnun tutsalar nezleye çok fayda eder. Genizde olan tıkanıklıkları açar. Dimağ yaşlığını kurutur. Vebaya fayda eder. Eğer kökün dövüp toz haline getirirler onulmaz (iyileşmeyen) cerahate ekseler onulda. Eğer yaksalar ziftle ve tereyağıyla karıştırıp başta olan kuru ve yaş çıbanlara sürseler kurutur. Eğer ateşle çıkmış suyunu kulağa damlatsalar tıkanıklıklarını açar. Geç işitmeyi giderir. Eğer şerbetle içseler göğüs ve akciğer rahatsızlıklarına çok fayda eder. Eğer kökünü ağırır diş üzerine koysalar hemen ağrısını sakın eder. Eğer yaramaz çıbanlara ekseler bitirir.

1124-Yerşane [Yerbeşane]

Türkçe sağ otu derler bir ottur ki, yaprağının uzununu bir karış olur. Eni bir karış olur. Yapraklar arasında sapları olur. İçi oyuk olur. Yarısından yukarı ufacık yaprakları olur. Çok kulakları olur. Kaz tırnağı gibi üzerinde morca çiçekleri olur. Bellut gibi içi dolu yapışkan olur. Uzun kökü olur. Kalın kalın hatmi köküne benzer. Tatlımsı olur. Yeseler cimayı kuvvetli eder. Çıkan rahmi açar ve geri çeker. Bedeni geliştirir. Sidiği yürütür. Mesane ve kasık rahatsızlıklarına fayda eder. Hendeklerde çok biter. Bazıları bunun köküne behmen-i ebyazdır derler.

1125-Yerbû' Jerboa

Arab tavşanına derler. Yer göceni dahi derler. Eti çok gıda olur. İçi yumuşatır.

1126-Yeş Jade stone

Zebercedin bir türüstür. Rengi tütün rengine benzer. Eğer boyunda ve pazuda götürseler cin şerrinden emin olur. Eğer o çocuk doğuramayan hanımın uyluğuna bağlasa tez doğura. Eğer boynuna assa mide rahatsızlıklarına ve kızıl ünk (boğaz, gırtlak) zahmetine fayda eder Allah'ın izniyle.

1127-Ya'kûb Red-tripodes perdix

Keklikdir erkeği tez hazm olur. İyi gıdadır. Hoştur, mutedildir. Eğer beynini içkiyle içseler sarılık hastalığına çok fayda eder. Eğer bir kez buruna damlatsalar zihni keskinleştirir. Eğer ödün delinmedik inciyle karıştırıp beraber müşke katsalar dövüp toz haline getirirler göze sürme etseler aklı ve biten eti giderir. Eğer kanını kurutsalar dövüp toz haline getirirler sırçayla ve darı fülülle beraber eleseler balla karıştırıp göz aklığına ve perdeye çok fayda eder. Mizacı yaramazlara yedirseler çok fayda eder. Böbrekler zahmetine ve ödeme fayda eder.

1128-Yağmîsa Rheum ribes

Rîbaldır [Rîbasdır]. Meşhurdur. Çügündür yaprakları gibi yaprakları olur. Dağlarda biter. Dili kuvvetli eder. Susuzluğu ve kusmayı keser. Eğer sıkıp kalp çarpıntısını için kullansalar fayda eder. Safradan olan ishali keser. Gönle iştah verir. Basura ve sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısına ve kızamığa ve kabarcığa ve vereme fayda eder. Devamlı yeseler çıbanları giderir. Safrayı ve kan fazlalığını giderir. Eğer suyunu sürme etseler gözü keskin eder. Vebaya fayda eder.

1129-Yaktîn Cucurbita pepo

Kabaktır. Yukarıda zikr olundu.

1130-Yelhuc, yelencuc Lignum Aloes

Udi hindidir, ayın harfinde anlatıldı.

1131-Yemam Streptopelia risoria

Şeftinindir, şin harfinde bahsedilmiştir

1132-Yenbud *Ceratonia siliqua*

Keçiboynuzudur. İki türlü olur, bir türlü diken gibi olur, meyveleri elma gibi olur, içinde kızıl taneleri olur. İçi kabz eder, bir türlü büyük ağac olur, elma ağacı gibi yaprakları elma yapraklarından ufacık olur, meyveleri alu- ca benzer karaca olur, çok tatlı olur, çekirdeklerini sarraflar istigmali teraz eder altın gümüş tartarlar. Eğer kaynatıp suyunu içseler mideyi temizler ve iç ağrılarına fayda eder. Eğer çok yeseler hayız kanını fazlalığını giderir. Eğer kökünün kabuğunu dişlere sürseler ağrısını sakın eder dişi zahmetsiz çıkarır.

Eğer kaynatıp suyunu içseler mideyi temizler ve iç ağrılarına fayda eder. Eğer çok yeseler hayız kanını fazlalığını giderir. Eğer kökünün kabuğunu dişlere sürseler ağrısını sakın eder dişi zahmetsiz çıkarır.

1133-Yensak [Yank]

Mayadır. Ahlâtı latif eder. Midede donmuş kanı ve tıkanıklığı temizler eder. Yeseler, içseler epilepsiye fayda eder. Hanımların hayzı kesildiğinden sonra önünde fitil gibi götürseler hamile olurlar. Eğer içseler hamile olmazlar. İçi kabz eder. Bağırsak çıbanına fayda eder. Rahim hunnakı olduğuna ve zehirli hay- vanlar soktuğuna ve zehirlere fayda eder. Her erimiş nesneyi dondurur. Evet, mideye zarar eder. Bal ıslah eder. Eğer tavşan mayasını suyla karıştırıp buruna damlatsalar burun tomruğun keser. Eğer bir 0,2 gramını tılayla ya matbûhla içseler çıban ve akrep sokmasınave zehirli hayvanlar soktuğuna fayda eder.

1134-Yensitale [Yiniştalle] *Equisetum Arvense*

Bu bir ottur ki, Arapça ona umuh [umsûh] derler. Elif harfinde zikr olun- du. Evet, bir türlü dahi olur. Zeytin yaprağına benzer. Çiçeği olmaz. Bir karış uzunlu olur. Meyveleri kızıl olur. Eğer bu otu ayva şerbetiyle içseler ishali keser. Eğer yalnız bu otu pişirip içseler kasık yarıldığına çok fay- da eder. Böbrek ve mesane rahatsızlıklarına çok fayda eder. İçteki azayı kuvvetli eder. Eğer suyunu içseler öksürüğe ve nefes darlığına fayda eder. Eğer bu otu dövseler cerahate ekseler çok tez bitirir fayda eder. Eğer yakı yapıp kavluca (fıtlıklı olan) sürseler fayda eder.

1135-Yenmer [Yeneme] *Mercurialis annua*

Akça ottur. Sinirli yaprağıyla geyik kulağı adlı ot arasında biter. Evet, onlardan küçük olur. Yapraklarında sapları çıkar. Bir karış uzunlu olur, sert olur. Eğer dövseler cerahate ekseler fayda eder.

1136-Yoğurt

Ekşisi soğuktur, kurudur, tatlısı ıssıdır, çok gıda olur. Ekşi yoğurt soğuk mizaçlı kişiler çok yeseler, sonra pişmiş etler üzerine sa'ter ve nane ka- tılmış olur. Eğer şöyle yerlerse sarımsak katıp yiyeler, peşine tatlı şeyler yiyeler ve zencebil yiyeler, ekşi yemekten kaçınalar ve hamamdan ve ci- madan sonra yemeyeler, ziyan eder.

SÖZLÜK

Ahlât: Beden yapısının temelini oluşturan öğeler

Akile: Yiyen; kaşındırıcı; et yiyen hastalık, yenirce, kemirici ülser, kanser

Ardala: Kesim hayvanlarının karaciğer, böbrek, barsak ve işkembesinin toptan adı, sakatat

Arık: Zayıf, cılız

Bahadır: Kahraman. Cesur. Yiğit. Dilâver.

Baras: Derinin üstünde lekeler meydana getiren hastalık, abraş, cüzzam, lepra

Barid: soğuk

Behak: İnsanın derisinde pul pul beyazlık ve alaca bir renk meydana getiren bir çeşit hastalık, vitiligo

Belinleme: Bir gürültü yüzünden ya da başka bir nedenle ansızın uyanarak çevresine korkuyla ve şaşkın şaşkın bakmak.

Berkışme, berkitme: Tarafsız bir ya da birkaç kişinin anlaşmazlıkları yargıcı yoluyla çözümlemesi.

Burı/buru: Sancı, ağrı

Bürade: Talaş, kırıntı

Cebre: Cibre' özellikle üzüm gibi sıralı meyvelerin sırası alındıktan sonra kalan az sulu az şekerli kısmı. Şarap ya da pekmez üretiminden artan cibre Trakya'da hardaliye, Yunanistan'da Tsipouro ve Bulgaristan'da rakı yapımında kullanılır.

Cefaf: Kuru olma, kuruma, kuru

Cerb: Semiz, yağlı

Ceza': Kaygı ve sabırsızlık yüzünden telaş ve teessür göstermek, sızlanmak

Cezire: Ada.

Cülab: Gül suyu

Cünûn: Delilik, kaçıklık

Cüvariş: Mideye kuvvet vermek için macun biçiminde hazırlanmış ilaçlar

Cüzzam: Hansen basiline neden olduğu, sinir sistemi ve deri başta olmak üzere birçok sistem ve organı etkileyebilen bulaşıcı bir hastalık, miskin hastalığı, lepra

Dafi: İtib öteye sürme, geçiren

Dail: Sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış

Daü'l-hayye: Balık derisi hastalığı, iktiyoz

Daü's-sa'leb: Tilki hastalığı, saç dökülmesi, alopesi

Debğ(Debağ): Yaş deri ve پوستekileri bir eriyik içinde muamele ederek deri haline getirme, temizlemek

Demregü: Deride yanık ve sulu küçük kabarcıklar şeklinde kendini gösteren hastalık, demregi, demregü, temriye, Dermatofitozis. Egzama

Denk: 0,53 gram, dirhem altıda biri olan ağırlık ölçüsü birimi

Dıyk'un nefes: Nefes darlığı

Dirhem: İstanbul için 3,207 gram olan ağırlık ölçüsü birimi

Enseb: Daha (en, pek) münâsip, uygun, çok yerinde.

Evram: Verem

Feza'h: Korku, havf, korkmak

SÖZLÜK

Galîz: Kalın, yoğun, sert

Gazab: Öfke ve kızgınlık ile beraber hiddet

Gıcık: Kaşıntı, uyuz hastalığı

Göyünmek: Yanacak derecede ısınmak, hafif sararmak, yakmak

Hanazîr: Deride ve genellikle de boyunda görülen, lenf boğumlarının şişkinliğiyle kendini gösteren bir tüberküloz türü, yani bir tür deri veremidir.

Har: Sıcak

Hasbe: Kızamık hastalığı

Hayız: Aybaşı olan kadın

Herle: Yağda kavrulmuş un çorbası, bulamaç

Hilt: Safra, sevdâ, kan ve balgam olmak üzere insan vücudundaki dört ana maddenin herbiri.

Hink: Başkasına destek olacak, onu yüreklendirecek gücü bulunmadığı halde öyle görünüp yarıdakçılık eden kimse anlamında

Hırızma: Kireç ve zırnıh karışımı, kalsiyum oksit

Hub: Hoş, güzel

Hukne (ç.hukun): İlaç şırınga etmek, enjeksiyon

Humar: Sarhoşluktan sonra ortaya çıkan baş ağrısı

Hunama: Hünâm, deyü hanâzır ve sıracâ didikleri maraz

Hünnak: Nefes borusu veya boğazda tıkanma yoluyla meydana gelen boğulma, difteri, bademcik iltihabı, anjin

İnckırık: Hıçkırık, fûvak

İrkin nisa: Siyatik, kalça sinirlerinde oluşan ağrılı hastalık; uyluk başından tırnağa kadar varan bir damar, küçük safen veni, vena saphena parva

İsırgu: Sivilce, ergenlik

İ'zam: Kemik

İhrak: Ateşe atmak, yakmak. Yandırmak

İhtilat: Bir hastalık bir başka hastalıkla karışma.

İladus: On iki parmak, boş ve ince bağırsaklarda şiş gibi bir nedenden tıkanma, ileus

İncük: Topuktan baldıra doğru bacağın incik yeri, diz ile ayak bileği arası

İngülme: Doğurma esnası, doğurma anı

İsfidac: Üstübeç, boyacılıkta kullanılan, kuvvetli bir zehir olan bazik kurşun karbonat

İstiska: Vücutta sıvı toplanması, ödem

Kabız: Tutucu, bükücü; kurutucu özelliğiyle vücutta temas ettiği organı hareketten alıkoyarak onu yoğunlaştırıp bulunduğu kanalı kapatan ilaç

Kâhillik: Orta yaşlı kimse; yavaş hareket eden, tembel

Katı': Kesici, durdurucu

Katı: Çok, pek çok

Kattal: Öldürücü

Kavluç: Fıtıklı, kasığı yarık.

Kavuk: İdrar kesesi, mesane, penis

Kayrut: İçine mum katılan ve farklı terkiplerde yapılabilen merhem

❧ SÖZLÜK ❧

Kehl etmek: Göze sürme çekmek

Kesîra: Geven zamkı

Köhne: Bakımsız kalarak eskiyip yıpranmış, yıkılmaya yüz tutmuş. 2.Eskimiş, çağdışı kalmış, geçersizleşmiş.

Kurluğan: Etyaran, dolama, tırnak etrafındaki yumuşak bölümlerin, bazen de kemiğin iltihaplanmasından ileri gelen ağrılı şiş

Le'ûk: Kaşıkla yalanarak kullanılan ilaç, macun

Lîsergus: unutkanlık hastalığı, hafıza kaybı, sersam-ı balgamî, sersam-ı barid, verem-i nisyanî, amnezi

Lü'ab: Bitki özleriyle kıvamlı duruma getirilmiş ilaç, bitki şerbeti

Mafsal: Eklem

Mağz: Beyin, dimağ. İlik. Hafif fikirli, düşüncesiz

Malihulya: Kara sevda, kuruntu, melankoli, kişide durgunluk, hüznün, çevreye ve haz veren şeylere karşı ilgisizlik ile belirgin ağır bunalım durumu

Masarika: Bağırsakları tutan karın iç zarı

Maü'l-asel: Bal şerbeti

Mazmaza: Ağızda bir nesneyi çalkalamak

Meşamm: Koklama organı, burun

Meyyit: Ölü, ölmüş

Miftah: Açıcı

Miskal: 4,8 gr. ya da 1,5 dirhem

Muhallil: Şişlere, iltihablara yarıyan ilaç

Mûmiya: Her derde deva olduğuna inanılan efsanevî ilaç

Muslih: Islah eden, iyileştiren ilaç

Mutedil: Ilımlı, mülayim, dengeli

Muteressih: Bozulmuş, kokuşmuş

Mücemmid: Dondurucu; dondurucu ilaç

Mücerreb: Denenmiş, tecrübe edilmiş

Mürebba: Şekerle karıştırılıp pelte kıvamına gelinceye kadar kaynatıldıktan sonra dondurularak yapılan meyve suyu tatlısı

Müşk: Ceylan göbeği

Müte'arif: Bilinen, meşhur

Mütegayyir: Değişen, bir halden başka bir hale geçen

Namazbûr: Bir tür bağırsak paraziti, kedûdâne

Natrûn: Hidratlı doğal sodyum karbonat

Nefh: Hoş koku

Nemle: Egzama, mayasıl, kabuklaşan kabarcıkların oluşmasıyla çoğu kez akıntı ile belirginleşen kaşıntılı deri yanması

Nıkrîs: Gut, damla hastalığı

Nifas: Kadının doğurması, doğumun ardından rahmin ve üreme organlarının normal hale dönmesi için gerekli olan süre

Nisyan: Unutma, unutuş

Onulmak: Şifa bulmak, iyileşmek

Pir: Yaşlı kimse

SÖZLÜK

Puhte: pişmiş, pişkin, olgun.

Pus: Bazen meme başında oluşan kabuk, üstünde oluşan tabaka

Pür: Çok, dolu, çok fazla

Ra'se: Titreme, kaslarda istem dışı olan sinir sistemi bozukluğu, chorea syndrome

Rabv: Astım, nefes darlığı

Renc: Ağrı, sızı, sıkıntı, zahmet, eziyet

Rencûr: Sıkıntılı, incinmiş; rahatsız, hasta, dertli.

Ru'af: Burun kanaması

Rub': Dörtte bir

Ruşina, ruşena: Işıklı, aydınlık

Sahk: Dövmek, toz haline getirmek

Sakil, Sakalet: Ağır; bedende tesiri yavaş ve yükçe ağır olan ilaç

Salise: Üçüncül

Salyar: Salya

Saniye: İkincil

Sayru: Esenliği yerinde olmayan, sağlık durumu bozuk olan hasta

Sefûf: Kuru toz hâlinde ağız yoluyla alınan ilaç

Sehil: Ilıman, kuytu, gölgelik yerler, rahat

Sekirden: 1. Uca kemiği, pöç 2.Kalça ile sırt arasını belirten çizgi

Sekte: Kan dolaşımının durması, inme, felç

Semmi katil: Öldürücü zehir

Seratan: Yenirce, kanser

Sere: Başparmakla işaret parmağı açık durumdayken birinin ucundan ötekini ucuna değin olan uzaklık.

Sirkencebîn: Sirkeli bal şerbeti

Süci: İçilecek şerbet, şarab

Südde: Damar tıkanıklığı; tıkanma, tıkanıklık

Süst: Gevşek, tembel

Şaf: Sürülmüş, sürmek için ilaçlanmış pamuk

Şera: Deride çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü, kurdeşen, ürtiker

Talamak: ısırarak, yaralamak

Targıl: Bir renktir ki onda karalık, bozluk ve biraz akılık olur, gökçil

Temeddüd: Gerilme, genişleme, sündürme, şişme, distansiyon

Temren: Okun ya da kargının (benzeri fırlatma kullanımlı silahların) ucundaki özel, delici parça

Teşennüc: Kasların şiddetli gerilip büzülmesi, kasılma, havale, spazm

Teşviş: Karışıklık, bulanıklık

Tıhal: Dalak

Tuhme: Mide dolgunluğu, hazımsızlık

Tulun: Kulakla ağız arasındaki kemikler

Tûtiya: Çinko oksit; göz hastalıklarında kullanılan, çinkodan yapılan bir ilaç; sürme

Usare: Öz su, sıkılmış şeylerden çıkan su

Yerakan: sarılık hastalığı

Ümmü's-sıbyan: Çocuklarda beyinde su toplanması, hidrosefali, epilepsi

Yund: at, beygir.

Ün: Ses kısıklığı

Yülüme: Traş etme

Ünük: Hançere, Soluk borusu, gırtlak.

Zatül cenb: Çeşitli nedenlere bağlı olarak göğüs zarının iltihaplanması, verem, bersam, şevsa, plörezi

Veca' (ç.evca'): Ağrı, sızı

Zencar: Bakır pası; göz taşı, bakır sülfat; maden talaşı

Yabis: Kuru

Yekrek: Çok iyi. Çok temiz, kar gibi.

Zira': Kol, dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü

Yelim: Tutkal, yapışkan nesne, çiriş.

Zükkam: Akut burun nezlesi, soğuk algınlığı, grip, koriza

Yen: Kolunun dirsekten aşağı bölümü

